

בְּעֹזֶרֶת ה' יִתְבָּרֵךְ
בְּשֵׁם ה' נָעַשָּׂה וּנְעַלְיָה

סְדָר פְּלִיאוֹת הַשְּׁלָמָם
הַמְּבוֹאָר וְהַמְּדוֹיָק

לְעֹתְרָת פֹּז

עַמְּדָה
מַעֲטַי הַלְּכֹות וְהַנְּגֹנּוֹת
בְּעַנְיִן
אָמִירָת הַסְּלִיחָות
וּסְדָר חֻודֶשׁ אַלְולׁ וְהַיּוֹם הַנּוֹרָאִים

סְזָר וּמַעַד מַעֲרָתָה יִתְפַּץ יִתְعַלֵּה
הַצְּלָבִי פְּנָחָס וְלִיחִי סִיט

๙๘

מִכּוֹן לְחוּזָאת סְפָרוֹת וְחַקָּר בְּתַבִּי יְדָי
וְחַקָּר בְּתַבִּי רְבוּחָיו הַקְּדוּמוֹנִים

עֲטָרָת פֹּז

פְּעַזְחִיק יְדוֹתָלוֹת תּוּבָבָא

© Copyright by כל הזכויות שמורות

מכון להוצאת ספרים וחקרי כתבי יד
וארכאולוגיים הקדומים

עטרת פז

פיעיה"ק ירושלים תובב"א

♦ ♦ ♦

מרכז מפעלים תורניים

"עטרת פז"

ת.ד. 43166 ירושלים 91431, ישראל.

TORAH PROJECTS CENTER

ATERET PAZ

P.O.BOX 43166 JERUSALEM 91431

ISRAEL

TEL. 24 HR. +972-522-675015
(from Israel: 0522-675015)

הועתך והויכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א

מדר סליוחת השלם
הסביר והמדויק

לעטרת פז

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים חשע"א

הסכם מוריינו ורבינו עטרת ראשינו ואור עינינו, נשיא אלחים
בתוכינו, פאר הדור והדור, נזיר ישראל ותפארתו, שר התורה
מן מלכא הראשון לציון, הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א
ב"ה פעה"ק ירושלים, יום נ' י"ב סיוון, "תבל וישבי בה"
(תשס"ז). לפ"ק.

הסכם

הן כל יקר ראה עני את ספר הסליחות השלם המבוואר והמדויק
"עטרת פז", אשר יצא הולם לאור עולם על ידי תלמידי היקר
והאהוב, איש מהיר במלאתו, מלאכת שמים, פה מפיק מרנויות,
דורש כתרי אותיות, סיני ועוקר הרומים, דובר צדק מגיד משרים, כבוד
ה' מלא בכתם פז לא יסולא, ליש ולבי אהובי וחביבי, איש לבבי,
צונצנת המן, נטע נאמן, חיבר מתקים וכולו מחמדים, המפורסם
לשם טוב ולתהיילה בחיבוריו היקרים, והנפלאים, מוחב ומפוזן
נחמדים, בכל הארץ יצא קומס ובקצת תבל מיליהם, תשית לראשו
עטרת פז, הרב הנאון המפורסם רבי פינחס זביחי שליט"א,

מח"ס שווי"ת עטרת פז, וספרי מוחב ומפוזן, ועוד.

ועתה הנה הביא לנו מן החדרש, את ספר הסליחות השלם המבוואר
והמדויק הנ"ל, בתוספת ברכה של הלכות ודינים והנהגות ישות
בעניינו חדש אלול וסדר הסליחות, והכל עשה בטוב טעם ודרעת
להפליא, מפי סופרים ומפי ספרים.

וראיתני כי במעשיו הנפלאים בספריו הראשונים, בן הוא גם מעשי
בספריו היקר והנכבד הזה, וביתר שאת ויתר עז, אשר לא הניח פינה
זווית לדין בו באורך וברוחב בכל העניינים הנוגעים והקשרורים
למוצה יקרה זאת של סדר הסליחות וכל המסתעף, כולל במים
אדירים ומעלה פנינים יקרים, זכות וברות, והיו למאורות, וככבר
מצאה ידו לסדר את הדברים בטוב טעם ודרעת, תפוחי זהב
במשמעות כסוף דבר דבר על אופני, כל הרואה אומר ברקאי. צינה

וסותרה אמתתו כאשר ה' איתנו, תרב גודלו ותנסה מלבותו, כי את
הכל עשה יפה בעתו, איישר חיליה לאורייתא, כוה ראה וקדש.
באו ונחיק טוביה, למכונן הוצאה ספרים וחקיר כתבי יד וחקיר כתבי
רבותינוDKדמוניים "עתרת פז" פעה"ק ירושלים תובב"א, העומד
בראשו ובהדרכתו של תלמידי הרב הגאון הנזכר לטובה ולברכה
לעל רבינו פנחס זביחי שליט"א, המשתදלים בהוצאה ספר
הסליחות הוה לזכוי הרבים, וכקרבן מנהה של שבח והודאה
להשיית לציון חצי יובל שנים להקמת המכון הקדוש הזה, והוציאו
את ספר הסליחות הוה בהידור רב ומוחדר, תורה מפוארה בכלי
مفואר, וכן הוסיף בו נוף מיוחד שהניקוד והטעמים בספר
הסליחות הוה יהיו מדוייקים בדקדוק רב, וכן גם הוסיף את
סדר תיקון השובביים ותענית דיבור, ועוד הוסיף
רבות. איישר חיליה לאורייתא.

והני פונה בזאת לכל אחינו בית ישראל די בכל אחר ואחר, לקוח
את ספר התורה הזה, אשר מהזה שדי יחזו, הלא הוא
הספר הנפלא הזה, ולשלם עליו במיטבא בעין יפה וברוח גדריבת,
ולהביא ברכה אל ביהם. ובמו כן להוכיח בידי תלמידי היקר
הנ"ל, להוציא לאור עולם את כל יתר כתביו ותיבוריו
היקרים והמאירים, כדי לזכות בהם את הרבים, להנrial
תורה ולהאדירה. וכל המסייעים בידן, יתברכו בכל ברכות
התורה, באורך ימים ושנות חיים, בבריאות איתנא ונהורא מעליא,
בעשור ואושר וכבוד וכט"ס, ומה ישאו ברכה. וברוך אשר יקיים את
התורה הזאת.

ואני תפילה שיזכה תלמידי הרב הגאון המתברר שליט"א, להמשיך
להפין מעינותיו חזקה להגדיל תורה ולהאדירה, ויתברדרן טליה
כבי מדרשא, ברבות הטובה, גם עד זקנה ועד שיבת, באהבה וברכוב
חיבת. ירום ונsha וגבה מאור, אשר פרוי יתן בעיתו, ועליה לא יוביל,
וכל אשר יעשה יצלה. אמן.

ברכת התורה ובאהבה רבה.

זגודה זל

עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז ה

כעדת הי' יתברך
בשם יה' געשה ונעלה

שער הדרחמים והסליחות

מעט הלבנות והנהגות בעניין

אמירת הסליחות וסדר חדש אלול והימים הנוראים

מלוקט מעט מזעיר מתווך כת"י מורהנו ורבינו ועת"ר

הגאון רבי פנחס זביהו שליט"א

מח"ש שוו"ת עטרת פז ועוד

לחלין מובהאים טזר חhalbאות והנהגות ללא המקורות והציוונים,
ולקמן מעמוד יג זדלאה מובהאים הhalbאות והנהגות עם הציוונים.

א. ימי חדש אלול, הם עת רחמים וסליחות, מפני שהם ימי
הכנה לקראת יום ראש השנה ויום הכיפורים שבם גוזר דין
של האדם לחיים טובים ולשלום לקראת השנה החדשה, ועל כן
יש להרבות בהם בעסק התוורה הקדושה, בתפילהות ותתנוניות,
בנתינת צדקה, ובמעשים טובים, להרבות בזוכיות לקראת יום
הדין הגדול והנורא, הבא לטובה ולברכה^א.

ב. מנהג ישראל קדושים לקום באשמורות הבוקר, החל מראש
חודש אלול עד יום הכיפורים, לומר סליחות ותתנוניות כפי
הנוסת המתוקן. ויאמר את דסליחות לבב נשבר ובדמעות, כי
יש בכך הדמעות שבתפילה לשנות את גוזר הדין לטובה^ב.

ג. צרייך להකפיד ולהזהיר בשאיין עשרה בבית הכנסת, שלא
לומר בסליחות את הקטעים שנתקנו בלשון ארמית, רחמנא,
דעני לעני, מרנא דבשמייא, מהוי ומשי, ושאר תחוננים שנתקנו
בלשון ארמי. וכך יש לדלגם. ואם דילגום ואחר כך באו
עשרה, יחוירו ויאמרום בעשרה^ג.

ו עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז

ד. צריך להזהר כשהוא אומר "אלהא דמאי עננו" בעת אמרית השליחות, וכן בכלל עת שאומר פיסקא זאת, לומר "דמאי", ולא "דרבי מאיר", כי יש סוד בדבר.

ה. מנהג מקומות רבים פעה"ק ירושלים תובב"א, ובעוד מקומות, לתקוע בשופר בעת שהציבור אומרים הי"ג מידות, ונוהגים שבעת שמתחילהם הציבור לומר את הי"ג מידות, התוקע אומר את כל הי"ג מידות בזריזות בין עצמו, כדי להספיק לתקוע בשופר בעת שהציבור אומרים את הי"ג מידות, ויכולים לסוך לעשות כן.

ו על כל פנים צריך להתוקע להזהר לומר את הי"ג כראוי בלבד להבליע את המילים, ולכון יאמרו הציבור את הי"ג מידות בנחת ובמתינות, כדי שהתקוע יספיק לאומרים כראוי. וכמו כן אהן הנוהגים לעשות כן לתקוע בשופר בעת אמרית הי"ג מידות בסליחות, אין להם לתקוע בשופר בערב ראש השנה.

ו. במקומות שאין יכול לקום באשמורת הבוקר לומר את השליחות, ובפרט כשהחשש שייגרום לו הדבר לביטול תורה, מפני שישיה עייף אח"כ במשך היום ולא יוכל לשකוד על לימודו, יכול לומר את השליחות כבר מעת חצות הלילה, וכן יכול לאומרו במשך היום בוקר או בצהרים, אבל צריך להזהר מאד מאד שלא לומר את השליחות בלילה קודם חצות הלילה.

ז. אפשר לומר את סדר שליחות לעורר רחמי שמים במשך השנה כולה ולא רק בחודש אלול, ובפרט נהגו לומר את סדר השליחות בעת צהה ח"ו שזוקקים לרחמי שמים מרובים ולהיפקד בפקודת ישועה ורחמים, לצורך היחיד או הרבים.

עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז ז

ה. מותר לומר סליחות קודם תפילה שחרית או תפילת מנחה, ולהתפלל לאחר מכן, ואין בזה חשש משום תדир ושהינו תדир תדир קודם, שכן יצרכו להתפלל תפילה שחרית או מנחה קודם לכך, מפני שהן שם תדיירות יותר מהסליחות. וכן הוא מנהג בתים ננסיות רבים פעה"ק ירושלים טובב"א, לומר סליחות בחודש אלול קודם תפילת מנחה כדי לזכות את הרבים שלא הסייעו לומר את הסליחות באשמורות הבוקר^ג.

ט. נכון וראוי לנוהג מתחילה חודש אלול, שהכותב איגרת לחבריו יצין בתחילת האיגרת או בסופה שהוא מברכו בברכת שנה טובה וברכת שנה טובה ומתוקה, ובברכת כתיבה וחתימה טובה^ט.

י. נהגים להרבות בקריאת התהילים במשך חודש אלול ועשרת ימי תשובה, מפני שקריאת מזמור התהילים מסוגל לתשובה ולטהר הנפש. וגם מפני שיש בכך אמרת מזמור התהילים לזכות האדם בדיון לשנה טובה וברכת לחים טובים ולשלום, ורמזו לדבר דדרשין סמוכים את הפסוק (טהילים ככלה): "כי שם ישבו כסאות למשפט – כסאות לבית דוד", שעל ידי "כסאות לבית דוד" שהוא העסוק והקריה בספר התהילים שהיבورو דוד המלך ע"ה, ימתוך את ה"כסאות למשפט" שהוא תוקף הדיון של יום ראש השנה והימים הנוראים, ועל ידי כך יזכה בהחסדי ה' יתברך לשנה טובה וברכת שנה טובה ומתקפה^י.

יא. יש נהגים לומר בחודש אלול עשרה מזמור תהילים בכל יום, כדי לסיים ב' פעמיים את ספר התהילים שיש בו מאה חמישים מזמורים, מר"ח אלף ועד ראש השנה שהם שלושים ימים, ויעלו כל המזמורים כמנין כפ"ר. ומהגיפה ונכון הוא. ולפחות ישתדל כל אדם לקרוא חמישה מזמור תהילים בכל יום,

ח עטרת הלכות והנוגות הסליחות והימים הנוראים פז
כדי שיסים את ספר התהילים ממשח חדש אלול לפחות פעמיים.

ובן גותגים לקרוא תהילים ביום ראש השנה ולסימן בו את ספר התהילים ב' פעמים, מפני שיש בו ק'ג' מזמורים, וכמשמעותיים אותו ב' פעמים יוצאה כמוין כפ"ר, שהוא שלוש מאות מזמורים, והוא סגולה שיתכפרו עוננותיו של האדם, ויזכה לכתיבת וחתימה טובה ולשנה טונה וMbpsrcat^י.

יב. המשכימים בבוקר לאמירת סליחות יזהרו לברך קודם לכך את ברכות התורה, מפני שיש בהם פסוקים, וاع"פ שאומרים בדרך תחנונים נכוון הוא לברך קודם לכך את ברכות התורה^{יג}.

יג. בעת שהקהל משכימים לבית הכנסת באשמורת הבוקר לאמירת הסליחות, ומגיישים לפניהם לשותות תה או קפה, אם דעתם לחזור ולשתותשוב, אינם צריכים לברך שוב על השתייה החדשה שמנגישים לפניהם, ואפילו שהפסיקו בנתים באמירת הסליחות ועבר זמן רב, כדי בברכה הראשונה שביברכו לפטור את כל מה שישתו לאחר מכן.

וכל זה הוא דוקא באופן שלא יצא מפתח בית הכנסת, אבל אם יצא מפתח בית הכנסת וחזור, צריך לברך שוב על מה שישתו^{יג}.

יד. צריך להזכיר את הציבור המקדימים לבוא לאמירת הסליחות בחצות הלילה שלא לומר מזמור תהילים קודם החוץ, מפני שאין לומר מזמור תהילים בלילה, אבל אחר חצות הלילה יש להתיר להם לאומרים, ובפרט שלא יבטלו את זמנה. ובמקרים שמתאפסים ציבור רב עוד קודם חצות הלילה, ויש חשש שם ימנעו אותם מאמירת תהילים קודם החוץ, יבואו לידי שיחה בטילה ויטוטו באפס מעשה, יש להתיר לרום לומר תהילים אף קודם חצות הלילה^{יג}.

עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז ט

טו. הנוהגים לומר מראש חדש אלול עד שמיני עצרת את מזמור "לדוד ה' אורי וישעיה" (טהילים כז) בבוקר ובערב, יכולים לאומרו לאחר תפילת ערבית אף שהוא לילה, אולם יש נמנעים מלאומרו בלילה, ולכן אמרים אותו לאחר תפילת מנחה סמוך לשקיעה^{טז}.

טז. בעשרת ימי תשובה יכוין האדם היטב בברכת השיבנו אבינו לתחורתך וכו', מפני שעיקרים של ימים אלו הוא עניין התהעדרות בתשובה, ואם יש לו קרוב משפחה שציריך לעוררו בתשובה יכוין עליו בברכה זאת, כי מטוגלת ברכה זאת ותוקף הימים הללו של עשרה ימי תשובה לעורר את לבבו לשוב אל ה^{טז}.

יז. אף על פי שציריך להזהר באמירת סדר "תיקון חצות" במשך כל ימות השנה בזמנים הרואיים לאמירת תיקון חצות, מכל מקום הקמים לומר סליחות בחצות הלילה או באשمرة הבוקר, ישתדלו להקפיד ולהזהר על זה ביותר, כי מעיקר דין אמירת תיקון חצות קודמת לאמירת הסליחות. וזמן "תיקון חצות" הוא מחצות הלילה עד חצי שעה קדם עלות השחר לעיר. ובפרט יקפידו בזה האומרים סליחות ליד שריד בית מקדשינו המכוטל המערבי. ובעת אמירת סדר תיקון חצות, ישפרק כנhal דמעה על צער גלות השכינה וחורבן בית אלוהינו, אוילנו כי פנה יום ונטו צלי ערב ועדין בית אלוהינו חרב ושם, יראה ה' יתרך ויחוס וירחם עליינו^{טג}.

ית. ראוי והגון ללמוד במשך הימים הנוראים ובפרט בעשרה ימי תשובה את סדרuboת כהן גדול הנאמר בתפילת מוסף של יום הכיפורים, שמלבד מה שנוצר לעשות כן כדי להבין את הנאמר בסדר העבודה" שתפילת מוסף يوم הכיפורים, גם סגולה יש בו, מפני שלימוד סדרי הקربות הוא סגולה גדולה

ו' עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז

להפוך את הקטגורים שבשנים לسنגורים, ובמים אלה דהמלה הקדוש יושב על כסא דין ומשפט הרי צריך سنגורים גדולים, ועל ידי סדר לימוד זה יוכל לזכות לך".

יט. כאמור לעיל שקריאת ולימוד סדר הקרבנות סגולה גדולה יש בו בזמן הימים הנוראים, מפני שעיל ידי אמרתם ולימודם נחפכים הקטגורים בשנים לسنגורים. על כן יקפיד מאד בזמן הימים הנוראים גם באמירת "סדר הקרבנות" שקדם תפילה שחരית, בנוסף החשיבות הגדולה שיש באמירת הקרבנות במשך השנה כולה, כי האדם זוכה על ידי כך לדברים הרבה, גדולה שבעתיים תוקף אמרתם ביום אל, מהטעם האמור לעיל לעורר את הסנגורים.

וכן נכון וראוי הוא לומד בכל יום את הפיוט "אדון עולם" קודם תפילה שחരית, ובפרט ביום הלו של הימים הנוראים יט.

כ. מנהג קדמון הוא בהרבה מקהילות הקדוש יצ"ז לקרוא את כל ספר התהיליםليل יום הכיפורים, שנוהגים הקהיל הקדוש להשאר בבית הכנסת לאחר תפילה ערבית ולסיטם כל אחד ואחד את קריאת כל ספר התהילים. ויש נהגים ללמוד בו את סדר עבודות כהן גדול ביום הכיפורים, שהרב או הגדיל שבקהל מבאר לציבור את סדר העבודה אשר יקראו למחמת בתפילה נוספת. ויש לעוזד מנהגים קדושים אלו, כי קדוש היום לאדונינו מלך אל רם ונישא, וצריך להרבות בו בוכיות, ובפרט להזכיר שלא לבטל הזמן בדיורים של חול.

ومכל מקום אם רוצחים הקהיל להשבים למחמת לתפילה שחרית, וחוששים שם ימתינו בבית הכנסת יהיו עייפים למחרת בעת התפילה, נכון הוא שיקדימו את מנוחתם לлечת לישון. ועל כל פנים טוב יעשה שיחלקו בניהם את קריאת ספר התהילים, שיקרא כל אחד כמה מזמורים, ועל ידי כך יוכל לזכות לסימן

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז יא

את כל ספר תהילים, ובזמן מועט, והכל יבוא על מקומו
בשלום^ב.

כא. ישתדל כל אדם לקבל על עצמו ביום הגוראים קבלת
טובה אחת, שניגג בה מעתה ועד עולם, וסגוליה יש בזה שיזכה
על ידי כך להיות נכתב ונחתם לאלטר בספרון של צדיקים
גמורים, לחיים טובים ולשלום, לשנה טובה וMbpsרכת^ב.

כב. במנצאי יום הכיפורים לאחר תפילת הנעילה קודם תפילת
ערבית אומרים את הפסוק (קהילת ט ז) "לך אכל בשמחה לחמן
ושתה בלב טוב ינץ כי כבר רצה ואלהים את מעשיך", כי יש
מצווה להרבות בסעודת במנצאי יום הכיפורים כמו בערב יום
הכיפורים.

ויתפלל תפילה ערבית במתינות בשמחה ובכוננה הרבה, יהיה
זה לסייע טבא כי היא התפילה הראשונה שמתחליל להתפלל
בה לאחר יום הכיפורים, שהוא בעין תחילת השנה. ולאחר מכן
נווהגים לברך את ברכת הלבנה. ואח"ב יסעד את ליבו בשמחה,
ויהיה ליבו סמוך ובטוח בה, יתרברך שהתקבלו התפילות
והבקשות, ונגזר עליו הכל לחיים טובים ולשלום.

ולאחר שגמר הסעודה ובירך ברכת המזון כראוי, יתחיל בبنית
הסוכה, ואם איןנו יכול להתחילה בבניית הסוכה מיד, לימד
במסכת סוכה או הלכות סוכה, ונחשב הדבר כאילו התחילה
בבנייה הסוכה.

ובמשך ימי חג הסוכות יקפיד מאוד לעשות כל לימודיו ועסקיו
בסוכה, ולהשאר בה ככל שיוכל, כי מקיים בזה מצות עשה
ויקרא כג מב) "בסוכות תשבו שבעת ימים", ועכ"פ יזהר מאוד
שלא לאכול כלום חזן לסוכה ואפילו לשთות מים, וישן אך ורק
בסוכה אפילו שינת עראי. וכן יהיה בשמחה במשך כל חג
הסוכות, כי הוא סגוליה גודלה וסימנה טבא. ובמשך ימים אלה

יב עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז

של חג הטוכחות יתميد בזריזורי תשובה, כי בليل הוושענא רבא הוא עת חותם חיצון ואחthon עת גוזר הדין לטובה ולברכה. ובليل הוושענא רבא יעשה את כל סדר התיקון כראוי ובמנין, ואם אפשר עדיף ללימוד סדו והתיקון בסוכה. וביום שמחת תורה ישמח וירקוד ביזהר ובכל כוחו לבבורה של תורה, כי יש בדבר זה סגולות גדולות ונפלאות עד אין חקר. ויעלה הכל לרוחמים ולרצון לפני אבינו מלכנו ה' יתברך ויתעלה, להתברך בשנה טובה מבורכת שנה טובה ומתוקה, לחיים טובים ולשלום ^{כט}.

๔๘

תם ולא נשלם סדר האלכות והנהגות מתווך בת"י חנ"ל
ובכאן חוזאו רק ב"ב טעיפים מתווך בת"י חנ"ל, וסימן ב"ד
יברך ישראל", כי מפני קוצר היוריה הוצרכנו לקצר.
ושם מבוארים הדברים עוד באורך רב, ויש בהם עוד טעיפים
רבים.

ובעהז יותעלה עוד חזון למועד, נקי נדר.

๔๙

בעORTH ד' יתברך
בשם ז' נעהה ונעליה

שער הרחמיות והסליחות

מעט הלוות והנהגות בענין

אמירות הסליחות וסדר חדש אלול והימים הנוראים

מלוקט מעט מזעיר מתוך כת"י מורהנו ורבינו ועת"ר

הגאון רבי פנחס זביחו שליט"א

מה"ס שו"ת עטרת פז ועוד

להלן מובאים סדר ההלבות והנהגות עם המקורות והציוויל

א. ימי חדש אלול, הם עת רחמים וסליחות, מפני שהם ימי הבנה לקרהת יום ראש השנה ויום הכיפורים שבהם נגור דין של האדם לחיים טובים ולשלום לקרהת השנה החדשה, ועל כן יש להרבות בהם בעסק התורה הקדושה, בתפילה ובתחנונים, בנתינת צדקה, ובמעשים טובים, להרבות בוכיות לקרהת יום הדין הגדול והנורא, הבא לטובה ולברכה^א.

^א ע"קרו של חדש אלול הוא תורש רחמים וסליחות, כדי שייהי האדם מוקן ומוצמן בו לקרהת יום ראש השנה אשר כל בא עולם נירוגנים בו ועובדים כבני מרין לפני הקב"ה, וכמו שאמרו חז"ל בגם' מסכת ראש השנה (טו ע"א) בראש השנה כל בא עולם עוברים לפני כבני מרון, שנאמר (תהלים לג) "היצר ייחד לבם המבנן אל כל מעשיהם". יע"ש. וביארנו בgam' (שם) עזין זה של "בני מרון" בכמה אונפין, ועיקרים של דברים שהוא עניין בדיקה מדויקת ומודיעית ביותר בכל מעשיו של האדם, ולפי זה נגור דין. וכש שאננו אומרים ביום ראש השנה (בתפילה מוסך) "אתה זכר מעשה עולם. וטוקד כל יצורי קדם. לפניה נגלי כל תעלומות והמן נסתרות שטראשית. כי אין שכחה לפני כסא כבודך. ראי נסתור מנגד עיניך. אתה זכר את כל המפעל. וגם כל היוצר לא נכח מך. הכל גלי וצפי לפני זה אלהינו וכו', כי תביא לך זכרון להפקד כל רוח ונפש. להזכיר מעשים רבים והמן נסתרות לאין חכלה וכו', ובריות בו יפקדו. להזכיר חיים ולמות. מי לא נפקד כהיום הזה. כי זכר כל המעשים לפני בא. מעשה איש ופקודתו. ועלילות

יד עטרת הלכות והכתוגות הסליחות והימים הנוראים פז

מצudi גבר. מתחבות אדם ותחבויותיו. יצרי מעלי איש". ועל כן כל משכיל ידע יבין שיש לו לאדם להבין את עצמו עוד קודם ליום נשגב ונושא זה במאוד מאד.

ענין חודש אלול והימים הנוראים במשך ארבעים יום

ועי' בחדושי אורן במסכת ראש השנה (טו ע"א) שכתב שם, יש מקומות שמקודמים למועד סליחות באחד באלו, ויש סמך למונגם לפי שבו ותחלתו ארבעים יום האחرونים שבהם נטרצה הקדוש ברוך הוא למשה. ע"ש.

وعי' נמי בס' חמ"ד חלק שני – כלל קלח סעיף א-ב) שכתב, באהבת הקב"ה את עמו ישראל, זרצה להיטיב אותנו וצורת לשוב לפניו בכל עת שנחטא ואף שתתשובה טוביה בכל עת, מ"מ חודש אלול הוא מונחר ומוקן יותר שמקובל תשובתו משאר ימות השנה, לפי שימושים אלו הם ימי רצון מעט נבחרנו לעט, שכשתआיו ישראל בעגל ונשתבררו הלחחות בי"ז בתומו ואח"ז עלה משה בדור ותתפלל ואמר לו הקב"ה "פסל לך" ונתרצה ליתן לך לחות שניית, ועוד עליה בר"ח אלול ונשתבהה שם עד י"כ שהיה גמר כפה, ואיתא בתנא דבר אליז'ו, ישראל הי' נהגיס כל אותן הימים צום ותענית ויום אחרון שבכולם דהינו בעשרה בתשרי גוזו תענית לנו בתענית, ולפיכך נקבע אותו יום דהינו יום הכפורים לכפרה לעולם, ולפי שהוא ימים אלו ימי רצון מאו, לכן בכל שנה ושנה מתעורר עוד הרחמים למעלה, והם ימי רצון ולפי שכשעליה משה תקעו בשופר במחנה ליהודים לשירותם שעוד, לכן גם אנחנו [מנוגן בני אשכנז] נוגדים לתקוע בשופר בכל יום מר"ח אלול ותקועין בכל החורש חז"ר, כדי להפסיק בין תקיעת רשות לחובה, ויש מקומות שתקועין גם במנחה, ויש מתחילין מיום א' דר"ת, וש מיום ב' ועיקר התקיעות הוא לעורר לב העם ולהחריד לבוטם שיעוררו לבוטם לתשובה, כי בן טבע קול השופר להחריד, כמו"כ "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחודו".

וחייב כל אדם עכ"פ להבין את עצמו ליום שיכנס למשפט לפני ה' בר"ה ל' יום קורם בתשובה ותפלה, ויתן כל לבו רק בעבודת ה' וננתנו רמו לה, אני לדודי ודורי לי ר"ת אלול, ולכן ירבה בכל החודש בתשובה ותפלה וצדקה, וננתנו רמו לה ומשלות מנוגות איש לרעהו ומנתנות לאביזנים ר"ת אלול, לרמז שבחודש אלול ירבה במתנות לאביזנים ומטעם זה, יש נזגן להתענות מר"ח אלול, ואמנם אין ראוי לנוגן בתענית אלא מי שהוא אדם בריא ויודע בודאי שהתענית אין מזיך לו, ואין מבטלו מן התורה, אבל בדורות הללו שאנו חולשי כה, ופשיטה הלומדים וכו', יותר טוב שיأكل

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פז טו

מעט וילמוד כפליים. כיון שהם ימי תשובה, لكن נזהגן בהרבה מקומות לעמוד כל אלול באשמורת קודם היום ולומר שליחות ותchanונים, ואנו נהנים [בני אשכנז] שלא לקומך ד' ימים לפניר' הוכו'. יע"ט.

וראה עוד נמי בס' סדר היום (סדר חדש אלול) שכח שם, ראש חדש אלול צריך כל אדם לעורר את לבו לחפש ולפחש מעשיו לשוב אל ה' אלהינו כי הוא זמן רצון לקבל תשובה בין יחיד בין של צבור, כי הם ימים שנתפיים המקומם ברוך הוא על מעשה העגל כשעה משה למרום בארכיעים יום האתרוניים. ונגאו באלו הימים להרבות בשליחות ותchanונים ולקיים באשמורת הבוקר כל מקום כפי מגנו, ובכבר נתפסת המנגה בכל לילה שעה אחת או שתים קודם אור היום ומסדרים שליחות עד הבוקר כל אחד כפי כהו, ועל זה החדש נאמר אני לדודי ודורי לי ראשי תיבות אלול, שהמקום ברוך הוא מבקש האבותינו וימינו פשושה לקבל שבטים וכו', ערב ראש חדש ראוי לכל אודם להתענות וכו', ואיך יוכל לעמוד לפני יוצר בראשית במשא הכרך הזה בהיות לפני ספרי חיים וספרי מותים פתוחים והוא עומד על כסא דין וכל דרכיו משפט, איך לא ידרת ולא יפחד כל הידוע זה.

ויכין עצמו מכל קודם לכון שלשים ים, כמו שאמרו בעניין כל המועדות שואלן וזרשיין קודם שלשים ים שכבר חל עליו חובת המועד בכל חוקותיו וככל משפטיו. כל שכן במועד זה שהוא כולל עניינים רבים, בין ענייני האדם היחיד שצורך לשוב ובין בענייני העיר אשר הוא דר בה. בין דין כל עיר וממלכה וממלכה וט', ועל כל העניינים צריך כל אדם לעורר את לבו שלשים ים קודם ראש השנה, וזה מראש חדש אלול לבער אחר חמץ שיש בטעם קרבו בחורין ונסדין ולא ינחי ממנה לא מעט ולא הרבה שכבר חל עליו חובת בי"ו, ובהתו כי הענן ויב מכל ימות השנה ואין המלאכה לא ליום ולא ליוםים צריך להתחיל לבער שלשים ים קודם לפחות מעט אנגרשנו וכolio האי ואולי נוכל לטזר עצמנו באלו השלשים ים. ומפני זה נהגו להזכיר שליחות ותchanונים כנ"ל, ולא די בזוה כי צריך כל אדם לטהר עצמו כאשר הוא מכיר את מעשיו, מי בתעניות מי במלחמות, מי בעשות צדקה ומשפט, מי בעסוק בתורה יומם ולילה כי היא משולה לאש ומטהרת באש, מי בתפלות ותchanונים ודמעותיו על לחוי הכל לפי מה שהוא אדם. וכל זה בשלשים יום הקודמים.

טו עטרת הלכות והנحوות הטליחות והימים הנוראים פז

אבל בהגי' ערב ראש השנה, אין זה צריך בשש, ורק כל אדם בין גודול ובין קטן לחתונות בו ולזרבות צדקה ומיטפַט ולהתפלל ולהתהן לפני אלהו יתברך ויתעלה. יקבל תפלותו בחמלתו ותשובתו בחיבתו שיש לו עם בריותיו. ורק לבער החמצ שיש בו לשrepo של לא ישאר ממנו למחור וכשיימוד בדין ימצא מנוקה ומשופחה ואין פוצה מה ומפוץ עלייו ובכן יצא לאור משפטו, ואשריו ואשריו ילדתו של הווכה בכל שנה וسنة לטהר עצמו בענן זה, ולא ישאר חבות וקדוקים משנה לשנה באופן שכשיפטר מן העולם הזה לא ימצא אחריו טשה ובידייו לא דבר מatoms ותעללה נשמותו למקומות מנחותה בכל שום מעכב ומסרב בידה, אלא אדרבא תמצא מלאכי מרים ילו עטה ללוות מקום למקום ויפתחו לה שער צדק שוגלה במקומות שםנו חזקה כל אחד כפי ערכו וכו'. יע"ש עד בדבריו היקרים. יע"ש.

ההכנה המיוונית שחייב לעשות ביום קדושים אלה

והנה כבר אמרו חז"ל במסכתanganot (פרק ד משנה יא) רבי אליעזר בן יעקב אומר, העוסה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעוסר עברה אחת, קונה לו קטינור אחד. תשובה ומעשים טובים, כתריס נפני הפרענות. ע"ש. ועל כן יש לו לאדם לזרבות ביום אלה של זהותם והסליחות בפרקליטים הרבה שהסגורים של האדם ביום הדין, והלא מהה ותשובה ו המעשים טובים, שהם לימוד התורה הקדושה, ונינת צדקה וכו'. כי רק מהה אשר יוכל לעמור לו לארם ביום גשגב ונורא זה של ר"ה להפקר בפקודת ישועה וرحמים של שנה טובה וمبرכת שנה טובה ומתוקה.

ואיתא במדרש ויקרא רביה (פרק כט פיסקא ו) ר' ברכיה פתח (תהלים פא) "תקעו בחודש שופר" וכי כל החודשים אין "חוות"? אלא "בכתה" וכל החודשים אין נכסיין, אלא "ליום חגנו" והלא ניסן חדש נכתה וייש לו חג בפני עצמו? אלא איזהו חדש שנכתה ויש לו חג וחגו בן יומו אי אתה מוצא אלא בחודש תשרי, "בחודש" זה החודש מעשיכם, בשופר בחודש זהה שפרו מעשיכם, אמר לנו הקב"ה לישראל אם שפרתם מעשיכם הריני נעשה לכם כשפער הוה, מה שופר זה מכנים בוז ומוציא בוז, אך אני עומדת מכסה הדין ווישב על כסא רחמים והופך לכם מדת הדין לмерת רחמים אימתי בחודש השבעי. יע"ש. [ונגדודש שוחר טוב (תהלים מזמור פא ה) איתא, תקעו בחודש שופר וג', רבנן אמרו חדשו מעשיכם, שפרו מעשיכם, ואני מכסה בו את עונותיכם, שנאמר "נשאת עון עמוק כסית כל חטאכם סלה" (תהלים פה ג). אמר ר' ברכיה בר אבא ואמרי לה ר' ברכיה בשם ר' אבא חדשו מעשיכם, מה השופר הזה ארט

עטרת הלכות והנוגראות השליחות והימים הנוראים פז י

תווך מוה ומוツיא קול מוה, כך כביכול כל המקטריגים מקטרים לפני מכם, ואני שומע מוה ומוツיא מוה וכו'. יע"ש.

וראה בדברי המתב סופר בדורותיו על הפסוק הנ"ל (תווך בחדר שופר וג') שעמד על דברי המדרש (הנ"ל) "חדש" חדש מעשיכם, "שפוף" שפפו מעשיכם, אמר הקב"ה אם תשפפו מעשיכם הרני עומדים מכסה דין ווושב על כסא רחמים, ועוד שאני הופך לכם דין לרוחמים. ע"ב. זהנה יש לשאול מזו גזר של "חדש" וגזר של "שפוף", ומדוע התחל בתורה "חדש ושפוף" סיסים רק בחדרו "אם תשפפו מעשיכם וכו', ומהו גם עניין של הנני "הופך לך דין לרוחמים". ובתגובה לברא (ועי' בשוו"ת צ"ץ אליעזר חלק ז' סימן כו שמעמד לבאר את דבריו בדרכבה), כי עניין פשפש אדם במעשהיו שייך הן על הל"ת והן על המ"ע, על "הלא תעשה" הוא אויל' עשה את ממצות ה' אשר לא תעשה, וש"יך גם על הטעם שעשה, שצורך ליתן את לבו ולהזכיר אם עשה אותם על דרך הטוב והישר, אולי לא קיים אותה בsemblה כי אם רק בדרך של אנטס על פי הדיבור, או מהמת בואה בכוון שלא לפירוש מן הצבה, אבל לבו נל עמו, וכיו"ב, וזה איפוא בוגנות חז"ל, בחדש, "חדש מעשיכם", היינו שייעבו הדריכים הרעים ויחדשו מעשים טובים, שפוף "שפפו מעשיכם" שאפילו המעשים טובים ישברו אותם וייטיבו לעשיהם באופן יותר טוב.

ואת שפיר לפ"ז מה שמשים גם בחדר, אם תשפפו מעשיכם וג', וגם יובן עניין של "אני הופך לכם דין לרוחמים" והוא עפ"ד הגמ' ביום (פו ע"ב) ואיתא, העוסה תשובה מהאהבה זדונות נעשות לו כוכיות שנאמר "חויה נאום ה'", ובתקדים מה שכבר הארכו ספרי המוסר לבאר במה יוכר אם עוסקה תשובה מהאהבה או רק מיראה, והוא, דעosa תשובה מיראה איןו אלא עוזב החטא וזורי לקיים מצוות ה' רק לידאת העונש, אבל השב מהאהבה מזדרז במצוות מזד לעשותן באופן יותר טוב ביתר שאת ויתיר עז' כדי לעשות נתת רוח לייצרו, וזה איפוא מה דמסים המדרש בחדר ואומר, דאמר הקב"ה "אם תשפפו מעשיכם" שתטיבו המעשים – הטעמים לשפוף ולעשותם בsemblה וב טוב לב, ולהזoor ולהזoor עליהם ככל האפשר, שוואי תשובה מהאהבה, או הנני עומדים מכסא דין ווושב על כסא רחמים ומפהך לכם דין לרוחמים, ור"ל, שמה שהיה דין קודם מוה יהפּך וויזמֵה לרוחמים, כי זדונות נעשו כוכיות, וככל שחתאו היה גדול כששב מהאהבה ביחס תנדר וכוחתו ותגבור מזת הרוחמים עליו, והוא רק ע"י שתפפו מעשיכם שווה מראה שהתשובה היא מהאהבה. יע"ש].

י"ח עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים הנוראים פז

והנה אמן וחו"ל דיברו בזה על חדש תשרי, אבל בזדיין אכן אדם יכול להגיע להה להלא ההכנה המתייחדת שיש בה עוד קורתכלן לפחות חדש אחד, שהוא חדש אלול. וזה ברור. **הצורך והחוoba שיש להקדים את הכהנה זאת עוד קודם לכן לפחות מחדש אלול** הינה כבר הבאו לעיל בדברי הרג' סדור היום (סדר חדש אלול) שכתב ברום ערכם של ימים אלו, כי אע"ג שעיקר החדש והמשפט הוא ביום ראש השנה שבו ספרי חיים וכוכי פתוחים, והשי"ת עומד על כסא דין וכל דרכי משפט וכו', מכל מקום צריך להזכיר את עצמו עוד שלשים יום קודם לכן, כמו שאמרו (פסחים ו ע"א) בענין כל המועדות שואلين ודורשין קודם קודם שלשים יום שכבר חל עליו חובת המועד ככל חוקותיו ובכל משפטיו. כל שכן במועד הזה שהוא כולל עניינים רבים, בין ענייני האדם הייחיד שצרכי לשוב ובין ענייני העיר אשר הוא דרך בה ולכן צריך לחתיל את ההכנה הזאת לפחות מיד מר"ח אלול. וכן".

ולחיבת הקודש יש לציין בו מאשר הבאו בס"ד בספרי אדרני פז על המועדים כת"י יעורי הש"ת להוציאו לאור עולם (חדש אלול, אמר ספרי חיים לפניו נפתחים) בענין חרוזם של ימים נשגבים ונוראים אלה, הלא מהה ימי חדש אלול והימים הנוראים, כי הינה גם ימים נשגבים של קדושה וטורה התעלות והטורמות מחוץ גיסא, ימים נוראים ומחרידים את הלב מאין גיסא, ימים אשר כל אדם יודע שבאותיהם נחוץ גורלו למשך שנה שלימה, ובנאמר בתפלית מוקף בראש השנה "מי לא נפקד כהוות הזה", ואין לאף בריה בעולם מנות מהמעמד של פקידה זו אשר יימצאו בה את גורלו למשך השנה הקרובה, ופעמים רבות שנה זו אינה רק השנה הקרובה כשלעצמה, אלא היא שנה גורלית אשר גוררת אחריה עד שנים רבות, ואפשר אף יותר שנה וזה הגיצבת בפרש דרכים של חי ו adamant וקכעת מואוד לחוץ את גורלו למשך כל ימי חייו עלי אדמות. שנה שכל עניינו והרוחניים של האדם תלויים בה, שנה שכל עניינו הגשמי של האדם תלויים בה.

לב מי לא יתרד ויזוע ממקוםו, ולא אחת כשהאדם עמוק במחשבתו בדברים אלו, ליבנו נמס בקירבו, לקראת כל האזפי והעומד לפניו. וכל אשר נשמה בקרבו עפעריו יולו מים כנהל שוטף בעיצומו של ימים אופבי חור אלו, לומר أنها אני בא, ובפרט בעת אמרית סדר השליחות אשר יש בהם משפטים נוקבים ויודדים עד והותם, אשר נתיסדו ברוח"ק ע"י רבותינו קדושי ארץ קדמוני עולם, עוד מתקופת הגאנונים, ובכלל הדברים הוא גם

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז יט

מה שאנו אומרים בעת אמרית סדר השליחות "כrollers וכפרשים באנן לפניך", ומסורת מרבותינו הקרה מוניט דין דברים אלו מליצה בעלמא לאוצר סדר ומשקל הפיט ומליצת הלשון, אלא הדברים הם כפושטם ממש, דבריים אלו ח"ו האדם הוא כדיל ורש ממש, כי צריך שיזע האדם שכשונם את האדם בבית דין ביום ראש השנה אין דנים אותו מה לחת לו ורבים חדשים בשנה החדשה, והיינו של מה שכבר יש לנו במנון כן בנכיסים וכי הוא בגדר "מוחזק" בזה, שלא היא, אלא הדין הוא על הכלழדש, גם מה שיש לנו כבר כביכול בידו גם על זה דנים אם להשair לו, ומה להשair לו, מה לקחת ומה לאחסף, ונמצא שכן האדם הוא כודל ורש ממש ביוםים אלו, כי גם מה שיש לו בידו, כבר אינו שלו ואינו בידו עד הדין שיעשו לו ביום ראש השנה. הדברים נוראים.

[רעל' גמי בספר עיני הלכות (ענין י עמוד קסח ח-ב) שוחבא שם: פעם שאל תנאי מחרקוב בעל נתיבות הקודש וצ"ל את הגראי' מבריסק וצ"ל, لما אמר וזה תהלים בזמן הפני בראש השנה, האם לא עדיף ללמוד או גمرا. והшибו הגראי' מבריסק וצ"ל, בראש השנה מרגיש כל היהודי כמו סוחר שהיה לו הון רב ופשט את הרוגל, ונשאר בלי כלום וכਮון העצה בראשונה להעמידו שוב על רגליו הייא לתרש את הקאפאיטאל [ההונן], והקאפאיטאל הכוי טוב זה גمرا. ולכן בצעירותו היה באמת לומד גمرا בזמן הפני בראש השנה, אבל באמצעות הליטורט איזו קושיא, ורק לגשת לארון הספרים להוציא ספר לעין בו, ובדרך נהיה איזה ביטול, וזה מאד לא טוב שייהיו ביטלים בראש השנה, ומאו והתחלת לומר תהלים שזה לימוד בלי הפסוק וכל ביטלים. יע"ש. ובואו שבל ואת אמר רבינו ז"ע"א מזור ענות קודש, זה כל הוא לתוקף תורת הדין, וכי ביום רגיל רבינו ז"ע"א לא חיש לביטול תורה ח"ו כשצריך לקום ולקחת ספר, אלא הענין הוא שצריך לעודר רחמי שמים מרובים בעת זהאת אשר מלך מלכי ומלכים רם ונישא יושב על כסא דין וכל בא עולם עוברים לפני בני מרון, ובכח התהלים לעשות זאת למתק הרינים ולהציג ולהגן את האדם. וזה ק' היטב. וכבר כתבנו בוה ל�מן (סעיף יא) שנוהגים לקרוא את ספר ותהלים ממש הימים וגבוראות, וכן גם מסימים את כל ספר ותהלים ביום ראש השנה. וק"ל.]

ומכל מקום חיללה לו לאדם ליפל ברווחו, כי אין חפץ לה' יתרברך בכל אלה כלל וכלל, כי הוא אבינו מלכינו מלך רחום וחנון ומרבה להטיב, אלא כל רצונו והוא שנשוב ונתקרכ אליו לטובתינו, וכמ"ש (יחזקאל י"ח לא) "השליכו מעליכם את כל פשעיכם אשר פשעתם בם ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה ולמה תמותו בית ישראל", ואומר עוד (יחזקאל לג יא)

כ עטרת הלכות והנוגות הסליחות והימים הנוראים פז

"חי אני נאם ה' אלקים אם אהפַן במתות הרשע, כי אם בשוב רשות מדרכו ותיה, שבו שובו מדרכיכם הרעים ולמה ת מהו בית ישראל". וכל דברים אלו באים רק לעורר את לבנו שידע האדם להכין את עצה בטעוף ימים אלו להרבות בלימוד התורה הקורואה, בתפליות ובתחנונים ולשפוך שיז בזמעות לעורו רוחמי שמיים, ואנו בוטחים בחסדי האדם ובחסמי הרבים ועצמיים, אבינו מלכינו שיעשה עימנו חסד וחומים, אשר הוא יטיב לנו תמיד ברוח ובגשם, כי אין עוד מלבדו בכל העולמות כולם אשר יכול להטיב, והוא שאנו אומרים לפני "אבינו מלכינו רחם علينا", ומהו בפל העניין "אבינו מלכינו", אלא הנה תמיד בנוגג שבעולם זה "אבא" רוצה לחת לבנו, אבל לא תמיד הוא יכול לחת לו את אשר הוא רוצה, כי אין לו לחת, ומאיין גיסא "מלך" יכול לחת תמיד כי לא חסר לו כל שחרי וטא מלך, אבל לא תמיד הוא רוצה לחת, ולכן אנו באים בתחנונים לפני ה' יתברך "אבינו מלכינו" אתה רבש"ע יש לפניו אלינו תורה לטיבותא, כי גם אתה "אבא" שרוצה לחת, וגם "מלך" שיכל לחת, لكن בודאי "רחם علينا" ותן לנו את כל משאלותינו בכל כל במטה לטובה ולברכה.

תויקף חרdot הדין

ומזו גודלתווקף חרdot הדין, יש לנו לאות מדברי המשורר האוחז לאלהיו דוד המלך ע"ה, שאמר (תהלים קיט קכ) "סמדר מפתקך בשרי וטמשפטיך יראתי", ופידיש במצודת דוד (שם) סמדר – בשורי נתקשה ועמדה כמסדר מפתקך זרבוב, ויראתי מן המשפט. יעוז. והזינן מהכי כמה היה לדוד המלך ע"ה חיל ורעזה מפחדך ה' יתברך משפטו הנורא, עד שנעשה כל בששו חידושים כסמסנות, וזאת על אף שודד המלך ע"ה לא היה לו שום פחד בעולם, כי ליבו היה אמץ אפילו יונר מלך הארץ הנורם, וכמו שמצינו שדוד המלך ע"ה בכוואו לפני שאלול לבקש מטנו שיין לו רשות להלום נגד גולית הפלישתי, ושאלול בראותו את דוד המלך ע"ה שהוא קטן, חשש לחת לו את משימה זאת, אמר לו דוד מלך ע"ה שיש לו כח וגבורה להלום, וכמ"ש (שמואל א' ז' לג-לו) "ויאמר שאול אל דוד לא תוכל ללכט אל הפלשתי וזה להלטם עמו כי נער אתה והוא איש מלחה מנעריו, ויאמר דוד אל שאל רועה היה עבדך לאביך בצאן ובא הארץ ואת הדוב ונשא שא מהעדך, ויצאתי אחריך והכתיכו והצלתי מפיו יקם עלי החזקתי בזקנו והכתיכו ותמייתון, גם את הארץ גט הדוב והכה עבדך וזה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם כי חורף מערכת אלהים תיימ, ויאמר דוד ה' אשר הצלני מידי הארץ ומיד הדוב הוא יצילני מידי הפלשתי הזה, ויאמר שאול אל דוד לך וה' יהוה עמך". ואיתה במודרש ליקוט שמעוני (ויקרא פרק ג רמזו

עטרת הלכות והנحوות הסליחות והימאים הנוראים פז כא

(תנ"ט) רבי יהודה אומר הרי זה אומר "גם את הארי ואת הדוב והבה עבדך", אין לי אלא ארי ודוב, מניין לרבות אריה עם הדרג, ודוב עם האריה, תלמוד לומר "גם את האריה גם את הזרב הבה עבדך". יע"ש. והרי שודד המלך והבה את האריה והדוב בנתן אחת כמה פעמים, מלבד מה שהייתה את האריה בלבד. ורש"י בnbיא שם (שמואל א' פרק יז פסוק לו) כתוב על פסוק זה, גם את האריה גם הדוב – הרי אלו רביון, ארי ושני גוריון, ודוב שני ליריו. יע"ש. וכיוצא שכשחוויות גם עט גוריון הם מגבירים את כוחם ועוזתם לאין שערך כדי לשמר על גוריון, וזאת פ' ק' דוד המלך ע"ה גבר על האריה עט שני גוריון, והדוב ושני ליריו.

[וראה עוד במנחת שי בספר שמואל א' (שם) שכתב על פסוק זה, גם את האריה גם הדוב – בפסוק זה רבו החלופים בספרים ובמדרשים ובפירושי המפרשים במדרש ל"ב מדרש דברי יוסי הגלילי מריבוי אחר ריבוי, כיצד "גם את האריה גם את הזרב הבה עבדך" אילו נכתב ארי ודוב התייחסו מילים אחרות בלבד, כשהוא אומר גם את גם הרי שלשה ריבויים מלמד שהיו שם חמישה היוות רעות, כיצד ארי ושני גוריון והדוב וגוריון, כן נמצאו והמדרש בספר כריתות ובהליכות עולם ונגמ רד"ק הביאו עם שינוי מעת ובו, וזה היא גידות בעל מאיר נתיב אבל באגדת שמואל סוף פרשה כ' גרים גם את האריה ואת הדוב הבה עבדך, תנ"י בשם ר' נתן ארבעה אריות ושלשה זובין הבה דוד באותו היום, הה"ד ארי, האריה, את האריה, גם את האריה, דוב הדוב, ואת הדוב ע"כ. וכן מצאת' בס"א כ"י ואת הדוב וכו'. יע"ש. וראה גם ממש חכמה (בראשית פרק מה פסוק יא) שתביאו שם את מדרש ל"ב מדרש דר"א בנו של ריה"ג (מדחה ג') שהובא שם, האריה גם כו' הזרב לדבות גוריון. יע"ש. והענין שדור המלך ע"ה סייף את כל עניין זה לשאל המלך ע"ה, הינו כדי להוכיחו שהוא עימיו והוא יכול להלחם נגד גளית, ועי' מלבי"ם שמואל א' שם (פרק י' פסוק לו – חלק באור העניין) שכתב, גם את האריה וכו', מוה נשא ק"י הלא שם הבה גם את האריה וגם הדוב – שהו שנים, והפלשתי עם תקפו לא יעדף רק כאחד מכם, וכך אם תאמר כי האדם מצד שכלו וצורתו מסוכן יותר מחיתו יעד, ע"ז השיב כי אחר שהרף מערכת אלהים חיות ירד מדרגתנו האנושית אל מדרגת החיה והבומה ואין בו רק כח גופני בלבד, וכמו שהתגבר על האריה והדוב בכך صغלה נפשו האלהית הרודה בסגולתה על החיים אין יתרוגר על הטעוף והפלשתי בכח זה. יע"ש].

ומכל מקום חיין מכולי האי שעל אף כל גבורתו הנדולה זאת של דוד המלך ע"ה, שהייתה את האריה עם שני גוריון והדוב ושני ליריו וכולם באו אליו ביחד וניצחם ללא חת

כב עטרת הלכות והנحوת השליחות והימים הנוראים פז

וללא מורה, אף' בן הוא אומר לפני הש"ת "סמר מפחרך בשרי וממשפטיך יראתי", והכל הוא לגדול חרדה הדין והגדול הנורא אשר הוא ידע ממנו.

ועי' בש"ת צ"ץ אליעזר חלק כט (סימן טו אות ב) שהביא לבאר בשם גדור אחד את הפסוק שאנו אומרים במומר של זיימים הנוראים (תהילים כו) "לך אמר לבני בקשנו פני את פניך ה' אבקש", שהפרשנים מתקשים בכוננות הדברים "לך אמר לבני בקשנו פני", ושי"ט מפרש שור"ל "לך - בשביילך בשליחותך אמר לבני בקשנו כלכם וכוכו". ופרש גדור הנז' הכוונה של דהע"ה בה עפ"י הגמ' בברכות (ג ע"ב) דאיתא ה там: כנור היה תלוי על מעלה ממטתו של רוח, וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונושבת בו ומגען מלאין, מדיה עומו ועובד בתורה עד שעלה עמוד השחר, כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלם ואומרים לו אדוננו המלך עמר ישראל צריכין פרנסת, אמר להם לטוב והתרגנו וה מהו, אמרו לו אין גקטץ משבע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליתו, אמר להם לכדו ופשטו ידיכם בגדרו וכו'. ונשאלת השאלה, הרי משעלה עמוד השחר הגיע כבר ומן תפללה של שחירת ואיך קבלם דור, וגם עסקו בענייני פרנסת, לפני שתתפלל קודם תפלת שחירת לפניו ית"ש.

ופירש גדור הנז' ויל', זבתוכין נהג דוד בכואת, והוא מפני שרוצה לדאות וללמוד באופן מוחשי איך שצרכיהם לעמוד בתפילה לפני מלך מלכי המלכים, ולכן סיידר לפני כן יכנסו חכמי ישראל לפני בטבוקשם. ואפשר להבין באיזה דחילו ווחימיו וככראה שהשתחוואה נכנסו חכמי ישראל אצלם בדת הנכנסים לעמוד לפני המלך, ומהו למד דוד באופן מוחשי איך שצורך כבר הוא לעמוד לאחר מכך בתפילה ותחנונים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, בדיאוק כבתוכו ונפסק בן בסימן וסעיף הראשון בש"ע או"ת. וא"כ וזה איפוא כוונת הפסוק של "לך אמר לבני" וכו', שאמר דהע"ה במומר גנ"ל, דרצוננו לומר, "לך אמר לבני", לבבזק והוא אמר לבני לי שייבאו מוקדם חכמי ישראל אצל לשטוות לפני מטבחם, ואראה ואתבונן באיזה צורת – כבוד שמתיצבים לפני המשפט – והמלך. ומתוך זה למד באופן מוחשי ובקל וחומר איך כבר ובאיזה גישה וצורך "את פניך אבקש", דעל ידי כן מיד יגיע אליו היראה וההכנה, ותלקת, איך שצורך להתכנס ולגשת כבר לעמוד בתפילה והכעה ולכrouch ברך לפני המלך הגדל הקב"ה המלך מלכים ולן המלוכה ואשר מלאו כל הארץ כבונו. יע"ש].

ועל כן כאמור כל אשר נשמה בקרבו יתרד וליפת מגודל מעמיד הימים הללו אשר נמצאים בעיצומם, וכבר הבא לציין בענין זה של חרדה ימים אלה הגאון רבי ישראל

עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים הנוראים פז כג

ஸלנט בס' מוכבי אור (איגרת יד) וכתב שם, מלפנים, כאשר ידעת, כל איש אחוז פלצות מקול הקורה קדוש – אלול, וחזרה הלו נשאה פריה לזכר לעבורתו יתברך שמו, איש לפי ערכו וכו', אשר האיש אשר בכל השנה נתרך מעבודתו יתרוך שמו, תלבשנו הפוך והdagga יונר מאימת הדין, אשר רק תמורה והמעשים טובים מהם התריס מהפערנות, וכיון שאדם זה נתרך כל השנה, אם כן לפני המשכל הראשון היו צדיקים לאחיזו אותו פחד ודאגה מאימת הרין וכו'. יע"ש.

[ומה יותר מוחשי ממאמרו של הגאון רבי ישראלי מסלנט הנאמר בשם "חודש אלול, אפילו הדגים שבים רועדים בו מפחד ה' ומחרדר גונו", וכן באמור כשמתבונן האדם בדברים אפילו במחשבה קלה הלב בחזרה, וכל אשר נשמה בקדשו אומר أنها אני בא. וע"ע נמי בס' דרכי חיים ושלמות הנוגות וגאון האגדה ר' מנונקיטש (חודש אלול אות טרפוף) שהובא שם: בשבת מברכין אלול כשהדרים קולו נادر בקודש לומר "ראש חודש אלול יהיה ביום פלוני" וכו', חיל כיוולדה אותו לכל השומעים, וכן אה"כ באmittת יחישחו הקב"ה עליינו וכו', אחר תיבת "ולרפהה שלימה", היה מוסיף ואומר בקול בכி, "ולתשובה שלימה" "ולגאולה קרובה ונאמר Amen". ואם אכן הוא נימוח ויפשש במשעי. יע"ש].

צורך ההזרדות להבנה זאת כבר ממועד אלול

ולכן יש לו לאדם להזרדו ככל אשר יוכל להתבונן לקראת ימים נסგבים אלו, ודורי רשותם היו אמורים כי זמן ההבנה של הימים הנוראים הוא מתחילה כבר מ"ח תמוז, כי תמוז הוא ר"ת ז' מן תשובה מצתקרב ובא, ומתודש אב הוא ר"ת אלול בא, וחודש אלול כבר דרשו בו דורי רשותם דרישות רבות ומכללים, אלול, אני ל'זרוי ו'זרדי ל', לדמות כי הקב"ה קרוב הוא לשישראל אלה לקבל את תפילותיהם ומעשיהם הטובים, וכמ"ש על ימים אלה (ישעה נה ו) "דרשו ז' בהמצאו קראוונו בהיותו קרוב". ומכל מקום מתחילה חודש אלול, והוא הזמן אשר צריך האדם להתעורר בו בתשובה ובמעשים טובים כדי להזכיר את עצמו לקראת יום ראש השנה אשר נכתב בו גור דין של האדם, ונחתם לחיים טובים ולשלום ביום הcliffeרים.

וע"ע בספר פרי עץ חיים (שער ראש השנה – פרק א) שם: ואשר לא צדה, ר"ת של "אנא ל'ידי" "ששמי לך", הוא אלול, לרמז כי חדש השנה נתנו הש"י לכפרה, לכל מי ששוג וחותט, ועשה שום עון בכלל השנה, והוא קרוב לקוראיו בחדרש הוה, שהוא ר"ת אלול. וכן ר"ת "אני ל'זרוי ו'זרדי לך", ר"ת אלול. (צמה – גם ל'וי אמרו

כד עטרת הלכות והנתנות ה实践ות והימים הנוראים פז

"לאמר א"שרה, ר"ת אלול למתפער, כי או יצאו כל ניזוצין מהגלוות". י"ו"ש. והרי שכוחו של חדש זה תודש האלול והרב גדול מאוד, שהשיות קרוב לכל קוראי וימני פשוטה לקבל את השבים בתשובה, ועל ידי כך להטיב עימם.

ובענין זה וריזותו של האדם לדחוןן לקראות ימים קדושים אלה, אמרו גורלי המוסר בדרכ' משל (עי' ס' קול דודי, ירושלים תש"ס, עמ' כ) למה הדבר דומה? לשוחר אחד שפרנסתו הייתה בכך שהיא נמות גדולה של סחרות ניריד בזול, ומוכר אותן בעיירות ברוח נאה, באחד הפכים כשקנה כמהות עצומה של סחרות ייד מחרים מהשוו שהוא קנה אותן, וכך מצא את עצמו שלא רק שלא יוכל לזרות אלא ההפסד הגדול כבר רבץ עליו ועמד לפושט רגל. בלית ברירה והتبונן וראה כי אין לו מנוס אלא להבריח את סחרות אלו מהחן לגנול למקום שיש בקיוש לסחרות אלו ויכול למכוו אותם עם ריות, אמן ידע כי הדבר ברוך בסכנות גדולות כי אם יתפש יצטרך לשלם והן עתק וישלח לעבודות כפה, אך חשב מצד שני על הריווח וגמול שיש לו בדבר, ובפרט זכר כי אם ישאר כאן במקום זה שם סחרות אלו ייפשוט רגלי ויהפוך לעני מרוד. ואכן נפגש עם עגלון מגונה שמכיר את הדריכים והמשעלים ברוכים נסתרות, וכבר ידי רב לו בהברחות גבולות, וביחד תכננו את ההברחהليلא ארוך וחושך, שייהיה על פי החשבון בעוד זמן מה. כשהגיע חדש לפני התאריך המועוד החלה שנתו של הסוחר לנדוד בלילות, והפחיר החל לבוטט גלית, מי ידוע שמא יתפס וישלח לארכן גירה, וככל שחלפו הימים גבר פחדו של הסוחר יותר ויותר וכל מחשבותיו ביום ובכללה היו מה ניתנן עוד לשפר בתכנית ההברחה.

העגלון לעומתו היה די רגוע, כי ושב בלבו שאמנם אם יתפשו גם עלייו ייטל עונש לא קל, אבל סוף סוף יש לו הרבה תירוצים, יוכל לטעת שלא ידע שיש כאן סחרה שחיבבת מכם, וגם הלא אין הסוחרה שלו ממש וכי, אך גם אם לא יתקבלו כל תירוץ יכול לכל היותר קנס כספי גבוה עם עוד קצת מלוקות, אבל לא יותר מכך. אולם ככל שכך הצעיר שביע לפני המועד, גם העגלון איבד את שלוונו ושבתו אף הוא החלה לנדוד מפחד, ואין צריך לומר שהסוחר עצמו בשנו שלווי ההברחה כבר רעד בכפל כפלים, וכמעט שלא הצליח לאכול מרrob הפחד.

ואו הגיע הלילה שקודם הנסעה, הסוחר והעגלון היו נוערים בו כל הלילה, וטכסו עיצה ביחוד עוד ועוד, נתנו הרבה צדקה, אמרו הרבה תהילים ללא הרף כדרכם של בני ישראל. ואולם היה עדרין מי שלא פחד, והוא אותו נער נלה, שכורכם של העגלונים שהם

עטרת הלוות והנהלות הסליחות והימים הנוראים פז כה

לוקחים עמהם עוד נער גלויה המשמש ועוזר לעגלון במקומות ובדברים קשים שצורך לצורך העגלה וכו', והנהו אותו נער גם בלילו שלפני הגשעה היה עדין רגוע, כי אכן שידע שם יתפסותו בעגללה יחד עם העגלון והסוחר גם הוא לא ימלט מאיוה עונש, אבל בודאי שהוא קיבל את העונש והקל ביותר, ועל כן המשיך לישון בmittuto שנות ישרים.

למחרת כשאכן הגיע הלילה המועד, ועליו כולם לעגלנה יחד עם הסthora המבורחת והתחילה לחתוך לאור הסכנה, גם לנער המשמש חלף רשת בכל גופו, כי חשב מי יודע עד להיבין יגיעו הדברים. ואם הנער נק, העגלון על אחת כמה וכמה זיהה קורה פשטה בכל גופו, ומורוב רעד וחללה בקושי הצליף בסוטים כרבבי, ואין צורך לדבר על הסthora עצמו שישב בפינה העגלנה מסוגר תוך עצמו ורווד כלו מפחיד. נק נסעו כל הלילה נמשך כמה שעות וחתוכו לגובל, וככל שתלך החלה ונחן גברה החדרה יותר יותר, והנה היה נראה לו כבר שהם עברו את החלק הקשה ועוד מעט יעברו את הגובל בשלום, אף להפתעתם בדיק בעת שעברו את הגובל נתפסו. הנער המלווה החל לרעד בכל גופו, העגלון התויר בכך נשימטו נעצרה ומרוב פחד וחוללה לא יוכל להוציאו כל גגה מפיו, והסוחר התעלף במקומות ואיבד את הכרתו. ואולם היה אחד שלא פחד כלל וכלל, וזה היה הסוט שרתום לעגללה, בעוד שההשותר הניצב לפניו עמד עם אקדח שלו ועוצר את העגללה, עמד לו הסוט מבית הבנה והנאה, מכשיכש בזגבו לאות הנאה על המנוחה שנודמנה לו. אליו הדבר לא נגע כלל. ע"ב.

נק נמשלים בני האדם בפחד הדין של ימים אלו, יש צדיקים ויראי ה' שכבר בפروس חורש אלול שלושים יום קודם יום הדין כבר פוחדים לנפשם וחרדים למשפטם, ומביבנים את עצםם לכל אשר צריך, יש פחותים מזם שרגועים כל אלול אלל שביע לפני ראש השנה הם כבר פוחדים כמו אותו עגלון, יש יותר מהם שותם כל חודש אלול לגמרי, אבל בר"ה עצמו הם כבר מתעוורם, כל אחד ואחד לפי אמונתו ויראותו מגיע בסופו של דבר לחזרת הדין ונגועת לילינו. אולם בא דוד ומלך וצוח ככוכבא, לכל הפחות "אל תהיה כסוס כפרד אין הבן" (תהלים לב ט), שלא נהיה כמו אותו הסוט ח"ז שאינו מרגיש כלום, וכן גם יהיה האדם ח"ז שכל מה שייר לומ ימים קדושים אלו יהיה בסופם ביום הכיפורים שהיה איכפת לו רק מקושי הזמן ויופי החונות.

ועל כן יש לו לאדם לחתובן בדורכו ובמעשו כיצד יוכל להפיק טובה וברכה חז ותחד וرحمים מימים קדושים אלו, ולזכות על ידי נק לשנה טובה וمبرכת לחיים טובים ולשלום. ועל כן ברור הדבר ופשט העניין, הדעירות של ימים קדושים אלו של חודש

כו עטרת הלכות והנحوות הטליחות והימים הנוראים פז

אלא והימים הנוראים הוא עת תיקן המעשים, להתרחק מכל מעשה שאינו טוב ח"ו, ותוספת המעשים והטובים עוד ועוד לא קץ ולא גבול, כדי לרבות בוכיות בכל שיווך, וכן"ל שכבר אמרו חז"ל (אנוט פרק ד משנה יא) והסנגורין של האדרם שעומדים לו ביום הדין הם תשובה והמעשים טובים. [ובפרט ענן הריבוי בלימוד התורה הקדושה הן בעין והן בbekiyot וון בתוספת הזמן, כי זכות התורה הקדושה הוא לאן קץ ולאין שرون, זה היא אגוני מגנה ואצולי מצלאת האדרם מכל רע, וכמו שאמרו חז"ל (סיטה בא ע"א). יע"ש].

וכבר אמרו בזה"ק (ח"א דף יא ע"א) בגודל שבחה של התורה הקדושה, תא חוי כמה הוא חילא תקיפה דאוריתא, וכמה הוא עלאה על כלל, דכל מאן דاشתדל באורייתא לא דחיל מעלאי ומתחתי, ולא דחיל ממערין בישין דעלמא, בגין דאייה אחד באילנא דחיי ויליף מיניה בכל יומה, דהא אוריתא תוליף לבך נש למילא כארת קשות, תוליף לה עיטה היך יתוב קמי מאריה לבטלה ההיא גורה, דאפילו אתגר עלייה דלא יתבטל האי גורה, מיד אבטטל ואסתלק מגניה, ולא שרייא עלייה דבר נש בהאי עולם, ובגין כך עבי לך נש לאשתדל באורייתא יממא ולילי ולא יתעדוי מיניה, הח"ד (יהושע אח) והגита בו יומם ולילה, ואי אתעדוי מיניה דאוריתא או אטריש מיניה, כאלו אטריש מאילנא דחיי. יע"ש].

ועי' עוד נמי בס' נחר מצרים לגאון רבבי אהרן בן שמואן אב"ד מצרים (הלכות ראש השנה סעיף א) שבתב שם, מנהג מצרים קdots שבחודש אלול מתלקים קריית כל ספר הוודר והתנ"ז והתקונים לתלקיים ונונתנים לת"ח ולעגנים תנוגנים למלוד כל אחד החלוק לזכות כללות העדה הקדושה הי"ג, ומקבלים שכ מקופת הקהלה ומגנות היהודים הנוגנים ביד הגיבור המשתדר על זה, ועל זהוב גמורים הלימוד בעשרות ימי תשובה, והכל נשעה על ידי בית דין הצדיק, ומנהג יפה אף נעים הוא זכרה ה' להם לטובה, ולזכות התורה תנגן עליהם אלף המגן. עכ"ד. יע"ש. והיינו נמי דעתן זה הוא נמי כדי לרבות בוכיות, ובפרט זכות התורה הקדושה.

ובענין זה שהחכיד הרבה זיע"א שמתלקים הלימוד לכמה חלקים, הנה כבר כתבו מוה בס"ד במקומות אחר, בדבירינו בספר תהילים המחולק עטרת פו (מבוא עמוד ה) שכן הוא מבואר נמי בדברי רבותינו ז"ל סופרים וספרים, שבעת שמתלקים את ספר תהילים בין הציבור וכולם יחד מיטים אותו, נחשב להם הדבר כאילו יסים כל אחד מהם את כל ספר תהילים. וכך ענין שבתב נמי בספר שדי חמץ בכללים (מערכת מ

אות קצח) שכתב שם בן להדריא זו "ל"ז: נצוה שעושים אותה הרבה בני אדם בשותפות, כל אחד נוטל שכר כאלו עשה כלת לבדו, ומטעם זה נהגים כל בית ישראל לעשות חבורת ש"ס, ומחלקים הש"ס בין כמה בני אדם, שככל אחד לוקח מסכתא אחת, ועושים סיום פעם אחת בשנה, ושורת הדין גוזנת שיטול כל אחד שכר טוב כאלו למד כל הש"ס בלו וכו. יע"ש. וכן החבינו מעניין זה גם לקמן סוף הערכה כא. יע"ש).

וא"כ חווינן מעניין זה דאכן סגולה הילודזה שמתלקים אותו בין כמה בני אדם, עולה לכולם שנחשב لهم כאלו כל אחד סימן את כל ספר התורה. וכן הוא נמי בשאר חלקו תורה בחלוקת הש"ס וכיו"ב, וכאשׁ היבנו בעניין זה מפי ספרים ומפי ספרים. ולכן נכון וראוי שהוא לנוגג במנהג קדוש זה מכל מקומות וקהלות ישראל, שככל ציבור די בכל אטר ואטר יחלקו בניהם את הלימוד בחודש הקדוש הזה תולדות, לימוד הש"ס או לימוד הויה"ק או חלוקת תהילים בכל ים. ויעלה הכל לרוחמים ולרצון ולנתת רוח לפני אבינו מלכנו שבשמיים.acci"ר].

בשמות קבועים לאדם לפי מה שעושה ביום אל

זהנה כבר דרשו חז"ל במדרש בראשית רבנה (פרק נג פיסקא יד) על הפסוק (בראשית כא יז) "כי שמע אלהים אל קול הנגעו באשר והוא שם" באשר הוא שם, אמר רבי סימון שבשבועה שישראל היה צמא למים ועמד למות, קפזו מלאכי השרת לקטרגו, אמרו לפניו רבנן העולמים אדם שהיה עתיד להמית את בניך בצמאו מעה לו באר, אמר להם עבשו מה הוא, צדיק או רשע, אמרו לו צדיק, אמר להם אני דין את האדם אלא בשעתו. יע"ש. וכן הוא נמי ברש"י על התורה (בראשית כא יז) שכתב שם, באשר הוא שם – לפי מעשים שהוא עבשו עבשו נדונן ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות, לפי שהוא מלאכי השרת מקטרגים ואומרים רבונו של עולם, מי שעתיד ורעו להמית בנים בצמאו מעה לו באר. והוא משיבם עבשו מה הוא, צדיק או רשע, אמרו לו צדיק, אמר להם לפי מעשי של עבשו אני דין וזה באשר הוא שם. והיכן המית את ישראל בצמא, כשהגלים נובוכנזר, שנאמר (ישעיה כא יג – יד) משא בערב וגוי ?קדחת צמא התו מים וגוי' כשהיו מולייכין אותם אצל ערבים היו ישראל אומרים לשובייהם בקשה מכם, ווליכנו אצל בני דודנו ישמעאל וירחמו علينا, שנאמר (שם שם) אורחות ודונים [אל תקרי ודונם אלא דודים] ואלו יוצאים לקראותם ומביאין להם בשר ודג מלוח ונודות נפוחים, כסborim ישראל שמלאים מים, וכשמכנישו לתוך פי ופתחו, הרוח . נס בגופו ומית. יע"ש.

כח עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז

ומהכי ילפין כי הגagtנו של הקב"ג הוא לדון את האדם "באשר הוא שם" דהיינו כפי שהוא מתנהג בזמן שעת הדין, וכן אשרו נמי גם' מסכת ראש השנה (ט"ו ע"ב) ואמר רבי יצחק אין דעתן את האדם אלא לפני מעשיו של אותה שעיה, שנאמר (בראשית כא) "כִּי שָׁמַע אֲלֵהֶם אֶל קֹל הַגָּנְעָר בָּאשָׁר הָוֹא שָׁם". יעוז. וכן בימים אלו של הימים הנוראים ימי תודש אלול ועשרת ימי תשובה של לאדם לתקן ולשפר את דרכיו ומעשיו ולהויסף בלימוד תורה הקדושה וקיים המצוות, כי עיקר הדין הוא לפני אותה השעה, וכן מצינו נמי בדברי מרדן בשו"ע או"ח (ס"י רוגן ס"א) שכتب שם, אף מי שאינו נזהר בכל השנה מפת של פלטר גוי (עי' בו"ד ס"י קירן) מכל מקום בעשרה ימי תשובה יש לו ליזהר ממנו, ואם אינו יכול לאפות בעצמו, יဿ את התנור שאפין בו גוים שישראל בתוך התנור קיים אחד וכו'. יעוז. והרי שיש לו לאדם לחתוך בינו לבין בימים אלו של הימים הנוראים, אף בדברים שמעיקר הדין יש להם היתר בשאר ימות השנה, ויש מקום להקל בהם, והכל זה מהטעם הנ"ל שהיה בבחינת "באשר הוא שם", כדי שיצא דינן לחיים טובים ושלום.

ועי' נמי בספר נפלאות אליו מגדר א' זיל שהמ"ל מביא (בהקדמת הספר) ששמע מפי של הגאון מקאליש זיל בעל אמריבינה" שבירר מה כתיב: "וחתמתי את אשר אהון וחתמתי את אשר ארחות", שמודתי של הקב"ה לא כימות בשר ודם, כי מידת בשר ודם אם יחתא איש לאיש אם מתחרט ורזה, לפיס את חבירו, אם חבירו יידע כי עשה לו כיוצא בו, או בודאי לא מוחל לו, אבל הקב"ה אינו כן, אעפ" שגלו לפניו שבודאי חטא עוד אעפ"כ מוחל לו, וזה, ונתוני את אשר אהון, ר"ל אעפ" שאני ידע שצורך לעשות לו עד תנינה, בכל זאת אני מוחל לו, כי אני רואה אלא "באשר הוא שם", וחתמתי את אשר ארחות, ר"ל, אעפ" שאני צריך לרוחם עליו עוד אעפ"כ אני מורתם עליו עכשו. יעוז.

נאגב אורחיה הנה כבר עמדו האחרונים לעורר בעניין זה דאמרין הכא בגמ' ראש השנה (רב"ל) דאין האדם נידון אלא לפני מה שהוא באותה העת "באשר הוא שם", דיש להעיר על זה ממש סנהדרין (יע"ב) בן סורר ומורה נידון על שם סופו, ימות זכאי ואל ימות חייב. ומפרש בגמ' שם (עכ' ע"א) תניא, רבי יוסי הגלילי אומר וכי מפני שאכל והתרטט בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל? אלא, הגיעו תורה לסתוף ועתו של בנוטר ומורה, סתווף מגמר בכשי אביו ומבקש למורו ואינו מוצא, וויאצא לפרש ררכיס וממלפטם את הבריות. אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פז כת

חיב. יע"ש. והרי שהוא נידון על שם סופו, ולא לפיו מה שהוא באותה שעה. וכי' במשפט"א בחידושי אגדות במ"ס ראש השנה (שם ד"ה אלא לפיו מעשי וכיו') שumped בשאלת זאת, והשיב, והוא דבר נידון על שם סופו עין תירוץ ברא"ם, ועייל' דבר נידון ע"ש סופו של עצמו, מה שאינו כן בישמעאל על שם סופו של בניו לא נידון. יע"ש.

ואולם עי' במשפט אמרת על מסכת ראש השנה שם (טו ע"ב ד"ה בגמ' ואור"י ב') שumped להעיר על דברי המהרש"א (גן"ל) בהה שבtab להליך דבר ומורה שנרגע ע"ש סופו היינו משומש שהוא סופו של עצמו, ושאני מענין ישמעאל שהיה סופו של בניו, רזה צ"ע שזרי רבי יצחק כללא כייל שאין אדם נידון אלא לפיו מעשי של אותו שעה, ומשמע שהיינו שאפ"לו הוא עצמו עדין להרשות אח"כ, וכך כתוב שם דעתך הנתקיר כמו שכתב הרא"ם (פר' וירא) לתרץ על זה, דבר סופר ומורה נידון על שם סופו על שם מעשי דאותו שעה, כיוון הדגש תורה לסתור ועתו דע"י שזולל בשור וטובא אין יבוא למשעים הללו, ועל כן מתחייב במעשה זו מיתה, ועוד נראה זההם לטובתו הוא כדאמרין מوطב שימושות וכו', אבל האי קרא דמייתי ובא, באשר הוא שם, מיידי היכא שיעשה החטא אח"כ ורק שהיה נענש במעשה העתיד ע"י אין דני. ועוד הטסיף כתוב שם, ועוד נראה דהקו"ה מעיקרא ליתא, וזה מאידי בדיון שמים וכוה דנים את האדם לפיו מה שהוא באשר הוא שם, אבל בגין סופר ומורה דהוא דין ומשפט התורה לב"ד להרגו, וא"כ אין בו עניין לכך, [וכ"כ גמי בס' גור אריה על הפסוק "באשר הוא שם", ובפר' ויצא בענין בגין סופר ומורה]. יע"ש. ויש בזה עוד אריכות בענין קושיא ואת. ואכמ"ל.

ובענין זה שנאמר בפסוק (גן"ל) "וישמע אליהם אל קול הנער באשר הוא שם", ע"ע בדברי הרמב"ן עה"ת (בראשית כא ז) שאמור שהביא את דברי רש"י (שם) שביאר "באשר הוא שם" - לפיו מעשים שהוא עשה עכשו הוא נידון ולא לפיו מעשים שהוא עתיד לעשות וכו'. ותוסוף הרמב"ן ובtab, והנכון בעניין בדרך הפשט שיאמור כי שמע אליוים אל קול הנער במקום אשר הוא שם, והודיעו אותה שלא תצטרכ ללבת שם של שודד (שופטים ה כ), ובאשר חללים שם הוא (איוב לט ל), ירמו למקום. יע"ש. והיינו שלפי דברי הרמב"ן מתבאר דעתין זה "באשר הוא שם" בא להורות על כוונה של התפילה, שעל ידי התפילה הזאת, לא רק שקיבלים אלא שהמים הגיעו עד אליו ממש. וק"ל.]

ל עטרת חלכות והנحوות הסליחות והימים הנוראים פ'ז

גודל העניין להיות בבחינת "מצוה הרבים" בימים קדושים אלו

ואגב אורחיה ועסקינו בעניין חדש אלל, הנה לעיקרא דמלתא אין סוף ואין קץ לציין בסגולתו של חדש יקר ונפלא זה, ובכל הענינים הנשגבים אשר טמננו בו, מי מלל גבורתו וישמע כל תהילתו וגודלו, כי הכל הוא בתסוד ה' יתברך עימנו אכינו מלכנו מלך רוחות וחנון הטוב והמטיב, אשר נתן לנו להchein את עצמנו בחודש יקר זה, ל夸רת יום ראש השנה לחיים טובים ולשלום, כי קוצר כאן המצע מהשתרע. אלם בכל זאת הנה יש לצין עוד מילתא חרוא שנכון להורד בו מאד בחודש קדוש זה, וזהו, עניין "יזכי הרבה" כי הנה מלבד הדבר שעניין זה של "יזכי הרבה" הוא גדול ונשגב גם שך כל השנה כולה, שישתרל האם להיות תמיד בבחינת "מצוה הרבה" לזכות אותם לتورה ולמצוות בכל מיני דרכיהם ואופניהם, כי אין כאן קץ לשכרו של האדם עכור עניין וה של יזכיר הרבה, וכדייאתא בזו"ק פר' תרומה (דף קכח ע"ב קכט ע"א) שהפליגו שם בשבה המגע למצוה חייביא דין קץ לשכו, ואילו ידעו זאת בני האדם היו רודפים להשיג עניין זה של יזכיר הרבה נרודף אחר החיים. ע"ש דברים מופלאים. וראה גם בס' חובות הלבנות בשער אהבת ה' (פרק ז) שכתב שם בעניין וזה של יזכיר הרבה: כי אפילו אם יגיע האדם לרוגה העולינה ביזור לתיקון נשמוו לפני האלים יתברך, ואפילו אם זהא כבר במעט דומה למלכים (לנביאים) במידותיהם הטובות ובהנוגותיהם המשובחות והתמסחותם לעבותם גבורה לאלהות הסהורה אליו יתברך, אף"ה אין זכויותיו מגיעת לזכויותו של מי שמכין את בני האדם אל הדרך הטובה ומישר את הרשעים אל עבדת הבורא שזכויות נכפות ומרתיבות בכל יום ובכל עת ע"י זכויותיהם של אלה שהוא גרם להם לעבור את ה'. עכ"ר. וע"ש שהאריך בזה. [נע' בספר מגיד טשריס (סוף פרשת במדבר) אשר הוזיר שם המגיד-המלך הדובר בו-למרן וצ'ל שליטו בכל יום בספר מוכחת הלבבות. ע"ש. ומהו מATAB בפשטות שיש לנו אישור מן השמים על אמרות דבריו והדרכותיו של רבינו בחיי הנאמרות בספרו חובות הלבבות. וק"ל].

וראה עוד לרביינו החיד"א במוחיק ברכהiao"ח (ס"ר רצ סק"ג), וכשערי קדושים לרבי חיים ויטאל (ח"ב שער ז) מש"כ עוד בעניין וה של מעלת יזכיר הרבה. יע"ש. וראה ג"כ הרבה מופלאים בספרנו פר' תולדות (כו ה) עה"פ "עקב אשר שמע אברהם בקולו ושטוט משורת היוצז וחוקתי ותורתך" ז"ל: ושטוט משורת, עשה תמייר המשמרת המיזודה לי שוויא למיל חסד וכו' ולהורות החטאים בדרך זהה עשה כאשר קרא בשם ה' ושמר ג"כ מצותי חוקתי ותורתך שנמצאו בני במת, ובבן היה נאה דורש ונאה מקיים

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פז לא

כਮופת לרבים. והנה ליצחק תלה בזכות אחרים עתה, וכן לטפה באומרו "וזרבתי את זרעך בעבור אברם עבדי", ולא כן אמר ליעקב כל שכן לאברהם וכו', אמן ליעקב לא תלה בזכות אחרים כל כי הוא אמן מנעריו היה יושב אוהלים ללימוד וללמוד רעת את העם בפרט באהלי שם ועבר שם עלה כל מבקש הז' בלי ספק. עכ"ל. עיטש. וחווין נפשות מדברים אלה שמעלו של יצחקஆ"ה הייתה יותר משל יצחק על אף שיצחקஆ"ה היה מוכתר בכתר של מסירות נש שפשת את צוארו ע"ג המזבח, ומוכרים אלו את זחוחו עד עצם החיים הזה, אפ"ה מעלו של יצקב אבינו הייתה יותר, כיון שיצקבஆ"ה היה מוכה את الآחרים ללימוד וללמוד, ומעלה זו יש לה ערך רב יותר מהכל אפילו מהעקדיה עצמה שנעקד יצחק על גבי המזבח. וק"ל. ובחדידי הז' יתברך ויתעללה כבר הארכנו וכתבנו טובא טובא בענן זה של יכפי ורבים דאין קץ לשכשו ולמעלו של האדם המזוכה את זרבים, ע"י בזה בדרכינו שתכובנו בס"ד בכמה דוכתי, ועיקרם הוא בדברינו בשו"ת עטרת פז ח"א (חאהה"ע בהקדמה עמוד מב והלאה). יע"ש.

שענין זיכוי הרבים הוא נshawג מאוד בימים הנוראים, ומדווע

ועכ"פ יש לומר דהנה בימים אלו של הימים הנוראים אשר צריך להרבות בו בוכיות, וכל אדם חיץ בחים, יש לענן זה של "זכוי הרבים" משנה תוקף, כי בכך יכול האדם להטעת את הקפי לחים, חזא, ודינה פשוט הדבר וזהו כבר אמרו חז"ל בגמ' מסכת בבא בתרא (יא ע"א) ומאמרו של הקב"ה חזא, "כל ומקיים נש את מישראל כאילן קיים עולם מלא". יע"ש. ואם זה נאמר על חיי הגוף כל שכן וכל שכן על חיי הנפש, כי העיקר הם חיי הנפש להביא את האדם לחוי העולם הבא חי הנצח, שדרי אמרו חז"ל במדרש מדבר רבה (פרשה כא פיסקא דר"ש אומר מני שהמתהיא את האדם יותר מן ההורגו, שההורגו הורג בועלם הזה ויש לו חלק לעווה"ב, והמחטיא הורג בועלם הזה ובועלם הבא, שני אומות קדמו את ישראל בחרב ושותים בעבירה המצריים ואדום וכו'). יע"ש.

ומטילא נמצא דהטוכה את זרבים שזו מביאו לחוי העולם הבא, חשיב בזמנים עולם מלא ואף יותר מזה, ומטילא אית ביה מידה כנגד מידה, דהיינו שהוא היה את חברו והביאו לחוי העולם הבא, על כן גמורים עליו חיים טובים ושנה טובה וMbps. וכענין דא דאיתא בגמ' בבא בתרא (הנ"ל) תניא, אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה מוניה על קופפה של צדקה, פעם אחת אתה אשא לפני בשני בצורות, אמרה לו, רבבי, פרנסני אמר לך, העבדה, שאין בקופה של צדקה כלomo אמרה לו, רבבי, אם אין אתה מפרנסני, הרי

לב עטרת הלכות והבגנות השליחות והימים הנוראים פז

אשה ושבעה בניה מתים עמד ופנזה משלו. לימים חלה ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע, אתה אמרת, כל המקדים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחידה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו? מיד קרעו לו גור דיןנו. תנא הויספו לו עשרים ושתיים שנה על שנותיו. עי"ש. ואם זה בעניין עורה והזלגה גשmitt, שככל נך דקדקו עם בנימין הצדיק והוסיפו לו חיים, (ועי' בחידושי החותם סופר על מס' בבא בתרא (שם) וכן בס' בן יהוידע להגר"ח על מס' בבא בתרא (שם) רשני נבאים נתנבאו נסגן אחד, מודיע הויספו לו רב בנימין הצדיק כ"ב שנה, כי הכל מודוקך בשם, ומכיון שהוא היה את האלמנה ושבעתה בניה, א"כ יוצא שיש כאן כ"ב נפשות, האלמנה (ב) ובניה (7), ומשבעה בגין אלו יצאו בעת שיתחטנו לפחות עוד שתי נפשות שם בין ובת שחיברים במצוות פר"ה, א"כ יוצא שיש כאן עוד נפשות (14), וכך הכל יוצא כ"ב נפשות. וכך הויספו לו כ"ב שנים יע"ש. ובב' אהל משה על מס' בבא בתרא (שם) הביא בשם גור"א ולכך הויספו לו כ"ב שנים, שהרי הוא היה את האלמנה ושבעתה בניה, שהם 8 נפשות, וכל נפש עירורה הוא 9 חדשים א"כ יוצא מה"כ של כל הח' נפשות 72 חודשים, ויניקותיהם (שמנקיים כל נפש 24 חודשים) יוצא 192 חודשים מה"כ לכל 8 הנפשות, א"כ מה"כ יצא 264 חודשים, שהם כ"ב שנים [264 לחילק ל – 12 חודשים של כל שנה]. יע"ש. וחווינן מהכי כמה מודוקדים בשם, ולרגעים תבחנו). הנה בעניין העורה והסיטו והוחנני שambilו לחיה העולם הבא, שוגם כל חי הולמים הוה תלויים בהם, על אחת כמה וכמה, וכל שכן וכל שכן. ועל כן כאמור המזוכה את רבים ביום אלה שהוא מוטיף לום חיים, כן יעשו עימיו מידה כנגד מידה, וגודלה מידה טוביה (סנהדרין ק ע"ב) שנוגנים לו חיים טובים ומואשרים. וק"ל.

וזכן כאמור המביא את חביוו לחיי העולם הבא, נחשב לו מביאו אף חי העולם הזה, כי לאו חי ותורה הקדושה אף חי העולם הזה Cain ורבנן נחשבים, ובנימין הוא דיאיטה בתנא דברי אליזו רבא (פרק יא) דיאיטה התם, ושם תאמר אותן ע' אלף שנרגנו בגבעת בנימין מפני מה נהרגנו. לפי שהיה להם לסנהדרי גודלה שהגניה משה ויוהשע, לקשור חבלים של ברoil במתניתם ולאגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהם, ויחוזו בכל ערי ישראל, يوم א' ללביש, יוט א' לחרון וכו', וילמדו את ישראל וכו' כדי שייתנו ויתքש שמו של הקב"ה. והם לא עשו כן אלא כל אחד מהם נכנס לכרכמו ויינו ושדהו, ואומר שלוט עלייך נפשך, כדי שלא לזרבות עליהם את הטרוח וכו'. לפיכך בגבעת בנימין שלא היו עוסקים בתורה ודרך ארץ נתקבצו למלחמה ונרגנו ע' אלף. וכי הרוגם

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז לג

הוי אומר לא הרוג אלא הסנחרין. ע"ש. והרי רעל ידי חוסר תורה ח"ו נחשב הדבר כהורג ממש ח"ג, וכאמור לעיל גדלות מדה טובה מממדת פורענות, וממילא הוא שעל ידי כך שמכיוו לחיה תורה נחשב לו הדבר כאלו מחייב ממש אף בעולם הזה. וק"ל.

ועל כן כאמור, הדבר ברור הדומה את הרבה בימים אלה שהוא מוסף להם חיים, כן יעשה עימיו מידת כנגד מידת, וגודלה מידת טובה (סנהדרין ק ע"ב) שנוננים לו לא רק חיים בפועל, אלא חיים טובים ומושרים ברוח ובגוף. וק"ל.

אדם שעושה למען זכויות הרבה מתרחישליה ניסא

והנה עוד סיבה יש לומר בדבר זה שהמזכה את הרבים אין קץ לשכו ובעבור כך זוכה גמי לשנה טובה ומנורמת, דהנה מצינו בגמ' מסכת שבת (דף ע"ב) גבי רב שמעון בר יהאי של אחר שיצא מן המערה, וניצל מידיהם של הרומים, אמר, הואל ואיתרחש ניסא – איזיל אתקין מלחתא, דכתיב בני יעקב אכינו אחר שניצל מעשו, (בראשית לג) "יזבא יעקב שלם", ואמר رب, שלם בגוף, שלם במנונו, שלם בתורתו. (בראשית לג) "יזחן את פני העיר", אמר رب, מטבחו תיקן להם, ושמואל אמר, שוקיים תיקן להם, ורבי יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם וכו'. יט"ש. ועי' נמי במגן אברהם (סימן ריח ס"ק ב) שכתב, משמע בשבת (דף לג ע"ב) כשהנעשה לאדם נס תיקן איזה צרכי רבים בעיר. יט"ש. וחינן מהכי הרבה דאיתרחש ליה ניסא בכך והוא שיעשה איזה צורך לרבים, והנה לבורה אפשר דעתו נמי לאידך גיסא, כי אדם אשר הוא עושה לרבים מילתה טבא, מAMILא יתרחש ליה ניסא מן השמיים, והוא בהא תליא.

وعי' נמי בס' כת התיים סופר (ס"ר ריח ס"ק ו) שאחר שהביא שם את דברי המגן אברהם (הנ"ל) דказ אמר מר רמשמע מהגמ' מסכת שבת (דף לג ע"ב) דכשנעשה לאדם נס, תיקן איזה צרכי רבים בעיר. ע"ב. והביא ע"ז מש"כ בס' סוללה (ס"ר ריח אות ב) דהטעם נראה בזה ע"פ מה שכתב בספר הטיריך, מה שנעשה לפעמים לאדם נס שלא כדרך הטבע, וזה שגולי לפניו יתברך, שמו שיובא על ידו אויו וכייה לדברים. יט"ש. וא"כ חווין מהכי דהוא בזוא תליא כי יעקר העניין שעושים לאדם נס, וזה כדי שיוכל לעשות הזכיה לרבים, וממילא כאמור לעיל יש לנו נמי לאידך גיסא, אבל אם שהוא עושה למען הרבה, עושים לו נס, והיין טעמא שעושים לו את הגיסים כדי שהוא יוכל להמשיך לזכות הרבה. וק"ל.

לד עטרת הלוות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז

וא"כ בימים אלה דהמ' ימי הרכמים והסליחות, ימים אשר מלך הכבוד יושב על כסא דין, דצעריך לאדם רחמי שמות מרבובים. ועי' נמי בגמ' מסכת ברכות (נח ע"ב) דעתא הותם, אמר רבי יהושע בן לוי, ורואה את תביוו לאחר שלשים ים אומר, ברוך שהחינו וקיימנו והגינו לנוון הזה, לאחר שנים עשר חדש הדינ' טעמא שלאתר י"ב המהוירש"א בחידושי אגדות (שם ד"ה לאחר שנים עשר חדש) אמר ברוך מהיה המתים. וכותב חדש מבורך הכי "מחיה המתים" לפי שבכל שנה האדם נידון בראש השנה ויום הקפורים, אם למות אם לחיות תי, ואם רואה אחר ר"ה ויה"כ זה, ואחר כך אין רואה אותו עד AFTER ר"ה ויה"כ הבא, הרי עבר עליו דין אם למות אם לאו ועי' אמר ברוך מהיה מתים, שניצול מדין מיתה בר"ה ויה"כ וכו', ומדומה ליה לכל אובד כפיש"ד דבנבר לשנה הוא הכליל אובד לגמר, וא"צ להכרי, ומ"מ אם בעל אבידה מצאה אה"כ hei מהויר לו, ה"ג באדם עבר לו שנה ואין רואתו הרי הוא כאבד ומת, ואם נמצא חייב לטרך עליו ברוך מהיה מתים שוויכה לחיים בדין ר"ה ויה"כ ודוו"ק. עכט"ד. יע"ש.

א"כ מatabase מהכי שפיר שענן וזה שנגזר חיים על האדם בר"ה ויה"כ, היו מילתא חדרתא ומיויחdet, והוא כעין נס וופלא שעיל כך צרך לבורך "מחיה המתים". ועל כן כאמור יעשה מילתא דהוא צורך הרבה, ואין צורך הרבה גדול מזה אם הוא מזוכה אותם בעניינים רוחניים, (זהה אם אמרו חז"ל במדרש במדבר רבבה (פרשה כא פסקה ד) ר"ש אומר מני שהמתתיא את האדם יותר מן הזרען שהזרען הורג בעולם הזה ויש לו חלק לעוה"ב, והמחטא זורגו בעולם הזה ובעולם הבא. יע"ש. וממילא גורלה מידת טוביה ממידת פורענות (סוטה יא ע"א), אדם המחטא זו צורר ביזה, א"כ אם מזוכה אותו בעניינים רוחניים לתורה ולמצוות גורלה מעלתו ביזה. וכן ועי' נמי בס' רות וית לרגנ"ח פלאגי (ס' ריח את ז) שבtab בענן זה שהאט שגעשה לו נס יעשה צרכי רבים, הד"ה להזכיר ספר או לדקדפס ספר שאף דבר זה חשיב צורך רבים. יע"ש. והיינו כאמור שענני מזוה דרנים שפיר זו בכלל צרכי רבים, אף יותר]. וממילא על ידי כך שיזכה את הרבים, יעשה לו כמין נס מן השמיים, וידונו אותו בחסד וברחמים רבים, לשנה טובה ומכורכת לחיים טובים ולשלום ובכל טוב סלה.acci"ר. וכן וק"ל.

[ובאמת לפוי זה יש לומר נמי העבן אשר אנו קוראין בהפטרת היום הראשון של ראש השנה מעניןalkנה ושמואל הנביא, ואמן יש להה טעם וכעין שכותב בספר כלבו (סימן סד) שכותב שם בענין קריית התורה ביום הראשון של ראש השנה, וכותב שם, ומוציאין שני ספרי תורה וקורין באתה בפרשת זה פקיד את שרה חמשה, ומפטר קורא בשניה

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז לה

ובחודש השביעי ומפטיר בראש שמואל, אולם חל להיות בשבת קורין ז' בפרשת זה, פקד את שריה, והטעם למת קורין בזאת הפרשה ומפטירין בזאת ההפטירה לפני שבריה נפקדו שרה וחננה, וביום השני ג' ב' מוצאיין ב' ספרי תורה וכו'. יע"ש. וכן כתוב כי"ב גמי ואבודרhom (סדר תפילה ראש השנה ד"ה ואין אומר) שכתב שם, והטעם להפטירה זו משום דקיים לא בפ"ר קמא דראש השנה (יא ע"א) דבראש השנה נפקדה שרה רחל וחננה. יע"ש. וע"ע לקמן (הערה ב) מה שאמרנו לבאר בס"ד עוד טעם בו. יע"ש.

אולם הנה יש לומר עוד כי הנה אלקנה ושםואל הגביה בנו היו מוכי הרבים, וכדייאתא בליקוט שמעוני (שםואל ארמו עז) אלקנה היה מעלה לרגל עימיו למישן שלילה את אשתו ובניו ואחותיו וכל קרוביו, ובאים ולנים ברוחבה של עיר, והיתה המדרינה מרגשת והיו שואליין אותן להיכן תלכוי ואומרים לביית ה' שבשילה, שמשם תצא תורה ומצוות, ואתם למה לא תבואו עמננו ונלך יחד? מיד עיניהם משגורות דעתוות אומרים להם נלך עמכם? ואומרים להם הנה, עד לשנה הבאה חמשה בתים, לשנה אחרת עשרה בתים, עד שהיו כלם עללים. ובדרך שהיה עולה שנה זו – לא היה עולה שנה אחרת, עד שהיו כולם עללים, אמר לו הקב"ה אלקנה: אתה הכרעת את ישראל לך וכות, והנכתם במצבות, וחכו רבים על י'ך, אני אוציאך מן מקום שיבריע את ישראל לך וכות ויתגנ' אתם במצבות, הא למדת שבשכר אלקנה שמואל. יע"ש. וכן הוא כיר"ב בתנא דבר אליו רבה (פרשה ט). יע"ש.

וא"כ כאמור כיון שבימים אלה של הימים והנוראים אין מעלה גדולה ומוחidata בעניין זיכרי הרבים, על כן אנו קוראים בהפטירה את עניין זה לעזרה את עניין זה של זיכרי זרביטים שהיו עושים אלקנה ושםואל בנם, ומזה יתעורר האדם לעשות כן בימים אלו של הימים הנוראים, יוכל על ידי כך לזכות לדברים הרבה. וכ"ל

עד גדר בעניין זיכרי הרבים

ראגב אורחיה יש לציין כי הנה מגידי ודבר אומרים בשם החזו"א וצ"ל, שהיה אומר, שאמנם עניין "זכרי זרביטים" היינו לזכות רבים בבת אחת, כגון אדם המלמד תורה לרבים בודדשו או בשיעורי קודש אשר ניתן לפני הרב, אולם באמת הוא כי אפילו אם אדם ישב בודד בביתו והוגה ולמוד בעמל עסוק בתורה והקדושה, אף עניין זה נחשב בגדר "זכרי הרב", שדרי על ידי כך שהוא עוסק בתורה הקדושה הוא מקדש ומטהר את האир, [וכען דוגמא דחוינן גם] מסכת טוכה (כח ע"א) דאמרו עליו על יונתן בן עוזיאל, שבשעה שি�ושב וועסוק בתורה – כל עופ שפורה עליו מיד נשוף. יע"ש. וחוזבן

לו עטרת החלטות והכתבות השליחות והימים הנוראים פז

מהכי אכן עניין לימוד התורה הקדשה מביא לאיזה שינוי גשמי ורוחני באידא דארעא]. ועל ידי כך שהוא נטהר הנג רוח טהרה זאת שוברת ומרחפת על בני האדם, ומכאן העניין הוא שדראים לעיתים שאיזה אנטיש מטעוריים בתשובה שלימה, ונוגדים להיות שומרים תורה ומצוות, כי אותה רוח טהרה שנוצרה על ידי לימודו של אותו אדם שורת עליות, ועל ידי כך גם מתעוררים בתשובה שלימה, ונמצא שכל וטומם והוא בוכות אותו אחד שישב ולמד תורה, וא"כ נמדד שאיזה ייכה אותם להזור בתשובה, ועל כן אף הוא נשגב בגדר "מזכה ורביס".

ועל כן אדם שאכן רוצה בכל ליב לזכות את הרבים, אלא שאין עולה בידו מכל סיבה שהיה למד ולהפיץ תורה לרבים, (וכגן בחורי חמד העוסקים בתורה הקדשה בישיבות הקדשות וכל כיו"ב), ידע שעיל די קשיש ועובד בעסק השם בתורה הקדשה בעמל ובגעה נשגב אף הוא בגדר "מזכה והרכים", וה' יתרך לא ימנע טוב להולכים בתמים.

גודל מעלה האדם שמקדש שם שמיים

והנה עוד עניין גROL יש בימים אלו שיזור וישתרל האדם לקודש שם שמיים בכל אורחותיו ודרךיו, ועי' בגם מסכת נדרים (לט פ"ב) דרש רבא, ואמרי לה מה אמר ר' יצחק, Mai רכתי (חבקוק ג) "שם ירח עבד ובלה", שםש וירח בובל' מי בעין? וזה ברקיע קבוע [בדכתיב "ויתן אותם אלהים ברקיע השמיים" חובל למעלה מן הדקיע הוא, כדייאתא במסכת חגיגה (יב ע"ב) – ר"ג], אלא מלמן, שעלו השם והירח [צעת מחלוקת קורת ועדתו] מركיע לובל', ואמרי לפניו רבונו של עולם, אם אתה עושה דין לבן עמרם אננו מאירים, ואם לאו – אין לנו מאירין, באotta שעיה בון הקב"ה חיצים ותנויות, אמר להם בכל יום ויום משתוחרים לכם ואתם מאירים, בכבודו לא מחיתם, בכבוד בשור ודם מהיתם, ובכל יום רום יירין בהן חיצין ותנויות ומאים [מן פנוי שם מתבושים מאותה גורה קשה], שנאמר (חבקוק ג) "לאור חזק יהלכו" וכן, יע"ש.

והנה בס"ד אפשר שיש לומר רביא העניין זהה הוא, דמה שהמשמש והירח עמדו למחות על עניין קורת ועדתו, ולא עמדו למחות עד עתה על עניין זה שבכל יום ואומות העולם משתוחרים לשמש והירח, מפני שהמשמש והירח היו חושבים בכל יום ובכבודו מה צריך למחות על כך שאומות העולם משתוחרים להם, הרי בעניין זה שהם משתוחרים לדם לא משתנה שם דבר בעולם, ולא קורא שם דבר מיוחד שיטול לפגוע ביסודות העולם, מה שאין כן בעניין קורת ועדתו וכשהשו טמא ח"ז תגבר ידו של קורת ודבר זה יכול ח"ז לעקע את כל יסודות התורה הקדשה שניתנה על ידי משה ובניו ע"ה בחר סיני, ولكن

עטרת הלכות והנحوות הסליחות והימים הנוראים פז לו

עמדו למחות על עניין זה, כי באמת כוונתם הייתה בזה לשם שמיים, שבעניין קורת ומשה ריבינו ע"ה ראו שיש בה סכנה לעזע את יטודות התורה הקדושה, אבל בעניין זה שמשתוחים לודם אמות העולם בכל יום לא מחו כיוון שלא ראו בה איה סכנה לקיום רטורה והאמונה בהשיות.

אולם הקב"ה השיב להם על זה בתביעה קשה "בכבודך לא מתייתם" דהיינו בעניין זה של קידוש ה' ותילול ה' ח"ו, אין שום חשבן מה תהיה והתוצאה, אלא צריך למחות על חילול ה' ח"ו בכל הכה וככלatzב, ולכן היה עליהם למחות מזמין רב על עניין זה שאומות העולם משתחווים להם בכל יום, על אף שבענין זה שמשתוחים להם אין שום נפקא מינה לעניין אורות התורה הקדושה והאמונה, כי צריך למחות על עצם כבוד ה' יתרך ויתעלה בכל אופן ומצב שהיה בין אם יש לאו זה השלכה כל שהוא או לא, ולא כמו שהם חשבו, ואכן המשמש והירח הודיעו מטבחה קשה ונוקבת זאת, שכיצד לא חשבו על זה, ומאותה גערה קשה ותוכחה טקבת זאת הם מזוועים ומטבושים עד עתה ואינם רוצחים לנצח ממקומם להאייר לעולם, כי חושבים שאין להם ראויים לשמש יותר את הקב"ה, עד שהוא מוציאם על ידי החיצים.

ומזה אנו רואים כמה עניין חמורת הUILל ה' ח"ו, ולהיכן הדברים נוקבים ויורדים שיש למחות בכל אופן שהיה בלי לחסוב אם יש לכך איה תוצאה מועליה, והען שהמשמש והירח מביאים על עניין זה עד עתה שכבר עברו אלף שנים. וממילא מאייד ניסא בעניין קידוש ה', שכמו כן צריך לקודש שם שמיים בכל מצב ובכל אופן בלי לחסוב מהשבות שנות אם יש לכך איה תוצאה מועליה או לא, וכך נמי שאדם שוכנה לקודש את שמו יתרך ויתעלה השכר על כך והוא פי אלף אלפי שדי אמרו חז"ל (סודה يا ע"א) גROLה מידה טוביה מרובה ממדת פרענות. יע"ש. [וכן הוא נמי במסכת סנהדרין ר' ע"ב], ויזמא (עו ע"א). ומלשון זה של הגמ' משמע שמידה טוביה מרובה ממדת פרענות לאין קץ ולאין שיעור. אולם רשותי ע"ה (שמות פרק ב פסוק ה כתוב, נמצאת מדה טוביה יתרה על ממדת פרענות אחת על חמיש מאות. וכן הוא נמי עוד ברשותי על דתורה (شمחות פסוק לד פסוק ז). יע"ש] וא"כ אם השמש והירח נענסים עד עתה על אותו עניין שיש בו חוסר כבוד שמיים "בכבודך לא מתייתם", אף לאחר שכבר עברו אלף שנים, א"כ אדם שהוא מקרת שמיים הרי השכר על כך והוא באלפי מונים ולפי דברי חז"ל במ"ה (גב"ל) אין לה שיעור.

לח עטרת הלכות והנحوות הסליחות והימים הנוראים פז

ועל כן בימים קדושים אלו דמלך ישב על כסא דין לפוכה ולברכה, יש לו לאדם להשתドル לחירותם כבוד שמים מכל שיכל, כי הנה ענן והל כח קידוש ה' יש לו משקל רב בענין דין של האדם ביום ר'יה, ואפלו הוא עיקר דין של האדם, וכענין דעתה בזוה"ק (חלק ב דף ל'ב ע"ב) רבי אליעזר פתח, (שם א) "ויהי היום ויבאו בני האלהים לחתיב על זוזה", ויבא גם השטן בתוכם, "ויהי היום, דא ראש השנה, דקדושא בריך הוא קאים למדין עלמא, בגונא דא (מ"ב ד'יא) "ויהי היום ויבא שם", והוא יומא יומ טוב בראש השנה זהה, ויבאו בני האלהים, אילין רברבן ממן שליחן בעולם, לאשגח באובדין דבני נשא ונכו". כד ישראל עבדין עבדין דכשרן, כביבול מתישין חילא דקדושא בריך הוא, וכד עבדין עבדין דכשרן, יהבון תוקפה וחילא בעבדין דכשרן, ועל דא, בההא יומא כלחו רברבן ממן אתכנשו על יהו"ה, על יהו"ה ודאי, וזה כיון דעל ישראל אתכנשו עליה אתכנשו וכו'. יע"ש. וחווין מהבי רעיקר הענין שביהם זה של ר'יה ה'א, שכל אותם המלכים המתגחים בשליחות הקב"ה הוא לבדוק את מעשיו של האדם על כבוד שמים, ולפי זה דנים אותו נמי. וק"ל. ודז"ק.

והנה ברור הדבר כי עיקר ענן כבוד שמים הוא לימוד התורה הקדושה בכל כוחו של האדם וקיים התורה והמצוות שדברים אלה הם מרבים את כח כבוד שמים, כי בה לימוד התורה הקדשה וקיים המצוות מוסיפה כביכול כה בעליונים, עני' נמי בזוה"ק (ח"ג דף כב ע"א) וכאה חולקון דצדיקיא דמשתדרלי באורייתא, וכל שכן בזמןא דמלכא תאיב על מלוי באורייתא. תא חזי רוא דמלה, לא קיימה כניסה ישראל קמי מלכא אלא באורייתא, וכל זמנה דישראלesar אשתדרלו באורייתא, כניסה ישראל שדרת עמהן, כד אתבטלו מלוי אורייתא, לא יכול לא קיימת עמהן שעתה חזא, בגיןי כך בשעתה ודכnest ישראלי אתערת לגבי מלכא באורייתא, אתקיף תילה, ומלא קדישא חזיא קדיישא חזיא לכבלא לה. וכל זמנה דכnest ישראלי את ל�מי מלכא, ואורייתא לא אשתחח עמה, כביכול תשש זילחה, וכי לאינון דמחלשין חילא דלעילא, בגיןי כך זכאי איןון דמשתדרלי באורייתא, וכל שכן בההיא שעתה, ואצטראיך לאשתתפה בה בנסן ישראלי, כדין קדושא בריך הוא קראי עלייה, (ישעה מס ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר ברך אתה. יע"ש.

והרי שכח לימוד התורה הקדושה הוא מוסף כביכול כה בעליונים לפני ה' יתברך ויתעללה, וא"כ אין לך כבוד שמים גדול מזה. וכן הוא בעוד מקומות רבים בזוה"ק

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פז לט

שלימוד התורה הקדושה וקיים והמצאות וזה מוסיף לכך הרבה עליונים ועשה נתת רוח לפני
ה' יתברך, עי' בזה"ק (ח"ב דף סה ע"ג) כביבול אמר קדשה בריך זהא, כד ישראלי
איןון זכאין לחתטא, אתגבר חילא דילא, על כלא, וכד לא אשתחוו זכאין, כביבול
מתישין חילא דלעלילא, ואתגבר חילא דידנא קשיא. יע"ש. ועוד איתא בזה"ק (ח"א דף
קע"ב) תא חוי מה כתיב (משלי כד י) "וְתָרַפֵּת בַּיּוֹם צִרְחָרָה", מאי התרפית,
מאן דארפי ידו מקב"ה שלא לאתתקפה בי, והיך יתתקוף בר נש בה בקב"ה, תקיף
באורייתא, דכל מאן דאתתקוף באורייתא אתתקוף באילנה דחיה, כביבול יhab
תוקפא לכnest ישראל לאתתקפה, ראי והוא יתרפי מאורייתא, מה כתיב התרפית, אי
אייזו אטרפי מן אורייתא, ביום צירה צר נחבה, ביום דיתתי ליה עקו, כביבול דחיק לה
לשכינתא דאייזו חילא דעלמא. יע"ש. ועוד כתנה רבות לאין קין, וא"ב בעין וה של
לימוד התורה הקדושה וקיים המצוות הא ברודאי בגדר קידוש שם שמים, כי הכל הוא
במחינת "תנו עוז לאלקים" ומתרבה נבווז יתברך ויתעללה. וממילא יש לו לאוטם
להשתדל בעין זה בכל כחו ונפשו, ועבן זה הוועוד גדר מעניין קידוש ה', מלבד העניין
שכבר הזכרנו בס"ד לעיל (בפסקא הקודמת) בעין זכיי הרבה בתורה ובמצוות, שאף
זה אחד מנדרי קידוש ה'. וכן"ל.

וכמו כן נמי עניית יהא שמייה רבא נכל כחו של האדם, [דהיינו נkol רס ובכוננה
גדולה עי' שו"ע או"ח סי' ט ס"א], יש בר עניין של קידוש שם ה' יתברך, שמלבד כך של
ידי עניית יהא שמייה רבא וככה בכך האדם שקורעין לו את גור דין של שביעים שנה
תיקף ומיד בלבד תנאי ובלא עשיית שום דבר אחר, וככדייא בגומ' מסכת שבת (קיט
ע"ב) אמר רבי ירושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמייה רבא מבורך בכל כחו - קורעין לו
גור דיןנו, שנאמר (שופטים ה) "בפרע פרעות נישראל בהתנדב עם ברכו ה". Mai טעמא
בפרע פרעות [ביטול פורענות - רשות] - ממשם דברנו ה'. רבי חייא בר אבא אמר רבי
יוחנן: אפילו יש בו שטח של עבדה ורה - מחלין לו וכו'. יע"ש. וshedaber וה הוא נזכר
bijouter בימים אלו ומלך ישב על כסא דין, ועל ידי ענייה זאת כראוי זוכה שיבואו עליו
רק גזירות טובות.

גהה עוד גם יש בזה, הדוענה יהא שמייה רבא מבורך ברואי הוא מרבה בכך את כבוד שמיים
ביהור, וככדייא בזה"ק (ח"ב דף קכט ע"ב) בעין למייר לה בלשנא דספרא אחורא,
ולאתבא בחילא תקיף אמן יהא שמייה רבא מבורך, בגין דיתברר חילא דספרא אחורא,
ויסתלק קדשה בריך הוועוד ביקריה על כלא, וכד אמר בקוששתא דא חילא דספרא

מ עטרת הלכות ורulings הסליחות והימים הנוראים פז

ב. מנהג ישראל קדושים לקום באשמורת הבוקר, החל מראש חודש אליל עד יום המיפורים, לומר סליחות ותחנוגים כפי

אתزا, קורשא בריך הוא אסתלק ביקריה, ואדרך לבניו, ואדרך לשטיה וכו'. יע"ש.
וא"כ יש בזה ריבוי כבוד שמות לאין קץ.

השכר הרבה והעוצם שיש לאדם המקדש שם שמיים

הגהה כאמור המרובה כבוד שמות אין קץ לשכירותו, ולפיכן להה לעיל מדברי הגמ' דנדורים (הנ"ל) וגדולה מידה טובה וכו', וכదמן בס"ד לעיל, וע"ע נמי בדברי רבינו האר"י ויל' בסת' שער הגלגולים (הקדמה לו) שכתב שם, גם בעניין ר' ירמיה הנז"ל, א"ל מורי זיל', כי עלי' אמרו בתלמוד ריזן, במסכת ב"ב (בג ע"ב) בעי ר' ידמיה, רgel אחר בפנים ורגל אחד בחוץ מהו, ואמרו שם כי עלי' לא אפקה לה' ירמיה מבני מדרשתא. וזה היה בענין הגועל המודעה בתוך חמשים אמה במ' יט. וכבר ידעת, כי זה ר' ירמיה, תמיד היה שואל שאלות, כמה שהרבה פעמים בעי ר' ירמיה. והגהה להיות כי הוא נתכוון לטובות להגדיל תורה ויאדר בשאלותיו ובתשובותיו ואפקוקו מבני מדרשתא, لكن יש לו שבר טוב גדול למעלה, כי כל השאלות הנשאלות במתיבתא דרייע, הוא שואל אותן, ונשאלות על ידו. יע"ט.

וחזינן מהבי רעל עניין זה שרבו ירמיה נתכוין לקדש שם שמיים לגדייל תורה ולאוריה ובישותו, מקבל שבר טוב לעולמי עד, חלף בנותו שנתקביש על כבוד שמיים, אבל השאלות הנשאלות בשמיים במתיבתא דרייע ואسئאלים תוך כדי הלימוד מפני הקב"ה יתברך ויתעללה טמו, אין רשות לשואל לשואל במישרין מפני הגבורה אלא שואל אותם קודם את רבי ידמיה והוא לבוד שואל מפני הגבורה. מידה נגד מידה, כי הוא נתכוין בשאלתו ששאל לכבוד כבוד שמיים, וממילא נמי מרבים את כבודו על ידי השאלות ששואל מפני הגבורה. וא"כ הוא כאמור לעיל דעתין וזה של השכר הטוב על כן שהודם מקדש שם שמיים אין קץ לשטרו, והוא שבר נצחי לעולמי עד. ועל כן בימים הקדושים הללו אשר האDEM צריך להרבות נצחות רבות כדי לזכות לכל הטוב והישר, בודאי הוא דישתדל האDEM להרבות כבוד שמיים בכל כוחו ונפשו, והשי"ת ויתעללה לא ימנע טוב להליכים בתמים, ויגור עלינו גזרות טובות שנה טובה וMbpsact ומטוקה וכל טוב סלה, לכבוד כבוד שמו יתברך ויתעללה. אכ"ר.

עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז מא

הנוסף המתוקן. ויאמר את הסליחות בלב נשבר ובדמות, כי יש בכח הדמעות שבתפילה לשנות את גור הדין לטובה.

ב עניין אמרת הסליחות בחודש אלול הוחר בדרכי מון בשלוחן ערוך או"ח (ס"י תקפא ט"א) שכתב שם, כתוב, נהוג לבקש באשמורת לומר סליחות ותאנונט מראש חדש אלול עד ים הבכורים. ע"ש. אולם אין זה המנהג בכל המקומות, כי רבינו האי גאון כתוב, שהמנ Hag לבקש לסליחות בעשרה ימי תשובה בלבד. וכן כתוב רבינו יצחק בן גיאת חלק א' (עמוד מג) בשם רב כהן צדק. וכן כתוב הרמב"ם (בפרק ג' מהלבנות תשובה הלכה ד'), והוא"ש (סוף מסכת ראש השנה) כתוב בו הלשון: המנהג להשכים בעשרה ימי הירחי (הלבנות ראש השנה את בה) שכתב בו הלשון: המנהג להשכים מראש חדש אלול, תשובה לומר תחוננים, יש מקומות נסרך שמקרים לחשכים מראש חדש אלול, וסמך למנהגים לפי שמשה רבינו עללה לקגלא תורה בראש חדש אלול ע"ב. וזה"ן (ראש השנה טז ע"א) כתוב, מה שנגנו בברצולנה וגילותיה להשכים לסליחות מיום כ"ה באלו, הוא לפי דעתו של רבינו איליעזר שטובר בתשרי גברא העולם, ובזמן הששי למשעה בראשית זהוא אחד בתשרי, נטרא אדם הראשון. אבל לרבי יגוש שטובר שבגינן גברא העולם, אין מקום למנגנו זה. ובגינונה וגילותיה נהגו שלא לבקש לסליחות עד ראש השנה. אבל יש מקומות שמקרים לחשכים מראש חדש אלול, וסמך למנהגים לפי שב ותחלו ארבעים יום שנתרצה הקורש ברוך וזה למשה, ועלה לזר סני' לקבל לוחות שניתות ע"כ. נמצא שאף בספרד לא נטא מנוג זה בכל המקומות. וכן אבודאר באורות חיים (הלבנות ראש השנה סימן ב), ובשבולי הלקט (סימן ר'פ). וזה"ן גמADI בחיבור התשובה (עמוד רג): ומהו נהגו במקומות אלו לבקש בלילות לומר תפנות תחוננים בכל שני וחמשי של חדש אלול, בדרך שעושים הכל בעשרה ימי תשובה. עז"ש.

הנה מנגינו מנגנו בני הספרדים להתחיל את אמרת הסליחות מתחילה חדש אלול, האשכנזים מתחילה את אמרת הסליחות מלפני ר'ה, ומכל מקום הנה מ"ר שליט"א: ש"ז יהיה דעת (חלק ג סימן מד) העלה על פי הדברים האמורים לעיל שהביאו וראונינים דאי בדורש אלול אומרם הסליחות בשני וחמשי, ובעשרה ימי תשובה, لكن אמרcis ובחורי ושבות שתורתם אמנהות, זיין אפשר לחתם להשכים קום בכל חדש אלול, מפני שעיל ידי כך יתבטלו מדור למדוד, יכולם לסתור על הנ"ל לבקשת שני וחמשי של חדש אלול, שdom ימי רחמים ביותר, שביהם חמישי עללה משה רבינו

מב' עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז

לזר סיני וביום שני ייד, וכמו שבסביבו הטעפות (בבא קמא פב ע"א), ובספר הרוקח (סימן רט). ואם אינו יכול לקום לשליחות גם בשני וחמשי, על כל פנים בעשרת ימי תשובה בודאי שראוי גם לתלמידי חכמים לשתק עצם עם הצבור לומר שליחות ותנתנות, שמן תורה לחוד חתן תפלה ותנתנות לחור. יע"ש. ומכל מקום עתה שנוגגים ברגבה מקומות לומר וסליחות בחזות הלילה, והדבר יותר קל לו לאדם לומר את הסליחות בחזות ואין הדבר נורם כ"ב לעיפופות, כי בלאו הכי ויגלים להשאר ללמידה עד שעה מאוחרת, שפיר נכון זו לומר הסליחות בחזות, וככען שהביא זאת נמי מיר' שליט"א בסיכום התשובה בשו"ת יחוּה דעת (הנ"ל). יע"ש.

וע"ע בספר פרי עץ חיים (שער ראש השנה – פרק א) ש' שם: העיד ור' יוס' ששמו מטורי זהה, שהיה אמר תמיון הסליחות שאנו אומרים בלילה אשמורות ר'ח אלול עס הzcבר מלא במללה. (צמ"ח, ויש לה סמק בזוזר פרשת יתרו, ובעין יעקב), ואשר לא צדה, ר"ת של "אניה ליליו רשותי לך", והוא אלול, לרמז כי חדש הזה נתנו הש"י לכפרה, לכל מי שגג וחתטא, ועשה שום עון בכל המשנה, והוא קרוב לקוראיו בחודש הזה, שהוא ר"ת אלול. וכן ר"ת "אני לדודי זודרי לי", ר"ת אלול. (צמ"ח – גם "לי" ייאמרו "לאמר אשירה", ר"ת אלול למפעע, כי אין יוצאים מהגלוות). יע"ש.

שותפילה בדמעות נשמעת ומתתקבלת בשם

ועי' בשו"ת עטרת פז ח"א (חו"ז סימן ב ד"ה ואידי דעתיקנא) بما שעדנו בס"ד לבאר שם דרכי שתתקבל תפילה ושוועתו של האוד כמה צריך להרבות בתפילות ובתנתנות על אותו העניין ולהתמיד בהם עד שתתקבלו לפני מלך יושב על כס רוחמים. ובאמת מצינו נמי כי"ב בתפילה תהנה (שמואל א', א' יב) עה"פ "יהיה כי זרבתת לסתפל לפני ה'", וברד"ק שם כתוב: דרש ר"ש בשם רב כי חלפתא ובשם ר' מכאן שכל המרבה בתפילה ונפוגה. ע"ש. וכן איתא נמי במדרש (דברים רבba פ"ב י) יש תפילה שנענית למ' יום ויש לכ' יום, לג' ימים ליום אחד, ויש תפילה שעוד שלא יסתפל אותה מפני הקב"ה ענוה. ע"ש. ויש עד להאריך טوبة טובא בפרשים בעניין נשגב ונורא וה של התפילה. ואכמ"ל יותר. וראה גם במאש"כ בהקדמה לשו"ת עטרת פז (חלק ראשון חאו"ת, עמוד כא) עוד הערה קצרה בעניין זה של התפילה שכל תפילה שהיא בכיה ובדמעה ור' היא נשמעת, והוא עוד במילואים שם (עמוד שבס ר"ה ומכיון שכן הוא וכו') מה שהוספנו בס"ד להביא סימוכין לעניין זה. יע"ש. וראה בעניין זה נמי בשו"ת עטרת פז הב"ל (ח"א חיר' ז סימן ב

עטרת הלכות והנוגות הטליחות והימים הנוראים פז מג

בענף נ) שפمد והם גמי על דברי מרכז הבית יוסף בשורת אבכת רוכל (סימן יב) שכתב "שאחד מתנאי התפילה היא הדמעה". יע"ש.

יע"ע גמי בשורת פ"ח"א (חו"ט ריש סימן ט) במה שהבאנו בס"ד שם את דברי הגר"ח פלאגי בס' תורה וחמש (פערמת ח אות נה) שכתב שם, חכם העוסק בתורה מתוק הדותך אף לדאות והטורבן שער תפילה נגעלו ושער זמעה לא גנעלו, נשמעת תפילה זו אין זרען לבוכות, וע"ז אמר הנביא כי עם בצעין בירושלים בכיה לא תבכה חנוך יתנק לkol ועקר. וגם אין הפרגוד נגעלו בפנוי לטעליתא, והוא דברך הווב חשיב לריעוטא לאונאה וגול ועבודה ורה, והכא הוא לעניין הטובת. אמרו מעתה דעתך הת"ח להוור שיזיה נקי כפים ובר לב מהני תלתא ריפורענותא כרי שיפתחו לו שער רחמים תמיד כל הימים. ע"ש. וגם אמרו עוזר בגמ' ערוביין (כא ע"ב) "לכה יהוד' נזא השדרה" אמרה בנטת ישראל לפני הקב"ה רבינו של עולם אל תדיני כיושבי ברכיס שיש בהם גול וכו', נזא השדרה בא ואואר תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוק הרחק. ע"ש. ובוואדי דאמ מבקשת בני צואת הקב"ה היינו משומם ידיעת הכוחות הגדולה והעצומה שיש בדבר. יע"ש עוד בדברים אלה.

ובן מצינו שכן וזה דרכם של רבותינו "ל לתפלל בדמעות רבות, ועי' בספר יתוסי תנאים ואמוראים כתכ יד (ערך רב יהודה) והובא בהגחות וציוינום שבריש קובץ שעידי תשובה לנאנים (דף ד ע"ב) שקיבלו מקלט הגאנים, שכשהיה רב יהודה מתפלל, היה מתפלל בדמע וביבci, עד שריצפת לבינה מתמסמת מחמת הדמעות. יע"ש. ועי' בס' כרמ' יעקב (סימן ב אות ה, עמוד ז) שכתב לבאר לפני זה האידיאתagem' מסכת שבת (קיה ע"ב) אמר רב יהודה תני לי דקימית עין תפילה. פירושו: שהיה מתפלל בכוונה הלב, ואני מצפה מתי יעשה הקב"ה תפילה, סבב שתפלתו מקובלת. יע"ש. והיין רבותא ריב יהודה שצין על עצמו "תני לי זקימית עין תפילה", והיינו שלא ציפה שתפלתו תתקבל, זהא בגין שתפלתו תתקבל ותהיה נשמעת, ואפילו א"ב זראי היה לו בזה סיבה טובה ותגונה לומר שתפלתו תתקבל ותהיה נשמעת, ואפילו הכי לא ציפה לכלום אלא עניין היו בשואות לשיטים וכל אשר יעשה ה' יתברך יהיה לטובה ולברכה. יע"ש.

כחון של התפילה והבקשה בדמעות

וענין להתפילה בכלל והתפילה בכוונה בפרט אין קץ לכוחה וסגולתה, ועי' בספר חסידים (סימן קל) שכתב שם, יאחו זראי דרכו (איוב ז ט), יש אדם שאינו זכאי שיקבל

מד עטרת הלכות ורulings הסליחות והימים הנוראים פז

המקומות תפלו, אלא בעבור תוקף תחונוגים ודמעות עיניים, אשר תמיד בוכה ומתחנן, אע"פ שאין בידו דעת ומעשים טובים, מקבל הקב"ה תפלו ועשה חפציו. יע"ש. וחווין מהci את נדל העניין של התפילה בכיה וכבדות, שעל ידי כך יכול האדם לקבל טובה וברכה אף יותר ממה שהוא זכאי לו.

ואכן עני זה מבואר גמי בדברי חז"ל הקדושים דהא אמרו בוג' בנה בתרא (קכג ע"א) כתיב, (בראשית בט) "יעיני לאה רוכות", מי רוכות? אילימה רוכות ממש [כלומר:] נטיפות דמעות, רש"י] אפשר לננות בהמה טמאה לא דבר הכתוב, דכתיב (בראשית ז) "מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר אינה טהורה", לננות צדיקים דבר הכתוב? וכו', רב אמר: לעולם רוכות ממש, ולא גנאי הוא לה אלא שבוח הוא לה, שהיתה שומעת על פרשת דרכיהם, שני בניים יש לה לרבקה, שתי לננות יש לו לבן, גודלה לגודל וקטנה לקטן, והיתה ישבת על פרשת דרכיהם ומשאלת, גודל מה מעשי? איש רע הוא מלטطم בריות, קמן מה מעשי? (בראשית כה) "איש תם יושב אהלים", הייתה בוכה עד שנשרו ריס עיבצה. יע"ש. והינו שעיל אף שלפי גורלה ומזה נקבע לה ללאו אימנו ע"ה שתיפול בחלוקת של עשי, ומהיה לו לאשה מכל מקום על ידי תפילה היה אלו שהיו בדמעות שליש, וכטה וניצלה ממנה, ולא זאת שניצלה ממנה, אלא שוף זכה שיעקב אבינו ע"ה נשא אותה לו לאשה, ולא זאת אלא שרובם כולם של שבטי יהה יצאו ממנה, שוכתה שלידה ששה שבטים מתוך י"ב השבטים.

וכן מבואר גמי בזה"ק פר' רוחי (וקרי רבג ע"א) שלאו אימנו ע"ה הייתה בתלקו של עשי, ועל ידי תפילה היה בדמעות ניצלה ממנה, דאיתא בתמ"ד, תא חוי, דתנייא דמעין טגיאין שדייאת היה צדקת לה בגין למחי חולקה דיעקב, ולא בההוא רשע דעשו, והינו החגיגון, כל בר נש דושיד דמעין קמיה דקב"ה, אף על גב דאתגרו עליה עונsha, יתקרע, ולא יכיל ההוא עונsha לששלטה ביה, מנLEN מלאה, דהא לא אה אתגרו למחי חולקה דעשו, והיא בבעותא אקרימית ליה ליעקב, ולא אתיהinct ליה לעשו. יע"ש.

ונלמי זה דארינגן שעיל ידי התפלה יוכל האדם לקבל דבריהם אף שלפי תוקף מזו לו לא היה צריך לקבל, יש לפреш בדרך רמו גמי האז דאיתא בגמ' סנהדרין (קד ע"ב) הבוכה בלילה טובבים ומולות בוכין עמו. ופירש רש"י (שם) כוכבים ומולות בוכים – שנכמרו רחמים עליו. יע"ש. ויש לומר דהינו שהוא בוכה בתפילה, ועי' נמי בתפארת שמואל על גרא"ש במסכת ברכות (פרק ג אות יא) שהוא שם בלשון: וכל מי שבוכה בתפילה זו

עטרת הלוות והנחות הסליחות והימים הנוראים פז מה

כוכבים ומולות בוכים עימיו ותפלתו נשמעת. יע"ש. ועוד נמי בספר כלבו (סימן טו ד"ה לעולם יהא) שכתב, שלש תפנות נשמעות, תפלה בדמעות בכל יום ביחיד, תפלה צבור בכל יום, תפלה יחיד בגין ר' ליום הכהנים, כל הבוכה בלילה בתפלתו כוכבים ומולות בוכים עמו ותפלתו נשמעת. יע"ש. וא"כ יש לומר והיינו העניין הב"ל שעיל ידי שהוא בוכה בתפילהו, גם הכהנים והمولות נכרים ברתמים עלי, והם עומדים לפני הקב"ה מלך עליון על כל הארץ שינה לו את מזלו לטובה ולברכה, אף על פי שאינו זכאי לכך, ואכן הקב"ה עושה לו את חפזו. וק"ל.

שישתדל ביום אלו להרבות בתפילות

ועל כן ביום אלו של הרחמים והסליחות ישתREL הארים לחתפלל עמוקקי ליבו בדמעות הלב ברכיה ובחנוניהם, ויקשב הש"ת ושם לחתפלתו רייאין לתחנוני, ויזכה על ידי כך ברוחמי הש"ת ובחסדיו הרבים והעצומים לשנה טובה וMbpsrotת שנה טובה ומטוקה, בכל מכל כל ברוח ובגשם.acci"r.

[וע"ז עוד נמי בדברינו בס' מזהב ומפה על סדר עבודת כהן גדול ביום הכהנים (בקונטראס "אלון בכות" בסוף הספר) שכן דראיינו מאבותינו מקודם ג"ע אשר היו שופכים כנור דימה בעת אמרית הסליחות משך הימים הנוראים, ועוד הנחות נפלאות ומייחדות אשר היו נהוגים בשך ימי התודש הקדוש זהה, חדש ורחמים והסליחות הלא הוא חדש כלל. יע"ש ומשם בא"ה. ע"ש]

ובאמת לפי הדברים ואמורים יש לבאר עוד העניין אשר אנו קוראין בתורה ביום ראש השנה בפרשת "זה פקד את שרה", ומפטידין בעניין קריית התורה ביום הראשון ע"ה, ועוד בספר כלבו (סימן סד) שכתב שם בעניין קריית התורה ביום הראשון של ראש השנה, וכותב שם, ומוציאין שני ספרי תורה וקורין באחת בפרשת זה פקד את שרה חמשה, ומפטיר קורא בשניה ובחדש השביעי ומפטיר בראש שמואל, ואם תול להיות בשבת קורין ז' בפרשת זה פקד את שרה, והטעם למה קורין בזאת הפרשה ומפטירין בזאת ההפטודה לפני שבריה נפקדו שרה וחנת, ובזים השני ג"כ מוציאין ב' ספרי תורה וכו'. יע"ש. וכן כתוב כי"ב נמי האבוריום (סדר תפלה ראש השנה ד"ה ואין אומר) שכתב שם, ומוציאין שני ספרים בא' קורין חמישה בפרשת וירא (בראשית כא א) וזה פקד את שרה עד יגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים (שם כא לד) וכו', ומפטיר בתחלת שמואל ויהי איש אחד מן הרחמים עד ירים קריון משיחו (שמואל א ב י), והטעם להפטודה

טו עטרת הלכות וההגות השליחות והימים הנוראים פז

וז משום ذק"מ לן בפרק קמא דריאש השנה (יא ע"א) דבראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה. יע"ש.

היין דקוראין בפרשת זה, פקד את שרה ומפטירין בענין ליתת חנה הנבייה ע"ה, מפני ששניהם נפקדו ביום זה של ראש השנה.

חנה להג"ל לכוארה היה מקום לומר בו עוד טעם למזה קוראין בפרשא ואת ומפטירין במפטיד זה, כי באים לעורר בזאת את ענין כח התפילה שיש בימים אלו, ולכן קוראין בפרשת (בראשית כא א) "זה פקד את שרה", ומפטירין בהפטרת שמואל הנביא ע"ה, מפני שבב' ענינים אלו רואים את כחה של התפילה, חרף בדברין שרה אימנת ע"ה הרוי נפקדה בכח תפילתה, וכשהא דאמרו חז"ל (יבמות סד ע"א) א"ר יצחק, מפני מה חז' אבותינו עקרוין מפני שהקב"ה מתאהה לתפלתן של צדיקים. יע"ש. וקוראין זוaea בפרשא זאת, שזרי לפיו טעם זה יכולו לקודם גם בפרשאות תלויות בענין ליתת רבקה ויצחק ע"ה, שנאמר ברם (בראשית כה כא) "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא, ויעתר לו ה'" וגוי, אבל קוראין זוaea בענין פרשת "פקד את שרה", מפני שבמהשך הפרשה שם (בראשית כא טו-יז) רואים שוב את כח התפילה בענין הגור וישמעאל, כמו שנאמר "ותשׁב מנגד ותשׁא את קלה ותברך, וישמע אליהם את קל הנער" וגוי, ורואים מכך את כוחה של התפילה שעיל אף שטוטו של ישמעאל היה להרשים (וכב"ל בדורי המדרש שמלאכי השרת רצוי לעזר בעד תפילתו כי סופו לוגוז את בני ישראל בצמא), ובכל זאת נתקבלה תפלתו. וכן רואים עניין זה נמי בהפטורה בענין חנה, שעיל ידי שהרבתה להתפלל בסופה שנעננה, (וכב"ל בדורי חז"ל כל המרכה בתפילה סופו שנעננה, כמו שרואים בחנה שנאמר בה "היה כי הרbeta להתפלל" וגוי). ועל כן קוראין בפרשא זאת ומפטירין בהפטורה ואת לעורר את הציבור בענין כוחה של התפילה, שעיל ידי ריבוי התפילה אפשר לשנות את גור הדין, וממילא ואת יראו וכן יעשו להעתיר בתפילה בימים אלו, ולשנות את גור הדין לטובה ולברכה לשנון ולשםחה וכט"ס. וק"ל.

וכות כח התפילה בימים נשגבים אלו

חנה כבר אמרו חז"ל בגם' מסכת ראש השנה (טו ע"ב) על הפסוק (דברים יא יב) "ארץ אשר ה' אלהיך זורש אתה תמיד עניין ה' אלהיך בה מרשות השנה ועד אחרית שנה", אמר רבי יצחק כל שנה שרהה בתקלה מתעשרה בסופה, שנאמר (דברים יא) "מרשות השנה" – מרשות כתיב, ועוד אחריות – סופה שיש לה אחרית. ופירש רשי: שרה בתהלה – שישראל עושים עצמן רשן בראש השנה לדבר תחוננים ותפילה, בענין

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פז מז

שנאמור, תחנונים ידבר רשות (משל' יח). יע"ש. ועי' נמי במאיר עלי מס' ראש השנה (שם) שכותב על האי ואמרין בגמ' (שם) ואמר רבבי יצחק, כל שנה שאין תוקען לה בחלתה – מריעין לה בסופה. כל שנה שנמנעו מזמן פשעתם ולא תקעו בר"ה יתו דאגים להיות Mori'usim לה בסופה [מן פנוי האוין ח"ז], וכשתוקעים ומתקפלים ונכנסים ובאים לפני השם ית' כדים וברושים יהיו בטוחים שהם נענים והוא שאמרו כל שנה שהיא רשאה בחלתה מתעשרה בסופה. יע"ש. והרי שהענן הוא שצרך האדם להיות נכע ביותר בימים אלו ולהרבות בהם בתפילה ובתחנונים כאשר ידבר רשות לפני מי שרצו לקבל ממנו.

כח ריבוי התפילה

ואכן יש לומר דעת ר'ג' דעוני התפילה הוא טוב ומועיל ממש כל ימות השנה כולה, וכן אמרו חז"ל במדרש שמואל (פרשה ב אות ט) נאמר בchnerה "והיה כי הרבתה להתפלל לפני ה'" וגנו. רב Chiya בשם רב יוחנן ורבי שמעון בן חלפתא בשם רב מאיר והוא כי הרבתה, מכאן כל המרבה בתפלה גענה. יע"ש עוד בהמשך דברי המדרש דברים נפלאים כהה וזה כוחה של התפילה, וכמה יש לדركך הנה. פ"ש. וכן הזכיר למדרש זה נמי הרד"ק על ספר שמואל א' (פרק א פסוק יב) שכוב שם, והוא כי הרבתה – בדריש ר"ש בשם רב Chiya חלפתא ובשם ר' מכאן כל המרבה בתפילה גענה. יע"ש. וראה עוד נמי בחידושי הרמב"ן על מסכת תענית (ס"ע"א) שמדו שם אם נהגים להתפלל תפילה נעליה בתעניות ציבור בלבד יום החנופרים, ובתבש, ולא מתבזר אצלינו מפודש, אבל כל המרבה בתפלות גענה. יע"ש. וכן נמי בירושלמי מסכת ברכות (פרק ד הלכה א) אמרינן, א"ר לוי כתיב (ישעה א טו) "גם כי תרבו תפלה איןני שומע", מכאן שככל המרבה בתפילה גענה. יע"ש. וכן הוא נמי בילוקוט שמעוני (ישעהו רמו שפה). יע"ש. והבל הוא עניין אחד, שעיל זכי ריבוי התפילה שהאדם מתפלל סופו שהוא גענה. [ובענין ריבוי וארכיות בתפילה, עי' בספר יחיイוסוף (ריש ס' 1) שכוב לבאר דגדרא מאיריך בתפילהו היינו שמרבה להתפלל וחזר ומתפלל ומוסיף להתחנן, ולא מדין בונה Ка אתו עליה, וכשהיא דומה רבינו שהתפלל וחזר והתפלל וחזרה בהפצרות ובתחנונים עד תקתו' תפילות וכו'. דהעיקר הוא ריבוי התפילה על אותו עניין. וכן הביא שם נמי בדברי הגאון בעל הקהילות יעקב בס' חי עולם ח"ב (פרק כח דף מ"ב) שכוב, גבי האיDK אמר רב Chiya (ברכות לב ע"ב) כל המאריך בתפילהו אין תפילהו חווורת ריקם וכו', דנראה דזו הדין המתפלל תפילה קצרה מאוד, אלא שהוא מבקש על זה זמן רב בכל יום, שהוא

מה עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים חנוראים פז

בכל המארך התפילהו. יע"ש פ"כ בזה עוד. ע"ש. וע"ע נמי במש"כ כוה בס' זכות יצחק ח"ב (ס"ט ס"י). יע"ש.

כח התפילה נשגב הוא ביותר בימים אלו של הימים הנוראים

אולם מכל מקום בזמן זה של הימים הנוראים כח התפילה הוא ביתר, והוא שגilio לנו חז"ל הקדושים ברבורי הגם' דמסכת ראש השנה (גנ"ל) כל שנה וכו', מתשרה בסופה. ועי' נמי בغم' מסכת בא מצעיא (קו ע"א) דאיתא ה там, בענין החוכר שדר מחייבו, אמר ליה ורעה חייטי, ואול הו ורעה שערי ואשתודף רובה דבאגא, ואשתודף נמי הנך שערי דיליה,מאי? מי אמרין, דאמר לך, אילו ורעתה חייטי הוה נמי משתודפה, או דלמא מצי אמר ליה: אילו ורעתה חייטי הוה מיזיג כי (איוב כב) "ותגורה אמר ויקם לך". ופירש רשי"י: ותגוזר אומר – מה שתבקש מן היוצר יעשה, ואני לא בקשתי מן השמים בתחילת השנה שיצליחני בשעורים אלא בחטין. והשיבה הגם', מסתברא אמר ליה, אי ורעתה חייטי – הוה מקיים כי ותגוזר אמר ויקם לך ועל דרכיך נגה אורה. יע"ש. והינו דמסקנת הגם' הו, דשפיר יכול הטעון טענה ואת לפפי המחייב, ولكن המחייב חייב לשלם לו. והינו, שכיוון שהחוכר התפלל וביקש בתחילת השנה על חיטים, אם היו ורעים חיטים היה מצלחת.

ובטעם העניין שצרכי להתפלל ולהעתיד על כל הענינים עתה בימים אלו, יש לומר דהוי כי האי דכתב גמairy בבית הבתיה על מסכת ראש השנה (טו ע"ב) שכتب שם, ע"פ שבכל יום ויום ראוי לאדם לפשט בעושיו לשוב מדרכו ורעה, כמו שאמרו ז"ל אבות (פ"ב מ"ז) שוב ים אחד לפני מיתתק, מ"מ בזה"ז ר"ל ראש השנה ראוי לו להתעורר ביהר, אמרו ז"ל דרך משל ג' ספרים נפתחים בר"ה על הרשעים ועל הצדיקים ועל הבינונים ר"ל שככל אחד ואחד נידון לפי מעשיו כמו שביארנו במשנה, ויתעורר לפשט במעשו ולתוור מהה שהוא בידו מן העבירות, והתרשל בזמן הוה מן התשובה אין לו חלק בה' אלהי ישראל, שככל השנה אין התעוורות מציזי כל כך, ואף מدت הדין מתיאשת ממנה וממתנת לו עד זמן זה, והוא אצל' מה שאמרו אין בית דין של מעלה נכנסין לדין עד שיקדשו בית דין של מטה את החדש. יע"ש.

והנה נראה לומר בכונת דהרי המairy שסיטים ברב"ק (הנ"ל) סתום לאמר: "זהו אצל' מה שאמרו אין בית דין של מעלה נכנסין לדין עד שיקדשו בית דין של מטה את החדש". דר"ל וזה כבר אמרו חז"ל במדרש דברים הרבה (פרשא ב פיטקא י"ד) א"ר יותנן כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימת ר"ה ואימת יום הכהרים, הקב"ה

עטרת הלוות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז מט

אומר לוז לי מה אתם שואלים, אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה מנין דכתיב "אשר כל אלהים קרובים אליו" וכו'. יעו"ש. וכן הוא נמי במדרש שוחר טוב (תהלים מモר פא) כתיב "כי תק לישראל והוא משפט לאלהי יעקב". אם איתך לישראלי, בביבול אינו משפט לאלהי יעקב, דתני ר' הושעיה צורו בית דין למטה ואמרו היום ראש השנה, הקב"ה אומר למלacci השרת העמידו בימה, העמידו סניגורין, העמידו ספיקטורין, שגוזו בית דין דלמטה ואמרו היום ראש השנה, נשתחוו העדים מלבא או שנמלטו בית דין לעבר השנה והעבירויהם לתחור, הקב"ה אומר למלacci השרת העמידו בימה, העמידו סניגורין, העמידו ספיקטורין, שגוזו בית דין שלמטה ואמרו למחר ראש השנה, ומה טעם כי תק לישראל והוא משפט לאלהי יעקב. ר' פנחס ור' חילקה בשם ר' סימון אמרין מתכנסין כל מלacci השרת אצל הקב"ה ואמרין רבתנו של עולם אמרתי הוא ראש השנה, וזה אומר להם אליו אתם שודאים, אני ואתם נשל לבית דין של מטה, מה טעם כי תק לישראל והוא משפט לאלהי יעקב. יעו"ש.

שבচה התפילה של הימים הללו אפשר לשנות לטובה את העבר ואת העתיד

וא"כ מבואר מהכי שבשעה שגורין בבית דין של מטה על זמן הימים הנוראים, גם בית דין של מעלה מתחלים לשבת בדין מוחרש על השנה החדרה, וממילא לפיו זה איתי שפיר ענן חשיבות התפילה בימים קדושים אל של הימים הנוראים, שורין כיוון שהוא זמן של תחילת הדין א"כ שפיר יכול האדם לשנות את הרבר מעיקרו יותר מאשר ימות השנה, כי בשאר ימות השנה הדיין כבר נגור וכי לשנות אותו צריך טורה וعمل גדול, אבל בימים קדושים אלו שהוא תחילת הדין, מAMILא שפיר יכול האדם לשנות את הרין המועותר לבוא עלייו ביתר קלות, ולא רק זאת אלא שכך יוכן שיטבות בדין יש בכוונה על ידי התפלות לשנות את הדיין שכבר נגיד עוד קודם לכך לכמה שנים רבות, דכוון שעתה יושבים בדין וספרין פתיחו ממילא יותר כל הדבר שיעיננו בדבריהם ויישנו אותם, אבל בשאר ימות השנה שהסתפרים כבר חתומים וסגורים, הרי צריך תרתי חסריט, חדא שבכלל יפתחו הסתרים ויעירנו בהם, ועוד שציריך גם כן לשנות את הדרבין, אבל בימים אלו שהסתפרים בלאו הבני נפתחים, א"כ יש בכוח של האדם על ידי התפילה והתחנונים להתפלל על העתיד, וגם לשנות את העבר. וק"ל.

ובאמת מצינו עוד ברבי רבותינו ויל בגורל כה התפללה, בירושלמי מסכת ראש השנה (פרק ב הלכה ז) וכן הוא נמי בירושלמי סנהדרין (פרק א הלכה ב), דעתה התם, רבוי חייה בר בא זהה קאים מצלוי, [רבוי חייה ברABA היה מתפלל] על רבוי כהנא וקם ליה

ב עטרת הלכות והנحوת הסליחות והימים הנוראים פז

מצלי מן אחורי [לפתע הגיע רבי כהנא ונעמד מאחורי רבי חייא בר אבא והתפלל] מן דחסל רבי חייה בר אבא מן צלותה [קשיים רבי חייא בר אבא את תפילהו], תיב ליה שלא מיעבור קומו רבי כהנא טאריך בצלותיה [זהה ציריך רבי חייא בר אבא ללחכות עד שרבי כהנא יסיט את תפילתו בין שאסור להנכש לד' אמות של המתפלל תפילת י"ח, ורבי כהנא היה מאריך מאד בתפילהו], מן חזל דבי כהנא [क्षमा כהנא סיט את תפילתו], אמר ליה [אמר לו רבי חייא בר אבא], הכנין אתון נהיגן גביבון מצערין רבביבון [וכי כך זהא מנהגכם לצער את רביכם, שאתה מאריך כל כך בתפלה ואין אתה מניה לי לסייע את תפילתי לשבת במקומו], אל ר' אנא מדיבת עלי וכתיב על דבית עלי "אם מתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם", בזבח ובמנחה אין מתכפר לו מתכפר לו בתפילה [עננה לא רבי כהנא שכיון שהוא מקובל שהוא משפטת בית עלי, וגם נפטרים צעררים, כמו שאמר שמואל לעלי "אם מתכפר וכו' ימותו אנשים"] והיינו גיל י"ח שנה ולכון הוא מתפלל שהקב"ה יאריך לו את ימיו] וצלי עלי זוכה למיסב עד דאיتابדון טפורי סומוקן הכרדא דקקה [ואכן רבי חייא בר אבא התפלל על רבי כהנא, וחכה רבי כהנא האריך ימים עד שציפורי דייו היו ריקות ואורחות כשל ילד קטן, והיינו שחי שנים רבות רבות לאין סיירן]. יע"ש.

ומהכי חווינן מה גדול כוחה של דתפילה, שודרי אמרו ח"ל בגמ' מסכת ראש השנה (ייח ע"א) אמר רב שמואל ברامي, ואמרי לה אמר רב שמואל בר נחמני אמר רב יונתן, מנין לגור דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע – שנאמר (שמואל א ג) "ולכן נשבעתי לבי עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה". אמר רב בא, בזבח ובמנחה – איןנו מתכפר, אבל מתכפר בתורה ובגמilot חסדים. רבה ואבוי מדיבת עלי קאותו, רבה דעסיק בתורה היה ארבעין שניין, אבוי דעסיק בתורה ובגמilot חסדים – היה שיתין שניין. יע"ש. ומהכי חווינן כי משפטת בית עלי דע"ג דין מתכפר "בזבח ובמנחה" אבל בתורה או בגמilot חסדים מתכפר, וכי האי דחוינן דרבא שעסיק בתורה האריך ימים וח' ארבעים שנה במקום י"ח שנה, במתבואר בגמ' ראש השנה (שם) דמה שנאמר "ימותו אנשים הינו י"ח שנה", דאיתא ה там, תננו רבנן, משפהה אחת הייתה בירושלים שהיא מטהה מתין בני שמונה עשרה שנה. באו וצדיעו את רבנן יוחנן בן בכאי. אמר להם: שמא משפטת עלי אתם, דעתיב בה (שמואל א ב) "יכול מובית בתקר ימותו אנשים" – לבו ועסקו בתורה ותין. הלו ועסקו בתורה וחיו, והיו קורין אותה משפטת רבנן על שמם. יע"ש. וכאמור

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז נא

דבאו בוכות לימוד התורה הארוך ימים ארבעים שנה, ובאי שעסק בתורה ובגמilot חסדים הארוך ימים וחצי שנים. לעומת רבי כהנא שהתפלל על ענן והשייריך ימים, וגם רבי כהנא התפלל עלייו, חוות שחי שנים רבות ויהינו בדאי למלעה מארבעים וששים שנה, דמשפט הדוברים שח"ל בירושלמי (הנ"ל) מדו אט אויך ימו שציפרני אצעבאותיו האדיימו כשל תיבוק קטן משמע שענן זה היה שנים רבות מאד, שכבר לא מדו אט אויך ימו. וא"כ חוות מהכי מזו גודל כח התפילה, ובראוי דיין ספק דהינו כח תפילה יחד עם כח התורה הקדושה, כי האי דברי חייא בר אבא ורבי כהנא שהיו עוסקים בתורה בכל חום ונפשם. מכל מקום חוות מזו כח התפילה. וכבר אמרו נמי חז"ל במדרש ליקוט שמעוני (יונה רמז תקן) וכן הוא נמי בירושלמי מסכת תענית (פרק ב) גבי מאי דכתיב גבי אנשי נינה, "ויזקראו אל אלהים בחזקה", فهو בחזקה, א"ר"ש בן חלפתא ח齊פה נצח לבישא כל שכן לטובו של עולם. יע"ש. והיינו שהתפללו בכל ליבם ונפשם לפני הקב"ה ללא לאות והיינו "בחזקה", וממלא נמי נתבטלה מעלהם הגיירה, כי אם דבר ה黜יל כלפי עלמא על אחת כמה וכמה כלפי מלך מלכי המלכים ורחום וויטוב, אבינו מלכינו מלך עליון על כל הארץ. (ועי' עוד הייטב נמי בדברי הרמב"ץעה"ת סוף פרשת בא (שמות יב טז) במש"כ נמי בענן ביאור דברי הירושלמי ומדרש תנומה תנ"ל. יע"ש).

[וע"ע בש"ת אפריקוסטה דעתיה ח"ד (ענינים שונים סימן שלג) שכתב לבאר שם את ענן מאמר הירושלמי והנתנומא (הנ"ל) "ח齊פה נצח לבישא כל שכן לטובו של עולם" וכונתם כזה על דברי וגמ' מסכת סנהדרין (קה ע"א) דאיתא התם, אמר ר"ג חזפה אפילו כלפי שמיא מרגני, מעיקרא כתיב גבי נבלעם "לא תלך עליהם" ולבסוף כתיב "קוט לך אתם". וא"כ חוות מהכי חזפה כלפי שמיא מהני, ראי"ג דזקבה"ה מדריך לאדם בזורך שרצויה לילך, מ"מ אין אומר כן בפירוש היפך מ"ש לו בתחלה, אלא דחזפה מהני לזה ומקבל את מה שרצויה. וא"כ חוות דקאמר "ח齊פה נצח לבישא", אם בלעם הרשע אהני ליה חזיפותיה ונצח לבלכת דורך רשותם באפלה לרע לו נגד מדותו ית"ש, כל שכן דמהני לטובתו של עולם בגין בנינו, שכן הוא רצונו יתרוך לרוחם על בריותיו. יע"ש. וא"כ בודאי הוא דמוני ליה לאדם בגין בקשותיו גנותנית וכל הענינים הקשורים לעבותות ה' יתרוך, כי כל ענינים הנש'ם אשר האדם מבקש אותם לבבוד עניini שמים שיוכל לעבור את השית'ת כראוי לעסוק בתורה הקדושה, הרי הם נחשבים כרוחת, והקב"ה ברחמים הרבה משיב הרוח ומוריד גש'ם לטובה ולברכה.acci"ר. ועי' נמי בס'

נב עטרת הלכות והכתגות הטליחות והימים הנוראים פז

חסידים (סימן קלא) שכטב שם, אם שואל אדם דבר שהוא שבת לבוראו, כגון על ליטמוד תורה או דבר אחר מחייבים, ושופך את נפשו עליו, הקב"ה שומע תפלותו וא"פ שאין בידו מעשים טובים. יע"ש. וכך זה כתוב נמי בס' חובות הלביבות (שער שחbone הנפש פרק ג), וכן הביא נמי בת' טכני אדור חז'ב (בשביבי אורה) בשם של רבי ישראל מסלנט. יע"ש. וא"כ בודאי וזה דכל אשר יבקש וזהם לכבוד שמים, ישמעו את תפילתו.]

שבכת התפילה לאפשר לבטל כל גזירה שבועלם

ועיקרה דעתה יש לומר עוד מהעין שהיה שם בתפילה ואת של רבי כהנא ורב חייא בר באא, שכיוון שהיה של רבי כהנא היו תלמידים בתפילה זאת, וממילא באה התפילה עמוקקי הלב על כן ועודיה, כי רנה עיקרת של התפילה היא מטה הלב, וכשהא אמרו נמי חז"ל (תענית ב ע"א) "ולעבדו בכל לבבכם" (דברים יא), אזו היא עבודה שהיא בלב הוא אומר זו בתפילה. יע"ש. כי התפילה אינה מכח האמירה שבפה, אלא מכח כוונת הלב.

[נאגב אורחיה הנה יש לציין בו מהאי דחוינן ורבי כהנא העתיר בתפילה, ואיתו בມידה נפלאה ואת של התפילה, אשר היא מטה עוז ביד כל אדם (כלשון החוו"א באיגרותיו (ח"א סי' ב) שכטב שם, וזה מתואה בኒcole לתפלתן של צדיקים, התפלה היא מטה עוז ביד כל אדם, וכל שיטים הארים מבתו בו יתברך, כן יעלה וכל יצילתי. עכ"ל. יע"ש.
והענין שהזכיר "מטה עוז" הינו שהיה מכען מטה הקסמים שאוחזים העינים משתמשים בו כאילו זה פועל ועובד ניסים ונפלאות, אלא שם הכל הוא אתיות עינים, אבל התפילה היא עשוה בן באמת. וק"ל). כיון שהיא תלמידו של רב, דאמנים בירושלמי הגירסה היא "רבי כהנא" אבל באמת הוא רב כהנא ומהזכר בש"ס שהיא תלמידו של רב, וכך עיין שמתבואר בן נמי מכל דבר סדר הדורות (ערך תנאים ואמוראים מערצת כטוף אותן ב, דף קכח ע"א) שהביא ל贊ן מעשה זה דזהה עם רב כהנא ורב חייא בר באבא תלמידו של רב, הינו רב כהנא שהיה תלמיד חבר לרבי, והינו נמי דחוינן בגמ' תגינה (ה ע"ב) דרב כהנא גני תומי פוריה זרב בכור, והינו שרבע כהנא נחבא מתחת מיטתו של רב לראות כיצד הוא נהוג וכו', כיון שהוא היה תלמידו ורצה למדוד את אורחותיו. יע"ש.
וא"כ כיוון שרבע כהנא היה תלמידו של רב, דרך התלמיד שזו האלך בשיטת רבו, וכואיתה בגמ' מסכת שבת (מה ע"ב). יע"ש. וא"כ יש לומר דמשום הכי היה עשוה סרכו, להעתיר תמיד בתפילה ויקבל מבקשו, כי האי דרב ביקש על אריכות ימים וקיבל, ולכן רב כהנא נמי עשו כן לזרכות בתפלה שיוריכו את ימי וشنותיו, וא"פ

עטרת הלכות והנוהגת הסליחות והימים הנוראים פ' נג

שרב כהנא לא היה תלמידו המובהק של רב אלא רק תלמיד חבר, וכמ"ש בס' סדר הדורות (הנ"ל), אבל מכל מקום בעניין ההנוגנות נראה שלא מWOOD לעשות כהנוגנותיו של רב, וכי אכן ותайн בבעל תגינה (הנ"ל) שרצה לראות את רב כיצד הוא בגג אפלו בהיותו בחדר משכבו וכור/, וממילא כיון ובאמת למד רב כהנא מרוב את ההוראתיו ואורחותיו, על כן כשם שרואה רב מאיר בתפילה זו וזכה לאירועים יפים, אף הוא נרגע לעשות כן כשהיה מאיר וمبקש בתפלתו שיזכה לאירועים יפים, ולא יחש על כך שהוא ממשחת בית עלי. וכן.

ואכן הנה גבי רב מצינו בגם' מסכת בר סת (טו ע"ב) רב בתר צלותיה אמר הci: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתנתן לנו חיים ארונים, חיים של שלום, חיים של טובת, חיים של ברכה, חיים של פנסת, חיים של חלוץ עצמות וכו'. יע"ש. ועי' ברברי רבני החיד"א בס' פתח עינים (שם ד"ה רב בתר צלותיה) שכתב, אכן אהניאליה לרבות האין צלותיה שזתפלל "שנתן לנו חיים ארוכים", שזרוי זה שלוש מאות שנה, כמ"ש הדרמב"ס הביא דבריו בשיטה מקובצת מסכת טבאות דף ס"ב. ועי' סדר הדורות דף ס"ב. יע"ש. וא"כ ברור הוא הדבר דבר דרב היה זנק מאד בתפילתו, ולהכי נמי בסוף אהניאליה תפילה. ועל כן נמי רב כהנא אותו במתיחה קדושה זאת, והיינו נמי לבסוף אהניאליה תפילה. וכן.

וע"ע נמי בס' זרע חיים (ס"י ל אות ג) שבביא לבאר שם כי"ב גבי מאיר ותайн בגם' ברכות (נד ע"ב) אמר רב יהודה שלשה וברם המאריך בהם מאיריכים לו ימי ושנותיו, המאריך בתפילהו והמאיריך על שלחן והמאיריך בבית הכסא. יע"ש. ויש לומר דהאי דקאמר רב יהודה המאריך בתפילהו מאיריכים לו את ימי ושנותיו, דבר זה לדוד מרוב שהיה רב, שזרוי רב יהודה היה תלמידו המובהק של רב, וכומר מצינו בגם' מסכת שבת (קכח ע"א) דהgam' מקשה ותאם, והוא רב יהודה תלמידה ורב הוא וכו'. וכ"כ נמי ותוט' במסכת ברכות (נד ע"ב) דרב יהודה מתלמידי רב הוא וכו'. וממילא רב יהודה למיד עניין זה שאמר שומרי בתפילהו מאיריכים לו ימי ושנותיו מרוב, שהרי רב היה מאיריך בתפילהו וכదמו בירושלמי ברכות (פ"ד ה"א) רב היה מאיריך בתפילהו סגי, וכן הוא נמי בירושלמי תענית (פ"ר ה"א). ועל רב יהודה נמי קאמר דהмарיך בתפילהו מאיריכים לו ימי ושנותיו, וזה יש אומרים דרב היה ארבע מאות שנה. עכת"ד. יע"ש. ולכוארה ה"ל להזכיר מדברי רבני החיד"א בס' פתח עינים (הנ"ל) שאכן החביר וצין עניין זה דהניאליה אליה התפללה לרבות האיריך ימים. וכן נמי ותוט' לציין מדברי היירושלמי (הנ"ל)

נד עטרת הלכות והנתנות הסליחות והימים הנוראים פז

בעוכרא ורב כהנא, דאכן חווינן שהאריך בתפילהו ובסוףו נמי האריך ימיט, וכאמור לעיל בדבר כהנא היה תלמידו דרג, אף שכאמור לא היה תלמיד מובהק, על שנאמר שבכל עניין ודיעה היה תולך בשיטת רב כאשר הוא בתלמיד ורבו המובהק, אבל מכל מקום בעניין והנתנות נראה שהוא לעשות כדעת רב, וכן רצה לדעת את אורחותיו והנתנותיו של רב, וכדוחין מכלוברי הגם' דהgingה הנ"ל. וק"ל.)

ועי' עוד נמי בגם' מסכת בא בורה (קכ"ע"א) אמרין התם, תנן התם, אמר רבנן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים לובים לישראל כחמשה עשר באב וכיקום והכפורים וכו', ושאליה הגם', בשלמא يوم הכהפורים – יום סליחה ומיחילה, يوم שנחנו בו לוחות אתרונות, אלא חמישה עשר באב מי היא? אמר רב יהודה אמר שמואל וכו', רב דימי בר יוסף אמר רב נתמן, يوم שכלו בו מתי מדבר. ופירוש רשב"ם שם: שכלו בו מתי מרבר – במדרש איך יום שבשלו בו החפר, אמר ר' לי כל ערבת תשעה באב היה כrho יוצא, הכל יצא לחפור חפרין וישגין בהן, ובשתritis הכרזו יוצא יברלו החיים מן המתים, והוא בודקינו אותן, ונמצאו ט"ז אלף ופרוטרוט חסרים בכל שנה, וכך עשו מ' שנה יומ לשנה מלחמתם, הד' שנה, בשנת אתרונה עשו כן בדרכו עצמן ונמצאו שלמים, אמרו טמא טעינו בתשבען, וכן ב"י ב', וכן ב"י א', וכן ב"י ב', וכן ב"י ג', וב"י ג', עד דאיתמלי סיהרא, כיון דאיתמלי סיהרא, אמרו, ביטל והקב"ה אותה גזירה קשה מעליינו, ועשו משטה ושמטה ויז"ט. יע"ט.

ועי' בתוס' שם (ד"ה יום שכלו בו מתי מדבר) שכתבו לבאר, ונראה לר"ת לפ"י מדרש איך שלא מידרו למות, אלא בשנה אחרונה ביטל מהן הגורה, ונשארו מהן ט"ז אלף ופרוטרוט, אותן שהיו ראויים למות בשנה אחרונה, כמו שמצוינו בחוקית דכתיב (מלכים ב כ) "צו לביתך כי מת אתה" והאריך לו זרבה. והא דכתיב (במדבר כו) "ילא נותר מהם איש כי אם כלב בן פונה ויוהושע בן נzon", ההינו מאותן שרואין למות קודם שנתבטלה הגורה וכו'. יע"ש. ומתבואר מכל דברי הותם הללו, דאכן בשנה ואחרונה היו צרייכים למות מישראל רק חמישה עשר אלף כבבבל שנה, אלא שנתבטלה מותם הגזירה, ונשארו בחימים. ולכארה כיצד זה שנתבטלה מותם הגזירה, והרי הקב"ה הוי נשבע בעניין וזה שדור המדבר ימותו כולם במדבר ולא יבואו לארץ ישראל, וכמ"ש (במדבר יד לה) "אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה תרעה זו את הנוגדים עלי, במדבר הזה יתמו ושם ימתו", ואמרין בגם' מסכת סנהדרין (קי ע"ב) דור המדבר אין לום חלק לעולם הבא, שנאמר (במדבר יד) "במדבר הזה יתמו ושם ימתו". יתמו –

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז נה

בעולם הזה, שם ימתו – בעולם הבא. ואמר (תהלים צה) "אשר נשבעתי באפי אם יבואן אל מנוחתי", דברי רבי עקיבא. יע"ש. ולכארה עניין שבועה זאת הוא נמי בעניין שלא יכנסו לארץ ישראל.

וא"כ הוא אמרין בגמ' מסכת ראש השנה הג"ל (יח ע"א) אמר רב שמואל ברامي, ואמרי לה אמר רב שמואל בר נחמני אמר רב יונתן, מניין לגור דין שיש עמו שבועה שאיןנו נקרא, שנאמר (שמואל א ג) "ולכן נשבעתי בבית עלי אם יתכפר עון בית עלי ובוחת ובמנחה" וכו'. יע"ש. וא"כ אין חווין הכא דנטבטלה מותם אותה הקבוצה האתורונה שהיה צריכים למותם במדבר, ולא מתו. ומכל מקום אף אם נימא שלא היה התם שבועה גמורה גבי דור המדבר שלא יכנסו לארץ ישראל (עי' היטב בגמ' טנהדרין שם), אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יותנן, שבקה רבי עקיבא לחסידותיה, שנאמר (ירמיהו ב) "זהlon וקראת באוני ירושלים לאמר וגוי", וכורתך לך חדודך אהבת כלותיך לכתק אחורי במדבר בארץ לא זורעה", ומה אחורים באים בזותם – הם עצמן לא כל שכן. יע"ש), אבל מכל מקום הרי עניין זה נאמר בתווך גדול וגמור מעת הקב"ה, וכמ"ש (במדבר יד לה) "אני ה' דברתיך אם לא זאת תעשה לכל העוה וזעה הזאת הבועדים עלי, במדבר היה יתמו ושם ימתו", ואכן כמו שריאים שרובם כוכלים של דור המדבר מתו במדבר ולא באו לארץ ישראל, וא"כ מAMILא כיצד גזירה זאת יכולה להתבטל מעל אותו דור אחרון, והם נשאו בחיים ובאו לארץ ישראל, דבר שלא געשה לכל אלו הקודמים שהיו לפניהם.

אולם להג"ל יש לומר, דהינו טעם, ראותה הקבוצה האתורונה שהיו צריכים למותם, באמת אף הם כשנכנסו לקרים כדרך שהיו נכנים כל ישראל בכל שנה ושנה ביום ט' באב, אולם הגה בכל שנה כשהו ישראל נכנים לקרים לא היו בטוחים שהם ימותו בודאי באותה שנה, דעתין היה ספק בלבד שמא ישארו תחאים עד השנה הבאה, אולם אותם שנשארו בשנה ואחרונה, ידעו שהם יموתו בזאות באותה שנה, ולכן תשובה שלימה וגמורה, ונשאו תפילה ותחינה לפני הקב"ה שירחם עליהם ויבטל מעלהם את הגזירה הקשה הזאת, ושייזכו להכנס לארץ ישראל ולא יموתו במדבר, ואאותה תפלה בקעה מהם ממוקמי ליבם, כיון שידעו שהפעם חזות מיתתם הוא בזאות גמורה, ולא כאשר היה בכל שנה ושנה שהיא דבר זה בספק, שהוא ימותו ט' אלף אחרים, והmittah לא תפגע בהם, ומכיון שהיתה זאת תפילה ממוקמי הלב א"כ כאמור יש בכותה של תפילה זאת לבטל אף גזירה קשה ובוראה כואת שיש עימה שבועה. וק"ל. ובאמת היינו הרק דחוין בירושלים וראש השנה (גנ"ל), גבי רבי כהנא הרי היה מבית עלי,

נו עטרת הלכות והכתבות הסליליות והימאים הנוראים פז

ומטילא ביצד נתנלה מעלו לחולין גוירה קשה ואות של בית עלי שהוא גוירה עם שבואה וכדראדרין בגם' ר'ראש השבוג(הנ"ל) (יח ע"א) אמר רב שמואל בר אמר, ואמרי לה אמר רב שמואל בר נחמני אמר ר'ב זיתן, מניין לגור דין שיש עמו שבואה שאיןו נקרע, שנאמר (שמואל א ג) "ROLAN נשבעו לבית עלי אם יתכפר עון בין עלי לבין ובמנחה" וכי, ומטילא היה צריך להפטר בוגר "אנשיים" שהוא בגיל צעיר, ולא להגיע ליקינה זאת מופלגת עד שציפורני יזרו ואידמו בתינוק קטן. אולם לוג"ל אמר שפיר כיוון הדעת זהה נמי כה התפילה, וכאמור דכת התפילה גדול ונשגב הוא מאוד מאד ויש גבוח לבטל כל גוירה תהיה אשר רעה, ואפילו גזירה שיש עימה שבואה. וק"ל.

ואולם מכל מקום הנה אמן דכת התפילה גדול ונשגב הוא מאוד מאד וכאמור, עכ"פ צריך שהאדם יזרו ביוםיו אלו וייעיר בתפילה ובתחננים גדולים ולא ימתין, דהא כבר מצינו במדרש דברים הרבה (פרשא א פיסקא י) א"ר יהונתן עשר מיתות בתנות עליו על משה ואלו גן, הן קרבו ימץ למורת, מוות בהר וכו', מלמד שעשרה פעמים נגזר עליו שלא יכנס לא", וודין לא נתת חומר דין והקשה עד שנגלה עליו בית דין והגודל, אמר לו גוירה היא מ לפני שלא תעבור שנאמר כי לא תעבור את הירדן, ודבר זה היה קל בעיניו של משה שאמר ישראל תחאו החאות גדולות כמה פעמים וכיוון שבקשתו עליהם וחמים מיד קיבל מנגני שנאמר (דברים ט) "זרף מנגני ואשמדים" מה כתיב תמן (שמות לב) "ירנחת ה' על ערעה" וכו', אבישלא חטאתי מגועורי לא כל שכן כשאתפלל על עצמו שיקבל מנגני, וכיוון שדאה הקנאה שקל הדבר בעיניו של משה והוא עווד בתפילה, מיד קפוץ עלי ונשבע בשמו הגדול שלא יכנס לא"י שנאמר (במדרש כ) "לכן נשבעתי בבית עלי", וכיוון שדאה שהיא שנחתם עליו גור דין גור עלי תענית ועג עוגה קטנה ועمر בתוכת, ואמר אני זו מכאן עד שתתגטלו אותה גוירה וכו'. יע"ש.

וא"כ חווינן מפשט דברי המדרש הללו,داع"ג שמייקרא היה בכוחו של משה רבינו ע"ה לבמל את גוירה, אולם כיוון שסכך על כך שייתפלל אח"כ, הקב"ה נשבע על כך שלא יכנס לא". לכן לפיכך מחייב שצורך לחתפלל תקין ומיד, ולא ישווה האדם את תפילתו ובקשו מ לפני הש"ת, כי לא ידע האדם מתי הוא עת הרצון.

(ובענין זה ודראדרין בגם' מסכת ראש השנה (הנ"ל) דב يوم ראש השנה כל בא עולם עוברים לפני הש"ת בני מרון, עי' בס' אהוב ישראל (ליקוטים חזושים - פרשת נצבים) שעמד על עני לשון זה "בני מרון", דלא כוארה מדוע אומרות לשון זה הוא לשון תרגום,

עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז נז

ולא בלשון הקודש "בני צאן", וכעין שנאמר בס' יחזקאל (لد יב) "כברות רעה ערדו ביום היותו בתוך צאו נפרשות.cn אבקר את צאן" וגוי. וכן ביאר דתורה נוה ואו, דייכא הא רמי הרומז על האידיש, ע"פ מה דעתך בונה קעל פסוק (בראשית ב ב) "יאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו" וגוי, רקאי על המלאך מט"ט שעיל ידו הולכים כל ההשפעה לישראל בכל השנה כללה. אבל כימות נוראים בר"ה ויה"כ אנו תלילים כדין, ר"ל שהשי"ת שוקל העוננות והಹיכות של ישראל בפלס המאוננים איזה מדם יטריעו, ואם ראותם הם לפי מעשיהם לקבالت השפע. וזהו יש לחזור ויין לומר שיש כף מאוננים במרום, ומה הם המאוננים. אך דנה יוז דבאוריתא ברא קוב"ה עלמא ובאוריתא שתקימת, והיינו שככל דבר נמצאים אותן מתחה"ק, וכמו כן המאוננים הם ע"י אותיות התורה. וזהו נשבל אליה את ראה בכף מאוננים הוא ה"ה שזו גראה בכף מאוננים, ע"כ כשחשי" רוצה לשקל מעשינו בכף מאוננים, או הו נוטל שני טתי"נ משם מטטרון ונשאר "מרון". זהו שאנו אמורים וכל בא עולם יעדון לפניך בני מרון. יע"ש).

עוד בענין אמרית הסליחות

וע"ע בענין אמרית הסליחות בדברי מר"א פאפו בס' פלא יוזץ (מערכת ס ערך סליחות) שכטב שם, ישראל קורושים משבחים לסליחות מראש חדש לאלו מה טוב חלום וכו', בודאי שבזה יתרצה עבד אל אדוני ומצא כדי גואלתו, אך בתנאי שיעשה הדברים תקונים וכו', וישכטם למשתתת והאמנו הסליחות בשפל קול והתחינה תחנונים ידבר ראש אותן באות תיבנה בתיבה, ויתן לב אל הדברים שזו אמור ויעמיק בהם וימצא שכולם בגחל אש, וישמע אל אונז מה שמוציא מפי וכו', ויחזר האיש וילפת בשומו על ליבו מה פועלם ועשה בכל השנה ובכל שנותיו מיום היותו בגולן זה ובגלגולים אחרים ומה גרים פגם בנפשו ובכל העולמות בחלאת טומאת והמת עוננותין, ושבעונותיו ורב בית המקדש ובטל התמיד וכבהנה רעות רברת גרמננו זה צעד שמים וגדול שברנו עד מקום שאין יד שכלה מגעת לדעת אחד מני אלף אלפי, וכבר פרשו המפרשים קראי דכתיב (עמוס ג ד) "הישאג אריה ביער טריף אין לו" כי "אריה" הוא ראש תבות אלו ר' אש השנה יומם הכהורים היושבנא רבג, ורזה לומר אם יצעק איש באלו הימים תהיה כל מגמותו על היעיר, והיינו בית המקדש שנקרא יעד, על כי טרפ אין לו שאין מקריבין קרבנות בעוננות ורבבים.

והתי יתן אל ליבו כי ביום הכסא יעמוד למשפט לפני שופט כל הארץ, מלך أيام ונורא מאד, וספרי חיים וספרי מתים לפני רוחם פתוחים ויחזר חרדה גדולה וכו'. וכן ישפוך

נח עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז

ג. צריך להקפיד ולהזהר כשאין עשרה בבית הכנסת, שלא לומר בסליחות את הקטעים שנתקנו בלשון ארמית, רחמנא, דעתני לעני, מרנא דבשמי, מחי ומסי, ושאר תחנונים שנתקנו בלשון ארמי. ולכן יש לדלגם. ואם דילגום ואחר כך באו עשרה, יחוירו ויאמרום בעשרה^ג.

נפשו לפני ה' שיעורתו על דבר כבוד שמו, ויאמר נא ישראל (תהלים קמג) "למען שפט ה' תחינו בצדקהך תוצאה מצראה נפשנו". ואפילו מי שאינו יודע מה שמצויא מפיו, על כל פנים יאמר השליחות אותן תיבת בקיול בכ' קול תחינה, בידעו והכונה שזו מאבקש לפ' המלך ה' צבאות על אשר חטא על הנפש וחורה לבש, ואם כה יעשה יבטח בה' אלקיו כי אל חנן ורחום הוא ורבה לסלוח ולא יתפוץ במות המת, ואיןו בא בטרוניא עם בריותיו, רק שיעשה אשר בסחו ולבשות ומודה ועתוב יורתם. עכת"ג. יועין שם עד בדבר' הגנפלאים רבי התעוזות ווצאים להבות אש, בגודל החיים שישנה האדם גם את דרכיו ומפעליו בימים קודשים אלו. יע"ש.

^ג איתא בגמ' מסכת שבת (יב ע"ב) אמר רבנה בר בר חנה, כשייתי חולן אער ר' אלעוו לבקר חולין, פעמים שהוא אומר חוללה בלשון הקודש: "המקום יפקוד אותך לשлом", ופעמים שהוא אומר בלשון ארמי: "רחמנא זיכריך לשלם". ומקשה הגمرا, שאיר היה מבקש רחמים בלשון ארמי, והרי אמר רב יהוזה לעולם אל ישאל אדם זרכיו בלשון ארמי, ואמר רב כי יתangen, כל השואל זרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו, שאין מלאכי השרת מכיריים בלשון ארמי, ומתרצת הגمرا, אני חולה ודשכינה עמו, כמו שעשינו, הנכנס לבקר את החולה מתעטף ויושב לפני בדוך ארץ, מפני שהשכינה למעלה מראותיו של חולה. ובדור שכך שhort לבקש רחמים בפני החולה בלשון ארמי, מפני שהשכינה נמצאת שם, ואיןו זוקק לשימוש של מלאכי השרת, טהור הדין שבציבור מותר לבקש רחמים בלשון ארמי, שהרי אמרו בסנהדרין (לט ע"א), כל כי שעשרה שכינתא שרייא. וכן מבואר בגמרא מסכת סוטה (לג ע"א) שיש חילוק בו בין היחיד לצבור, שדווקא היחיד איתנו שואל בלשון ארמי, אבל צבור רשאי להתפלל בכל לשון. והסביר רש"י, שהציבור אינם צריכים סיוע מלאכי השרת, אבל היחיד צריך שהמלכים יסייעו בתפלתו. וכן אמרו במסכת סנהדרין (מד ע"ב), אמר רב כי יהונן, לעולם יבקש אדם רחמים, שייהיו הכל מאמצים את כתו. ופירש רש"י, שיש יעוזו מלאכי השרת לבקש

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פז נט

ד. צריך להזכיר בשואמר "אליהו דמאי עננו" בעת אמרת השליחות, וכן בכל עת שאומר פיסקא זאת, לומר "דמאי", ולא "זרבי מאיר", כי יש סוד בדבר⁷.

רחמים. וא"כ ברבים שאין להם צרכי סיווע של המלאכים יוכלים לחתפל ולבקש אף בלשון ארמי.

ובן מבוואר נמי במתווור ויטרי (סימן קמ"ה), שמה שאין נהגים לומר יקום פורקן בלשון ארמי, אף על פי שאין מלאכי השורט מכידים בלשון ארמי, משום שאמרו בשורת יב ע"ב, שאצל חוליה שכינה עמו מורת לשאול בלשון ארמי, וכן כאן כלבי עשרה שכינטאקדמא ואתיא. וכן כתוב בספרו אור זרוע חלק ב' (סימן נ), על פי מה שאמרו במסכת סוטה (לג ע"א) לחילק בין תיר לצבור, ולכן יקום פורקן הנאמר בצדור שהשכינה שורה שם, אומרים אותו בלשון תרגום ע"ב. וכן כתוב רבינו יודה בר יקר, רבו של גרבנן, בתשובה שדוגאה בשו"ת תפיס דעתם (סימן קפה), שאין לומר יקום פורקן או מתי ומטי אלא בצדור, אבל ביחיד לא, שכן מלאכי הרשות מכידים בלשון ארמי. יע"ש.

וכבר כתוב ודקדק בזה נמי מו"ר שליט"א בשו"ת יהוה דעת (חילק ג סימן מג) והעליה שכן הוא העיקר לדינא שאין לומר בשליחות רחמנא ושאר תחוננות שנטקנו בלשון ארמי, אלא א"כ יש עשרה בבית הכנסת, אבל אם אין עשרה בבית הכנסת אין לאומרים וכן צדיק לדלגם. יע"ש.

⁷ עי' בגמרה עבודה וורה (יה ע"ב) במשמעותה עם רבוי מאיר שהליך לפדות מן השבי את אחות אשוט שהוא בתו של רבבי חביבה בן תרדין, ושר' מאיר אמר לשומר שכתריצה להנצל אמר 'אליהו דמאי ענני'. ע"ש.

ועי' במדרשים"א (שם) שהקשה רכיצד רבי מאיר ע"ה קרא את שמו של הקב"ה על עצמו "אליהו דמאי", והורי אין הקב"ה מיתוץ שמו על הצדיקים בחיהם, [עי' רשי" בראשית פרק כח פסוק יג] ואלה יצחק – אף על פי שלא מצינו במקרא שיחיד הקב"ה שמו על הצדיקים בחיהם לכתוב אלה פלוני, משום שנאמר (איוב טו טו) הן בקדושיהם לא יאמין, כאן י"ה שמו על יצחק לפי שכחו עיניוקלו היה בבית, והרי הוא כמת, וצער ורע פסק ממנו. יע"ש]. וכ恬ב לתוך, שבאמת סונת רבוי מאיר לא הייתה על עצמו בזה, אלא על הקב"ה בבחינת "המair לארץ ולורית עליה", והיינו הקב"ה שהוא האלה המair לארץ

ס עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז

ולדרים עלייה. יע"ש. וא"כ לפיו זה לא יכוון לומר "דרכי מאיר" שתיי הכוונה לא היה כל על רבי מאיר עצמו.

ואולם עי' בדורי ורבינו התייד"א בספריו פתח עיגנים עמ"ס עבודה ורוה (שם) שכטב על עיגין המעשה עם רבי מאיר: מזה נשורבב המנהג בכל גילדותינו ועל כל צהה שמתפלל האדם, אומר "אליה דר"ט ענני", ונודים שמן או צדקה לנשנתו של ר"מ. וכותב הרם"ע במאמר חוקר דין (סוף ח"א [סוף פיק כו]) שהכוונה במה שכיוון ר"ט ענני באותה שעה ע"ש ובפרט ובור. והשתא הנוגב נך באומרו "אליה דר"ט ענני" טוב דיוכין בראותו שיעינה באותה טונה שכיוון ר"מ, ממש'כ' הרם"ע. ומכאן אתה למד שם שנגנו לומר שמכונים בתפילה לדעת רשב"י וניצא, וכן בתורה ובמצוות, מנוג טוב, ונאמר בו "אשרי". עכ"ל. וע"ש הרם"ע (שם) פ"י עפ"ז הפקוקים (תהלים פר. ה-ו) "אשרי יושבי ביתך וגוי אשרי אדם עוז לו בר משלות בלבכם", דאשרי האדם עוז לו בר, שמבטו במשלות ליבם של היושבי ביתך. ולכן הסתומים בלשון רבים "משלות בלבכם", היינו של היושבי ביתך" (ולא 'בביתך'). והק. וע"ע בדבורי במרاثת העין (עט"ז שם) וברכ"י (יז"ד ס"ר רג שיו"ב ס"ק ז). יע"ש.

והנה מכלל דברי רבינו התייד"א בשלושת ספריו (הנ"ל), שלשה ספרים נפתחים ומתבארים דיאמר "אליה דר"ט ענני", והיינו שהוסיף על לשון הגمرا' ר'בוי, וכן הוא נמי בספריו כפ' אחת (ס"ג). יע"ע היטיב בלשונו בשוו'ת חיים שאל (ח"א ריש ס"י לו) ובהסתAMENTO לשוו'ת הר"פ (מהדר ראייל מגיסא אשכנזי) ובסיום בספריו מרבות קратות (אתרי המפתחות), ויל', ודוק היטבן. וכ"ה בפי" משפט צדק על תהלים (שנת תק"צ, בראש הספר בתפילות ובקשות [וורוא בשוו'ת לב חיים דלהלן]) כתוב: שיאמר ג"פ 'אליה דר"ט ענני'. עכ"ל. וכ"כ בכמה סיורים. וכנראה היינו משומן ונכתב בו זה הכוונה היא על רבי מאיר גופה, ומשם דאיין אנו רשאים לקרוא לרבי מאיר 'מאיר' בסתם [ומה שאמר ר' מאיר לשומר להגדיר 'מאיר', "לְדַאיִהוּ וַדִּיאֵה לֹא יָאמֶר עַל עַצְמוֹ ר'בֵין"].

אמנם כאמור ומכלל דברי המורות"א (הנ"ל) עולה ומתבארא דאיין מקום בו הוא לומר "זרבי" שחרי הוא מכון כלפי שמי, ועי' נמי בדברוי זרם"ע מפאננו הנ"ל (שם) שבתוכו ג"כ בסתם 'אליה דמאיר ענני'. וכן כתוב נמי מהר"ח פלאגי בספריו עתרות החיים (ס"ג בע"י ח) לזרדים: גם יאכזר "אליה דמאיר ענני" כלשון הזה דזוקא, וכיוון לומר כלשון הזה ב' פעמים "אליה ומאיר ענני", כי ב' פעמים "א-להיא דמאיר ענני" גימטריה תJKLM, כמוין הכלבים הנדרקים טב"ת, והוא בגימטריה תש"ד ר"מ, כי ב' המפרש בספר קרנויים

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פ' סא

(מאמר ו), הביאו בספר יליקוט רואובני (סדר בא, על פסוק "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו" [דף ו/or דף כה ע"א], יע"ש. עכ"ל. והפרש על ספר קרנויים שם, הוא ר"ש מאוסטראופולי בפיירשוין קין (אות ה) אכן פי', אדם נגורס בגמר א'להא דמאייר ענני, אלהא דמאייר ענני' והיהו בגימטריה מדויקת תתקמ"ד, שהוא מנין הכלבים הנדרקים תחת קליפת טב"ת, ואם גוחס אלהא דמאייר ענני ענני, אלהא דמאייר ענני ענני' כפי שהוא בכמה גירסאות, הריוו בגימטריה מדויקת תתקמ"ד [ת' במקום מ'] שהוא מנין הכלבים שתחת בעל צפונ, ושתי הגימטריות הן מדויקות ממש אותן באות [ללא 'הכולל', 'אותיות' או 'תיבות']. עכ"ז [וע"ש שבת בגימטריה 'רשת' דם, ולא 'תש'ר ר'ם' במש'כ בשם ליקוט רואובי ומזר'ח פלאגי הנ'ל].

הגר"ח פלאגי חור על זה עוד נמי בספרו רפואה וחווים (פרק א סע' ד). שאומרים אלהא דמאייר ענני, לא דברי, ע"ש. וכ"כ להדייא בספרו ש"ת לב חיים (ח"ב סי' קס) וז"ל: חדשים מקרוב באו להוסיף בסליחות באמירת "עננו", לומר "א-להא דרבבי מאיר ענני", וכדר הורנן בה צריך לדקדק ולומר "א-להא דמאייר ענני", הדciআicia בעבודה זהה (ית ע"א) וכו'. עכ"ל, וזאת לדבריו בעורת החיים הנ'ל. וע"ש בתוך התשובה (דף קיא טור ב) שמבואר דעתו שיש להגיה בדבריו החיד"א ולמחוק תיבת 'רב', וזהינו ס"ל דההיד"א לא התבונן בדוקא שי"ל 'רב' ואגב שיטפה נקטיה או שהוא הוספת המדרפס וככדו, ופשיטה שיש למוחקו. אמנם כתוב כן ריק על כף אותה הב'ל, ולא התיחס להא דמופיע גם בפתח עיניהם ובמודאי העין ובברכי יוסף הג'ל [צאע"פ שודאי לא נעלמו מעיניו, שהרי ציין אלירם (חו"ז מלברכ') בספרו גנז חיים מע' כ סי' טו. ושל גם חור העתיק דבריו הרם"ע מפני הב'ל, ע"ש דמוכית מזה ומותר לומר 'הרני מכון לדעת רשב"י' וכיו"ב] וצ"ב. ועי' ע"ש בלב חיים דגם והחביב במעלת עצם הסגולה לומר 'להא דמאייר ענני']. וע"ע בלשונו בມועד לכל חי (סי' יא סע' כח). [וע"ע שדי חמוד מערכת ארץ ישראל אותן] וסגולות ישראל (מע' א) וטעמי המנהגים ומוקרי הדיניהם (ענני סגולות, עמ' תקסד בהערה]. יע"ש.

ואכן כן הוא המנהג שפשט לומר "להא דמאייר ענני" ולא "דרבי מאיר", וכן מתבאר נמי בשו"ת יהודה יعلاה מהר"י אסא (ח"א חיו"ד סי' שטו ד"ה על דמיונו), ובשו"ת מהורש"ם (ח"ב סי' קנט ד"ה אגב) שנקטו בדבריהם נמי בסתם "להא דמאייר ענני". יע"ש. ובפשתות היינו נמי משום טעםם דמהרש"א בעבודה זרה (הנ'ל). וכן העלה נמי מօ"ר עט"ר בס' הלכות עולם (ח"ח ראה סע' ב) והגנוון הוא לומר 'להא דמאייר' ולא

סב עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פז

ה. מנהג מקומות רבים פעה"ק ירושלים טובב"א, ובעוד מקומות, לתקוע בשופר נעת שהציבור אומרם י"ג מידות, ויש נהגים שבעת שמתחללים הציבור לומר את הי"ג מידות, התוקע אומר את כל הי"ג מידות בזריזות בין לבין עצמו, כדי

'אליה דרכי מאיר', מהטעמים דלעיל, ושכן שמע בשם וגאון המקובל עיר וקדиш מוהדר' מאיר אבחצירה זצ"ל. יערש. וע"ע בזה נמי לדיין בשוחט שכט מגודה בן זוד (ס"י טז) שכטב בזה נמי בארכאה. יע"ש. וגם כבר עורנו מזה בס"ד בהגות ס' רפואה וחימם להגר"ח פלאגי (פרק א העה 3, עמוד ח). יע"ש. וראה בזה נמי בס' נפש חייה ח"א (מערכת א אות טו, עמוד ט) שחלק הדברים מתבאר וועליה שם דאף הגאון המובהק הנאם"ן ס"ט סבידא לה הכהן והנגן הוא לומר "אליהו ומאיר". יע"ש.

[ויש שרצוי לחלק בין אם אומר בלשון יחיד "אליהו ומאיר ענני" לאומר בלשון רבים "אליהו ומאיר עננו" שזוכה באומר בלשון יחיד "ענני" או יש לומר "dmair" כיוון שהוא יצא בgmtariaה כמנין שהביא הגרא"ח פלאגי בספרו עתרות החיים (ס"י נב ס"ע) ח' שהוכרנו בס"ד לעיל, שכטב שם: אם יאמר "אליהו ומאיר עננו" בלשון זהה דזקה, וכיון שהוא כלשון זהה ב' פעמים "אליהו ומאיר ענני", כי ב' פעמים "אליהו ומאיר ענני" לומר גימטריה תותקם, כמנין הכלבים הנדרקים טביה וכוב. ואולם אם אומר בלשון רבים "עננו" שאו כבר אין את הגמטריה הגדיל יאמר "זרבי מאיר". ברם בקורסוא הנה לפי עצם דברי המהרש"א (הנ"ל) שביר בענין זה של המאמר "אליהו ומאיר עננו" שאין הכוונה כלל על רבבי מאיר אלא אך ורק על הקב"ה שהוא מאיר לארץ ולדורים עלייה, א"כ בפשיטות אין מקום ליחסוק זה. וק"ל. ואכן המנהג הוא לומר בשניהם בין בלשון יחיד "ענני" ובין בלשון רבים "עננו" "אליהו ומאיר עננו" ולא אומרים כלל "זרבי מאיר".

וכן המנהג]

וכאמור כך כבר פשוט המנהג לומר "אליהו ומאיר עננו" ולא "זרבי מאיר", וכאמור דחוינן מדברי מוהר"ש"א (ונ"ל) שהיתה כוונה בדברים כלפי הקב"ה יתריך ויתעלהשמו, ولكن כאמור מכל דברי רבני החיצ"א (ונ"ל) שהיתה כוונה עמוקה לרבי מאיר בברבים אלה, לכן כשאומר את פיסקא זאת "אליהו ומאיר עננו" יכוון בכוונתו לכל הכוונות שהתקוון להם רבבי מאיר בעל הנס זיע"א. וק"ל.

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימאים הנוראים פז סג

להספיק לתקוע בשופר בעת שהציבור אומרים את הי"ג מידות, ויכולים לסמוך לעשות כן.

ועל כל פנים צריך תוקע להזהר לומר את הי"ג כראוי ללא להבליע את המיללים, ולכן יאמרו הציבור את הי"ג מידות בנחת ובמתינות, כדי שהtokע יספיק לאומרים כראוי. וכן כן אף הנוהגים לעשות כן לתקוע בשופר בעת אמרית הי"ג מידות בסליחות, אין להם לתקוע בשופר בערב ראש השנה.^ה

^ה העניין לתקוע בשופר בעת אמרית הי"ג מידות, הינו משום דהשופר מעורר הרחמים, וכదאמו במדרש ויקרא רבba (פרשה כט פסקה ג) רבי יהוזה ברבי נחמן פתח (תהלים מו) "עליה אלהים בתרועה ה' בקול שופר" נשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין ברין והוא עולה Mai טעם עליה אלהים בתרועה, ובשעה שישראל נוטליין את שופריהם ותוקען לפניו הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכיסא רחמים דכתיביה' בקול שופר, וממלא עלייהם רחמים ומרחים עליהם ורונק עליהם מות הדין לדתמים אימתי בחרש השבעי. יע"ש. ואמנם דברשיות מיידי בעניין השופר של ראש השנה, מכל מקום יש בו לעורר הרחמים בכל עת מפני שהוא מזכיר את אילו של אברם אבינו ע"ה. וכן נמי הי"ג דת לעורר הרחמים, עי' ברבינו בחיי (שמות פרק לג פסוק יג) שכtab, הקורא הי"ג מידות שון; במדת התפארות הוא ה' המפורסם מות ורחמים, שכן תמצא כל הי"ג מידות רחמניות, וכך קורין אותן החכמים "מכילן זרחמי" יהס את כלן למדת התפארת היא הרחמים. יע"ש. ועי' נמי במאיר נמסכת ראש השנה (י"ע"ב) שכtab, כבר נתפשט המנהג לקוראם שלוש עשרה מידות של הרחמים, ותלת עשר מכלן דרתמי. יע"ש. וכן איתא נמי בהקדמת הווה"ק (דף א ע"א) רבי חזקיה (ויש גוסחות: רבי אלעזר) פתח, כתיב (שיר השירים ב) "כשושנה בין החוחמים", מאן שוננה, און כנסת ישראל, מה שוננה דאייה בין החוחמים אית בה סומך וחוור, אוף כנסת ישראל אית בה דין ורחמי. שוננה אית בה תליטר עליין, אוף כבשת ישראל אית בה תליטר מכלן דרתמי. דשותין לה מכל סטראא וכו'. יע"ש. ועל כן נהוגים לעשות את שניים יהוד, לומר הי"ג מידות ולתקוע בשופר, דביהדי אהודי אגבתו ופעמים באהבה, לעורר את מידות הרחמים ביתר שאות וביתר עוז.

וע"ע נמי בשפת אמרת ספר דברים – לראש השנה – שנת תרג"ח שכtab, כתיב "מי כהוכם יודע פשר דבר, חכם אדם תאזר פניו ועו פניו ישונא". ודרשו חול' על הקב"ה

ס"ד עטרת הלכות והנحوות הסליחות והימים הנוראים פז

ע"ש. וזהו געשה ע"י תקיעת שופר, כמו שיש זמנים שמתגללה מדה הרחמים ועתו פניו ישונא. כמו כן ע"י תשובה ותקיעת שופר שהוא חכמה מתגללה הארת פנים. כמ"ש באור פנק יהלון. ו"ש מי כהאחים כי דחשה נק' מי כיווע. ולכון ע"י השופר מתעדرين י"ג מדות הרחמים. עכ"ל. יע"ש. והיינו כאמור דבר עניינים אלו של תקיעת השופר והי"ג מידות עניינים שווה לעודר הרחמים. ועל כן הוא ליעשות גם זאת.

[וכן מנהג המקובלים פעה"ק ירושלים בעת ברית המילה במשך כל השנה, שכשאומרים הzcיבור בין המילה לפרטיה י"ג מידות, לתקווע בשופר כדי לעודר הרחמים, והיינו מהטעם הב"ל שתוקעים בו נמי בעת אמרת י"ג מידות בסליחות. ומכל מקום הנה עניין מנגוג זה לתקווע בשופר בעת אמרת י"ג מידות בסליחות, לא הווא בס' מנהגי בית יעקב בתבונין מיסודות של הגרא"א מאני אשר נדפס בירושלים ועובדו בו מנהגי המקובלים בחברון, עי' בספר שם (פרק ט חודש אלול) שעיל אף שהובאו שם מנהגים שונים שנחנו בסליחות, מכל מקום לא הזוכר שם כלל עניין מנהג זה לתקווע בשופר בעת אמרת י"ג מידות שאומרים בסליחות. יע"ש].

ועכ"פ צריך להזכיר שתוקע בעת הסליחות לא יפסיד ח"ז את אמרת הי"ג מידות שענינים גבוה וגadol מאד, ובתקום שיש חשש שלא יוכל לומר את הי"ג מידות כראוי עדיף הוא שלא יעשה כן לתקווע בשופר.

[יש אומרים שענין המנגוג לתקווע בשופר בעת אמרת הי"ג מידות בסליחות, וזה כדי לדרגיל את התוקע שתוקע ביום ראש השנה, שייתרגל בתקיעת השופר בzcיבור, ועכ"פ כאמור צריך להזכיר שלא יצא שכרו בהפסדו ח"ג].

יש אומרים שענין זה של מנגוג הספרדים לתקווע בשופר, יצא ממנהג האשכנזים לתקווע בשופרittel תחל מראש חדש אלול כל יום אחר תפילה שחרית, (עי' בס' תורה המועדים להגדרי"י שליט"א סימן א הערא א עמוד ב) שכטב כן, שענין זה של הספרדים לתקווע בעת אמרת י"ג מידות יצא מענין מנגוג האשכנזים לתקווע במשך חדש אלול. יע"ש. וככ' כיו"ב נמי גורי"י שליט"א בס' ליקוט יוסף מועדים (הלכות סליחות הערא כן. יע"ש). וענין מנגוג זה של האשכנזים נוסד על פי מה שאמרו בפרק זרבי אליעזר (פרק מו) שבשבעה שעלה משה למרום בראש חדש אלול תקווע בשופר בכל מנהה ישראל. יע"ש. וכן הווא במחוז ויטרי (עמו שכב). יע"ש. ובשיבולי הלקט (סוס' שכב) כתוב על זה, לךHT התקינו בדורות האתרכונים לתקווע בר"ח אלול ובmonths יוחכ'ב זכר לאותם התקיעות שנתקבלו לוחות אחרים בסמוכה. יע"ש. וראה עוד בענין מנגוג זה של

עטרת הלכות והנוהג הסליחות והימים הנוראים פ' סה

ו. במקום שאינו יכול לקום באשמורות הבוקר לומר את הסליחות, ובפרט כשהושט שיגרום לו הדבר לביטול תורה,

---

ואשכנזים לתקוע בשופר בכל יום הצל מראש חדש אלול עד ראש השנה בשחריר או במנחה, בדברי מ"ר שליט"א בת' חזון עובരיה ימים נוראים (הלכות סליחות סעיף יט, עמוד בכ). יע"ש.]

שאי לתקוע בשופר בערב ראש השנה

הנה אף העושים להווגן לתקוע בשופר בעת אמרית הסליחות, אין להם לתקוע בערב ראש השנה, וכטבואר בשו"ע (ס"י תל"א ס"ג) שכותב שם מרן: ואין תוקען בערב ראש השנה. וכתוב המגן אברם (שם ס"ק ד) דעתן והשאין תוקען בערב ר"ה, הוא כדי להפסיק בין תקיעות דרישות לתקיעות זהוב, ולכן מפסיקים ביום כ"ח (לטיש). ומשמעו שגם בלילה שלפני אין לתקוע. ומ"מ נבנית מותר לתקוע להתלמד כדי נשמש פסיק בבית הכנסת. אבל במנוגנים כתוב הטעם לעצבב השטן א"כ אין לתקוע כלל. יע"ש. וכי גמי בט"ז (שם ס"ק ד) שכותב, דהוא אין תוקען בערב ר"ה הווא, כדי להפסיק בין תקיעות שם ודרבן ובין תקיעות וראש השנה שהם דורתיות. יע"ש. ונוגנים שלא לתקוע בכינור כבר מהלילה שקיים ערב ראש השנה, וכדברי המג"א (הנ"ל), וכן אין האומרים את הסליחות בערב ראש השנה בחצות הלילה, כבר אינם תוקעים בשופר.

וע"ע בקב החאים (ס"י תקפא ס"ק עז) שהביא לציין בשם האחרונים, שאפילו אם חל רأس השנה בשבת אין תוקען בשופר, ג"כ אין לתקוע בשופר בערב ראש השנה, כיון שאומרים בשבת זכרון תרואה هو כלותוקען ובפרט דבמקדש היו תוקען. יע"ש.

ונבון להזכיר ולעוזר, שצרכי להזכיר בנתי הכנסת רטמות לבתי מגורים, ואוטרים בהם את הסליחות בחצות הלילה או באשמורות הבוקר, שיש לוטם להזוהר בתקיעת השופר בעת אמרית הסליחות שלא יהיה בזזה חלילה זפרעה למנחת השכנים ובפרט שיש לוטם תינוקות ועולים, שלא יצאו בהפסדו בענין של גול שינה ח"ז. וכבר ידוע העניין שהגאון רבי ישראלי מסלנט היה מעורר ומורה על זה מאוד מאד כבר עוד קודם חורש אלול, שצרכי להזהר מאריך בענין הסליחות שלא יגרם ח"ז צער או גול שינה לאחרים, ויצא שכחו בהפסדו ח"ז, אלא יזהר האוטם לעשות הכל כdot ובראו, ואשרי והשם אדרתתו. ויעלה הכל לרוחמים ולרצין לפני הש"ת.

ס"ו עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז

מןני שיהיה עייף אה"כ במשך היום ולא יוכל לשකוד על לימודו, יכול לומר את הסליחות כבר מעת חצות הלילה, וכן יכול לאומרו במשך היום בבוקר או באחרים, אבל צריך להזכיר מאד מאד שלא לומר את הסליחות בלילה קודם חצות הלילה.

¹ עי' בתהלים השלם עטרת פז בהלכות והנהגות (סעיף י) שהבאנו לבאר שם בס"ד, דהיינו דמבעואר כבר בדברי רבני הארץ זיל' ב' שער המצוות (פרק ואთגן) דבלילה הוא התגברות הדינים. ע"ש. על כן אין לעורר החסדים באותו זמן, אבל אה"נ מאחר חצות הלילה זה החסדים מתחילה למתעоро שפיר יכול לומר מאותו זמן י"ג מידות וסליחות, וכאשר כתוב כן נמי הגאון המקובל מהר"ם זכות בתשובותיו (ס"ל) דעתך לבאר התם, הדטעם שאין לומר סליחות ויאמר י"ג מידות בחצי הראשון של הלילה והוא משומש כי או והוא עת התגברות הדינים מדובר באופן ילאך, ובהמשך הסליחות ויאמר י"ג מידות הרחמים של ויעבור, באמרתו באותה שעה אנו נרים כמתגרדים בהם ומבקשים למנוע פועלותם, ומעוררים קנהה מכוחות הדין בנגדנו, ונמצאו משיגים מטרת הפוכה, במקום לעורר החסדים מעוררים ההיפך ח"ז, וכל מי שיש לו מושג בתורת הח"ז יודיעו ומכין שהעשה כן בשעות הלילה הוא קרוב להיות מקץ בנטיעות, ולכן אין לומר סליחות אלא ביום, או באשמורת הבוקר מחותן הלילה ואילך שנאמר יומם יצוה ה' חסדו". ומכיון שכן דבריו עי' סליחות ויאמר י"ג מידות הרחמים זוכים לשפע חסדו ה' יתברך שיכנס לנו לפנים משורת הדין, לכן פשוט המנגג בכל תפוצות ישראל לומר הסליחות באשמורת הבוקר, והמנג שנהגו בקצת מקומות לומר הסליחות בתחילת הלילה הוא מנגג רע ומר ישתקע הדבר ולא יאמר, ורק לגדולי הדור לגער בעושים כן ולבטל מנוגים כי מנגג זה בטעות יסחו, וכל מאריך דרכין חמוץיקם במעטו תורה הקבלה אוסרים אותו בהחלט, ועל פייהם יקוט דבר כי רוח ה' דבר במומלטו על לשונם. עכת"ד. ע"ש.

וא"כ חווינו מכלל דבריו אלה של מהר"ם זכות (הג"ל), אכן מכין שמעת חצות הלילה החסדים מתעוררים, שפיר שרי לומר Mao י"ג מידות ע"ג שבלילה אין לומר י"ג מידות לעורר החסדים כיון שהוא עת הדיברים, ואין להתגרות בהם. וע"ג דברינו בס' מזהב ומפני על ענייני הקטנות (פרק א פרק ה סעיף ה) שעל פי דברים אלו הבאנו לבאר התם בס"ד, דיא"ג ומבעואר בדברי רנטינט זיל' שלא לומר את סדר פיטום הקטנות בלילה, כי עגינו להבניע הקליפות, ולעורר התחסומים והרחמים, ולא נכוון לעשות כן בלילה שאו הוא

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז סז

זמן שליטת הדינים, שלא יהיה כמתגרה ומתנaze בינם ח"ז ובמוקם לעזרה החסדים ישיג ההיפך הגמור ח"ז, ובג"ל גבי עניין י"ג מידות שאין אומרים אותן בלילה. מכל מקום כל שכבר עבר חצות הלילה שפיר שרי לומר את סדר זה של פיטום הקטורת, ואין להוש לחשש הנ"ל, כיון ש衲עת חצות הלילה כבר מתחלים החסדים להתעורר. וכן מבואר נמי בדברי רביינו האר"י זיל' בס' שער הכרונת (ווזשי תפילה השחר דרוש ג) של' התם, דאמנם שכתב דלא לומר פיטום הקטורת בלילה, אבל כל שזהו אחר חצות שפיר שרי לאמרו כיון שהוא כבר מתגברים החסדים וכו'. ע"ש בדברינו שהארכנו בזה בס"ד. יע"ש ומשם בא"ה.

וממילא הא כי נמי יש לומר גבי עניין זה של קריית התהילים בלילה,داع"ג דאכן אין לקרוא תהילים בלילה כיון שהוא עת התגברות הדינים, מכל מקום אין זה אלא בתחילת הלילה, אבל מעט חצות הלילה שפיר הוא. וש"ר נמי בדברי רביינו הגראי"ח בס' בן איש חי (שנה ראשונה פר' פיקורי אות ז) שכתב שם זיל': וכתב בגאון חיד"א זיל', ששמע מ אדם גדול ומוגבל, ריש להולך בין קריית תהילים, לשאר המקרא, עיין שם, ויש לסמוד על דבריו בקריית תהילים אחר חצות לילה דוקא. עכ"ד. ע"ש. והגה הגראי"ח סתם כאן ולא פרש מדו"ע ודוקא אחר חצות הלילה יש להקל בכך, ברם לפי האמור יש לומר דעתו באתיחאה וכי כמבואר לעיל, והוא משומם דמאחר חצות הלילה מתוערים החסדים והולכים ומתגברים, יותר אין בזה את הרושש וב"ל שלא להתגרות בדין. וק"ל. עכ"ב. תורף וברינו שם. יע"ש.

שאם איינו יכול לומר את הסליחות באשמורת הבוקר יאמר אותם בחצות הלילה וע"ע נמי למ"ר שליט"א בש"ת יהוה דעת (חלק א סימן טו) بما שכתב שם,داع"ג שהסליחות באשמורת הבוקר אין ערוץ אליהם מפני שהוא עת רצון ונתעוררות מדות וזרחות, וכמתבאר בדברי הוה"ק פר' ח"י שרה (דף קל"ב ע"ב) שימושות הבוקר מתוערים חסדים בעולם, כפי שנאמר יומם יצוה ה' חסדו, ואילו משעת מנחה עד חצות הלילה מתוערים מדות הדין וכו', מכל מקום משעת חצות לילה מתוערים שוב החסדים ומדות הרוחמים, ולכן נעים ומיראות ישראל דוד המלך, אמר: חצות לילה אcum להודות לך וכו'. ולכן במקרים שאין יכול לומר סליחות באשמורת הבוקר יאמר הסליחות בעת חצות הלילה. ואם גם זה קשה עליו, יכול לומר במשן שאר זמני היום לפני תפילה שחרית או לפני תפילה מנחה, מפני שאף אז הוא עת החסדים

סח עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים הנוראים פז

ג. אפשר לומר את סדר סליחות לעורר רחמי שמים במשך השנה כולה ולא רק בחודש אלול, ובפרט נהגו לומר את סדר השליחות בעת צורה ח"ו שזוקקים לרחמי שמים מרובים ולהיפקד בפקודת ישועה וرحמים, לצורך היחיד או הרבים.¹

וזחמים, ורק בלילה הוא זמן של דין קשים, ואין לעורר באותה העת את הרחמים.
יע"ש היסב.

¹ ברור הדבר שיטול לומר את סליחות במשך כל שעות היום כולם, בכל עת ובכל זמן במשך השנה כולה, וכיון שאמרו בגמ' מסכת ברכות (כא פ"א) טף התפלל ספק לא התפלל – אינו חור ומתפלל. ורב יוחנן אמר, ולאי שיתפלל אדם כל היום כולם. ופירש הרשב"א (שם) דרבי יוחנן אמר אם רצה חור ומתפלל, משות ותפלה רחמי נינאו והלואי שיתפלל ויבקש רחמים כל היום כלל, ומיהו מתפלל ומתנה אם לא מתפלל זו לחותנו ואם מתפלל תחוא לנורבותנו. וזה שאין שום מניעה לבקש רחמים כל היום כולם, אלא רק האם גבי תפילה זהינו נסח תפילה של תפילה י"ח אזא פלוגתא לחכמים ורב יוחנן במסתפק אם יתפלל, ולהלכה נקוטין דישעה תנאי שאם כבר התפלל תהיה תפילה זאת תפילת נדבה ויתפלל, וכמ"ש הריטב"ס בהלכות תפילה ונשיאות כפים (פרק י הלכה ז) מי שנסתפק לו אם התפלל אם אינו חור ומתפלל אלא אם כן מתפלל תפלה זו על דעת שהוא נדבה, שאם רצה היחיד להתפלל כל היום תפילה נדבה יתפלל. יע"ש.

וכאמור רכבי דהאי דקפדיין ביה היינו משומם ותאמם מירוי בנוסח של תפילה י"ח, ועל כן צריך להזכיר שלא להוסף את טבות התפילה, אבל בקשה של תחנונים שפיר יכול לבקש רחמים אפילו כל היום כלו. וממילא שפיר נמי לומר את גנות השליחות שהוא סילוי בקש רחמים, לעורר רחמי שמים. וק"ל. נטכל מקום עת לכל דבר וזמן לכל חפץ ובכבר אמרו בגמ' שבת (י ע"א) וכי מניחין חי עולם וועסוקין בחיי שעיה, ופירש"י: חי עולם – תורה, תפלה צורך חי שעיה היא – לרפטואה לשלים ולמוונות. יע"ש. וגם אמרו בגמ' ברות (לא ע"א) יכול יתפלל אדם כל היום כלו כבר מפורש ע"י דנייאל ומנין תלה ואגו. ועל כן יש לכבל דרנייו במשפט בדרכו היישר. וק"ל:

ובפרט שפיר הוא לעשות בן בעות שצוויכם וזקוקים לרחמי שמים להיפקד בפקודת ישועה וرحמים, לייחיד או לציבור, שפיר יש לבקש רחמים באמירת השליחות, ועי' בשוו"ת אפריקוסטה דעניא חלק א (סימן פט) שעמד לדzon שם, אם נכון לתקון לומר סליחות

עטרת הלכות והנحوות הסליחות והימים הנוראים פז סט

ת. מותר לומר סליחות קודם תפילה שחרית או תפילת מנחה, ולהתפלל לאחר מכן, ואין בה חשש משום תדריך ושאיינו תדריך קודם, שכן יצרכו להתפלל תפילה שחרית או מנחה קודם לכן, מפני שהן שם תדריות יותר מהסליחות. וכן הוא מנהג בתני הכנסת רביים פעה"ק ירושלים טובב"א, לומר סליחות בחודש אול' קודם תפילה מנחה כדי לזכות את הרבים שלא הפסיקו לומר את הסליחות באשמורות הבוקר^ג.

ט. נכון וראוי לנוהג מתחילה בחודש אול', שהוכותב איגרת להכירו יצין בתחילת האיגרת או בסופה שהוא מברכו בברכת

בשובבי"ם קודם אור הבוקר בכינויים נוראים, והביא שם מדברי המגן אברהם בש"ע או"ח (ס"י תקמ"ט סק"ג) שהביא בשם האגדה שכתב זו"ל: לפעמים גורו רבותי תענית, ולא קראו בתורה, רק אמרו סליחות כמו שעשין לפני ר'יה וכוכ' ר'יעו"ש. ומחייבתbaar דשפיר שרי לומר סליחות במשך השנה טלה. ועוד כתוב שם בענין זה, וסימן במקנה ואחר, ע"כ לע"ד ארתי שכת"ה רואה תיקן בשמי והוא לומר הסליחות קודם אור הבוקר בימי ושובבי"ם יאי ויאי, וזה יכול לומר גם "אל רחום שמן וכו'" ר'יעו"ש. ובפשט הדברים מורה דעתך זה של אמרת הסליחות שפир והוא לא אמרו לא רק בעית ימי השובבי"ם, אלא נכל עת ובכל זמן צריך להפקד בפקודת ישועה וرحمם, לכלל או לפחות. וזה פשוט. אלא שצורך להזכיר לרומר את הלשונות שאורמת שיש בסליחות, רק כשיש עשרה, וכאשר נתבאר לעיל (סעיף ג). ר'יעו"ש.

^ג עי' היטב בדברי מ"ר שליט"א בש"ע תorth דעת (חלק א סוף סימן מו בהערה) שהביא לצין וכי רבעין הסליחות אין לומר תדריך ושאיינו תדריך קודם, וכਮתבאר מכל דברי השagnet אריה בתשובותיו (ס"י כב) שבבענין רשות לגביה מצוה, לא אמרין עניין זה תדריך ושאיינו תדריך קודם, ועל כן לגבי נמי כיין שענין אמרת הסליחות אינו אלא אונגן בעילמא, א"כ אינו אלא עניין של רשות, והתפילה הרי מצוה, וממילא לא שייך בוה הכלל של תדריך קודם, וכן הוא מנהג אנשיים רבים מיראי ה' וחושבי שמו שנוהגים לומר בחודש אול' סליחות לפני תפילה מנחה. ויש להם על מה שיסטוכו. ר'יעו"ש.

ע עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים הנוראים פז
שנה טובה וمبורךת שנה טובה ומתוקה, ובברכת כתיבה
וחתימה טוביה^ט.

^ט עי' בספר מנגגי מהרי"ל (הלצת ימים הנוראים אות ג) שכותב שם, אמר מהר"ש משנכננו אלול כשבותב אודם אבות שלום לחביבו צריך לרמזו בחתולתו שմבקש עליו להשיבו לטוב השנה הבאה עליו לשלום, על דורך בשנה טוביה כתיבת תחותם, או תולה ארץ על בלימה, יטיב לך כתיבה וחתימה, וכלה"ג. וכן נtag מהר"י סג"ל. יע"ש.
ובפשטות יש לומר דליקא קפידא כל כך בין אם תוהיה הברכה לשנה טוביה לקרהת השנה החדש בריש האיגרת או בסופה, הדעיקר הוא עניין הברכה עצמה, ואם לפי סוד הכתיבה מסתדרת הברכה בסוף האיגרת נמי שפיר מילתה. וק"ל. ועי' היטב נמי בשוו"ת עטרת פז חלק שני (חאו"ח סוף סימן ה), יע"ש. וק"ל.

שנוגנים לברך בברכת "שנה טוביה ומתוקה", והטעם לוּה

זהנה יש שנוגנים לברך את מקרים וקורבנות בברכת " כתיבה וחתימה טוביה" טיר מיזם ט"ז באב, כי תהא "חמשה עשר באב" פעילה בגמתריה (לסק 928) כמוין המשפט " כתיבה וחתימה טוביה" (שהוא נמי סך 928). ויש שנוגנים להקפיד ולברך בברכת "שנה טוביה ומבורךת שנה טוביה ומתוקה", ומהטעם, דלא סגי לברך רק בברכת "שנה טוביה" כי הרי בזאי וזה דהכל הוא לטובה, וכדאיתו חז"ל (ברבות ס ע"ב) "כל דעביד רחמנא לטב עבד", פירוש: "כל שעושה הילקן" ה הכל הוא לטובה". וכך אם יש דבר שהוּה וזה קשה לו לאדם, וזה שהוא בא לטובה עבورو, לבפרט עוננות וכל ציו"ב, וככלפי שמייא גלייא שהכל הוא לטובה לו לאדם, ורק אין האדם מבין עתה מדווע בא לו דבר והוא אבל בזאי שהוא לטובה, אולם כלל מקום עניין זה עתה קשה והוא עבورو. ועל כן אנו מבקשים מאת הקב"ה יתברךשמו שהשנה תוהיה לט בעורתו יתברך "שנה טוביה ומתוקה", והיינו שלא רק שתהיה שנה טוביה, כי בזאי שהוא כן, וכאמור לעיל "דכל דעביד רחמנא לטב עבד", אלא תהיה גם מתוקה שאף אנו נרגיש את מתיקותה, ולא רק תוהיה טובה, שאנו יודעים בזידעה שהכל הוא לטובה, אלא שנרגיש בפועל את מתיקותה. ועל כן נכוון הוא לעשות כן ולפרש את ברכתו ותפילתו ולומר "שנה טוביה ומבורךת שנה טוביה ומתוקה".

שצריך להזהר לפריש שיתחו ביום הימים הנוראים בברכות ובבקשות

ובפרט שבימים אלה של הימים הנוראים צריך האדם לפריש את שיתחו, באר היטב, וכעין שהביא במשנה ברורה (סימן תקכט ס"ק טז) בעניין מה שאנו אומרים בעשרה ימי

עטרת הלכות והנحوות הסליחות והימים הנוראים פז עא

תשובה "וכרינו לחיים" וכו', וכتب שם, וזה לומר לחיים בשב"א תחת הלמ"ד ולא יאמר בפתח"ח, דלא לישתמע לאחיהם לומר לא חיים ח"ז, ובימים האלו שהם ימי דין צריך לדקדק ולפרט היטב תפלו, אבל בשאר ימות השנה אנו אומרים והעמידנו מלכנו לחיים בפתח"ח תחת הלמ"ד, ואין לנו חוששין, לפי שאחר כוונת הלב אין הדברים. יע"ש. ובבר הובאו דברים כי"ב נמי בשׂו"ע דבר תאורה (סימן תק馥 סעיף ז) "לחיים" יאמר בשב"א תחת הלמ"ד, ולא יאמר בפתח"ח, דלא לשתחemu לאחיהם כלומר לא חיים, ובימים האלה שעתן ימי דין צריך לדקדק ולפרט היטב תפלו, אבל בשאר ימות השנה אנו אומרים והעמידנו מלכנו לחיים בפתח"ח, ואין לנו חוששין לפי שאחר כוונת הלב אין לנו הדברים. יע"ש.

וראה עוד נמי בדברי רビינו החיד"א בס' רבבי יוסף חאו"ח (ס"י תק馥 ס"ק יג) שכותב שם, יאמר "לשנה טובה כתוב", ולא יאמר "זכתבת לשנה טובה", או "תכתב לחיים טובים", לפי שהוא ר"ת תלט, לשון קללה, מדי היה אמשו"ל [כוונתו בפשיטות לדברי הכל בו (סימן ל') בשם ר"י החסיד, ומובא בבית יוסף או"ח (ס"י רכ)], שלא לומר "אכול בשמה להמן", שהוא ר"ת אבל. מה"ה מזר"א אוזולאי ולה"ה בהגחותיו כ"י שם ספר זכרון לחתן, וט"ים על זה רביינו החיד"א, לפי פש"ל סימן ר"ך בשם מזר"י צמת, גם כאן יש לומר דאורבה מה שהוא קללה בר"ת, יפרק במילוי ובסדר ליכתב לשנה טובה. עכ"ד. יע"ש. ובפשיטות כוונתו בזה למש"כ בס' רבבי יוסף חאו"ח עד קודם לכן (סימן רכ ס"ק א) שכותב, כתוב מרז בב"י שם הכלבו ודיבינו יהודה חסיד היה אומר שאין לומר "לך אכול בשמה להמן", שהוא דאשי תיבות אב"ל ח"ז, אלא יאמר "לך בשמה אכול להמן". ובספר אליה רינה (סוף אות ב) כתוב דברכלבו ס"י ל" כתוב "לך אכול להמן בשמה" וכו'. וסימן רביינו החיד"א וכותב וראה ראייתו לזרוב החסיד מזר"ר יעקב צמח בהגחותיו כ"י שכותב ע"ד הכלבו כפי דין הרבה אין בכך כלום, וצריך לומר הפסיק בסדר, וג"ל דאורבא מה שהוא לאכ"ל ברית, נפרק בשמה בירוש בפסקוק, וס"ת לך אכול בשמה כליה, דעתה הוא שמה כליה. יע"ש. והיינו ודעתו דעת עליון לרביינו החיד"א אין להקפיד על עניין זה"ת, כי אדרבא מה שיזא בר"ת שאינו טוב, על זה האדם מברך שיוצא לטוב.

ואולם עי' בדברי הגר"ח פלאגי בס' רוח חיים על שו"ע או"ח (ס"י תק馥 ס"ק יב) שכותב שם על דברי רביינו החיד"א (הנ"ל), דמל כל מקום נכון וראוי הוא להזהר בעניין זה של האמירה לומר דוקא "לשנה טובה כתוב", ושלא יאמר "תכתב לשנה טובה", או "תכתב

עב עטרת הלכות ורעהות הסליחות והימים הנוראים פז

ג. נהגים להרבות בקריאת התהילים ממשח חדש אלף ועשרת ימי תשובה, מפני שקריאת מזמור התהילים מסוגל לתשובה

לחיים טובים", לפי שזו ר"ת הילט, לשון קלה, משותם דבראש השנה מקפידין יותר מאשר ימי השנה, ועל כן מאוד להזהר בו. יע"ש.

וע"ע נמי בזה"ק פרשת וישלח (וף קפה ע"ב) דאיתא הtam, כתיב "הצילני נא מיד אמי מיד עשו כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני אם על בנים", מכאן מאן דעת צלותיה דבעי לפרשא مليו בדקה יאות, הצילני נא, ואי תימא דהא שובת לי מלבן, מיד אמי, ואי תימא קידיבין אוחרנין סתם אתין אקרון, מיד עשו, מאי טעם, בגין לפרשא مليה בדקה יאות, ואי תימא אנה אמראי אצטריך כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני, בגין לאשתמזרעה מלאה לעילא, ולפרשא לה בדקה יאות ולא יסתים מלאה. יע"ש. וזה שיש לו לאדם לפרש נמאוד מאד את תפילתו ובקשתו תמיד בכל עת ובכל זמן. יע"ע נמי בס' דרכי חיים ושלומם הנוגעת לתאנון האדמוני' ר' ממונקשט (ראש השנה ואות תשאי בהערה אחת טו) שהרב המגיה שם הביא מה שמנרגו של ורב זיע"א היה להකפיד שלא רצה לומר "לחיים טובים" מפני שהוא בגמטריה "קללה" ח"ז, ולכן היה אומר "לחיים אורוכים וטובים". יע"ש. ועוד הביא (שם) שבמנגagi החתם סופר הובא נמי שלא נאג להשיב בשתיית יין "לחיים טובים", רק "לחיים ולברכה", ונראה שהוא גם בן מהטעם ההה שלא יהיה הגמטריה הב"ל. יע"ש.

[וגם ידוע העניין אשר הגאון האדמוני' ר' ממונקשט וצ"ל היה נוזר להשיב בימים הנוראים לכל המברכים אותו, וכן קום "זcken למתריך" שנוהגים להשיכ לمبرכים אותו כל השנה, היה אמר בימים הנוראים "זכל למתוקן", כדי שלא יזכיר לשון מרירות אלא רק לשון מרירות, ולכן היה אומר "זcken למתריך" כדי שלא יזכיר לשון מרירות אלא רק לשון מתיקות, שהרי סאמור צריך להיות נזהר בלשונו כיודר בימים אלו של הימים הנוראים. ומכל מקום אצל הספרדים לא נגנו בזה, שהרי לא אומרים "זcken למתריך" בקמץ תחת המ"ם, אלא אומרים בקמץ קטן שהוא חולם, "זcken למאר", וא"כ הרי אין בכך שום ממשמעות של מרירות ח"ז, ולכן לא מקפידים בזה. וק"ל.]

והשי"ת ברחמייו הרבים ירכנו תמיד לעולם ועד בברכת שנה טובה וברכת שנה טובה ומונתקה, כתיבה וחתימה טונה לאלאר בספרם של צדיקים גמורים. אכ"ד. ה' עוז לעמו יtan ה' ברכך את עמו בשלום.

עטרת הלוות והנהגו ההלוחות והימים הנוראים פז עג

ולטהר הנפש. וגם מפני שיש בכך אמירות מומורי התהילים לזכות את האדם בדיין לשגה טובה וمبורכת לחיים טובים ולשלום, ורמז לדבר דודשין סמוכים את הפסוק (תהלים קב): "כִּי שָׁם יִשְׁבּוּ כָסֹאות לְמִשְׁפָט - כָסֹאות לְבֵית דָוד", שעל ידי "casoat lebeyt dod" שהרא העסיך והקראה בספר התהילים שחויברו דוד המלך ע"ה, ימתוך את ה"casoat lemsafet" שהוא תוקף הדיין של יום ראש השנה והימים הנוראים, ועל ידי כך יזכה בחסדי ה' יתברך לשנה טובה וمبורכת שנה טובה ומתקאה.

עי' בס' השاتفاقות הנפש (מאמרין אות ד' של' והנה כבר מבואר שזה בחינת חמשה ספרי התהילים הוא בוגר חמשה חותמי תודה, שיקיר ההתעוררות לתשובה הוא על ידי זה וכטו, וויקיר זה התקן של ראש חדש בחונת תהילים, ואותיות "שבטי יה" נעשה בראש השנה שנ��ע בראש חדש כנ"ל, וזה שמשמעותו "כִּי שָׁם יִשְׁבּוּ כָסֹאות לְמִשְׁפָט", הינו בחינת ראש השנה שאו יושבים casoat lemsafet, ואו צרכין לעסוק בתקון זה. וזה "casoat lebeyt dod", שהתקן של ראש השנה נתתקן על ידי בחינת מלכות דוד, הינו על ידי תהילים ועל כן עוסקים או כל ישראל באמירות תהילים, כי עיקר התקן של ראש השנה ועשרה ימי תשובה להקים את התפללה ולוכות לתשובה, וזה ווכין על ידי תהילים, שהוא בחינת התבוזות ולעשות מהתורות תפלוות. יע"ש.

והינו דודשין סמוכים בענין זה דכתיב בקרוא (תהלים קב ה) "כִּי שָׁם יִשְׁבּוּ כָסֹאות לְמִשְׁפָט - כָסֹאות לְבֵית דָוד", והינו שבעת זו שיושבים casoat lemsafet והוא יום ראש השנה שרגנים בו את האדם, ובמאמר חז"ל (ראש השנה י"ח ע"א) דכל בא עולם עוברים לפניו יתברך ויתעלה שמו לבני מരון, לנחון ולדון אותו בדקדוק. או יושיב האדם "casoat lebeyt dod" והינו שיקרא את מומורי התהילים שחיבר דוד המלך ע"ה, וממליאו כל די הושיבו את casoat בית Dod, יזכה להגצל ולצאת זכאי בדיון מתחסאות למשפט, ויזכה לשנה טובה וمبורכת שנה טובה ומתקאה, ברותניות ובגשיות, בכל טוב סלה, וכ"ל.

הענין שהקראייה בספר תהילים מטהרת את הנפש, ומעוררת את האדם לתשובה, יש בה הלהיב את לב האדם באהבת הבורא ברוך הוא. כבר כתבנו מזה בס"ד בדרכינו בספר

עד עטרת הלוות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז

יא. יש נהגים לומר בחודש אלול עשרה מזמוריו תהלים בכל יום, כדי לסייע ב' פעמיים את ספר תהלים שיש בו מאה חמישים מזמורים, מר"ח אלול ועד ראש השנה שם שלושים ימים, ויעלו כל המזמורים כמנין כפ"ר. ומנהג יפה ונכון הוא. ולפחות ישתדל כל אדם לקרוא חמשה מזמוריו תהלים בכל יום, כדי שיסיים את ספר תהלים במשן חודש אלול לפחות פעם אחת.

וכן נהגים לקרוא תהלים ביום ראש השנה ולסיים בו את ספר תהלים ב' פעמיים, מפני שיש בו ק"ג מזמורים, וכשמשיים מים אותו ב' פעמיים יוצא כמנין כפ"ר, שהוא שלוש מאות מזמורים, והוא סגולה שיתכפרו עוננותו של האדם, ויזכה לכתיבתה וחתימה טובה ולשנה טובה וMbpsrbct^{יא}.

תהלים השלם עטרת פ"ו (הלוות והנהגות סעיף כת וסעיף ל'). יער"ש מה שהבאו בזה מפני סופרים ומפני ספרים. ע"ש. ובכל מקום צריך להזהר ולהקפיד שלא לבטל מסדר לימודו בתורת התורה הקדושה בשביב קרייה ואת, אלא יקרא כוונן שאינו מסדר לימודו. עיין בדברינו בס' תהלים השלם עטרת פ"ו (הלוות והנהגות סעיף לג – ל') מש"כ בענין זה ותלמיד חכם שתורתו ואומנותו ועיקר עיטוקו הוא בלימוד תורה הקדושה, אין לו להבטל מסדר לימודו לקרוא בספר תהלים. ומכל מקום בעת הפנאי נכוון הוא מאד שיקרא בספר תהלים, ובפרט בעת צרה של החיד ושל ערבים ח"ו לא ימנע עצמוمامירת מזמור תהלים, מפני שיש בכך לעורר את הרחמים. יע"ש.

יא' בספר פלא ייעץ (מערכת רעד ראש השנה) שכטב שם, ואשרידם ישראל רובם כולם בשני ימים אלו [של ראש השנה] לא פסקי פומי'ו מגירסא וקורין את תהלים, ויש שקורין אותם שני פעמיים, שנמצא שקיים שם מזמורים כמנין כפ"ר. אבל ידוע טאמדר ח"ל (טור או"ח סי' א) טוב מעט בכוונה מזרבות בלבד. ומה טוב בקריאת המזמורים, לעולם לכיוון בהם פירוש המילוט, ובפרט בימים האלה שרובן תחנוגים ותפילה נראות שבאמרו ברוח הקדרש, ובודאי עשוה פרי למלعلا, ואין איינו יודע פירוש ומלות, על כל פנים יקרא אותן תיבות, שאם יקרא במתירות שגיאות מי יבין, וכיון שיש בום טודות עמוקים, שהוא מכון על דעת דוד

עטרת הלכות והנحوות וסליחות והימים הנוראים פז עה

מלך עליו השלום, ובכל מקום שנדר אויבים ושונאים וזרים וכדומה, יכין על המקדשים, כי הן הם האויבים האמתיים, אויבי השם ואויבי נפשינו, ובמקום שמדובר צרה וזכקה וכדומה, יכין על צרת הנפש, כי צרה שמה.

ובאמור תחלים בהכנה עמוקה דילבָא וונטו על חפצי שמיים, והדברים עתיקים דברי אלקים חיים אמרדים מפני קדש האלקי דוד מלך זכו יגון לנו, בראוי יעשן פרירות ומצא כדי גואלו, ויכתב בספר חיים טובים, שהם חי הנפש וכו'. ע"ש.

וכן מחר ענן זה של המנגה לקרוא את ספר התהילים ב' פעמים העולים מבני כפ"ר ברכבי וטטה אפרים (ס"י תפא ס"ח) שatab שם, נהגן בכל יום של ימי החל מרראש חדש אלול ואליך אחר התפלה אמרדים בזבור עשרה מומרים תהילים, ומתכוונים למגור כל תהילים שני פעמים קודם ראש השנה. והוא עולה מבני כפ"ר. יע"ש. ואמנם הרבה הזכיר בו להשרות כן בחודש אלול ולסייע את תהילים ב' פעמים עוד קודם ראש השנה, אולם כאמור רכבים הם הנהגים לסייע את תהילים ב' פעמים ביום ראש השנה, וכמו שכתב הרבה פלא יועץ הג"ל. ושו"ר נמי דודב מטה אפרים גופיה כתב בדבריו (ס"י תפצח ס"א) ח"ל: ויש נהגים בשני הימים של ראש השנה להשליט תהילים שתי פעמים מבני כפ"ר, וטוב מעט בכוונה. יע"ש.

וכבר כתבו מענין זה של קריית תהילים ביום ראש השנה והימים הנוראים ב' פעמים מבני כפ"ר, ולפחות לסייע את ספר התדלים פעם אחת, בספר תהילים השלם עטרת פו (בהלכות והנحوות טעיף בב ובהערה שט). יע"ש. וע"ע נמי בס' דרכי חיים ושלוט הנהגותיו בקדוש של הגאון האדמו"ר מטנקש (חוירש אלול או תרצא) שתוכא שם: בכל מי אלול ביום החול ובעשרת ימי תשובה היו אומרות לאחר תפלה שחרית ותקיעת שופר ספר אחר תהילים, ספר ראשון ביום ראשון, וספר שני ביום שני וכו', וספר חמישי ביום חמישי. יע"ש.

[ועי' נמי בספר עיוני הלכות (ענין י עמוד קסח ח-ב) שתוכא שם: פעם שאל הגאון מזרקוב בעל נתיבות הקודש וצ"ל את הגראי"ז מרבריסק וצ"ל, למה אמר הוא תהילים בMONTH הפני בראש השנה, האם לא עדיף למלמד או גمرا. והשיבו הגראי"ז מרבריסק וצ"ל, בראש השנה מרגיש כל יהודי כמו סוחר שהיה לו הון רב ופשט את הרגל, ונשאר בלי כלות וכמובן העצה וראשונה להעמידו שוב על רגליו היא לחדש את הקאפיטאל [התהון] והקאפיטאל הכי טוב והגמר. ولكن בעיורות הייתי באמת לומד גمرا בMONTH הפנו בראש השנה, אבל באמצעות הלימוד מתעוורת איו קושיא, וצריך לגשת לארון הספרים

עו עטרת הלכות והנוגות הסליחות והימים הנוראים פז

יב. המשכימים לבוקר לאמרית סליחות יהרו לברכ קודם לכך את ברכות התורה, מפני שיש בהם פסוקים, וاع"פ שאומרים בדרכ תחנונים נכוון הוא לברכ קודם לכך את ברכות התורה יג.

יג. בעת שהקהל משכימים לבית הכנסת באשמורות הבוקר לאמרית הסליחות, ומגישים לפניהם לשנות תה או קופה, אם דעתם לחזור ולשנותשוב, אינם צריכים לברכ שוב על השთיה החדש שמנגנים לפנייהם, ואפילו שהפסיקו בנתים באמירת הסליחות ועבר זמן רב, ורק בברכה הראשונה שבירכו לפטור את כל מה שישתו לאחר מכן.

וכל זה הוא דוקא באופן שלא יצא מפתח בית הכנסת, אבל אם יצא מפתח בית הכנסת וחזור, צריך לברכ שוב על מה שישתה יג.

להוציא ספר לעין בו, ובדרך נהיה ביטול, זה מאד לא טוב שהיה ביטלים בראש השנה, ומאו תחילתי לומר תהלים שהוא למוד בלי הפסק ובלי ביטלים. יע"ש. ובודאי שכל זאת אמר רביינו זי"א מטע ענות קודש, החכל הוא לתוקף תורת הדין, וכי ביטום רגיל רביינו זי"א לא חSSH לביטול תורה ח"ז כשצרכו לקום ולקחת ספר, אלא העניין הוא שצורך לעורך רחמי שמים מוחבים בעת הזאת אשר מלך מלכי המלכים רם ונישא ישב על כסא דין וכל בא עולם עוברים לפני בניו מבני מרון, ובכח התהילים לעשות זאת למתוך הדין ולחציל להגן את האדם. ודו"ק היטב. וק"ל יג.

יע"י בדברינו בספר תהילים השלם (הלכות והנוגות סעיף ז) מה שעמדנו בס"ד להאריך ולברא שם בעניין זה מפי סופרים ומפי ספרדים, שהגচן וזה שלא לומר לבוקר שום פסוקים קודם ברכת התורה, ואפילו כשהוא אומר את פסוקים אלו בזרך בקשה ותחנונים. יע"ש ומשם באה'ה. ע"ש.

יג עי' בוה כמש"כ בס"ד בארכות בספר תהילים השלם (הלכת והנוגות סעיף לו), בעניין כי"ב, שבעת שהקהל מתאספים לקרוא תהלים, מגישים לפניום לשנות תה וקופה, אם דעתם לחזור ולשנותשוב, אינם צריכים לברכ שוב על השתיה החדש שמנגנים

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פז עז

יד. צרייך להזהיר את הציבור המקדמים לבוא לאמירת השליחות בחצות הלילה שלא לומר מזמור תהלים קודם חצות, מפני שאין לומר מזמור תהלים בלילה, אבל אחר חצות הלילה יש להתריר להם לאומרם, ובפרט שלא יבטלו את זמנם. ובמקרים שמתאפסים ציבור רב עוד קודם חצות הלילה, ויש חשש שם ימנעו אותם מאמרית התהלים קודם חצות, יבואו לידי שיתה בטילה וישוטטו באפס מעשה, יש להתריר להם לומר תהלים אף קודם חצות הלילה.^ז

לפניהם, ואפילו שהפטיסקו בנתים בקריאת תהלים ועט זמן דב,DOI בברכה וראשונה שבירכו לפטור את כל מה שישתו לאחר מכן.

והוא הדין גם לגבי פירות ומיני המונונות ומוגנות שמניגשים לפני הקהל, טכל שיחסנו בברכה בפעם וראשונה לפטור גם מה שיأكلו אחר כך, ברכה זאת פוטרת את אותם המינימים כל אחד כבר כתו שיגשו. לפניהם גם לאחר מכן, ואפילו שעבור זמן רב. ואפילו שאכל כדי שיעור ובירך ברכה אחורנית, ואפילו רוצה לאכול אין צרייך לברך, כיון שהברכה וראשונה פטורה עת כל מה שיأكل גם לאחר כך.

ולצ' זה מוכיח דוקא באופן שלא יצא מפתחת בית הכנסת, אבל אם יצא וחזר, צרייך לברך שוב על מה שישתה ויאכל. יעוז. וחזק מינה ואוקי באתרין שהוא דין גבי המשכימים קומם לאמירות השליחות באשמורות הבוקר, ושותים תה וקפה. וק"ל.

לכן העיקר להלכה שאין לבוך אלא על כוס ראשון בלבד, וכיון לפטור שר כסות אשר יגישיו לפניו במשך זמן אמירת השליחות, וכל זה דוקא שלא יצא מפתחת בית הכנסת ובית המדרש, אבל אם יצא ונכנס צריך לבוך שוב.

ז' מה שהסבירנו שאין לומר מזמור תהלים בלילה, ושלאחר חצות הלילה אפשר לומר מזמור תהלים, כבר הארכנו בוה בספר תהלים עטרת פ"ז (ההלכות והנحوות סעיף ז) והסבירו בס"ד לבאר שם מפי סופרים ומפי ספרים, דאין לקרוא תהלים בלילה, שניכן להזoor בוה כבר מעת שקיעת החמה, וזה לילה לענין זה הוא עד חצות הלילה, אבל לאחד חצות הלילה נחשב הדבר כמו בנה התחליל היום לענין זה של קריאת תהלים, ולכן אפשר לקרוא מעת חצות הלילה מזמור תהלים. ומכל מקום אף קודם חצות הלילה יותר לקרוא תהלים במקום צורך גדול, כגון לקרוא תהלים על חוליה מסוכן ח"ז, או על

עה עטרת הלכות והנוגות הслиחות והימים הנוראים פז

אשה שכורעת ללהות, וכל כיוצא בו, כי בעת צורך גדול מותר לקרוא תהלים אף בלילה. ובלי ששבת קודש וכן ביום טוב מותר לקרוא תהלים בלילה, ואפיו שלא במקום צורך גדול. יע"ש.

ומה שבתבנו שבמקום שמתאפסים ציבור רב עד קודם חצות הלילה, ויש חשש שאם ימנעו אותם מאמרית תהלים קורם חצotta, יבואו לידי שיחה בטילה וישוטטו באפס מעשה, יש להזכיר להם לומר וטהלים אף קודם חצות הלילה. הנה אף בעניין זה כתבונו בספר תהלים השלם עטרת פ"ש (סעיף ב) בעניין ציבור או היחיד המברכים במקומות הקדושים בלילה, ואין בידם לקרוא משניות או לעסוק בדברי תורה, שיש להזכיר להם לקרוא מומורי תהלים, ונכון הוא שייעשו כך מאשר יבואו לידי שיחה בטילה וישוטטו באפס מעשה. יע"ש, וזוק מיבא ואוקי באתרין, שעדרף הוא שהקהל הנאספים בבית הכנסת לומר הслиחות זמן רב עד קודם אמרית הслиחות, דעתך הוא שיאמרו סליחות מאשר ישבו באפס מעשה, ויצא שכרם בהפסדים ח"ו, כי יבואו חלילה לידי איסור שיחה בטילה בבית הכנסת שוחמורתו גדולה מאד ובמגואר כזהה"ק חלק ב (וזף קלא ע"ב) שכ' שם: מאן דמשתעי בכ"י כנישטא במילין חול, ווי ליה דאתוי פרודא, ווי ליה דגרע מהימנותא, ווי ליה דלית ליה חולקה באלאא דישראל, דאתוי דהא לית ליה אלה, ולא אשתחח תמן, ולית ליה חולקה בית, ולא דחיל מניה, ואנגייג קלנא בתקייפא עלאה דלעילא וכו'. יע"ש. והרי שענין הדיבור בבית הכנסת הוא חמור ביותר שנחשב לו לאדם כגורם קלנא כלפי שמיא ח"ז ועוד בדברים חמורות אחרים ממובאר, וכל שפир ועדיף הוא שיקראו תהלים בעת זאת שהזיכור מתאפס ובא, כדי לתגצל מעניין חמור זה של דברם בטלים בבית הכנסת, וכן חלילה לעוד דברים שניים נכונים. וק"ל.

ועיקרו יסודות ובריט אללה הם ע"פ מה שכתב רבינו החיד"א בס' פתח עיניים (בהשמדות) שכתב שם, עם הארץ שאיןנו יודע לקידות אלא רק תורה שבכתב מותר לו לקרוא מקרא בלילה. יע"ש. וכ"כ כי"ב גמי בספר חממות ימים חלק שבת (פרק י"ח דק"ב סע"ב) זויל: ומורי זיל היה אומר לעניין וגנות במקרא בלילה שלא אמרו אלא רק לבקי בתורה שבכתב ובתורה שבבעל פה, שהגבען להיות הוגה בתושבע'ט במוות לילה, ובתורה שבכתב במorthה היום, אך מי שאינו בקי אלא במקרא, אם נאמר לו שאין נכון להגות במקרא בלילה נמצא בטל מהתורה מכל וכל, ובדבר זהו שנ רבים מתופשי התורה שלא ידעו בכלל במשפט דברי הארץ זיל. עכ"ד. יע"ש. [וועוד כתוב בס' חממות ימים שם (חלק שבת פרק י"ח דק"ב ע"ד) בשם רבנו זיל, שלא נאמרו שיעורים אלו שלא לקרוא מקראות

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז עט

כו. הנוגים לומר מראש חדש אלול עד שנייני עצרת את מזמור "לדוד ה' אורי וישעיה" (תהלים כו) בבוקר ובערב, יכולם לאומרו לאחר תפילה ערבית אף שהואليل, אולם יש נמנעים מלאומרו בלילה, וכן אומרים אותו לאחר תפילה מנחה סמוך לשקיעה^{טו}.

בלילה, אלא לבאים בסוד ה' יודיע בינה לעתים, אך לא למחות בידי יתר העם שקורין מזמורים אפיי אחר שקיעה, שמאחר שאינם בקיאים בתשבע"פ יבואו להתעסק בשיחה בטללה בעתות ההם, ואין עומדים להתפלל מתוך דברים בטללים וכו'. ע"ש.]

וכן הביא להלכה את דברי רבני החיד"א בס' פתח עינים (הנ"ל) הגראי"ח ב"ט בן איש חי (שנה ראשונה - פרשת פקודי אות ז) שכתב שם זויל: אין לקרוא מקרא בלילות של חול, והטעם דהמקרא בעשרה והלילה בחינת שעיר, והכל הוא דין, ואין לעורר הרוינן וכו', והגאון חיד"א זיל בהשומות ספר פתח עינים כתב, דעת הארץ שאינו יודע לקרות, אלא רק תורה שבכתב, שרי ל��ורות נלילה, עיין שם, מיהו נראה אם יודע לקרות פרק אייזו מקום, או פתיחת אליו וכדו לטוב, שיש בסידורים באשורית ומונדרים, יקרא אותם ויתהוור אותם כמה פעמים, וזה עדיף מלקרוא מקרא. יע"ש. וחווינן מהכי דהגראי"ח נקט נמי בדברי רבני החיד"א האלו דכל שאינו יודע לקרוא ולדבר בדברי תורה, אלא רק במקראות הללו של חתנו^ץ, ספר יש להתיד לו לקרואם בלילה. יע"ש בדברינו מש"כ בזה עוד. ומשם בא"ה. ע"ט.

^{טו} הנה עניין מנהג זה לומר את מזמור "לדוד ה' אורי וישעיה" מר"ח אלול עד שנייני עצרת הובא בספר מטה אפרים (סימן תקפא אות ז) שכתב שם, נהוגין במדינות אלו מראש חדש אלול ואילך עד יום כפור לומר בכל יום אמר גמר התפלה מזמור כ"ז בתהילים לדוד ה' אורי וישעיה בקר וערב, ואומרים אתרו קדיש יתום. ואנו נהוגין לאמרו עד שנייני עצרת ועד בכלל, וגם נהגנו לאמרו בכל יום שיש בו מוסף אחר גמר תפלה שתרית קדום אין כמוך. ובערב אומרים אותו אחד תפלה המנתה. וזראה לי שבמקומות שאומרים אותו אחד גמר התפלה. אוי בראש חדש יש להקדים מזמור ברבי נפשי למזמור אורי וישעיה. וכן במקומות שאומרים אותו אחד תפלה שהרית נהוגין גם כן לומר Shir של יום אחר תפלה שתרית וכו'. יע"ש.

פ' עטרת הלכות והנתגות השליחות והימים הנוראים פז

וכן הובא עניין זה בקיצור שלזע עורך (סימן קכח סעיף ב) שכ' שם, עוד נהוגין במדינות אלו מיום כ' דראש חדש אלול עד שמנינו עצרת אומרים בבוקר ובערב לאחר התפללה את המומר לדוד ה' אורי וישעיה. והוא על פי המדרש [שהור טוב מומר כו] "ה' אורי" בראש השנה, "וישעיה" ביום והכפורים, "כי יצפנני בסכה" רמזו לsuccות, עוד נהוגין לומר [בחודש אלול וימים נוראים] תהילים בזנור בכל מקום לפי מנוגנו. יע"ש.

וכן מוחרך מנהג זה גמי בדברי ומשנה ברורה (סימן תפא סק"ב) שכח שם, ונוהgin במדינתינו מר"ח אלול עד יה"כ לומר בכל יום אחר גמר התפללה מומר לדוד ה' אורי וכוכ' בוקר וערב, ואומרים אחריו קדיש, ואנו נהוגין לומר עד שמ"צ ועד בכלל וכו'. יע"ש. וזה ע"נמי בס' דרכי חיים ושלום הנגגותי בקורשת של הגאון האדמו"ר ממונקאטש (חודש אלול אות תרצד) שהוא שמו: מר"ח אלול התחלו לומר לדוד ה' אורי וישעיה בבוקר אחר גמר תפילה שחרית, ובערב אחר גמר תפילה מנחה, וכן בשבת קורש אثر תפילת מוסף, והוא אומרין אותו עד שמנינו עצרת ועד בכלל. יע"ש.

[חוינן מכלל דברים אלה דנדבי המשה אפרים מבואר לאומרו בבוקר אחר תפילה שחרית, ובערב אחר תפילה מנחה, ובקיים ש"ע מתבואר שנערכ יש לאומרו אחר ערבית, ואכן עניין זה הוא מנגג האשכנזים בנוסח ספרדי (חסידיים) ונוסח אשכנז (ליטאים), שהחסידיים אינם אומרים את המומר בלילו ולכן אומרים אותו אחר מנחה, ובנוסח אשכנז לא חוששים להו ואומרים אותו אחר ערבית. וק"ל. ובאמת בכמה סיורים נוסח אשכנז מובה שמדובר כתוב שאין לאומרו, עי' סיור אויצר בתפילות (ח"א עמוד רבכ), יע"ש. וראה עניין בסיפור תורה אור (שער הכלול פרק יא). יע"ש].

ואיברא דעתך זה של אמרת לדוד ה' אורי וישעיה וגוי, מוחר נמי בדברי רביינו החיד"א בס' טורה באזבע (אות לו) שכח שם וז"ל: מנהג טוב לומר אחר כל תפילה מומר לדוד ה' אורי וישעיה וגוי, ובפרט מר"ח אלול עד הושעה הרבה. יע"ש. והנה מה שכח רביינו החיד"א "לומר אחר כל תפילה", אין לדקדק מהכי שכונתו לומר שיש לדוד מומר זה אחר כל תפילה, והיינו אחר שחרית, מנחה, וערבית. דהיינו כתוב דבר זה בעניין תפילה שחרית, וא"כ בפשיטות כוונתו לומר "אחר כל תפילה" והיינו אחר כל תפילה שחרית. וק"ל. איברא דונה עתה ראיית בדברי רביינו החיד"א בס' עבודת הקורש בקונטראנס ליאיד (בסוף הקונטראנס) שכח בזב"ק שם וז"ל: יאמר מומר לדוד ה' אורי וישעיה ככל אחר כל תפילה מהשם"ע [ש"הרית מ'נה ערבית] מר"ח אלול עד מוצאי יום הכיפורים,

עטרת הלכות והנحوות הסליחות והימאים הנוראים פז פא

וכן בחשענא רבא. וכן הוא מנגג בעיה'ק חבירון שהש"ץ אומר אותו אחר עליינו לשבח וכרי בקהל רם. ומה טוב לאומרו כל השנה האור שט"ע [שחרית מנחה ערבית], ולפתות כל האמורו בכונה אחר תפילה שorthyימצא חיים. עכ"ל. יע"ש. ובדברים אלה חווין דאכן ס"ל לרביינו והיד"א שיש לומר את מומור זה בשחרית מנחה וערבית, והינו לאומרו גם בלילה.

וע"ע בס' סגולות ישראל (מערכת אאות בא) שכتب שם, סגולה לכל אדם לומר בכל יום מר"ח אלול מופור כ"ז "לוד ה' או ר' ישע"ו וגנו, עד אחר שמיני עצרת. ובפרט מי שזהיר לומר המופור והג'ל בבוקר ובערב יהה מובטח שיזicia שנטו בטוב, וייערב לו, ייכביע על ידי זה הכל המקטרגים, ואפלו אם ח"ז גוירה רעה נגוזה לעלי יכולת היא לבטלה, ויזicia בדים בדין (ס' שם טרב קטן). וסגולות זה המופור גם כל השנה מועיל לכמה דברים (ס' ימלט ס' ה). עכ"ד. יע"ש.

וחאמת הוא כי גבנה עייר מקורה של עניינה לאמרית מומור כ"ז הגוכר, הרא בספר "שם טרב קטן" למוחר"ר בנימין בינויש והכהן ז"ל [ס' יראה תפילות ובקשות, מיסודה על פי כתבי האר"י ז"ל, זולצבאך תס"ו] שאכן כתוב והביא שם את דבר סגולה זו, וכותב שם בדברים גנ"ל וח"ל: הוא לך סוד גדול כל האומר מופור כ"ז מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה, ואפלו גוירה רעה נתונה על האדם מן השמים יכול לבטלה, ומבטל ומעביר מעליינו כל המקטרגים ושיטנים וכו', ומבטל מעלי כל גוירות דעתות וקשות, וויזא בדים זכאי בדין. עכ"ד. יע"ש. ובספר cocciיה [האמנודרג תס"ט] כתוב, סוד גדול האומר מומור כ"ז, מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר, או הזו מובטח שיזicia ימי ושנותיו בטוב, ומעניר כל המקטרגים. יע"ש.

חוין מהבי כמה גROLה סגולות המופור זהה לאומרו בבוקר ובערב, בעת וה של הימים הללו ומר"ח אלול עד שמיני עצרת. וטהרין וכן הוא, כי כשעת צורך גROL, והיינו שכאמור לעיל הא חווין (בסעיפים הנ"ל) דआ"ג דאוורה שמענו מכל דברי רבינו האר"י ז"ל בס' שער המצוות פר' ואחתנן (ירושלים תרס"ה דף לה ע"ב), דין קוראין מקראות בלילה, ובכלל זה נמי הוא קראת ספר תהילים שאין לקרוא מומורי תהילים אף בלילה, ובמברא גמי בדברי מו"ר שליט"א בשו"ת יביע אומר ח"ז (חאו"ח ס' ל) דבמקרים צורך ספר יש להזכיר לקראו מומורי תהילים בלילה, כגון לצורך חוליה ח"ז אוasha הכרעת לילדות וכי"ב. יע"ש. וממילא הנה גמי הרי היא הסגולה לקרוא את מומור

פב עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז

זה פרק כי' התהילים במשך ימים אלו שמרח' אלול עד שמיני עצרת בוקר וערב, וכוהה בכך לדברים הרבה וכਮבואר בס' סגולות ישראל תנ"ל, וממילא יש לומר אכן דבר היא הסגולה לקרוא מומור זה גם בשיב, ועיקר תוקף פועלתה הוא לקרוא דוקא בבוקר ובערב, א"כ שפיר חשיב בכך כשת הצורך יש להටיר לקרואו אף בערב. וק"ל.

(ויש לומר גם דזאת כען העניין שאנו אומרים בלבד את המומור (תהלים קכח) "שיד למצלות אשא עני אל ההרים", בסיום תפילה ערבית לאחר העמידה, ואע"פ שהואليل. והיינו כי סגלותו לאומרו בלבד. ואגב אורחיה הנה מובא בספרים, שבאמירות מומור זה של "שיד למצלות אשא עני אל ההרים" בסיום תפילה ערבית, טמונה סגולה גודלה להצלחה, ולכן ישתדר האtot לשונן באמרת מומור זה הכל שיכל).

וע"ע נמי בס' אשל אברם מבוטאט בשו"ע או"ח (ריש סמן רלח) שכטב שם זו": יש לומר שאין שום קפidea על אמרת מומורי תהילים בלבד ללילה לטמא, כיוון שקביע השיטת שאמירת תהילים היה חשוב בגעים ואהלוות [מדרש תהילים פ"א], א"כ הרי זה כלמוד משנהות שומנו בתחילת הלילה וכו', ועל ידי זה יש זכות על כל המנהיגים וגוזגים לומר מומורים אחר מעריב, וארבע מומורים ראשונים ותהילים נוגדים רבים וכן שלמים על פי האדי זיל, לוטר קדם שנייה. עכ"ל. יע"ש. והרי דעתSTA לה לומר דהקב"ה הסכים וקבע שכך הוא ואמירות התהילים חשובה היא כלימוד של סדר נגעים ואהלוות, והקרוא בהם הרי הוא כלומד ממש, ועל כן שפיר שרי לקרוא מומורי תהילים בלבד. והנה ע"ג לדעיך דיבנא אין אנו סומכים לומר ذקריאת מומורי תהילים חשבי כלימוד תורה, ומושום כך היה מותר לקרוא מומורי תהילים בלבד, שהרואה שמענו מכלל דברי רבותינו הקדמונים דנ"ל לעלונים למעלה, רבני הארץ"א בשווית חיים שאל ח"ב (ס' כה) וכן בדבריו בשווית יוסף אומץ (ס' גד), וכן מכלל דברי הגראי"ח בס' בן איש חי (שנה ראשונה פר' פקדוי אותן ו) שענן אזהרה זאת שלא לקרוא מקראות בלבד, וכי נמי בענין קריית מומורי תהילים שאסור לקרוא אותם בלבד.

[ואגב אורחיה שהכרנו מהענין וב"ל שדור המלך ע"ה ביקש מהשי"ת שהקרוא בס' תהילים יחשב לו כעוטק בהלכות געים ואהלוות, עי' בדרכינו בספר תהילים השלם עשרה פיו (עמוד מא) שהבאו בו בס"ד את דין מתולות האזרונים האם הקב"ה יתברך שמו הastics בסופו עם דוד המלך ע"ה בענין זה, יעיין שם שהבאו בו בארון. ע"ש. וכן עתה בהגנות נגנות פירוט התפלות והברכות לרבעינו יהודה בר יקר (רבו של גודמן), ירושלים תשלי"ט) אשר כתוב לבאר שם את פירוש תפילת "ברוך שאמר", וו"ל; ואמר

בסוף ובסירוי דוד עבד נהילן, שאורתם המומרים הנהדרים רומים המאמרות, ואף כל המומרים חשובים בדברי תורה, כראמרין במדרש תהילים (פרק עח) אל אמר ארם שאין ומומרים תורה, אלא תורה חם ואפי הנביים תורה, וכן אף אמר הויאל רומים תורה האזינה עמי תורתך, וכן במקום אחר, וקורין בהם הוגים ונוטלים שבר עליהם נגעים ואהלוות. ע"ב. ועוד כתוב (שם) הבוחר בשיריו מורה, על שם הכתוב "טוב ליה תורה פיך מאלפי זהב וכסף" כראמרין במדרש תהילים כל ההוגה בהם באילו עוסק בנגעים ואהלוות. עכ"ל. יע"ש. ומעטה אשר רוח עליון או רוח גדל הלא גם דב"ק של רבינו יהודה בר יקר הג"ל, וחווינן מהכי דפשיטה ליה ונכירה לה דאכן דוד המלך ע"ה בתקבילה בקשתו ונענה מן השמים על כך שככל העוסק וקורא בספר תהילים והוא הוא בעסוק בנגעים ואהלוות ממש. ע"י בקובץ בית היל (ירושלים שבת תשס"ב) שהובאו שם נמי דב"ק אלו של רבינו יהודה בר יקר, וזה הבוחר ציין הדברים אלו וכי תנא דמסיע למלה שבתיב השל"ה (יומה עמוד התשובה) שהאומר תהילים הרי הוא כמתפלל והוא גם בעסוק בתורה כי כבר בישך דוד המלך ע"ה שייהיו הקוריין בספר תהילים מקבלים שבר בעסוק בעסוק בתורה בנגעים ואהלוות. יע"ש. ועוד כי לבאר (שם)ราม קורא בתהילים עם פירוש הדברם ובבנה, והוא דישרו בעסוק בנגעים ואהלוות והוא למד תורה, אבל בקורס תהילים שלא פירוש ובבלא הבנה מדויקת הוא סתפילה ואין זה ברור שהיא לו שבר בעסוק בנגעים ואהלוות. יע"ש.

ובאמת עי' בדבינו שכטבנו בס"ר בספר תהילים ושלם עטרת פו (עמור מב ולהאה) שהבאו לנו לתקן כי"ב מלשון המדרש (רב"ל) "ואל יהו קורין בהם כקרין בספר מידם, אלא יהיו קורין בהם והוגין בהם, ונוטלין עליהם שבר בנגעים ואהלוות וכו". יע"ש. והיינו דנקט "קורין בהם והוגין בהם", והיינו שלימדו בהם בעין ובבנה נבונה. וזה דמי כלימוד ממש. וק"ל. ועוד כי חצנן רענן קריאת תהילים הרי בעסוק בתורה בלימוד נגעים ואהלוות ממש. עי' נמי בס' כבדור תורה ח"ב (סעיף לו עמוד לב) שכתב שם נמי זה קורא בדרך לימוד תורה, דיבר מלמדו תורה שאסור לו להפסיק לדברים אחרים אלא רק באופנים המתירים להפסיק בעת לימוד תורה. מעין שם נמי בהערה. יע"ש.

ומכל מקום כאמור לכוארה יש צד גדול לומרaca דעלולם אף רבנן קדישי דסביר מרנן שאין לומר תהילים בלילה, מכל מקוםanca מיון שיש בעניין זה סגולה גדולה באמירת איזמור זה בטוקר ובעורב גם יחד וכמ"ש בס' סגולות ישראל (הנ"ל) لكن הוא בשעת הדחק נדרש גדול ויש להתריר לאומרו. וק"ל.

פ"ד עטרת הלוות והכגנות הסליחות והימים הנוראים פז

טז. בעשרה ימי תשובה יכוין האדם היטב בברכת השיבנו אבינו לתוכתך וככ', מפי שעיקרם של ימים אלו הוא עזין התעוררויות בתשובה, ואם יש לו קרוב משפחה שצורך לעודרו בתשובה יכוין עליו בברנה זאת, כי מסוגלת ברכה זאת ותוקף

ומכל מקום כאמור הנה יש נגעתם מזמור זה בכלל, מהטעם הנ"ל דאי קוראין טקאות כלילה, וכן אין אומרים אותו בערב לאחר תפילה ערבית, אלא שמתפללים את תפילת מנחה סמוך לשיקעה ואומרים אותו לאחר תפילה מנחה שכבר נטו כלל' ערב, וממילא חסיב כאומר גנערב. והבל כפי המתenga.

ומכל מקום הרי כאמור לעיל חז"ן דרבינו החיד"א בס' עבדות הקודש בקונטרס סנסן לאייר (בסוף הקונטרס) כתוב ו"ל: יאמר מזמור לדוד ה' אויר וישעיו כלו אחר כל תפילה מהשם"ע [שחרית מ'בחה ערבית] מריח אלול עד מוצאי יום הכיפורים, וכן בהושענא רבא. וכן הוא מבוג בעיה"ק תברון שהש"ץ אומר אותו אחר עליינו לשבח וט' בקהל רם. ומה טוב לאומרו בלחשונה אחר שם"ע [שחרית מנחה ערבית], ולפחות כל האומרו בכונה אחר תפילה שחרית ימצא חיים. עכ"ל. יעוז. וחווינן מכלל דבריהם אלה דאע"ג דרבינו החיד"א הוא מוחמיר שלא לקרוא תהילים בלבד בלילה וכג"ל (בஹרות הקדומות) והכי מבואר ברבי קושו כנוב לאמרו בשו"ת חיים שאל ח"ב (ס' ה"ה, וכן בשו"ת יוספ' אומץ ס"י גז), ולעומת זה הוא חז"ן הבא שכטב שיש לומר את מזמור זה של לדוד ה' אויר וישעיו וג' אף אחר תפילה ערבית, וכמ"ש שיש לומר את מזמור זה "איתר כל תפילה מהשם"ע" והיינו אחר שחרית, מנחה, וערבית, והיינו דשפיד שרי לאומרו אף בלילה, וכל כן שפיר נהגים העושים כן לומר את מזמור זה אחר תפילה ערבית. ולפי הדברים הנ"ל אכן ראוי שפי כין דעתן היה בו סגולה לאומרו בוקר וערב, וממילא הוא כשתע' צורך גדול. וכ"ל. ועוד צ"ע. ומכל מקום תא חווינן דשפיר שרי לומר את מזמור זה אף בלילה אחר תפילה ערבית. וזה ברור.

[ואגב אורחיה יש לציין דרבינו החיד"א בס' מורה באצבע (הנ"ל) כתוב לומר את מזמור זה מר"ח אלול עד הוושענא רבא, ואילו הכא בקונטרס סנסן לאייר (הנ"ל) כתוב לאומרו מר"ח אלול עד מוצאי יום הכיפורים, וכן בהושענא רבא. ומכל מקום כאמור המנהג הוא לאומרו בעורת ה' יתברך מר"ח אלול עד שמחת תורה ברצף בלי הפסיק. וכ"ל. התש"ת יקבל תפילותינו ותחינותינו ברצון וברחמים רבים. אכ"ד.]

**עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים הנוראים פ' מה
הימים הללו של עשרה ימי תשובה לעורר את לבבו לשוב אל
ה'.**

הנה עיקרمت של ימי עשרה ימי תשובה וזה התעדויות בתשובה, וכעין שכתב נמי הרמן"ס בהלכות תשובה (פרק ב הלכה ז) אע"פ שהתשובה הצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הקיפורים והוא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו, ומה דברים אמרוים ביחס אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצועקין غالب שלם הם נונין שנאמר כה' אלינו בכל קראנו אליו. יע"ש. ועל כן ראוי להרבנות בלימוד ספר מוסר בימים אלו כדי לעורר הלבבות לתשובה, וכעין שכתב נמי בס' מטה משה (ס"י תhalb) בשם ר' ר' (ברוגאותיו) שיש לקרוא באילין עשרה ימים באגרת תשובה שחבר החסיד הר"ר יגנה, ור' ר' אבום כתוב בספר צورو המר שאל ישרו בעניין ממחברי דרכי המתשובה אלא ספר הישר הטיווח לרבינו שם וכו'. ומהשנה ברורה (שם סק"ב) כתוב בשם האדר"י ז"ל שחייב ללמד בספר מוסר כל השנה, ושכן כתוב גם הגרא' בכיאורו למשלי. יע"ש. וכן כתוב כבר רבינו החיד"א (שם סק"ד) שם בכל הימים חובה רmia ללמד בספר מוסר הדבר קל וחומר באלו הימים. יע"ש.

צריך האדם להתפלל על קרוביו ומכਰיו שיזכו לחזור בתשובה

והנה גיבים אלו של עשרה ימי תשובה צריך האדם להתפלל بعد עצמו ובعد כל שאר קרוביו שיזכו לחזור בתשובה, וכעין שכתב בספר מצות התשובה פרק ה [פרק סז-טח] וז"ל: לך תקנו על התשובה ברינה מפני עצמה, "השיבו אבינו ל佗ורת [וכו'] והתוינו בתשובה שלימה לפניך", וצריך לסתן בה [יזור] מכל הברכות האמצעיות, לפי שהוא תועלת הנפש ורפואהתה. וכשם שתחייב האדם להתפלל על עצמו, כך חייב להתפלל על פושעי ישראל, כדאיתא בטור פרק קמא דסוטה (יד ע"א) "ולפושעים יגעה" מלמד שהוא משה רבינו מבקש רצומים על פושעים ישראל שישבו בתשובה ושבו. וכן במסכת תענית (בג ע"ב) אמרו עלABA חלקיה כשהתפללו על הגשמיים הוא ואשתו, שנעננה היא תחלה לשתי סיבות, אחת לפי מה שהיה גותנת לעני מקרבה הגניתה, וושיבתו השנייה לפי שהתפללה היא על רשעים שהיו בשכנותה שישבו בתשובה ושבו. עכ"ל. ותובא בשל"ה (מסכת יoma, עמוד התשובה [בדף"י דס"ה ע"ג ודע"ג ע"ג, ובדף"ח או' כה ונ"א]).

וכתיב מהרץ"ז בפרי עץ חיים (שער העמודה פרק כ [בדף"י דף ס ע"א, ובדף"ח עמ' רגנ]): ברכת השיבנו. שמעתי שמהרמן"א [מהיר משה אלשיך, כדלתלן] ביקש

פ' עטרת הלכות והכגינות הסליחות והימיות הנוראים פ'

ממוני [האר"י] זלה"ה על אודות בנו [שנשתמד ב"מ, כדלהלן] להחוירו בתשובה, וציווהו מורי זלה"ה שכינין בתפילהו בהשיבו וכו'. שידוע הוא שהבינה הוא התשובה. ושיאמו כך בברכה זו: יהי רצון מלפניך יא"א, שתחזור תדירה מתחת כסא כבודך, ותקבל בתשובה את פ[לוני] בני, כי ימינך פשוטה לקבל שבitem. וכיון באומרו 'כי ימינך' לפיד החסד, והוא וורי'ה ניקוד סגול כל אות ואות וכו'. עכ"ל. וכ"כ בשער רוח הקדש (דרקומה ד' יוז א [בדפ"י דף כח ע"ב, ובדפ"ח עט' עז]): לחותזר את הרשות בתשובה, והוא להר"ט אלישיך זלה"ה, על אודות בנו שנשתמד, ולמד לו מורי זלה"ה שכינין ליחוד הוא להשיבו בתשובה, והועיל לו ושב לדת ישראל. כבר ידעת כי ברכת "השיבו אבינו לטורתק" היא בכננה, הנקראת תשובה. וכן בתגיעך בברכה זו בתפילה לך, תאמר תפילה זו קדום החתימה: ים"י או"א שתחזור תהייה מתחת כסא כבודך, וקנאל בתשובה את פב"פ, כי ימינך פשוטה לקבל שבitem, בא"י הרוצה בתשובה. ובמלת "ימינך" תכוין אל ספירת החסד, הנקרא ימיין, ותוכוין בה שהיא שם הוא"ה נקודה בסגול, כל ד' אותיותיה יהה וכו'. עכ"ל.

וכ"כ בספר יסוד יוסף (פרק ה), והעתיקו תלמידו בספר קב היישר (פרק ח) [בשינויים קלים] ז"ל (קב היישר): זהות כל בך ישראל להיות וכחה ומזכה לאחרים, ומכל שכן שציריך אדם להתפלל על רשיי הoor שיחזו בתשובה, כדייאתא בגمرا בברכות י' ע"א] בברוריה וביתתו דרבבי מאיר שאמרה "תמו חטאיהם" כתיב, לא 'חותאים'. על כן אסדר אני לפניך לכל איש ואשה לומר יהי רצון זה בברכת "השיבו אבינו לטורתק", וקרבנו מכלנו לעבותהך", ויאמר: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתחזור תהייה מתחת כסא כבודך לחשובת פלוני בן פלונית, וכל העוברים על מצותך, יוחפנ לבם לעשות רצונך לבך שלם, כי ימינך פשוטה לקבל שבitem, והחוירנו בתשובה שלימה לפניך, בא"י הרוצה בתשובה. ואו יתרורך גם האדם מעצמו לעשות תשובה על חטאיו כדי שלא יאמרו לו 'קשות עצמן ואח"כ קשות אחרים'. רק שייאמר בכונת הלב, ואו בעל גرحمים ברוב חסדייו וברוב חמייו יקבל תפלוונו. ואף שציריך תפלה זו כוננות חזזיות. ואין את בקאים בשמות וב贊ויפים המוציאין לתועלת גדול, מ"ט יתפלל בקצחה ויבקש בתגין לב, כי כך ראוי ונכון לכל המתפלל שלא יאריך הכל בשפטיו, כי לא ישאר לו בתגין לבו. עכ"ל. יע"ש.

ומען זה כתוב בספר תפילה לדוד [لدבי חיים רוד עמאר מתלמידי הרש"ש ואוה"ח הקדו' זע"א] (ברכת השיבנו, סי' ריב, דנ"ב ע"א): כתוב האר"י (שער הitudים וכ"ג ע"ג) מי

עטרת הלוות והנהגות הסליחות והימיים הנוראים פז פז

שיש לו בן או אח או קרוב אחר חז' שטה מדרך טובה לדרך רעה או שהלך לתרבות רעה, יתפלל בתפילה יה' בברכה זו והגנות, ואו מוכחת שיתפרק לבו לטובה בעזה". ואיך להתפלל עב"פ שלושים יומם ערב ובקר וצורהים, ובפרט ביום אלול שאו הוא עת רצון, ומכיון על עצמו שצורך שיתפלל שיתפרק לבו לטובה. ויל': השיבנו אגינו לתורתך וקידנו מלכנו לעבודתך והחוירנו בתשובה שלמה לפניך. יה' רצון מלפני יהוה אלקינו ואליך אבותינו שתתעורר חתירה מתחת כסא כבודך להחיזך בתשובה שלמה כל פשוטי ישראל ובכללים תחוירני אני פב"פ ובב"פ בתשובה שלמה לפניך יהוה, כי ימINK יהוה פשוטה לקבל שבים. ברוך אתה יהוה הרוצה בתשובה. וכתב החמדת ימים (ח"ד דל"ב ע"ד) דיריעל ג"כ תפילה זו לתקבל תפילה, כמ"ש פ"ג דתענית (כג ע"ב) בעובדא ואבא תלquia דקדים וסליק עננא מזיטה דביבתו, ואמרו שם בגמ' משום דבריוני שכחיה בשכיבותיה, איתו קא בעי רחמי עלייתו דליתו, ואיהי בעיא רחמי דליהרו בתשובה והדרו. ומטעם זה כתוב עוד שם, דאף מי שלא נהג לומר תפילה זו בשאר ימים, עכ"פ בין ר'יה לה'ב צרך לאומרו, ע"ש. עכ"ל. והובא בספר קמת סולת (דט"ז ע"ד-דט"ז ע"א, הל' תפילה ס' פז, ובדף ח' עמ' מג). יע"ש.

וראה נמי בדברי מ"ץ שליט"א בס' חזון עובדיה ימים נוראים (הלוות סליחות סעיף כא, עמוד כה) שהביא שם נמי כענין זה שבאחד אלול ועתרת ימי תשובה נקבע מאור לכוין הייטב בברכת השיבנו אגינו לתורתך בתפלה שמונה עשרה, ולהזכיר כמה ממשותם של אלה שנטו מחדכי ה' ותורתנו ויצאו לתרנות רעה וביתודם הם קרובינו. ובהערה (שם) ציין על זה, דכן כתוב הגןון רבינו דוד עמר בס' תפלה לדוד (ס"י ריב) בשם האר"י זיל', וכתב שם שיאמרו מיום ר'יה עד יום הכיפורים באמצעות קדשו ברכבת השיבנו תפילה זו: "יה'יר מלפני ה' או"י שחזור חתירה מתחת כסא כבודך להחיזך בתשובה שלמה כל פשוטי ישראל, ובכללים תחויר בתשובה שליטה את פב"פ כי ימINK פשוטה לקבל שבים. ברוך אתה ה' (בנימוק סגול) גורגה בתשובה. ע"ב. וכ"כ גמי בס' קמת סולת (דף טו ע"ד) בשם האר"י. יע"ש. ועי' נמי במנזר"א ח"א (ברכת י"ע"א, לג ע"ב). יע"ש. ובמודרש שוחר רב (מזמור סה) איתא, שער תשובה איבן גנעלין לעולם, שנאמר "מכח כל קזוי ארץ ומרחותקם", מה הים הזה אינו גנעל לעולם, וכל מי שהוא מבקש לרוחץ בו, רוחץ בו כל שעיה שירצה, כך ותשובה כל שעיה שאדם רוצה לעשות תשובה הקב"ה מקבלה. ע"ש. ואמרו בירושלמי (פ"ק דפאה ה"א דף ה סע"א) אין לך דבר העומד בפני התשובה.

פ"ח עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים הנוראים פז

יעו"ש. ונודע המעשה בבנו של המתר"ם אלשים שיצא לתרבות רעה, והתפלל לעלי אביו ע"פ גוראת הארץ זיל וכאמור, ובפתח פתאום חור בתשובה שלמה. עכת"ד. יעו"ט.
והנה גם בגמרא (ברכות י ע"א) איתא דבורה אמרה לר' מאיר שלא יתפלל שיטומו, אלא שייחזור בתשובה, ואם "יתמו חטאיהם מן הארץ" – ממלא "רשעים עוד אינס", וכן זהה. ועי' ב מהרש"א שם דהקשה איך תתקבל תפילה על אחרים, וזה לא פתחו פתח ש掣 לחור בתשובה, ובשלמה תפילה תני "השיבו אבינו לדורתן" – שארם כולל אחרים גם עם עצמו, י"ל בדוחק ומהו פתחת עצמו גם לאחרים. איך לתפלל רק על אחרים איך מהני? עכ"ד.

ובט' שבט מיהודה בן דוד ח"ב (כח"י) כתב על זה, ושמעתוי אומרים בשם התוו"א, דכין
שכל ישראל אחיהם, מהני איתערותא ולהתא ע"י אחד מישראל, להאש בעוח של מוחט
ולהביא איתערותא דלעילא.

ובאמת שהקשו המפרשים איך מרעי לתתפלל על אדם שייחזור בתשובה, הרי אמרו חז"ל
(ברכות לג ע"ב, מגילה בה ע"א, נדה טו ע"ב) 'הכל בידי שמים חז' מיראת שמים'.
ותגרי"ח בדרשות בן איש חיל (ת"א דרשות א' לשבת תשובה) האריך בזה, והוסיף להקשוט
מהגמרא (קידושין ל ע"ב) יצרו של אדם מתגבר לעלי בכל יום, ולא מלא הקב"ה עוורו
לא יכול לו! ואפי' דמשמעו שם דגם האדם עוזה, אך האדם מסיע שאין בו ממש (שבת צג
ע"א) שהוא יכול וזה אינו יכול, וא"ב הכל נחשב להקב"ה. וambil הגרא"ת, דהנה יש שני
מיני תשובה, אחת בחרזר (ומגנו, כתש"כ הגט [קידושין מט ע"ב] ע"מ שאני ذרי)
גמר מקודשת טמא הרהר בתשובה) – זו תשובה המתחילה רק בידי שמים. והשנייה היא
תשובה בפועל ע"י ויזדים חרוטות סגופים תענית זדקה ותפילה וכו' – וזה מתחילה
בידי האדם דוקא. וכותב האר"י (נסטר הליקוטים) דעתך שחתא בחרזר, ורשות שב
בחזרה, המלכים הממנונים על גן עוז וגיהנם אינם יודעים בחרזרם, ומוכנסים את
הרשע לגיהנם ואת הצדיק לנין עוזן, ובשלוקיהם הצדיק לנין עוזן אומר הקב"ה: שימונו
בגיהנם. וחושבים המלכים שבאמת הוא רשות. אחריו שהצדיק נכנס לגיהנם מוציא אותו
הקב"ה בכבודו ובעצמיו, והצדיק מוציא אותו את הרשות שעשה תשובה בחרזר. ובאמת
זה העונש של הצדיק, כשם שחתא במחשבת – עבשו יקבל עונש במחשבת, שחוש
שנכנס לגיהנם. ולפ"ז יש לבאר את הפסוק (שמואל א, ב, ו) "ה' ממית ומהיז, מורייד
שאל ויעיל". וכן את המשנה (אבות פ"ג מ"א) 'ולפוי מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, פי'
דין – מעשים רעים בפועל, תשבען – גדרורים. על שניהם נענים לפני הדין ולפי

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז פט

ין. אף על פי שצורך להזהר נאميرת סדר "תיקון חצות" במשך כל ימות השנה בזמנים הרואים לאميرת תיקון חצות, מכל מקום הקמים לומר שליחות בחצות הלילה או באשמורת הבוקר, ישתדרלו להקפיד ולהזהר על זה ביותר, כי מעיקר דין אמירת תיקון חצות קודמת לאmirת הסליחות. וזמן "תיקון חצות" הוא מחצות הלילה עד חצי שעה קודם עלות השחר לעדר. ובפרט יקפידו בזה האומרים שליחות ליד שריד בית מקדשינו הcotל המערבי. ובעת אמירת סדר תיקון חצות, ישפוך כנחלה דמעה על צער גלות השכינה וחורבן בית אלוהינו, אויל לנו כי פנה יום

החסן המג'ע. יע"ש שעוד האריך. ע"ש. חוותן עכ"פ מכלל הדברים דיברים אלו של עשרה ימי תשובה הם ימי רחמים ורצון, עת של תשובה וرحمם, ונכון וראוי הוא לאדם להזכיר בתפילה על עניין זה של החזרה תשובה שיזכה הוא וכל בני ביתו ומבריו לשום אל הה' יתברך.

עוד דקדוקים בעניין ברכת השיבנו אבינו ל佗ורן

ועי' עוד גמ' בס' ערך השולחן או"ח (סימן קטו סעיף ב') שבתב שמ, ברכה חמישית "השיבנו", ולמה אומרים אותה אחר ברכה שהבינה מביאה לידי תשובה דעתיב [שעשה ו] "השמן לב העם הזה וגור פן יראה בעיביז' וגוי לבנו יבין ושב ורפא לו" [מגילה ז ע"ב] וריש בה ט"ז תיבות נגד ט"ז תיבות שבספק "יעוזוב רשות דרכיו". וגדולה תשובה שmaguat עד כסא הכהב, וכן הארץ לרקייע ת"ק שנה, וכן כל אויר שבין רקייע לרקייע, ונמצא ז' רקייעים וששה אויריים ביןיהם, ועוד שמן הארץ עיר רקייע הראשון, ועוד שמן רקייע השביעי עד כסא הכהב, הרי ט"ז. יע"ש. והברכה מתחלפת בה"א ומסתיימת בה"א בנגד עשרת ימי תשובה. והיינו שהAMILAH הראושונה של ברכה זאת היא "השיבנו", והסיום היא "הרוצה בתשובה" ותורי שהיא מתחילה בה"א ומסתיימת בה"א. והיינו שעיקר סודה של ברכה זאת היא בימים אלו של עשרה ימי תשובה, וכאמור לעיל שיש סגולה גדולה לכינן ובברכהות תפילה זאת במשך עשרה ימי תשובה על קרוביו וմבריו שיזכו לחזור בתשובה שלימה בטהרה. וכן ל'.

צ עטרת הלכות והכהנות הסליחות והימים הנוראים פז
ונטו צלי ערב ועדין בית אלוהינו חרב ושם, יראה ה' יתברך
ויהו וירחם עליינו.

ונה כבר מבואר בדברי רבותינו ז"א שמלעת אמרית תיקון חנות השובה יותר מאמרית סלחנות עם הצבור, וכך כתוב כן הגאון המפורסם רבי משה וכותב באגרותוי (רף א"ב), ותובאו דבריו נמי בברכתי יוסוף תאו"ח (סימן תפא סק"ג). ע"ש. וכן כתוב נמי הגאון רבי חיים פלאגי בספר בף החטים (סימן ג' אות לג). יע"ש. וכן כתוב עוד נמי העד"ח בס' בן איש חי (פרשת ושלוח את ט) שכתב שם, אם אין שהות קודם עלות השחר לומר תיקון חנות, וגם לעסוק בתורה, תיקון חנות עדין, וכן בחודש אלול, שאומרים סלחנות, אמרית תיקון חנות קידם לסליחות. ע"ש. וכן אם אומר הסליחות נכון הוא שיקפיד נמי על אמרית תיקון חנות. וכ"כ כי"ב נמי מ"ר שליט"א שאומרים סלחנות הציבור אחר תצת ללה, ישתרלו מאוור לומר תיקון חנות, כי מעלת אמרית תיקון חנות השובה יותר מאשר אמרית סלחנות עם הצבור. יע"ש. וע"ג נמי בס' מנוגני "בית יעקב" בחברון מוסודה של הגרא"א מאני (פרק ט מהנגי חדש אלול אות ט) שכ' שם, סדר הסליחות לחודש אלול, בתחילת אומר הש"ץ תיקון חנות, ואח"כ אומר הש"ץ לשם יהוד וכו', והסליחות. יע"ש.

ועל כן אע"פ שבوروוא שיטת להקפיד לומר "תיקון חנות" במשך כל ימאות השנה ביטים הרואים לאמרית תיקון חנות, מכל מקום אדם שכבר קם לאמרית הסליחות קפיד על זה ביזור, שורי כאמור אמרית תיקון חנות קדמתה לסליחות, וכן יעשה שניהם כאחד, ויזכה בשתי ימות. וזה ברור.

ש策יך להצער ולהזכיר את צער גלות השכינה ביום הנוראים

ואכן策יך להצער על צער גלות השכינה בפרט ביטים אלו של הימים הנוראים, שהאדם מבקש דחמים על עצמו ועל בני ביתו ועל כל צרכיו וצריכיהם, דלא כבר אמרנו כוונה"ק תיקוני הוויה (רף כב ע"א) ווי לון לבני נשא, דקורשה בריך הוא אסור עטמן בגולותא, ושכינתא אסירת עטמן, ואתאמר בה אין חbosת מתיר את עצמו מבית האסורים, ופורקנא דילה דאייה תשובה אימאعلاה, אייה תליא ביזידון וכו', ואייה משגיח טן החולנות, דאתאמר בדור נא פני אל ויוחנו, לההיא דאתאמר בה אל נא רפא נא לה, דאטאותה בידיה, דאייוו יר פושטה לקבל שבבים, וירא כי אין איש, ואייהי بعد החולן נשקפה, ותיבב בתרועה דאייה יבבא, ואתאמר בה ויפתח נח את חלון התיבה אשר פשוט, וזה יום הקפורים ותיבת נח היא אימאعلاה, חלון דילה הוא עמודא אמאצעיתא

עטרת הלכות והנהגות הטליחות והימים הנוראים פ' צא

וכו. ויפן כה וככה, מצעין מן החביבים, אלו עשרה ימי תשובה, וידא כי אין איש, ועוד משגיח מן החלונות אלין חולבות דברי נישטה, דאבא ובני איןון בבית הכנסת אסירין, ואיזהו בכל יומה אשגחותיה על'יו, ויהיב לנו מזונה.

יפן כה וככה, אם אית מאן דיתעד בתינוקתא לתברא בה אסוריין דילחון, הדא הו דכתיב (ישעיה טט) "ילאמר לאמריהם צאו, תלאשר בחשך הגלו", ויפן כה וכבה וידא כי אין איש, אלא איש לדרכו פנו, בעסקין דילחון, באורתין דילחון, איש לבצעו מקצהו, בבעצעה דהאי עלמא, לירדא האי עלמא, ולאיןון מסטריא דאלין ואטמר ב敦ן, אגשי חיל, יראי אלקי"ם, אגשי אמת, שונאי בצע, אלא כלחו צוחין בצלותין ביוםא דכפורי ככלבים, הב, הב לבא מזונה, וסליחה וכפרה וחיה, כתבנו לחימין, ואינוין עוי נפש ככלבים, דאיןון אומיין דעלמא דצוחוי לגביה ולית לנו בשת אנטפין, דלא אית מאן דקראליה ברוחבתא, דיחוור שכינתייה לקודשא בריך הו, דאייהי מרחקא מיניה, למחרדר לבניה, ואדמין לככלבים, דאתמר ב敦ן ויתערכו בנים וילמדו מעשיהם, ואינוין ערבי רב, דכל חדד ערבידין לגרמיינו עבדין. ועוד איןון שאליין מזונה וכטוויא וכו', ולא אית מאן דשאיל מזונה דאייהי תורה, שאירה דשכינטא וכו'. יעוז". לב מי לא יטס בדברים אלה על צער גלות השכינה, שאין מבקשים עלייה. ولكن בימים אלו של ימי הרחמים והסליחות הימים הנוראים, שהאדם מבקש על עצמו ועל בני ביתו, יש לו להזoor בזה ביזטור לבקש על צער גלות השכינה, ומכל זה להזהר ולהקפיד על צער גלות השכינה, באמצעות "תיקון חצות".

סדר תיקון חצות

ובענין סדר תיקון חצות: הנה בדברי הגראי"ח בס' בן איש חי (פרשת וישלח את יא) מבואר סדר אמרת תיקון חצות, שכברנו שם, וזה סדר אמרת תיקון חצות, על פי דברי רביינו האר"י ז"ל, תשב בתקלת תיקון רחל אצל הפתח סמוך למזווה, וטוב שיחיה הפתחה של החדר שאתה אומר בו פתוח, אם אין שם קריות, ורקודם שתאטמר תיקון רחל, תפרוש מטפתח, או בגד אחר קל על וקרקע, כדי שייעור מושבך, דין לישב על הקrukע ממש, ותסיד מנעליך, ותשב שם יפה, ותכסה ראשך בגלימה, או בגד אחר, ותקח אפר מללה, ותשים במקומות הנחת תפילין של ראש, ותכוף ראשך ותחבק פניך בקרקע ממש, ותכוון בזורה להצטער על שריפת תורה שנעשה אפר, גם תכוון להצטער שבוענות הרבנים משנתהרב בית המקדש, נמסרו סודות התורה ורוחיה לחיזוקים, שזה נקרא גלות התורה בעונת הרבים, ואו תמחיל לומר על בורות נבל, ותכוון לבכות במומו והעל תרבנן בית

צב עטרת הלוות והנחות הסליחות והימים הנוראים פז

יה. ראוי והגון למלמוד במשך הימים הנוראים ובפרט בעשרה ימי תשובה את סדר עבירות כהן גדול הנאמר בתפילה מוסף של יום הכיפורים, שמלבד מה שנזכר לעשות כן כדי להבין את הנאמר ב"סדר העבודה" שתפילה נוספת מוסף יום הכיפורים, גם סגולה יש בו, מפני שלימוד סדרי הקربות הוא סגולה גדולה להפוך את הקטגורים שבשמיים לسنגורים, ובמים אלה דהමך הקדוש יושב על כסא דין ומשפט והוא צריך سنגורים גדולים, ועל ידי סדר לימוד זה יוכל לזכות לך".

המקדש, ואחר כך ממור לאסף, ותנוון לבכות בוה על הריגת הצדיקים, ואחר כך ומור ה' מה היה, עד הפטף, וככפול פטוק השיבנו וכו', ואחר כך תשב במקומך העיקרי ותעסוק בתורה וכו'. יע"ש.

תיקון חצות ברבים

ועי" עוד בדברי הגראי"ח בס' תיקון תפילה (דף ח ע"א ודו"י) שבتبב בעניין סדר אמרית התקון חצות, חיל': כאשרם אומר את סדר התקון חצות בביתו, טוב שישב אצל פתח החדר סמוך למזהה, ויסיר מנעליו, ישב יוחף, ויעטוף ראשו, וירבה בגביה כפי כחו, ויקח אפר שריפה [ואפשר לקחת אפר טריה לאחר שנשרף], וישם על מצחו במקומות הנחת התפילין, ויכוף ראשו, ויתבק פניו בקרען, ואם הוא נמצא בבית הכנסת עם הציבור ואינם עושים כן, ולכן אין יכול לעשות את כל הנזכר ממשום יהרא, או יעשה כפי שעושים כולם, שהעיקר הוא שאמר בכל בכינוס ברובן לב. יע"ש.

י"ה עי' בדברינו שהבאונו בס"ד בספרינו מזהב ומפו חלק ראשון על סדר עבorth כהן גדול ביום הכיפורים (עמ"ר יג) בעניין זה של לימוד סדר הקרבנות שטוא והופך את המקטרנים בשמיים לسنגורים, כמו שמבואר הכל בזו"ק פר' וירא (מדרש הגעלם דף ק ע"א) דקאמר דאיתא הוות, אמר רבי ברוספדי, האי מאן דמזכיר בפומיה בכתבי בנסיות ובכתבי מדרשות, עניינה דקרבנית ותקרובתה ויוכון בהו, ברית ברותה הוא, דאיןון מלאכיא דמזכיר חובה לאבאשה ליה, דלא יכולן למעבד ליה אלמלא טיבו, ומאן יוכת, האי פרשתא יוכת, וכיין דאמר "הגהה שלשה אנשים נצחים עליו", לעין בדיןיה, כיון חטא נשטחא דעתקיא לך, מה כתיב "ימחר אבריהם האהלה" וגומר, מהו האהלה, בית המדרש, ומהו אומר "מדרי שלש סאים", עניין

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פז צג

הקרבנות ונשמטה מתכוונת בהן, ה"ד "ויאל הבקר רץ אברודם", וכדין נ"ח לאו ולא יכולן לאבאשא ליה. עכ"ל. ע"ש. ומבואר מדברי הוה"ק הללו וכל שוזא מוכי בפי עניין הקרבנות והקרבתם, דאפילו אותן המלacons המקטיגים עלי' יתפכו למלייצי יושר חכות עלי'ו. וע"ע בדברינו בס' מזהב ומפני על ענייני הקטורת (פרק א פרק ד סעיף ב בהערה) מה שעמרנו לדוק ב"ד בדבריו הוה"ק (שם) דמשמעו דאפילו אם קורא מקצת מענייני הקרבנות זוכה לטגוליה נפלאה זאת, אלא הדע'יקר וזה שיקרא את הדברים בהבנה ראוייה. יע"ש.

שענין לימוד סדר הקרבנות הופך את המקטיגים עלי'ו בשמים לسنגורים, וכן
זוכה על ידי קרייה זו לעור דברים דרבבה

ואכן בס"ד הארכנו בדברינו בס' מזהב ומפני על ענייני הקטורת (שם) בגודל חשיבות קריית מעשה הקרבנות כבונה והבנה, שליל ידייך זוכה האדם לדברים הרבה מאוד מאד, ומכללים להצלחה לעשר ולארוך וכל טוב, וועלית על כלונה שלל המקטיגים עלי'ו בשמים נהפכים להיות לו לسنגורים. יע"ש.

ויתריה על כן יש טגוליה גודלה בעניין קריית ולימוד סדר הקרבנת, שליל ידייך מכתל מעלי'ו את כל הדינים, ועי' בדברי הגר"ח פלאגי בספר נפש כל חי (מדרכת ק אות ו), שכتب שם: לימוד קרבנות שבpsi"ס פינחס מפ' קרבן וה תמיד עם כל המוספים עד סוף הפרשה נשגב מאד והוא טגוליה נפלאה נשיש אליה עסק וערעור מאה"ע ומהשריטים לקרות בפר' הקרבנות אלו וזוא מסוגיל להנצל מרם, כ"ב בס' המידות והוא בדוק ומנוסה. [ואכן לך הוא בספר המידות למו"ר ז' מברסלב ערך המתתקת זין חלק שני אות ד] שכتب שם ח"ל: פרשיות המועדים הכתובים בפרשת פינחס - מוסgalim בקריאתם לבטל דיןיהם, ומסגולים לזכות בדייני עטו"מ. ע"ש. ומש"כ רבינו הגרח"פ דעתינו זה הוא "בדוק ומנוסה" כפי המתבאר אין זה מלשונו של מו"ר ז' אלא מדינPsiה הוא, וככתב כן הגרח"פ על פי עובדא זוהה בדידיה במנאר בתשך דבריו שם, שכטב, וזה שנים ארכני למדתי לאחד רשות מבני עירטן שייצאו עלי' עוררין משורי המלכות בטענות ותביעות וכו', והבגנו בדברים אלה לקמן בדרכית. וזה"ק. ואגב אורה ע"ע בסטר המזירות שם (ערך המתתקת דין אות פו) שכטב גמי, להמתיק הדין תאמיר הפרשא של אהת עשרה ירידעות עזים (שמות כו לו), וקטרת (שמות ל') ואחת עשרה ברכות שברך משה את השבטים (דברים לג) ומרכבה של יהוּקָאֵל (יהוּקָאֵל א). ע"ש. ועוד כתוב שם (ערך חתון

צד עטרת הלכות והכהגות השליחות והימים הנוראים פז

חלק שני אות ו) מי שקשה לו למא זongan, ירגיל את עצמו לקורות בקרבות הנשיים.
ע"ש].

וממשיק הגר"ח פלאגי (שם) וכتنן, וזה שנימ אנכי למזרתי לאחד רשות מבני עירנו שיצאו עליו עוזרין משרי המלכות בטענות ותביעות והלך לקושטה יע"א לדzon שם תהה היה בחודש אלול והתחילה למלמוד בכל יום פר' קרבנות אלו, והיה תשועת ה' כי ביום הושענה רבע נגמר הענין וניצול לגמרי זהה היה מפלאות תמים דעים כי סגולת הלימוד בקרבות אללו להצילו, והיה אותן מופת כי ביום הושענה רבבה כי כבר הם נגמרים קריית קרבנות פר' התג נצבור שהיה השועה באותו יום עצמו להזות על הדבר הזה. והוא מהזדק מדברי רשי" בთומש ס"ס פנחים שכטב ח"ל "מנחתם ונסכיםם לפרים" פר' התג שבעים הם נגד שבעים אמות ומטמעטים והולכים סימן כליה להם ובימי ומקודש היו מגינם מן היסורים עכ"ל, כי הא בא ללמדנו כי הלימוד מורה הסימן כאמור אלא דבוכמן שביהם"ק ע"י קרבנות היו מגינם עליהם מן היסורים וק"ל. וענין תרagna לחתמי" בפרק של ערב תא השבועות, ועין בקונ' צואה מתים. עכ"ל. ע"ש. וחוויגן מעשה רב בגודל מעלת נפלאות הלומד וקורא את מעשה הקרבנות.]

וכאמור לעיל דבר"ד בדברינו בס' מובה ומפו ע"ס עבודת כה"ג ביום היכפורים (עמוד יג) כבר הבאנו בזה דברים נלבבים קשות דברי אמרת בביור דברי הווה"ק (הנ"ל) דע"י קריית מעשה הקרבנות גמתקים הדינים והמקטרים נחפכים לסוגנורים. וממילא יש לומר דהינו שהשפעתם מגיעה מן השמיים ממש, אל הארץ מתחת, ועל ידי כך מתבכטלים מעליו כל סוג הדין. וק"ל. והש"ת יראנו ברחמי נפלאות ופלאי פלאות נס ופלא אנו ורעניו עד עולם למן שמו אהבה. אכי"ד.

חשיבות לימוד סדר עבודת כהן גדול ביום היכפורים ביום הנוראים ובימי עשרה ימי תשובה, וشعיקר הקרייה בעניני הקרבנות היא שתהיה בכונה ובהבנה

וזאה עוד בזה למזהר"ר רבנן חסיד' רגאון רב כי אליעזר פאפו בס' אורות אלים (מאמרי הווה"ק חלק ראשון עמוד פא – דפו"י, ועמוד קיט – דפו"ח) שכטב על דברי הווה"ק (הנ"ל) רקאמר ליה אליו הנבניה זיל לרבי פנחים עיצה טובה בגודל תועלת קריית הקרבנות וכו', זיל של תרב שם: עין רואה גודל לימוד הקרבנות, וזה עתה אשריהם ישאל רבים קוראים הקרבנות, אבל לא עקא דלשון הוואר ד"ק וקאמר "ויכוין בהו" והכא גמי הדור קאמר "וישוי לביה ורעותיה בהו" באופן דלפי הנראה לימוד הקרבנות שלומדים רבים מעמי הארץ ורק שפטותיהם נעות וליבם בל עימים אין בהם מועיל

עטרת הלכות והנוהג ה实践 והימים הנוראים פ' צה

התועליות הנזכרות בזוה"ק, ומ"מ לוי הנאמר באמת בזוה"ק ראיון מלאclin ומדכין חובה כללו דברון לה לשב, ראיי הגון להתקיך ביום ראש השנה למלוד סדר הקרבות בכוונה ורעותא דלבא, אחר שביהם יבואו בני האלים להתייצב על ה, וכן בעשרה ימי תשובה לא ישבו מלקרותם. עכ"ל. ע"ש.

וירי שמדובר הרב ברברי זהה"ק הכל' חדא דכל עיקרי מעלת סגנות קריית הקרבות והמחבר בזוה"ק הוא דוקא במבחן הדנים שקורא, וגם עוד עמד לווח למלוד סדרי הקרבות ממש הימיט הנוראים אשר בני האלים יבואו להתייצב לפני ה, כי הימים נצרכים לעזרה החסדים, והוא ביום אללה המליך והקדוש אבינו מלכינו ישוב על כסא דין ומשפט וא"כ הרוי צדיק שנדרים גוזלים ועל ידי סדר לימוד זה יוכל לוכות לבך.

וסדי ה' יתברך אכזר תחילות לאל עליון אשר יכנן ברחמי תורה להוציא לאורה את ספרי "מהబ ומפז" ע"ס עבדות כה"ג בית הכהנים, בשנת "על כן אהבתני מצותיך מהbab ומפז" (תשנ"ג לפ"ק), לזכות בזאת ארבעים, ובו מבואר בס"ד כל עניין סדר עבדות כהן גדול ביום הכהנורים, וביאור הנורא הנאמר במקוף יום הכהנורים, ובחסדי ה' יתברך רבים הפיקו ממנו תועלת מרובה, להבטחת התפילה והסדר הנאמר במקוף יום הכהנורים. ואכן נכוון לאגנות בדברים אלה ביטים הנוראים ובפרט בעשרה ימי תשובה שקדום יום הכהנורים, דמלבד גורל החזוב כדי לנצח את סדרי התפילה וಡיעצמו של יום, יום אידיר ביום שנה, ולא הוא יום הכהנורים, לדעת אשר יאמר ויתפלל בקריית סדר העבודה שהוא חיוב גדול להבין הדברים וכטבואר בדברינו בספר שם בכמה ודוכתין סגיאין, הנה גם יועילו הדברים דליהו עלייה שנדרים גוזלים ומלייצי יושר מעורי רחמים שהוא נוצר גדול בעיצומם של ימים אלה והימים הנוראים אשר מלק גדול אדר ונורא הנה אלהינו זה ישב על כס המשפט, ונעה"י ומחסדי יתברך יועילו הדברים הללו למען שמו באהבה, דישב علينا אל מלך על כסא החסד והרחמים אבינו אב וחתמן לגוזר علينا שנה טובה ומטעקה בכל מכל כל. אכי"ר.

שיש חובה ללימוד את ביורו סדר העבודה בפרט על השלח ציבור

והנה בס"ד בס' מהbab ומפז ע"ס עבדות יוה"כ (בAMILAUTIM עמוד תקסה) ובכאן בעניין חיוב ההבנה בקריית סדר עבודות כהן גדול של מקוף יום הכהנורים ממש"ב בס' חמדת ימים חלק רביעי, בסדר תפילה מוסף ליה"כ פרק ז שבכתב זויל: רואין ונכוון לתפש איש חכם וירא אלהים וסדר מרע לעבור לפניו דתיבה, ושיבין מה שמצויה בשפטיו כי עבודת יום הכהנורים יקרה היא מפניניס וטהרת יעדאל וסליחתם וכפרתם תלואה בה. וعصבי

בעונתינו זרב בית המקדש ואין לנו אלא שיח שפטותינו, תקע ח"ל קריית סדר העבריה וסידור עשייתם נמקום הקרבתם ונשלמה פרים שפטינו. ואזריך להבין כל דבר ודבר על בורי וולמדו ולהבין עמי הדבר ופירושיו. וכתבו חכמי אשכנז ז"ל דודוק בא תפילה אף שאינו מבין והנור לחתפל רהקב"ה יודע כוונתו. אבל בטדור מעשה הקרבנות אם יש לו לב להבין ולהשכיל פירושיהם, וקוראים באין מבין איננו בחשב למאומה.

וחמכתלה הזאת תחת רבים מרבית בני עמינו, יודעי זה וمبוני מדע, אשר מאבדים ומנס אחר חריפיות הדוזשים ופלפולים, ובעיקר ידיעת עבדת הבורא לא ידעו ולא יבינו ביאור עניין מעשה הקרבנות ודריניהם, ומשנה שגורה בפיהם, ואיזהו מקומן של זבחים לא ידעו ולא ישכלו, וע"י כך קורין מעשה הקרבנות בכל ים ושותים בקריאות באין מבין. וכבר העיד חד צורבא מדרבנן שלפוגי כמה שנים היה גורש משנת אלו ואלו נשרפן בבית הרשן וכו' ושוב התבונן בפירושו שהוא טעות גמור וכו', וכל זה בא מסיבת שאין מטדיין עצמן להבין בפירושיהם במקומותם. ובזודאי כי לא נאה ולא יהא לאנשים חכמים וזרועים אשר כת בהם לעמו על בירין של דברים ופירושי הקרבנות, לקורתם שלא דעתן מן השפה ולוחץ ודיבזין את שטור בפיהם והתורה הוגרת שק ח"ז עליהם.

ולז' חכמו ישכלו ואת לשון חכמים אשר אמרו במדרש תנומה אמר הקב"ה לישראל אע"פ שעטיד בידם"ק להתרב והקרבעות יתבטל, והזהרו לקרות בorth ולשנות אותם, ואם תחטסקו בהם מעלה אני עליכם כאילו בקרבעות אתם עסוקים. ע"ב ודקקו בלשון ההגב "וזאת תחטסקו בהם" לזרות שיתאטקו להבין כל דבר ולסין הטעב, והוא דברמושכל לאחר שהקראי נחשכת מהקטרה והקרבה צrisk לדמותו לפועל ההקרבה והקטרה, דהיינו להזכיר ולפרט כל מה שמחוויב להיות העסק בפועל, ולכון המתחשבה בפועל ההקרבה והקטרה, שגם בהקרבה אם חיסר א' מדיניה ותנאה היה מעכוב הכפירה.

ועל כן ראוי ונכון לעובר לפני התيبة ביום הקדוש והגנורא הזה, אשר הוא עומד תחת כהן המשיח בבית המקדש וכו', ועל כן ראוי ולפרנסי ומנהגי הקהילות בלבד איש חכם וחוד לדבר ה' שידוע ויוכין היטב בתפילהו ובסדר העבודה להעבירו לפניות ותيبة לוזציאם ידי תוכנו, כי אם לא יבין מה שאומר אי אפשר לו שיבין בתפילהו ועבודתו וחטאת הקhol היא וכו'. ולכון טוב וישר המנגגה להעיר לפניות התيبة לעכודה המוסף להרב של הקהילה היודע ומבין פירושי הדברים היטב היטב, ורגיל בדרני מעשה הקרבנות, ויודע לרצות את קונו בכונה רצiosa. אך

עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז צו

יט. כאמור לעיל שקריאת ולימוד סדר הקרבות סגולה גדולה יש בו לזמן הימים הנוראים, מפני שעיל ידי אמרתם ולימודם נחפכים הקטגורים בשמות לסוגרים. על כן יקפיד מאד בזמן הימים הנוראים גם באמירת "סדר הקרבות" שקדם תפילה שחרית, شاملבר החשיבות הגדולה שיש באמירת הקרבות במשך השנה כולה, כי האDEM זוכה על ידי כך לדברים הרבה, גדולה שב[Unit]ים תוקף אמרתם בימים אלו, מהטעם האמור לעיל לעורר את הסוגרים.

וכן נכוון וראוי הוא לומר בכל יום את הפיוט "אדון עולם" קודם תפילה שחרית, ובפרט בימים הללו של הימים הנוראים.^ט

לא בזה נפטרו שאר בני הבקיאים להבין וללמוד סדר העבודה ודיניה, דאין נפטר בוה רק מי שאינו בקי, אך הנקיים חייבים לתה אל לימוד ולהבנת פירוש כל פרט ופרט ונבה ירצה לקרבניהם וישלמו פרים שפטיהם. עכ"ל. ע"ש. (ובב"ד הנה גם כתבענו בדברינו (שם) מענין הלימוד נס' חמורת ימים מא נקפני. יע"ש). הדברים לנגבים ונפלאים ואין צורך להוסיף עליהם, כי מדברים הם מלאיהם וכבר עצם לכל אשר יתבונן בהם וללו במעט. והשי"ת יכנו לעשות תמיד גת רוח לפניו בשושן ובשמחה ובכל טוב סלה. אכ"ר.

יט הנה בס"ד כבר הארכנו רבות בענין זה של אמרת סדר הקרבות שככל יום בדברינו בכמה וכמה דוכתי, עי' בספר מהוב ומפני על סדר הקטורת (פרק א, פרק ג סעיף ב) שעילידי אמרת סדר הקרבות כראוי ובהנה נתמכים כל המקטרגים בשמות לסוגרים, וכן על ידי אמרת הקטורת זוכים לעשיות, ולבטל את כל הדינים הקשיים, ולזכות לכל הטובות והישועות, ועוד ועוד סגולות טובות ורבים. יע"ש, ומשם באראה. ע"ש. ועל כן בימים הללו של הימים הנוראים יש לדקיק בוה במשנה תקופה. ואשרי הוותה להוזהר ולדזוק בוה בכל השנה כולה. וכבר צווחו ככוכיה רבים ורבים, על כך שאין מקרים כל כל באמירת סדר הקרבות במשך השנה כולה, שהרי יכול לזכות לדברים כל כך הרבה ומהר יפסיד זאת ח"ו, ולכן נכוון הוא להקפיד על כך במשך השנה כולה, ויקבל עליו בימים הנוראים באיה קבלה גלי ונדר לומר את סדר הקרבות בכל יום.

צח עטרת הלכות והנהוות הסליחות והימים הנוראים פז

ב. מנהג קדמון הוא בהרנה מקהילות הקודש יצ"ו לקראו את כל ספר התהילים בליל יום הכיפורים, שנוהגים הכהל הקדוש

ועל כל פנים לפחות יקפיד על כך במשך הימים הנוראים, כי כאמור לעיל יש בכך אמרה זאת של סדר הקרבנות זכות להפוך את כל המקטרגים לسنגורים טובים, ובאמת לעיל בדבר זה צריך גודל מואז מאד למשך הימים הללו של הימים הנוראים, אשר המלך הגדול והנורא אבינו מלכינו ישב על כסא דין ומשפט, ועל ידי אמרה זאת יתפרק הכל לטובה ולברכה ולישועה גדולת אכ"ר. ואולם עלי' בדברינו בספר מוחב ומפו (שם) שהבאו כמה וכמה פעמים מדברי רבוינו ז"ע א' מפי טופרים ומפי ספרים, דע'יך טגולת אמרת זאת של סדר הקרבנות שעל ידיך וכן האדם לרבות הרבה, היא דוקא כשאומר את סדר הקרבנות בהבנה כ�וי. יע"ש.

אמירת הפיוט "אדון עולם"

הנה כבר כתבנו בס"ד בגודל חשיבות אמרית סדר הפייט הווה של "אדון עולם" בדברינו בספר מוחב ומפו על סדר עבדות נהגadol ביום היכירויות (עמור תרייא), ועוד הבאו שם מה שבכתב האליה רבא (ס"י מו טוט' קצטו) בשם המתה משה (ס"י שנב) שבכתב זו"ל: מצאי כל מי שמכoon בעת תחלה אדון עולם כתב ר"י חסיד ורב האי ורב שיריא גאון, ערב אני בדבר שתפילה נשמעת ואין שמן מקטרג על תפילה זו אין לו שטן ופגע רע בראש השנה ויום כיפור בתפילה ואיביו נופלים לפני לפניו, ויש אומרים אף יוצר הרע משלים אותו עד כאן. יע"ש. וא"כ חזין מהכי דאיכא סגולה רבנה בענין זה של אמרית "אדון עולם" ליטים הנוראים, שעיל ידי אמרתו בכונה בראי אין לו שטן ופגע רע בראש השנה ויום היכירויות בתפילה זו. וכן הביא והזכיר לעניין סגולה זו את בס' טעמי המנגנים (קונטרס אחרון אות כת' עדז' כ) וסימן על זה, שאפשר שמתעם זה נתקפת המנהג שאומרים את פיוט "אדון עולם" קודם התפילה וגם לאחר התפילה. יע"ש. וע"ע בפתח הדביר (ס"י מו ס'ק יא) שבכתב, דנבן לומר "אדון עולם" מיד לאחר סיום ברכות השור. והיינו דיקרים את אמרית "אדון עולם" עוד קודם התפילה, ולא כמו שיש נוראים לאומרו בסיום התפילה.

ומכל מקום הנה עיקר עניין אמרית "אדון עולם" הוא לאומרו בכונה ובכ"ל, ועי' בדברינו בס' מוחב ומפו (שם) שהבאו בס"ד לפרש ולברר את ביאור פיוט זה בביאור שהוא לכל נפש. יע"ש.

עטרת הלוות והנהוגות הסליחות והימים הנוראים פז צט

להשאר בבית הכנסת לאחר תפילה ערבית ולסימן כל אחד ואחד את קריית כל ספר התהילים. ויש נהגים ללמוד בו את סדר עבודת כהן גדול ביום הכיפורים, שהרב או הגדול שבקהל מבאר לציבור את סדר העבודה אשר יקראו למחורת בתפילה נוספת. ויש לעודד מנהיגים קדושים אלו, כי קדוש היום לאדוןינו מלך אל רם ונישא, וצריך להרבות בו בוכיות, ובפרט להזכיר שלא לבטל הזמן בדיוריהם של חול.

ומכל מקום אם רוצחים הקהל להשכים למחורת לתפילה שחרית, וחוששים שם ימתינו בבית הכנסת יהיו עייפים למחורת בעת התפילה, נכוון הוא שיקדימו את מנוחתם לבאת לישון. ועל כל פנים טוב ישתוו שיחלקו ביניהם את קריית ספר התהילים, שיקרא כל אחד כמה מזמורים, ועל ידי כך יוכל לזכות לטיסים את כל ספר התהילים, ובזמן מועט, והכל יבוא על מקומו **בשלום**.

הנה בס"ד כבר הבנו את עניין מנגג זה לקרוא את ספר תהיליםليل יום הכיפורים בספר תהילים השלם עטרת פ"ו (הלוות והנתנות טעיף ית, עמוד קס). יע"ש. וע"ג נמי בדברי השל"ה (מסכת יו"א – עמוד ותשובה אות כט) שבtab, מנגג בהרבה גליות ישראלי לומר כל ספר תהיליםليل יום נפרדים, והוא מנגג ותיקין, כי אין לנו דבר דול יותר מספר תהילים שכפול מן הכל, מרבים שבתים להשם יתרון, ורבים מזמורים בס של התעדות תשובה, ודרכם מזמורים הם של בקשת מחליה וטלה, והכל מיד'eschel חיבר דוד ומילך עליו השלום ברוח הקורש.

יאומר תהילים הוא כמתפלל, וזה גם כן נועס בתורה, כי כבר ביקש דוד המלך עליו שלום שייהיו מקבלים שבר הקורם בתהילים כעוסקים בעוטק התורה נגעים ואהלוות חזות"ט תהילים א). עכ"ד. יע"ש.

על כל פנים המנגג הוא ברוב הכל קהילות הקודש לומר לאחר תפילה ערבית שלليل הספרים, את ד' מזמורים תהילים הראשניים ממזמור א' עד מזמור ד', מפני אמרת ד' מזמורים אלו יש בהם סגולה להנצל מקרי, וכמ"ש בס' יסוד יוסוף (פרק קוני החטא אותן יא) מפני שבך' מזמורים אלו יש ט"י תיבות מנין "קרי", כי לדוד

ק עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז

המלך ע"ה בא לתיקן הקרי של אדם הראשון, וכן העomid ארבעה מומרים אלו על ט"י תיבות כמנין קרי, להורות שכונתו היהת לתקן את חטא אדם הראשון. יע"ש. ועל כן בלילה יה"כ אומרים את מומרים אלו כי להנצל מעין זה, וכמו שהיה שומרים את הכהן גדול בלילה ים הכהנורים שיאשר עיר כל הלילה כדאיתא במס' יoma (ב"א ע"א) כדי שלא יארע לו קרי. וק"ל. וכך שהבאנו בו נוד בדברינו בס' תהילים השלם עטרת פז (שם). יע"ש].

ובענין מגagog זה שיש נהוגים ליטוף בלילה ים הכהנורים את סדר העבודה, כבר כתבענו בס"ד מהו בס' מזוהב ומפני על סדר עבדות כהן גדול ביום הכהנורים (בריש ביאור סדר העבודה, עמוד תשצט) שכן הוא מגagog מקומות וקהילות רגניות שעושים כן שהרב מנאר לקהל את ביאור סדר העבודה בקדירת האומץ כדי שיבינן הקול למחורת בעת תפילה מסויף את ביאור סדר העבודה בקדירת האומץ, כי עיקר קריית סדר הקרבנות הוא שקובאים אותו בהגנה, וכך שהארכנו שם בענין זה מפני ספרדים ומפני ספרדים, וכן גמי בזוטות ומילואים שם (עמוד תשסח). ולכן על ידי ביאור זה יוכלו ע"ה להבין את אשר יאמרו למחורת בתפילה. וזה מטעם כענין הכהן גדול שאמרו במשנה יומא (ב"א) שהיו מכינים אותו שבעה ימים קודם הכהנורים שיהיה רגיל בסדר העבודה. יע"ש.

ומכל מקום כאמור במקום שיט וחש שאם יאחרו הקהל את שנותם היו עיפויים למתרת בעת התפילה, שכן מאדו וזה שיקדימו את מנוחתם וילכו לשון, ועכ"פ יחולקו בינוים את קריית ספר תהילים, כי גינה בס"ד כבר הבנוו וכתבו הלהכתא גבירתה בספר תהילים השלם "עטרת פז" (זהלכות והבגנות סעיף לה, עמוד רז) מפני ספרדים ומפני ספרדים, שבמן שאין בידו של האדם פנאי ועת לסייע את כל ספר תהילים לבדו, יכולם כמה בני אדם להציגו יחד ולחלק בניהם את קריית ספר תהילים, ונחשב להם הדבר, כאילו כל אחד מהם סיים את כל ספר תהילים לבדו. יע"ש.

וכן בס"ד הבנוו את ענן ודין זה גמי בדברינו בספר תהילים המחולק עטרת פז (מבוא עמוד ח) שכן הוא מבואר גמי בדברי רבותינו ויל' ספרדים וספרדים, שבעת שמחלקים את ספר תהילים בין הצעיר וכולם יחד מס' ימיים אותו, נחשב להם הדבר כאילו יס'ים. כל אחד ואחד מהם אח כל ספר תהילים. וכך שכתב גמי בספר שדי חמוד בכללים (מערכת מאות קצאה) שכתב שם כן להריא ויל': מצוה שעושים אותה הרנה בני אדם בשותפות, כל אחד נוטל שכר כאילו עשה כולה לבדו, ומטעם זה נהוגים כל בית ישראלי לעשות לחברות ש"ס, ומזהלקיים הש"ס בין כמה בני אדם, שכל אחד לוקח מסכתא

עטרת הלכות והנוגות הטלחות והימיט הנוראים פז קא

אותה, ועשויים סיום פעם אחת בשנה, ושותה הדין גוננת שיטול כל אחד שכר טוב כאלו למד כל הש"ס נול וכו'. יע"ש. ולכן עשו בדבר זהה לחלק בנים את קריית ספר הטלחות בקריית ספר תהילים "מהולק" ולב"ב, ועל ידי יכולו לקיים בזמן מועט את מבาง קריית כל ספר תהיליםليل ימים דמיופרים, ויעלה לטפלם לרצון לפני יתרון.

שכנון הוא לעשות כך גם ביום שבת קדש לקרוא את תהילים מהולק ברוב עם זילוחית הקודש יש לציין את אשר הבאボט"ד בהערה שם (הערה א) כי הנה באמת יש עוד תועלת מרובה בעניין זה של חלוקו ספר תהילים, על ידי ספר תהילים מהולק ובכ"ב, כמו שהבאו בס"ד בהלכות והנדשות בספר תהילים עטרת פ"ז "השלם" שם (עמוד רז סעיף לד) דاع"ג ותלמיד חכם השתק מליימודו וועסוק בתורה אין לו להתבלל מלימודו כדי לקרוא תהילים, כמו שהובא שם בארכוה בזה (עמוד רא סעיף לא), מכל מקום יש לדחק מוב"ק של רבינו החיד"א בפתחה לספר יוסף תהילות על תהלים (אות ד) שכabb שם וויל: יזהר לומר כל ספר תהילים בכל שבת, ואם יוכל ללמוד אותו ב' פעמיים בכל שבוע, פעם אחיה בחול, ופעם אחת בשבת, מה טוב, כי ב' צעמיים הם ש' מזמוריהם גימטריא כפ"ר ומגניאל צ"ר. עכ"ל. יע"ש. ומך דכתיב בסתם, שיזהר האדם לומר את כל ספר תהילים בכל שבת, משמע דעת בעלי עולם קאמר בין לתלמידי חכמים וכןין למומן העם, והיינו דלא חילך בדבר זה הכל. ושתיקה כהודהה.

ובעה"י לולי דמתהפינה הייתה אמר עוד נה, כי הנה רבינו החיד"א עמד בשוו"ת חיים אל ח"ב (ס"י כה) עמד בעניין קריית תהילים בלילה, וכותב שלפי רבינו האר"י גם אחר צוות לא יקרא מקרה ולא תהילים. ובדבריו בשוו"ת יוסף אומץ (ס"נ נד) הגף ידו נמי: עניין זה, ובין בתורי אמרותיו הקדושות נתב: "זעתה האמת אגיד כי הקורא תהילים אשמרות ושותאני עלך, אני אומר לו שיש לו סמך, אך אני עצמי ירא אנכי, ואין אני יורא תהילים בלילה כי אם בליל שבת, שמאחר שאפלו בליל שני כי בשער המזות הוא מכין לשבת ומתעורריהם רחמים בו" רצ' יע"ש. ואפשר מאד שרבני החיד"א אף יה מנגן בקורס לס"ם את כל ספר הטלחות בליל שבת קודש, וביום שבת קודש מהרת היה ממשיך בתלמודו כפי והסדר הוגיל אצלו, ובליל שבת קודש היה מסיים בו ת כל ספר תהילים, והיינו שכabb "ואין אני קורא תהילים בלילה כי אם בליל ובת", והיינו שמצין שיש לו חוק קבוע לקרוא תהילים, ולפי הדברים הנ"ל שהוכרנו צ"ר שאכן מתבאר מדברי קורשו כתוב לאמר הנ"ל, שאף תלמיד חכם צריך לסייע את זר תהילים לפחות פעמיים בשבוע ביום שבת קודש, וכך היה עשה לס"ם את תהלים

קב עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים הנוראים פז

בליל שבת קודש, ולכן מציין שיש לו חוק קבוע לקרוא תהילים בליל שבת קודש, וברוב עוננותו לא הזכיר שהוא "טסיטים" את ספר תהילים כי אין בה צורך לענן, כי בעיקורו בא לומר שם רק שבليل שבת קודש אפשר לקרוא תהילים, ומכל מקום מתרך כך שגילה לנו רגע רבינו החיד"א זיע"א טפח – שהוא קורא תהילים בכל ליל שבת קודש, נתגלה לנו טפחים – שהיינו לעניין כחונתו שהזכיר וציין דאי תלמיד חכם צריך לסיטים תהילים בפחות ביום שבת קודש, וב戎ך אמר ועשה, וצדיק גדור ומקיים. וכ"ל. ואפשר).

ובאמת כן כתוב להדייא עוד נמי מוד"א פאפו זיע"א בספר פלא ייעץ (מערכת תריש ערך תהילים) שכותב שם זויל: אמרו רשותינו זכרונם לברכה שהתפלל דוד המלך עליו השלום שיהא לו שכיר עליהם בעוסק בגביגים ואהלוות וכו', הנה כי כן לא יגרע מצדיק למלוח כל ספר תהילים בכל שבוע מדי שבת שבתו, ואף שכותבו הפסוקים שמי שיבול ללימוד הלכות ופלפולים וועסוק בתהילים חשוב לගבי תורה לגבי דידיה, מכל מקום ללימוד אותו פעם אחת בשבוע לא נאמר זה, ועת לכל חפץ. ומה גם אם קוראים אותן ברבcis שיתעלו, הנה יועל לרצון יותר מההואס בגביגים ואהלוות בלבד. יע"ש. ובפרשיות קאמר מר להאי מילתא לטלי עלמא, גם לתלמידי חכמים, ולא אידי דוקא גבי המון העם שאין תורהם אומנותם, וכמו שכותב איזו גופיה בדבריו גנ"ל "ואף שכותבו הפסוקים שמי שיבול ללימוד הלכות ופלפולים וועסוק בתהילים חשוב ביטול תורה לגבי דידיה, מכל מקום למדו אותם פעם אחת בשבוע לא נאמר זה, ועת לכל חפץ".

ודאה עיד גם בדבריו של מהר"א פאפו כתוב בספרו פלא ייעץ (מערכת י' ערך ידיעה) בויל: כמה ידיעות יש, שאללו יהיה גבר שנים כשי אליהם לא יספק לידע אחד מיני אלף ממה שיש לידע, ויזוע שמענשימים בשמיים על מה שהיה יכול לידע ולא השתדר לידע, ושאללים אוינו ליום הרין גם על מעשה מרכבה ועל סתרי תורה וכו', וכבר בתבו הפסוקים שמי שיבול לפלפל בחכמה ולקגות ידיעה חדשה ומוציא הזמן בليمוד תהילים וזהר וכדומה, לגבי דידית חשיב בטול תורה, וכל שכן וכל וחומר אם מתעסק בדברים בטלים להיות לאלו ידו לקנות ידיעות התורה ומיצאות, ועוד ייגדל עונשו יותר ממי שאינו יכול לקנות וכו'. יע"ש.

וז"כ חווינן דכמה קפיד וזה זיע"א וקאמר בפרשיות דארם שיכול לעסוק בלימוד תורה; הקדושה וועסוק בקריאת תהילים הי ביטול תורה, אסור לעשות כן. ומайдך גיסא הא בערך תהילים (גנ"ל) כתוב בפרשיות דעת קריאת ספר תהילים פעם אחת בשבוע לא

עטרת הלוות והנהגות החליחות והימים הנוראים פז ק

כא. ישתדל כל אדם לקבל על עצמו ביום הנוראים קבלת טובה אחת, שנגग בה מעתה ועד עולם, וסגוליה יש בזה שיזכה על ידי כך להיות נכתב ובחתום לאלתר בספרן של צדיקים גמורים, לחיים טובים ולשלרם, לשנה טובה וMbpsתת^{בג}.

נאמר דבר זה, שקריאת תהילים יהיה גמיש כביטול תורה ח"ז. וא"כ הטעם בכך ידיעה (הנ"ל) אידי דזוק גבי מילתה שהוא יכול לעסוק בסוגיות הגמרא וכו"ב, ובמקומם זה הוא עוסק במשך זמן רב אך ורק בקריאת תהילים, ועשה כן מפני שאין רוצה להתאמץ בלימוד התורה הקדשה וכל כי"ב, דבבאי גוננא לאו שפיר עבד ונחשב לו הדבר גבי דידיה כביטול תורה. אבל אה"ג כל היבא שעיקר עיסוקו הוא בלימוד תורה הקדשה, ותורתו אומנתנו, חזא קורא את ספר תהילים פעמי שבתו, או כל כי"ב חזא קורא בספר תהילים בונן שקבע לעצמו, לא נאמר דבר זה.

מכל מקום הבנו שם (בטעיף לד הנזכר) שאף אם אין בידו של תלמיד חכם פנאי לטיסים את כל ספר תהילים לבוזו, מכל מקום יוכל להלך את ספר תהילים בין בני ביתו, ועל ידי כך יחשב לו שקריא את ספר תהילים בלי חשש זה. יע"ש בדברים אלה באורך. ומשם באדר'ה. ע"ש.

ולכן טוב ונכון הוא כי יעשה הקהל לוחק ביום נחנכה ספר תהילים ביום שבת קודש, ומיטליה יצאו אליבא זטו"ע, כי בכך יקאו ויסימו את כל ספר תהילים ביום שבת קודש, וגם יספריו זאת בזמן מעט, וירכו להמשיך את סדר לימודם. ותבוא עליהם ברכת טוב, בברכה מרובה וגורה. והשי"ת לא ימנע טוב להולכים בתמים. ומה שהזכירנו לעיל לדקדק בדברי רבינו החיד"א ויע"א דמנגן בדורש היה לקרוא את כל ספר תהילים בכלليل שבת קודש, נפשות אפשר זההינו משותם בדברוב חכמו העצומה, היה בכוחו וגבורתו לטיסים את כל ספר תהילים במהירות הרבה ועצומה, בלי שום חשש להפסק בלימוד תורה הקדשה, ועוד"פ כלל הציבור לפחות יעשו כואת לחלק את ספר תהילים, כי כאמור נחשב הרבר לרם באילו סיימ כל אחד ואחד את כל ספר תהילים בשלימותו. וק"ל.

^{בג} עי' בספר פלא ייעץ למזר"א פאפו (معدתך ערך ראש השנה) שהביא שם את דברי רשותו ורבינו איש האלקים והש"ט ויע"א, שהוא דרש ואומר בכל שנה וธนา ביום ראש שנה קודם תקיעת שופר, ח"ל: ועתה עת רצין היא חזק ונתחזק להכנייע לבנו ולשוב

קד עטרת הלכות והנحوות הטליחות והימים הנוראים פז

בתשובה שלימה כי שער תשובה היום פתוחים וכו', ולכן עת לאננה ושעת רצון להתרשם חרצה גמורה על כל אשר נואלנו ואשר חטאנו בכל ובפרט, ולקבל כל אחד ממנו לשוב מאזה חטא קל או חמוץ, כי בזה זוכה להיות צדיק בעל תשובה ומכירע את עצמו ואת כל האום לכך זכות, וכתבו הראשונים, שני שלא שב בתשובה באותו הימים שקדם לראש השנה ונכתב ונחתם בראש השנה בין הרשעים, שאם הגדור בתשובה באותו היום בצדיבור יקרע רוע גור דינו ויכתב בספר החיים, יعن שער תשובה פתוחים, כדתיב (ישעה נה) "זרשו ה' בהמצאו". עכ"ד. יע"ש.

ותינן בפשטות מהכי דאכין אוד שאר מקובל על עצמו אינה קבלה טובה והדורו תשובה נכון אחד, אפילו קטן שבקטנים אבל שקבלו לבسلم, יש בכחו לשנות את גור דיןו לחיים טובים ולשלום, ולהיות נכתם ונחתם לאלטר בספרן של צדיקים. [נסורה בידינו מן הקדמונים וכשהמקובל האוד עלה את הקבלה, קיבל דבר אחד ואפילו קטן שבקטנים, והעיקר הוא שתהיה קבלה זאת לבسلم, ועל מנת לקבל אותה זאת תהיה מעטה ועוד עולם, ולכן לא יוכל על עצמו לדברים גדולים שלא יוכל לעמוד בהם].

ולכן נכון ורואי הוא שיקבל האוד על עמו אינה קבלה טובה בימים הללו של הימים הנוראים, ויחזור לזכור את קבלה זאת בעת תקיעת השופר כשהוא נמצא עם הציבור, ויחזור לזכור את קבלה זאת בעת תפילה הנעילה לחיים טובים ולשלום, כדי שייה בקבלה זאת "טעם" וחוכת עת הרץן של הנעילה, יוכל לקיימה ולעמור בה], ויש לו בזה סגולה גדולה להיות נכתם ונחתם לאלטר בספרן של צדיקים גמורים, לחיים טובים ולשלום, לשנה טובה ומתברכת וטוקה. אב"ר.

הטעם והסיבה לכך שעלי ידי הקבלה הטובה נחשב להיות צדיק גמור

ובעיקרא דעת לאנה יש לומר בו דבצד הדר שעל ידי שיקבל עליו קבלה את אפילו קטינה ועל ידי זה היה נחשב כצדיק גמור, שנכתב ונחתם לאלטר לחיים טובים ולשלום, דיש לומר בזה, דודא אמרו חז"ל בגין מסכת יומא (פו ע"ב) אמר ריש לקיש, גדרלה תשובה, שודונות נעשות לו כשגנות, שנאמר (הושע זר) "שובה ישראל עד ת' אליך כי בשלת בעונך", הא ענן מיר זוא, וכא קרי לייה מכשול [שהוא לשון שוגג] איini, והאמר ריש לקיש, גדרלה תשובה שודונות נעשות לו כוכיות, שנאמר (יחוקאל לג) "יבשוב רשות מרשותו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יהיה". לא קשייא, כאן – מהאהבה [זדונות נעשות כוכיות], כאן – מיראה [זדונות נעשות כשגנות]. יע"ש. וא"כ חווינן

עטרת הלכות והנحوת השליחות והימים הנוראים פז קה

מהכי שהועשה תשובה מהאהבה הדוננות נחפות לזכיות. ומילא האדם הוא אשר מקבל עליו עתה קבלה אחת בלב שלט ונפש הפייה, הרי הוא נעשה בו כעosa תשובה מהאהבה, שהרי לא ד שהוא חזר בתשובה על העבר אלא שעוד מוסיף במצוות א"כ חשיבה כעosa תשובה מהאהבה, כי התווסף מורה על אהבה. וק"ל. (ובאמת עי' נמי במשורש א' במ"ס יומא שם) שעד להקשות כיצד הוא הדועשה תשובה מהאהבה ודוננות נהפכים לו לזכיות, א"כ נמצא הדוי תוטא נשבר, ועמד לבאר שם הכהן מירי שהוא מוסיף במצוות ועל כן דנים אותו לכף זכות והכל נהפרק לו למצוות. יע"ש. וק"ל).

ועתה ראיינו עוד נמי כי"ב בש"ת משנה הלכות חלק יג (סימן עט) שעד להאי' והמ גבי קושית הווט' על רשיי במסכת ר'יה (טו ע"ב) דאיתא ותם, אמר ר' יצחק למטה תוקעין ומריין כשהן ישבין ותוקעין ומריין כשהן עומדים כדי לעורבב השטן, ופרש"י שלא ישין כשישמע ישראל מתבבין את המצוות מסתתמן בדבריו, ועין הווט' בשם העורך וירושלמי שמאחר שהוא שופר של משיח, וכבר הקשו כיון ובכלל שנה ושנה כן אמר מפהו. אולי יש לומר דהכי פירוש, כיון שרואה השטן שישראיל מתבבין את המצוות, א"כ סימן הוא שעושין תשובה מהאהבה והדוננות נעשו להם כוכיות, וא"כ אדרבה מההשטיין עליהם שהייד ועשן עבירות, מהעבירות האלה גוף נשים מצוות, וא"כ הרי זה ההיפוך כוונתו שבא להשתין שעשו עבירות, ומצא שנעשו זכויות ולכן מסתתמן דבריו וمعدבבו ואינו משטין יותר. יע"ש.

וא"כ כאמור גם גבי דברינו הב"ל יש לומר דעת רדי שהאדם מקבל עליו קבלה אחת טובה בכל ליבו, אותן וסימן הוא שעושה תשובה מהאהבה, כי כאמור לעיל עניין התווסף מורה על אהבה יתירה, והיינו העניין של תוספת התקיעות בדקאמר זרב משנה הלכות, והיינו נמי העניין שהאדם מקבל עליו קבלה טובה אחת שזו עניין תוספת ברכה, כי זו מורה שלא רק חור בתשובה על מעשי בעבר, בבחינת "сор מרע", אלא עוד מוסיפה טובה ברכה בבחינת "עשה טוב", ועל כן מילא הוא כעosa תשובה מהאהבה, שהדוננות הפקות לו לזכיות ומילא שהכל נהפרק לו לזכיות יש עימור רק טוב, ועל כן חשיב והוי צדיק גמור, כי בגין דא של תשובה מהאהבה אמרו חולין (ברכות לד ע"ב) במקומות אבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. יע"ש. והיינו כיון שאכל נהפרק להם לזכיות, וудיף מהצדיק שיש לו מצוות שעשו, שבאמת קשה לו להשיגים כמו עבירות שקל לעשותם וככשיו נהפרק למצוות. ועתה שהכל אצלן מצוות,

קו עטרת הלכות והנוגות הסליחות והימים הנוראים פז

כב. במווצאי יום הכיפורים לאחר תפילת הנעילה קודם תפילת ערבית אומרים את הפסוק (קהילת ט י) "לך אכל בשמחה לחם ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצחה האלים את מעשיך", כי יש מצוה להרבות בסעודת במווצאי יום הכיפורים כמו בערב יום הכיפורים.

ויתפלל תפילה ערבית במתינות בשמחה ובכוונה רבה, יהיה זה לסייענו טבא כי היא התפילה הראשונה שמתחיל להתפלל בה לאחר יום הכיפורים, שהוא בעצם תחילת השנה. ולאחר מכן נהגים לברך את ברכת הלבנה. ואח"כ יסעד את ליבו בשמחה, יהיה ליבו סמוך ובטוח בה' יתברך שהתקבלו התפליות והבקשות, ונגזר עליו הכל לחיים טובים ולשלום.

ולאחר שגמר הסעודה ובכירך ברכת המזון כראוי, יתחילה בבנigkeit הסוכה, ואם איןנו יכול להתחיל במבנה הסוכה מיד, ילמד במקצת סוכה או הלכות סוכה, ונחשב הדבר כאילו התחיל במבנה הסוכה.

ובמשך ימי חג הטוכות יקפיד מאד לעשות כל לימודיו ועסקיו בסוכה, ולהשאר בה ככל שיוכל, כי מקיים בזו מצות עשה (ויקרא כג מב) "בסוכות תשבו שבעת ימים", ועכ"פ יזהר מאד שלא לאכול כלום חוץ לסוכה ואפילו לשנות מים, וישן אך ורק בסוכה אפילו שינת ערαι. וכן יהיה בשמחה במשך כל חג הטוכות, כי הוא סגולה גדולה וסימנה טבא. ובמשך ימים אלה של חג הטוכות יתמיד בהרהורי תשובה, כי בليل הווענא רבא הוא עת חותם חיצון ואחרון עת גור הדין לטובה ולברכה. ובليل הווענא רבא יעשה את כל סדר התיקון כראוי ובמנין, ואם אפשר עדיף ללמידה סדר התיקון בסוכה. וביום שמחת תורה

היא צדיק גמור, ועל כן נקבע ונחתם לאלטר לחיות טובים ושלום בספרן של צדיקים גמורים. זק"ל

עטרת הלוות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז קו

ישmach וירקוד ביותר ובכל כוחו לכבודה של תורה, כי יש בדבר זה סגולות גדולות ונפלאות עד אין חקר.
ויעלה הכל לרחמים ולרצון לפני אבינו מלכנו ה' יתברך ויתעללה, להתברך בשנה טובה מבורכת שנה טובה ומתקה, לחיים טובים ולשלום כב.

כב במדרש במדבר רבה (פרק יז פסקה ב) איתא, אמר יצחק שבמוצאי יום הכיפורים רוח הקודש יוצאה ואומרת "לךأكل בשמה לחמק ושתה לב טוב יינך כי כבר רצה האלים את מעשיך". יעוז. ועל כן נוגנים ליטר פסוק והבסיום תפילה הגעה, שהיא למשעה נחשבת כמושאי יום הכיפורים,ஆ"פ שציריך עדרין להמתין לעשות הבדלה. וכיל.

עניין הסעודת נמושאי יום הכיפורים

וע"ע נמי בתוספות מסכת שבת (קיד ע"ב ד"ה זמאן) שכטבו בשם ר' ר' מה שחוקעים במוצאי יה"כ אינו אלא להודיעו שהוא לילה, ואכלו את בניהם שהתענו, וגם להכין סעודת מושאי יה"כ שהוא בעין יורט כתם שישר הפיטן אחר גמר מצוי אוכל בדזי ורצוי ולא כמחווורים שכטו ביהן שותקעה וכך ליבבל כי למה תוקען בכל שנה ושנה וכי היה יובל בכל שנה ושנה. יעוז. וכ"כ נמי בתוספות הרואה מסכת ברכות (כו ע"א) שכטב נמי, מצוה להכין צרכי סעודה למושאי יום הכיפורים שהוא בעין טוב דאמרנן במדרש דבת קול יוצאה ואומרת לך אוכל בשמה לחמק וכו'. יעוז. ועיי' נמי בטרד או"ח (הלו' ים הכהנים ס"י תרכד) שכטב, ואוכלין ושותין [במושאי יה"כ] בשמה דכתיב לך אוכל בשמה לחמק ושתה לב טוב יינך וגוי. יעוז. וע"ע נמי בתוס' שנים במסכת יומה (פו ע"ב ד"ה והאמר רב) שכך, מצוה לטrotein ולהכין צרכי סעודה במושאי יום הכהנים דהו בעין טוב, כדאמרנן במדרש במושאי יום הכהנים בת קול יוצאה ואומרת לך אוכל בשמה לחמק. יעוז. וכן הוא מתבאר כיו"ב שמושאי יום הכהנים הוא בעין יורט גמ"ג (סוף לאוין סט), ובשם"ק (מושה רכח), ובגהות מימוניות (סוף הלכות שביתת עשר, ד"ה מה שנגנו). יעוז. וע"ע נמי בדברי הרמן"א בשו"ע או"ח (ס"י תרכד ס"ה) שכטב, ואוכלין ושותים במושאי יום הכהנים, דהו קצת יום טוב (טור מהרי"ז וא"ז). יעוז.

שציריך להזהר בתפילה ערבית של מושאי יה"כ

קח עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים הנוראים פז

ומכל מקום אע"פ שהולך עתה לא יכול בבietenו ישtrad להזהר מאד בתפילה ערבית, כי מלבד העניין שיש לאדם להזהר בכל תפילה בו משך השנה כולה, מכל מקום יש בזה גם סימנה טבא להזהר בתפילה זאת מפני שהיא התפילה הראשונה שמתחל האדם להתפלל לאחר יום הכיפורים, יום מתחילה שליחות וכפירה, וזה בעצם תחילת השנה. וכבר כתוב בזה נמי והגר"ח פלאגי" ב' מועד לכל ח"י (ס"י יט' אות קה – קו) וו"ל: ואمينה ולא מסתפינה כי במצב זה שבאו כל ישראל ביה"כ יום אדר בימי שנה קדושים וטהורים ובצום ובכפי ובחשובה גמורה ובהתלהבות גדרול בכל מדינה ובמדינה ובכל עיר ועיר קלות קלות שקרים ביחס תפילות, דאיilo היו בולם כאחד אחר שגמרו סדר תפילתם לעזרך שיחה לפני אלヒינו מרham, כאמור אליו עת כואת להיות כל ישראל בקדושה ובטהורה ובחשובה שלימה אי אפשר להמצא, וא"כ עת שערי רצון לנגאל אתולה שלימה, כי עת כואת שאתה מצוי עמו ואנתנו עמך ע"ד "אני לדודי ודורי לי" לא נמצא ולא ימצא כשעה זו, וא"כ אין אנחנו זדים והולכים לבתיינו לאכול ולשתות עד שתתגאל אותנו, ואין ספק כי הייתה תפילהינו מקובלת בעת ובעונה ההיא אבל אחרי שמקשים למים ולצאת הרצים יצאו דוחפים ולומר תפילה נעליה במיראות, כמו כן תפילה ערבית במרוצחה ובחפץן כדי ל Maher לצאת מביהכ"ג, כתינוק הבורח מן הספר, אי אפשר לעשות דבר הזה, וגם כי יאמרו דבנין עתידין להגאל ולא עתה, הרי תגאלה היא כהשכחה לאט כאמורים ול' והלאי יתחל להתגוצץ ניזוצי הגאולה ממזצאי יה"ב, ומשם ש אסור להתענות אין קפידה באricsות זה דוידי לצפות לשועה דוא יותר גלות מתענית תלום, ולא קפידין אשעות האל ברכמיין יtan בלב עמו ישראל לשוב בתשובה שלימה ונוגה לאאות עולם אכי"ד. יע"ש. וא"כ חווינן דעת זאת בהג�ו תפילה ערבית היא עת רצון גדול טהור, מפני שהוא אחר יום של תשובה ומתחילה גמורה, ולכן צריך להזהר בה מאוד בתפילה העربية.

ודגרא"ח פלאגי המשיך וכתב (שם אות קו) עוד, כבר מילתה אמרה באות הקודם לזה על מה שצרים דיזוזו להתפלל ערבית במזצאי יה"ב בימיון ובשובה ונחתת, ולא בהבלעה ובמזריצה כתינוק הבורח מספר, זה"ז מורה ובמה וכמsha כבד יכנוו ממנה סדר חיים וכי שחננו ה' בדעת יבין את דלא מעלה ולא מוריד י"ד דקים יותר, ועי' להרב חי"א זיל' ב' המורה (אות רפב) רעוד שם (אות פרו) מוסר השכל למחרת יה"כ להתפלל כהוגן לראות דמסכים הולך ליום אטמול, ושבදעתו לקיים כל ימי חלוזה וה' עוזרו ומגינו

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז קט

וכו'. יע"ש. ועל כן כאמור יש להזכיר נמואר מאוד בתפילה זאת של ערבית שלאות יה"ב, וצריך להזכיר להתפלל אותה בגדת ובתונגה כראוי.

紐מל מקום והtron יעשה הכל בחכמה ובתונגה, שלא להאריך יותר מדי כדי לא להלאות את הקהל, כיון שיש בו גם אף ילדים קענים ווקנים, ויעשה באופן שהוא גם בהסכמה הקהל, וחכם עיני בראשו. וק"ל:

ברכת הלבנה בموzáי יה"ב

ובענין ברכת הלבנה, הנה כבר מתבו בה הפטוסקים מתי עדיף והוא לברך ברכת הלבנה, דבספר לקט יושר חלק א (עמ"ד ע' כתב, שmorphai) בעל תרומות הדשן היה מקודש הלבנה קוזם יום הכיפורים כדי שתכברי מצהota את את הכהן ביום הכהפורים. ועוד הביא, שיש נהוגים לקדש הלבנה במוצאי יום הכהפורים, מפני שהקדושים לנו הם ימים נוראים, וצריך לקדש הלבנה כשהוא מבושם ובسمתו. יע"ש. וכבר הארכו האחרונים כיצד יש לנוהג בעניין זה, עי' בדברי רבני החז"א בס' עבדות והקדש (מורה בא讚ע ס' ט אות רפנ) שכתב שיש לברך קודס יה"ב כדי שוכרת מצהota ذات תגין עליון. יע"ש. וכ"כ נמי הגר"ח פלאגי בשווית לב חיים ח"ב (ס"י קסא), ובסתורו מועד לכל חי (ס"י טו אות נ). יע"ש. ומайдך מציינו בדברי מהרי"ל (הלי' עשרה ימי תשובה) שהיה נהוג לקדש הלבנה במוצאי יום הכהפורים, משום דברכת הלבנה ליזין היא לקבלת פני שכינה, ואין מקבילין פני שכינה אלא בשמהות. יע"ש. ומוי"ר שליט"א בקובץ קול סיני (תשורי תשכ"ג) הביא בו נמי את הדעות הג"ל, וככתב שמן שיפני שיש דעתות בו, רעבר כמר עבר ודועבר כמר עבר. יע"ש. ומכל מקום בדובי המקומות פיע"ק ירושלים טובב"א נהוגים לברך את ברכת הלבנה במוצאי יום הכהפורים, ואפשר שגם לנו נמי משומן זכי הربים, מפני שבמושאי יום הכהפורים נמצאים רובם בכולם של קוקל בבית הכנסת, וכי לזכות את כל הקהל ממתינים עד מוצאי יום הכהפורים. וק"ל.

ויש נהוגים לבלת קודס לביהם ולאכול לאחר מכן חוחרים הקחל ומתאספים לברך את ברכת הלבנה, כדי לא לברך כשהוא עדין בתענית, כי צריך לברך את ברכת הלבנה בשמהה וכשהוא מבושם. ועכ"פ נהוגים עתה בזרבה מקומות פעה"ק שטבאים דבר מאכל כגון פירות ומיני מזונות ומשקה שדם ברכת הלבנה, ונכון לעשות כן כדי שלא יתפזרו הקחל ויהיה קשה לדם להתאסף צו, ויש שאינם מקפידים על זה אלא מברכים את ברכת הלבנה מיד לאחר תפילה ערבית, בלי לאכול כלום, שכן שהוא לזמן מועט אין התענית מפריע לו יוכל לברך בישוב הדעת ובسمתו. ונראה נהרא ופשטיה.

ק' עטרת הלכות והנحوות הטליחות והימים הנוראים פז

התחלת בניית הסוכה במצואי יום הכיפורים

ובענין התחלת בניית הסוכה במצואי יום הכיפורים, עלי' בדברי ררמ"א בשו"ע או"ח ס"י, תרכד ס"ה) שכטב, והמדקדקים מתחילה מיד במצואי יום הכיפורים בעשיית הסוכה, כדי לצאת מצוצה אל מצודה (מדרי"ל ומנהגנו והג"ט פ"ב דברות מורה"ז). יע"ש. וכטב המשנ"ב (שם ס"ק יט) שלמהרת היום ישים את בנייתה, והיינו שכטב הרמ"א לאחר מכן (ס"י תרכה ס"א) מצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור, מצוצה הבאה לידי אל יתמייננה. והיינו שישים אותה. יע"ש. ועי' נמי בדברי הגור"ת בס' בן איש חי (פרשת וילך אות בג) שכטב, אחר שיאכל סעודת התענית בליל מצואי כפור, יאמר על השולחן פתיחת אליזו זכר לטוב וכו', ואחר כך יברך ברכה אחרונה על סעודתו, ויקום בורזות לעשות איזה הכנה לסוכה. יע"ש.

ומכל מקום הנה אף באופן שאין האדם יכול לבנות את הסוכה תיקף ומיד בצאת יום הכיפורים מכל סיבה שהיא, הנה מצינו שהגאון רבי יעקב סופר בספר כי החיים (שם ס"ק לה) כתוב בזה אחר שהביא את דברי זהד"א (רב"ל) שכטב, ומצויה לתקן הסוכה מיד לאחר יום הכיפורים מצוצה הבאה לידי יתמייננה. ע"כ. והוסיף ורב כי החיים זו"ל: ואם קשה עליו להתחל בעשיית סוכה במצואי יום הכיפורים, מתחמת התענית והתפלות, או מפני שאינו מוגבל לעטוק בעשיית סוכה בעצמו מאיו סיבה, לפחות ידבר מענייני סוכה עם בני ביתו. יע"ש. וחוזנן מכל דבר'ך אלו של הרבה כף החיים טפי דאפילו דברא בעלם בענייני הסוכה, נחשב לו הדבר כמו קיימים את ענין זה של בניית הסוכה במצואי יום הכיפורים, וא"כ כל שכן שכן שלימוד ההלכות עצמן נחשב לו כעשה את מעשה זה בפועל. ולכן על ידי שלימוד ההלכות סוכה וכן נמי במסכת סוכה נחשב לו הדבר כעשה ובונה את הסוכה.

וע"ע נמי בדברינו בס' תנחותם מפוז (בתקומה העדרהטו – יז) שבמקומות שאין האדם יכול לקיים את המצודה, על ידי הלימוד שלמדו האדם בענין אותה המצודה, נחשב לו הדבר כמעשה כאילו קיימים את אותה מצודה. יע"ש שהארכנו בזה, ומשם בארא'ה. יע"ש. וכך במקומות שאיןו יכול לבנות את הסוכה מיד במצואי יום הכיפורים מכל סיבה שהיא, יעשה הדבר הזה ללימוד ההלכות סוכה וכל ציו"ב, וזהו נחשב לו כאילו בונה סוכה בפועל, ונמצא שהוא מקיימים את ענין זה של בניית סוכה במצואי יה"כ, מקיימים העניין (תהלים פרח) "ליכו מהיל אל חיל", ולצאת מצוצה אל מצודה אחרת. לחיים טובים ולשלום.

עטרת הלוות והנהГОות השליחות והימים הנוראים פז קיा

שיזהר מאד במצות ישיבת סוכה, כי יש בה כפלה גדולה לעונותיו של האדם הנה מצות ישיבת סוכה גדולו ורבו מעלהיה עד אין סוף, כי בעיקרה היא שוכנה האדם ויושב בצלא דמהמנותא קדישא, וגם טוליה גדולה ועצומה יש בו שלל ידי כן נפרט האדם מגוזרת גלות, וכשה דאיתא בפסיקתא דרב כהנא (עה"פ באספ"ג מגןך ומיקבר) א"ר אלעוז בר מריום למה עושים אלו סוכה אחר יום הכיפורים, לומר לך שכן את מזא בראש השנה ישוב הקב"ה בדין על בא עוזין עושין סוכה וגולין מabitim לsocah והקב"ה יצא דין של ישראל כלות, ועל ידי כן עושין סוכה וגולין מabitim לsocah והקב"ה מעלה עליות כאלו גלו ללבול, שנאמר מיכה ד ז "חולי ונוחי בת ציון בימלה כי עתה תצא מקריה ושכנת בשדה ובאת עד בבל ושם תנצלי שם יגאלך ה' מקיף אויביך". ע"ש. וכן הוא כי"ב כתבו וכחלנו נמי בלקות שמעוני תורה (פרשת אמר רמו טרנג). ע"ש. וכן חכיר לענין זה נמי מזרייל במנוגרים (הלכת סוכות אות ז) שבתיב שם, אמר מזרייל סgal כל אדם יעשה סוכתו קבוע ודירתו ערαι, שאם ח"ז שנגור עליו גלות נתקבר בהה כדפי לעיל (בריש ההלכה), שכן נצטינו לעשות סוכה סמוך ליום הכיפורים, שצרך להיות נעונד מביתו לsocah, ודומה לגלות שהוא מכפר נמי עונות. יע"ש.

ועי' באליה רבה (ס"י תרכה ס"ק א) שהבא לארה בדבורי המדרש (ונ"ל) אמר ר' אליעזר למה אנו עושים סוכות אחר יום כיפור אלא שמא יצא דיןינו ביום כיפור לגלות לנו אנו עושים סוכה וגולין מabitim לsocah, עד סאן. שמעתי להקשות זקני וגאון ז"ל מאן תלייא לד' אליעזר סוכות ביום כיפור דפרק הג', אלא זה היה למיפרך למה אנו עושים סוכות בט"ז בתשרי, גם הוסיף להקשות הא טעם מפורש בפסק כי בטוכות הושבתי וגוי, וכדביש הלבוש. ועוד קשה אמרי פרץ "למה אנו עושים", זהה היה למיפרך "למה צוה התורה", גם היה היה למיפרך למה יושבэн, מא"י "ουשין".

לכן פרשתי באליינו ווטא דאיתא בסוף (סיטן דלעיל) המודקרים נהוגין מיד במצואי יום כיפור בעשיית סוכה וכו', ועל זה קשה לנו הא כיון דעתנית סוכה מצוה הוא היה יותר טוב למדקדקים לעשותה לפני כיפור, עי' סוף סי' תרג גבי קידוש לבנה שלכן המודקרים מביאים עוד קודם כיפור לדורותם בכוחם, ותירצאו, דלא שיקח הכא לעשותה קודם יום כיפור דתכريع הקפ' לזכות, כמו שהקשה הלבוש. ונראה לי דזה הקשה ר' אליעזר "מןני מה אנו עושים" וכו', רצה לומר "אנו" זיין, המודקרים שעושין אחר יום כיפור ולא עושין קודם, אבל לא קשה כלל על עיקר מצות סוכה, להה מתרץ دائ' אפשר לעשותו

ק' ב' עטרת הלכות ורulings השליחות והימים הנוראים פז

כין שהוא שמא נתחייבנו ביום כפור גלות ואילו עשינו קודם יום כיפור לא נחשוב זה לגלות. יע"ש.

ואולם עי' על זה בשער תשובה (שם פרכה סק"א) שעמד להקשות על דברי הא"ר הילול וכתב, ובא"ר ממשמע שאין לתყן הסוכה מכל וכל קודם יה"כ, ומפרש עפ"י המדרש למלה אנו עושין סוכות אחר יה"כ שט' דינינו לגלות ועל ידי הסוכה יתכפר לנוין יש להמתין עד אה"כ יהוכ"פ. ע"ב, עמדו השער תשובה להעיר עלי בו, והרי לכארה אמן דבודאי הסוכה מכפרת, אלם מה שהסוכה היא דוגמת גלות אינו רק מחתת היישיבה, אבל לא העשרה, וא"ב אזרבא היה טוב להקדים בבניית הסוכה קודם יה"כ מטעם של' שמצויה זו שעשה הסוכה תצטרכ להריע לבך וכותם כמ"ש הלבוש לעניין קידוש הלגנה לברכה קודם יהוכ"פ מטעם זה. ועי' בברכי יוסף (שם) שכתב, שהמדקדקים עושים הדפנות ועצי הסכך קודם יה"כ, ובמוצאי יה"כ מנחים הסכך אם לא כלו מקצתו. יע"ש.

מדוע מתחכפרים ווקא על ידי הסוכה הנחשכת לגלות

וע"ע נמי בדברי העורך לנור בפסקת מכות (י' ע"א) שעמד לבאר שם בעניין הגלות דהנרג בשוגג, וכتب שם, ונגה פרשתי Mai Daiata במדרש ליקוט פר' אמרו (רמז תרננא) למה צוה הקב"ה לישב בסוכה אחריו יה"כ דאמר הקב"ה בר"ה נודנים ישראל וביה"כ אני חותם את הדין ושמא נתחייבו גלות لكن יגלו מabitם לסוכה ונחשב וזה לאילו גלן. ריש לתמהה, דממאי נפשך אם נמחלו עונותיהם מהיכי תיתי שיתחייבו גלות, ואם לא גמחלו למה וזקן בגנותיהם ולא בר' מיתות ב"ד ברת ומיתה בידי שמים, ומה יוציא שיגלו. אבל ייל' עפ' מה דאיתא במדרש (ליקוט שמעוני תהלים רמו תשכ) שאלו למדת הדין חותא מה דינו והשיב نفس החוטאת היא תמות, שוב שאלו להקב"ה חותא מה דינו והשיב יעשה תשובה ויתכפר לו. והנה מה שאמר מדת הדין نفس החוטאת היא תמות ולא חילק בין עבירה חמורה לקללה הינו דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלקים עשה את האדם, וידעו מה שאמרו רוז'ל כי החוטא על ידי חטא מסיר ממנה צלם האלקים הקדוש, ולכן בחתאו נעשה רוצח בצלם אלקים וצריך לסתוקים בו באדם דמו ישפך שחביב מיתה כמו רוצח. אבל הקב"ה אמר יעשה תשובה, דעת' התשובה הקב"ה מוחל לו. אכן בכר אמרו רוז'ל ביום פרק ח' דعواה תשובה מיראה וזונות נעשו כשוגות, וכיון דרוצב תשבות בני אדם הן מיראת עונש עפ' רוב נשאר עודין מעון מoid חטא שוגג, וזה שאמד דוד המלך ע"ה כי עוני אגיד אדאג מחתאתי"

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פז קיג

דען הוא מזיד וחתא שוגג, ואמר עוני איז ואתודה עליו ובודאי אתה מוחל ברחמים, אבל פדרין אודאג מהשאתי מהשוגג שנשא.

וא"כ זה פירוש המדרש, כיון דבריה ישראל נדונים, וע"פ מורת הדין נדונים לימות כדין רוצח, שרצחו לצלם אלקים בעונם, אבל הקב"ה ברחמייו ביה"כ מוחל עונותיהם ע"י תשובה, וכיון דעת הרוב הוא התשובה מיראה ונעשה זדונות בשוגג והוי ברוצח בשוגג שנתחייב גלות, ولكن אמר דקבי"ה שיגלו מבית לסתוכה ויחשב זה להם כאילו גלו ונתקפר גם השוגג של העת.

וזעוד הויסי וכותב שם, והנה אמרינן [בב"ש שבת נה א] אין מיתה בלבד חטא, ודיק בלבד חטא ולא אמר בלבד עון, ודודאי ישראל קוסים הם וכשתטא ישובו, אבל אין מי שבבכל עת אהבה עד שודך המליך ע"ה דאו מה שעדין נשאר שוגג כנ"ל, וכן אין מיתה בלבד חטא נשאר חטא ושוגג כהוגג בשוגג, ונעשה מלאך ומות גואל המתים של צלם והאלקים ומת על ידו. ולפי זה המיתרה ע"י המלאך המת היא בימות הרוצח ע"י גואל הדם, ולפי זה איתתי שפיר נמי הא דיליף נמ"ט מכות שם (י"א) א"ר יוחנן, הרבה ש galha מגליין ישיבתו עמו. אניין והוא א"ר יוחנן, מנין לדברי תורה שהן קולטיין? שנאמר (דברים ד) "את בצר במדבר" וג' וכו', וכתי בתריה (דברים ד) "חאת ותורה", (וא"כ וורי הרב לומד תורה ומדוע צריך ללבת לגלוות). ותרצה הגם, לא קשיא הא ביעידנא דעסיק בה, הא ביעידנא דלא עסיק בה. ואי בזאת אמא,מאי קולטיין? מלאך המת. (וורי שהתרה מגינה על האדם מלאך המת). ולפי הדברים הנ"ל, איתתי שפיר הא דיליף הכא דכמו דעריך מקלט קולטים הרוצח להצלו פדי המת, כמו כן נקלט מי שנתחייב מיתה ע"י החטא שעשה שהוא כל האדים כדאמרינן אין מיתה בלבד חטא, מיתה מלאך המת ע"י תורה, וכן נסמן חאת תורה לפ' ערי מקלט. לומר שעכ"פ על ידי תורה הקדשה ניצל האדם מלאך המת על דחיון של השוגג, וכדין ערי מקלט. עכ"ד של העורך לנ"ר. יע"ש. ודף ח'.

שישתדל לשגות ולהשאר בסוכה

והנה בgmt' מסכת סוכה (כח ע"ב) איתא, תנן רבנן כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבוע וביתו עראי, כיצד היו לו כלים נאים מעלה לסתוכה מציאות נאות מעלה לסתוכה, ואכל משותה ומטיל בסתוכה, מנא נהני ملي דתנו רבנן תשבו עיין תדורו מכאן אמרו כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבוע וביתו עראי כיצד היו לו כלים נאים מעלה לסתוכה מציאות

קיד עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז

נאות מעלה לטוכה אוכל ושותה ומטייל בטוכה ומשנן בטוכה, איןנו והאמר רבא טקראי ומתנה במטלטה ותני בר מטלטה לא קשיא לא במגרס הא בעיוני. יע"ש.

והרי שכל צרכי צרייך האדם לעשות בטוכה בלבד אכילה ושתייה, ואפלו לימוד וכו', כיוון שהוא מקיים בכך מצוות עשה דאוריתא "בטוכה תשבו שבעת ימים" חשבו עיין תדרכו. ובגעין הלימוד חווינו ומחילקה הגם בין מגรส לעיוני. וכבר האריט בבדיאור עיין זה הראשונים בגמ' שם. עלי' נמי בד"ן במסכת סוכה (מ"ע"ב), ובאורחות חיים (אות לו). יע"ש. ורבו השיטות בוה בפירוש האווקימתא של הגם' הא למיגרש הא לעיוני. עלי' נמי בכי החים סופר (ס"י תרגלט ס"ק סב). יע"ש. ובעיקר דיןא עלי' נמי בדברי מ"ר שליט"א בס' חזון עובדייה הל' סוכה (דרני והשינה בטוכה סעיף ז', עמוד קמו) שלימוד של שינוין וחזרה בגמ' צרייך לעשות בטוכה, אבל בשזהו לומד בעומק העיון וצרייך להתרכו היטיב בלימוזו, בסבירה ישודה, יכול למלמד חזון לטוכה כדי שדרעטו תהיה מושבת עליון כראוי. ואם הוא מחבר ספר ומאסף את כל המחנות, ולרגל המלאכה אשר לפניו הוא צרייך ספרים רבים, וטורח עליו להעלותם כולל לטוכה, יכול למלמד במקום הספרים, אף שהוא חזון לטוכה. יע"ש.

יעב"פ בכל עת אשר הוא יכול לשבת בטוכה ישתדל לשבתנה, כי מקיים בהכי מצוות עשה דאוריתא. אלא שמלכט מקום אף במקומות שהוא יושב למלמד בטוכה וכל כיו"ב, אין לו לפחות על כן ברכת "ליישב בטוכה", ואע"פ שבט' המכתר (סוכה כח ע"ב) כתב, שהחכם הגדול מוריינו היה נהוג לברך לישב בטוכה בכל עת שהיינו קוראים ושונאים בטוכה. ובכ"ב נמי באורחות חיים (והל' סוכה אות לט) שבר היה נזיר מורה"ר שמואל שקלוי רבו של בעל המכתר, ושכן מתב הראה". יע"ש. כי לדידן אין לברך ברכה זאת אלא דוקא בשעת אכילה אוכל לחם, וכדעת רבינו תם, וכן שכתוב נמי רבינו החד"א בס' מחזיק ברכה (ס"י תרגלט ס"ק יא). יע"ש. וכן עמד נמי מ"ר שליט"א (שם בהערה לו) להזכיר על זה דאן לברך ברכת "ליישב בטוכה" אלא רק בשעת סעודה, ויפטור בכך את כל שאר ישיבות דעתך. יע"ש.

שנובן הוא להחמיר שלא לשחות אפילו מים חזין לטוכה

וזננה מ"ן כתב בשו"ע (ס"י תרגלט ס"ב) אוכלים ושותים וישנים בטוכה כל שבעה, בין ביום בין בלילה, ואין שנים חזין לטוכה אף" שינת עראי. אבל מותר לאכול אכילת עראי חזין לטוכה. וכמה אכילת עראי, נביצה מפת. ומותר לשחות מים ויין, ולאכול פירות חזין לטוכה, ומ" שיחמיר על עצמו ולא ישתה חזין לטוכה אף" מים, הרי זה

עטרת הלכות והנחות הטליחות והימים הנוראים פז קטו

משמעות. עכ"ל. יעו"ש. ואכן רבנו הפריש בענין הלהקה זאת במאית דמותר לאכול מעיקר דין חוץ לסוכה, ועי' בה באורך ובוותח למ"ר שליט"א ב' חzon עובדיה הנדרפ"מ (הלכות סוכה) במה שכטב בעניין פרטיו הלוות אלו. יעו"ש. ואולם מכל מקום ואהווין דמן זיל נקט בלשונו "ומי שיחמיר גל עצמו ולא ישטה חוץ לסוכה אפי' מים, הרי זה משובח", ובאמת הוא לשון הרמב"ם בהלות סוכה ולולב (פרק ו הלהקה) שכטב שם, רמותר לשתו מים לאכול פירות חוץ לסוכה,ומי שיחמיר על עצמו ולא ישטה חוץ לסוכה אפילו מים הרי זה משובח. יעו"ש. וכן הוא נמי לשון הטור (ס"י תרלט). יעו"ש. ריעי בהגותות מיומניות על הרטב"ט (שת) ש' שהמקור לדברי הרמב"ם בזה הוא מדברי הגם' במסכת סוכה (ט' ע"ב) ואיתא הותם, מעשה שהביאו לריב"ז לטעם את התבשיל רולד"ג שתי כתבות ודלי של מים ואמר העולם לסוכה, ומוקי לה בಗרא שאחתםיו על עצמן. יעו"ש. ועי' עוד נמי באילה הרבה (ס"י תרלט ס'ק יא) שכטב פור בעניין זה, שכן משמע נמי מהירושלמי סוכה (פ"ב ה"ה) שרב חונה החמיר שלא לשות בדרך עד שיגיע לסוכה. יעו"ש. ובענין רברי הגם' וסוכה (הו"ל) במעשה דהביאו לריב"ז לטעם תכשיל וכו', עי' ב"ח או"ח (ס"י תרלט) שכטב, שלדען ראשונים אלו הא דאמרין שאחתםdir היינו אף משום המתים. יעו"ש.

ולפי הדברים הב"ל מtabר וועל רהיעו רהיעו דרבנן של העושים כן שלא לשות אפילו מים חוץ לסוכה, דכיון שענין זה של הסוכה בסודו הויל כperf על האדם בחיזוב גלות, א"כ כל אשר יתmir על עצמו עדיף טפי, דעתך ידי כן תנידל עליו ומפני הגלות ומטמיאת תאפר טפי וטפי. וק"ל.

ועל כן אמנים דהרייב"א במש' סוכה (כח א ד"ה ומעשה) במעשה דר' צדוק במשנה שם רסוכה הנ"ל (ט' ע"ב), וכן הר"ן בסוכה (כו ע"ב) כתבו, אך על פי שהחמיר בדבר הרי זה משובח, מכל מקום חכם שרצה שלא להחמיר רשאי, ואינו השוב כמו שאינו מדריך במצבה. וביאר המאירי (שם) בה רהיעו משוט שאין בזה פקפק ונדרור עבירה כלל. יעו"ש. ועי' בה נמי בשו"ת שואל ומישג מהדו"ד ח"ג (ס"י יא ד"ה וכוה - הא). יעו"ש. מכל מקום כאמור לעניין סגולותם של הרננים בודאי הוא דນבון וראוי לעשות כן להחמיר על עצמו, והשי"ת יוכנו בזה לטובה ולברכה.

וע"ע נמי נס' פלא יועץ (ערוך סוכה) שכטב שם זיל: סוכה היא מצוה חשובה וחביבה הבאה מזמן לזמן, ואשרידם ישראל רובם נזהרים ועשויים סוכה גאה בכליים נאים זכה חולקתן. אבל יש קל הROUT שבשביל שלא לטרוח מעט, ומשום דחישי אמעייהו חרדים

קטן עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז

לעשות סוכה וטומכין על סוכת הקובל, שאוכללים שם כוית בשני לילות הראשונים. ואף העושים סוכה, יש מקלים שלא לישב בה אלא דרך עראי, ואוכללים וישנים חוץ לסוכה, ולול חכמו ישבילו כמה חביבה מצוח זו בין לפקי הפשטה, והיא העומדת לאדם לכפר במקום גלות, ובין לפי הסוד גבורתו טודותית, ומעת אשר השיגה ידעתנו הוא שהשכינה פרושת בגניה עליינו, והאמ רובצת על האפיהים ושבעה אושפיזין עילאין או ריביזוי נשמהם שכנים שם, אשר מטעם זה גולה קדושה כקדושת בית הבנחת, ומטעם זה אסור לנחות בה למנוג בין וכל שכן שחוק וקלות ראש, ואמרו על הארדי זיל שהה גזהר שלא לדבר שיות חולין תורה הסוכה. ובודאי שם שגזהר לקבוע דירתו וישיבתו בה כל שבעת הימים בקדושה ובטהרה באימה יראה ושמחתה רכה כרת מה לעשות, קונה קדושה ותוספת הארץ בנפשו רוחו ונשמהו, ומזה כדי גואלו לבל השנה לעבוד את בוראו עבודה חמלה. יעוז.

עוד מהפגולות שזווכה בהם האדם בזכות מצות ישיבת סוכה

ואכן ענן זה של קיומ מצות הסוכה כדת וכחלה ובכל החומרות גדול ונפלא הוא עד מאוד ולאין קץ, ועי' בס' סגולות ישראל (מערכת סאות יב) שכח שם, מי שהוא תמיד בצד ויסורין ריל, או הঙולה לה שיקיים מצות סוכה כדת וכחלה, ובזכות זה יתבטל ממנו כל מיני יסורים, ודרשו על זה אמרו זיל [סוכה בה ע"ב] המציגער פטור מן הסוכה (ספר צמח צדק להה"ק מהר"ם ולהה"ה מוינגן). ועוד יש רמז על זה, כי צפוני בסוכה ביום רעה יטבuni. והגנ. עכ"ד. יעוז. וזהי דקאמר "זהרמו על זה אמרו זיל המציגער פטור מן הסוכה", כלומר ודמלבד פשותם של דברים שהכוונה היא שאורם שיש לו צער בסוכה הוא פטור מקיים המצוות, וכמבואר נמי בשו"ע (ס"ה תרמ ס"ד) הנה עוד יש בה רמז, "הציגער פטור" – כלומר כיצד פטור מכל ענייני הצער – "מן הסוכה" – על ידי קיומ מצות סוכה נראוי. וק"ל.

וכן מצינו עוד סגולות בענן קיומ מצות סוכה, עי' בספר לבושי כלל (ס"ב) שכח שם, מצות סוכה היא סגוללה לאירועים יפים, דamaro זיל כל שבעת הימים צא מירית קבוע שב בירית עצה, דהיננו עי' מצות ישיבת סוכה בו ימים של סוכות, ייכה להאריך ימים בעוהיזו שהיה בירית ארעי. יעוז. ועי' בס' סגולות ישראל (מערכת סאות יד) שהביא נמי את ענן זה שעל ידי מצות ישיבת סוכה ייכה להאריך ימים, וסימן שם על זה, זהה שנאמר "בסוכות תשבו שבעת ימים", והבן. עכ"ד. יעוז. והנה סתום ולא פירוש בונתו בות, דמאי הৎסן דאיכא רמיא בהאי קרא. ואולי שאפשר דכונתו

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פ' קי'

בזה, אכן מפסיק זה איכא רמי' הרומו על האר' שעיל ידי מצות סוכה זוכה האדם לאריכות ימים, ודוחשין ביה "בנסיבות תשנו" שעיל ידי מצות ישיבת סוכה, זוכה האדם "שבועת ימים", והיינו דאמנים דכוונת פסוק "שבועת ימים" שהשי'ן של "שבועת" היא ימגית מלשון שבע ימים, אבל בדרך רשות יש לומר "שבועת ימים" שהשי'ן של "שבועת" היא שמאלית וזה הוא מלשון שבע, שהזוכה ונקיים את מצות סוכה זוכה לה' "שבועת ימים" כלומר שבע ימים ואריכות ימים ושני. וכ"ל. ואפשר.

וע"ע נמי ביליקוט שמעוני (פרשת אמר רמו תרגן) "zosoca תהיה לצל יומם" כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה הנקנ'ה מיסך עלייו מן המזוקין שלא ייקו אותו שכן הוא אומר "באכורתו יטך לך", כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה הקב"ה נותן לו חלק לעתיד לבא בסוכותה של סדרם שנאמר "אליהם דבר בקדשו עלולה חלקה שכם ועמק סוכות אמדד", מהר עמק סוכות זו סוכתה של חום שהיה מסוככת בשבועה אילנות שחן מסוככותו זו על גבבו גפן תאנה ורימון ופרסק ושקדים וגנוו ותמרים על גביהם. דבר אחר כל מי שמקיים מצות סוכה בעה'זיו הקב"ה מושיבו בסוכתו של לוייתן לעתיד לבא שנאמר "התמלא בשוכות עוזרו" וכו'. יע"ש.

ובפשטות יש לומר דעתינו קיום מצוה זו של מצות סוכה כראוי ובלילות היום, על ידי כך שיחתר על עצמו שלא לאכול ולשתות וחוץ לסוכה בשום אופן ואפילו שתיתת מים, ואין צידך לומר בעניין השינה שצידך לההדר נזה מאוד, שהרי אפילו שנית עראי אין לו לאדם לישון מנוח לסוכה מבואר בשו"ע הב"ל (ס"י תרלט ס"ב), והטעם כדבריאו האחרונים עי' בט'ז (שם ס"ק ה) ובמג"א (שם ס"ק ד) דהא אמרין בגין סוכה אמר רבא אין קבע לשינה שפעמים שאנו מנמנם אלא מעט ורק לו הלבך זו היא שיתנו. יע"ש. עי' בפרי מגדים (שם) שכח, ומטעם זה אפילו מגית ראשו בין ברכייו ודודי לאathi להשתתקע בשינה ג"כ אסור. יע"ש.

שיעור בשמה ממש כל ימי חג הסוכות והוא נמי סגולה לטימגנא טבא

והנה אע"פ שצידך האדם להיות בשמה תהמיד, כדי שיעיר ליבו פניו ושם לעבודת ה' יתברך, וכמו שנאמר (דברים כח) "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמה ובבטוב לבב", והרי שעבודת ה' יתברך צריכה להיות בשמה ובבטוב לבב, בכל עת ובכל זמן. וכן כתוב נמי הרכבתם בה' לולב (פ"ח הלכה טו) שכח שם, השמה שישמה אדם בעשיות המצווה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדוולה היא, וכל המונע עצמו משמה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר (דברים כח) "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמה ובבטוב

קיה עטרת הלכות והנהגות הслиחות והימים הנוראים פז

לבב", וכל המגיס דעתו ותולק כבוד לעצמו ומתקבב בעיניו במקומות אלו חותא ושותה, ועל זה הודיע שלמה ואמר אל תהדר לפני מלך. וכל המשפלו עצמו ומכל גונו במקומות אלו הוא הנadol המבוּד העובד מאהבה, וכן זו מלך ירושאל אמר (שמואל ב' ו) "ונקלותי עוד מאות והתי שפל בעיני", ואין הנдолה והכבוד אלא לשמה לפני זה שנאמר (שמואל ב' ו) "זה מלך וזה מפוז ומכרב לפני ה'", ע"ש. ובמגין מגיד משנה (שם) הוסיף וכותב על זה, דAckן מתברר וועל' כדורי הרכב'ס הללו בכמה מקומות בש"ס שציריך האדם לקיים את המצוות בשמה תמיד, וכעין שאמרו נמי בגמ' מסכת שבת (ל ע"ב) "ושבתתי אני את השמה" זו שמה של מצוה. ועיקר הורבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות זמצות מצד זהן חזבה עליו והוא מוכחה ואנו בעשיתן, אלא חייב לעשתן והוא שמה בעשיתן, ועשה הטוב מצד שהוא טוב ויבחר באמות מצד שהוא אמת, ויקל בעיניו טרוף ויבין כי לך נוצר לשמש את קונו וכשהוא עושה מה שנברא בשבלו, ישמה ויגיל לפיה שמהות שאור דברים תלולים בדברים בטלים שאין קיימים, אבל השמה בעשיות המצוות ובליימות התורה והתקמה היא השמה האמיתית. והוא שלמה בדורכי מוסרו שבת שמהת החקמה ואמר בני אם חכם לך ישמה לבני גם אני. עכ"ז. יע"ש.

מכל מקום הנה ביטים אלו של חג דסוכות גילה שבעתים חובה זו להיות בשמה, שהרי הוא ממצוות עשה ואורייתא לשמות ברגלים, שנאמר בה (דברים טז) "ושמהת בתגיך", וכמו שמנה נמי הרכב'ס בס' המצוות (מצוה נדי) את מצוה זאת, שכח שם, מצוה לשמה ברגלים שנאמר ושמהת בחגך אתה ובנך ובתך. יע"ש. וכן הוא נמי בדברי הרכב'ס הלסת יומ טוב (פרק ו' הלכה ז'). וצריך שישמה וישמה נמי את כל בני ביתו, וכדאיתין נמי בגמ' מסכת פסחים (קט ע"א) תננו רכנן, חייב אדם לשמה בניו ובני ביתו ברגל, (דברים טז) ושמהת בתגיך, כמה משםם – בין. רבינו יהודה אומר, אנשים ברואי להם, ונשים ברואי להן וכו'. יע"ש.

והנה אף שמצויה זאת היא בכל דוגלים כולם, מכל בתג הסוכות יש בה תוספת והעדפה שייהי האדם בשמה גדולה, שתנה מלבד הענן שיעקרו של הפסוק (הנ"ל) "ושמהת בתגיך והיית אך שמה" נאמר על לתג הסוכות (עי' רשי' מסכת פסחים ועי' א"ד והיות אך שמה) שכח, קרא יתרא הוא, רכתי לעיל מינה לתג הסוכות תעשה לך שבעת ימים וטמץ' ליה ושמהת בתגיך, והוד כתייב שבעת ימים תחוג וגוי והיות אך שמה. יע"ש). ועי' בדברינו בס' מוחב ומפו על סדר עניות כהן גדול ביום היכיפורים בסוף הספר (אלון

עטרת הלוות והנהגות הסליחות והימאים הנוראים פ' קיט

בכתה אות ט עמוד תרת) שהבאו בה טעםם דמסתבר דהקב"ה ברחמייו ורביהם ובאהבתנו את ישראל בניו רחומי, רזה לזרזותיהם ונחמתם מעצבונם ובעזה כל הימים הנוראים שקדמו לתаг הסוכה, שהיו יראים וחדדים בתפלות ובכוביות ובתאנוגים ובכל עבדות ה' יתברך, ولكن כדי שתשוב נפשם במנחות הנפש, קבוע להם שכיר מיוחד על זה ו齊יהו אותם שהיו שמחים וטובי לב לאחר מכן נימל חג הסוכות וקבע להם שכיר טוב על זה, שעלה עצם השמתה שהם שמחים שיקבלו שכיר טוב על כן. יע"ש. (וראה לקמן מה שהבאו בס"ד כי"ב נמי בשם הרב פלא יוזע. יע"ש.)

והנה מלבד עניין זה שהוא מצוה של תורה שהיה האדם שמה בימים אלו של חג הסוכות, הבה מצינו שכותב בו ה' בספר פלא רץ' (ערך סוכה) ויל' שם: ועוד גולה בתаг הקדוש הזה מצות שמהה של מצוה, ואם בכל ורגלים מצוה לשמהה על אחת כמה וכמה בתאג הקדוש הזה, אשר הוא ומין שמתתינו כאשר אנו אומרים בתפילה ועליה בתיב (דברים טז יד – טו) "ישמחת בתגיך והיית לך שמחה", אומנם לא צוינו יצרנו אלא על שמחת הלב, שהיה שבע רצון ומלא שמהה של מצוה כאשר התי יתן אל ליבו מה אנו ומה חיינו ומה טוב חקלנו ומה נעים גורלנו, אשר בחור לנו יצרנו ולא מהבננו, וחיבת יתרה נורעת לנו עד אין חיקר ועד מקום שאין יד שבלוט מגעת, ומעט אשר עינינו וכן זוירות שיעצנו בעזה טוביה וננתן לנו ראש השנה ויום הנפרורים לכפר בהם עונותינו, ובאהבתו חמלונו באב את נן ירצה רזה לשמחתו מיגוננו ומצערו שנצטערנו ביום התשובה וננתן לנו תקפי את חג הסוכות ו齊ינו לשמהות, וקובע לע' שכיר טוב על שמחתינו, היש חך מתוק מוה. ורזה הקב"ה לוות את ישראל לפיך ורבה להם תורה ומצוות (מצוות כב ע"ב) וננתן לנו מצות סוכה לפרום טומת שלומו עליינו וכו'. ו齊ינו לשמהה של מצוה, והוא סימן טוב לכל השנה, שכותבו גורי הארץ זיל, שמי שהיא שמח וטוב לב ולא יצטער כלל בחג הקדוש הזה, מובהך לו שתעללה לו שנה טובה ויהיה לעולם שמה. אי לזאת, לו בכח יגבר איש לשבח עצבו ונגן וכל דבר המצערו, ולשםהה בכל יום שמהה חדרשה, שמהה של מצוה, כמו שכותב בזוהר הקדוש, בה תמיד במחשבות טהורות כדבר האמור, יותר מה מה יש רשות למוקם לשמהה באשר יתן אל לבן, מה געשה בשם ממעל על ידו, אשר ליד אשה שוכנה לך להיות בונה בשם עליותיו וכו'.

עכ"ד. יע"ש.

וחוינן מכלי האי דאייא סגולה גדולה וננבדה בעניין זה של השמהה בימים אלו של חג הסוכות ורבותה שמענו משמעה דרבינו גורי זיל אשר גלו לנו את דב'ך אלה שכך

קב' עטרת הלכות והנוגות הסליחות והימים הנוראים פז

שהאדם שמה בהם שמחה של מצוה, הוא סימן טוב לכל השנה, כיון שככל מי שיהא שמח וטוב לב ולא יצטרך כלל בתהג הקדוש הזה, מוכתח לו שתעללה לו שנה טובה וייה לעולם שמת. لكن ברור הוא הדבר שצריך שישיר האדם מליטו כל עניין ור, ויהיה כל מבטחו אך ורק בה' יתברך, וממילא יהיה בשם גודלה שמחה של מצוה, וזכה לכל הרוב הצפוף לו על זה.

שציריך להזכיר נמי הtag גם את לב האביגים והגדרים

ובאמת צריך האדם בויה ג"כ להזכיר לשם את לב העניים והאביינים, כי היא עיקרת שמחתו של הקב"ה, וכי בדברי זדמ"ס בהלכות יום טוב פרק ו הלכה ז – יה' שבעת ימי הפסח ושמונת ימי הtag עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית, וחיבר אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובגיו ואשתו ובנו ביתו וככל הנלויים עליו שנאמר (דברים טו) "ישמחת בתהג" וגו', וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל גם לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומליים, אבל מי שטעה דלתות החצרו ואוכל ושותה הווא ובגיו ואשתו ואיןו מאכלי ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחה אלא שמחה כריסו, ועל אלו נאמר (הושע ט) "זבחיתם כלתם אוננים להם כל אוכליו יטמאו כי לתוכם לנפשם", ושמחה כזו קלון והוא למ שנאמר (מלachi ב) "זרתיי פרש על פניכם פרש חביבם". ע"ש.

וכן הוא נמי בזוהר ק פר' יתרו (דף ע"ב) תא חזי, בכלחו שאר זמני חגין בעי בר נס לחדי ולמחדי למסכני, ואי הוז חדי בלוודוי ולא יהיב למסכני, עונשיה סגי, דזהא בלוזודי חורי ולא יהיב חיזו לאחרא, עליה כתיב (מלachi ב ג) "זרתיי פרש על פניכם", פרש חביבם, ואי איזו בשבטה חרי, אף על גב דלא יהיב לאחרא, לא יהיבן עליה עונשה כשאר זמני חגין, דכתיב "פרש תגיכם", פרש חביבם קאמר, ולא פרש שבתכם וכו'. יע"ש. וע"ע נמי בס' שלמי ציבור (שלמי חגינה דף רצד ע"ב) שכתב שם בעניין הסעודה שפועשים לבבב גומרה של תורה ביום שמחת תורה, והוסיף וכתב על זה, ועייר הכל להאכיל לעניים בסעודתן שניים שטפח גודלה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות, שכלי מי שמשמח לב האומליים האלה משמח את הקב"ה, דאיןנו מאני תבירין דיליה, ובס' חמאת ימים כבר האריך בעניין זה בתוכחות ומוסריהם בטוב טעם ודעת וכו'. יע"ש.

ונפרט צריך להזכיר בזה בתהג הטבות, כיון שעוני העניים והאביינים הוא כנגד האושפיזין שמומינים לומכה, וכמתבאר בזוהר ק פר' אמרו (קד ע"א) ובאי למחדי למסכני [בתהג

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פ' קכא

הסוכות], מ"ט בגין חוליקא דאין אושפיזין זמין דעתני דעתני הוא. והוא דיתיב בצלא דא דמיינטא זמין אושפיזין אלין עליין אושפיזי מהימנותא, ולא יהיב לנו חולקון כלו קיימי מניה ואמרי "אל תלחט את לחם רע עין" וג', אשכח זה והוא טורה דתקין רילה הוא ולא דקב"ה עליה כתיב "חוירתי פרש על פניכם" וג' פרש תגיכם ולא תגנ. ווי ליה לההוא בר נש בשעתא דאלין אושפיזי מהימנותא קיימי מפרטיה. ואמר ר' בא אברם כל יומי היה קאים בפרשאת אורחין לומאן אושפיזין ולתקנא לנו פטור. השוטא דזמנין ליה ולכלנו צדיקיא ולוזד מלכא ולא הבין לנו חולקון אברם קאים מפרטא וקרני סודו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וככלנו מלקין אבטחה. יצחק אמר ובطن רשעים תחפר. יעקב אמר וכו'. יע"ש.

וע"ע גמי בס' פלא ייעץ (מערכת סוכה) שכטב גמי בעניין זה, ז"ל: ובשמתו לו יתערב לשמה לב עניים ואביונים וזה מצות כל הגים והמועדים, Dai Aiho Tzuri ve'Ari Lemschini עליה כתיב (מלאכי ב ג) "חוירתי פרש על פניכם פרש תגיכם" וכל שכן בחג החדש הזה דחויבא רמיא לנו לעניינים חלק האושפיזין, שאם אינו נתן מקלין אותו קללות נمرצות האושפיזין, ואם יתן ישא ברכות מהם כטבא בווער הקדוש, Ai lozat Yihud haAish veLefat, ויזא חפק בברכת, ולא יגרע מלhommeין על שולחנו איזה עני, ואם לא יוכל לעשות זאת, לפחות יפריש ממונו לצדקה בערב הדבל על כל סעודה, ויאמר בפה מלא, זה אני נתן לצדקה בשבייל חלק אברם אושפיזיא קדישא, וזה אני נתן בשבייל חלק יצחק אושפיזיא קדישא מסעודתי, וכן על זה הרוך, או ישלה מאכל לעני קודם כל סעודה, ובזה ישא ברכה ורב טוב. עכ"ד. יע"ש.

וע"ע בדורינו בס' הנחמים מפו על מצות כתיבת ספר תורה (סמן ד סעיף ג) במא שהבאנו בס"ד שם, שבבים שארם יש לו יום שמחה ובפרט אם הוא עושה בו סעודת מצוה של שמחה, שרואי ותגן הוא לפוד צדקה לעניים ומקומות של תורה, ואם יוכל אף ישתחוו אותם בסעודת המצווה, ועל כל פנים ישוחל בעניין זה של פייר הצדקה לתה להם מעות כדי שייהה להם בזה דברי מאכל. יע"ש שזוארכנו בזה מפי סופרים ומפי ספרים, ומשם בארא'ה. יע"ש.

עגין סוד השמחה שצטוריינו עליה במיוחד בחג הסוכות

והנה כאמור לעיל עיקר מצות תורה והקדשה שנאמר (דברים טו) "ישמתת בתגןך", היינו בחג הסוכות ובכ"ל, מלבד שהוא מצות התורה והקדשה, יש לומר בזה עוד כי עניין זה הוא ברחמי הש"ת עליינו, דהיינו חז"ל בוגט מסכת יoma (פו ע"ב) אמר ריש

קבב עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים הנוראים פז

לקיש, גדולה תשובה, שודנות נעשות לו כשוגנות, שנאמר (הושע יד) "שבה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך", או עון מזיד הוא, וכא קרי לה מכשול [שהוא לשון שוגג]. איני, והאמיר ריש לקיש, גדולה תשובה שודנות נעשות לו כוכיות, שנאמר (יזוקאל לג) "יבשוב רשות מרשותו ועשה משפט וצדקה עליהם והוא חייה". לא קשיא, כאן – אהבה [זונות נעשות כוביזות], כאן – מיראה [זונות נעשות כשוגנות]. יעוש. וא"כ חזין מהכי שהועשה תשובה מהאהבה והדוננות להוציאות.

וזנה בימים הנוראים עשו האדים את תשובה מתוך ירא, כי האדם חושש למה שצריך לעמוד בדין לפני רם ונישא מלך מלכי המלכים הקב"ה, וא"כ עיקר תשובתו היא מתוך ירא. ומכל מקום אף שעורשה תשובה, הנה עדין נשארים לו הוכיות כשוגנות. אלם עתה כশמוגיעים ימי חג הסוכות, כשהכרבר עברו ימי הדין בעיקרים, והאדמים יושב בצל הסוכה צילא ורמאננותא, מתעוררתו נפשו של האדם באהבת ה' יתרבן מתוך שמחה וטוב לב, וא"כ כשהאדמים עשו תשובה וזה עשו אותה מתוך אהבה, וממליא נרapticים לו כל אותם זונות להוציאות. ועל כן הקב"ה בrichtיו ורביהם ובאהבותו אותנו, ציוה גור הדין לא נתהム. שמותים בימים אלו של חג הסוכות, שהרי בעיקרים של דברים עדין גור הדין לא נתהム, דאין הוא נתהム אלא עד יום השענא רבא, שאו געשה חותם חיזון ואחרון, ובימים שמנני עצרת הפטקים נשלחים, (עי' להגרי"ח בס' בן איש חי פר' חוות הברכה אות ב) שכתבת, בليل המשענא רבא, בעת חצות לילו, נגמר ונעשה בחינת חותם החיזון למעליה, כי ביום היכפורים נגמר חותם הפנימי שהוא העיקר יותר, ולכן בהשענא רבא, נמסרים הפטקים, ואף על פי שנמסרו הפטקים, יש עוד זמן להצלה, עד יום שמנני עצרת, ולכן צריך להתעורר בתשובה גדולה, בהשענא רבא וכו'. יעוז). ולכן בתג הסוכות עדין יכול האדם לתקן את גור דין שנחתם בחותם פנימי ביה"ב, והשיית' בתחלתו עליינו רצה שנעשה תשובה מתוך אהבה ושמחה, ועל כן ניתן לנו את ימי חג הסוכות הללו שאנו מז涓ים להיות בהם בשמחה, וממליא התעוררנו נפשו של האדם לעשות תשובה מתוך אהבה. וכ"ל.

והנה דורשי רשומות אמרו בדרך רמו ודורש דרוש וקבל שבר, שזו נמי העניין שאנו עושים את שמחות בית השואבה לשאוב מים ולנסך על גבי המבנה בימי חג הסוכות, כי הנה כאמור התשובה שאנו בימים הנוראים של ראש השנה ויום היכפורים היא תשובה מתוך ירא, והנה ביום ראש השנה אנו עושים תשליך להשליך העבירות לטמים, כיוון שאין לנו חפץ בתם כלל, שזרוי לנו עושים תשובה מתוך ירא וכל היותר עברירות אלו

עטרת הלכות והנהגות הסליחות והימים הנוראים פז קכג

נałפיכם רק לשגנות שענין זה נחשב עכ"פ עדין לגודר של עבירה, וכן אנו משליכים אותם אל המים להפרט מהם מהר ככל האפשר, כי לתוקף יראת הדין אין אנו חפצים שיישאר בידינו אפילו שגנות. אולם הנה עתה בימי חג הסוכות, שכאמור הם ימי שמחה ורצון, ועוד אנו עושים תשובה מתוך אהבה, שכבה תשובה זאת נהפכים והעבירות לזכיות, אנו מתעדרים כביכול בהרטה על מה שהשלבנו את העבירות ביום ר'ה למים, שהרי עתה עבירות אלו הם שווי ערך, כי גם נהפכים לזכיות. ולא כביכול אנו הולכים למים "לשאוב" את אותן העבירות, ולהפוך אותן לזכיות על תשובה שאנו עושים עתה, שהיא "תשובה מהאהבה". וכ"ל.

ועל"פ כאמור עיקרים של ימים אלו של חג הסוכות, שניצטוונו עליהם בתורה הקדושה לשמות בהם וכמ"ש "ושמחת בחגיך", וכן כל מצות ישיבת סוכה שניצטוינו לשבת בטוכה יום ולילה, בא כדי שנשחת ותענג בהם, וממליא תעורר בתשובה מהאהבה והדוננות יתפכו לנו לזכיות, קודם גור דין האחרון שנעשה ביום הוישענא רבא. וכן ישתדל כל אדם לעורר את עצמו, וכן לעורר את כל בני ביתו, לעשות תשובה מתוך אהבה בימים הקורושים הללו של חג הסוכות, וממליא הפך הכל לו ולهم לזכיות גמורות.acci"ר.

[ואגב אורחיה יש לציין במה שהקשה ומהדרש"א במס' יומה שם(פ"ו ע"ב ד"ה גדולה תשובה) במא דאמרין שעילידי התשונה שעשו מהאהבה ודוננות נהפכים לו לזכיות, דהגה לכוארה דבר זה והוא תמה דنمצא חוטא נשבר, שעשה עבירות ועתה הכל נהפך לו לזכיות. ואיל דעשה תשובה מהאהבה כדאסיק דהביבאיידי, וזה דעשה תשובה גמורה ומוסיפה במעשי הטובים יתר מכדי ההזורך לגבי אותו עון, וזהו אותן מעשים טוביים שמוסיף להם געשים לו כוכיות, וקרא דמייתי מוכחים כן שנאמר "ובשבוב רשות מרשותו ועשה משפט וצדקה עליהם היה" וגרא, דמשמע משפט וצדקה שהוטיף לעשות על תשובתו עליהם יהיה יהיה וכו', ועוד"ז י"ל מ"ש הכתוב "דבר אל לב ירושלים וגרא כי נרצה עונה כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאיה", דמלת נרצה קשה לפי פשוטו גם מלת לcketה, דה"ל למכתב לketת, אבל הפריש ביני נרצה עונה שהיה העון מרוצה בזכיות, וזה על ידי שמוסיפיט עתה במצוול, וממליא לketת שכר מצותיה לעתיד כפלים כחטאיה, אחד מה שדרבו בזכיות עתה, וגם עוד בין שעשתה תשובה מהאהבה שהחטא גופיה נעשה וכות. וממליא יש לה כפלים. יע"ש. ומכל דבריו אלה של מהרש"א מתבאר ועליה דין ודוננות נהפכות לזכיות בתשובה מהאהבה, אלא דוקא שמוסיף עתה במצוול, וממליא

קד" עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז

נראה מכלל מעשיו אלה של האדם שהוא מוחר בתשובה שלימה, ועל כן דוקא וגופcis לו את הודותנות לזכיותו. וק"ל

ובענין זה של תשובה מהאהבה מצינו עוד בוה, דהנה בגם' מסכת ברכות (لد ע"ב) מצינו פלותא רבי יוחנן דס"ל צדיקים גמורים עדפי מבלי תשובה, ולעומת זה רבי אביהו ס"ל דבעל תשובה גורלים יותר אפילו מצדיקים גמורים, דעתה התם, אמר רבי חייא בר בא אמר רבי יוחנן, כל הנבאים יכול לא תנבעו אלא לבבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים – עין לא ראתה אליהם ולתך. ופליגא רבי אביהו, ואמר רבי חייא, מקום שבבעל תשובה עומדים – צדיקים גמורים אינם עומדים, שנאמר (ישעיה נז) "שלום שלום לרחוק ולקרוב", לרחוק ברישא והדר לקרוב, ורבי יוחנן אמר לך מא רחוק – שהיה רחוק מדבר עכירה מעיקרא, ומאי קרוב – שהיה קרוב לדבר עכירה ותרחק ממנו השתטא. יע"ש.

ומה עמדו להקששות על דברי הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ז הלכה ד) ואיל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממיעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה, אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאשרו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששוכנו הרבה טעם החטא ופירש ממנה ובבש צרו, אמרו חכמים ממקומות שבבעל תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו, כלומר מעתה גודלה ממיעלת אלו שלא חטא מעולם מפני שהן טובשים יצרים יותר מהם. ע"ש. וחווינןaca הדרמב"ם פסק כדעתו של רבי אביהו בעל תשובה גדולים יותר מצדיקים גמורים, וכואורה מה הכריזו לפוסוק כן כנגד דעתו של רבי יוחנן. ונגאון ודורג צייר כתוב לבאר (שם) והגנה יש לומר רוזרמב"ם ס"ל בחלוקת זאת של רבי יוחנן ורבי אביהו דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דברי יוחנן שאמר הצדיקים גמורים עדפי מבלי תשובה, מיידי בעבלי תשובה שעשו תשובה מיראה, וממילא כל הודותנות נהפכו לדם רק לשגנות, וא"כ עדין נשארו העבירות בידי אלא שוט רך בשוגג, ולכן צדיקים גמורים עדפי מהם, שאין בידי שום חטא כלל. אולם לעומת זאת רבי אביהו דבעל תשובה עדפי מצדיקים גמורים, מיידי בעשיהם תשובה מהאהבות, וממילא ורק כל הודותנות נהפכו להם לזכיות, ונמצא שאין בידי עתה שום חטא כלל, אלא רק זכיות ומצוות, ולכן בעבלי תשובה אלו מצדיקים גמורים, שאין בידי כל כך מצויות וזכיות כמו בעבלי תשובה אלו, שהרי לעשנות מצוה קשה הוא יותר מאשר עכירות, ואצל הבעלי תשובה העבירות היו מעיקרא ורובה

עטרת הלכות והנحوות הטליחות והימאים הנוראים פז קכח

בماור עבירות ונחפכו עתה למצאות חכיות, ואצל הצדיקים אין להם אלא רק את אותם מצאות שעשו, וכל בעלי תשובה עדיפי במאזריקים.

וממילא הרמב"ם (הנ"ל) שכתב דבבולי תשובה עדיפי מצדיקים גמורים מידי בעניין עושם תשובה מהאהבה שודנות הנפקים ליכוות, וכאמור לעיל דבاهאי מילתא לא פליגי רבנן, וסבירא לנו לטולו עלמא דבעושם תשובה מהאהבה עדיפי בעלי תשובה מצדיקים גמורים. וק"ל.

ענין סדר הלימוד בליל השענא רבא

והנהليل השענא רבא נשגב גדול וחזוב הוא במאור מאוד, ורבים בו בתפילהות ותחנונים, ויום זה הוא סיום הימים הנוראים, שבו נעשה החותם האחרון של גור הדין לטובה, וכבר נתנו על ימים אלו של הימים הנוראים סימנה טבא "אריה שאג מי לא ירא" כלומר "אריה" שום עיקרי הימים הנוראים א' אילן, ר' אש השנה, י'ם הכהפורים, ה'שענא רבא, כי ימים אלה הם עיקרי הימים והבזאים, וכאמור העתה האחרון הוא ים השענא רבא, והוא הנשגב ביותר כי "הכל הולך אחר החותם" (ברכות יב ע"א). ומטורת טן הקדמוניים נתן סדר מיוחד להשענא רבא, שקוראים בו את ספר משנה תורה הלא הוא ספר דברים, ואח"כ מעט חוות הלילה קוראים בו את כל ספר התהילים עם ז' כורותי הברית, ועם כל התפילהות ומזרופים בהן.

ועי' גמי בדברי הגראי"ח בס' בן איש חי (פרק' וחאת הברכה אות א-ג) שכתב שם בעניין מעלה ים זה, מרבים בתפילהות ותחנונים בהשענא רבא, כי הוא סיום ג"א יום שנתנו לישראל בחסוך עליון לעשות ביום תשובה ותקבל תשובה, והם שלשים בלבד, מיום ראשון של ראש חודש, ועשרים ואחד יומדתשרי, רמו לדבר, אין נא אלא לשון בקשה, לך נתנו ג"א ים, לצורך הבקשות ותחנונים, ויום זה הוא סיום ים ג"א, ולבן נקרא השענא רבא, כלומר הרושע את ים ג"א, שהוא רבא דהכל הולך אחר החותם. בליל השענא רבא, בעית חוותليل, נגמר ונעשה בחינת החיצון למעלת, כי ביום הכהפורים נגמר חותם הפנימי שהוא העיקר יותר, ולבן בהשענא רבא, נמסרין הפטקין, אף על פי שנמסרו הפטקין, יש עוד זמן להצלחה, עד ים שמיני עצרת, ולבן צריך להתעורר בתשובה גדולה, בהשענא רבא, יהיה לבו חרד בתשובה, כל היום כולו. למדו סדר המזוקן בשמה ובתלהבות, כי בלימוד ספר משנה תורה, נעשה עיקר והתיקון ראוי להיות ביום זה, ומעט קודם חצות לילא, יאמרו קריית שמע על המטה, עם הפסוקים שיש עמה. יעוז. וכאמור לאחר חוות חצות קוראים את כל ס' התהילים מילה

קכ' עטרת הלכות והנתגות השליחות והימים הנוראים פז

במילה עם ז' כורותי הברית. ובמו שהচבר הגרי"ח גופיה את עניין זה של קריית ספר התהילים בליל הווענאר בא ב' בין איש חי (פרשת וישלח אותן ו). יע"ש. [ע"ע נמי ב' פ' פר' עץ חיים (שער המולב פ"ד ופ"ה) מה שכתב שם על סוד קריית ספר משנה תורה בליל הו"ר. יע"ש. וע"ע נמי ב' קפ' החאים (ס"י תרס"ד ס"ק ד) מה שכתב על עניין קריית ספר תהילים בליל הווענאר רבא. יע"ש].

שטווב ונכוון הוא לעשות את סדר הלימוד שלليل הווענאר רבא בתוך הסוכה
והנה במקום שאפשר טוב ונכוון זאת שיעשו הציבור את סדר בלימוד שלליל הווענאר רבא בתוך הסוכה, חזא כיוון שעלי ידיך זוכים בזמנים מצות עשה דוארייתא של מצות סוכה, ועל ידיך כך ירכזו בכוחות לקראת עת החותם האחרון, והנה עוד גם שעלי ידיך יוכו את הציבור שלא יאכלו חוץ לסוכה, דכאמור לעיל נכוון והוא להחמיר כדעת מראן ז"ל בש"ע (הנ"ל) שלא לשותות אפילו מיט מוחץ לסוכה, ובפרט נכוון להזהר בהז בלילה קידוש זאת עת החותם האחרון.

ואולם כל זה במקומות שאפשר, אבל אי לא מסתיעא מילטא, בגין קשר מאד בחוץ בסוכה וכי"ב, ואם ישבו בחוץ לא יוכל לסתור בישוב הדעת וכראוי, ברור הוא הרבה שייעשו את הלימוד בתוך בית הכנסת, וכל מי שדרצה לאכול או לשותות יצא בחוץ לסוכה, ויחזרו וימשיך את לימודו. זק"ל.

ונ"ש עוד מנגיגים שונים שנוהגים בלילו זה בעין העניין של הימים הנוראים, בגין מה שהביא הרט"א בש"ע (ס"י תרס"ד ס"א) דזה מתקנים נוהגים לטבול קורם עלות השחר, כמו בערב ראש השנה וערב יוה"כ פ. יע"ש. והוא עוד נמי בשל"ה (מס' סוכה) שכתב, דיש נגנו לטבול בערב הווענאר רבא, כדי שייהיו פנויים כל הלילה לתורה ולתפללה ולשירות ותשבחות, ושיבת את מנגג זה. יע"ש

וע"ע נמי בתוס' ברכות (לד ע"א ד"ה אמר) ובמחוזר ויטרי (ס"י שפג) שככובו שנוהגים לומר בווענאר רבא שבע פעמים ה' הוא האללים כמו במנצאי יום הכפורים, לפי שביה"כ פ נתחים לחיים דיןנו והומנתקים בחתימת החיות ושכינה עולה למעלת בעדרבות. יע"ש. ובמחוזר ויטרי (שם) כתוב שאמורים גם שמע ישאל וגוי ובירוך שם כבוד וגוי כמו במנצאי יה"כ. יע"ש. וע"ע בשיבולי הלקט הקצר והובא בהערות לשבה"ל השלם (ס"י שעא) שכתב, שנוהגים גם לומר בו "זוכרינו לחיים" ואבינו מלכינו. יע"ש. וראה עוד נמי בתפארת שמואל על הרא"ש במסכת ברכות (סוף פרק ראשון)

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פ' קכז

שגביא בשם מחוזר כת"י דיש מזראשיגט שהיה אומר בהושענא רבא "מלך הקדוש" ו"מלך המשפט", ושכנן נגג מהר"ם. יעו"ש. וכאמור הכל וזה לטעמי קדושת הימים הנשבב הזה, של ים הושענא רבא, אשר נתתמים בו בוחות אחרון לחים טובים ולשלום לשנה טובה מזוכה ומברכת. אכי"ר].

שציריך האדם לשמות ביוטר ביום שמחת תורה, וסגולת גודלה יש בזה כמבואר להלן

הגה המנהג פשוט וברור הוא להוציא את ספרי התורה ביום שמחת תורה ולריקוד עמרם בשמהה גROLAH רבה ועצומה, וגם עושים סעודה, והכל לכבוד גומרה של תורה, וכן שכבר בתגן בעניין זה בס"ד בדרכינו בספר הנחמדים מפי על מצות כתיבת ספר תורה (סימן ג', סדר הולכת ספר התורה מבית בעל המצואה לתניניו בבית הבנתה הערה כת) דאכן מנגג זה יסודתו בהררי קודש על פי דברי חז"ל שהרי אמרו במדרש (קהלת רבה א' ב') על הפסוק (מלכים א פרק ג פסוק ט) אחר ברשות החלום של שלמה ומלך שהק"ה הבטיח לו חכמה גודלה וכו', כתיב, "זיקן שלמה והגה חלום ויובא ירושלים ויעמד לפני ארון ברית ה' ויעל עלות ויעש שלמים ויעש משתה לכל עבדיו" א"ר יצחק מכאן שעושין סעודה לגומרה של תורה, מיד שרתיה עליו רוח הקודש, ואמר שלשה ספריט הללו, משליל, ושיד השירים, וקהלת, הה"ד ובררי קולת בן דווי. יעו"ש. וכן הוא נמי במדרש שיר השירים הרבה (פרק א פיסקא ט) שמעניין שלמה המלך לומדים דעושים סעודה לגומרה של תורה. יעו"ש. וא"כ מטילא יש לומר דעתם שמשתים לטובב את הספר תורה בחדאי דחשייב גומרה של תורה. ויתורה על כך מצינו דאפילו ביום שמחת תורה שגומרים לקרוא בתורה בפרשיות והזברכה עושים ביום זה סעודה לגומרה של תורה, ובמ"ש בספר האשכול (ולתנות סוכה ופי קעג עמוד ב) שכטב שם ז"ל: ואמרו בהגדה זיקן שלמה והגה חלום ויובא ירושלים ויעמוד לפני ארון ברית ה' ויעל עלות ויעש שלמים ויעש משתה לכל עבדיו, אמר ר' אלעוז מכאן שעושין סעודה לגומרה של תורה. שהרי שלמה כהשмар לו הקב"ה הנה בנתתי לך לב חכם ונבון אשר במורך לא היה ואחריך לא יקום כמוון, וכתיב זיקן שלמה והגה חלום, שמיד היה שומע העופות מזפ齊ים והיה מבין לשונם, ומיד עשה משתה לכל עבדיו, הא למדות שעושין סעודה לגומרה של תורה, לכך שעושין סעודות גדולות ותעוגים גדולים ביום שמחת תורה לכבוד סיום התורה. יעו"ש.

קכח עטרת הלכות והנحوות חסליחות והימים הנוראים פז

וכן נמי בהגחות אשורי מסכת סוכה (פרק ד סימן ו) שכתב שם מהאור ורועל [הלא] סוכה מ"ס שכ], ועושין שמחת תורה בפק השעי וחתני תורה רגילין לעשות בשושבנין סעודה גמורה ומומנין את הקול וบทבון להם מאכלים טוביים ומצאת עיקרו של מנהג במדרש בחלلت שיר השירים ייכא יושלים ויעמוד לפני ארון ברית וגוי' אמר רבי יצחק מכאן שעושין סעודה לגمرة של תורה. יע"ש. וכ"כ נמי בשיבולי הלקט (ס"י שעב) שהוא הענין שעושים סעודת מצוה ביום שמחת תורה הדוא משות גמורה של תורה, חמיא דהיה אצל שלמה המלך ע"ה. יע"ש. וכן הבא מראן בב"י חז"ח (ס"י תרטט) את דברי האור ורועל (הנ"ל) במש"כ שבתגים לעשות סעודת מצחה ביום שמחת תורה של תורה. יע"ש. וכן הבא דין זה נמי הרמא בש"ע או"ח (ס"י תרטט ס"א) שכתב שם, וקורין יום טוב ואחרון שמחת תורה, לפי ששמחין ועושין בו סעודת מצחה לגמורה של תורה, ובוגדין שהמיסים התורה וחתנייל בראשית נודרים נדבות וקוראים לאחרים לעשות מצחה. יע"ש. [נע"י במשנה ברורה (שם סק"ז) שכתב, לגמורה של תורה – כדייאתה במדרש שה"ש וה"ה לגמר מצחה. כתוב הא"ר מבואר מהפוקים דריש לשמות לרבים בכל מה אפשר בשמתה של מצחה, ודלא כי שמחין וזוחין אלו לאלו עד שהשתמטה נהפרק לתוגה ח"ז גם מתווך קר מונען משמתה של מצחה ולכך יש געור בזה. עכ"ל. גם מהרי"ק (בשורש ט) האריך מאד שלא לבטל שום מנהג שנגנו לכבודו שמחת התורה ע"ש, ולכן רעה עושין בהרבה מקומות ומה שביטלו מקרוב שלא לעשות משתה ושמתה בשמחת תורה, אף גם ששמחין בשארם ימים וכל ימיהם כחגים ובעו"ה ביזי כבוד תורה גרט זה שמתורה מונחת בקרון ווית ודוש ואין מבקש מי יתן ישיב וידיהם שבר בית ישראל במרה בימיין, בכורי יעקב. יע"ש.

וזרי שהגאנן בעל עורך לנרכ' בינוורי יעקב (הנ"ל) צוחה במר על חוסר כבודה של תורה ח"ז במה שמבטלם את ענין הסעודה ביום שמחת תורה, וממילא בודאי הוא שאין לבטל את ענן הסעודה בעת סיום כתיבת הספר תורה שהוא עת גמורה של תורה ממש, וגם הוא סיום של מצחה גדרלה וחושבה ואת שאינה באה בכל יום. וזה ברור. וע"ע בדברינו בס' הבוחדים מפו (שם) שהארכנו בוה בס"ד עוד טובא. יע"ש.

[יש לציין בענין זה שעושים סעודת ביום שמחת תורה לגמורה של תורה, דע"י בס' שלמי ציבור (שלמי חגינה דף רצד ע"ב) שכתב שם בענין הסעודת שעושים לכבוד גמורה של תורה ביום שמחת תורה שכן נהוג וכן צריך לעשות וכו', והוסיף וכתב על זה, ועיקר הכל להאכיל לעניים בסעודתן שאין שם שמחת גדרלה ומפוארה אלא לשם לב עניים ויתומים

עטרת הלכות והנוגות השליחות והימים הנוראים פז קכט

ואלמנート, שכלי מי שמשמה לב האומללים האלה משמה את הקב"ה, דאיינו מאני תבירין דיליה, ובם' חמאת ימים בבר הארץ בעניין זה בתוכחות ומוסרים בטוב טעם דעתך וכו'. יע"ש].

גודל עני השמה לכבודה של תורה

הנה בס"ד הארכנו ברברינו בס' שם מכות ובחובה (סימן ג', סדר הולכת טפי התורה מבית בעל המוצה לתנchio בבית הבנחת העירה ט) שיש בעניין זה של השמה לכבודה של תורה הקדושה, והנה בעניין השמה לכבודה של תורה, כבר אמרו רבינו במדרש במודר רבה (פרק ד פיסקא כ) על הפסוק (שמואל ב' י) "וזוד מכרך בכל עוז לפניו ה" וגוי, בא וראה כמה ביה זוד עצמו לכבודו של הקב"ה היה לו לדוד להיות מלך לפני סתם כמלך לטוש כל מלכותו, ולא עשה כן, אלא לבש כלים נאים לכבוד הארון ומשתק לפניו מה שאפשר לומר שנאמר (רבי הימים א' טו) "וזוד מכרך במעיל ברץ וכל הלויים הנושאים את הארון" וגוי, ובתייב זוד מכרך בכל עוז לפני ה', מהו בכלל עת, בכלacho, מהו מכרך שהיה מקיש דייז זוד וו וטופת ואומר כי רם [מלך גדור מלך גדול], והוא ישראל מריעים ותוקעים בשופרות ובחצוצרות וכל כלי שיר שנאמר (שמואל ב' י) "יכול בית ישראל מלכים את ארון ה' בתרועה ובקול שופר" וכו', והוא זוד והמלך ע"ה ממשים עצמו כהדיות, מהו מפח ומכרך האיך היה עשה אמרו רבינו היה לטוש בגדי זהב סנוון ודוטן לפו וזה מהכה בידיז זוד על גב זוד וטופת, בין שהיה מכרך כי רם היה מפוז מהו מפח שהיה הזהב המסתונן שהיה עליו קולו פוז, [הינו שהוחב שהיה על בגדיו היה ממשיע קול פז – פז] בעת שהיה רוקד לפניו ארון ה' והיינו "מפוז" ג' יכול לא היה זוד עשה יותר מזו לא אלא הזוף אספירס ומשויר לפניו וכו', ובתנ' לכולם מתנות מרוב שמחתו בארון, שנאמר (שמואל א' י) "זיכל זוד מהעלות העלה והשליטים וגוי ויתחלק לכל העם לכל המון ישראל" וגוי מהו אשר וכו'.

אין לך אדם בישראל שבזה עצמו על המזות יותר מדווד, הנה ר' דודה אמר לפני אלהים (תהלים קלא) "ה' לא גבה לבי" בשעה שמשתני שמואל למלך, "ולא רמו עינ'" בשעה שורגתني את גלית, "ולא הלבתי בגחלות" בשעה שהחוירוני למלוכתי, "זונפלאות ממי" בשעה שהעלתי את הארון. אם לא שוויתי ודומתי נפשי כגמול עלי אמר" כשם שתינגן זהה אינו מtabiyesh להתגלות לפני אמו, כך שוויי נפשי לפניך שלא התבונתי להתbezות לפניך לכבודך וכו'. יע"ש.

כל עטרת הלכות והנحوות הסליחות וחימים הנוראים פז

ובוואר הקדוש פר' משפטים (דף קז) איתא, דוד בדייא דמלכא דוה, ואע"ג דהוה בצערא תדייר, כיון דהוי דהוי קמי מלכא עלאה תב לביריה כמה דהוה, בגין לבדחא למלכא עלאה. יע"ש]

ומי לנו גдол מדור המלך ע"ה מישיה' שלא חס ולא שט ליבו לאף דבר שביעולם, ושם בכל כחו בגופו ונפשו לכבוד התורה הקדושה בעת הולכת ארון ה'. בגין מה נוענה אכתריה, אדם במלך ישראל שאמו בו (קידושין לב ע"א) מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, לא חס דוד המלך ע"ה לכלום, בודאי והוא דבכולי עלימא שאין להם להוש לכלום, כי אדרבה אין לך כבוד גדול בעולםםقادם המכבד את התורה ומשפיל את עצמו לכבודה. ועי' בתנא دبي אליהו רביה (פרק ז) כל המרבה כבוד שמים, כבוד שמים מתרבה וכבוד עצמו מתרבה, וכל הממעש כבוד שמים ומרבה כבוד עצמו, כבוד שמים במקומו וכבודו מתמעט. ע"ש.

וע"ע נמי בגודל העניין שצידק האדם להרבנות בכבוד התורה ולשנתו בה מאד, גמ"כ בס' שפת אמרת (דרוש טבות תורה"ה) שכותב שם, מאיד מאיד צרכין לשנתו בשמות תורה ולכבודה, והרי אמרו הלוimer מחכirmו את צרך לנזוג בו כבוד, ומה געשה אל התורה עצמה אשר מלמדת אותנו תמיד איך לעבור את ה', ומה הכבוד אל התורה להגות בה יומם ולילה, כתיב "סלולה וטורומך", ופרש"י כמחזר על עוללות בכרם ע"ש, כי באמת התורה אין לה שיעור ושלא פרשה ולכל פסוק ולכל תיבה ולכל אותן עולמות עליינות מיותדים, אבל הקב"ה הנית לנו פאה וועלות כמ"ש "לענין ולגר תעוזב", וכל מה שאנו יכולים להשיג הכל נובלות התורה שלמעלה, וכפי מה שהאדם יודע ואת מתחור על העולמות עני ואביון או התורה מromeמת אותו. יע"ש.

וע"ע נמי בס' שער הכוונות לרביינו הארי" זיל (דרושי-tag הסוכות הקדומה, דף קד ע"א) שבתב רבינו מורה"ז שם: יום שמות תורה מה שנגגו להוציא הספרים מהחוץ להיכל וגם להזכיר עמהם התיבה בשחר ובמנחה ובערבית ובבוצאי יום טוב מנהג אמיתי הוא וכבר נכתב בספר הוורד בפר' פנחס (דף רנו ע"ב ברעיא מהימנא) זיל ונוהגין ישראל למעבר עמה חזות ואתקראת שמות תורה ומעיטין לס"ת בכתר דיליה וכו', וראיתי למורי זיל גוזר מאיד בדבר זה להזכיר אחר וס"ת או לפניו או לאחריו ולרകד ולשורר לפניו בכל יכולתו ביל מוצאי יו"ט אחר תפלה ערבית והיה מקפיד מאיד לעשותו אז ז' הקפות שלימות וכו', גם ראיינו ביל מוצאי יו"ט שהלך לב"ה אחר והזכיר ז' הקפות והלך לדרכו ומצא בית הכנסת אחרת שנטאותו בהפחות וחור להזכיר עמם וכו'. יע"ש. וכן הוא נמי

עטרת הלכות והנحوות השליחות והימים הנוראים פ' קלא

בדביו בס' פרי עץ חיים (שער הללב פרק ח) שכתב שם, ואני ראיתי למורי ז"ל, שהיה הולך לפני הספרים, והוא מרכז ומרנן ושם בכל יכלתו, בכל ח' הקפות בלבד, ובוים לא ראייתי. אחר כך כשהיה הולך לבית הכנסת אחרת, שהיה מתהறן שם, והוא ערשין הקפות עם הספרים כנ"ל, ג"כ מזרוי ז"ל היה מסבב עמהן, ומרכז ומרנן בשטחה גדרלה, וכן אם נתחררו בבית הכנסת אחרת, היה עושה גם כן.

וע"ע נמי בספר מעשה רב (ס' רכב) שהגיא על הגרא", שהוא מקיף לפניו הספר תורה בשמהה הרבה, ומספק ומרכז מפוז ומכבר נבל עז, עד שהיו פניו בעורות כליד אש. יע"ש.

ובפרשיות שמחה זו של התורה לא הי ריק ביום שמחת תורה, אלא בכל עת שמוניסים בו ספר תורה חדש, דואג נמי הי עת גומרה של תורה. וק"ל. תה ברור.

עבי הסגולה הגדולה שיש לאדם במה שמחה לכבודה של תורה, וגם שזכה בכך לדברים הרבה

וע"י בס' שירה חדשה (סוף עמוד עז) שהביא שם מס' תוספות חיים שכתב בגודל המעלת לשמחה והרבבות כל מיני שמחות לפני הספר תורה, וסיים: "שכל הוילר בשמהה של תורה, בטוח שלא תפסיק התורה מזורע". יע"ש. ובאמת כן כתוב בדברים אלה בס' שלמי ציבור (דף רצד ע"ב) שכתב שם, ואמרנו רבוינו הראשונים שככל הוילר לשמחה בשמחת התורה כהוים הזה, בטוח הוא שלא תפסיק התורה מזורע, והעידו שדראו לדב גROL בישראל שהיה מרבה לשמחה בשמחת תורה וברוב גודלו היה מרכז ומכבר נבל עז ומעדך לבנות ישראל לשמהן, ודאו ממן שלשה זורות זה אחר זה איזצאי ידכו חכמים גדולים ומרכזי תורה, וידעו הכל שזכה לו על רוב שמחתו ביום שמחת תורה מה שלא ריאו מעולם בשום גודל בתורה שעשה כן, וכן עוד היום רבים וכן שלמים מראי לו וחושבי שמו נdagים מנגד זה לבבון דתורה, שמצו בז' וגילו צדיקים דרבינו כל ישרי לב, ואיתא בשנת (ל ע"ב) כתיב (קהלת ח טו) "ישבחתי אני את שמחה", וכתיב (שם ב) "ילשמחה מה זו עוזה", לא קשי, ושבחתי אני את השמחה, זו שמחה של מצוה, ולשמחה מה זו עוזה, זו שמחה שאינה של מצוה, ובמדרש תנחותם פר' פינחס אות טו) א"ל הקב"ה לישראל חיכם אני מוסיף לכם מועדים שתש machו בהם שנאמר "בזום השטני עזרת תהיה לכם". יע"ש.

קלב עטרת הלכות והנהגות הסליליות והימים הנוראים פז

הן אמת דמכל ובריו של הרנן שלמי ציבור (ר' ז') משמע دائרי בענין יום שמחה תורה, מכל מקום הנה ברור הדבר שלא ריד אלא בהוה והוא מעשים בכל יום בעת ובזמן קבוע, שהוא יומ שmini עצרת יום שמחה תורה. ומכל מקום ברור הוא הדבר דאפי בעת הכנסת ספר תורה דבר זה שיר וקיים, שהרי אותה העת של הכנסת הספר תורה היא עצין עני של שמחה תורה, שנייהם לדבר אחד הם מכוונים שהוא עת גמורה של תורה, והצד השווה שביהם הוא לזרבota את כבודה של תורהינו והקדושה, ולכן ספר יעקב יש לומר דעתו ואת קיימת אף באותה העת. ולכן ברור הוא הדבר כי יאל יעקב ויש מה ישראל, באותו עת של הכנסת הספר תורה ברוב עז ותעוזות לכבודה של תורהינו הקדושה, וגופה היא זכות תורהינו הקדשה להган ולחשיע ולהועיל בכל עת ובכל זמן, זה ברור.

וע"ע נמי בס' סגולות ישראל (מערכת פאות לא) שהביא שם בשם כתבי חז"ר זיל על הפסוק "זהית אך שמה" שהוא ס"ת תח"ך שהוא שם של הגרנש, כי השמחה היא סגולה לפרנסה. יע"ש. ובפרט שמחה של מצוה, וכאשר ידוע כי ריבינו האדר זיל היה אומר שככל השגותיו העצומות בתורה הקדשה הם בגלל שהיא שמה תמיד בלבמו תורה הקדשה, ובUESHYת המצוות. [וכאופן כולל צריך האדם להזהר ולהציג נפשו שלא יהיה ח"ז בעצבות כלל, ע"י בואה"ק מתיקוני הוור (דף נט ע"א) דאיתא התם, וצריך למחדה בה [בחגיגת] הדא הוא דכתיב "שמחת בחגון", דאייה חודה דקדושא בריך והוא אתקראית, ומאןداول למתחמי לה צריך לנטרא גרמיה מעציבו, דאייה לילית' חשות אעבון שאול טහול, דאייה מומ, ועליה אמר "כל אשר בו מום לא יקרב". יע"ש. וע"ע נמי בס' עובדות הקדש (חלק ב פרק מ"ד) שכ' שם, ובמודרש שוחר טוב יהי כבוד ה' לעולם וגו' א"ר ברכיה בשם ר' לוי אמר הקב"ה אני לא שמחתי בעולם ואומות העולם שמחיהם, והוא מה שאמרנו כי כשיין ישראל עושים רצונו של מקום ואין משליטים הבוגנה העליונה כביבול יש עצב למעלה בסוד ויתעצב אל לבו, וצד הרע שמה ומשם מתפשטת השמחה אל האומות הבאים מ הצד הוה ושםחים, כי זה לעומת זאת זה עשה האלקים וזה שמחה מצד הטוב, זה עצבון מצד הרע, בשווה שמה זה עצב, וכשה עצב זה שמ. ע"ש. וע"ע נמי בואה"ק פר' ויחי (דף רטו ע"א) דרך על ידי השמחה יכול האדם להגיע לידי השלימות. יע"ש. וע"ע נמי בס' ראשית חכמה (שער אהבה פרק י'). יע"ש.] וע"ע בדברי ריבינו החיד"א בספר מורה באכבע (אות רד) שכתב שם בענין לישת ואפיקת המצוות של פסח שעושה זאת בטירחה הרבה, ובכך הוא מזיע, וזה תיקון גדול לכפתת

עטרת הלכות והנحوות וסליחות והימים הנוראים פז קלג

עורנות. יעו"ש. והיינו דאמרין בשם ריבינו האר"י זיל שבווייה שמויע האדם בעת שטורה במצוה, בכח זיהה ואת נמחקים עזונתו הרשותים במצבו של האדם, עי' היטב בשעד וגיגלולים לרביבו האר"י זיל (דרך נד ע"ב) בענין רישום העוננות במצבו של האדם, וע"ע נמי בס' שכתי האר"י זיל (עמוד מח' ולהאה, כדפ"ח ירושלים תשנ"א). יעו"ש. וע"ע נמי בס' בן איש חי ש"ר (פרק צו אות כב) בגודל הסגולה של המטיריה את עצמו במצבות מצוה ומוציא בעסק המצווה הדאות. יעו"ש. וראה נמי בט"ז בש"ע אורח (ס' חס סק"ב). יעו"ש. וממילא ברור הוא הבהיר החשוך ורוקד בשמותת תורה הקדושה, והוא מוציא, וברודאי וධוכות הדא גודלה מאד שחרי שמה בתורה הקדושה שיש בה את כל התר"ג מצויות, והתורה הקדושה דיא אגרבי מגננא ואצולוי מצלא (עי' גמ' סוטה כא ע"א). ע"ע נמי בשער המצאות לא"ר זיל (פרשת ואתחנן דף לג ע"א) על הטורח שהיה ריבינו א"ר זיל מתיש את כחחו בתורה הקדושה נעת העסוק בלימודה, ושזהו מוציא על זה ועשה גודלה מאד, ואמר שכבה והוא משבר את הקליפות. יעו"ש. וראה גם בס' שכתי האר"י זיל (ריש פ"ד עמוד זי, דפו"ח). יעו"ש.

זע"ע נמי במשנה ברורה (ס' תרטט ס"ק יא) שכתב שם בענין השמותה וגודלה שעושים ככבודה של תורה ביום שמותה תורה, כתוב מהר"ק בשם רב האי גאון (שורש ט) יומם זה גילים אצלנו לרוקדו אפלו כמה זקנים בשעה שאמורים קילוטים לתורה וכו', וכן יש להתאמץ בות לרוקד ולומר לבבורה התורה כמו שכתבו גבי הרעה המפוז ומכבר בכל עזע פנוי ה', וככ"כ ממש א"ר זיל. וההיעדו על האר"י זיל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו עי' שהיה משמה בכל עזע בשמותה של מצוה, וגם על הנר"א זיל אמר שהוא מරקד לפניו הס"ת בכל כתה. יעו"ש. וחווין מהאי הדער העידו ברביבו האר"י זיל דכל מעלותי ונשגבות שהשיג היו בענור שמותה המצואה, ובזודאי שמעלת השמותה תורה הקדושה, גודלה ועוצמה היא לאין קץ. וכן הביא נמי תגר"י אייכשיך בס' יערות בש ח"א (הדורש יא) כי"ב ממשיה והאר"י זיל וכתב שם, וכן כתוב האר"י זיל דזריך עשות כל המצאות בשמותה. יעו"ש. וע"ע נמי ברביבו בס' יערות דבש חילק שני (דורש ח) יכתב שם, וככתב האר"י זיל [בט' שער המצאות דף א] כי ממש רוב גיגות בוה שאין ושים המצואה בשמותה, כדכתיב [דברים כה] "תורת אשר לא עברות את ה' אלקיך בשמותה טוב לנגב". יעו"ש. וע"ע נמי בספר חי אדם חלק ראשון (כלל סח אות יג) שכתב שם עניין השמותה הגודלה במצוה, דפייש ריבינו האר"י זיל שהה שכתבו תחת אשר לא עברות " בשמותה ובטוב לבב מרוב כל, ר"ל שלא שמותה בעבודה יותר מאיilo מצאת רוב כל

קלד עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פז

תענוגים וabhängig טבות ומרגליות. יעו"ש. וכן הביא כי"ב נמי בס' שפט אמרת (ספר דברים דרוש לסתותשנת תרמ"ג) כי המילים "מורוב כל" פ"י האר"י זיל ידו שיהיה יותר שמחה בעבודת הבורא מאשר שיש לו מכל הדברים שבעולם. ובנ"ז מראין ואית בסוכה שיזאין מדיירת קבוע לדירת עראי, וכמ"ש בחרתי הסטוף בבית אלקי אף בעראי מדור באהלי ושע בקביעות. יעו"ש. ומהו רואים את גודל השמחה במצבה שצרכי שייה לאדם, שהוא שמחה ללא גבול. וע"ע נמי בס' השל"ה הקדוש (ספר בדברים פרשת כי תבא דרך חיים) מש"כ לפרש עוד נמי על פסוק זה בשם רביינו האר"י זיל. יעו"ש]. ובנ"ז הארכנו בדברינו שם בס' הגמדים מפו עוד טובא טובא בוה. ומשם בארא'ה. יעו"ש.

עוד בעניין הסגולה הנ"ל שהשם לכבודה של תורה לא תשכח התורה מזרעו

וונגה בעניין הדברים הנ"ל שהבאו לנו מס' שירה חדרה (הנ"ל) שכל השם לכבודה של תורה לא תשכח התורה מזרעו, בס"ד מצאי עתה שאנו כך הביא נמי בס' שלמי ציבור (שלמי חגיגה דף רצד ע"ב) שכותב שם, ואמרו רבותינו הרاشון שבל הוהי לשמה בשמחת התורה כהיום הזה, בטוח שהוא שלא תלא תפסק התורה מזרעו. והviduo שראו לריב גדור בישראל שהיה מרבה לשמות בשמחת התורה ובברוב גדורתו היה מרכז ומוכר בכל עז, ומעורר לבבות ישראל לשמות, וראו ממנה שלשה דורות וזה אחר זה מיזצאי ירכו חכמים גדולים ומרבצי תורה, וידעו הכל שוכה לה על רוב שמותנו ביום שמחת תורה, מה שלא רואו מעולם בשום גדור בתורה שעשה כן. וכן עוד היום רבינו וכון שליטים מזראי ה' וחושבי שמו נודגים מנגה זה לבבב הדורה, שמו בה' זיגלו זדייקם וודרינו כל ישרי לב. ואיתא בשפת (ל ע"ב) כתיב (קהלת ח טו) "ושבחתי אני את השמחה", וכתיב (שם ב ב) "ולשמחה מה זו עשה", לא קשיא, "ושבחתי אני את השמחה, זו שמחה של מצוה, ולשמחה מה זו עשות, זו שמחה שאינה של מצואה. ובמזרע תנחומה (פר' פנחת אות טו) א"ל הקב"ה לישראל תייכם אני מוסיף לכם מועדים שתתשموا בהם, שנאמר "בימים השמיינים עצרת תהיה לכם". ע"ב. יgil יעקב ישמח ישראל, אימתי יgil יעקב כשיימת ישראל. יעו"ש. וע"ע נמי בס' מועד לכל חי להגר"ח פלאגי (ס"י כה אות מ), ובדברי רביינו החיד"א בס' לב לדוד (פרק לב). יעו"ש.

ועל כן יתאמץ כל אדם לשמות ולרקוד בכל כוחו ונפשו לכבוד ותורה הקדושה, ביום הקדוש הזה של יום שמחת תורה, כי גדול היום לאדוןינו, יוכל לזכות בזה לדברים

עטרת הלכות והנהגות השליחות והימים הנוראים פ' קליה

וזבבה, וגם יהיה לסייענו טבא לזכות בזנות תורהינו הקדושה לשנה טובה וMbpschat שנה
טובה ומטוקה, ברוח ובגש', ולהיות שניםים ושלום.

טו עט

תמ ולא נשלם מדר ההלכות והנהגות מתוך כתבי הניל
וכאן חובה רק כ"ב סעיפים מתוך כתבי הניל, וסימןך "ב"ך
יברך ישראל", כי מפני קוצר היריעה הוצרכנו לקצר.
וישם מבוארים הדברים עוד באורך רב, ויש בהם עוד מעיפים
רבים.
ובעה"י ייתעלה עוד חזון למועד, נקי נדר.

טו עט

๔- ישמעו חכם וIOSIF לפקח

הנה עיקום טל חיים הנוראים והוא שיקבל האדם על עצמו להטיב את דבריו, וביזהר צריך האדם להתחזק ולקבל על עצמו לטמור את עיתותיו ומנוי עד הקעה האחרון טלא לבטל בהם אפילו רגע כמරיה, ולהיות טוקד על תלמידיו לילה כיום יאיר בחסיכה כאורה, כי הנה זאת היא עיקר עבורתו של האדם בעוהי לקדש אה כל עיתותיו בחורה גנטאות, ובפטיש צריך לחזור בזה לומדי ומוחיקי התורה הקדושה שתורתם אומנותם.

וידע אטר מובא בשם רבינו הגר"א זע"א, שהגען הגדול ביזהר שיט בעולט הווא, אותו עניין שלאחר פטירתו של האדם מתגלה לו בשיטים כל מה שהיה ביכולנו להשיג בתורה הקדושה, וסלבר בא לעולם הזה, ולעומת זה מראים לו את המעת טහטיב. ומה זה נגרם לנשמה צער עזום ונורא טאי אפשר לחראו. ויט אומרים שהצעיר העצם הזה, שהנשיטה רזהה מה טכלה להשיג, והמעת חייו טהסינה לבסוף, הוא הוא הגהנים האירות והנורא סטובלת הנשמה רחיל, כיון סיועת טלעולס יותר לא חובל להשיג זאת לנעה.

ודבר זה יכול האדם להשיג רק על ידי ההתמדה, לנצל את כל עיתותיו ורגעיו בימור תורהינו הקדושה, ללא ללאות ולא הפגנה, לילה כיום יאיר בחסיכה כאורה.

וכבר כתוב הגאון החפץ חיים זע"א בס' שם עולם (סוף חלק א) ואת התורה, לא ישיגנה האדם לא בעולם הגלגים, ולא בעולם היצירה, לא בעולם הבריאר, ולא בעולם האציילות, כלל הדברי מיזם שגוריד זה יתברך התורה להה העולם, לא ימענה ולא ישיגנה שוב בסוטים עולם, וכמאמיר הכתוב לא בשיטים היה, כי אם מה שטיג בתורה בעורו בזו העולם הקטן והוא החלקו לנעה, ואיזה סדר מסניות או אייזה מסכת וכבר, אשר נתיעzel לא למדה, לא ישיגנה לעולם עד אלף אלף שנים. ולא כמו קנייני התבלי הזה וכבר, לא כן הוא סוף, כי כפי מדרגותו שעמד ביום צאתו מזה העולם כן יעמוד לנעה. ואפילו אם ירצה לחת את כל חלק עולם הבא שלו, שייניחו למלוך שם עוד אייזה מסכת או אייזה מסכת אשר לא למדה בזה העולם, אין לו רשות להה, ועל עניין בזה אמר הכתוב ימיעות לא יוכל לתקון, וכמה יתרמתר לב האדם חי לנכח על זה.

ולבן ישකוד האדם על דלותות התורה הקדושה לעסוק בה בכל רגוני, וכן בעסק המצוות, ובכך יזכה לאחוריות סובה בעהדי, כי גROLה התורה הקדשה הנוגנת חייט לעושה, ולהתברך בכל מילוי דעתך ברוח ובגשם, בעולם הזה ובועלם הבא. וזה יתברך יערגנו ויוכנו על דבר בבוד טמו יתברך ויתעללה, בנחת ושלוח וכטיס. אפי"ז.

הקדמה

תחילת אמר, וראש כל דברי, הלהות ותודות, לנרא עלילות, על אשר יענני ועוזני, ובדרך אמרת הנתני, להחל ולללו, סדר הסליחות, בסודן ערוכות, בדרכך ההנוקות, נג וnoch בו נכרות, בנוסחות מדויקות, מקורותן חזוכות, טהורות וזכות, בלשון הטהורה, הצרופה והברורה, תפימה וישראל.

קורא נעים: בחבאי לפניו את סדר שליחות זהה עם דינם הלכתה והליכתה מכמה וכמה ספרים, הנוסחות על פי דעתו מローン ורבינו עטרת ראשנו ראש כל בני הנלה המקבול האליה החכם השלם רבנו יוסף זצק"ל זיע"א, את זאת אנידה כי "סדר שליחות" זה הינו חלק מהחומר לראש השנאה אשר אני עוסק בו זה כמו שנים, ייחד עם המתוויר ליום הכהנים, גשעתי בהם את זדיזותי והריזותי ובריאותי, ויגעתי יגיאות וטרחות הרבה, לך ולאות סיורים ומחוורים ישנים נושנים ודופסים עזחים קרומונים מודוקים ממנוגים שונים עם פירושים ופחרונים, וכן ספרים אשר מזכירים על ענייני התפילה אשר רכיבם מהם אינם כתוב במנצא, אחד בעיר ומשנים במשפחה, וכל זה על מנת להעזר מהם לתהן בית התפילה בעמודיו ואדרנו ושעריו וחדריו. מיהו, חשבני כי לא סימתי מלאכה גודלה זו של ההדרת המהזרים הניל, וכיון שרבים אומרים לי: הראנו נא את מהזריך? אמרתי אל לבי לפחות להוציא את "סדר הפליחות", שבdae יימה בנה מעש נמה.

דרך עובדתי בזה היא ממש כדרך שהלכתי בעריכת סיור "עד יוסף חי", עיין שם מבוא לטידור. אלא שכאן החלփוי את השיטה בנושא הנוסחות, שלא כתבתים בסוף בקובטראס בפני עצמו, אלא השתרלמי לעמוד אך ורק על אותן נוסחות ונוקות שלאחרונה שינו אותן מכח קושיות ופליטים. דבר שלא העיזו לעשטו וזה כמה מאות שנים. لكن שינתי מתני ונלחמתי מלוחמתה של תורה לישב את מנהגם של ישראל בנוסחות הניל, ואקהה כי הדברים ימצאו חן בעני נולם, ועוד חזון למועדiah'ב.

בנושא כתיבת "מבוא לסדר הסליחות" — לא ראויין צורך בהז, כי כבר רבים ונכבדים עשו זאת, ראש וראשון הרב דניאל גולדשטיין ז"ל, במבואו לסדר הסליחות לפי נוסחת האשכנזים בלייטא. ואחריו דיידי הרב אבירין יצחק הלוי שליט"א בסדר הסליחות" שהוציא לבני ברק (שנת תש"ז). אשר כתוב בטוב טעם ודעת מבוא מקיף בכל הנוגע לסליחות ונוסחותיו, ועוד חזון למועד.

רק ואית עזין כי לא חפשתי לתקן את נוסח הסליחות השגור בפי כל, ולהתאים לו נוסחות הקדומות. ובפני שכחתי במבוא לטידור "עד יוסף חי", כמידוני שהגוסח השגור בפי כל הוא כפי שמודפס במחוזרי "תפילת ישראל" של הרב צאלח מנזר ז"ל, אשר הינו על-פי דפוסו ליווננו אשר השתרמשו בהם כל מקהלה הספרדים ועודות המזדה, זפק חזוי Mai amar דבר! למעט מספר פיזוטים שהושמטו, כנראה מחמת שלא נהגו לאמורם. ועל כן וואה אני מזכה וחוכת לעצמי לישב נוסח זה, וכל שכן שכרב המקרים הוא הנושא לפניי כמה פאות שנים, כי כל העם שונאים את הקולות

של המשנים ו"המתקנים". וחוכה על כל אחד מאתנו למשכן נפשו ליישב ולעמור בפרקן גנד כל אותן "מתקנים" את סיורו ומחוורי הספרדים, וכי שכח הרוב המאייר זיל' בהקדמת חיבורו מגן אבות (דף ב'א): "וענין חפאות בניים אבותם, הוא מה שאמרו בירושלמי ואל תבוז כי זקנה אמר אל המנוגנות, שראויל לכל חכם ולכל בן מעלה להעמיד מנגן מקומו על מתוכנותו לבלחוי השג נובל האבות הקדומים והחכמים הראשונים לשנות מנוג מקומו לא איזוך ולא סבה, וגם אם נזדמן חולק עליהם ראיי לו להשתדר בעמדתו, אחר של יתברא טהור בראה, וכל שכן בהיות יד האמת איתו לעזר ולהעליל". ועיין שם כארוכה עד דברים מצודקים ברכא פתגמא. והובאו הרכרים ב"מכח בידות" מהגרי"ח טופו שליט"א בראש ספרי "יוסף חיים", עיין שם באורך.

כפי שכחתי בתחילת דברי, רובה מחוזרים וספרים עמדו לפני עני בעת עריכת הסתירות, אלא שיש לציין כי השתמשתי במיוחד בסידור "נאפולו ר'ן", ובטייר רבי שבתי סופר זצ"ל (ר' חלקים) עם הערות והאורות נפלואות מכמה תלמידי חכמים ובמיוחד מאח הרוב דוד יצחקי שליט"א, מוחזורי הרוב ואלוף הינדרהים זצ"ל, ובמחוזר לימים נוראים של הרוב דניאל גולדשטייט זצ"ל, ובמחוזר עם פירוש "שי למורה" להרב שאול הכהן זצ"ל, ובמחוזר "בית הכפרות" ו"בית דין" ו"בית אל", ועוד כמה וכמה מחוזרים דפסי ליוורנן, אומרי, בנדר, תונייס, ירושלים, ועוד. וכן בספר הנודע "חמדת ימים" (עיין מה שכחתי אודוטוי בקונטראס "חמדת יוסף" אשר יצא זה עתה). וכיהודנות זאת תודתי נחונה לירידי הרה"ג דוד אביטן שליט"א על אשר השאל לי צילום של הרבה מהמחוזרים הקומונים, כמו: "קמואה דאיבישונא" "נאפולו ר'ן" "פייזו רעיז" "פראג רעיז" ועוד. מהי משכורתו שלימה מעם ה' אלהי ישראל בכל טוב, Amen.

ולסיוםASA חפילה לאל מורה עליליה, שיטיר מתוכנו קנה ושנה ותחזרות, ותחבלנה לפניינו חפילותינו ברחמים וברצון, ויאמר לזרחיינו די, ויגאלנו גאולה עולם בגלות החל הזה, ונזכה לדראות פני משיחנו בכני אפריקן בגלא ובזמן קרוב, Amen. פעה"ק ירושלים יט חמוץ חס"ז (יום הילולת הנר"ח פאלאג' זע"א).

כ"ז המצפה לחשעתה ה', והבוטח ברוב רחמי שיאיר עני בתורתו תורה חייט.
הכבד יוסף חיים יציו ב' עובדיה זיל' כמהדר' מנשה משה שלו זצ"ל

מכון להוצאת ספרים וחקיר כתבי יד
וחקר כתבי רבותינו הקדמונים

"עטרת פ"ז"

פעיה"ק ירושלים תובב"א

ברכות השחר

קלט

כשיעור משנתו אָפַעֲלִפי שעד לא נטל ידו, אמר;

מֹרֶה /ласה; מורה/ אַנְיַ לְפָנֵיךְ, מֶלֶךְ חַי וּקִים, שְׁחַזּוֹרֶת בֵּי
נְשָׂמְתִי בְּחַמְלָה, רְבָה אָמוֹתָךְ.

אחו שנטל ידו ישפפטם של פעמים, ויזקף ידו ואצבעותיו למעלה עד הראש, ותקף
רmedi כאשר ירים ויזקוף ידו, כדי שלא תהיה הגבהה ידו לבטלה, יברך;

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
קָדְשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו, יְרַצֵּחַנוּ עַל גַּטִּילַת יָדֵינוּ.

אחו שעשה צרכיו, גורלים או קטנים, זרין לבך ברכת "אשר יצר", ויכוין בה מאד
(שיד"ה ויצא ב עיין שם). וגם הנשים חייבות לכברך ברכה זאת (שיד"ה ויצא א).

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר יָצַר אֶת־הָאָדָם בְּחִכָּה, וּבָרָא בּוֹ נְקָבִים
בְּקָבִים, חָלוּלִים חָלוּלִים. גָּלוּי וִידּוֹעַ לִפְנֵי בְּפָא בְּבָזָה,
שָׁאָמֵן יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם אוֹ אָם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם, אִי
אָפְשָׁר לְהַתְּקִים אֲפָלוּ שָׁעה אַחַת. **בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה**
אֱלֹהֵינוּ, רֹפֵא בְּלִבְשָׁר וּמִפְלִיא לְעָשֹׂת.

"סמוך ברכת "אליה נשמה" לברכת "אשר יצר", ויש סוד בדבר (נאיה וישב בו).

אֱלֹהֵי (ישוק מטה) נְשָׂמָה שְׁחַתָּת בֵּי טְהוֹרָה — אַתָּה
בְּרוּאתָה, אַתָּה יָצַרְתָּה, אַתָּה נִפְחַתָּה בֵּי, וְאַתָּה
מִשְׁפְּךָה בְּקָרְבֵּי, וְאַתָּה עַתִּיד לְטַלֵּה מִפְנֵי וְלִתְחַזֵּרְתָּה בֵּי
לְעַתִּיד לְבָא. **כָּלִזְמָן שְׁהַגְּשָׁמָה בְּקָרְבֵּי** — מורה /ласה;
מורה/ אַנְיַ לְפָנֵיךְ יְהוָה אֱדוֹנוּ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, רַבּוֹן
בְּלִהְפָעָשִׂים, אֲדוֹן כָּל־הַגְּשָׁמוֹת. **בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה**
אֱלֹהֵינוּ, הַמְּחֹזֵיר נְשָׂמוֹת לְפָנֵרִים מִתִּים.

ברכות השחר

קמ

ברוך	אתה יהוה אֱלֹהִינוּ מלך העולם, העוזן ומלUIL בשין] לשבי בינה, להבחן בין יום ובין לילה.	מלך אֱלֹהִינוּ אָדָיו הַבָּלֶג חַקְעָנָה כְּבָלָה סְלָמָם וְכַלְבָּחָתָה סְלָמָם
ברוך	אתה יהוה אֱלֹהִינוּ מלך העולם, פוקח עורות.	מלך אֱלֹהִינוּ אָדָיו הַבָּלֶג חַקְעָנָה כְּבָלָה סְלָמָם וְכַלְבָּחָתָה סְלָמָם
ברוך	אתה יהוה אֱלֹהִינוּ מלך העולם, מタイיר אסורים.	מלך אֱלֹהִינוּ אָדָיו הַבָּלֶג חַקְעָנָה כְּבָלָה סְלָמָם וְכַלְבָּחָתָה סְלָמָם
ברוך	אתה יהוה אֱלֹהִינוּ מלך העולם, זוקף כופפים.	מלך אֱלֹהִינוּ אָדָיו הַבָּלֶג חַקְעָנָה כְּבָלָה סְלָמָם וְכַלְבָּחָתָה סְלָמָם
ברוך	אתה יהוה אֱלֹהִינוּ מלך העולם, מלבייש ערבים.	מלך אֱלֹהִינוּ אָדָיו הַבָּלֶג חַקְעָנָה כְּבָלָה סְלָמָם וְכַלְבָּחָתָה סְלָמָם
ברוך	אתה יהוה אֱלֹהִינוּ מלך העולם, הפוטן ליעף בת.	מלך אֱלֹהִינוּ אָדָיו הַבָּלֶג חַקְעָנָה כְּבָלָה סְלָמָם וְכַלְבָּחָתָה סְלָמָם
ברוך	אתה יהוה אֱלֹהִינוּ מלך העולם, רזקע הארץ על-הרים.	מלך אֱלֹהִינוּ אָדָיו הַבָּלֶג חַקְעָנָה כְּבָלָה סְלָמָם וְכַלְבָּחָתָה סְלָמָם
ברוך	אתה יהוה אֱלֹהִינוּ מלך העולם, הפין מצערינבר.	מלך אֱלֹהִינוּ אָדָיו הַבָּלֶג חַקְעָנָה כְּבָלָה סְלָמָם וְכַלְבָּחָתָה סְלָמָם
ברוך	אתה יהוה אֱלֹהִינוּ מלך העולם, נמלUIL בשין] שעשה לי בל-צרכי.	מלך אֱלֹהִינוּ אָדָיו הַבָּלֶג חַקְעָנָה כְּבָלָה סְלָמָם וְכַלְבָּחָתָה סְלָמָם
ברוך	אתה יהוה אֱלֹהִינוּ מלך העולם, אויר ישראל בגבורה.	מלך אֱלֹהִינוּ אָדָיו הַבָּלֶג חַקְעָנָה כְּבָלָה סְלָמָם וְכַלְבָּחָתָה סְלָמָם

ברבות השחר

קמא

- ברוך** אתה יהָה קָדוֹשׁ אֱלֹהִים מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, עוֹטָר יִשְׂרָאֵל בַּתְּפָאָרָה.
- ברוך** אתה יהָה קָדוֹשׁ אֱלֹהִים מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא עִשָּׂנִי גּוֹי (אהשה אומרה; גויה).
- ברוך** אתה יהָה קָדוֹשׁ אֱלֹהִים מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא עִשָּׂנִי עֲבָד (אהשה אומרה; שפחה).
- ברוך** אתה יהָה קָדוֹשׁ אֱלֹהִים מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא עִשָּׂנִי אַשָּׁה.

(אהשה מכרח; ברוך שעשני ברכנו. טוב שתהזה שם ומלכות כלכה)

ברוך אתה יהָה קָדוֹשׁ אֱלֹהִים מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, הַמַּעֲבִיר חַבְלִי שָׁנָה מְעִינִי, וַתִּגְמַה
מַעֲפָעַפִּי. וַיְהִי רְצֹן מֶלֶפְנֵיךְ יהָה אֱדוֹנוֹ אֱלֹהִי וְאֱלֹהִי
אֲבוֹתִי, שֶׁתְּرַגֵּלְנִי בַּתְּרַתָּה, וַתְּדַבֵּקְנִי בְּמִזְוֹתִיךְ. וְאֶל
חַבְיאָנִי לִידֵי חַטָּא, וְלֹא לִידֵי עֲבָרָה, וְלֹא לִידֵי נְפִיּוֹן,
וְלֹא לִידֵי בְּזִיּוֹן. וַתְּרַחְקֵנִי מֵצֶר הָרָע, וַתְּדַבֵּקְנִי בַּיּוֹרָךְ
הַטוֹּב, וְכֹפֵף אֶת-יִצְחָק לְהַשְׁתַּعַבֵּד-לְךָ. וַתִּגְנַּנִּי הַיּוֹם
וּבְכָל-יּוֹם — לְהַנּוּ וְלַחֲסֵד וְלַרְחָמִים, בְּעִינָךְ וּבְעִינִי כָּל-
רוֹאִי, וְגַמְלָנִי חָסְדִים טוֹבִים. ברוך אתה יהָה קָדוֹשׁ אֱלֹהִים,
גּוֹמֵל חָסְדִים טוֹבִים לְעַמוֹּ יִשְׂרָאֵל.

יהִי רְצֹן מֶלֶפְנֵיךְ יהָה אֱדוֹנוֹ אֱלֹהִי וְאֱלֹהִי אֲבוֹתִי,
שֶׁתְּצִילֵנִי הַיּוֹם וּבְכָל-יּוֹם יוֹם מְעַזִּים פָּגִים וּמְעֻזִּים

ברכות השחר

קמב

פָנִים, יְמָדִם רֵעַ, כִּיצְרֵי רֵעַ, מַחְכְרֵי רֵעַ, מַשְׁכֵן רֵעַ,
מַפְגֵעַ רֵעַ, מַעֲנֵן הָרֵעַ וְמֶלֶשֶׁן הָרֵעַ, מַדִּין קָשָׁה וּמְבָעֵל
דִין קָשָׁה, בֵין שָׁהוּ אֲבוֹרִית וּבֵין שָׁאַיָנוּ בְּנוֹרִית.

וְכֵן יְהִי רְצׁוֹן מַלְכֵינוּ יְהֻנָּה שָׂשָׂא אֱלֹהִי וְאֱלֹהִי אֹבּוֹתֵינוּ, שְׁתִּיאַלְנֵנוּ הַיּוֹם
וּבְכָל־יּוֹם וּוֹסֵי — יְמַלְשִׁינּוֹת, מַעֲדוֹת שָׁקָר, מַשְׁנָאת הַבְּרִיות,
מַעֲלִילָה, מַפְתִּיחָה מִשְׁנָה, בְּחוֹלָאים וּמַפְקָרִים רְעִים, וּמַדִּינה שֶׁל גִּיהְנָם.

**ברוך אתה יהָה קָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קָרְשָׁנוּ בְמַצּוֹתֵינוּ, יְזִקְנֵנוּ עַל
דְּבָרֵי תּוֹרָה.**

**וְהַעֲרָבָדָנָא יְהֻנָּה קָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ^{תקון, בכל הכתובות} אֶת־דְּבָרֵי
תוֹرָתֵךְ, בְּפִינֵךְ וּבְפִיפִוִות עַמְךָ בֵית־יִשְׂרָאֵל,
וְגַהְגָה אֲנָחָנוּ וְצָאָצָאנוּ וְצָאָצָא צָאָצָאנוּ וְצָאָצָא עַמְךָ
בֵית־יִשְׂרָאֵל, בְּלֹנוּ יְזָעֵי שָׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי תּוֹרָתֵךְ לְשָׁמָה.
ברוך אתה יהָה קָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַמְלָמֵד תּוֹרָה לְעַפְוֹ יִשְׂרָאֵל.
ברוך אתה יהָה קָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר בָּחָר־בָּנוּ מִבְּלַהֲעָפִים, וְנָתַן לָנוּ אֶת־
תּוֹרָתָו. ברוך אתה יהָה קָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נוֹתֵן תּוֹרָתָה.**

וַיַּדְבֵּר יהָה אֶל־מֹשֶׁה לְאמֹר: דָבָר אֶל־אֶחָד
וְאֶל־בָּנָיו לְאָמֹר, כִּי תִּבְרָכוּ אֶת־בָּנֵי יִשְׂרָאֵל,
אָמֹר לָהֶם: יְבָרַכְתָּם יהָה אֱלֹהֵינוּ וַיִּשְׁמַרְתָּם: יְאָר יהָה
אֱלֹהֵינוּ פָנָיו אֲלֵיכָם וַיִּתְגַּדֵּל: יְשַׁא יהָה אֱלֹהֵינוּ פָנָיו אֲלֵיכָם,

**וְשָׁם לֹא שָׁלֹם: וְשָׁמֶר אֶת־שְׁמִי עַל־בָּנֵי יִשְׂרָאֵל,
וְאַנְּיָ אֲבָרְכָם:**

ונכו להוספה שווייה ושב זו:

**מֵשָׁה קִבֵּל תֹּרֶה מִפִּנִּי, וּמִסְרָה לִיהוֹשָׁעַ, וְיוֹשָׁעַ לְזָקְנִים,
זָקְנִים לְגָבִיאִים, וּגָבִיאִים מִסְרָה לְאָנָשִׁי כְּנַסְתֵּי
הַגָּדוֹלָה. הֵם אָמְרוּ שֶׁלְשָׁה דָּבָרִים; הֵוו מִתְוְגִּים בְּדִין, וְהַעֲמִידִוּ
תַּלְמִידִים הַרְבָּה, נַעֲשִׂוּ סִיגִּיל תֹּרֶה. שְׁמַעַן הַצִּדְיק הַיְהּ מִשְׁרִירִ
כְּנַסְתֵּי-הַגָּדוֹלָה, הֵוָה הַיְהּ אָוֹרָם; עַל שֶׁלְשָׁה דָּבָרִים הַעוֹלָם
עוֹמֵד; עַל הַתֹּרֶה, וְעַל הַעֲבֹדָה, וְעַל גָּמִילוֹת חֲסָדים.**

**תְּנָא דְּבֵי אֱלֹהִים, זָכוֹר לְטוֹב; כָּל-הַשׁוֹנוֹת הַלְּכוֹת בְּכָל-יְמִים,
מִמְבָּטָח לוֹ שַׁהוּא בְּנֵי-הַעוֹלָם הַבָּא, שְׁנָאָמָר; הַלְּכוֹת
עוֹלָם לוֹ: אֶל תִּקְרֵי הַלְּכוֹת, אֶלָּא הַלְּכוֹת. אָמָר רַבִּי
אַלְעַזֵּר, אָמָר רַבִּי חַנִּינָא; תַּלְמִידִי תְּכָמִים מִרְבִּים שָׁלוֹם
בְּעוֹלָם, שְׁנָאָמָר; וְכָל-בְּנֵיךְ לְמֹועֵד יְהֻנָּה אֲשָׁרָה, וְרַב שָׁלוֹם
בְּנֵיךְ: אֶל תִּקְרֵי בְּנֵיךְ, אֶלָּא בְּוֹנִיךְ.**

**רַבִּי חַנִּינָא בָּנוֹ עַקְשִׁיא אָוֹרָם; יְרֵצָה הַקָּדוֹש בָּרוּךְ הוּא
לְזִכּוֹת אֶת-יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָּךְ הַרְבָּה לְהֵם תֹּרֶה וּמִצּוֹת,
שְׁנָאָמָר; יְהֻנָּה אֲשָׁרָה חַפֵּץ לְמַעַן צְדָקָה, יַגְדִּיל תֹּרֶה וּנְאָדִיר;**

וְיַגְּנִין תִּקְוֹן חָמוֹת
א. כל אדם יהיה מיצר ודואג על חרכן בית המקRSS, ועל שריפת התורה, ועל שנמפסו
סודות התורה לחיצונים, ועל הריגת הצדיקים, ואפללו שאינו יודע הכוונות אשר צריך
לבוין ע"פ הסוד בעת אמרת החיקון חורת (שייח' וישלח א). ב. יעדיף אמרת תיקון חמות
על עסוק התורה, ועל אמרת הסליקות בימי אלול, באופן שאין לו שהות לעשות שניהם
(כא"ח שם ס). ג. בעשרה ימי תשובה אומרים תיקון לאה בלבד (שם ח). ד. בימים הללו
שאומרים בהם תיקון לאה בלבד, לא ישב על הרצפה (שם י). ה. סוף זמן תיקון רחל עד
חצ'י שעה קודם עולות השחר אבל תיקון לאה אפשר לומר עד עלות השחר, וכיון שללה
עמוד השחר — לא יאמר לא תיקון רחל ולא תיקון לאה (רב פעלים חצ'ג סי' ב, ע"ש).

תיקון חצות

קמר

וזהו סדר אמרות "תיקון חצות"

אם אומר תיקון בביתו — טוב שישב אצל פתח החדר טמוך למזווה, ויסיר ממעליו, וישב יתף, ויעטוף ראשו, וירבה ברכיה כפי כחו, ויקח אפר שריפה [ואפשר לקחת מאפר הסגירה לאחר שנשרף], וישים על מצחו במקום הנחת התפילין, ויכורף ראשו, ויתחכק פניו בקרקע. ואם הוא נמצא בבית-הכנסת עם הציבור ואינם עושים כן, ולכן אין יכול לעשות את כל הנזכר משום יהודא, או יעשה כפי שעשויים כולם, שהעיקר הוא שיאמר בקול בכוי וכברון לכ (תיקון תפלה דף ח ע"א וניב דפ"ג).

קדום אמרת תיקון חצות יאמר "לשם יהוד" זה המובה בסידורים:

**לשם יהוד גראשו בריך הוי יושכינתך, בדיחלו ורchipmo
וrichimo זדchkilah, ליחדא שם יו"ד זה"א בוא"ז זה"א
ביהודה שלים (יהוה), בשם כל-ישראל, תרינו מזcken לומר
תקון רחל ותקון לאה (כשאומר רק תיקון רחל, יאמר: תיקון רחל. וכשאומר
רק תיקון לאה, יאמר: תיקון לאה) במו שפטדרו לנו רבותינו, זכרונם
לברכה. לתקן את-שרש (אם אומר רק תיקון רחל או לאה, יאמר: שרש)
במקומות עליון, לעשות נחת רוח ליזצנו, ולבשות רצון
בורהנה. (ויאמר שני פעמים): ויהי נعم אדרני אללהינו עליינו,
וממעשה ידרינו כרוננה עליינו, ומעשה ידרינו כוננהו:**

תיקון רחל

בכמה מקומות נהגים לומר וידוי קודם אמרת תיקון חצות, וכן מנהג עיר על כן בחודש אלול ושתרת ימי תשרונה שאומרים בהם סליחות, שאו אמורים וידוי בתוך הסליחות, לא יאמרו הוידי קודם תיקון חצות (בא"ח ישלח ג).

ישב על הרצפה באופן הניל, ויאמר "על נהרות בכל", ויכוין במזמור ... לבכות על תרבן בית המקדש (בא"ח ישלח יא).

**על נהרות באבל שם ישבנו גם-בכינו, בזברנו את-צין:
על-ערבים בתרבּה, תלינו בגורותינו: כי שם שאלנו**

שׁוֹבֵינוּ דְּבָרִי־שִׁיר וַתּוֹלִיןּוּ שָׂמָחָה, שִׁירוּ לְנוּ מִשְׁיר
צִיּוֹן: אֵיךְ נִשְׁיר אֶת־שִׁיר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, עַל אֶדְמָתָ נִבְרָה:
אֲם־אֲשֶׁר־תְּחַנֵּן יְרוֹשָׁלָם, הַשְׁפֵּחַ יִמְצֵא: תְּרַבְּקֵילְשׁוֹגִינָה
לְחַפֵּי אֲמִלָּא אַזְפְּרָכִי, אֲמִלָּא אַעֲלָה אֶת־יְרוֹשָׁלָם עַל
רֹאשׁ שָׂמָחָתוֹ: זָכֵר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְבָנֵי אֶדוֹם אֵת יוֹם
יְרוֹשָׁלָם, הָאָמָרִים עָרוֹן עַד כִּיסּוֹד בָּה: בָּרוּכָל
הַשְׁרוֹדָה, אֲשֶׁר־יִשְׁלָם־לְךָ אֶת־גָּמְולָךְ שָׁגְמָלָת לְנוּ:
אֲשֶׁר־יִשְׁאָחָז נִגְּפֵן אֶת־עַלְלִיךְ אֶל־הַפְּלָעָה:

יכוין במזמור זה לבכחות על הרים הצדיקים (באייז' ישלחא יא).

מִזְמֹרָה לְאֱסָתָה, אֱלֹהִים, בָּאוּ גּוֹיִם | בְּנַחַלְתְּךָ טָמֵאָו
את־יהיכָל קָדְשָׁה, שָׁמוּ אֶת־יְרוֹשָׁלָם לְעֵינָם:
גְּחַנֵּנוּ אֶת־גְּבָלָת עַבְדֵיךְ קָאָכְלָיו לְעוֹז הַשָּׁמַיִם, בְּשַׁר
חַסִידָיךְ לְמִתְּחוֹת־אָרֶץ: שְׁפָכוּ דְמָם | פְּפִים סְבִיבּוֹת
יְרוֹשָׁלָם, וְאֵין קוּבָר: חִיעִינוּ תְּרִפָה לְשִׁכְנָנוּ, לְעֵן אַלְלָם
לְסְבִיבּוֹתֵינוּ: עַד־מָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ תָּאנָף לְגַנְצָה, תְּבֻעָר
בְּמוֹאָשָׁן קְנָאָתָךְ: שְׁפָךְ חַמְתָּךְ אֶל־הָעֵינָם אֲשֶׁר לֹא־
יָדַעְתָּ, וְעַל מִמְלָכּוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ: בַּי אָכְלָ
אֶת־יִעָקָב, וְאֶת־גָּנוֹהוּ הַשְׁמָנוֹ: אֶל־תּוֹפֵר־לְנָהָר עֲונָת
רַאשָׁנָם, מִהָר יְקַדְמוּנוּ רַחֲמֵיכָה, בַּי דְלוֹנָה מָאָד:
עֹזְרָנוּ אֶלְתָּנוּ יִשְׁעָנוּ עַל־דָּבָר בְּבוֹדִישָׁמָה, וְהַצְלָנוּ
וּכְפֵר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמָךְ: לְמַה אִמְרָנוּ הַגּוֹיִם

תיקון חצות

קמו

איה אלהיהם, יונרע בנוים לעינינו נקמתם ובם עבדיך
 השפיק: תבוא לפניך אנקת אסיר, גנדל ורעה הותר
 בני תמותה: והשב לשכיננו שבעתים אל-חיקם,
 חרטתם אשר חרפוך אדרני: ואנחנו עטך וצאנ
 מרעיתך נודה לך לעולם, לדור ודור בספר תהלה:
 זכר יהוא אהוש מה-היה לנו, הביטה וראה את
 חרטתנו: נתלתנו נחפה לזרים, בתיינו
 לזכרים: יתומים היוינו אין אב, אמתינו באלאנות:
 מימינו בכסף שניינו, עזינו במחיר יבואו: על צואלנו
 גרדפנו, גענען ולא הווחילנו: מצרים נתנו לך, אשור
 לשבע לחם: אבתינו חטאנו ואינם, ואנחנו עונתיהם
 סבלנו: עברים ממשלו לנו, פרק אין מירם: בנפשנו
 נביא לחמן, מפני חרב המדבר: עוזנו בתשר נכרי,
 מפני זליפות רעב: נשים בציון ענו, בטלת בורי
 יהודה: שרים בירם נתלו, פני זקנים לא נחרוז:
 בחורים טחון נחשאו, זנערם בעץ בshell: זקנים
 משער שבתו, בחורים מנגינות: שבת משוש לנו,
 נחפה לאבל מחלנו: גפלת עטרת ראשנו, או-זנא לנו
 כי חטאננו: על זהה היה דוח לבנו, על אלה חשבו
 עינינו: על הר-ציון ששמים, שיעלים הלכו-בו: אתה
 יהוא אהוש לעולם פשך, כסאך לדור ודור: למה

תיקון חצות

קמו

לְנֶצֶח תָשִׁבָה נָנוּ
אַדְמָנוּ אֵלִיךְ וְנִשְׁזְבָה,
חֲדֵשׁ יְמֵינוּ בְּקָרְבָם:
כִּי אִם־יְמָם מִאָם
מִאָסְתָנוּ, קָצְפָת עַלְינוּ עַד־מָאָד:

ויחזור לומר פסוק "השיבנו" (נא יהושעא), לסייע כדבר טוב לרבענויות חז' חז' חז' טיטן מס' 2):
השיבנו יהונאה אהשו אליך ונשובה, חdash ימינו בקדם:

הָבִט מִשְׁמִים וַיַּרְא הַמֶּלֶךְ קָדוֹשׁ וַתִּפְאַרְתָּה אֵיתָ
קְנָאתָךְ וְגִבְורָתָךְ, הַבָּזָן מַעַיר וְרַחֲמֵיךְ אֶלְיָ
הַתְּאַפְּקָנוּ: כִּי אַתָּה אָבִינוּ, כִּי אָבָרָהָם לֹא יָדַעֲנוּ
בְּיִשְׂרָאֵל לֹא יִבְרָגֵנוּ, אַתָּה יְהוָה אֱהֹה אָבִינוּ גָּאָלֵנוּ
מַעוֹלָם שָׁמָךְ: לִפְמָה תִּתְעַנְּנָה יְהוָה אֱהֹה מִקְרָבָךְ,
פְּקַשְׁתָּה לִפְנֵי מִירָאָתָךְ? שִׁבְתָּה לְמַעַן עַבְדֵיךְ שְׁבָטֵי
בְּחַלְתָּה: לְמַצְעָר יָרְשֵׁי עַמִּיקָדָשָׁה, צְרִינוּ בּוֹסָסִי
מִקְדָּשָׁךְ: וְעַתָּה יְהוָה שָׁהָה — אָבִינוּ אַתָּה, אַנְחָנוּ
הַחֲמָר וְאַתָּה יָצַרְנוּ וְמִעַשָּׂה יָדְךָ בְּלָנוּ: אֶל־תִּקְצַפֵּ
יְהוָה אֱהֹה עַד־מָאָד וְאֵלִי־לְעֵד תִּזְכֵּר עָזָן, תְּנַחֲטֵ
גַּא עַמְּךָ בְּלָנוּ: עַרְיוֹ קָרְשָׁנָה הַיּוֹ מִרְכָּבָךְ, צַיְוֹן מִרְכָּבָךְ
הַיְתָה יְרוּשָׁלָם שְׁמַמָּה: בֵּית קָדְשָׁנוּ וַתִּפְאַרְתָּנוּ אֲשֶׁר
הַלְּלוּל אָבִינוּ — הִיא לְשִׁרְבָּת אָשָׁן, וּכְלִמְתַבְּדִיעָ
הִיא לְחַרְבָּה: הַעַל־אֶלְהָה תְּהַאֲפָק יְהוָה אֱהֹה, תְּחַשֵּׁה
וְתִעַנְּנָה עַד־מָאָד?:

תיקון חצות

קמחי

**על-חוּמָתוֹךְ יְרוּשָׁלָם הַפְּלִקְדָּתִי שְׁמָרִים, בְּלִ-הַיּוֹם
 וּבְלִ-הַלִּילָה תִּמְדֵיד לֹא יִתְשׁוֹ, חַפְזָרִים^א אַתְּ-
 יְהוָה אֱחָתָה אֶל-דָּמֵי לְכָם: וְאֶל-תִּתְנַצֵּעַ דָּמֵי לֹא, עֲדָ-
 יְכֹונֵן וְעֲדִ-יְשִׁים^ב אֶת-יְרוּשָׁלָם תִּתְחַלֵּה בָּאָרֶץ: נִשְׁבַּע
 יְהוָה אֱחָתָה בַּיּוֹמָנוֹ וּבְזַרְעוֹ עַזּוֹ, אִם-אָתָּה אֶת-דָּגָנָךְ
 עַזּוֹ מְאַכֵּל^ג לֹא-אִבְרָה, וְאִם-יִשְׁתַּחַווּ בְּנֵי-גָבָל תִּתְרֹישָׁךְ
 אֲשֶׁר יִגְעַת בָּו: כִּי כָּאָסְפֵי יִאָכְלָהוּ וְהַלְלוּ אֶת-יְהוָה
 אֱחָתָה, וּמִקְבָּצָיו יִשְׂתַּחַוו בְּחָצְרוֹת קָדְשֵׁי:**

**אַתָּה תָּקוֹם תְּרַחֵם צִיּוֹן, כִּי-עַת לְחִנְנָה בִּירָא מָזָעֵד:
 בִּירָצֹו עֲבָדֵיךְ אֶת-אָבָנִיה, וְאֶת-עַפְרָה יִתְנַנוּ:
 בָּזָנָה יְרוּשָׁלָם יְהוָה אֱחָתָה, גָּדוֹחַ יִשְׂרָאֵל יִכְּנַס:**

בימים שאין אומרין בהם תיקון רחל מחתמת חшибותם, כנאר לעיל, טוב ונכון לומר פסוקים אלו במקום תיקון רחל, קורת תיקון להה. וכן אם הוא תוך ח齊'שעה קודם עמוד-השחר וראוי אמרות תיקון רחל, יאמר פסוקם אלו (שויחישלח בלשון חכמים טפי ח'יא); ורחל' היהת יפתח תואר ויפת מראה: ויאhab יעקב אֶת-רָחֵל: ויעבד יעקב בְּרָחֵל שְׁבַע שָׁנִים, ויהיו בְּעִינֵי כַּיִם אֶחָדִים, באַמְבָתָחוּ אַתָּה: ותאמֶר רָחֵל דָנֵגָי אֱלֹהִים וְגַם שְׁמָעָנָה וְנִפְנֵנָה בָּנָן, עַל-כֵן קָרָאה שְׁמוֹ הוּא: ותאמֶר רָחֵל, נִפְתָּולִי אֱלֹהִים נִפְתָּלֵתי עַס-אָחָתִי גַּס-יְכָלֵתִי, ותקָרָא שְׁמוֹ נִפְתָּלֵי: ויזנְבֵר אֱלֹהִים אֶת-רָחֵל, וישַׁמֵּעַ אֶלְيָה אֱלֹהִים נִפְתָּח אֶת-רִיחָמָה: ותַּפְהֵר ותַּלְדֵד בָּנָן, ותֹאמֶר, אַסְף יְהוָה אֱחָתָה אֶת-חַרְפָּתִי: ותִּקָּרָא אֶת-שְׁמוֹ יוֹסֵף, לאָמֶר, יִסְפֵּר יְהוָה אֱחָתָה לִי בָנָן אחר: בְּנֵי רָחֵל אֲשֶׁת יעקב, יוֹסֵף וּבְנֵיכֶם:

תיקון חצות

קמט

ואחר כך יאמנו פסוק זה שני פעמים:

כה א אמר יהָנָה אֲשֶׁר, מִנְעֵי קּוֹלךְ מִפְבַּci וְעַיְנֵיךְ מִדְמֻעָה, כי' יִשְׁשָׁכֵר לְפָעַלְתֶךְ נָאָס-יְהָנָה אֲשֶׁר, וְשָׁבֵר מִאָרֶץ אוֹיֵב:
ואחר כך יאמר גם פסוק זה שני פעמים:

וַיְשַׁ-תָּקוֹה לְאַחֲרִיתָךְ נָאָס-יְהָנָה אֲשֶׁר, וְשָׁבֵר בְּנֵים לְגֻבוֹלָם:
וְאִמְרֹדוּ כָל-הָעָם אֲשֶׁר-בְּשֻׁעָר וְהַזְּקָנִים עָדִים, יִתְנַחַם יְהָנָה אֲשֶׁר אַת-הָאָשָׁה הַבָּאה אֶל-בִּתְךָ כְּרָחָלוּ וּכְלָאָה אֲשֶׁר בָּנו שְׂתֵיכֶם אֲתִ-בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְעַשְׂה-תִּיל בְּאִפְרָתָה וּקְרָא-שָׁם בְּבֵית לְחָם:

וְהִיָּה אָוֹר-הַלְבָנָה בְּאוֹר הַחָפָה, וְאוֹר הַחָמָה יְהִיָּה שְׁבָעָתִים בְּאוֹר שְׁבָעָת הַיָּמִים, בַּיּוֹם חֶבֶשׂ יְהָנָה אֲת-שְׁבָר עַמּוֹ, וּמְחֵץ מִפְתָּחָה יְרָפָא: וַתַּעֲלֵי זָהָב וְלְסָף, וּמַלְבּוֹשָׁךְ שֶׁשׁ וּמְשִׁיל וּרְקָמָה, סָלָת וְדֶבֶשׂ וְשָׁמֵן אֲכָלָת, וּמַלְעִילוֹן וּתְפִיל בְּמַאַד מִאַד וּמִצְלָחָה לְמִלּוֹכָה: גַּנוֹן וְגַעֲול אֲחֹתִי כֶּלה, גַּל גַּעֲול מַעֲין חַתּוֹם: שְׁלָחִיד פְּרֶדֶס רַמּוֹנִים עִם פָּרָנִים מְגַדִּים, כְּפָרָנִים עִם נְגַדִּים: גַּרְדָּו וְכַרְפָּם קָנָה וְקָגְמָוּן עִם כְּלִיעָצֵי לְכֹונָה, מֶר וְאַהֲלּוֹת עִם כְּלִרְאָשִׁי בְּשָׁקִים: מַעֲין גְּנִים בְּאָרְמִים חַיִים, וְגַזְלִים אַמְּנָן-לְבָנָן: בְּאָתֵי לְגַנְיֵי אֲחֹתִי כֶּלה, אֲרָתִי מָרוֹל עִם-בְּשָׁמִי, אֲכָלָתִי יִעָרֵל עִם-דְּבָשִׁי, שְׁתִּיחֵתִי יִינֵי עִם-חַלְבִּי, אֲכָלוֹ רָעִים שְׁתוֹ וְשָׁבְרוֹ דּוֹרִים:

רַבִּי יְוָנָתָן אָוֹמֵר; יְרָאֵיה הַיְתָה בְּכֹורָה לְצֹאת מְרָחָל, דְּכַתִּיב; אַלְהָו תְּלִדוֹת יַעֲלֵב יוֹסֵף. אֶלָּא שְׁקָדְמָתָה לְאָה בְּרָחְמִים, וּמְתֻועֵד אַנְיָעוֹת שְׁהִיְתָה-בָּה בְּרָחָל, הַחוּרָה אַהֲרֹן בְּרוֹךְ-הָוּא לָה.

וּרְחָל הַיְתָה יִפְתַּח-תָּאָר. עַקְרָב סִימְנֵה שֶׁל רְחָל לֹא הַיְתָה אֶלָּא נָהָה — וּרְחָל הַיְתָה יִפְתַּח-תָּאָר וַיִּפְתַּח מְרָאָה:

תיקון חצות

ג

וְרֹחֶל עֲקָרָה: אָמֵרִי רַבִּי יַצְחָק: רֹחֶל הַיְתָה עֲקָרָה שֶׁל בֵּית,
שֶׁאָמַר; וְרֹחֶל עֲקָרָה: — עֲקָרָה רֹחֶל.

קָאַנִי רַבִּי שְׁמֻעוֹן בָּנוֹ-יוֹחָאי; לְפִי שְׁפֵלַת הַדְּבָרִים תְּלִינִים
בְּרֹחֶל, יָלַפְיָקֵךְ נַקְרָאוּ יִשְׂרָאֵל עַל שְׁמָה — רֹחֶל
מִבְּכָה עַל-בָּנָיה. וְלֹא סֻוֹף דָּבָר לְשָׁמָה, אֶלָּא לִשְׁם בָּנָה,
שֶׁפְאָמַר; אָוָלִי יְחִינָן יְהוָה אֱלֹהִים אֱלֹהִים צְבָאות, שָׁאָרִית
יְוֹסֵף: וְלֹא סֻוֹף דָּבָר לִשְׁם בָּנָה, אֶלָּא לִשְׁם בָּנוֹ-בָנָה, שֶׁגָּאָמַר;
הַבָּנָן יְקִיר לֵי אָפָרִים.

וְאֶת-דָּלָה וְיַלְדֵה אַחֲרָנִים, וְאֶת-רֹחֶל וְאֶת-יְוֹסֵף אַחֲרָנִים:
הַדָּא אָמַרְה; אַחֲרָן אַחֲרָן חַבִּיב.

בְּרָכַת שְׁנִים וְרַחַם: רַבִּי אָבָא אָמַר; בָּא וְרָאָה עַד הַיְכָן חַבֵּב
אַכְיָינִי יַעֲקֹב אֶת-רֹחֶל, אָפָלוּ בְּשָׁעה שְׁבָא לִבְרָךְ אֶת-
בָּנָה, עַשְׂאָו טַפְלֵי לָה — בְּרָכַת שְׁנִים וְרַחַם: — יַתְבָּרְכוּ
דָּדִיא דָהָכִין אָוְנִיקָן, וּמַעְיאָ דָהָכִין אָפִיקָן.

יַתְנַן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הָאָשָׁה הַבָּאָה אֶל-בִּיתְךָ בְּרֹחֶלְךָ וְכָלָאָה.
לֹא בָּהָה צָרִיךְ קָרָא לִמְימָר אֶלָּא כָּלָא וּכְרֹחֶל? אֶלָּא,
אָפָ-עַל-פִּי שִׁיצָא בָּעֵז וְכָל-הַשְׁנָה דָרְיוֹן שְׁלֹו מְלָאָה, הַזּוּ מְוֹרִים
שָׁעַךְ הַבִּית הִיא רֹחֶל. שְׁלֹא נְשַׁתְּעַבֵּר יַעֲקֹב בָּבִית-לְכָן
אֶלָּא בְּשִׁבְיל רֹחֶל.

מִיד נִתְגַּלְגָּלוּ רֹחֶמיוֹ שֶׁל הַקָּדוֹש בָּרוּךְ-הִיא וְאָמַר; בְּשִׁבְילְךָ
רֹחֶל אָנִי מַחְזִיר אֶת-יִשְׂרָאֵל לִמְקוֹםָן, הַדָּא הוּא
דְּכַתִּיב; כְּהוּ אָמַר יְהוָה אֱלֹהִים, קְול בְּרָמָה נִשְׁמָע נִהְיָה בְּכִי
תְּמִרּוֹרִים, רֹחֶל מִבְּכָה עַל-בָּנָיה, מָאָנָה לְהַנְּחָם עַל-בָּנָיה כִּי
אִינְנוּ: וְכַתִּיב; כְּהוּ אָמַר יְהוָה אֱלֹהִים, מְנֻעֵי קוֹלֶךָ מִפְּכִי
וְעִינְךָ מִדְמָעָה, כִּי יְשַׁ שְׁכָר? פְּעַלְתָּךְ גָּאָמֵר יְהוָה אֱלֹהִים, וְשָׁבָנוּ

מְאָרֶץ אֹיֵב: וַיִּשְׁתַּקְנֵה לְאָמְרִיתָךְ נָאָסִי הָרָקָה אֲזָזָז, וְשָׁבָז
בְּנֵים לְגֻבוֹלָם:

תיקון לאה

לְמִנְצָחָה, מִשְׁכֵּלָה לְבָנִי קְרָה: בְּאֵל תַּעֲרֵג עַל-
אֲפִקְיָמִים, קְנֵי נְפָשֵׁי תַּעֲרֵג אֶלְיךָ
אֱלֹהִים: צְמָאָה נְפָשֵׁינוּ לְאֱלֹהִים לְאֵל תֵּי, מְתֵי אָבֹא
וְאֶרְאָה פָּנֵי אֱלֹהִים: חִוְתָּה-לִי דְּמַעַטִּי לְחַם יוֹמָם
וְלִילָה, בְּאָמָר אֵלִי כָּל-הַיּוֹם אֵיתָא אֱלֹהִיךָ: אֱלֹהָ
אוֹפֶרֶה אַוְשְׁפְּכָה עַלְיוֹ נְפָשֵׁי, בַּי אַעֲבָרָה בְּפֶקַד אֲהָדָם
עַד-בֵּית אֱלֹהִים, בְּקוֹלְדָּגָה וְתוֹרָה הַמּוֹן חֹזֶג: מַה-
הַשְׁתָּוֹחָה-לֵינוּ נְפָשֵׁי וְתַהְכֵּן עַלְיוֹ, הַזְּהָלִי לְאֱלֹהִים בַּיְמָעֵד
אוֹדֵעַ יְשׁוּעָת פָּנָיו: אֱלֹהָי, עַלְיוֹ נְפָשֵׁי תַּשְׁתֹּוחָתָה, עַל-פָּנָיו^א
אוֹפֶרֶךְ מְאָרֶץ יְרָאָה וְתַרְמוֹנִים מְהֻרְבָּר מַצְעָר: תְּהָזִים-
אֲלִתְהָום קוֹרָא לְקוֹל צְנוּרִיךְ, כָּל-מְשָׁבְּרִיךְ אֲגָלִיךְ
עַלְיוֹ עַבְרוֹ: יוֹמָם וַיְצֹהָה יְהֹוָה אֱחָדָהוּ תַּסְדוּ וּבְלִילָה
שִׁירָה עַמִּי, תִּפְלַח לְאֵל תֵּי: אֹמֶרֶה אַל סַלְעֵי לְמַה
שְׁכִיחָתַני, לְפֹהַ-קְדָּרָא אַלְךְ בְּלָחָץ אֹיֵב: בְּרַצְחָה
בְּעַצְמֹתֵי חַרְפָּנוּ צָרָרִי, בְּאָמָרָם אֵלִי כָּל-הַיּוֹם אֵיתָ
אֱלֹהִיךָ: מַה-תַּשְׁתֹּוחָה-לֵינוּ נְפָשֵׁי וּמַה-תַּהְמִּיכְעַלְיוֹ, הַזְּהָלִי
לְאֱלֹהִים בַּיְמָעֵד אוֹדֵעַ יְשׁוּעָת פָּנֵי וְאֱלֹהָי:

תיקון חצות

קכט

**שְׁפִטֵּנִי אֱלֹהִים | וַיַּבְּחָה רַיִבִּי מְגֻן לְאִחֶסְיד, מַאיִשׁ
מְרֻמָּה וְעֹולָה תְּפִלְתִּנִּי: בִּיאָתָהוּ אֱלֹהִ
מְעִזִּי לְמַה נְּחַתְּנִי, לְפָהִיכְךָר אֲתָה לְךָ בְּלָחֵץ אָוּבָ
שְׁלַח-אָזְךָ וְאַמְתַּח הַמָּה יְגַתְּנִי, יְבִיאָנוּ אַל-הָרִ
קָדְשָׁךָ וְאַל-מִשְׁבְּנוֹתֶיךָ: וְאַבּוֹאָה אַל-מִזְבֵּחַ אֱלֹהִים
אַל-אָלֶל שְׁמַתָּת גִּילִי, וְאָזְךָ בְּבָנָר, אֱלֹהִים אֱלֹהִ
מַה-תְּשַׂתְּחַתִּי נֶפֶשׁ וְמַה-תְּהַמֵּי עַלִי, הַזְּהִלִּ
לְאֱלֹהִים בִּיעַד אָזְךָ יְשֻׁעָתָ פָּנִי וְאַלְהִי:**

בימים שאין אומרים בהם ויזדי, אין אומרים מזמור "יענד" (באי"ח כי תשא ז).

**לְמַנְצָחָת, מַזְמֹור לְדוֹר: יְעַנֵּךְ יְהוָה שָׂשָׂש בְּיוֹם צְרוֹר, יְשַׁגְּבָךְ שָׁמוֹן
אֱלֹהִי יְעַקֵּב: יְשַׁלְּחָעַזְךָ מַקְרָשׁ, וְמַאֲזַוְּן יְסַעְךָ: יְזַכְּרָךָ כָּל-
מְנֻחָתֶךָ, וְעוֹלָתֶךָ יְרַשְּׁנָה סָלה: יְתוּלָךָ כָּלְבָבֶךָ, וְכָל-עַצְתֶּךָ יִמְלָא:
גְּרַגְּנָהוּ בְּבִשְׁוּתֶךָ וּבְשָׁסֶט-אֱלֹהִינוּ נְזָגֵל, יִמְלָא יְהוָה שָׂדָא כָּל-
מְשָׁאָלוֹתֶיךָ: עַתָּה יַרְשְׁתִּי כִּי הַוְשִׁיעָנוּ יְהוָה אֱלֹהֶשׁ מְשִׁיחָו, יַעֲנָהוּ מְשִׁמי
קָרְשָׁוּ בְּגַבְוֹתֶךָ יְשַׁעַיָּנוּ: אֱלֹהֶשׁ בְּרַכְבָּךְ וְאֶלְהָה בְּטוּסִים, נַאֲנָהָנוּ בְּשָׁם-
יְהוָה שָׂשָׂש אֱלֹהִינוּ נְזָבֵר: הַמָּה בְּרוּעָו וְגַפְלוּ, וְאֶנְחָנוּ קְמָנוּ וְבַתְּעוֹדר:
יְהוָה שָׂשָׂש הַוְשִׁיעָה, הַמְלָךְ יְעַנֵּנוּ בְּיָמֵינוּ קָרָאנוּ:**

**לְדַזֵּד מַזְמֹור, לְיְהוָה אֱלֹהָה הָאָרֶץ וְמַלְוָאת הַתּוֹבֵל
וְיִשְׁבֵּי בָהּ: בִּירְדֵּא עַל-יִמְמִים יִסְדֵּה, וְעַל-
גְּהָרוֹת יְבָנֵה: מִירִיעָלָה בְּהַר-יְהוָה אֱלֹהָה, וּמִירִיקָם
בְּמִקְומֵם קָדְשָׁו: נְקִי כְּפָיִם וּבְרִילְבָב, אֲשֶׁר-א לְאַנְשָׁא
לְשֹׁוֹא נֶפֶשׁ וְלֹא נִשְׁבַּע לְמְרֻמָּה: יְשָׁא בְּרַכָּה מֵאָתָ
יְהוָה אֱלֹהָה, וְצִדְקָה מַאֲלָהִי יְשַׁעָו: זֶה דָּרְשֵׁנוּ,**

מִבְקָשֵׁי פָנֵיךְ יַעֲקֹב סֶלֶה: שָׂאוּ שְׁעָרִים | רְאֵשִׁים
וְהַפְּשָׁאָזֶן פָתָחֵי עַולָם, אַיְנוֹ אַמְלָךְ הַפְּבוֹד: מֵיָהּ מֶלֶךְ
הַפְּבוֹד, יְהֻנָּה אַהֲרֹן לְעֹז וְגָבוֹר, יְהֻנָּה אַהֲרֹן גָבוֹר
מִלְחָמָה: שָׂאוּ שְׁעָרִים | רְאֵשִׁים וְשָׂאוּ פָתָחֵי עַולָם,
אַיְנוֹ אַמְלָךְ הַפְּבוֹד: מֵרָהּוּא וְהָמָלָךְ הַפְּבוֹד, יְהֻנָּה
אַהֲרֹן צְבָאות הָהָר מֶלֶךְ הַפְּבוֹד סֶלֶה:

לִמְנַצֵּחַ בְּנִינָת, מִזְמָרָה שִׁיר: אֱלֹהִים יְהֻנָּנוּ וַיְבָרְכֵנוּ,
יְאָרֶף פָנֵינוּ אַבְנֵנוּ סֶלֶה: לְדַעַת בָּאָרֶץ דָרְבָה,
בְּכָל-גּוֹיִם יְשֻׁועָתָה: יוֹדוֹךְ עַמִּים | (פסיק מתע) אֱלֹהִים, יוֹדוֹךְ
עַמִּים בָּלָם: יְשִׁמְחוּ וַיְרִנּוּ לְאָמִים, כִּי-תִשְׁפְטֵת עַמִּים |
מִישָׁר, וְלְאָמִים | בָּאָרֶץ תִּגְתַּחַם סֶלֶה: יוֹדוֹךְ עַמִּים | (פסיק
מתע) אֱלֹהִים, יוֹדוֹךְ עַמִּים בָּלָם: אָרֶץ גְּתַנָּה יְבָלָה,
יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהָינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים, וַיִּרְאֵוּ אָזְנוֹ
בָּל-אָפְסִיד-אָרֶץ:

תְּלִלוֹתָה | אָזְהָה יְהֻנָּה אַהֲרֹן בְּכָל-אָלָבָב, בְּסֹוד
יִשְׂרָאֵל וְעַדָה: גָּדְלִים מַעֲשֵׁי יְהֻנָּה אַהֲרֹן,
דָרְזִישִׁים לְכָל-חַפְצֵיהֶם: הַזְׂדִּין-זָהָר פְּעָלוֹ, אַזְדְּקָתוֹ
עַמְדָת לְעֵד: זָבֵר עַשְׂה לְגַפְלָאָתוֹ, תְּנוּן וְרַחֲום יְהֻנָּה
אַהֲרֹן: טָרֵף נְטוּן לִירָאֵוּ, זָבֵר לְעוֹלָם בְּרִיחָתוֹ: פָתָח
מַעֲשֵׁיו הַצִּיד לְעַמּוֹ, לִתְתַּחַת לְהָם נְחַלְתָּן גּוֹיִם: מַעֲשֵׁי יְהָדוֹ

תיקון חצאות

קידר

אמת ומשפט, נאמנים כל-פקודיו: סמוכים לעדר
לעולם, עשיים באמות וישראל: פרותו שלח לעמו, צוהה-
לעולם בריתו, קדוש ונורא שמו: ריאשית חכמה
יראת יהוה אהיה, שכל טוב לב-עשיהם, תהלו
עשרה לעדר:

ויאמר סופור זה בקהל בכיה, ויקש מהילה על עונתו (באיזה ושלדה אי).

למנצח, מזמור לדוד: בבואה אליו נתן הנביא,
פאשר-בָּא אל-בת-שבע: חנני אלהים
בחסנה, כرب רתميد מחה פשעי: הרב בקסני מעוני,
ומחתתאי טהרני: בריפשע אני ארע, וחחתתאי גגבי
תקמיד: לה לברך! חטאתינו והרע בעיניך עשיתי, למן
תצדיק בברך תובה בשפטך: הויבען חוללתין,
ובחתא יחתני אמי: חראמת חפצ' בתות, ובסתם
— חכמה תורייני: תחתתני באזוב ואטהר, תכברסני
ומשלג אלבין: תשמעני ששון ושמחה, תגלהה עצמות
דכית: הסתר פגיך מחתאי, ובלי עונתי מחה: לב טהור
ברא-לי אלהים, ורוח נבון תחש בקרבי: אל-תשליبني
מלפניה, ורוח קדשך אל-תקח ממעי: השיבה לי שעון
ישעה, ורוח גדריה תסמכני: אלמך פשעים דרכיך,
וחחתאים אליך ישיבו: השילני מדים (וישק מעת) אלהים
אלתני תשועתי, תרגע לשוני צדקתה: אדני (וישק מעת)

תיקון חצות

קנה

שפטני תפחת, אֲפִי יָגֵיד תְּהִלָּתֶךָ: כִּי לֹא-תַחַפֵּץ וּבָח
וְאַתָּנָה, עֹזֶלה לֹא תַרְצָה: זְכַחֵי אֱלֹהִים רֹוח נְשֶׁבֶרֶת,
לִבְגַּשְׁבָּר וְנַדְּפָה – אֱלֹהִים לֹא תַבְזָה: הַיְטִיבָה
בְּרָצֹןְךָ אֶת-צִיּוֹן, תְּבַנֵּה חֻמּוֹת יְרוֹשָׁלָם: אָנוּ תַחַפֵּץ
וּבְחִינְדָּךְ עֹזֶלה וּבְלִיל, אָנוּ יָעַלְוּ עַל-מִזְבֵּחַ פָּרִים:
בימים שאין אמורים תיקון רחל, ידיג פסוק "עד אננה", ויחיל, "תקום". ובאמורו
פסוקים אלו, יכוין: "צִיּוֹן" כנגד רחל ו"ירוֹשָׁלָם" כנגד לאה (באי"ח ישלח יא).
ובאמורו "תקום" יכוין שהקב"ה יקים מניילתם. לפיכך אם אמר גם תיקון רחל יקום
גם הוא מהארץ באמורו "תקום" (סידור הווש"ש).

עד אננה בבליה בציון, ומפסיד בירושלים.

תקום תרחתם ציון, ותבנה חומות ירושלים.

ונהגו לאחר תיקון לאה מומרו "שיר המעלות", ו"אלהיינו", ו"יהה רעו", כדי
לפסוק בדברי נחמה (באי"ח ישלח יא).

שיר הפלולות, בשוב יהונתן אֶת-שִׁבְתֵּצִיּוֹן, קיינו
בחלמים: אָנוּ יְמַלֵּא שְׁחוֹק פִּינּוֹ וְלִשְׁוֹנָנוֹ רָפָה, אָנוּ יַאֲמַרְוּ
בגוים, הגדייל יהונתן לעשות עם אלה: הגדייל יהונתן אֶת-
לעשות עפָנָנוּ, קיינו שמחים: שובה יהונתן אֶת-שִׁבְתֵּינוּ,
כאפיקים בנגב: הזרעים בדמעה, ברפה יקצנו: קלוֹן יילֹן
ובכל נושא משך-הארץ, בא-יבא ברפה נושא אלמתינו:
אלהיינו ואלהי אבותינו, מלך רחמן – רחם עליינו. טוב
ומטיב – הדרש לנו, שובה עליינו בהמון רחמייה,
בגָלָל אֶבֶות שְׁעָשוּ רְצֹנָךְ. בְּנָה בִּיתְךָ בְּבִתְחָלָה, כוֹן בִּיתִי

¹) וחבנה – כצ"ל עם וא"ו החיבורו, וכן כתוב רביינו בבא"ח ישלח יא, וב"חיקון
חפילה" (דף ט ע"ב דפו"י), וכי"כ ב"שער הכוונות" (דף נה ע"ד), וכן הוא בסידור
הרש"ש, והוא צורף של שני חציו פסוקים: תהילים קב, יד, תהילים נא, כ, ואכם"ל.

תיקון חצות

קני

מקודש על מכונו, הראנו בבניינו, שמחנו בתוקנו, והשב שכינתך לתוכו, והשב כהנים לעובדתם, ולויים — לדוכנכם לשירות ולזמרים, והשב ישראלי לגוליהם, ושם נעלם ונראה ונשפטתוה לפניו.

יהי רצון מלפני יהונתן שמי אלקיינו ואלה אבותינו, שתעלונו בשמחה לארכנו, ותשענו בגבורנו, ושם נעשה לפניו אתי קרבנות חובותינו, תמים כסדרם ומופפים בהלכתם.

ויהא רעואמן קדם עתיקא קדישא דכל-קדישין, טמירא דכל-טמירין, סתימא דכלא, דיתמיש טלא עלאה מהה, למלא רישה רזעיר אנפין, ולהטיליל' לחקל מפוחין קדישין, בנקיירו דאנפין, ברעוא ובחדותא דכלא. ויתמשך מן קדם עתיקא קדישא דכל-קדישין, טמירא דכל-טמירין, סתימא דכלא — רעותא ורחמי, חטא וחסדא, בנקיירו עלאה, ברעותא וחדוה, עלי רעל כל-בני ביתך, ועל כל-ישראל עמה. ויפריקן מפל-עקבין בישין דיתחנן לעלמא. נזמין ויתהיב לנו — מזונא ופרנסתא טבתא, בל' צרה ועקבתא, מפלא דכל-מזוני בה פלין. וישזבנן מעינא בישא, ומחרבא דמלאך המות, ומגינה של גיהנם. ויתהי לנו ולכל-נפקתנה — חטא וחסדא, ותהי ארכבי, ומזוני רווייח ורחמי, מן קדמיה. אמן כן יהי רצון, אמן ראמן.

מנוג החסידים בעיר הקודש ירושלים, כשקוראים תיקון חצות בכיתת הכנסת ויש שם עשרה, אמרים קדיש "הא שלמא" אחר תיקון לאה, מפני שהם אמרם הקדיש אחר המקרה. אבל יש נהגים לומר "פתחות אלהו הנביא ז"ל" אחר המקרה, וזה אמרם קדיש "על ישראל". ואין בו קפידה, וכל אחד יעשה כמנהגו (בא"ח יישלח י"ד).

ואחר שאמר כל זה, טוב לומר "פתחות אלהו הנביא", בשביל שעריך לสมוך עסך תורה לשמה לתקן לאה, שם הוא סוד תורה לשמה (נא"ח יישלח י"א).

סדר הסליחות

דיניט השיעיכים לסליחות

א. יעדיף אמרות תיקון חצאות על עסוק התורה, ועל אמרות הסליחות בימי אלול, באופן שאין לו شأنות לעשותו שניים (באי"ח הל'ח ט).

ב. גם אם אומר הסליחות ביחיד, אין צריך לדרג נטוח "רחמנא", מפני שככל הסליחות הוא בלשון הקורש, וקיים זה הוא אומר בלשון הקודש בקשות, על כן לא אכפת בזה ולא יתכןאו בו המלאכים למעלה. ורק אותן בקשות כארמית שם בסוף הסליחות [כמו "מרנא רבשטיין"] ידרגם (תורה קשחה טמן מט).

ג. כל מה שתמצאו בתחום הסליחות וידויים ודברי סליחות מיסודים על סדר א"ב, תודיעו שכולם הם נתקנו לצורך, שיש בהם כוננה כנוגה בחינה פרטית, ותחילת הכל מתחילה אלף"א בית"א ד"רחמנא", ואחריה "אנשי אמונה", ואחריה "תמהנו", ואחריה הירושי, ואחריה "אליהינו שבשמיס", ואחריה "עננו", ואחריה "אדורן הסליחות", ואחריה "עשה למען אמיתך", ואחריה מזמור נפילת אפים, ואחריה פיות "אליך ה' נשאתי עני". לכן אין להפוך הסדר שלהם או לדרג אחד מהם (תורה קשחה טמן תקמן).

ד. נהנים ביזוריים ובשאר פיותם וסליחות שהש"ץ מקרה תחילת פסוק או פיסקא, והעם עונים סוף הפסוק או הפיסקא, כגון: "כי ימינם פשוטה" אמר הש"ץ, ועונים הקול; "לקבל شبטים", וכן עליזה הדרך עד גמירות. ובכל היזוריים לא הש"ץ ולא הציבור אומרים דבר שלם. ויש מי שמנגנת על המנהג הזה. וכותב ה"שירי" בנסת הגדולה" רהן אמרת [ויהנכו] שיאמרו יוזד הש"ץ והציבור ההתחלה והסתוב, אבל מכל מקום המנהג שנוהגים אין קפidea, דכיוון שהקהל שומעים מה שאמר הש"ץ ועל מעלה הש"ץ הם עוניים, וכן הש"ץ שומע מה שהקהל אמרים, היו לייא כללו אמרו כולם, לשומע כעונה. ויש עוד טעמים למדר זכות על המנהג הזה (עיין מהדור בחתוכות דף ח ע"ב סעיפים כד, ודף ע"ב סעיף ג' חכוד החזרות ע"מ ט), ואcum"ל. וכך סייע החזן את חלקו, עשוו את חלק אמרת הקהל באות דקה יותר.

ה. החזונים היראים ושלמים הנוטנים מגמתם בניגונים ובפיוטים לעורר ליכות הציבור לבכיה ולהכנעה — מהירוב הלקם ומה-ניים גורלים, זוכים ומוציאים את הרבים. אבל אותו המאריך בניגונים וקורא בקול גדול להראות את יפי קולו, וכוכנתו למצואן בעיני הציבור, ומורה שמי לא יעלה על ראשו, ואין חושש לחיתוך התיבות והאותיות — אויל אויל לפניו, חפילתו תהיה לחטא, ומעורר המתקרגנים על הציבור, ובא לתיקן ונמצא מקלקל, וחוטאת ומחייב את הרבים, ודומו בראשו (מחוזו בית הכנסת דק' קיטע בע"מ טפח).

סדר המליחות

קנה

יש נהוגים לומר קודם "אשרי" פתיחה זו:

סימן: משה (בכיתת השני) המחבר: רבי משה אבן עורא ז"ל

קָמַתִּי בְּאִשְׁמָרָתִי, לְבָקֵשׁ עַל עֲנוֹנִי; וְנֶפֶשִׁי שְׁחִרְחָרָתִי,
מִפְנֵי רַב זְדוּנִי: רִיחַם עַל עֲדַתִּךְ, צָאן מַרְעִיתִךְ.
אָשָׁרִי יוֹשְׁבִּי בֵּיתִךְ:

מִבְּפִסְתָּא כְּבָזֵד הַזְּדָקָה, בְּשָׂר לְעַם סְגִלָּה; שׂוֹבֵה שְׁבּוֹת
קָדְשָׁה, וְחוֹן בְּקָרְבֵם סְגִלָּה; הַפְּלָא-גָּא חָסְדִּיךְ,
וּבְנָה עִיר חַחְלָה. עוֹד יְהִלּוֹךְ סְלָה:

יש נהוגים לומר קודם "אשרי" פסוק "ה' הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ" וכו'. וזה כאן חשת של הפסוק במקומות שאין ראוי להפסיק, ולכן אין אריס רשות לשום אדם לבטלו (שה"ח כ תשעג). ויש נהוגים לומר פסוק "יה' חסְדָךְ" וכו' במקום פסוק "ה' הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ" וכו', וכל אחד יאותו במנגנו, וטוב לומר את שנייהם (ש"ח ישכיל עבדי" חיק ח טימן ט אות ו עט' טט').

יְהִי-חָסְדָךְ יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ עַלְيָנוּ, בְּאָשָׁר יְחַלֵּן לְךָ;
יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ הֽוֹשִׁיעָה, הַפְּלָא גָּעָנָנוּ בְּיוֹסֵד-קָרָאנוּ:

אָשָׁרִי יוֹשְׁבִּי בֵּיתִךְ, עוֹד יְהִלּוֹךְ סְלָה;
אָשָׁרִי חָעֵם שְׁפֵכָה לְךָ, אָשָׁרִי חָעֵם
שְׁיְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ:

תְּהִלָּה לְדָרֶךְ, אַרוּמְפָקָ אֱלֹהֵינוּ הַמֶּלֶךְ,
וְאַבְרָבָה שְׁמָךְ לְעוֹלָם וְעַד: בְּכָל-
יּוֹם אָבְרָכָה, וְאַהֲלָה שְׁמָךְ לְעוֹלָם וְעַד: גָּדוֹלָה
יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ וּמְהֻלָּל מְאָה, אַלְגָּדְלָתוֹ אֵין תְּקַרְ:

דור לדור ישבח מעשיך, וגבורה תה יגידו: חסר
בבזבוז הודהה, ודברי נפלאתך אשיכחה: ועוזו
נוראותך יאמרו, ונגדתך אספראפה: זכריך
טוקן יביעו, וזכריקתך ירגעו: חנון ורחותם יהונאה
אהונאה, ארך אפים וגזרתך חסד: טוביה יהונאה אהונאה
לכל, ורחמיו על-כל-מעשיו: יודזך יהונאה
אהונאה כל-מעשיך, נתסודיך יברכבה: בבזבוז
מלכיותך יאמרו, וגבורה תה ידברו: להודיעו
לבני האדם גבורהתו, וכבוד חסר מלכותו:
מלכיותך מלכות כל-עולם, וממשלתך
בבל-דור ודר: סומך יהונאה אהונאה לבל-
הנפלוים, ווילוף לבל-הכופאים: עיני-בל אליך
ישברו, ואתה גותן להם את-אבלם בעתו:

(ויכין היטב בפסוק שותח את ידעך, כי לא נתן לו מומר זה אלא בשכיל פסק זה.
מנוי שמו כיר בו שבחו של הקדוש בורא, שימושיו על בריתו כולם ומפרנסת)

**פוחתת את-ידה, ומישבי ע לבל-הדי רצון: צדקיך
יהונאה אהונאי בבל-הרביין, ויחסיד בבל-מעשיין:
קרוב יהונאה אהונאי לבל-קראיין, לבל אשר**

יִקְרָא הַזֶּה בְּאַמְתָּה: רְצׁוֹן־יִרְאָיו יִעֲשָׂה, וְאֵת־
שְׁוֹעַתְּמָם יִשְׁמַע וְרוֹשְׁיעִים: שׁוֹמֵר יְהוָה אֱהֹוֶה
אֶת־בְּלָא־אֶחָבוֹן,^ט וְאֵת בְּלָהָרְשָׁעִים יִשְׁמַיד:
תִּהְלַת יְהוָה אֱהֹוֶה יִדְפֵּר פִּי, וַיְבָרֵךְ בְּלָבְשָׂר
שֵׁם קָרְשׁוֹ לְעוֹלָם וְעַד: וְאַנְתָּנוּ גָּבָרְךָ יְהָ
מַעַתָּה וְעַד־עוֹלָם, הַלְלוּיה:

וזאמר החזן חזי קדריש;

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵיהַ רַבָּא, (הקהל עוניים:) אָמֵן (אמות). בְּעַלְמָא
דִּיבָּרָא כְּרוּוֹתָה. וְיִמְלִיךְ מֶלֶכְוָתָה, וְיִצְמַח פָּרָקָנָה,
וַיִּקְרַב מִשְׁיחָה, (הקהל שניים:) אָמֵן (כ"ה). בְּחִיכָּזָן, וּבְיוֹמִיכָּן,
וּבְחִיכָּי רְכָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל, בְּעַגְלָא וּבְזָמָן קָרִיב, וְאַמְרוּ אָמֵן.
(הקהל עוניים:) אָמֵן (כ"ה). (ומפסקים מעט וממשיכים למור) יְהָא שְׁמֵיהַ רַבָּא
מַבָּרֵךְ לְעוֹלָם לְעוֹלָמִי עַלְמִיא יִתְבָּרֵךְ, וַיִּשְׁתַּבְּחָה, וַיִּתְפָּאֵר,
וַיִּתְרֹצְמָם, וַיִּתְגַּשְּׂא, וַיִּתְגַּדֵּר, וַיִּתְعַלֵּה וַיִּתְהַלֵּל, שָׁמָה דָּגְדָּשָׁא
בְּרִיךְ־הָוּא, (הקהל עוניים:) אָמֵן (אמות). לְעַלָּא מִן בְּלָבְרָכָתָא,
שִׁירָתָא, תְּשִׁבְחָתָא וְנִיחְמָתָא, דָּאַמְרָנוּ בְּעַלְמָא, וְאַמְרוּ אָמֵן.
(הקהל עוניים:) אָמֵן (אמות).

בֶּן־אָדָם^ט מִה־לְךָ גָּדָם, קַוְם קָרָא
בְּתִתְנִינִים. שְׁפָךְ שִׁיחָה, דָּרְשָׁ
סְלִיחָה, מֵאָרוֹן הַאֲרוֹנִים. רַחַץ וּטָהָר, וְאַל
תִּאָחֵר, בְּטֻרְם יָמִים פּוֹגִים. וּמְהֻרָה, רַויֵּן

סדר הסליות

קסא

לעוזה, לפני שוכן מעוניים. ומפשע, גם רשות,
ברחה, ופחד ממאזוניים. [מלרץ] **אנא שעה**,²⁾ שמק
יודעי, ישראלי נאמנים. לך יהונאה אהוניה
חצקה, ולנו בשת הפנים. עמד כגבר,
והתגבר, להתודות על חטאיהם. יה אל, הרש,

2) אנא שעה שמק — כן הוא בכל הנוסחות ללא למ"ד ב"שםך", וכן בהמשך: "דמעת פניהם שעה", "שעה גודד מקינו". [שעה את שותתנו — אפשר דפירושו "אל". עיין בספר "הצחות" לראב"ע (דף לג ע"ב), ואcum]. וכן הוא בסליות לחענויות, בכל נוסחות הטטרדים האשכנזים והתימניים: כמו: "שעה שותם", "שעה באש ובמים", "שעה נאסר", "שעה שוחטנו", "שעה שיות גרות", ועוד. וכן דרך כל הפייטנים הקרמונינים: הקלייר, רבי דונש בן לבוט, רבי יהודה הלו, רבי משה אבן עזרא, רבי שלמה אבן גבירול, ועוד. ומה שהעיר ב"לחם הביכורים" (דף קלח ע"א) מורה רשי על פסוק (שמות ה, ט): "זאל ישבו כוברי שקר — שאינו לשון פניהם", שלא נמצא שימוש של ב' סמוכה לאחריהם. ולפי זה כתוב הרב "לחם הביכורים" שצורך לומר בכל מקום "שעה ל...". אחותם ר' המודוק ברשי יראה שלא בא להשטענו, אלא שאם תבא אותן שימוש לאחריה לא תהיה עם ב' אלא עם למ"ד או "אל". וזה שאמר: "לא מצאי שימוש של ב' סמוכה לאחריהם". אבל לא כתוב שלא יכול בא שימוש הלמ"ד (אף שמדובר כיו"ב בלשון שעיה), שהרי דבר מפורס שכאן הוא המנהג במקרא לחסר הלמ"ד אף בפועל, וכן שכתב הרד"ק ב"מכלול" והראב"ע ב"צחות" וב"מאזוניים" (דף מ ע"א), הביא דבריהם הרו"ה במחזר לראש השנה על פיות "אנסיכה" לקלייר, ע"ב. ומה שה夷ו ב"לחם הביכורים" (דף טע"ב) מהראב"ע [צחחות דף מ ב ע"ב] שטעות לומר "שענוי" רק "שעה אליו". ומה מה למד הרב "לחם הביכורים" שאף שבספר שפני רגנרט [=סליות] נמצא רבים כאלה, צריך להגיה אותם. והמיין בראכ"ע (שם וב"מאזוניים" מג ע"ב), יראה שלא אלא לשון "שענוי", כי לפי דבריו שם פירושו "שעה אותו" ולקן כתוב שצורך לומר "שעה אליו", אבל לשון שעיה בלי למ"ד או "אל". אין זה חשש אף שלא נמצא במקרא כיו"ב, ובמקרים אחר הארכתי בוה ואcum. רק בוא וראה שנדרי המודוקרים: הרש"ט, הרו"ה, רבי זליגמן בער בסידורו "עובדת ישראל", מהר"ץ בתכלאל, רבי ד. גולדשטייט, ועוד. قولם הגינוי לשונות אלו בלא להגיהם!ongan מה ענה אכתריהם?

**בְּכֹדֶר רָאשׁ, לְכִפֵּר עַל פְּשֻׁעִים. כִּי לְעוֹלָם, לֹא
נְעֹלָם,^⁴ מִמְּנָנוּ, גְּפָלָאים. וְכָל-מִאָמָר, אֲשֶׁר
יֹאמֶר, לִפְנֵינוּ هֵם נִקְרָאים. הַמְּרַחֶם, הוּא
יְרַחֶם, עַלְיָנוּ, בְּرַחֶם אָב עַל בָּנָים. לְךָ יְהוָה
אֲחֹתָנוּ הַצְּדָקָה, וְלָנוּ בְּשַׁת הַפְּנִים.**

**לְךָ יְהוָה אֲחֹתָנוּ הַצְּדָקָה, וְלָנוּ בְּשַׁת הַפְּנִים.^۵
מִמְּה-בְּתָאָגִין וּמִמְּה-גְּנָאָמָר, מִמְּה-גְּרִיפָר וּמִמְּה-
גְּצִטָּדָק. נְחַפֵּשָׂה דָּרְכֵינוּ וּנְחַקְרֵה, נְנַשְּׂיבֵה אֵלֵיךְ.**

המנוג בכל מקהלה הספרדים שהחון אומר תחילת כל פיסקא, בכל הקטע הזה, והקהל משיבים החלק השני. כמו: החון אומר "כִּי יְמִינָךְ פְּשׁוֹטָה", והקהל משיבים "לְקַבֵּל שְׁבִים", וכן עלזה הורף עד הסוף. וכורדי שידע החון את חלקו, עשינו את חלק אמרית הקהיל באות דקה יותר. ואין שום קפיא כהה, כמו שתכננו לעיל בהלכות הסליחות.

**כִּי יְמִינָךְ פְּשׁוֹטָה, לְקַבֵּל שְׁבִים. שְׁבִים אֵלֵיךְ
בְּכָל-אַלְבָּב, שְׁזִיעַתָּם תִּקְבֵּל בְּרַחְמֵיכָה.
בְּרַחְמֵיכָה הַרְבִּים בָּאָנוּ לִפְנֵיךְ, בְּדָלִים וּבְרִישִׁים
הַפְּקַנְנוּ דְּלָתֵיךְ. דְּלָתֵיךְ דְּפַקְנֵנוּ רְחוֹם וְתָנוֹן, אֶל
תִּשְׁבַּנּוּ רִיקָּם^۴ מִלְּפָנֵיךְ. מִלְּפָנֵיךְ מַלְּבָנּוּ רִיקָּם
אֶל תִּשְׁבַּנּוּ, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. שׁוֹמֵעַ
תְּפִלָּה, עֲדֵיכְךָ בָּל-בָּשָׂר יָבוֹא. שׁוֹמֵעַ תְּחִנָּה,**

אליך בְּלַהֲרוֹחות יָבוֹא. יָבָא אֶלְיךָ הִרְרוֹחות,
וְכָל־הַגְּשָׁמָה. הַגְּשָׁמָה לְךָ וְהַגְּוֹפִים פְּעָלָה, חֹסֶה
עַל עַמְּלָךְ. הַגְּשָׁמָה לְךָ וְהַגְּוֹפִים פְּעָלָה, צָור
אֲשֶׁר אֵין־הַזּוֹמָה לְךָ, חֹסֶה עַל עַמְּלָךְ. הַגְּשָׁמָה
לְךָ וְהַגְּוֹפִים פְּעָלָה, יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ עֲשָׂה לְמַעַן
שְׁמָךְ. אַתָּא נָנוֹעַ עַל שְׁמָךְ, יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ עֲשָׂה לְמַעַן
שְׁמָךְ. בְּעֹבוֹר שְׁמָךְ, כִּי אֶל מֶלֶךְ תְּנוּן וּרְחּוּם
שְׁמָךְ. שְׁמָךְ נִקְרָא עַלְיָנוּ, יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ.
שְׁמָךְ נִקְרָא בְּקָרְבָּנוּ, אֶל תְּנִיחָנוּ יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ
אֱלֹהֵינוּ. אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעַשָּׁינוּ, וּנְכֻלָּמָנוּ
בְּעֻנוּתֵינוּ. אֵין לְנוּ פָּה לְהַשִּׁיב, וְלֹא מַצָּח
לְהַרְיִם רָאשׁ. כִּי [מלוע] רַבּוּ מִשׁׁׁוּבּוֹתֵינוּ, לְךָ
חַטָּאנוּ. חַטָּאנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ, הָעָנוּן הַרְשָׁעָנוּ.
מַה־נָּאָמַר לְפָנֵיךָ יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ, מַה־
גָּדְבָּר וּמַה־צְּצָטָךְ. מַה־נָּאָמַר לְפָנֵיךָ יוֹשֵׁב

(3) לְמַעַן שְׁמָךְ — כן הוא בכל המחווריים. ואף שהוא בסוף משפט וצ"ל "שְׁמָךְ", וכמו
בסוף הקטע הקודם, ובמ"ש ה"חמדת ימים" (חלק ימים גוראים דף טז ע"א). מכל מקום,
יותר נראה שאינו בהפסק אלא שהקטע הבא הוא המשכו. ודוק.

מָרוֹם, וַיְמִהְנַסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים. הַלָּא
הַגְּסֻךְתָּרוֹת וְהַגְּלֹלוֹת, אַתָּה יוֹדֵעַ רַוי
עוֹלָם, וַתְּעַלְזֹמוֹת סְתִרְיוֹ כָּלִיחִי. אַתָּה חֹפֵשׁ
כָּל-חַדְרֵי בָּטָן, רֹאשָׁה כְּלִיוֹת וְלִבָּ. אֵין דָבָר
גָּעָלָם^ט מִפְּנֵךְ, וְאֵין^ט נָסְפֵר מִנְגָּר עַיִינֶיךָ. אֲמִ-
עֲוָנִינוּ עָנוּ בָּנוּ, יְהָה אֱחָדוּ עָשָׂה לְמַעַן שְׁמָךְ.
אֲמִ-עֲוָנוֹת^ט תְּשִׁמְרֵיהָ, אֲדֹנֵי מַי יָעַמֵּךְ
הַסְּלִיחָה, לְמַעַן תְּוֹרָא: כִּי עַפְךְ מִקּוֹר חַיִם,
בְּאוֹרָךְ גְּרָא-אָוֹר: בַּיּוֹ לֹא עַל-צְדָקָתֵינוּ אֲנַחֲנוּ
מִפְּלִילִים תְּחַנֵּנוּ לְפָנֶיךָ, בַּי עַל-רְחַמִּיךְ הַרְבִּים:

בעשרה ימי חסוכה נהוגים לומר פיות זה:

סימן: דוד (אחר חיבורו "למען אלハイ") המחבר: רבינו דוד אבן בקודה זיל
לְמַעַן אֱלֹהִי, רְצָחָה עַם לְזָקָה. לְחַלּוֹת פָּנֶיךָ, בְּמַעַם
הַשְּׁחָר. אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה, וַעֲשָׂה אֶל תַּאֲחֵר.

לְמַעַן אֱלֹהִי, רְלָה מִמְצָלוֹת יְמִים. שְׁבָעִי רָאשׁ וְלִעְן, בְּבֵית
נוֹדָם וְשָׁבִים. וְשׂוֹר לְחַצְם וְעַנְנִים, וְאֶל תִּפְנַן לְמַרְמִים.
וְהַט אֵין לְשׁוּעָם, בְּחַפְלַת הַשְּׁחָר. אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה, וַעֲשָׂה אֶל תַּאֲחֵר

לְמַעַן אֱלֹהִי, וַעֲשָׂה לְטוּבָה אֹתוֹת. וְחַנְיָנְפָשׁוֹת עַצְובּוֹת, לְמַי
יִשְׁעַ צְמָאוֹת. וְקַבְצֵן גְּדָחוֹם, פְּזֹורִים בְּכָל-פְּאוֹת. אֲשֶׁר
מְרַב תְּלָאות, עֲוֹרָם^ט מִאָד שָׁחָר. אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה, וַעֲשָׂה אֶל תַּאֲחֵר

לְמַעֲנָךְ אֱלֹהִי,^ד לְיְהוָה רְמַזֵּךְ. וּמַמְעוֹן שְׁמֵיךְ, שֶׁמְעַן קוֹל
עַמְךְ. סֻבְּלִי אָפָךְ, קָצֵפְךְ וּזְעַמְךְ. וּמְגַשְׂוֹא אִימַּךְ,
לְבַסְמֵךְ מַאֲדָר סְתַרְתָּךְ. אֲדֹנִי קָקְשִׁיכָה, וַעֲשָׂה אֶל תַּאֲחַר
לְמַעֲנָךְ אֱלֹהִי, דְּלִיק תַּרְחָם. וּשְׁמַחַם מִגְגָּם, וּבְעַצְתָּךְ
תַּנְחָם. וְהַפְלָא חִסְכִּיךְ, וְחוֹסֶה בָּא וּרְחָם. עַמּוֹסִים
מַבְטָן, יְמַרְחָם מִשְׁחָר. אֲדֹנִי קָקְשִׁיכָה, וַעֲשָׂה אֶל תַּאֲחַר

**אֲדֹנִי | שְׁמַעָה, אֲדֹנִי סָלָחָה, אֲדֹנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשָׂה אֶל-תַּאֲחַר, לְמַעֲנָךְ אֱלֹהִי, כִּי
שְׁמֵךְ נִקְרָא עַל-עִירְךְ וּעַל-עַמְךְ: הַשִּׁיבָנו
יְהוָה אֱהֹוֹנִי | אֶלְיךָ וּנְשׁוֹבָה, חַרְשֵׁ יְמִינֵנוּ פְּקָדָם:**

סימן: שמעיה חזק המחבר: רבינו שמעיה ז"ל

**שְׁבָט יְהִדָּה בְּרַתָּךְ וּבְצָעָר, הַיִשְׁאָג אֲרִיה
בִּיעָר. מְקוּיִם יִשְׁוֹעָתָךְ אֲבוֹת וּבָנִים,
הָעֲנִים וְהָאֲבִוִּים. עַמְד בְּפַרַץ בְּל נְהִיה
לְשַׁחַק, לְמָה יְהוָה אֱהֹוֹנִי תַּעֲמֹד בְּרַחּוֹק.
יוֹנָתָךְ עַד שְׁעָרֵי מִזְרָחָה, יוֹשֵׁב הַפְּרוֹבִים**

4) מקוימים ישועתן — כן הוא בכל המהוזרים "ישועתן" בלי ל"מ"ר, וכן נמצא בלשון המקרא: "קויתי ה'" (חלהים קל, ה), "כ' טוב קויתי" (איוב ל, כו), ועוד.

5) למה — מלודע במ"ס והיא רפה, כדינה בברואה לפני אחת מאותיות אה"ע, כמו שמכוא במסורת גROLLA, והבאו דבריו בתהילים "עוד יוסף חי" (מב, י). עיין שם.

סור המליחות

הופיעת. **הַבָּה לְנֵז עֹזֶרֶת מִצָּר,** **הַיְד יְהוּאָה אֲזֹנוֹתִי תְּקִצָּר.** **חַדְשׁ יִמְינוֹ בְּגָלוֹת יִשְׁן,**⁶⁾ **עֹזֶרֶת לְפָה תִּשְׁן.** **זָכָר נְגִיד בָּאָרֶץ לֹא לְהַם,** **וֹזֶר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם.** **חַצְצָתָם גָּלָה לְגַלְמוֹדָה,** **יְשֻׁמָּח הַר צִיּוֹן תְּגִלָּה בְּנוֹת יְהוּדָה.** **שְׁוִיעָתָנוּ פָּעָלה לְשָׁמֵי מְרוֹזִים,** **אֶל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כֶּסֶף רְחִמִּים.**

יעמדו הקהיל יהוד ויאמרו בכוננה.

אֶל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל-כֶּסֶף רְחִמִּים, וּמְתַנְגָּה בְּחִסִּידוֹת, מוֹחֵל עֲזֹנוֹת עַמוֹּ, מַעֲבוֹרִים דָּרָשׂוֹן רָאשׂוֹן, מַרְבָּה מְחִילָה לְחַטָּאים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעים, עִשָּׂה אֶרְקּוֹת עִם בָּלְבָשָׁר

6) עורה לְפָה תִשְׁן — קלשון המכוב בחחליט (מד, כד). ותיבת "עורה" מלויל בעי"ן. והגר"ח פאלאנגי זצ"ל ב"מודע לכל חוי" (סוף סי' יא) הביא מספר "כתבי נסיות" (סרי' הקפה) דאיין לומר הכוי, אלא "המה לא ימוס ולא יישן", ע"פ גמ' סוטה (מה). דברyi יוחנן ביטול אה שיר הלויים שהיו אומרים "עורה למזה חישן" וככ. ע"ש. מיהו, מהגמרא טעם משמע להדייא אדם ישראל בגלוות ובvreעה והאותות בטוב, שפיר אמרין הכוי, וככמו שאמר רוז המלך ע"ה. וזה שאמר הפייט קודם לכך עורה בגולות ישן. ועיין עוד בזוה"ק (ח"ג דף קל ע"א; וכדרף קלו ע"ב) ובaban עזרא (רנייאל, י, כא) "טור אריה" (בראשית ו, ו) באורך. ולפי זה אדרבא אין לשנות הנוסח המקורי "עורה למזה חישן", ואcum"ל.

7) **לְחַטָּאים** — יוזהר להdagish הטי"ת, כי היא תורה, לשון "חוטאים". ואם יರפה הטי"ת תהיה שם ذكر, לשון חטאיס ועוונוט. והלמ"ד בפתח (במקום ה"א הידיעה) ולא בשוא, וחכירו בסמוך "לפושעים". [ומ"ש ב"נהלת אבות" שwon עמי 117, כנראה ט"ס].

וְרוּתָה, לֹא בְּרַעֲתָם לֵהֶם גּוֹמֵל. אֶל, הַוְרִתָּנָה
לֹזֶם מְהוֹת שֶׁלְשׁ-עֲשֵׂרָה, וּבְרִילְגָּנוּ הַיּוֹם
בְּרִית שֶׁלְשׁ-עֲשֵׂרָה. בָּמוֹ שְׁהַזְּדָעָת לְעַנְנוּ
מְקָרָם, וּבָן פְּתֻובָה בְּתֹרְתָה; וַיַּרְדֵּ יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ
בְּעַנְנוּ וַיִּתְּצַבֵּ עָמָנוּ שָׁם, וַיַּקְרָא בְּשָׁם (וּפְסִיק מַעַט)
יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ: וְשָׁם נִאָמָר:

הנהגות ב"ג מדות

א. אחר שיאמרו הקהל "ושם נאמר", רמתינו לש"ז, ויאמרו עמו: "ויעבור ה' על פניו ויקרא", בחרכנת הגוף מעט ובלחש, ורק השlich ציבור יאמר בקול-רם. ומהיבת ה' היא יזקפו (בא"ח כיתשאי) ויאמרו בקול-רם עם השlich ציבור (רב פעמים ח"ג חאריך ס"ג). ויזהר להטעים את הפסיק, אשר בין ה' ה', כי סודו גדול, וכי שאינו מטעים אותו עונשו גדול (בא"ח שם יא). ב. וצריך לומר היי"ג מדות בכוונה הלב ובנה. וטוֹב למןוחם באצעות (ועדרף ביר ימין דוקא. עיין בא"ח מקצת וועידת מקצת). והוא מנהג יפה ונכון. ויש מරקרים לציר האותיות של היי"ג מדות, כראיהם אוחים לתוכים לפניים בסידורו, אחת לאחרת סדרון (בא"ח שם ד). ג. יש נהגים שבתיכוכו "ה' ה'" מגביהם עקב רגליים מעט (שם י).

המנהג לחקוע כל ימי הסליחות באמירת "ויעבור תשר"ת (יכתר שם מובן ח"ז עמ' 33, ועמ' ב' בת א"ר ר' מ"ר ר' רב טעפום ארם). וכשבע ראש השנה אסור לחקוע (נא"ח נצבים ב).

וַיַּעֲבֵר יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ עַל-פְּנֵינוּ וַיַּקְרָא —
יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ (וּפְסִיק מַעַט) יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ, אֶל
כַּרְחוּם וְזַהֲנוּ, רְאֵךְ הָאָפִים וּרְבִיחָסֶר
וְאָמָתָה: חָנֵךְ חָסֶר לְאֲלָפִים, נְשָׁא עָזָן
וּפְשָׁע יְבָרְחָא, יְגַנְּקָה.

וְסַלְחָתֶת לְעֹגֶן וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְתִלְתֵּנוּ:

אם ירצה לשבח כאן — רשי.

בנוסח "רחמנא" צריך לומר: "בריל וייעבור" אחר כל פסק ופסק, אין כי במלת "יעבור" יש כוונה וסוד גדול (זeken חפלה זו לא עיר). ורכבים צועקים בקהל גדורל "בריל וייעבור" זאים יודעים מה פירושו. והכוונה היא שהשיות יזכור לנו ברית אבות בעבר זכות "יעבור" דהס הי"ג מדרות (מהוזר בית אל" דף ט ע"ב סעיף ב).

רְחַמְנָא אֲדָפֶר לֹן קָוֵמָה דְאַבְרָהָם רְחַיָּמָא, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא אֲדָפֶר לֹן קָוֵמָה דִּיצָּחָק עֲקִיקָּא, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא אֲדָפֶר לֹן קָוֵמָה דִּיעָקָב שְׁלִימָא, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא אֲדָפֶר לֹן קָוֵמָה דְמָשָׂה נְבִיאָת, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא אֲדָפֶר לֹן קָוֵמָה דָאַהֲרָן פְּהַנָּא, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא אֲדָפֶר לֹן קָוֵמָה דַיּוֹסָף צְדִיקָּא, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא אֲדָפֶר לֹן קָוֵמָה דְקָדוֹד מְלָכָא מְשִׁיחָא, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא אֲדָפֶר לֹן קָוֵמָה דְפִינְחָס קְנָאָת, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא אֲדָפֶר לֹן צְלוֹתָה דְשִׁלְמָה מְלָכָא, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא אֲרִים יְמִינָה וְאַצְמָה פְּרִזְנָה, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא בְּכִסּוֹפִי אָפִין אַתִּינָא לְמִקְרֵי קָפֵד רְחָם עַלָּן, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.
רְחַמְנָא גָּלִי גְּבָרָתָךְ וּפְרָקָלָן, בְּרִיל וַיַּעֲבֵר.

8) יצחק עקיבא יעקב שלמא — כן הוא במחותו נאפולי משנת ר'ין, וכן כחכ' החמודת ימים" (חלק ימים נוראים. דף טז סע"ג) דצ"ל הלמ"ד בחירק כי הוא לשון תרגום. עכ"ל. והראיה לכל זה, שהרי אומרים: ר'ח'יא, ג'ב'יא, צ'ד'יא, מ'ש'יא.

9) גלי גברתך ופרק לך — כן אומרים המדרקנים ולא "גלי גברתך עלי", כמו שכח

סדר זמירות

קסט

רחמנא דינן אפיק לנוּרָא, בריל ויעבר. רחמנא דינא דמי טבי גור עלוּן, בריל ויעבר. רחמנא חדך ⁽¹⁰⁾ שני עלוּן, בריל ויעבר. רחמנא ולא תחרע יכעבנָא בישין מַן, בריל ויעבר. רחמנא זונך אשרי עלוּן, בריל ויעבר. רחמנא זכוֹן חפש-לוּן, בריל ויעבר. רחמנא חשוב עלוּן טבָן, בריל ויעבר. רחמנא טבָן סגיאָן ⁽¹²⁾ אַרְתִּי עלוּן, בריל ויעבר. רחמנא יתרגליגלוּן רחמנך עלוּן,	בעשרה ימי וושכה מוסיפים: רחמנא ⁽¹¹⁾ כחבען בספְּרָא דְּחֵי, בריל ויעבר. רחמנא פְּתַבְּעָן בספְּרָא דְּרַחֲמִי, רחמנא פְּתַבְּעָן בספְּרָא דְּצָדִיקִי וְתִסְדִּיקִי,
--	--

יבנו ב"בן איש חי" (וילך סעיף כב). והתייר ב"גבורתך" רפה, שכן הוא במקרה (donegal
ב; כ; שם כג), ואף שמנגנו לקרוא הרי"ש נשוא נח (כמו שכחנו בקונטרס "קול יעקב"
אות ייח, ע"ש).

(נ) פְּנִי — כצל' הווי'ו רגושא ובצירוי, רק הוא בארמית בכל לשון ציווי, וכמו שכח
זה "חמדת ימים" (חלק ימים נוראים דף ב' בע"ב), ע"ש.

(ז) פְּעֻבָּנָא — כצל' הדלת' בפתח, שכן הוא הניקוד בכל כווצ'ב בפתח. וכן "לְנָא"
ומו שכחוב להדי'ו במקרה (עורא ד, יד) (בתניין כתר אר"ץ, ועוד). וכי'ה בכל התכלאל.

(ח) אַרְתִּי — כנ"ל בתיבות "פְּנִי".

(ט) פְּתַבְּעָן — כצל' הביא'ת בחירק והנו'ן ברגש, וכן הוא בכל התכלאל. והמנך'ר בצירוי
זרעה, כי יהיה הפירוש: פְּתַבְּעָן, כנודע.

סדר הסליות

๔

בדיל ויעבר.
בדיל ויעבר.
בדיל ויעבר.

רְחַמְנָא פִתְבֹּן בְסֶפֶרָא דִישָׁרִי וְתַמִּימִי,
רְחַמְנָא פִתְבֹּן בְסֶפֶרָא דְפָרְנָסְתָא טְבָתָא
וּמְזֻוִּינִי טְבִי,

עד כאן מוסיפים בעשרה ימי תשוכה.

בדיל ויעבר.
בדיל ויעבר.

רְחַמְנָא בְבֵשׂ חֲמַתָּא וּגְגָנָא מְגַן,
רְחַמְנָא לֹא תַעֲבֵיר גְמִירָא לֹן,
רְחַמְנָא מְחַל וְשַׁבָּק לְחוֹבִין וְלְעַזְוִין,
רְחַמְנָא נְהֹר טּוּבָה אַנְהָר עַלְוָן,
רְחַמְנָא סְעִיד וּסְמִיקָה הַוִּי לֹן,
רְחַמְנָא עֲבֵיד עַמְנָא אַתָּא לְטָבָן,
רְחַמְנָא פִתְחָ שְׁמִיא לְצְלוֹתִין,
רְחַמְנָא צְלוֹתָנָא קְבָל בְּרַעֲנוֹא,
רְחַמְנָא קְבָל אַלְוֹתִין וּבְעוֹתִין יְבָעֵן עַקְתִּין, בְדִיל וְיעַבָּר.

14) סְעִיד וּסְמִיקָה — ראייתי מה שכותוב ב"סדר הסליות" המבוואר (בני ברק תש"ז) שצליל הסמכין בקמצ, כי בשואו הם בינוי פועל [פעוד זומין], ופירושם נוסע ונספר ח"ג, וכן הוא דקדוק לשון ארמית בכל מקום. עכ"ל. ועיין בהסתמתו לשם באורך. וכבר עמד על דקדוק זה הרו"ה במחוזר ליל יום כפור" (רעללהיים תקס"ג — בפתחה לכל נורי דף טז ע"א) והובאו דרכיו בקונטרס ה"טמאר" לר' יהודה ליבש אייזלער (פרטבורג טרטס"ג, עמ' 21, ע"ש). ועיין "לוח ארש" (אות ולאירלו). יותר נראתה לי שהוא פס דבר כתרגם "אטטה-להחס" (ויקרא כו, כו): "קְצִידָ". וכפירושי (פס) שהוא לשון משען. משעד. וניקוד זה נמצא גם שלא בסמיכות, כמו: "מְשֻׁעָן וּמְשֻׁעָנה, כָל מְשֻׁעָן לְחָם וְכָל מְשֻׁעָן מִים" (ישעיה ג, א). ותרגומו: "סְמִיקָה וּסְעִיד", כל סְמִיקָה לְחָם וְכָל סְעִיד מִים". והכי פירושו: משען ומשעד תהיה לנו. בשמות נרדפים. ויש עוד לפלפל בזה, ואcum"ל. וכן הורה לי מופת הדור מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף שליט"א לנקר בשוא ולא לשנות מכל המחוורים.

15) בָעֵן — כ"ה בכל המחוורים והכלאל הדלא"ת רגשה וכקמצ, אף שהוא בסמיכות.

רְחַמְנָא רִיחֵם עַל¹⁶⁾ גְּשֻׁמְתִּין,
בְּדִיל וַיַּעֲבֹר.
רְחַמְנָא שְׁתָא טְבַתָּא אִיתֵּי עַלְן,
בְּדִיל וַיַּעֲבֹר.
רְחַמְנָא תּוֹב מְרַגְנֶה,
בְּדִיל וַיַּעֲבֹר.
רְחַמְנָא וְלֹא נְהַדֵּר רִיקְבָּםְן קְפָה,
בְּדִיל וַיַּעֲבֹר.
יש קהילות שנוהגות לומר כאן פיווט "אבא עבר זドוני תמחחו" — נמצא בסוף הסליות.

יעמדו הכהל יהוד ויאמרו בכוונה.

המנగ לחזק כל ימי הסליות באמירת "ויעבור" תשרא"ת (כתר שם סוב"ח י"ז עמ' 33. ועיין בית אל דף מס' ערב, סעיפים א רט). וכעבור ראש השנה אסור לתקוע (באי"ח נצבים ב).

וַיַּעֲבֹר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל-פְּנֵינוּ וַיַּקְרָא —
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ | (פסוק מפט) יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, אַל
כִּרְחֹם, וְוַתְּגַזֵּן, וְאַרְךָ הַאֲפִים, וְרַבְּתִּסְפֵּר
, וְאִמְתָּה: חַנְצֵר חַסְדָּךְ לְאֲלָפִים, נְשָׂא עַזְוָן
יָא וְפִשְׁעָבָבָה, וְחַטָּאתָה, יָגָנָה.
וְסַלְחָתָה לְעַזְנֵנוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:

אֲנָשִׁי אָמִינָה אָבְרוֹג, בָּאים בְּכָה מַעֲשֵׂיהֶם.
גְּבוּרִים לְעַמְדָה בְּפֶרַץ, דּוֹחִים אַתְּ

יבן מצינו כיוצא בוה בארכית של ישותה הניקוד מחמת הסמיכות, כמו חיכת "קָל"
שישאר בקצת אף אם תהיה סוכה, כמו: "קָל קְרָנוֹ" (דניאל ג, ה), "קָל מָלִיא" (שם
, יא). וכן אין לתקן בכל הסידורים שניקדו כ"ובא לציון" "קָל זַעַז".

16) גְּשֻׁמְתִּין — הדרי כי, דצ"ל המ"ם בקמצ' ככمحזרים, והוא לשון רבים, ורק בלשון
חידר אומרים "גְּשֻׁמְתָּא" ולא "גְּשֻׁמְתָּא", ואCMD.

האזורות. היה לנו לוחמה, ולמחסה ביום זעם. זועבים אף — בלחש, חמה עצרו בשיעם. טרם קראוך — עניתם, יודעים לעתר וילרצות. באב רחמת למענים, לא השיבות פניהם — ריקם.¹⁷⁾ מרבית עינינו אבדנו, נאספו מפה בחטאינו. סעו הימה למנחות, עזבי אותנו לאנחות. פטו גורדי גדר, צמתו ממשיבי חמה. קמים בפער אין, ראים לרצותך אפסו. שוטטו בארכע פנותי,¹⁸⁾ תרופה לא מצאנו. שבנו אליך בברשות פנינו, לשחרך אל בעת סליחתנו.

אל מלך יושב על-כיפה רחמים, ומתנהג בתקדים, מוחל עונות עמו, מעבירי ראשון ראשון, מרבה מחלוקת לחטאים וסליהה לפושעים, עשה זדקות עם כל-בשר ורזה, לא ברעתם להם גומל. אל, הורתנו

17) אפסו — כ"ה במדוייקים, הפ"ה בצייר, מלשון (בראשית מו, טו): "אפס כסף". והוא על משקל "שלם" — "שלם".

לוֹמֵר מְהוֹת שֶׁלַשׁ עָשָׂרָה, וּכְרִילְנָה הַיּוֹם
בְּרִית שֶׁלַשׁ עָשָׂרָה, בְּמוֹ שְׁהֽׁזְדֻעַת לְעָנוֹ
מִקְרָם, וְכֹן כְּתוּב בְּתוֹרַתְךָ; וַיַּרְא יְהֹוָה אֱלֹהָיו
בְּעָנוֹ וַיַּצְאֵב עַמּוֹ שָׁם, וַיַּקְרֵא בְּשָׁם (יְפִישָׁק מִנְטוּ)
יְהֹוָה אֱלֹהָיו: וְשָׁם נִאָמֵר:

המנוג לתקוע כל ימי הסליחות באמירת "יעברו" תשרא"ג (יכתו שם טוב"ח ז' עס' 33 ומשין
"בית אל" דף ז' ור' סעיפים א רט). ובכוב רأس השנה אסור לתקוע (באי"ח נזכרים ב).

וַיַּעֲבֵר יְהֹוָה אֱלֹהָיו עַל-פְּנֵיו וַיַּקְרֵא —
יְהֹוָה אֱלֹהָיו (יְפִישָׁק מִנְטוּ) יְהֹוָה אֱלֹהָיו, אֶל
בְּרֹחֶם וַיַּעֲזֹן, אֶרְךְ הַאֲפִים וַרְבֵּחֶם
וְאֶמְתָּה: אֶנְצֵר חַסְדָּךְ לְאֶלְףִים, נִשְׁאָעָן
וַיַּפְשַׁע יְהֹוָה אֱלֹהָיו וַיַּנְקַה.

וַיַּסְלַחַת לְעָנוֹ וַיַּחֲטֹאתָנוֹ וַיַּנְחַתָּנוֹ:

תִּמְהַנֵּנוּ מִרְעוֹת, תְּשַׁש פְּחָנוּ מִצְרוֹת. שְׁתַנוּ
עד לִמְאָד, שְׁפָלָנוּ עד עַפְר. רְחוּם
— קָדָה הִיא מִדְתָּנוּ, קָשֵׁי עַרְף וּמִמְרִים אֲנָהָנוּ.
צְעָקָנוּ בְּפִינָה — חֲטָאנוּ, פִּתְלַתּוֹל וְעַקְשׁ לְבָנוּ.
עַלְיוֹן — רְחַמִּיד מַעֲוָלָם, סְלִיחָה עַמְּךָ הִיא.

נַחַם עַל־הָרְעָתָה, מִטֵּה בֶּלְפִי חֶסֶד. לֹא תַתְעַלֶּם בְּעֻתּוֹת פָּאֵל, בַּי בְּצָרָה גְּדוֹלָה אֲנָחָנוּ. יָדָע לְעֵינֵי הַבָּל, טוֹבָך וְחַסְדָך עַמְּנָנוּ. חַתָּם¹⁸⁾ **פִּי שְׁטָן וְאֶל יְשָׁטֵן עַלְינוּ, זַעַם־בָּו זַיְדָם. וַיַּעֲמֹד**¹⁹⁾ **[מֶלֶךְ מַטְבָּחוֹ]** **מֶלֶיךְ טוֹב לְצַדְקָנוּ, הַזָּא יְגִיד יִשְׁרָנָנוּ. דְּרַכְיָיךְ רְחוּם וְתְּנוּן, גָּלִית לְגַאֲמָן בֵּית.**
בְּבָקְשׁוּ אֶזְרָחָמִיךְ, אַמְוֹנָתְךָ הַזְּרָעָתָ לָוּ.

18) פִי שְׁטָן — כן הוא בכל הסידורים הישנים שרائيי, שכ"ה בסמכיות, כמו: "פִי הַקָּאָר" (בראשית כט, ב); "פִי מֶלֶךְ" (שמות לח, כא), וכ"ה בכחבי הרם"ע מפאונו זצ"ל במאמר מעין גנים ח'ב (סוד והתקינות מקונטרא ישן). ובסידורו "חַפְילָת יְשָׁרִים" גרים "פִיה שְׁטָן" (ועתה מצאתי שכ"ה גם בסידור נאפולין ר"ג). ושמעתה מפי הג"ר אברהם היררי ורפל וצוק"ל הטעם שלא אמרים כאן "פִי", כדי שלא ישמעו ח"ז אומר "פִי" זהינו פָה-שְׁלִי. זוכטוזמוני שאמור לי כן ממש הג"ר בני-ציון חזון זצ"לן. מיו"ה, כיוון שמצאתי לרבות ב"תיקון תפילה" (טו ע"ב דפ"ו) שכתב בנוסח היידי: "וחתומות פִי שְׁטָן". וכ"כ החיד"א בקבשות שחיבר להקפות בשmachת תורה. הרי שלא חשו לה, שכן העדרפי הנוסח הקדמון שהוא על פ"י הדרוקן וכברעת רבינו... והואומר "פה" איינו משתבח!

19) [מֶלֶךְ] **מֶלֶיךְ טוֹב** — עתה ממש סמוך להדרפה והראוני מ"ש רבינו בכנינו (וימא עז). דפירים זאת על המלאך מטטרון שנקרו מאיכאל, וס"ים: "וַיַּעֲלוּוּ אָוָרִים בְּסִלְחוֹת: וַיַּעֲמֹד מֶלֶךְ מֶלֶיךְ טוֹב" (לצדון, הווא) (ל)הגיד ישרונו". עכ"ל ע"ש. ואכן בדרוסי ליוורנו נכתב "וַיַּעֲמֹד מֶלֶךְ מֶלֶיךְ טוֹב" וככתב בקטן לכון על המלאך מטטרון, והוא כלשון הכתוב (איוב לג, כג): "אִם יְשַׁמְּלָאֵךְ מֶלֶיךְ אֶחָד מִנִּיאָלֶף". וכן אמר לוי נזוי החון ר' משה משה יצ"ו שאמר לו הביר יעקב מוצפי וצ"ל להוסף חיבת "מֶלֶךְ", וכן נהגו החזונים יהודה ابو סליחות ודדור חלביה ע"ה. אלא שפלא גדול בעני שבסום מחזר בגדרא וליוורנו לא נכתב "מֶלֶךְ", וכבר העיר עז'ז החמי (ו"ף י"ח). וכדבריו של העמיד נירוש ספרים, כי "מֶלֶיךְ טוֹב" הנאמר כאן לא על מלאך ולא על שرف, רק על איש זה וכות או מצה, אשר תוכחות והמצוה ההיא הוא המליך טוב שיעמוד מעצמו לזרקו לפניו יתרבן, וכענין מ"ש בזוהר וכו'. עכ"ל ע"ש. וכ"כ הגרא"ח פאלאגי בספרו "מורען לכל חי" (יא, מא). וכ"כ במחוזו "בית אל" (ס ע"ב אות ד) ממש "עborות מקדש", ע"ש.

אל מלך יושב על-כיסא רחמים, ומתנהג בחסידות, מוחל עונות עמו, מעביר רASON ראשון, מקרבה מיחילה לחתאים וסליחה לפושעים, עשה צדקות עם כל-בשר ורשות, לא ברעתם להם גומל. אל, הורתני לומר מזרת שלש עשרה, זכרילנו היום ברית שלש עשרה, במו שהודעת לנו מקדים, וכן בתוב' בתורתך; וירד יהוה אהרון בעננו ויתיצב עמו שם, ויקרא בשם (ופסיק מטה) יהוה אהון; ושם נאמר:

המנג להקו על ימי הסליחות באמירת "ויעבור תשר"ת (נתר שם דבר ח"ז מה' גז. וע"ז נית אל דף מד עיב טעיפות ארט). וכבעוב ראש השנה אסור לתקוט (כא"ז נצבים ב).

ויעבר יהוה אהון על-פנינו זיכרא – יהוה אהון (ופסיק מטה) יהוה אהון, אל רחום, וחנון, ארך האפים, ורב-חסד, ואמת: נזכר חסד לאלפים, נשא עון, ופשע כי וחתאת, כי ונקה.

וסלחת לעוננו ולחטאינו ונחלתו:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, אֶל תִּعַש עָמֵנוּ
כָּלָה, תָּאַחַז יְדֵךְ בְּמִשְׁפָט. בְּבָא
תוֹכַחַה נָגַהּ, שָׁמַנוּ מִסְפָּרֶךְ אֶל תִּמְתָּה. גְּשַׁתְּךָ
לְחַקֵּר מִוסְרָה, רַחֲמֵיךְ יִקְרָמוּ רְגֵנָה. דְּלוֹת
מַעֲשִׂים בְּשָׂוֶה, קָרְבָּן צְדָקָה מַאֲלֵיכָה. הַזְּרָנוּ —
בְּזַעֲקָנוּ לְךָ, צַו יִשְׁעַתְנוּ בְּמִפְגַּעַךָ. וְתַשִּׁיבָ
שְׁבּוֹת אֲהַלְיָתָם, פִּתְחֵיו רָאָה בַּיְמָנוֹ. זְבָרָ
נָאָמָת, עֲדוֹת לֹא תִשְׁבַּח מִפְּיֵזְרָעוֹ. חֹתֶם
תְּעוֹדָה תְּתִיר, סֹדֶךָ שִׁים בְּלִמְוֹדִיךְ. טְבָורָ
אָגָן חַפְּהָר, נָא — אַל-יִתְחַסֵּר הַמְּזֹוג. יְהָה, דָעָ
אַת-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעָה. מְגַר אַת-הָגּוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִדְעָה. בַּי תִשְׁבַּב לְבָצְרוֹן, לְבָודִים
אַסְרֵי תְּתִקְנָה.

טרם הויזורי צריך לומר "אתותה על עבירותך" וכבר, כי הרובנו של עולם" הוא נתילת
 רשות מהקב"ה להתחזות ולזוכר ולפרש עוננותיו כולם, והיא כמו התנצלות לויזרי,
 כלומר שלא במרד ובמעל עשינו להכעיסך, חס ושלום, כי אם הנחש השיאני. וכמו צער
 בנפשי שראיתי כמה בורירים כעם ככמה מקומות שאחר שאותם הויזרים כרלו מאל"ה
 ועד תי"ו, אחר כך אומרים "רַبָּנוּ שֶׁל עַולְם", ואומרים "אתותה" "אודה", והוא כבר
 המודה (מהזאו בית אל" דף סב ע"ג, סעיף ט"ב).

רַבָּנוּ שֶׁל עַולְם, אַתּוֹתָה עַל עֲבָרוֹת קָלוֹת

וחמורות, בלילה °לְסֹף אַשְׁמָרוֹת. יצרי עליות ברישׁו להתעויל, שומר מה-לילה שומר מה-לילה. לביר עיני להטה יאותו, ויום ולילה לא ישבתו. ושאר אברי לעשות הרע בעיניך יתלהשו, כל-היום וכל-לילה תמיד לא יחש. ויען אשר עברתי על מצות עשה ועל מצות לא תעשה, מר.תן ואשחה בכל-לילה מטהתי, בדמעתי ערשי אמשה. אוילו יישמע קול בכני נורא עלייה, יוט צעקה עלייה. אקרא יומם וארים קולי, על פשעי ומעלוי, ולילה ולא דומיה לי. את-מקצת חטאיכי אני מזפיר לפני צופה עתידות, לילה ⁽²¹⁾ אקים

(20) בפשטות נראה שנוסח זה כלו נתן ליל יום הכהנים, ונכתב "בלילה בראש אשמורות" כليسנהDKRA (איוב ב, יט). שכן כל פסקא מסתיימת בלשון פסק. אלא שבשליחותינו לומר "בלילה לסוף אשמורות". והאומרים שליחות בלילה אחר חזות, במקומות "בלילה לסוף אשמורות" אמרו: "בלילה לתוך אשמורות". ואנו לומר "ראש אשמורות", כיוון שאינו ראש אלא אמצע.

(21) וב האומרים שליחות בלילה אחר חזות ולא ישנו כלל, יכולים לומר "אקים", כי כאן יתכן לפרשו מלשון עמידה, ו"להרות" מלשון ויזור. אף שבפסקוק (תהלים קיט, סב) הוא מלשון קימה מהשינה, ו"להודות" מלשון הודהה. (ויש טוביים שצ"ל "אבוא", ונראה למדו זאת מנוסח הבעששה שלليل כפורים שנכתב שם "אבוא". ואף שהאומרים כן אינם טועים, מכל מקום, אין שום הכוונה לשנות, וככליעיל).

**להודות. ואורה עלי פשען זדוני, היללה הָה
לידונאיה אהוניה.**

הנחות ביזדיי

א. כשתודה צריכה לומר היידי בנהת ובליה, ובכל נשבר ונכח, וישראל בין תיכה לתייה, לירע לפני מיה מתודה (נראה קלאסיקטו). ב. היידי צריך לאומרו בעמידה, ולא יסמן על דבר שאם יintel — יפל הסומן. אלא אם כן הוא ז肯 או חולה, אז מותר לו לסמן על איזה דבר (נאח בחשא). ג. צריך לשוחות ביידי כמו במודים (דררבנן). ויזהר שלא ישחה הרבה אלא מעט כדי שלא ילוינו עליו (קשרבנדל טימוט אונטה). ד. על כל תיכה מההיידי, המתחילה באחת מכ"ב האותיות, יכה בנחת ביר ימין כופפה באגרוף, על הלב הנמצא מצד שמאל, תחת הדר ארבע או חמש אצבעות, נמשך לצד ידיים. וכל ארט יהיה נזר להכחות שם על הלב, ולא כאותם המיכים לעלה מן הדר, או על הדר עצמו (נאח שם נ).

**אנא יְהֹוָה אֱדוֹנוֹ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,
תִּבְאַ לְפִנֵּיךְ תִּפְלַתְּנוּ וְאֶל תִּתְעַלֵּם
מִלְבָנָנוּ מִתְחַנְתָּנוּ, שָׁאי אֲנָהָנוּ עַזִּי בְּנִים
וְקַשֵּׁי עַרְפָּה לְזֹמֶר לְפִנֵּיךְ יְהֹוָה אֱדוֹנוֹ אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ — צְדִיקִים אֲנָהָנוּ וְלֹא־
חַטָּאנוּ, אֲבָל חַטָּאנוּ עַזְנֵינוּ פְשֻׁעָנוּ, אֲנָהָנוּ
וְאֲבוֹתֵינוּ וְאֲנָשֵׁי בֵּיתֵנוּ.**

(22) אֲגָא — מלרע בנזין וכעהמדה קצת באלי"ף, ורוב העולם טועים בזה שאומרים אֲגָא מלעיל. וכן בתנ"ך כתור אר"ץ חיבת "אנא", לשון קשה, מושעת בנזין ולא באלי"ף, כמו: "אֲגָא הִ הושיענה נא, אֲגָא הִ הצליחה נא" (תהלים קיח, כה), ועיין "מנחת שי" (שם קח, ד), ובירחון "בית אהרן וישראל" (בסלו טבח חסנ"ד — עמי' קקט), ואכמ"ל.

נתנו לומר (גם בסליחות) קודם להחלהת "אשmeno", שני פסוקים "חטאתי אודיעך" ופסוק "מכסה פשעינו" וכו'. והצתי ריבאו בכיוון כ"ב חיבות, ובו תרמו שבא להחותות על סדר כ"ב אותיות התורה שפגם בהם (גריז'וז פאלגאי זכ"ל ב'נפש כל זור' מערכת ואות ה).

**חֲטָאתִי אָזְדַּעַד וְעַזְנִי לְאַבְפִּיתִי, אָמְרָתִי אָזְהָעֵלִי
פְּשֻׁעִי לִיְהֹעֶלֶת מְדוּעָה, וְאַפְתָּה נְשָׁאָת עָזָן חֲטָאתִי
סָלָה: מְכַפֵּה פְּשֻׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ, וּמוֹדָה וּעֹזֶב יַרְחָם:**

אָשְׁמוֹנו. אָקְלָנוּ מְאַכְלוֹת אַסְיוֹרוֹת. בְּגַדְנוּ.
בְּטַלְנוּ תְּוֻרְתָּךְ יִמְים וְלִילּוֹת.
גּוֹלְנוּ. גְּגַבְנוּ. גְּאַיְנוּ. דְּבָרָנוּ רַפִּי וְלִשְׁוֹן הַרְעָע.
דְּבָרָנוּ אַחֲרָבֶה וְאַחֲרָבֵלֶב. הָעֲוִינוּ. הָרְחִרָנוּ
הָרְחֹוֹרִים רְעִים בְּיָום וּבְאָנוּ לִיהְיָה טְמַאת קָרְבָּן
בְּלִילָה. וְהָרְשָׁעָנוּ. וְהָרְבִינוּ פְּשָׁע וְרָשָׁע לְבָלִי
חָקָק. וְעָרָנוּ עַצְמָנוּ לְדִבָּר עַבְרָה. זְדָנוּ. זְנָנוּ
אַחֲרָלְבָנוּ וְעַזְנָנוּ. חַמְסָנוּ. חַמְדָנוּ. חַלְלָנוּ
שְׁבָתוֹת וּמְוֹעָדי קָרְדָשָׁה. טְפָלָנוּ שָׁקָר וּמְרָמָה.
יְעַצְנוּ עַצּוֹת רַעֲוֹת עד אין חָקָר. בְּזָבָנוּ.
בְּעָסָנוּ. לְצָנוּ. לוֹצָצָנוּ. מְרָדָנוּ. מְרִינָנוּ דְּבָרִיךְ.
מְרָדָנוּ בְּמִלְכּוֹת שְׁמִים, מְרָדָנוּ בְּמִלְכּוֹת
בֵּית-הָדָר, מְאָסָנוּ בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ, וְשְׁלַשְׁתָם
אַנְחָנוּ מְבָקְשִׁים. נְאַצָּנוּ. נְאָפָנוּ. נְשַׁבְּעָנוּ לְשׂוֹא

וְלֹשֶׁker. נִדְרַנוּ וְלֹא שָׁלְמַנוּ. סְרַרְנוּ. סּוּרִים וּמוֹרִים הָיִינוּ. עָזַבְנוּ. עָבַרְנוּ עַל מִצּוֹת עֲשָׂה וְעַל מִצּוֹת לֹא תְּعַשָּׂה. עָבַרְנוּ עַל בְּרִיתות וּמִיתות בֵּית דִין. עָבַרְנוּ עַל חַלּוֹל הַשֵּׁם. פָּשַׁעַנוּ. פָּגַםְנוּ בְּאוֹת בְּרִית קָדְשָׁה. צָרְרַנוּ. צָעַרְנוּ אָב וְאָם, הָוָרִים וּמוֹרִים. צָעַרְנוּ לְאָבִינוּ שְׁבָשָׁמִים. קָשַׁינוּ עָרָף. קָלְקַלְנוּ צְפּוֹרוֹת הַשְּׁפָעָה. רְשַׁעַנוּ. רְעִים לְשָׁמִים וּלְבָרִיות הָיִינוּ. שְׁחַתְנוּ. שְׁקַרְנוּ. שְׁחַתְנוּ זָרָע קָדֵש לְבִטְלָה וּבָרָאנוּ מִשְׁחָה לְחַבֵּל, גַּם בְּבָנֵבָנָנוּ נִמְצָאוּ דָם נִפְשֹׁות אָבִינוּם נִקְיִים, וְהַגָּה דְּמַעַת הַעֲשֹׁוקִים וְאֵין לְהָם מִנְחָם, לְבִי לְבִי עַל חַלְילֵהֶם, מִיעֵי מִיעֵי עַל הַרְוִגִּיהֶם, אוֹי לְרָשָׁע רָע, בִּיאָגָמָול יָדוֹ יִעַשְׁהָלֹו. תְּעַבְנוּ. תְּעִינָנוּ⁽²³⁾ וְתְּעַתְּעָנָנוּ, וּסְרַרְנוּ מִמִּצְוֹתֵיךְ וּמִמִּשְׁפְּטוּךְ הַטוֹּבִים וְלֹא-שׁוֹחֵן (מלעיל) לְנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל-הַבָּא עַלְיוֹנוֹ, בִּיאָמָת עֲשֵׂית. וְאַנְחָנוּ: הַרְשָׁעָנוּ:

(23) וְתְּעַפְּעָנוּ — כַּצְלַעַיִן בְּשִׂיאָנוּ וְהַתִּירָנוּ אַחֲרֵינוּ בְּדָגֶשׁ קָל, שְׁכַנְתָּה אָבָל לְשׁוֹן תְּעֻחוֹ שְׁבָמְקָרָא, כְּגַן: "וְהִוִּיתִ בְּעִינֵיכֶם כְּמַתְּעַפְּעָעָה" (בראשית כו, יב), וְעוֹד.

אֲשֶׁר מִנּוּ מַפְלָעָם, בְּשֶׁנוּ מַפְלָגָיו. גָּלָה מִמֶּנּוּ
מְשֻׁשָׁן, דָּרָה לְבָנוּ בְּחַטָּאתָנוּ. הַחֲבֵל
אַיִינָנוּ, וְגַפְרֵעַ פְּאַרְבָּנוּ. זְבוֹלָ מִקְדְּשָׁנוּ, חַרְבָּי
בְּעָונָינוּ. טִירְתָּנוּ הַזְּרָה לְשָׁפָה,²⁴⁾ **יִפְיָ אַדְמָתָנוּ**
לְזָרִים, בְּחָנוּ לְגָרִים. לְעִינָינוּ עַשְׂקָנוּ עַמְלָנָנוּ,
מִמְשָׁךְ וּמִוּרָטָ מִמְּנָה. נָתָנוּ עַלְםָ עַלְינָנוּ, סְבָלָנוּ
עַל שְׁבָמָנוּ. עֲבָדִים ▶ מִשְׁלָוּ בָּנוּ, פּוֹרָק אֵין
מִידָם. צְרוֹתָ רַבּוֹת סְבָבָנוּ, קְרָאָנוּ יְהֻדָּה
אַהֲזָנוּ אֱלֹהֵינוּ.²⁵⁾ **רַחֲקָתָ מִמֶּנּוּ בְּעָונָינוּ, שְׁבָנוּ**
מַאֲחָרֵיךְ, תְּעִינָנוּ כָּזָאן וְאַבְדָּנוּ. וְעַדְיוֹ לֹא
שְׁבָנוּ מִתְעִיתָנוּ, וְהַיאָךְ גָּעִיזָ פְּנִינוּ, וְגַנְקָשָׁה
עַרְפָּנוּ, לוֹמֵר לְפָנֶיךְ יְהֻדָּה אַהֲזָנוּ אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, צְדִיקִים אֲנָחָנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ²⁶⁾.

24) יִפְיָ — היורד בשוא, לסמיכות, כמו (יחזקאל כח, ז): "יִפְיָ חַכְמָתָךְ" ("אהלי יעקב").

25) רַחֲקָתָ — כצל הרו"ש בקמן וכן הוא במוחוריים מהדייקים. והאומרים הרו"ש בחירק "רַחֲקָתָ", חסר בלשון דהיה לו לומר: רַחֲקָתָ הרחמים ממן. וכ"כ במוחזר "אהלי יעקב" והגר"י צוביiri צצ"ל בספריו "אשטרורה בלילה" (סוד"ג, דף יא), עיין שם באורך.

26) צדיקים אנחנו ולא חטאנו — עד כאן סוף הקטע, וכן הוא בנוסח הסליחות ליה"ב ובסליחות לארכע חנויות. ויש מוחוריים שהדפיסו לומר בסוף הקטע "אבל חטאנו אנחנו ואבוחינו". מיהו, ועי כי תיבות אלו שיכות לויידי עצמו (כמ"ש בטידור "ארצ' החפילות" (תקנו): בשם בעל הלכות גROLIT, וכן במוחוריים עתיקים נכתב בגודל ובnikud: "צדיקים אנחנו ולא חטאנו", ואח"כ נכתב בקטן ובלי nikud: "אבל חטאנו

סִירַת הַמְלִיחוֹת

**לְאֱדֻנִי אֱלֹהֵינוּ הַרְחָמִים וְהַסְּלִיחָות, כִּי חַטָּאנוּ
לוּ: לְאֱדֻנִי אֱלֹהֵינוּ הַרְחָמִים וְהַסְּלִיחָות, כִּי
מִןְדַּנוּ בָּזֶה: אֶל-בָּא תְּשִׁתְּ עַלְיָנוּ חַטָּאת, אֲשֶׁר
נוֹאַלְנוּ וְאֲשֶׁר חַטָּאנוּ:**

חַטָּאנוּ צְרוּנוּ, סְלָחْ לְנוּ יוֹצְרָנוּ.

**שְׁמֻעָ יִשְׂרָאֵל, יְהֻדָּה אֲחֹדָנוּ אֱלֹהֵינוּ,
יְהֻדָּה אֲחֹדָנוּ אֶחָד:**

**יְהֻדָּה אֲחֹדָנוּ הַזֶּא הָאֱלֹהִים, יְהֻדָּה אֲחֹדָנוּ
הַזֶּא הָאֱלֹהִים:** (שתי פעמים)

**(27) אֶרְאָלִי מַעַלָּה אָזְמָרִים; יְהֻדָּה אֲחֹדָנוּ
אֲדוֹגָנוּ. בְּחִירִי סְגָלָה עֲזָנִים**

אנחנו ואבותינו וכרי כدلעיל"). וכי שהיו נוהגים לחזור ולזרר היודי שוכ פעם, אלא שלפי אזהרת רבנו האר"י זיל שלא לחזור היידי השומט מהמחזרים, ותייבות אלו גותרו לבודם. ועיין למחרי צוביiri וצ"ל בספרו "אשمرة בלילה". [מ"מ, אותן אלו שפסיקים בჩיבת "מחערתנו", טעה בידם, שאף שכלי בית הוא שני פסקאות, הרי שני הบทים מהאות ר' ועד ת', ומאות ט' עד כ' (אמצע וסוף) הם שלוש פסקאות, וא"כ הויל להפסיק בבחינת "ואברנו").

(27) אֶרְאָלִי — כצ"ל האל"ף בסגול והלמ"ד דגושא, וכמ"ש (ישעה לג, ז): "הָן אֶרְאָלִים צָעָקוּ חֹזֶה". וכן הוא במוחזרים מדוייקים. וכן ציריך לומר בכל מקום.

וְאֹמְרִים; יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ הוּא הָאֱלֹהִים, יְהֹוָה
אֱלֹהֵינוּ הוּא הָאֱלֹהִים:

גָּלְגָּלִי מַעֲלָה אֹמְרִים; יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אֱדוֹגָנוּ.
דָּגָלִי סְגָלָה עֲוָנִים וְאֹמְרִים; יְהֹוָה
אֱלֹהֵינוּ הוּא הָאֱלֹהִים, יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ הוּא הָאֱלֹהִים:
(הַמּוֹנִי מַעֲלָה אֹמְרִים; יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אֱדוֹגָנוּ. ²⁸ [ע]יִשְׂרָאֵל
בְּצָרְתָּם וּבְגָלוֹתָם עֲוָנִים וְאֹמְרִים; יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ הוּא
הָאֱלֹהִים, יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ הוּא הָאֱלֹהִים):

גם במליחות ציריך לומר פסוק "ה' מלך" בעמידה, וגם השומע ציריך לעמודו (באייה מקץ ב). ודע כי "ה' מלך" אומרים אותו כאןSSH שפטים. וסגולתו להמשיך שפע הרתמים השלשלות הספריות מරוז המעלות, נידוע לירודע ח'ן. עיין ספר "היכל הקדש" ול"חמדת ימים" (מהווים בית א' דף כט נ'א). ומכאן תובכה לאחיהם שלא אומרים לאחר כל קטע "ה' מלך" וכרי סלו, וכפי שנגנו בדור הקורום.

**יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ, יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ, יְהֹוָה
אֱלֹהֵינוּ | יְמֶלֶךְ לְעָלָם וְעֶד:** (שתי פעמים)

**בְּטֻרְבָּם שְׁחָקִים וְאָרְקִים גִּמְתָּחוּ, יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ
מֶלֶךְ. וְעַד לֹא מִאוֹרוֹת זָרָחוּ, יְהֹוָה
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ. וְהָאָרֶץ בְּפָנָד תְּבִלָּה, וְשָׁמִים בְּעָשָׂן |**

(28) וישראל בצרות — קטע זה נוסף במליחות משך שנים (ובמליחות ליום הבכורים עדין לא הוכנס), ובכירור נראה שהוא שהוא המשך לשני הקטעים הקורומים, שכראשון יש אליו' וככית', ובשני גימ"ל וROLIT, ובשלישי מתחילה בה"א ומסיים ביב"ד, ולכן נראה שצ"ל "ישראל", ובזה אתני ספר.

סדר הסליחות

קפר

גַּמְלָחוֹ יְהוָה אֱחָדָיו יִמְלָךְ לְעוֹלָם וְעַד : יְהוָה
אֱחָדָיו מֶלֶךְ, יְהוָה אֱחָדָיו מֶלֶךְ, יְהוָה אֱחָדָיו יִמְלָךְ לְעוֹלָם וְעַד :

וְעַד לֹא-עֲשָׂה אָרֶץ וְחַצּוֹת, יְהוָה אֱחָדָיו
מֶלֶךְ. וּבְהַבְנֵנוּ יִצְוְרִים עַלְיִם אָרֶץ,
יְהוָה אֱחָדָיו מֶלֶךְ. וַעֲתָה יִקְבְּצָן גִּפְזִיכִים מִאַרְבָּע
תִּפְזְּצּוֹת, יְהוָה אֱחָדָיו יִמְלָךְ לְעוֹלָם וְעַד : יְהוָה
אֱחָדָיו מֶלֶךְ, יְהוָה אֱחָדָיו מֶלֶךְ, יְהוָה אֱחָדָיו יִמְלָךְ לְעוֹלָם וְעַד :

ומכאן רשיון הקהל לשפט.

מִזְחָד בְּאַהֲרֹן אֲשֶׁר אֲהָרֹן, הַזֶּה תְּהִית וְהַזֶּה
תְּהִית וְהַזֶּה יְהִית, הַזֶּה מִמְּתִית וּמִתִּיאָת,
לִפְנֵי לֹא נֹצֵר אֱלֹהִים, וְאַחֲרֵי לֹא יְהִית.

ipsek מעת לפני שיתחיל "אחד", כדי שלא ישמע חס ושלום "לא יהיה אחד אלהינו".

אֶחָד אֱלֹהִינוּ, גָּדוֹל אֱדוֹגָנוּ, קָדוֹשׁ וּנוֹרָא
שָׁמוֹ. כִּינְרוֹל מַעַל-שָׁמִים חָסָה,
וְעַד-שְׁתִּיקִים אָמַתְךָ: כִּינְרוֹל אֲתָה וְעַשָּׂה
גְּפֻלָּות, אֲתָה אֱלֹהִים לְבָהָד: שְׁפָךְ חֲמַתְךָ
אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעָה, וְעַל מִמְּלָכֹת
אֲשֶׁר בְּשָׁמֶךָ לֹא קָרָאוּ:

מנาง קדמון אצל הספרדים, שהחון ארטו "חי וקיים" והקהל עונים בקול רם "הוא". וכן בהמשך אומר החון "מלא רחמים" והקהל עונים "הוא". וכן אומר החון "מלא זכיות" והקהל עונים "הוא". ומנגה זה יסודתו בחורי קודש (עין באורך ב"טני" כרך פשתוח' א'עמ'ו כט).

**לקדשות שמה עשה, ולא לנו. לא לנו יהוה
אהדנה לא לנו, כי לשםך תנו לבוד
על-חסך על-אמתך: למה יאמרו הגויים, אלה
נא אלהיהם: ואלהינו בשמיים. אחד אלהינו
בשמיים. עדותנו בכל-יום פעמים. חי וקיים הוא,
מלא רחמים הוא, מלא זכיות (הטוח הישן; זכיות)
הוא. כל-אשר חפץ עשה בשמיים ובארץ, אין
(מלעיל) מי-יאמר לו מה-תעשה, אין מיר (מלעיל)
יאמר לו מה-תפעל, כי הפל מעשה ידיו.**

(29) זכיות (וכן גליות) — כן הוא בכל המחוורים הישנים, כולל מתעור נאטו של משנת ר"ן. וכן במחור אשכנז לובלין תל"ח וש"ד (עין בסידור רשות ח"ב במילאים דף נט), וכן פiyut הקלירי במוסף א' דראש השונה בפיוט "אנסיכה": "טוhor זכיות, וואג קול בכיות, טבע צול זכיות", וכן בפייט "אברש" לשכת פרשת החורש. וכן הוא בכל סידורי התימנים, וכותב הנר"י צוביiri וצ"ל בסידור "כנסת הגודלה" (ח"א עמ' קכ) דהכי גרסין "גליות", ושכנן נקדחו חנמי תימן בכל התאכליל הראשונים ואחרונים, והוסיף שכן ראה למחר"א פורמקין בספרו "מקור הכרכות" שהעיר כי בסידור רב עמרם בגין כתוב יד החברוני עתיק יומין, ראתה שכ"ה נקו וכו. ע"ש. וכיuin זה כתוב ב"מנחת אהרן" פארדו (כלל טז סוף אות ז"ר), ג"ש. והאמת שככל הש"ס ובמדרשים ובלשון הראשונים נכתב "זכיות" גליות" בלבד ואיזו אחר הכהן והלם"ד, ויל עין בדברי הרש"ס כמצוין لكمן, מיהו, כיון שבכל סידורי הספרדים גבי תיבת "גליות" נחקל תיקונו של הרוב "שלמי צבור" (דף קל ג"ב) והרב "לחם הבכורים" (בקונטרס תפילה כהן דף קלה ע"ב) ועוד, שצ"ל "גליות" הלמ"ד בקידוץ, שכן הוא בספרים מוריים. ע"ש. ואכן כן הוא דעת הרור"ק ב"מכלול" (דף קעה ע"ב) שצ"ל "גליות" על משקל "מלכיות" (דניאל ח, כב), עיין שם. וכן הוא דעת כל המדרקנים הרש"ס בסידורו

סדר הפליחות

קפוא

"אלְהִינוּ שֶׁבְשָׁמִים" — סדר זה במקן על סדר א"ב. והגICONן לומר "אלְהִינוּ שֶׁבְשָׁמִים" בתחילת כל אות, והשאר בלבד "אלְהִינוּ שֶׁבְשָׁמִים", ובזה נראה כי אלו אינם מוסיפים כלל אלא קאי על "אלְהִינוּ שֶׁבְשָׁמִים" של התחלת אותן, וכן כולם. וכן נהוג אנשי חכמים זקנים וידועים (מהוזר "בית אל" דף פ"ח ע"ג). ואחר כל בקשה עוננים הקהלה "אמן".

אֱלֹהִינוּ שֶׁבְשָׁמִים, שְׁמַעْ קְוָלֵנוּ וַיִּקְבֶּל תִּפְלָתֵנוּ בְּרָצֵן.
אֱלֹהִינוּ שֶׁבְשָׁמִים, אֶל תִּאֲפְדֵנָה בָּאָרֶץ גְּלוּתֵנוּ.
אָבָד וְחַשְׁמֵד כָּל-הַקְּמִים עַלְינָה לְרָעָה.

אֱלֹהִינוּ שֶׁבְשָׁמִים, בְּרִיתֵךְ זָכֵר וְאֶל תִּשְׁבַּחַנוּ.
בָּרָךְ אֶת-לְחַמְנָנוּ וְאֶת-מִימָנָנוּ.
בְּשָׁרֵנוּ בְּשָׂרוֹת טוֹבוֹת.
בְּטַל מַעַלְינָנוּ וּמַעַל עַפְקֵךְ יִשְׂרָאֵל
בְּכָל-מִקּוֹם שְׁהָם כָּל-גִּירּוֹת קְשׁוֹת וְרֹעֲוֹת.

אֱלֹהִינוּ שֶׁבְשָׁמִים, בָּרוּךְ עַלְינָנוּ גִּירּוֹת טוֹבוֹת.
פְּלָה כְּבֻוד מַלְכֵיכְךָ עַלְינָנוּ מִהְרָה.

ובהקשר המכליות (עמ' 23), והבאון ייעב"ץ ב"לוח ראש" (סימן קנו), והרז"ה ב"שער הפליה" (סימן צו). ועוד. הרי והוא הדין שמן "זיכות" ציריך לומר "זיכוי" על משקל "פְּרִיות" "שְׁבִוּת" "זָרִיות" ניש לשם לב שבכוּלים היידיים רפה, ואכמיין. וב"לחם הבכוריים" (דף קל"ז ע"ב) ניקד "זיכוי", והוא לפי לשון הארמי "זַכְּבִּי" (דניאל ז, כב). כמו שכתב בסידור "עבדות ישראל" (עמ' 110), ומהמונח "זיכוי" גם הוא לא הפסיד, וזה היה היחיד "זיכוי" וכו'. עיין שם. ובמקרה מהזריט "מלא זביה", הוא על פי ה"חמדת ימים" (שם, דף כא ע"א) שהוא לשון זו. ע"ש. מיהו, לא מזמן בברבי חז"ל אלא רק "זיכוי". ובמקומות אחר נאריך כזה איה"ב, והכותר יבחר.

סדר המליחות

קפו

אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשָׁמִים. דַרְשָׂנוּ מֵלֵ� הַמֵּצָא לֵנוּ.

דַרְשָׂ דְמַינוּ מִיד קְמִינָן.

אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשָׁמִים. הַעֲתָרְלָנוּ הַיּוֹם וּבְכָל-יּוֹם נֶוֶם
בְתִפְלָתָנוּ.

הַחֲזִירָנוּ בְתִשְׁוָבָה שְׁלָמָה לְפָנָיךְ.

אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשָׁמִים. וְאֶל תִּבְישֵׁנוּ מִשְׁבָּרָנוּ.

וְגַךְרָא וְאַתָּה תִּעֲנַנוּ.

אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשָׁמִים. זְכָרָע בּוֹכְרוֹן טֹוב מַלְפִינָךְ.
זְפָנוּ בְדִינָנוּ.

זְפָנוּ בְמִשְׁפְּטָיךְ.

אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשָׁמִים. חַמֵּל עַלְיָנוּ וְעַל טְפִינָנוּ וְעַל עַזְלָלָנוּ.
חוֹס וּרְחָם עַלְיָנוּ.

אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשָׁמִים. טְהָרָנוּ מִטְמָאוֹת עַזְנָנוּ.
טְהָרָנוּ מִטְמָאוֹתֵינוּ.

אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשָׁמִים. יְהֹמֵד-נָא רְחַמִּיךְ עַלְיָנוּ.

בעשרה ימי תשובה מוסיפים:

אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשָׁמִים, בְתִבְנָנוּ בְסֶפֶר חַיִים טֹבִים.

בְתִבְנָנוּ בְסֶפֶר צְדִיקִים וַתְּסִידִים.

בְתִבְנָנוּ בְסֶפֶר יְשָׁרִים וַתְּמִימִים.

בְתִבְנָנוּ בְסֶפֶר זְכִיוֹת (הנוסף היישן: זְכִיוֹת).

בְתִבְנָנוּ בְסֶפֶר מְזוֹנוֹת וַפְרָנָסָה טוֹבָה.

בְתִבְנָנוּ בְסֶפֶר מְחִילָה וּסְלִיחָה וַכְפָּרָה.

בְתִבְנָנוּ בְסֶפֶר גָּאֵלה וַיְשֻׁועָה.

סדר המליחות

קפח

- אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, כְּבָשׂ אֶת-פּוּבְשִׁינוּ.
כְּלֹהֵ אל תַּעֲשֵׂ עָפְנוּ.
- אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, לְמַעַן עָשָׂ אָם לֹא לְמַעַן.
לְחַזֵּ אֶת-לוֹחָצֵינוּ
לְחַם אֶת-לוֹחָמֵינוּ.
- אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, מַלְאָ בְּלִ-מְשָׁאָלוֹת לְבָנוּ לְטוֹבָה
לְעַבְדָּתָה.
- אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, נְקֻם אֶת-גְּמַתְנוּ.
נְקֻם נְקֻמָת דָם עַבְדִיךְ הַשְׁפּוֹךְ.
- אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, סְמֻךְ אֶת-גְּפִילָתֵנוּ.
סְמֻךְ אֶת-סְבָתֵ דָוד הַנוּפָלָת.
- אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, עֲנֵה אֶת-עַתְירָתֵנוּ.
עֲנֵה בַיּוֹם קָרָאנוּ לְהֵ.
עֲנֵה מַעַנְנוּ.
- אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, פְּרָנוּ מִידֵי בְּלִ-אוֹבִינָנוּ.
פְּרָנוּ מִידֵי יִצְרָנוּ חֶרְעָ.
פְּרָנָסָנוּ פְּרָנָסָה טֹבָה.
- אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, צִוָּה אֶתְנוּ בְּרֻכוּתִיךְ.
צִוָּה אֶתְנוּ יְשֻׁעוֹתִיךְ.
צִדְקָנוּ בְּמִשְׁפְּטִיךְ. (צִדְקָנוּ בְּדִיןָנוּ).

סדר המליחות

קפט

אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, קְרַב־לָנוּ קֵץ הַגָּאֵלָה.
קְרַב־לָנוּ יוֹם הַיְשׁוּעָה.
קְרַבְנוּ לְעַבְדֶתֶךָ וְיִרְאָתֶךָ.
קְרֻעַ רֵעַ גָּורֵדֵינוּ.
קְבָלְבְּרִתִּים וּבְרִצּוֹן אֲתִתְפְּלִתָּנוּ.
אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, רִיבָה רַיְבָנָנוּ וְגָאֵלָנוּ.
רְאֵה בְּעֵנִי עַפְךָ יִשְׂרָאֵל.
רִפְאָכָלְחֹזְלִי עַפְךָ יִשְׂרָאֵל.
רְאֵה בְּדַתְךָ הַשְׁעָה וְהַפְּרִנְסָה.
אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, שְׁעָה אֲתִתְשֻׁעַתָּנוּ.
שִׁית שְׁלוֹם בְּינֵינוּ.
שִׁית שְׁלוֹה בְּאַרְמָנוֹתֵינוּ.
אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשִׁים, תָּן שְׁלוֹם בְּאָרֶץ.
תָּן שְׁבָע בְּעוֹלָם.
תָּן שְׁלוֹם בְּמַלְכּוֹת.
⁽³⁾**תָּן שְׁלוֹם בְּמַלְכּוֹת.**

(1) כן הוא במתורותם. מיהו, על פי הסוד הסדר הוא "תָן שְׁלוֹם בָּאָרֶץ. תָן שְׁלוֹם בְּמַלְכּוֹת", כמ"ש בכח"ה (תקפאו סוף ס'ק כה). וכן הוא בסידור הרש"ש מכ"י של היר"א. ועיין להמחשה זו ז"ל בספרו "עלת חמייד" (דף מד ע"ב), הובאו דבריו ב"תיקון חפילה" (עמ' לח), וכ"כ ב"חמדת ימים" (חלק ימים נוראים דף כא ע"ב), ועוד.

(2) במלכות — כן היא הגirosa בכל המחוורים, בלשון יחיד. וכן כתוב רבנו המהר"ז ז"ל להדריא בספרו "עלת חמייד" (דף מד ע"ב) הובאו דבריו ב"תיקון תפילה" (עמ' לח) כי צריך לכוין בזה לחבר יסוד ז"א ביסוד נוקביה. ובכן היטיב. וכ"ה ב"חמדת ימים" (חלק ימים נוראים דף כא ע"ב). וכ"כ הגרא"ח פאלאגי בספרו "מודע לכל חי" (סימן יא סוף סעיף מג) שהאומרים "במלכיות" טועים הם, וצריך לומר "במלכות" וכי למלכווא דרכיאו כירועו ליזועי חן, עכ"ל. וכן הוא בסידור הרש"ש מכ"י של היר"א,

סדר המליחות

א'

תְּנֵן טָל וּמַטָּר לִבְרֶכֶת⁽³³⁾ בְּעֵתָנוּ בָּאָרֶץ.
 תְּנֵן זָרָע לְאֹזֶרֶע וְלִחְםָם לְאֹזֶל.
 תְּנֵן לִחְם לְפִי הַטְּפָת לְשָׁבָע.
 תְּבִונֵן תִּפְלָתָנוּ קָטָרָת לְפִנֵּיךְ.

אֱלֹהֵינוּ שְׁבָשָׁמִים, עֲשֵׂה עַמְּנוּ אֹתָה לְטוּבָה,
עֲשֵׂה עַמְּנוּ אֹתָה לִישְׁוֹעָה, עֲשֵׂה עַמְּנוּ
אֹתָה לְרָחְמִים. יְרָא שׁוֹגָגָנוּ וִיבֹּשָׁנוּ, יְהֻוו אַיִּבָּנוּ
וִיבְּלִמוּ, כִּי אַתָּה יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ עַזְרָתָנוּ וְנַחֲמָתָנוּ.

בְּרָגָנוּ — רְתָם תְּזֻבָּר: **בְּרָגָנוּ** — אַהֲבָה תְּזֻבָּר.
בְּרָגָנוּ — עֲקָדָה תְּזֻבָּר. **בְּרָגָנוּ** —
תְּמִימּוֹתִי תְּזֻבָּר. הַבְּטָה לִבְרִית וְאֶל תְּפִיר
בְּרִיתְךָ אַתָּנוּ, עֲנָנוּ בָּעֵת וּבָעֵגָה הַזֹּאת.

(33) בְּעֵתוּ — כִּי הִיא הַגִּירָסָה בְּכָל המְחוֹזָרִים, בְּלִשׁוֹן יִחְיָה. וְכִי כָּתַב רַבּוֹ מַהְרָח"ז ז"ל לְהָדִיא בְּסֶפֶרוֹ "עֲולָת תְּמִיד" (וּרְפֵּסֶד ע"ב) הַבוֹא דְבָרָיו בְּ"תִּקְוָן תְּפִילָה" (עַמְּי' לְחָ) וְז"ל: תְּנֵן טָל וּמַטָּר וּכְרִי — טָל הָוָא הנְשָׁפָע עַיִן התְּפָאָרָת אוֹ חָסָר, וּמַטָּר הָוָא דַרְךְ גְּבוּרָה כִּי יִשְׁפִּיעוּ כָל האָרוֹת בָּה הַנְּקָרָא "כְּבָעֵתָנוּ", רְלֵל עַת וְהָוָא יִסּוּד בְּחִיבָּרוֹ מְלֹכוֹת נִקְרָא "עַתָּה", וְאַחֲרָ כְּךָ "בָּאָרֶץ" הִיא מְלֹכוֹת לְכָדָה, וְלֹבֵן אֵין לוּמָר כְּעַתָּם רָק בְּצָתוּ. עַכְ"ל. וְכִי בְּ"פְּרִי עַז חִימָם" (פרק י' משער הַסְּלִיחָה) הוֹבָא בְמְחוֹזָר "אַהֲלִי יַעֲקֹב". וְכִי צִיל לְפִי הַפְּשָׁת (עִזִּין תְּעִנִית דָּף ג ע"ב), וְכִי הָוָא בְסִידּוֹר הַרְשָׁ"ש מִכְ"י' שְׁלִיטָ"א (חוֹזָן עוֹבְדִיה יִמְסִים גּוֹרָאִים דָּף י"ז) שְׁצָרֵךְ לוּמָר "בְּעֵתָנוּ". וְאַכְמָ"ל.

המנగ שחזון אומר "עננו אבינו" והקהל עוגנים בקול רם "עננו". וכן בהמשך אומר החזן "עננו בוראנו" והקהל עוגנים "עננו", עד גמירה. ויזהרו החזן והקהל לא להוניש הנזין, כי בהונישם הנזין הראשונה יהיה לשון קלה ח'ו לשון עפי, ובהונישם הנזין השניה יהיה לשון יחיד לנגרו — "ענה אחותך", ומה שנוהגים מקטח קהילות לומר "עננו אבינו" ו"עשה למען שכם" במהירות גדולה, יש לבטל מנהגם (ברכי יוספ טמן תקפא ס"ג ח).

**עֲנָנוּ אָבִינוּ, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ⁽³⁴⁾ בּוֹרָאנוּ, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ
גּוֹאָלָנוּ, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ דּוֹרְשָׁנוּ, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ
הֹדֵר וְחֶדֶר, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ וְתִיק בְּנָחָמוֹת, עֲנָנוּ.
עֲנָנוּ זֶה וַיְשָׁר, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ חַי וְלִקְיָם, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ
טָהֹר עַיִּינִים, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ יוֹשֵׁב שְׁמִים, עֲנָנוּ.
עֲנָנוּ בְּפִיר בְּתָ, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ לֹא אֶל חַפְזִין
בְּרִשְׁעָה,³⁴ עֲנָנוּ. עֲנָנוּ מֶלֶךְ מֶלֶכִי הַמֶּלֶכִים,
עֲנָנוּ. עֲנָנוּ גּוֹרָא גּוֹשָׁגָב, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ סּוֹמֵךְ
נוֹפְלִים, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ עֹזֵר דְּלִים, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ
פּוֹדֵה וּמְצִיל, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ צָדִיק וּמְצִדִּיק, עֲנָנוּ.
עֲנָנוּ קָרוֹב לְבָלְקָרוֹאָיו בָּאָמָת, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ רַם
וְגַשְׂאָ, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ שׁוֹבֵן שְׁחָקִים, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ
תוֹמֶךְ תִּמְיִם, עֲנָנוּ.**

(34) אף שעלי-פי התעמים שבפוסוק (מלכימ-יא יח, לז): "ענני ה' ענני". הביאית צ"ל רפה, וכן הוא בכל הקטוע. נראה לי, שיש שודקה שם בגלל הקריאה הייתה ע"י אדם אחד (אליהו), מה שאין כן כאן בסלהות, כנהוג, הקריאה מחולקת בין החזן לקהיל.

סדר הסליחות

קצת

עֲנָנוּ אֱלֹהֵי אֶבְרָהָם, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ וַפְחָד יִצְחָק,
עֲנָנוּ. עֲנָנוּ אֶבְרִיר יַעֲקֹב, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ מִנְגָן
הָוֶה, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ הַעֲוֹנָה בְּעֵת רָצֹן, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ
הַעֲוֹנָה בְּעֵת צָרָה, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ הַעֲוֹנָה בְּעֵת
רְחַמִּים, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ אֱלֹהֵי הַמְּרֻבָּה, עֲנָנוּ.

יש מוסיפים לומר "עֲנָנוּ אֱלֹהָה דָמָאֵר, עֲנָנוּ" (מוועד כלכדי טווןיא את זה). ויאמר "אֱלֹהָה דָמָאֵר, עֲנָנוּ" כלשון זהה זוֹאָק, כי בתיבות אלו כמוסים סודות נוראים (הנ"ה פָּלָגָג) וצ'יל ב"עתורת חייט" טוון נבאות ח: ש"ת י'ב חייט" ח"ב טוון קס).ומי שאומר "עֲנָנוּ אֱלֹהָה דָמָאֵר, עֲנָנוּ" — לא משאכש (עין באורך מה שכטנו בהערות לספר "דָּפָא הַחוּטִים" פרק א' אות ד העשרה(3). וב"מנגוי בית-יעקב" לרבי אליהו מני ז"ל (עמו נט) כתוב دائم להוספה "עֲנָנוּ" אחרים.
(עֲנָנוּ אֱלֹהָה דָמָאֵר, עֲנָנוּ. עֲנָנוּ בְּזֹכֶתְהָ דְּבָרִיּוֹחָאֵי,
עֲנָנוּ). עֲנָנוּ רְחוּם וְחַנּוֹן, עֲנָנוּ.

רְחוּם וְחַנּוֹן חַטָּאָנוּ לְפָנֶיךָ, רְחוּם עַלְלֵינוּ.

אֲדוֹן הסליחות, בּוֹחַן לְבָבּוֹת, גּוֹלָה עַמְוקּוֹת,
דוֹבֵר צְדָקּוֹת. חַטָּאָנוּ לְפָנֶיךָ, רְחוּם עַלְלֵינוּ: הַדּוֹר
בְּגַפְלָאֹת, וְתִיק בְּגַחְמּוֹת, זֹכֶר בְּרִית אָבוֹת,
תוֹקֵר כְּלִיוֹת. חַטָּאָנוּ לְפָנֶיךָ, רְחוּם עַלְלֵינוּ: טֹב וּמְטִיב
לְבָרִיות, יוֹדֵע בְּלִגְשָׁתְרוֹת, פּוֹבֵשׁ עֲוֹנוֹת, לוֹבֵשׁ
צְדָקּוֹת. חַטָּאָנוּ לְפָנֶיךָ, רְחוּם עַלְלֵינוּ: מַלְא⁽³⁾ זָכִיות (הנוסח
היישן: זָכִיות), נֹרֵא תְּהִלּוֹת, סּוֹלֵחַ עֲוֹנוֹת, עֲוֹנָה בְּעֵת

(3) מלָא זָכִיות — עיין לעיל (הערה 29) מה שכחכנו בזה.

אָרוֹת. חִטְאָנוּ לְפָנֶיךָ, רְחֵם עַלְיָנוּ: פֹּוֹעַל יְשׁוּעָה, צָפָה
עֲתִיקָה, קֹרֵא הַדָּרוֹת, רֹזֵב עֲרָבָה, שׂוֹמֵעַ
תְּפִלּוֹת,^⁷ תְּמִימִים דְּעָות. חִטְאָנוּ לְפָנֶיךָ, רְחֵם עַלְיָנוּ:

אֲלֹן רְחוּם שְׁמֵךְ, אֲלֹן חַפּוֹן שְׁמֵךְ, אֲלֹן אַרְךְ
אֲפִים שְׁמֵךְ, מֶלֶא רְחָמִים שְׁמֵךְ, בְּנֵי
גָּקָרָא שְׁמֵךְ, יְהֻדָּה אַחֲדָה עֲשָׂה לְמַעַן שְׁמֵךְ.

במושת ימי חסובנה יש נהוגים להוסיף בקשה זו:

אֲלֹן רְחוּם שְׁמֵךְ, אֲלֹן חַפּוֹן שְׁמֵךְ. רָאה בָּעֵנִי עַמָּךְ, רְחֵם עַל עַזְלָמָךְ.
אֲלֹן אַדִּיר שְׁמֵךְ, אֲלֹן בְּרוֹךְ שְׁמֵךְ, אֲלֹן גָּדוֹל שְׁמֵךְ, אֲלֹן דָּגָול
שְׁמֵךְ. רָאה בָּעֵנִי עַמָּךְ, רְחֵם עַל עַזְלָמָךְ.
אֲלֹן הַדָּרוֹר שְׁמֵךְ, אֲלֹן נְתִיקָה שְׁמֵךְ, אֲלֹן זְפָאי שְׁמֵךְ, אֲלֹן חַוְגָן
שְׁמֵךְ. רָאה בָּעֵנִי עַמָּךְ, רְחֵם עַל עַזְלָמָךְ.
אֲלֹן טְהֹור שְׁמֵךְ, אֲלֹן יְחִיד שְׁמֵךְ, אֲלֹן פְּבִיר שְׁמֵךְ, אֲלֹן לְעֵד
שְׁמֵךְ. רָאה בָּעֵנִי עַמָּךְ, רְחֵם עַל עַזְלָמָךְ.
וְלֹא מַלְאֵ שְׁמֵךְ, אֲלֹן נֹרָא שְׁמֵךְ, אֲלֹן סּוֹמֵךְ שְׁמֵךְ, אֲלֹן עֹזֵר
שְׁמֵךְ. רָאה בָּעֵנִי עַמָּךְ, רְחֵם עַל עַזְלָמָךְ.
וְלֹא פּוֹדֵה שְׁמֵךְ, אֲלֹן צְדִיק שְׁמֵךְ, אֲלֹן קְדוּשָׁה שְׁמֵךְ, אֲלֹן רְחַמֵּן
שְׁמֵךְ. רָאה בָּעֵנִי עַמָּךְ, רְחֵם עַל עַזְלָמָךְ.
וְלֹא שְׁדֵי שְׁמֵךְ, אֲלֹן שְׁוֹמֵר שְׁמֵךְ, אֲלֹן תּוֹמֵךְ שְׁמֵךְ, אֲלֹן תְּמִימִים
שְׁמֵךְ. רָאה בָּעֵנִי עַמָּךְ, רְחֵם עַל עַזְלָמָךְ.

סדר המליחות

קדוד

נהוגים להוסיפו פיות זה בשרות ימי תשובה. והמנגש שהחון אומר "ה' חננו והקימנו", והקהל עוננס "וכספר חיים זכרנו וכתבנו". וכן בכל הנטשן.

יְהוָה חָנָנוּ וַיִּקְרִינוּ
 וּבְסֶפֶר תְּיִם זְכָרָנוּ וַיַּתְּבִּינוּ
 (יְהוָה אָזֶן פָּנֵיךְ הַיּוֹם גָּסָה עָלֵינוּ,
 וּבְסֶפֶר תְּיִם זְכָרָנוּ וַיַּתְּבִּינוּ).
 יְהוָה בַּיּוֹם יְשׁוֹעָתָה בְּשָׁרָנוּ וַרְחַמָּנוּ, וּבְסֶפֶר תְּיִם זְכָרָנוּ וַיַּתְּבִּינוּ.
 יְהוָה גָּלַל קָמוֹן רְחַמִּיךְ עָלֵינוּ, וּבְסֶפֶר תְּיִם זְכָרָנוּ וַיַּתְּבִּינוּ.
 (יְהוָה הַיְּתִיכָה אֲמַרְתָּנוּ מֶרֶאשִׁיתָנוּ,
 וּבְסֶפֶר תְּיִם זְכָרָנוּ וַיַּתְּבִּינוּ).
 יְהוָה מָסִיךְ יְקָדְמֵנוּ וַרְחַמָּנוּ,
 וּבְסֶפֶר תְּיִם זְכָרָנוּ וַיַּתְּבִּינוּ.
 יְהוָה יְהֻמּוֹנָא רְחַמִּיךְ עָלֵינוּ, וּבְסֶפֶר תְּיִם זְכָרָנוּ וַיַּתְּבִּינוּ.
 יְהוָה בְּחוֹתָם עַל־לִבְךְ הַיּוֹם שִׁימָנוּ, וּבְסֶפֶר תְּיִם זְכָרָנוּ וַיַּתְּבִּינוּ.
 יְהוָה רִיבָה רִיבָנוּ וַיַּחַם לַחֲמֵינוּ, וּבְסֶפֶר תְּיִם זְכָרָנוּ וַיַּתְּבִּינוּ.
 יְהוָה בָּרוּךְ אֶת־לְחָמָנוּ וְאֶת־מִימָנוּ, וּבְסֶפֶר תְּיִם זְכָרָנוּ וַיַּתְּבִּינוּ.
 עוד כאן מוסיפים בשורת ימי תשובה.

יְהוָה אֲהַזֵּן עָשָׂה לְמַעַן שְׁמָה, וְחוֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ.
 יְהוָה אֲהַזֵּן עָשָׂה לְמַעַן ⁽³⁶⁾ אֶבְרָהָם
 אֹזֶרֶת תְּמִימָה, וְחוֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ.

---

(36) אברהם וכור — כתוב ורבנו בספרו "תיקון תפילה" (דף לב ע"א) זהה לשונו: בנוסח "ה' עשה למַעַן שְׁמָךְ", לא אמר: "לְמַעַן אֲזֶרֶת תְּמִימָה", וכן "געַד באַלְמָךְ" וכיוצא, מבתי שיויכר שמותם, אלא צריך להזכיר כל אחד בשמו, ויאמר כך: "לְמַעַן אברהם אֲזֶרֶת תְּמִימָךְ". "לְמַעַן יצחק עַקְבָּא בַּאַלְמָךְ". "לְמַעַן יעקב נָעַנְהָ בְּסָולָם מִמְּרוּמָהָךְ". "לְמַעַן משה נָמֵן בְּכָל בִּתְהָרָךְ". "לְמַעַן אהָרָן כָּהָרִיךְ וְתוֹמָךְ". "לְמַעַן יוֹסֵף צְדִיקָךְ". "לְמַעַן דָוד נָעַם זְמִירָהָךְ". "לְמַעַן פִּינְחָס זְךִיָּהָךְ לְשָׁמָךְ". "לְמַעַן שְׁלָמָה מֶלֶךְ בְּנָה בֵּית לְשָׁמָךְ". וגם כאן צריך להזכיר פינחס אחר דוד. עכ"ל. וכ"ה בסיורו הרש"ש.

סדר הסלייחות

קזה

יהָזְקָה אֲזַחַד עֹשֶׂה לְמַעַן יִצְחָק

נָעַקְד בְּאַיְלָפָה, וְחוֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.

יהָזְקָה אֲזַחַד עֹשֶׂה לְמַעַן יַעֲקֹב

נָעַנְה בְּסָלָם מִפְּרוֹטִים, וְחוֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.

יהָזְקָה אֲזַחַד עֹשֶׂה לְמַעַן מֹשֶׁה

נָאָמֵן בְּכָל־בִּתְהָר, וְחוֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.

יהָזְקָה אֲזַחַד עֹשֶׂה לְמַעַן אַהֲרֹן

כְּהֻן בְּאֹירִיד וְתִמְךִיד, וְחוֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.

יהָזְקָה אֲזַחַד עֹשֶׂה לְמַעַן זִבּוֹת

יוֹסֵף⁽³⁷⁾ אָסִיר צְדִיקָה, וְחוֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.

7(3) מלשון רבנו ב"תיקון חפלה" דלעיל, נראה שלא גרים תיבת "אסיר" אלא "יוסף צדיק", וכן הוא בסידורו הרשות בכ"י הירא, וכ"כ הנגבי צוביי זצ"ל ב"אשמורה בלילה" (דף לה ע"א) דהכי גרסין לה על פי תכלאל כתבי יד ישנים, ולא גרסין "אסיר". והתעם רם ונעללה לפני הכוונה, כדי לקשר שם יוסף שהוראתו חוספה ורבינו, אל מרת צדיק יסוד עולם, שם מקור התוספה שפע הטוב והברכה, להמשיכם אלינו. מה שאינו כן לנרטה "אסיר" שהוראתה קשירה ומניעה, הדבר הפוך הכוונה וכו'. ע"ש באורן. מיהו, בכל מחוזורי הספרדים שראיתו גרסו לה מנוקדת האל"ף בפתח ימים נוראים, דף כא ע"ג). אלא, שבנוסחאות קדומות יותר היה מונוקדת האל"ף בפתח והשם נ"ז וגושה, כמו (ישעה מב, ז): "להוציא ממסגר אָסִיר". וב"תפילה ישרים" מנוצר נוקד "אָסִיר", וכך גם באל"ף קמץ וسم"ץ רפה הוא אכן, כמו (תהלים עט, יא): "לְשָׁמוּעַ אֱנֹקֶת אָסִיר", וכן בפרק קב פסוק כ, לא ידעת מה הכריחם לשנות מכל המחוורים הקודמים. ויחנן שלא נקודו "אָסִיר", להבדילו מבן קrhoא אָסִיר, שנזכר בפסוק (שמות ו, כד). אלא שאין דרכו שוה בכל המחוורים. [וכן לג' רבנו "זכות", וכ"ה בסידורו הרשות]. ואף שבבקשת "רוחמנא" איתא "זכותיה", שם שני, כי כאן כל הבקשות שיעשה למגן הצדיק עצמו ולא מהיוצא ממנו "קימיה" "זכותיה", ונכון הוא].

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֲשָׂה לְמַעַן מֶלֶךְ⁽³⁸⁾ הַדָּוִד
גָּעִים וּמִירּוֹתִיךְ,
וְחֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֲשָׂה לְמַעַן פִּינְחָס
זֶה קָגָא לְשָׁמָךְ,
וְחֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֲשָׂה לְמַעַן מֶלֶךְ שְׁלָמָה
בְּנָה בֵּית לְשָׁמָךְ,
וְחֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֲשָׂה לְמַעַן הַרְוָגִים וּשְׁרוֹפִים
עַל יְהוָדָה קָרְשָׁת לְשָׁמָךְ,
וְחֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֲשָׂה לְמַעַן שָׁמָךְ,
וְחֹסֶה עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.

**עֲשָׂה לְמַעַן שָׁמָךְ. עֲשָׂה לְמַעַן אַמְתָּה. עֲשָׂה
לְמַעַן בְּרִיתָה. עֲשָׂה לְמַעַן גָּדְלָה. עֲשָׂה
לְמַעַן דָּתָה. עֲשָׂה לְמַעַן תְּדָרָה. עֲשָׂה לְמַעַן
וְעָדָה. עֲשָׂה לְמַעַן זָכָרָה. עֲשָׂה לְמַעַן חִסְדָּה.**

(38) עשה למען דוד געים ומירותיך. ובשלמה בנו: "עשה למען שלמה מלך בנה בית לשלמן" — הכה גויס רבנו בספריו "תיקון תפילה" (עמ' ס). וכן הוא ב"הגדה ימיות" (חלק ימים נוראים, דף כא ע"ג), ובכל מחוורי הספרדים והתימנים (ויש עוד גרסאות שונות, מ"ם בכולם לא גרסין את השמות, ואcum"ל בזה). והנה, נראה לי בס"ד כי זו קוא בשלהם גרסין "מלך" [ולמאנן דנרייס]. שהרי והוא גם בנין הבית הראשון נעשה לשם יחברך, וא"כ כתה אמר "בנה בית לשמך" — לא נדע על מי מדובר. لكن אמרין "מלך", והיינו ذקאי על שלמה המלך. ולפי זה מובן למה אצל דוד לא אמרין "מלך" דלא מציינו אדם אחר במקרא שנקרה "געים ומירותיך", ולכן אין צורך להוסיפה תיבת "מלך". וכן הוא בסידור הרשות' ש מכ"ז של היר"א. ומה שאומרים ב"ירחמנא" ד"דוד מלכא משיחא" כמו שכח רבנו ב"תיקון תפילה" (עמ' נט) — שאני החם, ואcum"ל.

עֲשָׂה לְמַעַן טוֹבֶךָ. עֲשָׂה לְמַעַן יִשְׂרָאֵל. עֲשָׂה
לְמַעַן כּוֹדֵךְ. עֲשָׂה לְמַעַן לְפּוֹדֵךְ. עֲשָׂה לְמַעַן
מַלְכֹתֶךָ. עֲשָׂה לְמַעַן נִצְחָךְ. עֲשָׂה לְמַעַן
סּוֹדֶךָ. עֲשָׂה לְמַעַן עַזָּךְ. עֲשָׂה לְמַעַן פָּאָרֶךָ.
עֲשָׂה לְמַעַן צִדְקָתֶךָ. עֲשָׂה לְמַעַן קָדְשָׁתֶךָ.
עֲשָׂה לְמַעַן רְחַמְנוֹתֶךָ. עֲשָׂה לְמַעַן שְׁבִינָתֶךָ.
עֲשָׂה לְמַעַן תּוֹרַתֶּךָ.

עֲשָׂה לְמַעַן אֶבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב. עֲשָׂה
לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. עֲשָׂה לְמַעַן (39) יוֹסֵף
דָּוד וְשָׁלְמָה. עֲשָׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלָם עִיר הַקָּדוֹשׁ.
עֲשָׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכָּן כּוֹדֵךְ. עֲשָׂה לְמַעַן
חַרְבָּן בִּיתֶּךָ. עֲשָׂה לְמַעַן שְׁמָמוֹת הַיְבָלֶךָ. עֲשָׂה
לְמַעַן יִשְׂרָאֵל הָעֲנִיִּים. עֲשָׂה לְמַעַן יִשְׂרָאֵל
הַפְּלִימִים. עֲשָׂה לְמַעַן יִשְׂרָאֵל הַשְׁרוּבִים בְּצָרוֹת.

(39) יוסף דוד ושלמה — כן כתוב רבינו זזה לשונו: בנוסח "עשה למען אברהם יצחק ויעקב" וכור, צריך לומר; "עשה למען יוסף דוד ושלמה". ובמחוזרים לא כתוב שם "יוסף" (חויקו תפללה דף לב ע"א). אך אנחנו אצלנו עיקר מה שכתוב בסדר הפטאות של רבינו הרש"ש זיל, לשם כחוב "למען יוסף דוד ושלמה", ולא הזכיר "פינחס", ובודאי שיש טעם בדבר (ש"ת ה"ד יוסף טמון פב: רב פעלים ח'ב או"ח טמון לח ד"ה ומול שאלה גג).

עשה למן יתומים ואלמנות. עשה למן יונקי שדים. עשה למן גמולי חלב. עשה למן תינוקות של בית רבן שלא חטאו.

בஸרת ימי חסובה מנהג יוצאי בכל להוסיך חמינה זו, המיסות על-פי פרקי היכלות, דרכי ישמעאל. ויישר חילם הנוגנים לאומרה, כי היא מסוללה הרבה לעורר את הרחמים, וצריך לאומרה תיבה בתיבה ובחכונה גדולה, ולהבין מה שמוציאו מפיו (וחזרו "בית אל").

עשה למן מלאכי מקדושים והטהורים המשרתים פניך,
המקבשים רחמים על ישראל עטך. באת יש למעלה
נקראים מבטלי גורה, מפירים שבואה, מעבירי קנאה,
משיבי חמה, מזופרי אהבה, אהבתו של אברהם אבינו, לפני
בוראים. כשהם רואים שהוא בкус על בניו, משפטחים לפני
פֶּא בְּבוֹדוֹ, וַמְתִבְנֵים וַאוֹמְרִים; הַתָּר הַתָּר יָצַר בְּרָאשִׁית,
מַחְל מַחְל אֲבִיר יַעֲקֹב. סַלְח סַלְח קְדוֹש יִשְׂרָאֵל, כִּי אֲדִיר
מַלְכִים אַתָּה. מַלְך אֲדִיר, מַלְך בְּרוֹן, מַלְך גָּדוֹל, מַלְך דָּנוֹל,
מַלְך הַדּוֹר, מַלְך נַחַק, מַלְך זָק, מַלְך חָנוֹן, מַלְך טָהוֹר, מַלְך
יְשָׁר, מַלְך בְּבִיר, מַלְך לְעֵד, מַלְך מְרַחְם, מַלְך נֹרָא, מַלְך
סֻומָּה, מַלְך עֹזֶר, מַלְך פֹּזֶה, מַלְך צַדִּיק, מַלְך צָח, מַלְך
קָרוֹב, מַלְך רַם, מַלְך שׁוֹמֵר, מַלְך תָּם. לְמַה לֹּא אִיכָּה עִם
זָרָע אֶבְרָהָם אָוֶהָה, לְמַה לֹּא קָנָה עִם זָרָע יִצְחָק עֲקָרָך,
לְמַה לֹּא תִּתְרֹת עִם זָרָע יַעֲקֹב תִּמְימָך, כִּי קָנֵין שְׁמִים וְאָרֶץ

(40) חטאו — בצליל, כי בן הוא בסוף משפט, וכדרכו (צפניה א, יז): "כִּי לְה' חָטָאָו", וכן (איוב כד, יט): "שָׁאֹל חָטָאָו". כ"כ החמ"י (דף כא ע"ד), ובסידור "בית אל" (דף צג ע"ב אות ב), וב"לחם הבכורים" (בקונטרס "חפילת חון" דף קלה ע"א).

קָרְאת אֹתָם.^ט מֵיד יוֹצִאּוּת קָרְנוֹת הַוד מִתְחַת בֶּפֶא הַפְּבּוֹד
וּמִכְרִיוֹת וְאוֹמְרוֹת; אֲשֶׁר יִכְסַיְמָה מִלְּפָנָיו זִכְוֹת עַל בָּנָי, שְׁבַח
לְכָם^ט מִשְׁלָשָׁלִי זִכְוֹת אֲבוֹת, בַּי בְּלָא צְבָא הַשְׁמִים וְהָאָרֶץ
פְּבּוֹד וְגַדְלָה יִתְּנוּ לְכָם.

**עֲשֵׂה לְמַעַן אֵם לֹא לְמַעַןנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן
וְהַשְׁיִעַנְנוּ. הַשְׁיִעַנְנוּ וְעַנְנוּ הַיּוֹם וּבְכָל-
יּוֹם וְיּוֹם בְּתִפְלָתָנוּ, בַּי תְּהַלְתָּנוּ אַתָּה.**

המנagog שהחון אומר "דעני לעניי" והקהל עונים בקהל רם "ענינו". וכן בהמשך אומר החון "דעני לעשיקי" והקהל עונים "ענין", עד גמרא. והוא הוחון והקהל לא להציג חנוין. כי בהציגם חנוין הראשונה יהיה לשון קללה ח'יו לשון ענו. ומה שנזאים מכאן קחלות לומר "עננו אבינו" ו"עשה לנו שמן" במחירות גדולות, יש לבטל מהנוגם (ברבי יוסף סימן וקפא סימן ח). ותוא הדין כאן.

**דָּעַנִי לְעַנִּי, עַנִּינָּן. דָּעַנִי לְעַשְׁיקִי, עַנִּינָּן.
דָּעַנִי לְתַבִּירִי לְבָא, עַנִּינָּן. דָּעַנִי
לְשָׁפֵלִי דָּעַתָּא, עַנִּינָּן. דָּעַנִי לְמַבִּיבִי רֹוחָא,
עַנִּינָּן. דָּעַנִי לְאַבְרָהָם אַכְיָנו בָּהָר הַמִּרְאָה,
עַנִּינָּן. דָּעַנִי לִיאָצָק עַל גַּבְיִ מְדֻבָּחָא, עַנִּינָּן.
דָּעַנִי לִיעַקְבָּר בְּבִית אֵל, עַנִּינָּן. דָּעַנִי לִיּוֹסֵף
בְּבִית אָסִירִי, עַנִּינָּן. דָּעַנִי לְמֹשֶׁה וְאַבּוֹתֵינוּ עַל
יִם-סִוְתָּה, עַנִּינָּן. דָּעַנִי לְאַהֲרֹן בְּמִתְחַתָּה, עַנִּינָּן.
דָּעַנִי לְפִינְחָס בְּשְׁטִים, עַנִּינָּן. דָּעַנִי לִיהוֹשָׁעָ**

בְּגַלְגָּל, עֲנִינָן. דָּעַנִּי לְעַלִּי בְּרִמָּה, עֲנִינָן. דָּעַנִּי
לְשֵׁמְוֹאֵל בְּמִצְפָּה, עֲנִינָן. דָּעַנִּי לְדָוד וְלְשַׁלְבָה
בְּנוֹ בְּרוּשָׁלִים, עֲנִינָן. דָּעַנִּי לְאַלְיָה בְּהַר
הַפְּרֶמֶל, עֲנִינָן. דָּעַנִּי לְאַלִישָׁע בִּירִיחֹו, עֲנִינָן.
דָּעַנִּי לְחַזְקִיָּה בְּחַלּוֹתָו, עֲנִינָן. דָּעַנִּי לִיוֹנָה
בְּמַעַי הַדָּגָה, עֲנִינָן. דָּעַנִּי לְחַנְגִּיה מִישָׁאֵל
וְעֹזְרִיה בְּנוֹ אַתְּוֹן⁴¹ נֹרָא יְקָרְתָּא, עֲנִינָן. דָּעַנִּי
לְדָנִיאָל⁴² (הַיּוֹד בְּצִירִי וְאַלְיָחָנָה) בְּגַבָּא דְּאַרְיוֹתָא, עֲנִינָן.
דָּעַנִּי לְמַרְדָּכַי וְאַסְתָּר בְּשֻׁוּשָׁן הַבִּירָה, עֲנִינָן.
דָּעַנִּי לְעֹזָרָא בְּנוֹלָה, עֲנִינָן. דָּעַנִּי לְחַזְגִּי (הַעִין בְּשֹׂא
מַתָּה) בְּפְמַעַל, עֲנִינָן. דָּעַנִּי לְצִדְיקִי וְחַסְדִּי
וְתִּמְעִיטִי דִּי בְּכָלְדָּר וְדָר, עֲנִינָן. רְחַמְנָא עֲנִינָן.
רְחַמְנָא שְׂזִיבָה, רְחַמְנָא פָּרָק. רְחַמְנָא
וְדָאתְמָלִי רְחַמְנָין רְחַם עַלְנָא וְעַל בְּלָאָנְשִׁי

41) דאותמי — צ"ל, והוא תואר וכן הוא במחוז נאפולו ר'ין, וכן כתוב בספר "חמדת
ימים" (דף כא סע"ד) וזה לשונו: "רחמנא ואთמי רחמין" גרטין, ופירשו: הרחום
שהוא מלא רחמים. ולא גרטין "דיותמי" ככתוב במקצת ספרים, כי היא טעות גדולת,
ומשםע כי איןו מלא רחמים רק שעחד להמלא רחמים. עכ"ל. ומה שאומרים ב"התרה
נדרים" ובתפילה אחרות "שתחמלא עליינו ברחמים" — אין סותר, כי אין אלו אמורים
ח"ו שהוא חסר ברחמים ועתיד להחמלא, אלא שהוא בעאמתו מלא רחמים תמיד, ורק

סדר המליחות

א

**בֵּיתָנָא, וְעַל כָּל-יִשְׂרָאֵל אֲחֵנוֹ, וּמְחַשּׁוּבָא
לְגַהּוֹרָא אֶפְקָנוֹ, בְּדִיל שְׁמֵךְ רֶבָּא.**

בעשרה ימי תשובה נהוגים לומר:

סימן: יהודת

המחבר: רבי יהודה הלו ז"ל

יה שמע אביו ניך, המחלים פניך, אכינו לבליך, אל תעלם אוניך.
עם ממעמקים, יקראו מרוב מצוקים, אל-נא חשביכם
רakis, היום מלפניך: יה שמע אביו ניך, המחלים
פניך, אכינו לבליך, אל תעלם אוניך.

הווותם ועונם, מחה ורבי זדונם, ואם לא תעשה למען,
עשה צורי למענה: יה שמע אביו ניך, המחלים
פניך, אכינו לבליך, אל תעלם אוניך.

ומחה היום חוכם, ורצתה כמו שי ניבם, ולק תכין לפם,
ונגם תקשיב אונך: יה שמע אביו ניך, המחלים פניך,
אכינו לבליך, אל תעלם אוניך.

ד' מעת פניהם תשעה, ותאסף עדר תועה, ותקים לך רועה,
ופקד בטוב צאנך: יה שמע אביו ניך, המחלים פניך,
אכינו לבליך, אל תעלם אוניך.

ז' זלבי בברך נכוחה, חבשות היום סליחה, ובתפלת
השחר, המצאים תגך: יה שמע אביו ניך, המחלים
פניך, אכינו לבליך, אל תעלם אוניך.

בקשה היא שלעינו תחמלא ברוחמים, שאנו חסרים מצד הרוחמים שלר. ולפי זה אף אם
רצה לגרוס "דייטמלי" — לשון בקשה — וכайлו חסר בלשון: שיתMALA עליינו ברוחמים,
: איננו, שהרי הוליל بلا דלית, אך: "תתמל רוחמן עלנא". ודוק והכן.

המחבר: רבי אפרים בר רב יצחק אשכנזי

אם אפס רבע תקון, אהל שבן אם רkan, אל-
נא נאברה פי על בן, יש לנו אב זkan:
פנים לו תפיר, וצרקו לפג'יך גזפיר, קח-גא ב'
יקיר, ונמזה דמו על קיר: רץ אל הנער
להקדישו, ונפשו קשורה בנפשו, עטרו
בעצים ואשו, גור אלהיו על ראשו: יהיד
הוקל באבי, ענה ואמר אבי, הגה האש
והעצים נביא, ותשורה אין להביא: מלים
השבו מהבהילו, ויען ויאמר לו, בני —
אלhim יראה-לו, יודע יהונת אחות-אשר
לו: במצותך שניהם גברים, ואחריך לא
גברים, חשי והליך גברים, על אחד
הברים: ראו אד תלולה, מהרו עצי עולה,
יחד באהבה כלולה,⁴²⁾ ישרו בערבה מסלה:

(42) ישרו — במחורי הספרדים מנוקד "ישרו", כלשון הפסוק (ישעה מ, ג): "ישרו בערבה מסילה". מיהו, שם הוא לשון ציורי, שהבות-קל כאילו אוממת ומצווה להם שיפנו דרך וישרו בערבה מסלה. אבל כאן המכוון הוא לשון עבר, כמו שהתחילה: "ראו" טקورو", וא"כ צריך לנתק "ישרו" לשון עבר. וכן הוא מנוקד במחורי התימנים.

רָאָה יְחִיד בֵּי הַזָּהָה, נָאָם לְהֹזְרוֹ הַמְּנֻפָּה,
אֲבִי, אֶתְּנִי כְּבָשׂ תַּעֲשָׂה, לְאִתְּחַמֵּל וְלֹא־
תַּכְּפֵה: בְּיַחְפֵּץ וְגַבְסָף, לְבָבִי לוֹ לְחַשְׁתָּ, אָם
תַּמְּנֻעַנִּי סָופָה, רֹוחִי וְגַשְׁמָתִי אֶלְיוֹ יַאֲסָה: יְדָיוִ
וְרָגְלָיו עֲקָר, וְתַּרְבּוֹ עַלְיוֹ פֶּקַר, לְשׁוֹמוֹ עַל
הַעֲצִים שְׁקָר, וְהַאֲשָׁעָלִי הַמְּוֹבֵחַ תַּוְקֵד: צִיאָר
פְּשֵׁט מְאֵלָיו,⁴³ וְאֶבְיוֹ גַּנְשָׁ אֶלְיוֹ,⁴³ לְשַׁחַטוֹ לִשְׁם
בְּעַלְיוֹ,⁴⁴ וְיהָגָה יְהֻנָּה אַהֲרֹן גַּצֵּב עַלְיוֹ: חַקָּר
אַתְּ-בָּלָ-אָשָׁר עַשָּׂה,⁴⁴ הָאָב עַל בָּנוֹ לֹא חָסָה,
וְלַבּוֹ אַל-כְּפָבִים נְשָׂא, וְנָרָא אֱלֹהִים⁴⁴ אַתְּ-בָּלָ-

(43) לְשַׁחַטוֹ — כן הוא מונקר במחוורי התימנים הש"י"ן בקמץ חתוּף והחית'ת בשוא נח, וכיצ'ל. והוא שם פועל לבניין קל, כמו "לְשַׁמּוֹר" (שמעאל-איט, יא), "לְשַׁרְפּוֹ" (שופטים ט, נב). וכנראה, כיוון שבתחילה נכתב בלי ניקוד ועם וי'ו, מפני זה טעו לנקרו "לְשַׁוחְטֹו" דפירושו לשוחט אותו, כמו "לְגַזְאָלוֹ" — לגואל אותו, וכן "זְאוּבָו" שחרו מוסר" (משל יג, כד) — האוהב אותו.

(44) האב על בנו לא חסה — כן הוא בכל הנוסחים, ולקיים המפרשים ש"חסָה" הוא לשון נכה וצריך לומר "חס", עיין במחוזר "אהלי יעקב" וכתוב שהוא בחסרונו המוכן והוא הען, כמו: "וְאָמַר לְבָרֶגֶג וְתַּחַטֵּס עַלְיךָ" (שם"א כד, י) כאילו אמר "וְתַּחַטֵּס נְפָשִׁי עַלְיךָ". וכן "וְתַּכְּלֵל דָוָד" (שם"ב יג, לט) כאילו אמר "וְתַּכְּלֵל נְפָשָׁךְ דָוָד", ודומיהם רבים. עיין לרדר' בספרו "מכלול" (דף נב ע"א) מה שכתב בהזה. ועיין עוד באורך וברווח מה שכתב בזה הגרי' צוביiri זצ"ל בספרו "אשמורה בלילה" (סימן ל, דף נד) באופן אחר, דהוא מלשון מחסה והגנה. ולפ"ז מ"ש ה"שדי חמץ" (אסיפת דיןין מערכת ר"ה א, ה) בשם חתנו שצרי' להגיה "עַצְן האב על בנו לא חסה" — אין צורך בזה, ואcum"ל.

אשר עשה: קרא מرحם מxhr, ⁴⁴⁾ תמור בנה הנבחר, והנה אל אחר, ועשה אל תאחר: חלפי אופרטו, תפון בקטרתו, ותעללה לך תמרתו, והיה הוא ותמרתו: פrown לפניך בשתק, לעד בספר יצחק: ⁴⁵⁾ קוראיך באים לקוד, בצרה עקרה תשקד, וצאנך ברחים תפקוד, פני הצאן אל-עקד: עורך גברתך להקיז גרדמים, למענק תפדה תרדים גדרמים, להמשיך רחמייך וחסדייך משמי מרים, אל מלך יושב על בפה רחים.

יעמדו הקהל יחד ויאמרו בכוננה.

**אל מלך יושב על-בפה רחים, ומתרנаг
בחסידות, מוחל עונות עמו, מעבירי**

(44) תמור בנה הנבחר — כן הוא בכל המחוורים שرأיתי חדשים גם ישנים, ספרדים אשכנזים ותימנים, והוא מלשון פמזהה. ויש מי שלא מצא חן בעינו לשון זה וכותב גירושא מחודשת "תמורת". (ובארתו עניין מצאתי דבר נאה בפירוש המיותה לרשותי ברכבי הימיטיב (ח, ד) שכח להסביר למה נכתב במלכיסא (ט, יח) "תמור" וקרי "פָּרָמָר". חיל:ocabראשית רבה (נו, יא) כפרש העקירה מפרש שעוזו לשונאים של ישראל (בשני החרבות). ולפי שהמירו עצם ונמחלפו לרעה בסוף, על כן נכתב במלכיס "תמור" לשון חמורה, שהיא להם לעשות לישראל חסר וכו'. ע"ש).

ראשון ראשון, מרביה מחלוקת להחטאים וסליחה לפושעים, עיטה אזכרות עם בל-בשר ורוח, לא בראתם להם גומל. אל, הורתנו לומר מדות שלש-עשרה, זכרילנו היום ברית שלש-עשרה, כמו שהודעת לנו מקדם, וכן פתוב בתורתך; וירד יהוּאָה אהוניה בענן ויתיצב עפּוּ שם, ויקרא בשם (יוסטיק מעת)

יהוּאָה אהוניה: ושם נאמר:

המנוג לתקוע כל ימי הסליחות באמירת "ויעבור תשרית" (יכתר שם סוב"ה ח' עמ' 33. ועיין בית אי"ז דף מד ע"ב סמ"ס ארט). ובערב ראש השנה אסור לתקוע (בא"ח נצחים ב).

ויעבר יהוּאָה אהוניה על פניו ז' יקרא —
יהוּאָה אהוניה (יוסטיק מעת) יהוּאָה אהוניה, א' אל ב רחום, ז' חגון, כ' ארך ה אפים, ז' ורביחסר, ואמת: ח' נצץ חפסר. לאלאפים, ז' נשא עון ז' ופשע יב' וחתאה, י' ונקה.

וסלחת לעוננו ולהחטאינו ז' חלתן:

אחר י"ג מדור יאמרו פיסקא זו בעמידה (בא"ח כי משא יג).

רחום וחתן, חטאנו לפניה, רחם עליינו והושענו.

יש קהילות שנוהגות לומר כאן פיות "למתודה החטאתיו" (נמצא בסוף הסליחות). ויש נהנים לומר במקומו פיות "בזכרי על משכבי" שהם כקדמה לנפילה אפים. ויש נהנים לאמרו כ שיש שהות, או רך בעשרה ימי תשוכת. מיהו בהרבה מקומות אין אמורים אותם כלל, וכן מהנו שלא לאמור, ולא אמורים שום פסק ולא פיט. אלא מיד אמורים "לדוד אלין" (ניכ' במחוזר "בית אל" דף צו ע"א).

סימן: **בלעם חזק**
המחבר: רבי יהוראהaben בלעם ויל**בזורי על משכבי, זדון לבני ואשמי.** אקומה ואבואה, אל**בית אלהי והדורמי. ואמר בנשאי עין, בתחנוני אליו**
שמי. נפלה־זא ביד יהונאה כי רבים רחמייו: **לך אליו צור**
חיל, מנוסתי באחרתי. לך שברתי ותקומתי, אלוהתי בגלוותי.
לך כל־משאלות לבי, ונגזרך כל־תאותי. פרה עבד לך צוק,
מיד רודויין קמי. נפלה־זא ביד יהונאה כי רבים רחמייו: **ענני**
יהונאה יהודה ענני, בקראי מן המצר. וnidur בעמיס, כי ירדך
לא תקצץ. ואל תבזה עניות עני, צוק מתגרת צר. אשר
פשעו לך מורה, ומתודה על עלמיינו. נפלה־זא ביד יהונאה
כי רבים רחמייו: מה־יתאונן ויאמר, **"מה־ידבר ויצתק.**
יציר חמר אשר פושב, גויתו באבק דק. מה־יתגן לך האדם,
כי ירשע וכי יצדק. הלא מלוי ומפעליו, בתובים בספר
קמי. נפלה־זא ביד יהונאה כי רבים רחמייו: **7) חצות (נסחא**
אחרת; ועוד) לילך קמו, עבדיך במללים. זכות אבותם לךם

(46) מה־ידבר — היורד רפה אף שכאה אחר תיבת "טה" שבעל מקום דין להרגיש תחילת החيبة שכאה אחרת, מזמן "זחיק". כן הוא בכחර אום צובה (ברוריאר) (תהלים ט, ט; במדבר ט, ח; שופטים ז, יא; ירמיה ה, טו; חבקוק ב, א). ועיין מה שכחתי בחילהים "עד יוסף חי" (חילהים שם). מכל מקום השוא ישאר Nun כרינו בראש חיבה.

(47) כן צריך לומר "חצות לילה" ולא "בעוד לילה", לפי שהוא אות חי"ת מהסימן של "בלעם חזק". ואף אם הוא לא קם בחצות לילה, כיוון שהוא לשון ובאים, אחרים קמו. והבוחר יבחר (מחוזר "בית אל" דף צו ע"ב).

הנופר, ולא תפן לפעלים. קונה ערך כימי קדם, קדוש יעקב גאלאם. והבשא האל, עושה קשלום במרומיו. נפלת-נא ביד יהונתן כי רביהם רחמיו:

א. ויאמרו מומר "לוד אלך ה' נפשי אשא" וככ', בישיבה ובלחש (באי"ח ב' תשא ז).RAPILLO שאין ספר תורה במקומו. ונמ אם אומר השליחות ביחסות, מהמת אונס, יאמר מזמור זה (שם ז). ב. מנהג הספרדים שלא ליפול על פניהם, דהיינו; להנחת הפנים על דורע שמאל. ובודאי שככל אדם ימנע עצם שלא ישם פניו על זרועו (שם ג' ועי'ש).

לְדוֹד, אֶלְיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ (ויפיק חטפ) נַפְשֵׁי אֲשָׁא:
אֱלֹהֵינוּ, בָּקָר בְּטַחְתִּי אֶל-אָבוֹשָׁה, אֶל-
יעַלְצֵוּ אָזִיבֵי לֵי: גַּם בְּלַקְנִיךְ לֹא יְבַשֵּׂוּ, יְבַשֵּׂוּ
הַבּוֹגָרִים רַיְקָם: דָּרְכֵיךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הַזְּדִיעָנִי,
אַרְחוֹתְךָ לְפָדָנִי: הַדְּרִיבָנִי בָּאַמְתָה | וְלַפְּרָנִי,
פִּי-אַתָּה אֱלֹהֵי יְשַׁעַי, אָתְךָ קֹיְתִי בְּלַהֲיוֹם:
זָכַר-רְחַמֵּיךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְחַסְדֵיךְ, בְּיַמּוֹלָם
חַפְּהָ: חַטָּאות נָעוֹרִי וְפָשָׁעִי אֶל-תּוֹפֵר, בְּתַסְבֵּךְ
זָכַר-לִי-אַתָּה, לְמַעַן טָבָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: טֻובִי
וִישָׁר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, עַל-פָּנֵן יוֹרָה חַטָּאים בְּקָרָה:
יַדְךָ עֲנוּיִם בְּמִשְׁפְּט, וְלַפְּרָנִים דָּרְכָו: כָּל-
אַרְחוֹת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ — חַסְדָּה וְאַמְתָה, לְנַצְרִי

בריתו ועדתיו: למען-שםך יהוה אהוניה, וסלחת
 לעוני כי רביה: מיזה האיש ירא יהוה
 אהוניה, יזרכו בדרכך יבחר: נפשו בטוב תלין,
 וזרעו ירש ארץ: סוד יהוה אהוניה ליראי,
 ובריתו להודיעם: עני תמיד אל-יהוה אהוניה,
 כי הויא יוציא מרשת רגלי: פנה אליו וחנני, כי
 יחד עני אני: צרות לבבי הרחיבי, ממוץוקותי
 הוציאני: ראה עני ועמלני, ושה לבלה-חתאותי:
 ראה איבי בידבו, ושנאת חמס שנאנני:
 שמרה נפשי והצילני, אל-אבוע ביחסתי בה:
 תם-זישר יצורני, כי קייחיך: פדה אלהים
 את-ישראל, מפל צרותיו:

זה הוא יפדה את-ישראל, מפל עונתו: יהוה
 אהוניה אלהי ישראל — שוב מחרון אפה,
 והצחים על-הרעה לעמך:

מנגנו להמשיך להלן: "שוב מחרון אפה" וכי (ויש מدلגים גם על זה ואומרים "אתנו
 להלות פניך". וכן הוא בסידור הרש"ש בכ"י היר"א). ויש לנו גם לומר סדר תחינות
 דבר יום בימנו, אשר מתחבירו על ידי גROLI הדורות. וכל אחד יאחו במנגנו.

סדר הסלייחות

רכ

תחינה ליום ראשון

המחבר: רבי שמואל זיל

סימן: שמואל חזק

יהונאה אהוהש — שועת עמק הקשייה, ועשה עמנו אותן לטובה, ומץ בעמק ישראל גוי אחד: מבין שני אריות תחלצם, ומארבע רוחות תקבקצם, וקרוב אותם אחד אל אחד: ואאת-אברי ציון תנחם, ואאת-אהליבת הנדרודה תריהם, לחבר את-האהל ליהות אחד: אדרום ומואב צמתו בבור חי, במרפה הפו לחני, מזה אחד ומזה אחד: לרגלי טמנו פח ופחית, ותלחשו עליהם יחד, אין עשה-טוב אין גם אחד: חזק עמק שוכן שמי הארץ, ואויביך יהיו לבלה וחרץ, והיה **יהונאה** אהוהש למלך על-כל הארץ, ביום ההוא יהיה **יהונאה** אהוהש אחד ושםו אחד: (וממשיך להלן "שוב מחורן אפק" וכו')

תחינה ליום שני

המחבר: רבי יהודה הלוי זיל

סימן: יהודה חזק

יהונאה אהוהש ייחיד — לבות כל-בני אדם חזק, עוזה גודלות עד אין קקר, ויהי ערב ויהי בקר יום שני: הקשב شيחת עבדך ונאותו, סובל גלוות על שכמו, ויום נפלו להקימו, יש אחד ואין שני: זכר ברית ידיקיך, עם צועקים נגדי, בני יעקב עבדך, ויצו גם את-השנוי: דודי הקשב תחנות, וחשב תפלוותם כמנות, בזכות מקרים קרבנות, נתנו בנ-צער ביום השני: ה'ט אונך לתפלה עמק, ושלח לנו משיח צדקך, וקריב קרבנות לפניה, ואת-הכbesch אחד בפרק ואת-הכbesch השני: חזק לבבי — מלכי, ומהר להאיר חשבי, אם נסטרה דרכי, האלימה בא לעבדך ביום השני: (וממשיך להלן "שוב מחורן אפק" וכו')

תחינה ליום שלישי

סימן: דוד בר אלעוז המחבר: רבי דוד אבן בקודה זיל
יְהוָה אֱלֹהִים — רַכֵּלֶת עַזְבִּינִי לְמָרוֹם, בְּאַרְלִי אֲקָרָא יְהוָה אֱלֹהִים:
וְתַחְטֵטוּ עַלְיָה רַוְחִי, מְרֻבָּכָעִי וְשִׁיחִי, וְאַשְׁפֵּךְ
אַתְּ-גַּנְפֵּשִׁי לְפָנֵי יְהוָה אֱלֹהִים: לְהַדְקָשֵׁב נָאוּמִי, וְעָשָׂה אֹתָה
לְטוּבָה עַמִּי, רְבָות עַשְׂתָּה אַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים: רַכֵּלֶתִי וְלִי
יְהוֹשִׁיעַ, אֶל צְדִיק וּמוֹשִׁיעַ, לִישְׁוֹעָתְךָ קִנְחִיתִי יְהוָה אֱלֹהִים:
בְּקִים עַלְיָ אֹזְבִּי, לֹא יִירָא לְבִי, וְאַנְיָ עַלְיָ בְּטַחְתִּי יְהוָה אֱלֹהִים:
רַמָּה בְּקָרְדִּי — מְשֻׁגְבִּי, וְלֹא בְּחַרְבִּי, כִּי לֹא בְּחַרְבַּ
וּבְחַנִּית יְהוֹשִׁיעַ יְהוָה אֱלֹהִים: אֹזְבִּי גָּבָרוֹ, וְעַלְיָ הַתְּאִמָּרוֹ,
הַעַלְמָה תַּחַטְפֵּק יְהוָה אֱלֹהִים: לְמַה פְּנִיק מִסְתִּיר, וְאֹזְבִּ
עַלְיָ יִכְתִּיר, אֶל קְפֹדוֹ וְנוֹקָם יְהוָה אֱלֹהִים: עַצְוֹת בְּנֵפְשִׁי
אֲשִׁימָה, וְעַם לְבָבִי אֲהִימָה, הַלְּעוֹלָמִים יִזְנַח יְהוָה אֱלֹהִים:
זָדִים יִרְיְבוּנִי,⁴⁸ שְׁעִפְרִי יִשְׁיבּוּנִי, כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם יְהוָה אֱלֹהִים:
תְּעִנָּה אֲדֹנִי⁴⁹ (אֶלְהִי): (וממשך להלן "שוב מחרון" וכו')

תחינה ליום רביעי

סימן: אני דוד קטן המחבר: רבי דוד אבן בקודה זיל
יְהוָה אֱלֹהִים — אֶם גָּדָל עַזְבִּינִי מְגַשְׂוָא, וְהַסְּכָלָתִי עַשָּׂה, אֶל תְּבֹא

48) בודאי כוונתו ללשון הפסוק (איוב כ, ב): "לְכָן שְׁעִפְרִי יִשְׁיבּוּנִי". שם הפה'ה דגשונה ובשיין'ן שמאלית, מלשון מחשבה, כמו שכחוב הורד'ק בשורשים (שורש סעף) זו"ל: "וְכָן בְּשָׁעֵפִים מְחוֹזִינוֹת לִילָה" (איוב ד, יג). "לְכָן שְׁעִפְרִי יִשְׁיבּוּנִי" (איוב כ, ב). ונכתבו בשיין', רזה לומר מחשבות, כי המוחשבות לב כסעיטים לאילן. עכ"ל.

49) כתוב במחוזור "אהלי יעקב" (דף כה ע"א) שצריך למחוק תיבת "אלהי", אף שהוא מלשון הפסוק, להחטיטו לשאר התווים שטויימים בשם זה, וכמו שהוא בכל התחינות.

במשפט את-עַבְדָךְ : גַּעֲיִ לְבָבֵי הָבָר, וַחֲטֹאת נְעוּרֵי הָעֵבֶר, גַּס^א
מְזֻדִים חַשְׁךְ עַבְדָךְ : גַּגְוֹנוֹתִי⁽⁵⁾ גְּבָרוֹ, וְאַנְחֹתִי לְבִי שְׁבָרוֹ,
שְׁפַחַנְפַשׁ עַבְדָךְ : דָּוְרָשִׁי רַעֲתִי עַלְיִ הַגְּדִילָו, לְהַתִּי יְגִילָו,
אל-פִסְתָר פָנִיךְ מַעֲבָדָךְ : רַעֲדִין⁽¹⁾ אֲשִׁיעָן וְאַיִן מִשְׁפָט, מַתִּי
פָעָשָה בָּרוֹדָפִי מִשְׁפָט, כַּמָּה יְמִי עַבְדָךְ : שָׁוב אָפָךְ לְרַחְמָנִי,
יְהִינָא חַסְדָךְ לְנַחְמָנִי, בְּאִמְרָתָךְ לְעַבְדָךְ : דָּרְכִי סְפָרָתִי, וְעַלְיָךְ
מְבָטָן^ב גְּסֻמְקָתִי, הָאִירָה פָנִיךְ עַל-עַבְדָךְ : קָטָנָתִי מְבָלָה-
הַחֲסִידִים, צָור מַוְשִׁיב יְחִידִים, אֲשֶׁר עָשָׂית אֶת-עַבְדָךְ : טְהָרָנִי
מְחֻטָאתִי, אֶל-פְּעָלָם אָונָגָה לְרוֹחָתִי לְשֹׁועָתִי, אָנָא יְהֻנָה אֲהָנוֹ
כִּי אָנָי עַבְדָךְ : נְפָלוֹת הָרָאָנִי, אֶל-פִסְתָר פָנִיךְ מִמְגַנִי, אֶל-תַּתְ-
בָּאָפָעָךְ : (וממשיק להלן "שוב מחרון אפר" וכו')

תחינה ליום חמישי

סימן: שמואל

המחבר: רבי שמואל ז"ל
יהֻנָה אֲהָנוּ שָׁעה נוֹדֵד מִקְפֹז, וְעוֹרֵר שְׁנַת עַינוֹ, וְיִקְםֵ בְּחָצֵי
הַלְילָה: מִפְנֵי בְּשַׁת אֲשָׁמָתוֹ, הַיְתָה לוֹ דָמָתוֹ, לְחַם
יוּמָם וְלַיְלָה: זַיִהַי בְּשַׁבְיוֹ נְהָרָף, וּמַהְרָ לְגַבְעָה גְּרוֹדָה, לְחַרְכָּי
בְּיוּם וְלַקְרָח בְּלַיְלָה: אָוַיְבִים אָוַתִי יְלַחַצָו, וְעַלְיָא יִתְעַצָו,
וַיִּתְחַרְשׂוּ כָל-הַלְילָה: לְפָנֵיכְךָ תְּבָא תְּפָלָתִי, יְהֻנָה אֲהָנוֹ אֱלֹהִי
יְשֹׁועָתִי, יוֹסֵעָקָתִי בְּלַיְלָה: (וממשיק להלן "שוב מחרון אפר" וכו')

(5) כצ"ל "גְּבָרוֹ" "שְׁבָרוֹ", כודיעם כאחנה וסוף פסוק, וכ"ה בתחינה ליום ג' ויה'.

(1) כצ"ל בלשון הפסוק באיוב (יט, ז) : "אֲשִׁיעָן וְאַיִן מִשְׁפָט", וכן הוא במוזור "אהל-יעקב". אף שם ניקוד "אֲשִׁיעָן" נכון, כפ"ש (תהלים יח, ז) : "וְאֶל אֱלֹהִי אֲשִׁיעָן".

רחינה ליום השדי

סימן: אכרהם

המחבר: רבי אברהםaben עזרא ז"ל

יְהֹוָה אֱלֹהִים יְמִינֵךְ כּוֹשֵׁב יְחִידִים, שעה לעומרים, בבית
יְהֹוָה אֱלֹהִים בְּלִילּוֹת: בך בטחתי, ושםך זכרתי, על
מִשְׁפְּכַי בְּלִילּוֹת: רחם על הולך וככה, איש חרבו על ירכו,
מִפְּחַד בְּלִילּוֹת: הָנִינִי הַלְּקָח שְׁחוֹת, לא מְצָאָתִי מִנּוֹת, ימים
גָם לִילּוֹת: מֶלֶט צוֹעֵק נְגֻזָּק, להגיד בפקר חסָדָךְ, ואַמְנוֹתָךְ
בְּלִילּוֹת:

שׁוֹב מִתְרוֹן אֲפָה, והגָּחָם עַל-הָרָעה לְעַפָּה. אל-
תִּקְצַּפְתָּ יְהֹוָה אֱלֹהִים עַד-מָאָר וְאַל-לְלָעֵד
תוֹפֵר עָזָן. הַנְּבָטָנָא עַמְּךָ בְּלָנָן, אל-תָּגַע לְמַעַן
שְׁמָה, אל-תִּנְבְּלֵל בְּפָא כְּבוֹדָךְ, זֶבֶר אל-תִּפְרֵר בְּרִיתְךָ
אָתָּנוּ. אם עָזַנְינוּ עָזָנוּ בָּנוּ, יְהֹוָה אֱלֹהִים עָשָׂה לְמַעַן
שְׁמָה, כי רָבוּ מִשְׁבּוֹתֵינוּ לְךָ חָטָאנוּ, אַדוֹן סְלָחْ לָנוּ.
אִם אָשְׁמָנוּ פְּתֻולָּעָה אֲדִירִים, יְהֹוָה אֱלֹהִים אֶת-הַמּוֹן
רְחַמֵּיד תְּקוּרִים, לְמַעַן אָב מִצְלָמָבָשִׁים, גְּבָרוֹתָנוּ
בְּעֵמֶק הַשְׁדִּים. אֲהַבְתָּו זֶבֶר הַיּוֹם לָנוּ, כי רָבוּ
מִשְׁבּוֹתֵינוּ לְךָ חָטָאנוּ, אַדוֹן סְלָחْ לָנוּ.

אִם חָטָאנוּ וְהַרְבִּינוּ לְצֹוֹן, יְהֹוָה אֱלֹהִים גָּלָה לָנוּ עַת
רְצֹוֹן, לְמַעַן דָּגָול הַפְּעָקָר כְּצֹאן, וְאַיִל הַוִּשְׁתָּה
כְּפָרוֹ לְרְצֹוֹן. עַקְרָתוֹ זֶבֶר הַיּוֹם לָנוּ, כי רָבוּ
מִשְׁבּוֹתֵינוּ לְךָ חָטָאנוּ, אַדוֹן סְלָחْ לָנוּ.

אם תרקבינו פשע נערבה, יהונת אהוהה התראה
בעתיריה, למן הם חזה סלם וירא, ולן
במקומות מה-נורא. תפתו זבר היום לנו, כי רבו
מושבותינו לך הטהנו, אדוון סלה לנו.

אתנו לחולות פניה, כי חסר ואמת יקדמו
פניה. נא אל-תבישנו, נא אל-
תשיבנו ריקם מלפניה. סלה לנו, ושלה לנו
ישועה וرحمים ממעונך.

אתנו לבקש מכם בפרה, אים ונורא,
משגב לעות בצרה, תחינו,
תחנו, ובשםך נקרא. סלה לנו, ושלה לנו
ישועה וرحمים ממעונך.

מרנא רבשמייא, לך מרתגן
אדונו שכמים,
לך מתחנים אנו
כבר שמחנן
לאדונו. תן לנו לב
לחזרה בתשובה,
לא נשוב ריקם
מלפני.

בעבדך דמרתגן
למרה,rab לך לבא לתיוּבתא,
ולא גהדר ריקם מן קפה.

אדוננו שבשמיים,
לך מתחננים אנו
כשבוי שמחהנו
לאדונו. כל בני
השבוי בכסף נפדים,
ועמך ביה ישראל
במחלות ובתמןוניות
הרט ימינך והצמא
ישועהך. תקוות
החיים והמתמי.

**מרנא רבשטייא, לך מתחנן
כבר-шибיא דמתהןן**

למרה. פלהון בגי-шибיא בקספה
מתפרקין. עמד בית ישראל
בצלותין ובתגןין. ארים ימינך
וaczma פרקנך. סברא רחיקא זמתיא.

חרצה ברחמים
ומתפים בתמןוניות,
החרצה והחפאים
לעם עני ומדולדל.
פוזנו שמעולם
ומצילנו שקדם,
פורה יעקב מארך
רתויה, והעליה ורעו
ארץ שביה.

**מתרצה ברחמים, ומתפים
בתגןוניות, התרצה
והתפים לעם עני ומדרדל.
פרוקנא דמעלמא, משיזבנא
דמלקדמין, פרק יעקב מאראעא
רחיקא, זאפיק ורעה מאראעא דשבייא.**

מכה ומרפא, ממית
ומחה, מעלה

מחי זמי, ממית זמחי, מפיק

52) דמעלמא — מלוד והלמ"ד נשוא נח, כן צריך לומר בכל מקום, וכבר הארכתי בזוה בסוף סידורו "עוד יוסף חי" בקרונשרס "קול יעקב" (אות עה), עיין שם באורך.

53) זאפיק — בצל' וכן הוא במחוזורים מדויקים הסמ"ך בצייר, כי הוא לשון ציווי, וכמו שכתכנו לעיל בחיבת "שפּי", עיין שם. וכן אמרם "ארים ימינך", וכדקהמרן.

54) פמיה זמי — כן הוא בכל מחוזורי הספרדים וכ"י הקדמוניים שראיתי, וכן הוא בתרגום אונקלוס (במדרייקיס) גל (דברים לב, לט): "אני ממית ומהיה". וכן כתוב

מִן שָׁאֹל ▶ לְתַיִן עַלְפָא. בָּרָא כֵּד
חֲטִיא, אֲבִיהִי ⁽⁵⁵⁾ לְקֹהָה, אֲבִיהִ
דְּחִים, אֲפִי לְכָאנָה. עַבְדָא
דְּמָרִיד, וְנִפִּיק בְּקוֹלָר, לְמָרָה
תְּאֵב, יְתַפֵּר קוֹלָה. בְּרָך בְּרָךְ
אָנָן, וְחַטִּינָן קְפָה. הָא רְזִיאָ

ה"חמדת ימים" (חלק ימים גוראים דף נב ע"ד) דצ"ל המ"ם בצייר, דפיוישה: ממיות ומஹה. ע"ש. וכ"כ הגרי צוברי זצ"ל באשמורה בליליה" (סימן לג דף ס) שוו הנוסחא המדוייקה והיפה, עיין שם באורך. ועין "אהלי יעקב" (דף כז ע"א), ואcum"ל.

(55) **לְקֹהָה** — כן הוא בכל מחוזרי הספרדים הקדומים ובכ"י וכתכלאל. אלא שראיתי ל"חמדת ימים" (שם) שכחוב דצ"ל "אלקִיהָ", ע"ש. מיהו, לא ראייתי שנתקבלה גירושתו אלא במקצת מחוזרי הספרדים ההולכים בעקבות הוראותיו (וחולקים ניקדו יותר נכנן: "אלקִיהָ"). וכן ל"ש"חיקון" כך מחתמת שהכין כי "לְקִיהָ" הוא על משקל "לקִי" המוזכר ברכבי חז"ל, כגון: "בָּהָדִי הַצָּא לְקִי כְּרָבָא" (ב"ק צב ע"א), דפיוישה "לְוקָה". ולפי זה "לְקִיהָ" פירושה "לְוקָה אוֹתוֹ", ולא מצינו לחז"ל שהשתמשו בלשון הזה כלפי אחרים, אלא רק לעצמו, כגון: "לְוקָה את הארכבים" (פסחים סה ע"א), והיינו "גְּלָקָה". אבל לא מצינו לוכה את אחרים. וכך הוכחה לנווטס "אלקִיהָ" והיינו "היכה אותו". מיהו, מצינו בלשון הוזהר (ח"ג דף רב ע"ב) דלשון זה משמש כבלשון הקודש, לשון עחיד, וזה: "אִילּוּ אַלְקִיהָ יְהָא חָשֵׁשׁ". עכ"ל. וכן בזוהר חדש (דף נט ע"ד) וזה: ואיננו חייבי דרא, יתmeshכנן בחוביכיו, אלקִי יתהן ברציעא, ולא יספונ למחייב. עכ"ל. והיינו אפה' אוֹתָם, לשון עתיד. מכל מקום, נ"ל בס"ד ודעווים "לְקִיהָ" פירושו "מכה אותו", והוא על אותו משקל של "לְטִיהָ" המובה בתרגומים אונקלוס על (במדבר כג, ח): "מה אקוּב לא קבה אל" — "לא לְטִיהָ אל", והיינו "קְלָלוֹ", וכפירוש הראב"ע (שם), ע"ש. ויש לפלפל בזה ואcum"ל.

נפשנו במרירות
ויסורין. הנה עברך
אננו ונכנעים ונתקדים
לפניך, ובכל זאת
לקינו בכפלים זה
בכיהה זהה בשבייה
זהה במלקיות.

**גַּפְשִׁין, "בָּגְדִּין וּמְרָדִין. הָא
עֲבָדָךְ אָנָן, וּמְרָדֵן קְפָד, הָא
בְּבִזְתָּא וִשְׁבִיא, וְהָא בְּמַלְקִיּוֹתָא.**

(56) **בָּגְדִּין וּמְרָדִין** — ישנים כמה שינויים בגרסת וניקוד חיבוט אללו, ואלו הם: א) **בָּגְדִּין מְרָדִין** — כן הוא בדפוס נפוליאון (ובדילית רפה). ב) **בָּגְדִּין מְרָדִין** — כן כתוב במחוור "אהלי יעקב" וועל: **כָּצִיל בְּשִׁנִּי רִישִׁי**, ופירושו בלענות מרות. "הנני מאכילים את העם הזה לענה" (ירמיה ט, יד) תרגומו: מר בגדין. "זאתריהה טרה כלענה" (משל ה, ד) תרגומו: מרירה הין גידי. וכחוב "הערוך" דלית בגדין דגושא. עכ"ל. ג) **"בָּגְדִּין וּמְרָדִין** — כן היא נוסחת החימננס בתכלאל "ומרדרן" עם וו. ועין "מודע לכל חי" (סימן יא אות מט). ד) **בָּגְדִּין וּמְרָדִין** — כ"כ ה"חמדת ימים" (חלק ימים נוראים דף בכ ע"ב) דצ"ל "בָּגְדִּין" הדלא"ת דגושא, והוא תרגום: "הנני מאכילים את העם הזה לענה", ומתרגםין: (מדו) (מריר) בגדין. וגם דלית "וּמְרָדִין" דגושא, והגורש הדלא"ת רפיות ומפרשים שהכהונה דברים הקשיים בגדין מלשון גידין ועצמות, טעת הוא בידם. עכ"ל. הנה לשיטה איב קשה: וכי יש גידין מתחוקים, הרוי כל המושג של "גידין" הוא שורש מר. ואין שום ראייה מהתרגומים, שם אמרו מר בגדין, ולא שהגדרין מרים, שהוא צריך להשミニינו. וכן לא מצינו בלבון חז"ל שהשו דבר כל שהוא ל'גידן מר" או "גִּזְיִם מְרִיטִים" (עיין חנחותם בובר בשלח כ, כב). ומכאן יש להצעיף הנירושא של המדרש רבה (בראשית רבה עא, ג): **גִּזְיִי** — גידים ומרדרין. ולא כתיקון ה"מתנהה כהונה" (שם) ע"פ הילקוט שמעוני (בראשית ומו קכו), ואcum"ל. וזה לפי ניקוד שיטה א) שהדלא"ת רפה, הרוי משמותה מלשון גידים ועצמות, וזה לא יתכן כאן, ואcum"ל. וכן באה שיטה ג ליישב קושיא זו ולומר שהן שני מושגים. אלא שגם על-זה קשה, דכפלוח יש כאן שגידין היינו עשב מר. אבל לשיטה ד דהפיירוש הוא: במרירות ויסורין, הכלuchiachi שפир. [אלא דמ"ש ה"חמדת ימים" ש"גידין" הרפה הוא מלשון "דברים הקשיים בגדינן" והיינו גידין ועצמות. ה"ערוך" (ערך ג) כתוב עליו שהוא דגושא, וגם הוא מלשון לענה, ו"קשים" היינו חריפים ומרים, כמו (קידושין סב ע"א): בצלים קשיים לגוף. ע"ש]. וכן אין לשנות מגירות המחוורים "בָּגְדִּין וּמְרָדִין", ואcum"ל יותר.

(57) **וּמְרָדֵן** — זה לשון ה"חמדת ימים" (שם): הדלא"ת בדgesch ובסב"א, פירוש: אנחנונו נכנעים ונתקדים לפניך, וכן לקינו בכפלים זה בכיהה זהה בשבייה זהה במלקיות ויסורין. עכ"ל. וראיתי בספר "בתי נסירות" (סימן תקפא) והוב"ד ב"ק החימים פאלאגי (סוף סימן יא) שהבייא דברי ה"חמדת ימים" הנויל וכחוב: ואני יודע למה לא פירש לשון

סדר הסליות

ריי

בקשה מך
במיטה מך,
ברחמן מך.
ברחמן הרבים
על רחים
(נפשותינו). רפא
לכאיבים שחוץ
עלינו עד שלא יהיה
כליה בשבי. מכיה
ורופא. ממית
ומחיה. מעלה מן
שאלות לחיי העולם.

בָּבָעַיְ מִנְחָה, בְּמִטְוֹ מִנְחָה, בְּרַחֲמָךְ
דִּנְפִּישֵׁין, נִשְׁמָסִיפִּים: רַחֲם עַל נֶפֶשִׁין.]
אָסִי לְכָאַבְיָן דְּאַתְקָפְוּ עַלְן, עַד
דָּלָא גַּהֲוִי, גַּמִּירָא בְּשִׁבְיָא. מַחְיָה
וּמַטְיָה, מַמִּית וּמַחְיָה, מַסִּיק מַן
שָׂאָלֵא לְחֵי עַלְמָא.

שני הקטעים הבאים, הינם והם בתוכם, ורק הפתיחה בשנייהם שונה. וכך ישנו הגם
לאמרם בכתה אחת; "רחמים פשוטים בקשנו מך, כי רבים רחמים עמך. וחיים טובים
שאלונו מך, כי מקור חיים עמך. זוכה" וכו'. וכן ראויתי לכמה גורולים שאומרים כן.

**רַחֲמִים פְּשׁוּטוֹת בְּקָשָׁנוּ מִמְךָ, כִּי רַבִּים רַחֲמִים עַמְךָ, צְדָקָה
וְחִסְדָּה עֲשָׂה עַמְנָנוּ לְמַעַן שְׁמָךְ. אָבָא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, הַסְּרָמָנוּ וּמַבְתִּינוּ וּמַבְתִּי כָּל-עַמְךָ
בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל-מָקוֹם שָׁהָם: דָבָר, וְחֶרֶב, וְרֻעָה, וְרַעֲבָה,
וּשְׁבִי, וּבָזָה, וּמְשִׁיחָה, וּמְגַפָּה, וּשְׁטָן, וַיְצַר הָרָע, וְחַלְאִים
רַעִים, וַצֵּר מִמְפָר וּמִעַמְךָ.**

**חַיִם טוֹבִים שָׁאָלוּנוּ מִמְךָ, כִּי מִקּוֹר חַיִם עַמְךָ, צְדָקָה וְחִסְדָּה
עֲשָׂה עַמְנָנוּ לְמַעַן שְׁמָךְ. אָבָא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, הַסְּרָמָנוּ וּמַבְתִּינוּ וּמַבְתִּי כָּל-עַמְךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל בְּכָל-מָקוֹם שָׁהָם: דָבָר, וְחֶרֶב, וְרֻעָה, וְרַעֲבָה, וּשְׁבִי,**

מרד, כמו שהתחילה "עבדא דמריד" ופירש הוא זו'ל העבד שמודר. עכ"ל. וכן בס"ד
שהניקוד הנמצא בכל המחוורים והקדmons הוא הרכחו לפרש כן, שהרי נקדחו
"פרידון", ואם תפרש לשון מרדר היה צריך לנקרו "פרידון" על משקל "עפקיון"
"אָפְרִיּוֹן", ולא מצינו ניקוד כזה במחוורים, וגם לא אלה ליבו לתקן הניקוד המקובל.
ורק הוסיף שהדלא"ת דגשנה וכשב"א ולא בצייר", דו"ו שמעוותה לשון רדי וייסורי.

ובזה, ומשחית, ומגפה, ושפן, זיכר הרע, וחלאים רעים,
וצר מפנו ומעפן.

הנה בפיוט זה יש כוונה פרטיה בכל פסוק ופסוק, ורק בפסוק של תי"ו הנכפל לא יש כוונה. ומה שכפלו אותן זו של הח"ו, היינו מפני שאלפ"א בית"א זו אומרים אותה סוף הכל, لكن כפלו אותן תי"ו כדי שייהה הסיום באות אלפ"ף, והיינו כי המנהג באלו"א בית"א זו לומר החזון פסוק אחד והקהל פסוק אחד, והסיום צריך להיות ב齊יבור וההתחלת בחזון (תורה לשמה טין וטעמן).

כמה צער בנפשי על המנוגנים פיות זה ומחליפים מלעיל במלרע ולהיפך. עד שמשתנה המשמעות, כגון: "בְּגָדֶל" במליעלי, או מרים "בְּגָדֶל" מלרע לשון פועלם. וכן הריבוי כאן במעמידים להראות את מקומ התעתמה הנכון. ודריף לקרא פיות זה בלתי מנוגה, כדי שייאמרו התיבות ההלכתן.

**אליך יהונתן אהונה, נשאתי עני, שמע קול
תחנןני. בגדי חסידך: בשמך בטחתי,
וכפי שטחתי, דברים לקחתי, ובאתי עדריך:
גבורי יגונותי, וירבו אגחותי, פי כל-עונותי,
(מליעלי) שתה לנגידך: דליה מתוגה, נפשי
העונגה, וחלץ מדאגה, נפש עבדך: העבר
חטאתי, אלהי ישועתי, וגם את-דמעתי,
(מליעלי) שימה בנאיך: וברגן רחם, זקרה
והנחים, ושם נחם, נפש עבדך: זכר עני
ומרודי, לעגה מעוזי, עד מתי לנגידך, תחש
עדיך: חרפוני צורני, אויבי ושורני,**

הקסבּ־נָא אָמְרִי, בַּבְּאֵי בְּפַחַדְךָ: טְמֵנוֹ לִי
זָרִים, פְּחִים וּמְצֻזְקִים, וּבָהֶם גְּלָפְדִים, פְּעַמִּי
יְדִידִיךְ: יִשְׁיָמֹן לִי מְצֻזְקִים, וּשְׁקָר בַּי
מְעַדְקִים, בְּעַלְוִגִּי זָקִים, צָרָ — בְּלָעַדְיךְ:
כְּבָזְדָה גְּלָה צָרָ, לְעֵם עֹזֶב וּעֲצֹור, וּטְזָבָה
הַצֹּזֶר, תִּגְהָ לְשִׁרְדִּיךְ: לְחוֹצִים בְּרַבְּ דַמָּק,
מֵהֶם אֶל תַּرְחַק, זָכָר לְאָכְרָהָם לִיאָצָק,
וּלְיִשְׂרָאֵל עַבְרִיךְ: מְרוּם⁴ מִמְּרוּםִים, רַחֲם עַל
עֲנוּמִים, וְעַל זָרָע רְחוּמִים, יְלִידִי יְדִידִיךְ:
נוֹאָקִים בְּבּוֹר גְּלֹות, בְּךָ שְׁמוֹ אֲיָלוֹת, וְהַרְמָ⁵
מִשְׁפָּלוֹת, גְּזֹע חִסְדִּיךְ: נְלִיעֵל סּוּבְלִי עַל
תִּצְחָל, וְאוֹיְבֵיכֶם תִּבְחָל, וּכְקָדָם תִּגְהָל, הַגְּלִי
גְּדוּדִיךְ: עֲגָה אֶת־עֲתִירָתָם, סְמִיך אֶת־גְּנִיפָּתָם,
וְהַשְּׁבָב אֶת־שְׁבוֹתָם, מִאָפְסִי חַלְקָה: פְּדָה עַם
לְךָ הַומָּה, וּבְאַלְמָ דַמָּה, בְּגָלוֹת זה בְּמָה,
שְׁבָעוֹ נְדוּדִיךְ: צְדִיק בְּמַפְעָלוֹת, לְךָ נְתַכְּנִי
עַלְילֹות, דְּלָנוֹ יְמִמְצּוֹלוֹת, לְמַעַן חִסְדִּיךְ:

*75) כן הוא בכל הנוסחים, הצד"י בשורק אפילו שכן הוא בהפסק, וכי"כ המאירי

**קָבֵץ מִפְזֹרִים, בְּבָבֶלִי צָר סְגֻנִים, בְּלָעִים
אֲכֹזִים, שְׁרַפְוּ מַזְעִדִיך:** רחום היה למשען,
לעם רוחה לען, ועשה נא למען, שלשת
עֲבָדִיך :⁵⁸ **שְׁקִי נְשָׁגְבָת, בְּכָל-אֲשֶׁר פָּעַלְתָה.** כי
צָדִיק אַתָּה, וַצְדָקָה מִזְדִיך: תְּכַפֵּר עָזְנוּ, כי
שְׁבָרִי בְּךָ מַלְכִי, וְכָגֵן אַתְּ דַרְכִי, אֱלֹהִי
לְעַבְדָך: תְּשַׁעַה יְיָ לְתִפְלָתִי, וְלִשְׁיחָ רָגְטִי, כי
אַתָּה תְּקֹותִי, וְמַי לֹא יַעֲדָך: אֵלֵיך יְהוָה יְהוָה
נְשָׁאָתִי עִינִי, שְׁמַע קֹול תְּחִנּוּנִי, כַּגְדָל חָסְדָך:

הפיוט הבא הוא בסדר רב עמרם גאון לב. והמנגן בכל מקום שהחונן אומר "אבינו
אב הרחמן", והקהל עוננים "hosheenu l'man shmek". ויש לשים לב שבשת הפייטאות
הראשונות יש לומר "hosheenu" בלבד, כי זו אינה בקשה נוספת, וכ"ה בדפוסים ישנים.

אָבִינוּ אָבָ הַרְחָמָן, (ו)hosheenu l'man shmek.
אָלֹהִינוּ וְאָלֹהִי אָבוֹתֵינוּ, (ו)hosheenu l'man shmek.

בתהילים (פח, ז) וכן משפט מהרד"ק (בשורש "צל", ובמיכה ז יט). מיהו, ע"פ דברי
ה"מנחת שי" (שמות טו, ה) והרד"ק במלול (דף קעא ע"א) צ"ל הצד"י בחולם.

58) אחד מכינויי שמו יתברן, ולכן יזהר להציג הדלאת בדgesch חזק, כי אם ירפה
הדאלאת (שדי) יהיה פירושה כמו: "שדי מגודלות" (שיר השירים ח, י).

58) תדע כי נסח כל הקדמוניים והתימניים כל' הלמ"ד: "תשעה חפלה ושיח רנתיה".
וברוב סיורים ליוורנו הוסיפו למ"ד בשניות, בהשפעת כמה מדוקדים שטענו כי היא
טעות (יעין לעיל הערא 2). ואף שראויה היה להזכיר הנוסח הקדמון כדי להוציא מליבם
של טועים. מיהו, כיוון שהדבר יגרום לכלול בזיכרון, השארנו אותו על מקומו.

בְּצָר לְנוּ קְרָאָנוּ,
וְהוֹשִׁיעָנוּ לִמְעֵן שְׁמָךְ.
גָּלְגָל עַלְיָנוּ הַמּוֹן רְחַמִּיךְ,
וְהוֹשִׁיעָנוּ לִמְעֵן שְׁמָךְ.
דְּרִשְׁגָנָךְ (מלעיל) הַמְּצָא לְנוּ,
וְהוֹשִׁיעָנוּ לִמְעֵן שְׁמָךְ.
הַעֲתָרִילְנוּ הַיּוֹם וּבְכָל-
יּוֹם וַיּוֹם בְּתַפְלָתָנוּ,
וְהוֹשִׁיעָנוּ לִמְעֵן שְׁמָךְ.
וְאֶל תְּבִישָׁנוּ מִשְׁבָּרָנוּ,
וְהוֹשִׁיעָנוּ לִמְעֵן שְׁמָךְ.
וְבָרָנוּ בְּזָרָנוּ טֻוב מַלְפָגָד,
וְהוֹשִׁיעָנוּ לִמְעֵן שְׁמָךְ.
חַיִם וּרְחֵם עַלְיָנוּ,
וְהוֹשִׁיעָנוּ לִמְעֵן שְׁמָךְ.
טְהָרָנוּ מִטְמָאֹת עֲזָנָנוּ,
וְהוֹשִׁיעָנוּ לִמְעֵן שְׁמָךְ.
יְהִמְזִינָא רְחַמִּיךְ עַלְיָנוּ,

חַמְלָל עַל עַמָּךְ, וּרְחֵם עַל נְחַלְתָּךְ, חַוְסָה גָּא כָּרְבָּ רְחַמִּיךְ, חַגְנוּ מַלְכָנוּ וְעֲגָנָנוּ.

אָבִינוּ מַלְכָנוּ, אָבִינוּ אָתָה. אָבִינוּ מַלְכָנוּ, אֵין לְנוּ^{๖๐} אֶלְאָ
אָתָה. אָבִינוּ מַלְכָנוּ, רְחֵם עַלְיָנוּ. אָמַתְבָּנוּ פָּעֵל,
גָּבִינוּ אָתָה. וְאָמַתְבָּנוּ מַעַל, אֵין לְנוּ אֶלְאָתָה. אָבִינוּ
וְלְפָנוּ, רְחֵם עַלְיָנוּ: אָמַתְבָּנוּ פָּשָׁעָנוּ, אָבִינוּ אָתָה. אָתָה צָודָ

^{๖๐}) תיבת "העתר" אינה מלעיל ממש, כיון שהיא מחוורת עם תיבת "לנו" במקף, אלא
ועים מעט מאוד בעין ועייר ההטעמה יעשה בלבד של "לנו".

) תיבת "אלְאָ" מלווע בלבד, ולא באַלְאָ' כמנוג העולם, וכן ציריך לומר בכל מקום,
בר כתבי זה בסוף סידור "עוד יוסף חי" בקונטרס "קור יעקב" (אות טז), ע"ש.

ישענו, אין לנו אלא אתה. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, רְחֵם עַלְינוּ: אם הריבינו אמר, אָבִינוּ אתה. זכר כי אנחנו חומר, אין לנו אלא אתה. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, רְחֵם עַלְינוּ: אם לך חטאנו, אָבִינוּ אתה. אָדוֹן סָלַח לנו, אין לנו אלא אתה. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, רְחֵם עַלְינוּ: לך יהונתן קפינו, אָבִינוּ אתה. כי אתה אָבִינוּ, אין לנו אלא אתה. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, רְחֵם עַלְינוּ: לך פרשנינו שעל, אָבִינוּ אתה. המזיא לנו פועל, אין לנו אלא אתה. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, רְחֵם עַלְינוּ: חושה שלח משיח, אָבִינוּ אתה. וצין ישע פריחת, אין לנו אלא אתה. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, רְחֵם עַלְינוּ: אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, אָבִינוּ אתה. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, רְחֵם עַלְינוּ. מלך אלא אתה. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, רְחֵם עַלְינוּ.

ואחר כך יאמרו "אָבִינוּ מלכנו", והוא תפילה ותחינה נוראה (באי"ח כי תשא יד).

**אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, אָבִינוּ אתה. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, אֵין
לְנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אתה. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ,
רְחֵם עַלְינוּ. אָבִינוּ מֶלֶכְנוּ, חֲנֹנוּ וְעַנְנוּ, כי אֵין בְּנוּ
מַעֲשִׂים, עֲשָׂה עַמְּנוּ⁽⁶⁾ חִסְדָּר לְמַעַן שְׁמַך הַגָּדוֹלָה,
וְהוֹשִׁיעָנוּ. וְאַנְהַנוּ לֹא גָּדוּ מִה-בְּעָשָׂה, כי עַלְיךָ
עִינֵינוּ: זָכַר-יְרַחְמֵיךָ יְהוָה אֱהֹוֹנָה וְחַסְדֵיךָ, כי
מְעוֹלָם הַמָּה: יְהִי-חִסְדְךָ יְהוָה אֱהֹוֹנָה עַלְינוּ,**

(6) עשה עמו חסד — כן הוא הנוסח בכמה סידורים, ללא חוספת "צדקה וחסד", ובכמו שכתב ב"שער הכוונות" במקומות אחרים (דף נא רע"א). ועיין להגר"ע סומך זצוק"ל בשורת "זובי זוק" (החדשות סימן קנא, עמי רעד), ובודאי שלא טנה, ואכמ"ל.

בְּאָשֶׁר יִתְלֹנוּ לְהָ: אַל-תִּזְכֵּר-לְנָהּ עֲוֹנָת
 רִאשָׁנִים.^ט מַהְרָה יַקְרְבָּנוּ רְחַמִּיךְ כִּי דְלֹונָ
 מִאָדָ: עֲזֹרָנוּ בְּשֵׁם יְהֻוָּה אֱלֹהֵינוּ, עֲשֵׂה שְׁמָנִים
 וְאֶרְץ: חֲנֹנוּ יְהֻוָּה אֱלֹהֵינוּ חֲנֹנוּ, כִּי־לְבָשְׁבָעָנוּ בָּזָזָ:
 בְּרָגָן — רְתָם תִּזְפּוֹר: בְּרָגָן — אַהֲבָה תִּזְפּוֹר.
 בְּרָגָן — עֲקָדָה תִּזְפּוֹר. בְּרָגָן — תִּמְיּוֹת^ט תִּזְפּוֹר.
 יְהֻוָּה אֱלֹהֵינוּ הַשְׁמִיעָה, הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאנוּ:
 כִּי־הָזָא יַדְעַ יִצְרָאנוּ, זָכָר כִּי־עָפָר אַנְחָנוּ: עֲזֹרָנוּ
 אֱלֹהֵינוּ יִשְׁעֵנוּ עַל־דָּבָר בְּבָדָד־שְׁמָךְ, וְהַצִּילָנוּ
 וּבְפִרְעָה עַל־תְּפָאָתֵינוּ לְפָעָן שְׁמָךְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, שִׁמְרֵ שָׁארִית יִשְׂרָאֵל, וְאֶל
 יַאֲבָד יִשְׂרָאֵל, הָאוֹמְרִים בְּכָל־יּוֹם;
 שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל.

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד, שִׁמְרֵ שָׁארִית גּוֹי אֶחָד, וְאֶל
 יַאֲבָד גּוֹי אֶחָד, הָאוֹמְרִים בְּכָל־יּוֹם;
 שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל, יְהֻוָּה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ,
 יְהֻוָּה אֱלֹהֵינוּ אֶחָד.

סדר המליחות

רכד

**שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ, שִׁמְרֶךָ שְׁאֲרִית גּוֹי קָדוֹשׁ,
וְאֶל יַאֲבֶד גּוֹי קָדוֹשׁ, הָאוֹמְרִים בְּכָל-
יּוֹם; קָדוֹשׁ, קָדוֹשׁ, קָדוֹשׁ.**

**שׁוֹמֵר גּוֹי רְבָא, שִׁמְרֶךָ שְׁאֲרִית גּוֹי רְבָא, וְאֶל
יַאֲבֶד גּוֹי רְבָא, הָאוֹמְרִים בְּכָל-יּוֹם;
אָמֵן יְהָא שְׁמִיה רְבָא.**

וראומר הש"ץ:

**יְתַגֵּדֵל וַיְחַקְדֵּשׁ שְׁמִיה רְבָא, (הקהל עוניים); אָמֵן (אמות). בְּעַלְמָא
דִּידְבָּרָא כְּרֻעָותָה. וַיִּמְלִיךְ מֶלֶכֶתָה, וַיִּצְמַח פָּרָקָנָה,
וַיִּקְרַב מִשְׁיחָה, (הקהל עוניים); אָמֵן (ס"ה). בְּחַיִיכָּן, וּבְיוּמִיכָּן,
וּבְחַיִּי דָּכְלִיבִּיתִיְשָׂרָאֵל, בְּעַגְלָא וּבְזָמָן קָרִיב, וַיֹּאמְרוּ אָמֵן.
(הקהל עוניים); אָמֵן (ס"ד). (ומפסיקים מעט וממשיכים לומר); יְהָא שְׁמִיה רְבָא
מְבָרֵךְ לְעוֹלָם לְעוֹלָמִי עַלְמִיא יְתַבְּרֵךְ, וַיִּשְׂתַּבְּחֵךְ, וַיִּתְפְּאֵר,
וַיִּתְרוֹמֵם, וַיִּתְגַּנְשֵׁא, וַיִּתְהַדֵּר, וַיִּתְעַלֵּה וַיִּתְהַלֵּל, שְׁמָה דְּקָדְשָׁא
בְּרִיךְ־הָוֹא, (הקהל עוניים); אָמֵן (אמות). לְעַלָּא מִן בְּלִ־בְּרַכָּתָא,
שִׁירָתָא, תְּשִׁבְחָתָא וּנְחַמְּתָא, דְּאַמְרֵן בְּעַלְמָא, וַיֹּאמְרוּ אָמֵן.
(הקהל עוניים); אָמֵן (אמות).**

המנגה לתקוע כאן **תש"ת תש"ת תר"ת** (כה"ה תקפא ס"ג יג).

(ובערב ראש השנה אסור לתקוע באיזה נצחים ב).

**תְּעַנוּ וְתַעֲתְּרוּ בְּרַחֲמִים מִן הַשְׁמִים, תְּקַפֵּל צַעֲקָתְכֶם, תְּשִׁמְעֵ
תְּפִלְתָּכֶם בְּרַצּוֹן, וַיַּעֲנֵה קֹול עֲתִירָתְכֶם, וַיָּקִים בְּכָם**

סדר המליחות

רכה

מִקְרָא שְׁכַחּוּב; יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ אֱבֹתֵיכֶם יְסִיף עֲלֵיכֶם בְּכֶם
אֱלֹף פְּעֻמִּים, נִיכְרֵב אֶתְכֶם פְּאַשְׁר דִּבֶּר לְכֶם: (בעשרה ימי תשובה
מוסיפים: וַיַּכְתְּבָכֶם בְּסֶפֶר חַיִם טוֹבִים). וְכֹן יְהִי רְצֹן וּנְאָמֵר אָמֵן.
(הקהל עונבים;) אָמֵן (ט יוז רצון).

**תִּתְקַבֵּל צְלָוֹתֵנוּ וּבְעוֹתֵנוּ עִם צְלָוֹתֵהוּן וּבְעוֹתֵהוּן דְּכָל־בֵּית
יִשְׂרָאֵל, קָדְם אֶבֶןָא רַבְשָׁמִיא, וְאָמְרוּ אָמֵן. (הקהל
עונבים;) אָמֵן (ט יוז רצון).**

**יְהָא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמִיא, חַיִם רַשְׁבָּע, וַיְשֻׁועָה וַנְחָמָה,
וַשִּׁזְבָּא, וַרְפֹּואה, וְגַאלָה, וְסַלִּיחָה וּכְפָרָה, וְרוּחָה וְהַצָּלה,
לְנוּ וְלִכְלָעֵמוּ יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ אָמֵן. (הקהל עונבים;) אָמֵן (ט יוז רצון).**

**עֲשָׂה שְׁלוֹם בְּמִרְומֵיו, הוּא בְּרַחְמֵיו יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל־
כָּל־עַמוּ יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ אָמֵן. (הקהל עונבים;) אָמֵן (ט יוז רצון).**

**שִׁיר הַמְּעֻלֹּת, מִמּוּמְקִים קְרָאתֵיךְ יְהֹוָה
אָחָדָנוּ: אָדָנִי שְׁמַעָה בְּקוֹלִי, תְּהִירֵנָה
אָזְנִיךְ קְשָׁבּוֹת לְקוֹל תְּחִנוֹנִי: אָמַעֲנוֹתִ
תְּשִׁמְרֵיךְ, אָדָנִי מַיְעַמֵּד: בִּירַעַטְךָ הַסְּלִיחָה,
לִמְעֵן תְּרֵא: קְנוּתֵיכְ יְהֹוָה אָחוֹתֵיכְ קְנוּתָה נִפְשָׁא,
וְלִדְבָּרוּ הַוחִילָתֵיכְ: גְּפָשֵׁי לְאָדָנִי מִשְׁמְרִים
לְבָקָר, שְׁמָרִים לְבָקָר: יִתְּהַלֵּל יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהֹוָה,**

**כִּי־עַם־יְהוָה אֲהוֹנוֹ הַחַסֵּד וְהַרְבָּה עַמּוֹ פְּדוּתָה:
וְהֵא יִפְרַח אֶת־יִשְׂרָאֵל, מִפְּלַעֲנָתָיו:**

ואומרים קדיש "יהא שלמא";

יְתַגֵּדֵל וַיַּתְקֻדְשֵׁא שְׁמֵיה רֶבֶא, (הקהל עוניים;) אָמֵן (אמות). בְּעַלְמָא
דִּירְבָּרָא כְּרוּוֹתָה. וַיַּמְלִיךְ מֶלֶכְוָתָה, וַיַּצְמַח פָּרָקָנָה,
וַיִּקְרַב מֶשִׁיחָה, (הקהל עוניים;) אָמֵן (כיד). בְּחַיִכּוֹן, וּבְיוּמִיכּוֹן,
וּבְחַיִי דָּכְלָ-בֵּית-יִשְׂרָאֵל, בְּעַגְלָא וּבְזָמָן קָרִיב, וַיֹּאמְרוּ אָמֵן.
(הקהל עוניים;) אָמֵן (כיד). (ומפסיקים מעט וממשיכים לומר) **יְהָא שְׁמֵיה רֶבֶא**
מְבָרֵךְ לְעַלְמִי עַלְמִיא יִתְבְּרֵךְ, וַיַּשְׁטַבֵּחַ, וַיַּתְפָּאַר,
וַיַּחֲרוּם, וַיַּתְנִשָּׂא, וַיַּתְהַדר, וַיַּתְעַלֵּה וַיַּתְהַלֵּל, שְׁמָה דְּקָדְשָׁא
בְּרִיקָהוּא, (הקהל עוניים;) אָמֵן (אמות). לְעַלְמָא מִן בְּלִ-בְּרַכָּתָא,
שִׁירָמָא, הַשְׁבָּחָתָא וְנִחְמָתָא, דָּאַמְּרַנְּזָן בְּעַלְמָא, וַיֹּאמְרוּ אָמֵן.
(הקהל עוניים;) אָמֵן (אמות).

יְהָא שְׁלָמָא רֶבֶא מִן שְׁמֵיא, חַיִים וּשְׁבָע, וַיְשׁוּעָה וְנִנְחָמָה,
וְשִׁיזָּבָא, וַיְרִפְאָה, וְגָאָלה, וְסִלְיָחָה וּכְפָרָה, וְרִוָּחָה
וְהַצָּלה, לְנוּ וְלִכְלַעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמְרוּ אָמֵן. (הקהל עוניים;) אָמֵן
(טו יה רצון).

עֲשָׂה שְׁלוֹם בְּמַרְוָמִיו, הוּא בְּרַחְמָיו יִעֲשֶׂה שְׁלוֹם עַלְינוּ וְעַלְךָ
כָּל-עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמְרוּ אָמֵן. (הקהל עוניים;) אָמֵן (טו יה רצון).

יש נהגים לומר אחר הסליות באשמורות הבוקר פזמון "בת אהובתך" לקמן.

סיסון: בגיטו חוק

בְּתַ אֲהוֹבָת־אֵל קָמָה, בְּשָׁבֵד. תִּתְלִבְנָו אָדָם פֶּתְכָה, בְּצָחָר.
שִׁיר? לְךָ מִתְלָלָת, לְמִנְצָחָ על אַלְתָּה הַשָּׁחָר.

גַּדְגָּה שְׁנַת עִזָּה, נְבָרָת. לְלִבְשָׁן עַל עָוָנה, שׂוֹמְרָת.
צָעַקְתָּה עַל חַטָּאתָה, שׂוֹפְכָת בְּרִמְעָתָה עַתְּרָתָה.

יַ וְשָׁבַת בָּרֵב פְּחָרָה, בַּי חַטָּאתָה. לְוַבְשָׁת סּוֹת חַרְדָּה, לְךָ
קוֹרָאתָה. עַוְרְכָתִי תְּשֻׁבָּתָה, אֲלֹוי מִטְשֻׁבָּתָה גְּרָפָאתָה.

מַ דִּי עַלְוָתָה בֵּית־אֵל, לְלִתְפָּלה. אֲכִיר גָּזָל יִשְׂרָאֵל, מִזְאֵל־
לְהָה. תְּשָׁא אֶת־חַטָּאתָה, גְּבָרִת מְאֻבָּתָה תְּזַכְּרָה.

גַּזְרָא אַתָּה שְׁוֹעָתָה, תְּקַשְּׁיקָה. אֶת־רִיבָה מְאַרְתָּה, אֵל
רִיבָה. נְהַסְּזָא אֶת־עַם אָבִיוֹן, נְם בְּרַצְנוֹן אֶת־צִיוֹן
הַיְשִׁיבָה.

חַזְן תְּהִזְן עַל בָּנָיה, לְךָ שְׁבִים. וּבְפָחד לְפָנֵיךְ, נְגִבִּים. יְרָאִים
עַת יִקְרָאוּ, לְדִין. בַּי עַל בָּנָהָו, נְכָאִים.

וְ כָּר תְּזִכְרֵי רְחָמִים, יוֹם תְּדִין. הַפְּרָקָעָם מְעָמִים, עַתִּי
תְּדִין. לְיָרָאֵיךְ לְחוֹשֶׁבָי, שְׁמַד קָמָה יַשְׁבָּי, עַל טְרִין.

הַ רְבִּילִי שְׁנַת נְאָל, וּפְרִנִּי. עַל מַי מְנוֹהָות - הָאָל, תְּגִנִּי.
חַכְרִילִי זִכְוָת אִישׁ תִּפְמָ, עַל־לְהָבָד בְּחֹזֶת, שִׁימָנִי.

אָם עָוָנוֹת תְּשֻׁמְרָלִי, לְטְשָׁא. רָאָה צָרִי נְאָלִי, אִיד
אָשָׁא. לְאָוֶל שְׁאָת עַלִּי, אֲכָל רַע מְפָעָלִי, אֵל תְּשָׁא.

התרת נדרים וקללות

כפי שהודפס בקובנטרס "דרך חיים" (ליורנו תקן)

כפי שנহנו לאומרה חסידים ובבש' מעשה בעל ערב בראש חודש ובפרט עבר רב ראש השנה וערב יומת חכוריים, ורקמיה אל אויש נכן לובו יפריש מתנה ידו לצדקה, ולפניהם ישפונ שיתו מדבר בצדקה, והאל והקרוש נקשר בצדקה, כי גורלה הצדקה (שם דף ה ע"א).

דיניט הקשורים להתרת נדרים וקללות

א. ידוע עונש הנדר ומשלם, וכל שכן הנדר ואינו משלם, דאמרו רבותינו ז"ל; אל מהרי רגיל בנדרים, וכל הנדר, אף על פי שמקיימו נקרה רשות ונקרה חוטא. ועוד אמרו רבותינו ז"ל; אפילו הנדר בעצת צורה נקרה רשות. ועוד אמרו: בעונן נדרים — בנים מותים, רח"ל.ומי שמשה הנדר ואינו מקיימו, גורם מיתה לעצמו, ומלאכים מוציאין עונותיו, פנקסו פחוח. ואם נדר ואינו משלם — מרוחיק ישועה עצמו. ואם אפשר לו להתרת נדרו ואינו מתייר — נקרה רשות. אי לזאת אחיך אשר כנפשי קראו געים, שם לבך אל התרת נדרים והתרת קללות לכל תאונה אלקך רעה, ונגע לא יקרוב באהלך, והוא רחום יכפר (מהוזו "בית אל" עמוד קמה אות א).

ב. ודע אחיך דלאו דזוקא על התרת נדרים בלבד צריך ליתן אל לבו להתריהם, אלא גם על התרת קללות ונדרים ושמחות ונופות וחרמות, כי כל הירא את דבר ה' בעינוי יראה וללבבו יכין שיש לחוש שמא הוא מנודה לשם על ידי איזה מעשה שלא שבר פיו ולשונו, או על שאר דברים שמנודים עליהם מן השמים, והוא עצמו מנודה ולא ידע כזה. לכן ראוי לכל אדם לתקון את משאיו ולהתחרט חרשה גמורה, ויתן אל לבו בהנחת נדרים וחרמות ושמחות וקללות, שיהיה מותר מכולם, כי עמשם רע ומר (שם אות ב).

ג. ודע שהתרה זו וכיוצאה בה מה שכתוב במחוזרים, אינה מועילה אלא לנדרים שכח, אבל בנדרים שלא שכח וזוכר אותם, ורוצה להתריהם — צריך לפרטם, ואם לא יפרטם — אין מתיירין לו. וורי שפרט הנדר לפני אחד מהמתירין (שם עמוד קמה אות ט). וצריכים המתירים לדעת שלא כל נדר ושבועה אפשר להתריר, כי יש נדרים — כגון שנדר לעשות מצוה, ועוד הרבה אופנים — שאי אפשר להתרים, וצריך לדעת לפתח לו פחה להיתר, ויש עוד ורבה سنיפים להתרת נדרים באופן שהארם יודע שנדר, ובודאי שאי אפשר לפורתם כאן. אם כן, כשהאדם יודע שנדר נדר כל שהוא — לא יטמוך על התרה זו, שנששית רק לאוון שכח, אלא צריך קודם לשאול שאלה חכם אם אפשר להתריר, ואחרי כך יעשה לו התרה.

ד. אין מתיירין הנדר בזמן זהה פחות משלשה בני אדם, ולא יהיו עמי הארץ אלא שבינים ולומדים מהם הלכות, אף על פי שאין יכולות ללמד מעצם, ואפילו שאיןם מבנים היטב, כיוון שעל כל פנים מבנים קצת — יכולם להתריר (שם עמי קמו אות כה).

התרת נדרים וקללות

רכט

המנוג לעשות התורת נדרים ארבעים יומם קודם לראש השנה (כליל כי באב — כמו שכתוב במנaggi ביה' אל, ו"נהר מצרים", ועוד), ארבעים יום קודם כפור (ערב ראש חודש אלול), וכן בערב ראש השנה וכברב יה' כ, כדי שחו"ז לא יהיה בניו כי בר"ה או ביה' כ' ולא יקבלו חפילהתו ח"ו. ועומדים בפני עצמה אנשים (ולפחות שלשה אנשים), ואומרים;

שמעו נא רבותינו, הרי אנחנו שואלים ומבקשים
הפרה, מן הקדוש ברוך הוא ומן תורתנו
הקדושה, ומבית דין של מעלה ובבית דין של מטה,
וממעלתכם, שתתירו לנו ולנשנו, ולגנינו ולכניינו
ולכל-אנשי ביתנו ולכל-הגולים אלינו, כל-מיין
נדרים שנדרנו על עצמנו או על אחרים בכל-מין
לשונו נדר, וכל-מיין גוזרות ואסורים שאסרו על
עצמנו או על אחרים בכל-לשונו שייהה. וכל-
ההסכנות שקבענו על עצמנו או שהסכנו אפל
במוחשנה, לעשות אייזו מצוה בכל-צד ואופן שייהה,
ומנהגים שהנганנו את-עצמנו לעשות אייזו מצוה, או
פרישות, או סיגים וגדרים, או חמרות ונדרי זרויין,
בכל-צד ואופן שייהה, ונганנו הבהיר ההוא שלש
פעמים או יותר, ולא פרשנו שייהה בלי נדר. וכל-
מיין שבועות שגשבענו בכל-לשונו שייהה, על
עצמנו או על אחרים, בכל-צד ואופן שייהה. גם הרוי
אנו שואלים מבקשים ממעלתכם להתייר לנו ולכל-בני-
ביתנו, כל-מיין אלו שפותחות תרומים ארוזים נධנים

גניזות ובניזים, וככל-מיini קללות — שקללו את עצמנו או אחרים, או אחרים שקללו אותנו, בין בחקין בין במלחום. ובפרט אם עברנו על אותם ארבעה ועשרים דברים שביית-דין מנדין עליהם, על כלם או על מקצתם, או אפילו על אחד מהם. או שעברנו על שם דבר שהיבים עליו שם קללה, או שם גורה רעה. וככל-מיini תלומות רעים — שהלמינו על עצמנו או על אחרים, או אחרים שהלמו علينا רעה. וככל-מיini פתרונים רעים — על תלומות שפטנו לעצמנו או לזרים, או אחרים שפטו רעה לנו, וככל-מיini מסירת דין, שפטנו על עצמנו או על אחרים, או אחרים שפכו עליינו, וככל-מיini פתונות-פה לרעה — שפתחנו פיהם לרעה עליינו, וככל-מיini גוררות אחרים שפתחו פיהם לרעה עליינו, וככל-מיini מחשבות קשות ורעות, וככל-מיini עין הרע, וככל-מיini מחשבות ירות והרהורים רעים, וככל-מיini נאה וקען וקפרדנות ונאה ושנאה ותחרות, וככל-מיini הופרת השם לבטלה, וככל-מיini דברים אסורים שייצאו מפינו. על הפל תרי אנחנו מתחרטים עליהם תרטה גמורה, ומבטלים אותם בטול גמור. ואין אנחנו תוהים

התורת נדרים וקללות

רלא

וּמְתֹחרִיטִים, חַם וָשָׁלוֹם, עַל הַמְּצֹות וְמַעֲשִׂים טּוֹבִים
שְׁעַשָּׂינוּ וּשְׁקִיְמָנוּ, אוֹ שְׁקַבֵּלָנוּ אוֹ שְׁהַנְּגָנוּ, אֶלָּא הַרִּי
אֲנַחְנוּ מִתְּחַרְטִים עַל שְׁקַבֵּלָנוּ הַעֲנִינִים הַחַם בְּחִיבָּר
גָּדָר אוֹ שְׁבִיעָה, וְאֲנַחְנוּ יְרָאִים לְנַפְשָׁנוּ שֶׁלֹּא נִכְשֵׁל,
חַם וָשָׁלוֹם, בְּעֻזִּים נְדָרִים וְשְׁבִיעָות, וּמִקְבְּלִים עַלְיָנוּ
לְשׁוֹבֵד בְּתִשׁוּבָה שְׁלָמָה. וְמַעַתָּה אֲנַחְנוּ מַבְקָשִׁים
מִפְעָלָתֶךָם לְהַתֵּיר לְנוּ עַלְיָהֶם הַפְּרָה גַּמָּרוֹת.

והשומעים אומרים:

ברשות (נ"א: בצרוף וברשות) קרדשא בריך הוא
ושכינתה, וברשות בית דין של מעלה,
וברשות בית דין של מטה, וברשות תורתנו
הקדושה, וברשות סנהדרי גדוֹלה, וברשות סנהדרי
קָטָנָה, מתרים יהיו פָּלָ-קָלָלוֹת אֶלָוֹת וְשְׁמָתוֹת וְתְּרָמִים
וְאֲרוּרִים וְגַהֲיוּם וְגַזְפּוּת וְבְטוּיִם וְכַגְיוּיִם, וּכְלִ-דְבָרִים
רָעִים, וּכְלִ-חְלוּמוֹת רָעִים וּפְתָרוֹגִים רָעִים, וּמִסְרִית
דִּין, וּפְתָחוֹן פָּה לְרָעָה, וּכְלִ-מִינִי דְבָרִים אֲסּוּרִים, וּכְלִ-
מִינִי גִּורָּות קָשּׁוֹת וְרָעוֹת, וּכְלִ-מִינִי עַזְןִי רָעָה, וּכְלִ-

---

(63) ברשות קב"ה — מラン החיד"א כתוב בלשון "בצרוף וברשות". מיהו, חסידי בית אל ייכב"ץ אין נהגין לומר נוסח זה, לפי שאינו מן המכובד, אלא אומרים רק "ברשות קודשא בריך הוא ושכינתייה" וכי (כה"ח תקפא ס"ג). וכן לפחות כמה פעמים.

מחשבות ורות ותחרותם רעים, וכל-מיינַי נאה ובעס
וקפדיות וקנאה ושנאה ותחרות, וכל-מיינַי נדרים
ושבעות גזירות ואפורין וקבלות ומגנגים שהושמו
עליכם או על שום אחד מבני בתיכם, ובן קללות
שקללו אחים אחרים, או שקללתם את-עצמיכם, או
שקללתם את-אחרים, בין בשוגג בין במעמיד, בין
בקעם בין ברצון, בין בכוונה בין שלא בכוונה, בין בחלום
ביז בחקץ, בכל-אופן שיחיה, או שעת-יבתם שום
קללה או ארור או חרם או נדי או גזפה או שום גורה
רעה, באיזה צד ואופן שיחיה, על הכל מעטה ומעטשו
אנחנו מתיירין ומבטליין מעלייכם את-חפל, בראשות
(נ"א: בצרוף וברשות) קרשא בריך-הוא ושבינתה, ובית
דין פמלייא של מעלה ומפליא של מטה.

מתרים לךם, מתרים לךם, מתרים לךם.
שרויים לךם, שרויים לךם, שרויים לךם.
מחולים לךם, מחולים לךם, מחולים לךם.
אין כאן נדרים, אין כאן קללות, אין כאן אלות,
אין כאן שמות, אין כאן ארורים, אין כאן

חרמים, אין בָּאָן גְּדוּלִים, אין בָּאָן גְּנוּפּוֹת, אין בָּאָן
בטוּרִים, אין בָּאָן דְּבָרִים רְעִים, אין בָּאָן חְלוּמוֹת רְעִים,
אין בָּאָן פְּתַרוֹנִים רְעִים, אין בָּאָן מְסִירָת דִּין, אין בָּאָן
פְּתַחֲוֹן פֵּה לְרָעָה, אין בָּאָן מְחַשְׁבוֹת זְרוֹת וְהַרְחֹרוֹת
רְעִים, אין בָּאָן גְּרוֹזּוֹת קְשׁוֹת וְרָעוֹת, אין בָּאָן עַיִן תְּרֻעָה
דְּגָשִׂים, אין בָּאָן עַיִן חֶרֶב שֶׁל אֲנָשִׁים, אין בָּאָן עַיִן
חֶרֶב דְּשׂוֹנָאִים וְדְאוֹהָבִים, אין בָּאָן דְּבָרִים אֲסּוּרִים,
אין בָּאָן קְבָּלוֹת, אין בָּאָן מְנַהֲגִים. בְּלִם יְהִי בְּטַלִּים
וּמְבַטְּלִים, וְחוֹזְבִּים פְּחָרָם הַגְּשָׁבָר, וּבְדָרֶר שֶׁאָינְךָ
מִפְּשֵׁש, שְׁבִיתֵּין וּשְׁבִיקֵין, לֹא שְׁרִירֵין וְלֹא קִימֵין, וּכְלִי
מִינֵּי עַיִן חֶרֶב יוֹסְרוֹ מַעַל-בָּל-יִשְׂרָאֵל וּמַעַלְיכֶם
וּמַבְּתִיכֶם, וּנְשַׁלְכֵי בְּמִצְוֹלֹת יָם, בְּפֶתַוב; וּלְאַיְדֵיכֶם
בְּיַדְךָ מְאֹמֶה מִנְהָחָרָם, לְמָעֵן יְשֻׁבֵּי יְהוָה אֱהֹוֹתָה
מְתַרְנוֹן אֲפֹן, וְנִתְנוֹלַעַ רְחָמִים וּרְחָמָקָה וּרְחָבֶךָ בְּאָשָׁר
גְּשָׁבָע לְאַבְתֵּיךְ:

אָנָּא יְהוָה אֱהֹוֹתָה, הַתְּמִלָּא בְּרְחָמִים, וַיְכַבֵּשׁ רְחָמִיד
אֲתִיכְעַסֶּה, וַיְגַלֵּוּ רְחָמִיד עַל מְדוֹתֵיךְ, וַיְתַמְּתַקֵּן
הַדְּגִינֵּן מַעַל עַפְקֵךְ יִשְׂרָאֵל וּמַעַלְיכֶם, וַיְכַרְלֵנָה עַקְרָתוֹ
שֶׁל יַצְחָק אָבִינוּ, עַלְיוֹ הַשְׁלָום, בְּאַלְוֹ אֲפָרוֹ צְבָור וּמִנָּה
עַל גַּבְיֵי הַמִּזְבֵּחַ, וְהַבְּטֵב אֲפָרוֹ לְהַצִּילֵנוּ לְנוּ וּלְכָל-

ישראל מقل-רע. ובשם שפסכימים ומתיירים לכם
הבית-דין של מטה, בך יסקימו ויתירו לכם הבית-דין
של מעלה. וככל-הקלות וככל-החולות רעים, וככל-
פתרונות רעים. וככל-מסירת דין, וככל-פתחון פה
לרעה, וככל-מיini גורות קשות ורעות. וככל-מיini דברים
אסורים, וככל-מיini מחשבות זרות וחרוזים רעים,
בלם יתחסנו לכם לטויה ולברכה, כבתו; ולא-אה
יהוּה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵיךְ לשמע אל-בלעם, ונחפץ יהוּה
אהוּש אֱלֹהֵיךְ לך את-הקללה לברכה, כי אהבך יהוּה
אהוּש אֱלֹהֵיךְ: ובתיב; ואתם הדבקים ביהוּה אהוּש
אֱלֹהֵיכֶם, חיִים בָּלָם הַיּוֹם:

עשה למן שפה, עשה למן ימינה, עשה למן
תורתה, עשה למן קדשתה. יהיו לרצונן
אמרינו ויחנו לבי לפניה, יהוּה אהוּש צורי ונגלי:
יהוּה עז לעמו יתנו, יהוּה איזברך את-עמו בשלום:

והמקשיס אומרים:

הרי אנחנו מוסרים מודעה לפני הקדוש-ברוך-
הוּא, ולפני בית-דין של מעלה ולפני
בית-דין של מטה, ולפניכם, ובבטלים מעתה ועד
עולם בל-מיין קבלה אם נקבל עליינו מגדרים

ושבועות נזירות ואסוריין וקונומות וחרמות והסכנות
וקבלה בלב, ^{ובכל-}לשון בבל-צד ואופן שיחיה, בין
בזקיז בין בחלום, חוץ מגררי קבלת ^ותענית אם
בקבל. ותנאי מודעה זו היה קם עד עולם, ולא
יתבטל בשום צד ואופן שיחיה. ואם נשכח למתנאי
מודעה זו ונדר עוד או נשבע ^ועוד, ולא נופר למתנאי
מודעה זו תוך כדי דבר לנדר או לשבעה, או
בשעה שאנו זוכרים למתנאי מודעה זו ונחזר לנדר
או לשבע מחתמת איזו סבה שתיחה, בין באנס בין
ברצון, בין בכינה בין שלא בכינה, ^{ובכל-}לשון, בין
בלשון ^וגדרים ושבועות או נזירות או אסורים או
קונומות או חרמות או הסכנות או קבלה בלב, ^{ובכל-}
צד ואופן שיחיה – הרי אנחנו מבטלים אותם
בטול גמור, ומתקנים עליהם שיחוי כלם בטלים
ומבטלים, לא שרירין ולא קימין, ולא יהו חלין כלל.
והרי אנחנו מעתה מגלים העתנו שאין לנו חפץ בהם
ולא בקיימים, כי אם בקיימים תנאי מודעה זו שלא
תרבטל ^ולעולם.

ועוד אנחנו מוסרים ^ומודעה לפניכם ^{ובכל-}לכני
ובבל-נפשנו, והרי אנחנו מבטלים ^ומעתה

ועד עולם בלא מין מעשה של אסור אם נעשה, חם ושלום, וכן בלא מין דבר של אסור אם יצא מפינו, חם ושלום.^ט מהמעשיהם ומהדברים האסורים^י מקדורה או מדרבנן או מדברי קבלה או מדברי סופרים, וגם בלא מני מתחשבות רות והרהורים רעים, וגם בלא מני גאות וקעums וקפרנות וקנאה ושנאה ותחרות, וחמדה ותאה ונקייה וגטייה, ובלא מני ראה ושמיעה ורית וקול ורמייה האסורים, אם נעשה או נדבר או נחשוב אוטם, חם ושלום, בין באנס בין ברצון, בין בשוגג בין במודע, בין בקעם, בין בכוננה בין שלא בכוונה, בין בחלום בין בחלום — מעפה הרוי אנחנו מתחקרים עליהם ומרגנים עליהם شيئا בולם בטלים ומבטלים^ט מעקהנו, ולא יהיו חלין כלל ועיקר, ובכל הון אתחרטנא בהון מעפה ועד עולם.

ויעוד אנחנו מוסרים^ט מודעה לפניכם רבותינו, שבל מתחבה רעה והרהור רע ורעותא דלא, אם יעלה לבנו ומחנו וכברט בעת התקפה ותלמוד תורה, באיה צד ואופן שאינו לבזוד ורצון הבורא יתברך, מעבשו אנחנו מבטלים אותן אותן מתחשבות והרהורים רעים ורעותא דלא, שהם נגר

התורת נדירים וקללות

הלו

רצון קדשא בריך הוא ושכינתו — בטול גמור בתרם הנשבר, ומפל-שפן אם נזכר איןיה דבר רע ואסור, מעכשו יהו הפל בטלים ומבטלים. עתה אנחנו מכאירים ומפרשים באך היטב, ואנחנו מגלים דעתנו ורצוננו בכל-לפנו כי רצוננו ומואנו וכוננו לעבר את-בוראנו, אלهي אביהם אלהי יצחק וישראל, עבורה שלמה, עבורה תפאה, במחשכה ודبور ומעשה, ביראה ואהבה ושמחה רביה בדת מה-לעשות. בכל-מחשכה ודבור ומעשה שהם נגיד רצונו יתברך, מעכשו בטלים ומבטלים, כי הם מצד יצר הרע והפל הפל. באופן שקל-UBEORTNU לבודריא יתברך במחשכה ודבור ומעשה, הפל הוא לעשות נחת רית לפניו דוקא בלי שם פניה כלל ועקר, והפל הוא לשם יהוד קדשא בריך הוא ושכינתו ברחילו ורחימוז, ורחימוז ורחילו, לייחדא שם יו"ד וה"א בואז' ז'וה"א ביהודה שלים, בשם כל-ישראל, לדעת רבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בנו, ולדעת רבינו יצחק לוריא אשכנז. המקום ברחמיינו יעוזנו על דבר בבוד שמו, מעטה ועד עולם. יהי לרצון אמרירפי וכהנו לפני לפניה, זהה אהו צורי ונאל:

והשומעים אומרים:

ברשות (נ"א: בצווף וברשות) קדשא בריך־הוא ושבינתא, קבלנו מסירת המזרעה הזאת אשר מפרהם נופכם נפשכם רזתכם ונשמתכם לעלה כל־עלות וסבת בל־חפבות, וכל־מה־שתעשו מהיים נגיד מסירת המזרעה הזאת, הן במעשהה הן בברור והן במחשכה, אנחנו מכתלים אותו המעשה או הדבר או המחשכה, ברשות (נ"א: בצווף וברשות) קדשא בריך־הוא ושבינתא, ולא יעשו בהם שום רשם כלל.

ערב ראש השנה

דיני ערב ראש השנה

א. חקנו להתענות ערב ראש השנה, כדי שיכנס האדם לעשרה ימי תשובה בהכנה ושבורן לב, כי החענית עושה הכנעה בלב הארם. ורוכץ הצייר נהגו בתענית זו של ערב ראש השנה, ואין זה יהודא אם יכירו בו אחרים שהוא מתענה, ויש סמק לחענית זו מדריש תנחותמא (אמור טיטו כב), لكن טוב שכל אדם ינהוג בתענית זו חוץ מחלוש הרבה ווקן וקטן (בא"ח נצבים בהקדמה).

ב. מי שלא ישן בלילה ערב ראש השנה יכול לאכול עד עמוד השחר, אבל מי שישן לא יאכל אחר השינה, ורק משקה של קפה מותר קודם עלות השחר (בא"ח נצבים א).

ג. אין תוקין בערב ראש השנה, לא ביום ולא בלילה, אפילו בביתו. ואם התוקע של הקהיל רוצה להרגיל עצמו וצריך הוא לכך, יתקע בחדר סגור או בבור (שם ב).

ד. אין נופלים על פניהם בערב ראש השנה, אבל במנחה שלפניו נופלים ואומרים וידוי, דהא בלילה ערב ראש השנה אומרים וידוי וסלייחות (שם).

ה. מסתפרין בערב ראש השנה, וטוב להזכיר קודם קודם חצות. ובעת שמסחרר יכוון להעביר כוחות הדיניים, ולקיים מצוה הطاוח (שם ג).

ו. לובשים בגדים לבנים בראש השנה, באמונתו ובתחוננו בחסרי ה' יתרך, והוא על פי מה שאמרו ר' זעיר במדרש וכוכבר בלבוש זעיר (שם).

ביקור בבית הקברות

א. נהוגיםليل בערב ראש השנה על הקברות ולומר בקשותיהם, ולא ישים מגמותו נגד המתחים, אלא יתרכל לה' יתרך שיתן לו רחמים בזאתם. ויכול להשתטח על קבר הצדיק ויאמר: "הריני מבקש מנפש הצדיק הקבור פה שחחפפל עלי לפני וקב"ה כן וכן" (כאייך נצביס ב').

ב. צורך ליזהר לתולך לבית-עלמין להשתטח על קברי הצדיקים שלא יהא טמא מקרי לילה, חס ושלום. ואם הוא בלאי טהור צורך טבילה קודם שלך, וגם אחריו שובו. ואם לא יוכל לעשות כן, מוטב לו שלא יילן, וכל הפתחות יעשה נתילת ידים בהליכתו ובחזרתו והכא דאי אפשר לו לטבול (חוורו "בית א"ף קרב נ'א").

ג. הנשים צריכות ליזהר שלאليل לבית-הקבורות בערב ראש השנה ערבי יומי הכהפורים, כי ממש גורמות מיתה לבעליהם בידיהם ונם את בניהם, רחמנא ליצלן, וגורמות על ידי זה כמה רעות, כמו שכובו גורי הארי זלה"ה ובזהר הקדוש באורך (שם).

ד. טוב וישראל תחת צדקה לעניינים קודם שליכו לבית-הקבורות להתפלל על קברי הצדיקים בערב ראש השנה ובאורב יוס-הכהפורים, כדי שתתקבל התפילה ברצון על-ירדי הצדקה. וសנוליה הצדקה שם לעניינים הוא כדי לחابر צדק עם צדיק המלך הדר, ועל ידי זה ממשיכין אלינו חיים ושפע וחיקון לנפשנו להצלחה מミתתה משונה (שם ווע'ב).

ה. יש להזהר הרבה שלאיל על קבר אחד שתי פעמים ביום אחד (שם).

ו. מנהג ישראל קדושים להרлик נר על מצובות הצדיקים זיע"א כשלולים העולם להשתטח שם, וכמה טעמים יש בדבר. וצריך לומר בפיו בשעת הדלקת הנר שהולא מדליק הנר זהה למנוחת נפש פלוני בן פלונית, ואז בקירה זו שהוא מוציאה בפה חגיון הנאה לנפש האדם והוא אפילו מרוחק, וכל שכן אם מדליק על המזבח עצמה שם משכנן חלק מחלקי הנפש (זרורה לשמה סוף טimum תקם).

ז. גם הקפת המזבח של הצדיק יש לה טעם ושורש. ומהנגן לומר בהקפת המזבח של הצדיק פסוקים של "אשת חיל" עד "בשערים מעשיה", וכיון שכל פסוקים אלו הם אמרורים בשבח נפש הצדיק. ויקני שבע הקפות במשך אמרית הפסוקים הנזכרין (שם).

תפילות ביהת-עלמין

תפילות ביהת-עלמין

מי שלא ראה קבורי ישראל חור שלשים יום, יברך ברכה זו בשם מלכוה כשיוכא אל ביהת-עלמין קרוב שני מטר לקרים (עין באיח עקב טו);

ברוך אתה יהונתן אלתינו וכהל הכהנים מלך העולם,
אשר יצר אתכם בדין, וברא אתכם בדין,
ובכלכל אתכם בדין, והמית אתכם בדין, וירקע מספר
בלבם בדין, וזה עתיד להתיוותכם ולתקומכם בדין.

ברוך אתה יהונתן מתיה הפתהים.

יחיו מתקיך נבלתי יקומו, הלייצו ורגנו שוכני עולם,
אורות טך וארצ רפאים תפיל:

ויש נהגים להוסיף:

אתה — גיבור לעולם — אדני, מיתה מתים אתה, رب להושיע,
מכלכל חיים ביחס, מיתה מתים ברוחמים רבים, סומך נופלים,
רופא חולים, ומתייר אסורים, ומקים אומנות לישני עולם. מי-כמוך
בעל גבורות, וכי דומה לך, מלך מימות ומיתה, ומצמיח ישועה. ונאמן
אתה להחיות מתים.

קדום התפלות, כל אדם אם אין לו שזהות למדוד כל התהלים, למד איזה מומורי תהלים או להצלחה או פרקי משנה לעילו נשמה וכיווץ, זה ראייה להקדדים ולהדריס האלפ"א בית"א, כי היא מסוגלת לקבל התפילה, בנזך בזוהר הקדוש (ח"ב דף קעה ע"ב). וכן חhilah יקרה האלפ"א בית"א בתהלים (פרק קיט) באותיות שם הנפטר נאץ צורך לקרוא שם אביו או אמו, ואוצר קראותו "נשמה" (ישחו יצח"ן בדור חדש ר' קמן);

א אשרי תמיימי דרך, להלבים בתורת יהונתן אהוה:
ב אשרי נצרי עדותיו, בכלים לב יזרשו: אף לא-
פעלה ערלה, בדרכיו הלו: ד אתה צניטה פקיעך, לשמר
מאוד: ה אחליל יפנ זרכי, לשמר חוקיך: אן לא-אבוש,

בְּהַבִּיטִי אֶל-כָּל-מִצְוֹתִיךְ : אָזְהָ בִּישָׁר לְבָבִי, כָּל-מִרְיָ
מִשְׁפְּטִי צְדָקָה : חֲתַד-חֲקִיקָה אֲשָׁמָר, אֶל-תְּעֻזְבָּנִי עַד-מָאֵד :

ב בְּמַה יָזְהָבָר אֶת-אֶרְחָו, לְשָׁמֵר כְּדָבָרֶךָ : בְּכָל-אַ-לְּבִי
דְּרַשְׁתִּיךְ, אֶל-פְּשָׁגְנִי מִמְצֹוֹתִיךְ : יָבָלְבִּי צְפָנָתִיךְ אִמְרָתָךְ,
לְמַעַן לֹא אָחַטָא-לְךָ : יְבָרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, לְמַרְנִי חֲקִיקָה :
יְבָשָׁפְתִי סְפָרָתִי, כָּל-מִשְׁפְּטִיכִים : דְּבָרָךְ עֲרוֹתִיךְ שְׁשָׁתִי,
כָּל-הָנוּן : וְבְפָקוּדִיךְ אֲשִׁיחָה, וְאַבִּיטָה אֲרָחָתִיךְ :
וְחַקְעִיךְ אֲשַׁתְּעַשְׂעַ, לֹא אָשְׁבָחָ דְּבָרֶךָ :

ג גָּמַל עַל-עֲבָדָךְ אֲחֶיה, וְאַשְׁמָנָה דְּבָרֶךָ : יְהִיל-עִינִי
וְאַבִּיטה, נְפָלָות מִתּוֹרָתֶךָ : יְסָגֵר אָנָכִי בָּאָרֶץ, אֶל-מִסְתָּר
מִמְּנִי מִצְוֹתִיךְ : נְגַרְשָׁה נְפָשִׁי לְתָאָבָה, אֶל-מִשְׁפְּטִיכְ בְּכָל-עַתָּה :
אָגָעָרָת וְרִים אֲרוֹרִים, נְשָׁגִים מִמְצֹוֹתִיךְ : כָּבָל מַעַלְיִ חֲרֵפָה
וּבָזָן, כִּי עַדְתִּיךְ גָּזָרָתִיךְ : מְגַם יִשְׁבּוּ שָׁרָרִים בַּיְגָדְבָרוּ, עֲבָדָךְ
יִשְׁחִים בְּחֲקִיקָה : מְגַם עַדְתִּיךְ שְׁעַשְׂעֵי, אֲנָשִׁי עַצְמִי :

ד סְדָבָקה לְעַפְרָן נְפָשִׁי, חֲנִינִי כְּדָבָרֶךָ : טְדָרְכִי סְסְפָרָתִי
וּפְעָנָנִי, לְמַרְנִי חֲקִיקָה : טְדָרְךִ פְּקָדָנִיךְ הַבִּינָנִי, וְאַשְׁיִיחָה
בְּנְפָלָותִיךְ : כַּדְלָפָה נְפָשִׁי מִתְּגָנָה, קְיָמִינִי כְּדָבָרֶךָ : טְדָרְךִ
שְׁקָר הַסְּרִ מִמְּנִי, וְתָוְרָתֶךָ חֲנָנִי : יְהִידָד אַמְוֹנָה בְּתָרָתִי,

(64) עֲרוֹתִיךְ — הדלית בשוא נג. ויש מונחים להניחה מטעם "מחצורה", (הבאתי רבריהם בהקדמה לקונטרס "קול יעקב" (אווח טו), עיין שם מה שהערתי בוזה). והוינו כאן היא וייו ה"עיצורי", דהיינו שאיבת שיעיכת לкриיאת האות הקודמת, אלא שהיא נקראת אותות בפני עצמה, עם חולם, ויש שמותנה כללו כפרק זה וסימנים "דימה בן פרץ", דהיינו שנמצאות בפסוקי אותן ו' ובפסוקי אותן מ', ובר, עיין "מנחת שי".

מְשֻׁפְטִיךְ שְׁנַיִתִיךְ: יְאֵדָךְ קֹפֵי בְּעֶדְותִיךְ, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי תְּבִישָׁנִי: יְבָרֶךְ מְצֻוֹתִיךְ אֲרוֹן, כִּי מְרַחֵב לְבִי:

ה «הָרַגְנִי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דָרְךְ חָלִיךְ, וְאַרְגֵנָה עַקְבָּךְ: יְהִיבֵנִי
וְאַזְרָה תּוֹרְתְּךְ, וְאַשְׁמָנָה בְּכָלְךְ»¹⁴ לֵב: יְהִידְרִיכְנִי בְּנוֹתִיךְ
מְצֻוֹתִיךְ, כִּירְבּוּ חִפְצָתִיךְ: יְהִטְלֵבֵךְ אֶל-עֶדְותִיךְ, וְאֶל אֶל-
בְּצָע: יְהַעֲבֵר עַיִינִי מְרָאוֹת שְׂוֹא, בְּדַרְכָךְ חִינִי: יְהִקְםֵךְ לְעַבְדָךְ
אִמְרָתְךְ, אֲשֶׁר לִירָאָךְ: יְהַעֲבֵר חִרְפָתִיךְ אֲשֶׁר יָגַרְתִּי, כִּי
מְשֻׁפְטִיךְ טֻובִים: יְהִפְאֵת אַבְתִּיךְ לְפָקְדִיךְ, בְּאַדְקָתְךְ חִינִי:

ה «וַיְבָאַנִי חָסְךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, תְּשֻׁועַתְךָ כְּאִמְרָתְךָ: מִבְּוֹאָנָה
חִרְפִי דָבָר, כִּי בְּפָתָחָתִי בְּדַרְכָךְ: וְנַאֲלַמְתָּל מִפְּרָבָר-
אִמְתָּה עֶדְמָאָד, כִּי לְמְשֻׁפְטָךְ יְחִילָתִיךְ: וְאַשְׁמָנָה תּוֹרָתְךָ
תָּמִיד, לְעוֹלָם וְעַד: כַּה וְאַתָּה תְּלַכֵּה בְּרַחֲבָה, כִּי פָקְדִיךְ דְּרַשְׁתִּיךְ:
וְאַדְבָּרָה בְּעֶדְתִיךְ בְּגָד מְלָכִים, וְלֹא אֲבוֹשׁ: וְאַשְׁתַּעַשְׁעַ
בְּמְצֻוֹתִיךְ, אֲשֶׁר אַהֲבָתִיךְ: וְאַשְׁאָדְכָפִי אֶל-מְצֻוֹתִיךְ אֲשֶׁר
אַהֲבָתִיךְ, וְאַשְׁיִחָה בְּחַקְיָךְ:

ה «וְלֹרְ-דָבָר לְעַבְדָךְ, עַל אֲשֶׁר יְחִילָתִיךְ: וְזֹאת נְחַמְתִּי
בְּעִנִי, כִּי אִמְרָתְךָ חִיתָנִי: נְזָדִים הַלִּיצָנִי עֶדְמָאָד,
מְתוֹרָתְךָ לֹא גְטִיתִיךְ: נְזַכְרָתִי מְשֻׁפְטִיךְ מְעוֹלָם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ,
וְאַתְנָחָם: יְזַלְעֵפָה אַחֲזָתִי מְרָשָׁעִים, עַזְבִּי תּוֹרָתְךָ: יְזַמְרָתִיךְ
הַיּוֹדְלִי חָלִיךְ, בְּבִית מְגֹורִיךְ: נְזַכְרָתִי בְּלִילָה שְׁמַעַי יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ, וְאַשְׁמָנָה תּוֹרָתְךָ: יְזֹאת חִתָּה-לִי, כִּי פָקְדִיךְ נְצָרָתִיךְ:

ח «חַלְקֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אִמְרָתִיךְ, לְשֹׁמֶר דְבָרִיךְ: וְחַלְיתִי
פְנַיְךְ בְּכָל-אֶלְבָב, חַנְנֵי כְאִמְרָתְךָ: וְחַשְׁבָתִי דְרָכִיךְ,

תפילות בית-עלמין

רגג

וְאֲשִׁיכָה רֶגֶלִי אֶל-עַרְתִּיךְ: מִתְשַׁתֵּחַ וְלֹא הַתִּמְהַמְּתִי, לְשָׁמֶר
מִצּוֹתִיךְ: סָא חֶבְלִי רְשֻׁעִים עַזְדָּנִי, תֹּורְתָּחַ לֹא שְׁכַחְתִּי:
סְגִּחְצָות-לְלִילָה אֲקוֹם לְהֹדוֹת לֹא, עַל מְשֻׁפְטִי צְדָקָה: סָא חֶבְרָה
אֲנִי לְכָל-אֲשֶׁר יָרָאָךְ, וְלִשְׁמָרִי פְּקוּדִיךְ: סָא חֶסְדָּךְ יְהוָה אֱלֹהִים
מְלָאָה הָאָרֶץ, חֶקְיקָה לְמִדְנִי:

ט סָא טֹוב עֲשֵׁית עַסְמַעְבָּרָה, יְהוָה אֱלֹהִים כָּרְבָּרָה: סָא טֹוב
טֻעם וְדָעַת לְמִדְנִי, כִּי בְמִצּוֹתִיךְ הָאָמָנִי: סָא טָרָם אַעֲנָה
אֲנִי שָׂגָג, וְעַתָּה אַמְرָתָךְ שְׁמָרָתִי: סָא טֹוב-אַתָּה וּמְטִיב, לְמִדְנִי
חֶקְיקָה: סָא טְפָלוֹ עַלְיָה שְׁקָר זְדִים, אֲנִי בְּכָלִילָה לִבָּנו אַצְרָה
פְּקוּדִיךְ: סָא טְפִשָּׁה בְּחֶלְבָּם לְפָנָם, אֲנִי תֹּורְתָּחַ שְׁעַשְׁעָתִי: סָא טֹוב-
לִי כִּי-עֲמִיתִי, לְמַעַן אַלְמָד חֶקְיקָה: סָא טֹוב-לִי תּוֹרָת-פִּיךְ,
מְאַלְפִּי זָהָב וְכַסְף:

ל סָא יָדִיךְ עֲשָׁונִי וַיְכֹונְנִי, הַבִּינְגִּי וְאַלְמָדָה מִצּוֹתִיךְ:
שְׂגָגִיךְ יְרָאִי וַיִּשְׁמַחוּ, כִּי לְדָבָרָךְ יִחְלֹתִי: סָא יְדָעָתִי
יְהוָה אֱלֹהִים בְּיַצְרָק מְשֻׁפְטִיךְ, אֲמָרוֹנָה עֲבִיטָנִי: סָא יְהִידָּנָא
חֶסְדָּךְ לְנַחֲמָנִי, בְּאַמְרָתָךְ לְעַבְדָּךְ: סָא יְבָנִי בְּחַמְדִיךְ וְאַחֲנִיה,
בְּיַתְּוֹרָתָךְ שְׁעַשְׁעָתִי: סָא יְבָשָׁו זְדִים בְּיַשְׁקָר עֲוֹתָנִי, אֲנִי
אֲשִׁיחָה בְּפְקוּדִיךְ: סָא יְשֻׁבוּ לִי יְרָאִיךְ, וְיַדְעִי עֲלָתִיךְ: סָא יְהִי
לְבִי תְּמִימִים בְּחֶקְיקָה, לְמַעַן לֹא אַבּוֹשָׁ:

כ סָא בְּלִתָּה לְתַשְׁוִעָתָךְ נַפְשִׁי, לְדָבָרָךְ יִחְלֹתִי: סָא בְּלִוּ עַיִנִי
לְאַמְרָתָךְ, לְאָמֵר מַתִּי הַנְּחָמָנִי: סָא בְּיַהְיָתִי כְּנָאָד
בְּקִיטּוֹר, חֶקְיקָה לֹא שְׁכַחְתִּי: סָא פָּמָה יְמִינְעָבָרָה, מַתִּי פָּעָשָׁה
בְּרַדְפִּי מְשֻׁפְטָה: סָא בְּרוּלִי זְדִים שִׁיחָות, אֲשֶׁר לֹא כְּתֹרָתָךְ:

תפירות בית-עלמין

רמר

פְּכָל-מִצְוֹתִיךְ אָמְנוֹנָה, שְׁקַרְיָאָרְדְּפּוֹנִי עֲזֹרְנוֹי: פְּכָמֻעַטְ בְּלֹונִי
בָּאָרֶץ, אָנוֹנִי לְאָעַזְבָּתִי פְּקֻדִּיךְ: פְּכָחֵסְךָ חִינְנִי, וְאַשְׁמָרָה
עִירִיתְ פִּיךְ:

לְ פְּלֹעֲזָלָם יְהֹוָה זָהָב, דְּבָרָךְ נָאָבָּא בְּשָׂמִים: צְלָמָר וְדָר,
אָמְנוֹנָתָךְ, כְּוֹנָתָךְ אָרֶץ גַּתְעָמָד: צְאַלְמַשְׁפְּטִיךְ עַמְּדוֹ הַיּוֹם,
כִּי הַפְּלָל עַבְדִּיךְ: צְבָלוּלִי תְּוֹרְתָךְ שָׁעַשְׂעַי, אָנוֹ אָכְרָתִי בְּעַנְנִי:
פְּלֹעֲזָלָם לְאָשְׁכָּחָ פְּקוּדִיךְ, כִּי בְּםִיחִתָּנִי: צְדַקָּן אָנָנִי
הַוְשִׁיעָנִי, כִּי פְּקוּדִיךְ דְּרָשָׁתִי: צָה לִי קְנוּ רְשָׁעִים לְאָפְדָנִי,
עַדְתִּיךְ אָתְבָוָן: צְלָכָלְתָכָלה רְאִיתִי קָז, רְחַבָּה מְצֻוָּתָךְ מֵאַד:

מְ צְמַה-אָקְבָּתִי תְּוֹרְתָךְ, כָּלְ-הַיּוֹם הִיא שִׁיחָתִי: צְחַמְאַיְכִי
פְּחַבְמַנִּי מְצֻוָּתָךְ, כִּי לְעַזְלָם הַיְאָלִי: צְעַמְפְּלָמְדָנִי
הַשְּׁפָלָתִי, כִּי עַדְתִּיךְ שִׁיחָה לִי: צְמַזְקָנִים אָתְבָוָן, כִּי
פְּקוּדִיךְ נְצָרָתִי: צְאַמְפְּלָאָרָח רָע בְּלָאָתִי רְגָלִי, לְמַעַן אָשְׁמָר
דְּבָרָךְ: צְבָמְשְׁפְּטִיךְ לְאָסְרָתִי, כִּי-אָפָה הַוְרָתָנִי: צְמַה-
גְּמַלְצָיו לְחַקִּי אָמְרָתָךְ, מְדֻבָּשׁ לְפִי: צְעַמְפְּקוּדִיךְ אָתְבָוָן, עַל-
כֵּן שְׁנַיְאָתִי כָּל-אָרֶחָ שְׁקָר:

בְּ צְהַנְּרִילְגָּלִי דְּבָרָךְ, אָוֹר לְנַמְּתִיבָתִי: צְנַשְּׁבָעָתִי וְאַקְיָמָה,
לְשָׁמָר מְשָׁפְטִיךְ אַדְקָה: צְעַנְיָנִתִי עַדְמָאָר, יְהֹוָה אַמְּנָה
חִינִּי כְּדָבָרָךְ: צְעַדְבָּות פִּי רְצָחָנָא יְהֹוָה אָדָשָׁי, וּמְשָׁפְטִיךְ
לְמַדָּנִי: צְעַנְפָשִׁי בְּכָפִי תְּמִיד, וְתְוֹרָתָךְ לְאָשְׁבָחָתִי: צְעַתְנָנוּ
רְשָׁעִים פָּח לִי, וּמְפְקוּדִיךְ לְאָתָעִתִי: צְאַנְחָלָתִי עַדְותִיךְ
לְעַזְלָם, כִּי-שְׁשָׁוֹן לְבִי הַמָּה: צְעַנְטִיבָתִי לְבִי לְעַשְׂוֹת חָקִיד,
לְעַזְלָם עַקְבָּ:

תפילות ביהדות

רזה

ס כי סעיפים שנאתי, ותורתך אהבתי: יד סתרי ומגנני אתה,
לדברך יחלתי: כוס סורוד-מפני מרים, ואזרה מצות
אלקי: כוס סמכני כאמרתך ואחיה, ואל-תביבני משברי:
כי סערני ואושעה, ואשעה בחיקך תמיד: כי סלחת כל-שוגים
מחיקך, כי-שקר פרמיתם: כי סגיים השבת כל-רשויות ארצו,
לכון אהבתך עדתיך: כי סמר מפחדך בשרי, וממשפטיך יראתי:

ל כי עשיתי משפט וצדקה, בל-תגנוני לעשקי: כי ערב
עבדך לטוב, אל-יעשני זדים: כי עיני בלו ליישועה,
ולאמרת צדקה: כי עשה עם-עבדך כחסוך, וחזקך למךני:
כח עבדך אני הביגני, ואךעה עדתיך: כי עת לעשות ליהונת
אושׂשׂוֹ, הפרו תורתך: כי על-כון אהבתך מצותיך, מזחך ומפוז:
כח על-כון כל-פקודי כל ישרתי, כל-ארח שקר שנאתי:

ה כי פלאות עדותיך, על-כון נצרים נפשי: לא פתח דבורי
יאיר, מבין פתיים: לא פיד-פערתי ואשפה, כי
למצותיך יאהבת: לא פנה-אלוי וחגני, כמשפט לאחבי שמד:
אי פעמי הקן באמרתך, ואל-תשפט-בי כל-און: לא פרני
מעשך אדם, ואשمرة פקידיך: כי פניך האר בעבדך, ולפניך
את-חיקך: כי פלאים ירדנו עיני, על-לא-شمרו תורתך:

ל כי צדיק אתה יהונת אושׂשׂוֹ, וכי-שר משפטיך: כי צנית צדק
עדותיך, ואמונה מאד: כי צמותני קנאתי, כי-שבחו
רבורי צרי: כי צרופה אמרתך מאד, ועבדך אהבה: כי אם צער
אנכי ונבזה, פגוזיך לא שכחת: כי צדקהך צדק לעולם,

וַתֹּרֶתֶךָ אִמְתָּה: כֵּגְ צָרָ וּמַצּוֹק מִצְאָנוּנִי, מִצְוָתִיךְ שַׁעֲשָׂעִי:
כֵּדְ צָדָק עֲדוֹתִיךְ לְעוֹלָם, הַבִּינָנִי וְאַחֲיהָ:

כ קמה קָרָאתִי בְּכָלָיְלָב עַנְנִי יְהוָה אֱלֹהִים, חַקִּיךְ אַזְרָה:
קָרָאתִיךְ הַוְשִׁירָנִי, וְאַשְׁמָרָה עַדְתִּיךְ: קָרָאתִיךְ בְּגַשְׁרָה
וְאַשְׁגָּעה, לְדִבְרָךְ יְהָלָטִי: קָרָא גְּדוּלָה עַנְנִי אַשְׁמָרוֹת, לְשִׁיחָם
בְּאַמְרָתֶךָ: קָרָא קְולִי שְׁמָעָה בְּחִסְדֶּךָ, יְהוָה אֱלֹהִים בְּמִשְׁפְּטֶךָ חִנְנִי:
שְׁקָרְבָּנוּ רְדָפִי זָמָה, מִתֹּרֶתֶךָ רְחָקָנוּ: קָרָוב אַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים,
וְכָל-מִצְוָתִיךְ אִמְתָּה: כֵּבְדָם יְקֻדָּתִיךְ מַעֲרָתָךְ, כִּי לְעוֹלָם יִסְדָּקָם:

ך שְׁרָאָה-עַנְנִי וְחַלְצָנִי, כִּי-תֹרֶתֶךָ לֹא שְׁבָחָתִי: שְׁרָיְבָה
רְיִבִּי וְגַאֲלָנִי, לְאַמְרָתֶךָ חִנְנִי: שְׁרָחָזָק מִרְשָׁעִים יִשְׁוֹעָה,
כִּי-חָלִיךְ לֹא דָרְשָׁו: שְׁרָחָמִיךְ רְבִים יְהוָה אֱלֹהִים, בְּמִשְׁפְּטֶיךְ
חִנְנִי: שְׁרָבִים רְדָפִי וְצָרִי, מַעֲרָתִיךְ לֹא נִתְחִיתִי: שְׁרָאִיתִי
בְּגַדִּים וְאַתְקֹטָתָה, אֲשֶׁר אַמְرָתֶךָ לֹא שְׁמָרוּ: שְׁרָאָה כִּי-
פְּקוּדִיךְ אַהֲבָתִי, יְהוָה אֱלֹהִים בְּחִסְדֶּךָ חִנְנִי: שְׁרָאִישִׁדְבָּרָךְ
אִמְתָּה, וְלְעוֹלָם בְּלִמְשָׁפֵט צְדָקָךְ:

ל קָמָא שָׂרִים רְדָפָנִי חָנָם, וּמְדָבָרָךְ פְּחָד לְבִי: קָמָבְשָׁשׁ אַנְכִי
עַל-אַמְרָתֶךָ, קָמָזָא שְׁלָל רָב: קָמָשָׁק שְׁנָאָתִי
וְאַתְּעָבָה, תֹּרֶתֶךָ אַהֲבָתִי: קָדְשָׁבָעָבָיוֹם הַלְּלָתִיךְ, עַל מִשְׁפְּטֶיךְ
צְדָקָךְ: קָשָׁה שְׁלוּם רָב לְאַהֲבֵי תֹרֶתֶךָ, וְאַיִן-לָמוּ מִכְשּׁוֹל:
קָשׁו שְׁבָרָתִי לְיִשְׁוֹעָתֶךָ יְהוָה אֱלֹהִים, וּמִצְוָתִיךְ עֲשִׂיתִי: קָשׁו שְׁמָרָה
נְפָשִׁי עַדְתִּיךְ, וְאַהֲבָם מַאֲדָם: קָשָׁה שְׁמָרָתִיךְ פְּקוּדִיךְ וְעַדְתִּיךְ, כִּי
כָּל-דָּרְכִּי נְגַנָּךְ:

תפילות בית-עלמין

רמז

ת קטע תקנוב רגתי לפניך יהוּה אֱלֹהִים, כדברך הביני: שע תבוא חחומי לפניך, כאמרתך האילני: ענא תפנעה שפטני תהלה, כי חלמدني حقיך: ענב תען לשוני אמרתך, כי כל-מצותיך אדק: קש תהי ייקע לעורני, כי פקייך בחרתי: שע תאבתי לשועתך יהוּה אֱלֹהִים, ותורתך שעשי: גשה תחיה נפשי ותhalbך, ומשפטך עוזני: גש תעתימי פשה אבד בקש עבדך, כי מצותיך לא שכחתי:

אחר כך יחלפל התפילות שנוהגים להחלפל על ביה-הקרבות בערב ראש-החודש ניטן ואלו, בפרט בערב ראש-החודש ובערב יוסף-הכפורים. ונוסח תפילה ביה-עלמין נדפס בכמה ספרים ומחזורים, בכמה אופנים (יעין "בית אל" דף קסג), ובחרותיו להדריס חיללה מ"לשן חכמים" ואח"כ כפי שהודפס בסוף ספר "שיח יצחק" לרבי יצחק אלפיה וצ"ל; כשלין אדם על המצעבה של הצדיק, יאמר תחיללה לימוד מקראות אלו (ישנו חנניות דיברכו); ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עלי, אני אמת ואמת מהצתי ואני ארפא, ואין מידי מציל: כי-אsha אל-שימים ידי, ואמרתי תי אנקו לעלם: (ומלעתו) אם-שנוי בפרק חרבי ותחנו במשפט ידי, אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשולם: אשפיר חי מדם וחרבי תאכל בשור, מדם חלל' ושביה מראש פרעות אויב: הרינו גוים עמו כי דס-עבדיו יקום, ונוקם ישיב לצריו וכפר ארכמו עמו: יהוּה אֱלֹהִים מימות ומחיה, מורייד שאול ויעל: יהוּה אֱלֹהִים מורייש ומעשיך, משפיל אֶפְרַיִם מתקים מעפר דל מאשפת ירים אביוון, להושיב עם-נדיבים וכפעא כבוד ינחלם, כי ליהוּה אֱלֹהִים מזקי הארץ וישת עליהם תבל: רגלי חסידיו ישרר וירושים בחשך ידמה, כי לא בכח יגבר איש: יהוּה אֱלֹהִים מרים עלו בשמיים ירעם, יהוּה אֱלֹהִים ידין אפסיד-ארץ, ויתנו עז למלפו וירם קרון משייחו:

יְהוָה מֶתֶךְ נִכְלָתִי יַקְרִיבוֹן, הַלְּיצֵנוּ וַרְגֵּנוּ שְׁכַנִּי עַפְרָה, כִּי טַל
אֹורֶת טַלְךָ וְאָרֶץ וְפָאִים תְּפִילָה: וְנַחַע יְהוָה אֱלֹהֵינוּ תְּמִימִיד
וְהַשְׁבֵּיעַ בְּצָחָזָהּ נִפְלָשׁ וְעַצְמָתִיךְ יְחִלְיאֵז, וְהִיְתָה בְּגַן דָּרוֹה
וְכָמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא־יָכֹבוּ מִימִיו: וּבְנֵנוּ מִמֶּקְדֵּשׁ חֲרֻכּוֹת
עוֹלָם, מִמּוֹסְדֵּי דָוִרְנוֹדָרָוּ תְּקוּמָם, וּקְרָא לְךָ גָּדוֹר פָּרָץ מִשְׁבֵּב
נְתִיבּוֹת לְשָׁבֵת: אִסְמָתְשִׁיבּ מִשְׁבֵּט רְגָלָךְ עֲשָׂוֹת חַפְצִיכְךָ בְּיוֹם
קָדוֹשִׁי, וּקְרָאת לְשָׁבֵת עַג לְקָדוֹשִׁי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִכֶּבֶד, וּכְפָרָתוֹ
מִעֲשָׂוֹת דָּרְכִיכְךָ מִמְצֹא חַפְצָךְ וְדָבָר דָבָר: אָנוּ תְּמַעַגְנָגָעָל־
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַרְבָּכָתִיךְ עַל־כְּמָתִי אָרֶץ, וְהַאֲכָלָתִיךְ נַחַת
יְעָקֹב אָבִיךְ, כִּי פִי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דָבָר:

לְכֹן הַגְּבָא וְאֶמְרָתִ אלָהֶם, כִּה־אָמַר אָדָנִי יְהוָה, הַנֶּה אָנִי
פָתַח אֶת־קְבָרוֹתֵיכֶם וְמַעֲלִיתִי אֶתְכֶם מִמְקָבְרוֹתֵיכֶם
עַמִּי, וְהַבָּאֵת אֶתְכֶם אֶל־אֶדְמָת יִשְׂרָאֵל: וַיַּדְעָתָם כִּי־אָנִי
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, בְּפִתְחֵי אֶת־קְבָרוֹתֵיכֶם וּבְהַעֲלוֹתִי אֶתְכֶם
מִמְקָבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי: וַיַּתְהִיר רֹוחֵי בְּכֶם וְחַיֵּיכֶם וְהַגְּתֵתִי אֶתְכֶם
עַל־אֶדְמָתֵיכֶם, וַיַּדְעָתָם כִּי־אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵין דָבָרִי וְעַשְׂתִי,
נִאמֵּן־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:

מִי־אָלֶף־מָוֹךְ נִשְׁאָעָן וַיַּעֲבֵר עַל־פְּשָׁע לְשָׁאָרִית נַחַתָּו, לֹא־
הַחְזִיק לְעָד אֶפְאוּ כִּי־חַפְצֵץ חָסֵד הַוָּא: יִשְׁׂוֹב יְרַחְמֵנוּ יִכְבּשֵׁ
עַונְתֵּינוּ, וַיְמַשְׁלִיךְ בְּמַצְלֹות יִם כָּל־חַטָּאתָם: תַּתְן אָמֶת
לְיַעֲקֹב חָסֵד לְאָבָרָהָם, אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעַת לְאָבָתֵינוּ מַיִם קְדָסָם:
וְאַחֲרֵךְ יֹאמֶר וְסֹドַה הַזָּה חִשְׁינֵן לְצִדְקִים:

לְשֵׁם יְהוָדָה קָדְשָׁא בָּרִיךְ־הַוָּא וְשִׁכְנַתָּה, בְּרַחְיָלוּ וְרַחְימָיו
וְרַחְימָיו וְדַחְילָוּ, לִיחְדָּא שֵׁם יוֹ"ד וְהַ"א בְּנָא"וִי"וָה"א
בְּיַחְדָּא שְׁלִים (יְהוָה), בְּשֵׁם כָּל־יִשְׂרָאֵל, הַרְיֵנִי לְזֹמֵד בְּשָׁבָח

תפילותות בית-עלמין

רמט

האדייקים. ויהי רצון שעל ימי למוד זה שאני לומד, יממשך
נחת רוח להצדיק קזה הקברור פה. (ויאמר פסוק זה שני פעמים);
ויהיוنعم אדני אלהינו עלינו, ומעשה יידינו כוננה עליינו,
ומעשה יידינו כוננהו:

אמר רבנו יצחק לזריא אשכנזי ז"ל (שער זההיך דף מ"א); הפה
אין ספק שלא ידעה האדם כי האדייקים בפטיריהם
והיוותם שוכני עפר, בטלים מן העבודה והיחור, חס
ושלום, כי הם מיחדים תמיד בסוד נפשם ורוחם ונשפתם
הועלות למטה, המיחדים חכמה עם בינה בסוד נשפתם,
ותפארת עמי מלכות בסוד רוחם, ומהין נקביין דידם בסוד
נפשם. ומה-גם בחצאי הלילה, שהקדוש ברוך הוא משתחשע
בסוד רוחוי האדייקים אשר בגן עדן, כמבאאר בזוהר לך לך צב
ע"א). ולא עוד, אלא שגם הם מזדיגים בגן עדן ומלידים
נפשות לזרים, כמבאאר בפרשׁת שלח לך (כbris דף קפח ע"ב).
אלא שפוד עבודתם ויחורם בהיותם בחיים, הולכים
ומתתקשים ומוסיפים כתם לעלה מידי יום, ומAIRIM
באצלות אור לאין ערוך בכל-יומם נוסף על חברו.

האמנים אחר פטיריהם, מיחדים כאשר כבר עשויה
בהיוותם בחיים, וגם הם שם מתחפלים על
החיים, כפודע בזוהר (פרשׁת שטוח דף ט ע"ב), כמו שמצינו שם
באבותה העולם שהם מתחפלים על החיים, כמבאאר בגמרא
(מציאו בעבדא דרכי חיים ובנוי, דף פה ע"ב). ומאאר שם בספר הזהר,
שהאלמלא תפלה המתים לא היה החיים מתקיים. ואחרי
אשר הקדמתי לך שהם עוברים ומיחדים תמיד בסוד נפשם
וירוחם ונשפתם לעלה בעולם העליון, הפה כאשר מייחד

תפילהות בית-עלמין

ה

הארם הייחוד העליון, ויכונן לעתות בלבד-יחוד בנגד הפגע לו, הפגע לנפש, רה-הפגע לרוח, ונה-הפגע לנשמה לנטהמה לנשמה, ויכונן לדבק נפש רוח ונשמה של האדיק מהו באיחודים אלו, כל-אחד בוגע לו, וכן ידבק נפשו ורוחו ונשמה בנפש רוח ונשמה של אותו האדיק בשעת הייחוד, אzo בלי ספק תדבק נפשו בנפשו.

והנה, הייחוד העליון של חכמה ובינה, הוא שם הבנייה בחכמה, ושם אהיה בבינה, ובהתחרם יחד כזה; י"א ה"ה וו"י ה"ה, הוא זוג עליון, ושם המחרם הוא שם בנייה במלוי יוזין, כזה ויכין האותיות בילינו; י"ד ה"י וו"ז ה"ז, והוא עולה בגמträיא ע"ב במנין חסר, והוא חסד עליה המזוג את-האוג העליון, והוא הנקרא מזלא. וזה נעשה על ידי נשמת האדיק העולה למעלה בינה. ואולי שהוא מײַין נזקBIN דבינה, באשר נברא, וזה סוד: קד עלה במחשבה.

ואמנם תפארת ומלאות הם; שם הבנייה היא בתפארת, ושם אדרני במלכיות, ובהתחרם יחד יהיה י"א ה"ד וו"ג ה"ז, ושם המחרם הוא שם בנייה במלוי אלפיין כזה ויכין האותיות בילינו: י"ד ה"א וא"ז ה"א, וזה נעשה על קדירות של האדיק, ונפש האדיק היא מײַין נזקBIN דיליה.

ועוד באריךני חיים ויטאל ז"ל, בשם רבנו יצחק לוריא ז"ל (שער הפסוקים) בפסוק (שמואל-א. ב. ט); "ומעל קטן עשה לו אמו". בשל האדיק נפטר מן העולם, הנפש רוח ונשמה שבו מצד עולם האצילות עולם בעולם האצילות,

וְהַנֶּשֶׁמָה שֶׁלֹּו מִזֶּד הַבְּרִיאָה עוֹלָה בְּגַן עֲדוֹן הַעֲלִיוֹן, וְהַרוּם
שֶׁלֹּו מִזֶּד עוֹלָם הַיְצָרָה עוֹלָה בְּגַן עֲדוֹן הָאָרֶץ, וְנֶפֶשׁ דְּעֵשֶׂה
וְשָׁאָרֶת בְּכָל-בְּחִינּוֹתָה עַל הַקָּבָר קָלָזָן שֶׁהַבָּשָׂר קִים,
וְאַחֲר שְׁנַת עַפְלָה הַבָּשָׂר וְנֶשֶׁאָרוֹ הַעֲצָמוֹת לְבָדָם, אָז גַּם הַנֶּפֶשׁ
עוֹלָה בְּגַן עֲדוֹן הָאָרֶץ. וְהַזָּא דָאָקָרִי "הַבָּלָא דְּגָרְמִי" נְשָׁאָר
תָּמִיד בְּאָנוֹן גָּרְמִי דְּאַשְׁתָּאָרִי בְּקָבְרָא, בְּגַזְבָּר בְּזָהָר (פְּרִישָׁת שְׁלָחָן
לו). וּבָאוֹר נֶפֶשׁ זֹו וּבְחוֹזְקָה, הָעֲנֵן הוּא; כִּי הַפָּה בְּלַבְּחִינָת
הַעֲשָׂה אָפָלוּ רֹוח וּנֶשֶׁמָה תִּיהְיֶה יְחִידָה, בָּלָם נְקָרָאים נֶפֶשׁ
בְּכָלְלוֹת, כְּנוֹדָע. הָאָמֵן, הַבְּחִינּוֹת שֶׁהָם מִזֶּד הַמְּחִין
דְּגָרְלוֹת שְׁבָעֵשָׂה, אָלוּ עוֹלִים לְמַעַלָּה אַחֲר עַפְול הַבָּשָׂר,
אָכְלָה הַבְּחִינּוֹת שֶׁמֶזֶד אֱלֹהִים דְּקָטְנוֹת דְּעֵשֶׂה, הַם הַגְּקָרָאים
בְּשָׁם "הַבָּלָא דְּגָרְמִי" וְ"יַוְפָ"ח נִיצּוֹצִין". וְאָלוּ הַגְּשָׁאָרִים
בְּקָבָר עַל הַעֲצָמוֹת עַד תִּחְיַת הַמְּתִים, לְפִי שְׁהַמְּחִין הָאָלוּ
הָם מִבְּחִינָת קָטְנוֹת, וְלֹא עוֹד אָלוּ שָׁם בְּחִינָת אֱלֹהִים.
וְהַפָּה דָע, כִּי זֹה בְּבָל דְּגָרְמִי יִשְׁרָבוּ שְׁתִי בְּחִינּוֹת שָׁם
פָּנִימִיות הַמְּחִיר בְּתוֹךְ הַגָּרְמִי, וּבְחִינָת חִיצוֹנִיות
הַחֹופֶף עַל הַגָּרְמִי, וְלֹא בְּתוֹךְם, כִּי הַבָּל דְּגָרְמִי הוּא סּוֹד
הַשׁ"ך נִיצּוֹצִין בְּנֶפקְטִי מִחְקָמָה, דְּקִינוֹ אָבָא, זֶהוּ מִחְקָר חִבּוֹר
גּוֹמֵר בְּעֲצָמוֹת אַחֲר הַמִּיחָה. אָךְ הַנֶּפֶשׁ שֶׁהָיָה מִזֶּד אַמְּאָה,
חוֹפֶפת עַלְיָהָם מִלְמַעַלָּה, בְּסּוֹד (איוב יד, כב); "וַיַּגְפְּשׁוּ עַלְיוֹן
מִאָכְלָל" — "עַלְיוֹן" דִּיקָא, כִּי גַם אַחֲר מִיתָה חוֹפֶפת עַל
הַעֲצָמוֹת וְלֹא בְּתוֹךְם, כְּמוֹ הַבָּל דְּגָרְמִי דְּאַשְׁתָּאָר בְּקָבְרָא גַּוְּגָרִים. וְאַפְ-עַלְ-פִּי שְׁבָזָהָר (וְר' ק"ע) אָמַר זֹה עַל הַנֶּפֶשׁ, הַפָּנָה
הָיָה עַל הַבָּל דְּגָרְמִי. עַד פָּאָן דְּבָרָיו זָכוֹנוּ לְכַרְכָּה.

בקשה על מצבה של צדיק:

שָׁלוֹם עַלְיכָךְ אֲדוֹנֵי הַצּוֹיק, שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם עַל מִשְׁכְּבֶךָ,
שָׁלוֹם עַל נִפְשָׁךְ הַקָּדוֹשָׁה וְהַטּוֹרֶה. אֲשֶׁר יָרַךְ שְׂזִקִית
לְלַכְתָּ בְּדַרְכֵי יְזָרְךָ וְלַעֲבֹדוֹ וְלִירְאָה אֹתוֹ, וְעַשְׂיוֹת מִצּוֹת
וּמְעֻשִׂים טוֹבִים, עַל כֵּן גָּדוֹל שְׁכָרֶךָ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
יִחְיֶשׁ תְּחִיה תְּחִיה וַיִּמְהַר עַמְּדָתֶךָ, וְנוֹזֶה וְנִיחַה לְרֹאָות פְּנֵיךְ
הַמְּאִירִים וּמְזָהִירִים כְּזָהָר חֶרְקִיע, וְזָכוֹתֶךָ יַעֲמֹד לְךָ וַתַּרְתַּחַת
מֶגֶן בָּעֵדָנוּ, וְתַהְיָה נִשְׁכְּתָךְ צָרוֹר בְּצָרוֹר הַחַיִם וְהַשְּׁלוֹם
אַתְּ יְהִי־הָאֱלֹהִים.

יעלֹזוּ חַסִּיקִים בְּכָבוֹד, יָרְגֹּנוּ עַל־מִשְׁכּוֹתָם: רְגֹּנוּ אַצְדִּיקִים
בְּיְהֻנָּה אֲשָׁרָה, לִישְׁרִים נָאוֹת תְּהִלָּה: אָור זָרָע לְאַקְדִּיק,
וְלִישְׁרִי־לֵב שְׁמַחָה:

רְבָון הָעוֹלָםִים נָאֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים, אֲבָכְרָחִים, גָּלִילִי וִידּוּע
לְפָנֵיךְ כִּי בָּשָׂר אֶבְחָנוּ, וְאֵין בָּנוּ כָּחַ לְכָבֵן וְלִיחְדֵד יְהֻדִּי
שְׁמוֹתִיךְ הַקָּדוֹשִׁים הָרָאִים לִיחְדֵד וְלִזְוֹג בְּהַשְׁתְּטוּחוֹת עַל
קְבָרִי הַאַצְדִּיקִים. וְגַם אֵין אַתָּנוּ יוֹדֵעַ שָׁרֶשֶׁי הַיְחִידִים וְזָוָגִי
הַמְּדוֹת הַקָּדוֹשׁות לְדִבְקָא נִפְשָׁא בְּנִפְשָׁא וְרוֹחָא בְּרוֹחָא.

עַל כֵּן, יְהִי רְצֹן מִלְּפָנֵיךְ יְהֻנָּה אֲשָׁר־אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתַהְיָה חַשְׁובָה וּמִקְבָּלָת וּרְצִוָּה לְפָנֵיךְ
בְּיַאֲחָנוּ עַל קָבֵר הַאַצְדִּיק הַזֶּה, בְּאָלוּ כָּבָנָנוּ וַיְחַדֵּנוּ הַיְחִידִים
וְזָוָגִי הַמְּדוֹת הַקָּדוֹשׁות בְּדִבְקוֹת נִפְשָׁא בְּנִפְשָׁא וְרוֹחָא
בְּרוֹחָא, לְהַאֲצִיל עֲלֵינוּ רُוח טָהָרָה וּקְדָשָׁה, רֹוח דָעַת וִירָאת
יְהֻנָּה אֲשָׁרָה. וְתַחֲנוּרֵר נִפְשָׁה הַאַצְדִּיק הַזֶּה לְהַתְפִּלֵּל עֲלֵינוּ,
וּמְמַלֵּץ טוֹבָא בָּעֵדָנוּ. וַיַּתְעֹרְרוּ הַרְחָמִים הַגָּדוֹלִים לְזֹכְרֵנוּ

תפילות בית-עלמיין

רג

בזכרון טוב לפניו, ונגדה לטובה ולברכה לחן ולחסד
ולרחמים לחיים טובים ולשלום.

ויהא רענן, דחתעד נפש האדין הזה, ותהי סלקה ואזלא
ושאטא לגבי אבון דמייני חברון, לאודעא להו
צלוחא וכעוטא דאנא בעי ומצלוי ומתחנן בהאי שעטה.
וותחבר ותתעטר בזכותא דאבהן, ומיועל בההיא פתחה
רבנן עדן, ואודעא לרוח, ורוח סליק ואתעטר ומודה
לנשמה, ונשמה אודעא לזרשא בריך-הוא, וכלהו בעאן
רשמי עלה, וחש גדרשא בריך-הוא עלן בגינהון ובגין זכאות
דכלתו צדיקיא דזקו לכהת כבוד דלאלה, וזקו לקשר
קשרא אלה, קשרא קדישא, קשרא דמהימנותא, וזרשא
בריך-הוא ירייך עלהן ברכאן ממבעודא דנהלא, ויתקימון גבן
בלחו ברכאן, בידיל שם רבא.

אנא יהונתן אבינו, אבינו מלכנו, אבינו אב הרחמן, עשה
למען שמן הגדול, ולמען זכות אברם יצחק ויעקב
ומשה ואהרן ו יוסף ודוד ופינחס ושלמה, ולמען זכות כל-
הצדיקים והחסידים, ולמען זכות האדין הזה, ותחות ותחלמל
ותרחים עלי ועל כל בית ישראל, ותהיינו חיים ארפים טובים
ומתקנים, ותפרש עלינו ספט שלום, ותמננו בעאה טובה
מלפניך, ות מלא ידינו בברכותיך, ומעשר מתנותיך,
וთורנו הדרך הטוב אשר נלק בו ומהעשה אשר נעשה.

(ויסיף לשאול על כל צרכיו ועל עניינו כאשר יחרוץ)

תפילה אחרת על קברות הארים (שה יצחק);

ובכן, יהי רצון מלפניך יהונתן אהדי אלהינו ואלהי אבותינו,
שתקיים-בנה הבטחה הטובה משוענת נאמנה אשר

תפילהות בית-עלמין

רנור

הבטחָתֵנו בְתֹרֶחֶךְ, וְעַלְיהָ נִשְׁעָן וְנִבְטֵח לְבָלְתִי נְשֻׁוב רִיקָם,
כִי הַבְטָחָתֵנו בְתֹרֶחֶךְ, שֶׁנְאָמֵר: שְׁמַר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאַהֲבֵינוּ
וְלִשְׁמַרְיָה מְצֻוֹתֵינוּ לְאַלְף דָוָר: הַבְטָחָה זו שְׁמוֹרָה לָנוּ וְלַכָּל-
יִשְׂרָאֵל בְגַלְלָה כָל-הַשׁוֹׁכְנִים בְבֵית הַקָּבָרוֹת הַזָּה, וּבְגַלְלָה כָל-
הַשׁוֹׁכְנִים בְכָל-הַעוֹלָם שְׁגַפְטוּרָה בְשָׁמָך, וְתַצְרֵר נְפָשָׁם בְצָרוֹר
הַחַיִים בְגַן עָדָן, אָמֵן.

**שָׁלוֹם עַלְיכֶם יְמִינֵנוּ וַרְגָּנוּ, אַפְם וְחוּבְרֵיכֶם וּתְלִמְידֵיכֶם, תְהִי
נְפָשָׁכֶם צָרִירָה בְצָרוֹר הַחַיִים אֶת יְהֻנָּה אֱלֹהֵינוּ
אֱלֹהֵיכֶם, שָׁלוֹם עַלְיכֶם וְעַל מִשְׁכְּבָכֶם, אֲשֶׁרְיכֶם בְעַולָם הַזָּה
וּטוֹב לְכֶם לְעוֹלָם הַבָּא, אֲשֶׁרְיכֶם שְׁזִכְיָתֶם לְלַכְת בְּדָרְכֵי
יוֹצְרָכֶם וְאַתָּם יְמֻמְנִים לְעוֹלָם הַבָּא, יוֹשְׁבִים בְּמַעְלוֹת
הַצְדִיקִים עִם הַמְלָאכִים הַקָּדוֹשִׁים אֲצִילִי בְנֵי עָלִyon. הַרְחָמָן
יִמְשִׁיחָתֵיכֶם, הַרְחָמָן יִמְהַר עַמְּדָתֵיכֶם, הַרְחָמָן יִזְקְנֶנּוּ
לְרֹאות פְנֵיכֶם וּנְשַׁמְחָה בָכֶם וּתְשַׁמְחוּ בָנָו.**

**בְּזִכּוֹתֵיכֶם יִצְאֵלָנוּ יְהֻנָּה אֱלֹהֵינוּ מִשְׁעָבֹוד מְלָכִיות,
וּמִשְׁבוּש גִּיסּוֹת, מִחְבָּלי מִשְׁיחָ, וּמִדִּינָה שֶׁל
גִיהָם. בְּזִכּוֹתֵיכֶם יִקְלַל עַל הַגָּלוֹת מֵעַל צְוֹאָרָנוּ, וַיָּאֹמֵר דָי
לְאַזְרוֹתֵינוּ. בְּזִכּוֹתֵיכֶם יִפְתַח לְבָנָנוּ בְתִלְמֹוד תֹּרֶחֶוּ, וּכְלִיאָשֶׁר
נִלְמָד לֹא נִשְׁבָח. בְּזִכּוֹתֵיכֶם יִשְׁעָ אַהֲבָתוּ וִירָאתָו וִיחִווּ בְלַבָנָנוּ
לְבָלְתִי נִחְטָא. בְּזִכּוֹתֵיכֶם נִזְפָה לְעַבְדָת אֱלֹהֵינוּ פְּדִין וּכְשָׁורָה,
וְלֹא תִבּוֹא תִקְלָה עַל יָדֵינוּ, וְלֹא יִזְדַק לְפָנֵינוּ שְׁוּם חַטָּא
וְעַבְרָה לֹא קָטָה וְלֹא בָרוֹלה, וְלֹא הַרְהָר עַבְרָה מַעַתָה וְעַד
עוֹלָם. בְּזִכּוֹתֵיכֶם יִאֵלְנוּ יְהֻנָּה אֱלֹהֵינוּ מִצְרָיָם
הַשׁוֹלֵט עַל מַאֲתִים וְאוֹבָעִים וְשָׁמוֹנָה אִיבְרִינוּ, וּמִזְרָכָה כָל-**

תפילהות בית-עלמין

רנה

מבקש רענתנו. בזכותכם יסלק חרון אף מעלינו, ויתנגן עפננו במדת החסד ובמדת הרכמים, ויבטל מעלינו ומעל עם ישראל כל-גבורות קשות ורעות, ויפגנס לנו לפנים ממשורת הדיין (כverb ראש השנה; ויקחובן. וכverb יום-הכפורים; ויחתוםנו) בספר חיים טובים, בספר פרנסה וככללה.

אשריכם האדיקים, אשריכם החסידים, אשריכם התמיימים,
אשריכם הישראלים, אשריכם שעתקתם בתורה
יום ולילה, אשריכם משכילי עם, אשריכם מצדייק אֶת
הרבבים, אשריכם נוחלי עם, מה-צפונ לכם מה-טמון לכם,
אין העין יכול להראות, ולא אין יכול להשמיע, בדוחטיב;
עין לא-ראתה מלעיל אלהים זולתך יעשה למחפה-לו: מה
ברב-טובך אשר-צפנת ליראיך, פעלת לחסים בך נגד בני
אדם: זכר מרגון ורבנן לברכה ולתchia, לשzon ולשמה,
שםחו ביהוֹהָא אֱלֹהֵינוּ וגילוּ צדיקים, והרנינו כל-ישראל
רננו צדיקים ביהוֹהָא אֱלֹהֵינוּ, לישראל נאה פחהלה.

רפון העולמים ואדוני האדונים, אלְהִי אֲבָרָהָם יצחק
וישראל עבדיך, לא בא-צדוקתינו ובישר לבבנו אנחנו
נשענים להפיל תחנקנו לפניו, כי אם-על-רכמייך הרכבים
הגדולים והעצומים.

יה רצון מלפנייך יהוה אֱלֹהֵינוּ, שבזכות אבותינו אברהם
ויצחק ויעקב, ובזכות כל-האדיקים יראי שםך,
שתרבה סליחתך על חטאינו, ותגדיל כפרתך על
עונתינו, ותעzieים מחייבך על פשעינו, ותעביר משאם

מעלינו, והשיקנו בתשובה שלמה לפניך. ותתחגנתנו פכין
לך ותקסיב אונך, ותפתח לבנו בתורתך, ותגור עליינו
גוזרות טובות, ואל תביאנו לירי נפיון ולא לירי בזיון ולא
ליידי חילול השם, ומפל-פוגעים רעים האילנו. והיה עם פינו
בהגיוןנו, ושמר דרכינו מחתא בלשוננו, זכרנו בזכרו
טובי ברצון עפיך, ותנו לנו לחסド ולרחמים, ונבהה אהובים
לשמים ולבריות. ותתא השעה הזאת עת רצון ורחמים, ויום
ישועה ומחילה וסליחה וכפרה ורפאלה שלמה ותמים טובים,
עלינו ועל כל-נפשות ביתנו ועל כל-ישראל, אמן.

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו,
שתחנ-לנו כח לעשות רצונך, ולבנותי⁵⁵⁾ תשובה שלמה
לפניך בלב שלם ובנפש חפצך. ותטרifyנו לחים חקנו,
ותרחיבנו מפל-ארוקינו, ותוציאנו לרווחה, ותسر ממע
את-לב האבן ותנו לנו לב טהור. ותנו לנו חיים טובים
וארבים, חיים שלא יהיה בהם בושה וכלפה, חיים שדעתך
נזהה בהם, ואל תצריכנו לידי מתןות בשר ודם שיש בהם
בשת פנים, אלא יהיו מונותינו ביראה בחרחה ובברכה بلا
יגיעה ובלא عمل,⁵⁶⁾ (בהתפר ולא באטר). ותנו לנו גרע טוב
עוסקים בתורה ובמצוות, יראי שמך ולזרמי תורתך לשמה,
אשר יקרה שמן עליהם.

55) לשון רוחה, כמו (תהלים ד, ב): "בער הרוחבת לי".

56) הסגורי חיבות אלו על-פי מה שכח רבנו (בא"ח חותם סוף סעיף יח), שאין לומר
כברכת המוון "bahiter ve-la ba'isro", ועיין מה שצייתי בקדשה בספר "שלוח מלכים".

תפילות ביהדות

רנו

יהי רצון מלפניך יהוה אדוננו ואלהי אבותינו, שתתן
חולקנו ותחלק ורענו במדה־שׁיהה רצונך ועבורה תקן וקדשת
שׁמך, ותכוּן יצירנו ותכינעה, ותמול ערתת ללבנו לשוב
אליך ולהשתחבדך, וברא לנו לב טהור ותחדש בקרבנו לב
נברון, ליראה אותך כל־הימים, ותישאר ארחותינו, והעמד
וגלינו במישור, ותנו לנו לבנו ורוחנו ליראה אותך. ובשפטנו
לפניך דמינו וקבענו — תשפַּך עליינו רוחינו ותנו לנו
ונחמו רחמייך יתאפקנו, נאמץ רפיוון זרועותינו בנשאנו יקיננו
אל דבריך קדשך, והאר עינינו בתורתך, כי אתה יהוה אדוננו
מגן בעדי בבודי ומרים ראי. ותמלאנו צדק ומחנונים בינה
דעה ותשכל לחתפלו אליך על נפשנו, ולהתחנן על
נשכנותנו, ולשאול על מחסוננו, ותפתח לנו שערי צדק אשר
חפazzם בהם, ותחינו חיים טובים בלי צער בעולם הזה, ותן
לנו חלק טוב לעולם הבא.

אנא אלהינו ואלהי אבותינו, שעיה את שועתנו וענה עמירתנו,
הריב פבנסנו מעוננו ומחטאותינו טהרנו, וזבנו משלגיות
ומסתירות נקנו. ונהייה מבני אדם אשר באך בנטיך יחסין,
ירזיוון מךון ביתך ונחל עדניה תהקם. תוזיעני ארחחים,
שבע שמחות את־פניך, נעמות בימינך נצח:

צדיק יסורי עולם! יהי רצון מלפני מHIGH הפתים שתהא
מנוחתכם בבוד, זוכות פלמוד תורהכם ומעשייכם
הטובים תעמדו לכם וגם לנו ולביתנו וכל־הגולים עליינו
וכל־עמו בית ישראל. יהי רצון מלפניך אלהי תרחמים

תפילות בית-עלמין

רזה

וְהַסְלִיחוֹת, מֶלֶךְ עַל בָּלְ-הָאָרֶץ, שִׁיחְגּוֹלָלוּ וַחֲמִיךְ וַחֲסִידִיךְ
הַמְּרֻבִים עַל מִדֵּת הַדִּין,

(לערכ ר' ראש השנה) וְנִזְכֵר וְנִגְתַּב לְפָנֵיךְ בֶּרֶאשׁ הַשָּׁנָה הָזָה
(לערכ' ים כפורה) וְנִזְכֵר וְנִגְתַּב לְפָנֵיךְ בַּיּוֹם צוֹם הַפְּטוּרִים הָזָה
הַבָּא עַלְיָנוּ לְטוֹבָה, לְמַחְילָה וְלַסְלִיחָה וְלַכְפָּרָה עַל בָּלְ-
חַטֹּאתֵינוּ וְפְשָׁעֵינוּ, וְעַל בָּלְ-חַטֹּאת עַמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִזְכֵר
לְחַיִים טוֹבִים וְלְשָׁלוֹם, לְשָׁנָת בְּרָכה וְהַצְלָחָה בְּכָל-מְעָשָׂה
יָדֵינוּ, לְפָרָנָה וְלַכְלָבָלה, לְשָׁנָת מִתְיקוֹת, לְשָׁנָת הַשְׁקָטָה
וְבָטָח וְמַנְיחָה מִפְלָדָאָה וּבָהָלה, מִפְלָדָה וּרְעֵדה, מִפְלָ-
גָּעָה וּמַחָּלה, וּמִפְלָדָמִינִי שָׁמֶד וּמַקְלָה וְגַזְוָה רְעוּה. וְנִזְכֵר לְזַרְעָה
בְּשָׁר חַיִים וְקַיִםִים, הַעֲרָסִים בַּתּוֹרָה וּמְעָשִׂים טוֹבִים לְפָנֵיךְ,
וְנִזְכֵר לְעַשֶּׂר וּכְבָוד, וְאֶל יְשָׁלָטְבָנָיו שָׂטָן וַיָּצַר הָרָע, וְנִמְצָא
חָן וְשָׁכֵל טוֹב^ט בְּעִינֵינוּ בְּלְ-רוֹאֵינוּ. רְחוּם וְחַפּוּן, הַעֲתָר עַל בָּלְ-
מַה-שְׁבָקָשָׁנוּ, לְמַעַן רַחְמִיךְ וַחֲסִידִיךְ הַגְּדוּלִים, לְמַעַן זִכּוֹת
הַאֲדִיקִים וְאַדְקָנוֹתִים הַשׁוֹכְנִים פָּה וּבְכָל-הָעוֹלָם כָּלֹו, וּשְׁמַע
תְּפִלָּתֵנוּ בְּתִפְלִית יְרֵמִיא הַגָּבִיא עַל קָבְרֵי אֲבוֹת, וּכְתִבְלָת בָּלְ-
הַאֲדִיקִים הַתְּמִימִים וְהַיִשְׁרִים, וְאֶל תְּשִׁיבֵנִי רַיִקְסִים^ט מִלְפָנֵיךְ,
כִּי אַתָּה הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּת עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים.

רְבוּן הָעוֹלָמִים, מֶלֶךְ מֶלֶכי הַמֶּלֶכים, תִּמְחַל וְתִסְלַח עַל
בָּלְ-חַטֹּאותִי וְעַוּנוֹתִי, וְתִכְפְּרֶלֶי עַל בָּלְ-פְּשָׁעִי, וּבְרָא
לִי לְבִ-טוֹב, וְתַנְּ בְּלָבִי אֲהַבְתָּךְ וַיַּרְאָתָה, וְכֹפֵר אֶת יִצְרָאִי
לְהַשְׁתְּעַבְּד-לְךָ, וְהַצְלָבִי מִעֲבָרוֹת רְעוֹת וְהַרְגוֹרִים רְעִים
וַיָּצַר הָרָע, וְמַנְ-לִי יִצְרָר טוֹב וַדְבָקָ לְפִי בָּמַצּוֹתִיךְ, וַיַּפְתַּח לְפִי
בַּתּוֹרָתֶךָ לְעַסְקָה, וַיַּקְרֵה יוֹם^ט מִיתָּתִי בְּיּוֹם לְדָתִי, שֶׁלֹּא

תפילהות בית-עלמין

רנט

ימצא בָּי שום חטָא וְעֹזֶן, רְעוֹן-בִּי כַּח לְשֻׁמֶּר פָּקוּדִיך, וְתוֹצֵא
לְרֹאֹת בְּבִיאָת מֶשִׁיחָך, וְנִקְמַת עֲמָך בֵּית יִשְׂרָאֵל וְנִקְמַת
דָּם עֲכָדִיך מְשֻׁעָך, בְּמַהְרָה בִּימֵינו.

(לערב ראש השנה) (וְכַתְבָנו) [נִזְכְּרָנו לְטוּבָה] בַּרְאָשׁ הַשְׁנָה הַזָּה.
(לערב יום כיפור) וְחַתְמָנו בַּיּוֹם הַפְּפּוּרִים הַזָּה לְחַיִם טוֹבִים.

וְחַדְשֵׁ עָלֵינו שָׁנָה טוֹבָה, וְשִׁלְחָ בָּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל-מְעָשָׂה
כִּדְיָ, וְתַקְצֵב מְזוֹנוֹתִי וְפָרָנָחִי בְּמַלְוי וּבְרָנוֹת, מִתְחַת יְדֵך וְלֹא
מִתְחַת יְדֵי בָּשָׂר וְדָם, וְתוֹלֵף קָרְנָנו לְמַעַלָּה וְתַגְבִּיהָ מְזָלִי,
וְתַגְנִי לְחֵן וְלְחֶסֶד וְלְרָחָם בְּעִינֵיכְךָ וּבְעִינֵינוּ בְּלִידָרָאִי, בְּזָכוֹת
הַצְדִיקִים הָאָלוּ הַקָּדוֹשִׁים, וְזָכוֹתָם וּמְעָשֵׂיָם הַטוֹבִים יַגְנוּ
וַיַּלְיצּוּ בְּעָדרִי, וְתַעֲשָׂה בְּקַשְׁתִּי וְתַמְלִא שָׁאלָתִי לְטוּבָה, וְאֶל
תַשְׁיבָנִי בַּיְקָס מִלְפָנֵיהֶךָ.

על קבר אביו או על קבר איש חשוב, יאמר ואות התפילה:

רְבוּן בְּלָהָעוֹלָמִים, הָאָזִינָה לְקוֹל תְּחִנְנִי וְקַבֵּל תְּפִלָּתִי בָּרְבָּר
רְחַמִּיךְ, שְׂתַהָא נְשָׁמְתִי רְאוּיהָ לְשִׁפְנָן עִם נְשִׁמְתָה הַצְדִיק
הַזָּה שְׁנִיקְבֵּר פָה, וְעִם נְשִׁמְתָה אֲבָרְךָם יַצְחָק וַיַּעֲקֵב, וְעִם שָׁאָר
הַצְדִיקִים שְׁגַפְטָרו בְּשָׁמֶך הַגָּדוֹל, וְזַכְנִי בְּזָכוֹתוֹ וּמְעָשָׂיו
הַטוֹבִים שְׁעָשָׂה כְּלִיָּמִיו, כִּי לְמַעַן בְּבָזְדוֹ בְּאַתְּיָה הַנָּה, כִּי
לְהַשְׁתְּפַחַד עַל קָבְרוֹ וְלְהַתְפִלַל עַל נְשִׁמְתָהוּ שְׂתַהָא צְרִירָה
בְּאַדוֹר הַחַיִם, וְנוֹפֵו שְׁזִינָה לְעַמְדָה לְתִחְחִית הַמְתִים. וְגַם אֲנִי
מְבַקֵש [מעם] יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶלְהֵינוּ יִשְׂרָאֵל, שְׁתַפְנָלִי חַיִם
וְשָׁלוֹם וְעַשֵּׂר וּכְבָוד וְהַצְלָחָה וְחֵן וְחֶסֶד וְרָחָם
וּבָרָכה וְיִשְׁוֹעָה וְנִחְמָה פְרָנָסה וּבְלִפְלָה, שֶׁלָא יִמְתֵט וְלֹא יִמְחַה

תפילהות בית-עלמין

רָא

לעולם. ושלח לנו הגאה במדהה בימינו, לראות בנהמת ציון ופדות נפשנו, והראנו ישע. ומחל וسلح לך-עונותינו וחתאותינו ופשעינו. ושמח קלה ועדרתך ובני עירך. ותן-לי בנים ובנים שיהיו עוסקים ושולמים מצויה, וקפל תפלה ותחנתי. ותן-לי כל-毛泽东 לבני לטובה ולברכה, אמן.

על קבר amo או על קבר אשה חשובה, אומר זה:

רְבּוֹן כָּל-הָעוֹלָמִים, האזינה לקול תחנוני וקפל תפלה ברוב רוחמייך וחסדייך, שתהא נשמה ראייה לשכן עם נשמה הארצית הנכבדת פה, רעם נשמה שרה רבקה רחל ולאה, ועם שאר צדקיות שפטרו בשמה הגדול, זופני בזכותה ומעשייה הטובים שעשתה כל-ימיה, כי למן בבודה באתי הפה, כדי להשתטח על קבורתה ולהתפלל על נשמה שתהא צרורה לצורך החיים, וגופה שיזכה לעמוד למחית המתים. וגם אני מבקש [מעם] יהוה אלהי ישראל, שתתן-לי חיים ושלום ותן וחסד וرحمות האלה והצלחה ונשר וכבוד וברכה וישועה נחמה ופרנסה וככללה, שלא ימת ולא ימחה לעולם. ושלח לנו הגאה במדהה בימינו, לראות בנהמת ציון ופדות נפשנו. ומחל וسلح לך-עונות וחתאות ופשעים. ושמח קלה עדרתך ובני עירך. ותן-לי בנים ובנות שיהיו עוסקים בתורחת ושולמים מצויה, וקפל תפלה ותחנתי. ותן-לי כל-毛泽东 לבני לטובה ולברכה, אמן סלה.

תפילות ביהדות

רָסָא

על קבר וורוי או קוחבי, יאמר בדמעות שליש:

יְהִי נֵהֶג אֱלֹהִים רַשְׁעָנוּ, עַזְנוּ אֲבֹתֵינוּ כִּי חֲטָאנוּ לְךָ, וְאַפָּה
אֶלָּה סְלִיחוֹת בְּעֵל בְּרִחְמִים אֲדוֹן בְּלַמְעָשִׂים, פְּתֻחוֹת
וְתִּרְחָם עָלֵינוּ, וְתִּסְלַח וְתִּמְזַל וְתִּכְפֶּר בְּלַחֲטָאתֵינוּ עֲנוֹתֵינוּ
וְפְשָׁעֵינוּ, שְׁחָטָאנוּ וְשָׁעֵינוּ וְשִׁפְשָׁעֵינוּ לְפָנֶיךָ בְּעֵוּת פְּנִים
וְקָשִׁיות עָרֶף, וְלֹא זָכְרָנוּ שְׁטוֹפָנוּ רָמָה וְאַחֲרִיתָנוּ תֹּולֶה,
וְשְׁרָאַשְׁיָתָנוּ טֶפה סְרוּחָה וְטוּפָנוּ עָרֶף, וְהַשְּׁלַכָּנוּ אַחֲרֵי גּוֹנוֹ
עֲבוֹדָתֶךָ וְלֹא עָשָׂינוּ רְצָוָה. עַתָּה אֲנַחַנוּ מִתְחַרְטִים מִפְּלָ-
עָבָרוֹת רָעוֹת שְׁעָשָׂינוּ, וְאַבְנָנוּ לְיהָנוֹת אֲשֶׁר עָשָׂינוּ, וְלַבְנָנוּ
אֶל בְּפִים אֶל אֶל בְּשָׁמִים, לִמְעֵן יוֹפִיעַ וַיְשַׁפִּיעַ מְחַסְדוֹ עַלְינוּ
בְּזִכְוֹת הַצָּדִיקִים הַקְּבּוֹרִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת, שְׁפָתֹתֵיהם דּוֹבָבָות
בְּלַחֲדִיקִים הַקְּבּוֹרִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת, שְׁפָתֹתֵיהם דּוֹבָבָות
בְּקָבָר וְאֵין רָמָה שׁוֹלְטָת בָּהֶם. כֵּד בְּזִכְוֹתֵי תְּפִלָּתָנוּ
וְתִשְׁוֹבְתָנוּ וְתִרְטְּתָנוּ זֹאת, בָּנָכה לְהִיוֹת אֶצְלָם בֶּן עָרָן, וְלֹא
יִשְׁלְטוּ רָמָה וְתֹולֶה בְּגַפְנֵינוּ, וְשִׁפְחָותֵינוּ יִהְיֶה דּוֹבָבָות
בְּקָבָר, וְגַזִּיאָה עַמְּהָם מִעֵיד בְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ, אָמֵן בְּן יְהִי רְצָוָן.

וכנסעם משם יאמרו מזמור ק"ז: "זהלolia הלו אל בקדשו". ואחר כד יאמרו:
אמֶר רְبָא בֶּרֶת חָנָא אָמֶר^ו רַבִּי יְוחָנָן: עֲתִידִים צָדִיקִים שִׁיקְרָאוּ עַל
שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשָׁ בָּרוּךְ-הָא, שָׁגָאָמָר: כָּל הַגְּנָא בְּשָׁמֵי וְלַכְבּוּרִי
בְּרָאָתוּ, יִצְרָאָתוּ אָרְעָשִׁיתָיו: אָמֶר^ו רַבִּי אַלְיעָר: עֲתִידִים צָדִיקִים
שִׁיאָמֶר לְפָנָיהם "קְדוֹשָׁ", כְּזֶה שָׁוֹמְרִים לִפְנֵי גְּדוּשָׁ בְּרִיךְ-הָא,
שָׁגָאָמָר: וְהִיאוּ נְפִשְׁאָר בָּצְיָון וְהִגְזַר בִּירוּשָׁלָם קְדוֹשָׁ יֹאמֶר לוֹ, כָּל-
הַפְּתֻוחָה לְמִיעָם בִּירוּשָׁלָם: וְנָאָמָר: וְיִשְׁמְחוּ כָּל-חָוטֵי בָּהּ, לְעוֹלָם יָרְגָנוּ
וְתִסְךְ עַלְמָנוּ, וְיַעֲלִצְיָ בָּרֶךְ אַהֲבֵי שְׁמָךְ:

המחבר: רבי משהaben עזרא ז"ל סימן: אני משא
אנא בעב זווני תמקהו, וסלהת לעוני כי רב הוא. וסלהת לעוני כי רב הוא: איך ימחה ונכתב למל אביו. כי אין בלבו מוחש כמתחשי. למחות מאשר נחב ליום רבי. כי הפקת מכתב אליהם הוא. וסלהת לעוני כי רב הוא: נא אם מחקר ותדרש צור עלומיו. און בלילו יתירש ובכמיו. וואם לחטאו תדרש ולאשמי. מוף גבל ועד ראש אשם הוא. וסלהת לעוני כי רב הוא: יהרISON ויבנין כי רעינו. יום כי חטאיכו יענוון ובפנוי. און סעפיו ייבנין כי יהולאה טssa. נשא עון ומחון ורחים הוא. וסלהת לעוני כי רב הוא: מה לידיך ומלבך ישתר. ואשפך עתרת חפי ואין עותר. ואשאל بعد חלים חשבי ואין פוטר. ואומר לא אוכל כי חותום הוא. וסלהת לעוני כי רב הוא: שובה שיבת שאירתה עם הוועם. ושלח מבשר בברית להודעם. את אשר יהיה באחרית העם. ונוחם ואמ לא עם בנות הוא. וסלהת לעוני כי רב הוא: הוסיף יד ואמר משנה פשיות. ובורן לנחש ונעהה פשימות. יגבר וכל אשר יעשה יצלחית. והודע כי מישיח אליהם הוא.
וסלחת לעוני כי רב הוא:

המחבר: רבי משהaben עזרא ז"ל סימן: למשה
למתוניה חטאתיו, ומזה על רב אשמי. אשר בקהל שנותיו, כל בזגון ימי. צועק מארותיו, ומפני תנורת קמי. נפלת בא ביד יהולאה טssa כי רבים רחמי: מהיותי משלחי, בחללי השרא עוני. לבן שבתי ונתקמתי, כי לא אדע يوم דיני. ושאריו תקרבתו, ונתקמתי מי עיני. אויל יירחם קוני, כי לא קלוי רחמי. נפלת: שדי גiley צמקי, וניןך ראש פתנים. וממי עיני שחקו, מעוז כאבי אבניהם. ורחמי אב דמגן, ולא חמל על בנים. ואליי יתאפקו, הבמון מעיריו ורחמי. נפלת: חביאני בבור לבאים, והנחילני קצפו. ונתקמתי בבית כלאים, ותבעתי בים זעפו. בכל יום ארד פלאים, אחרי הארייך לי אפו. השבחין חפות אל, אם קפוץ באף רחמי. נפלת:

ב'עורת ה' יתברך
כש א' געשה וגעליה

שער תיקון השובביים

מעט הלכות והנוגות
בענין ים השובביים

עם

סדר תיקון שובביים השלמה

שער תיקון שובביים
Section of *Tikun Shovavim*

הלכות והנוגות ימי השובביים
Laws and Customs Regarding the Days of *Shovavim*

סדר תיקון שובביים החלם
Complete Order of *Tikun Shovavim*

טמן לזרענות ופרחים וחקר כתבי יד
וחקר כתבי יובוטיטו הקדמוניים
עשרה פז
פעיהיק חישולם חביבא

© כל הזכויות שמורות Copyright by

מכון להוצאת ספרים ומחקר כתבי יד
וחקר כתבי רשותיו הקדומים

עטרת פז
מעיה"ק ירושלים תובב"א

שא⊕ט

מרכז מפעליים תורניים
“עטרת פז”
ת.ד. 43166 ירושלים 91431, ישראל.

⊗
TORAH PROJECTS CENTER
ATERET PAZ
P.O.BOX 43166 JERUSALEM 91431
ISRAEL

TEL. 24 HR. +972-522-675015
(from Israel: 0522-675015)

עטרת מעת הלכות והנהגות בענין ימי השובביים פז ה

בעורותה' יתברך
בשם ה' נעשה ונעלויה

שער תקון האשוביים

מעט הלכות והנהגות בענין ימי השובביים

להלן מובאים סדר ההלכות והנהגות ללא המקורות והציטוטים,
ולקמן מעמוד ט זהלאה מובאים ההלכהות והנהגות עם הציונים.

א. מסורת מרבותינו הקדמוניים שאין לעסוק בפרטי עניינים
גלה של תיקון הייטוד והשובביים בפרהסיא וברבים, ובודאי לא
צלי גליזנות ספר. ועל כן כל מורה צריך יעשה בדעת וישיח
צינעה ולפי הצורך בעניינים אלה עם שומעי לקחו, ואת
צנועים חכמה. וכן יתיעץ כל יחיד וייחיד עם רבותו בעניינים
галן לפי הצורך, ויזהר מאד להיות מחובר לטהרה. והעיקר הוא
שלפני ה' יתברך ישפוך שיחו, שייהי בעורו תמיד, ויזכה
תקון את העבר ולהיות נשמר בעtid, וכל הבא להיטהר
יסיעין אותו מן השמים^a.

ב. עיקר העיקרים הוא בענין זה, שיעסוק האדם ויעמול
לימוד התורה הקדושה בכל כוחו ונפשו, לילה כיום יאיר
חשיכה כוארה, כי הוא תיקון גדול לכל עניין שבעולם, ובפרט
עניין זה. וישפוך שיחה וידרוש סליחה בכל עת מאדון
אדונים, ויתפלל על העבר שימושו כל החטאיהם והעוננות, וגם
ללו של הגיגולים הקודמים ח"ז, ויתחנן על העתיד שייעזרו
ז"ה השמים להיות נשמר בטהרתו תמיד, ועשה אלה לא ימות
עוולם^b.

ג. ישתדל האדם לעסוק בתורה הקדושה וכן לקיים את המצוות
שמעה גדולה ובלב טוב, ויסיר מליבו כל עצבות ודגאה ח"ז,

ו עטרת מעת ההלכות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

והוא סגולה גדולה להיות נשמר מענינים אלו. גם יהר מאד בעניין קריית שמע על המיטה, שיש בכך קרייה זאת לתקן מאוד מאד.

ד. נהגים להרבות בקריאת ספר התהילים ביום השובבי"ם, שהם השבועות שקוראים בהם פרשות ש'מות ו'ארא בא' ב'של'ה י'תרו מ'שפטים, ובשנה מעוברת הוא נקרא שובבי"ם ת"ת שמוספים לשבועות אלו גם את השבועות שקוראין בהם פרשות ת'ירמה ת'צוה.

ויש נהגים להתקבץ ביום אחד מן הימים הללו, ועושים בו תענית דבר ב齊בור, וקוראים את כל ספר התהילים ג' פעמים רצופות ועוד ח' מזמורים ראשונים, כדי שייעלו מזורי תהילים אלו לסך של תנ"ח מזמורים מפני שיש סוד וטעם בדבר, ואם יותר זמן ביום אומרים בו מעט סליחות ותחנונים. ואפשר לעשות את התענית דבר גם ביום שבת קודש, אולם ברור הוא שאין אומרים בו סליחות ותחנונים.

וביום שעושים את התענית דבר וכל הקהיל מתאספים לקרוא בו את התהילים, רשאים הציבור לסייע את נפשם באכילה ושתייה, אף לעשوت סעודה, כגון מה שיש נהגים לעשות באותו יום ארוחת צהרים לכלל הציבור, אלא רק יהרו מאד שלא יבואו לידי דבר ושייחה בעת אכילתם. ומכל מקום אף שאסור להם לדבר בפה, יכולם הם לרמזו ביד וכי"ב כי רק על הדיבור יש להקפיד.

ומכל מקום בעניין האכילה, עדיף הוא שלא לעשوت סעודה גדולה ביום זה, אלא יסתפקו במינימיות ומוונות ובהם שאכלו בארוחת הבוקר, ובפרט נכון להזהר בזה כדי שיוכלו להספיק את קריית התהילים ג' פעמים ואמרית הסליחות,

עטרת מעת הלכות והכהגות בעניןימי השובביים פז ז

רבעמוקם הצורך שיש איזה סיבה מיוחדת, כגון שלא להטריח את
הציבור ללבכת לביתם ולהזoor שוב, יעשו גם סעודה.

ה. יש נהגים להתענות במשך ששה שבועות אלה של ימי
השובביים, ומתענים يوم אחד בכל שבוע, שבשבוע הראשון
במתענים ביום א' של השבוע, ובשבוע השני מתענים ביום ב'
של השבוע, ובשבוע השלישי ביום ג' של השבוע, וכן על זה
הסדר, כדי שיעליה להם שצמו במשך כל ששת ימי השבוע,
ושבשבביים ת"ת חוררים לצום ביום ראשון וביום שני. ויש
شمתענים רק יום אחד בכל ימי השובביים, ועושים באותו יום
תענית דיבור וסילוחות.

והעושים כן להתענות ביום השובביים, צריכים לקבל על
עצמם את קבלת התענית ביום שקדם לבן בתפילה המנחה,
שקדם שיעקור רגליו בתפילה העמידה, יאמר בפיו את נוסח
היה"ר שהביא מラン בשוו"ע (ס"י תקסב ס"ז), והוא מוזכר גם
בסידורים, (וכן הבאנו אותו בעה"י בספר כאן). וצריך להוציא
בשפטיו את קבלת התענית, ונדייעבד אם קיבלו עליו בלבו בלי
להוציא בשפטיו נמי מהני.

ימכל מקום המתענה צריך להזהר מאוד שלא ימעט חיללה
בעבודת ה' עקב תעניות אלו, ועל כן הלומד תורה אין לו
להתענות, אלא במקום זה הרבה בלימוד ובעמל התורה
הקדושה, ויעשה תענית דיבור בעת הלימוד, ורבה תורה
ארבה חיים.

* ישמע חכם וויסיף לך *

עי' בSTITUTE נדע ביהודה מהזרה קמא (חאו"ח סימן לה) שעמד טב בפסקה אודות אדם אשר שנשל באיסור א"א רח"ל במשפט שلط טנים רצופות שהיה בביתה וכו', והוא שב בתשובה שלימה גמורה ומוחלטת, וגם הוא תלמיד חכם גדול השוקד יומם ולילה על תלמודו וכו', ורצה שיזרו לו דרך תשובה וכו'. וכתוב הנודע ביהודה על זה, זילן: והנה אף שני מיקל בתעניות וסתיגופים ותשובה המשקל לזה האיש, אבל פטור בלי כלום אי אפשר, בפרט לפי רוב התמדת החטא. והנה התמדת התורה הוא העיקר, אמנם לימוד דברי תורה שיש בהם ממש, מיטניות בעומק העין עם תוס' יוזט, ט"ס ופוסקים ותורה נביאים וכתובים, וג"כ ספרי מוסר חובת הלבבות מנו אחר שער ההידוד עד גמירה, וטל"ה במקום שאינו מדבר בנשתנות, והלכות תשובה ברובם". וירבק מאד בשירות ותשבחות טל דוד המלך ע"ה שזה דבר גדול להלהיב לב האדם אהבת הבורא ב"ה, אבל שאר תפלוות ותחנוגנים אשר חדשניים מקובל דורות מעוטרים לפני דורנו ירחק מהם, ובאותו דליעול יركא ליעול בשרא וכורדי, שהם טידותיו של דוד טבודאי מועילים, ובכל חצות הלילה ירביה בכפי על החורבן ועל הגלות. והואיל והואיל אדם חלש ומתמיד בתורה לא יתענה בקיין בזמנו החום ביותר כמו תמו כלל רק עבר ר"ח וכו' יעוזט.

וחזינן דאכן התורה הנודע ביהודה לבעל תשובה זה, שביעיקרט טל דברים העיקר הוא התמדת התורה הקדושה, להיות עוסק בה יומם ולילה ללא חפוגה, לילה ביום יאיר בחשיכת כאורה, כי היא מרפא ותורפה לכל חולין ומחלות הגוף והנפש.

אולס מכל מקום נכון נמי שידבק מאד ויעסוק בשירי דוד המלך ע"ה ותשבחותיו שהוא ספר התהלים, מפני שיש במזמוריהם אלה של ספר התהלים להלהיב ולטהר את הנפש, והוא דבר הנערך לבעל התשובה אשר שב מהחטאיהם והעוננות שהיו בידו עד עתה.

ועיין נמי בזה בדברינו שהבאנו בס"ד בספר תהלים השלם עטרת פז' (הלכות והנהגות סעיף בש ובהערה טפ). יעוזט.

עטרת מעט הלכות והנהגות בענין ימי השובביים פז ט

בעוורתה תיכרך
בשם הא' געשה ונעליה

שער תיקון השובביים מעט הלכות והנהגות בענין ימי השובביים

להלן מובאים סדר ההלכות והנהגות עם המקורות והציווגים

א. מסורת מרבותינו הקדמוניים שאין לעסוק בפרט עניינים אלה של תיקון היסוד והשובביים בפרהסיא וברבים, ובודאי לא עלי גליונות ספר. ועל כן כל מורה צדק יעשה בדעת וישיח בציינעה ולפי הצורך בענינים אלה עם שומעי לקחו, ואת חצנועים חכמה. וכן יתיעץ כל יחיד ויחיד עם רבותו בענינים אלו לפי הצורך, ויזהר מאד להיות מחובר לטהור. והעיקר הוא שלפני ה' יתבוך ישופך שיחו, שייהה בעורו תמיד, ויזכර לתקן את העבר ולהיות נשמר בעתיד, וכל הבא להיתר אסיעין אותו מן השמים^א.

^א עי' היטב בריש ספר לב אליהו עה"ת חכמה ומוסר – בראשית (תולדות הגאון הצדיק רב אליז'ז לפיאן עמ' 45) שהיה מדבר בענין זה לבני הישיבה בצווה ברורה ורק פעם אחת בשנה, והוא מקדים לדבריו ששמע ממש נאמן שהיה מבאי בית החפץ חיים וליה"ה שכאש היה בנו של החפץ חיים וליה"ה בן חמש עשרה קרא לו אביו ודיבר אותו על הענין הזה, וביאר לו חומר הדבר כמה צרך להזהר בזיה, ואמר לו שידע וישמע היטב בפעם הזאת כי יותר לא דבר עמו בענין זה. ואמר רביינו וליה"ה שאנו צריכים לדבר כל הענין בפרט לפחות פעמי אחת בשנה. והוא מסיים ואומר,iscal אחד [מבני ישיבה] וידע שיש לו למי לפנות כדי לבקש עיטה בדבר. [זהינו שיכל לפנות אליו לשיח עימו בענין זה]. יע"ש.

ה там מה שהיה הרבה ועי"א מדבר בענין זה הוא בדברים הכללים, וגם שם היה מדבר בענין זה בתוך הישיבה, ולא בפרהסיא. ועל כן כל יחיד ויחיד יש לו לפנות לרבותו בענין זה. ויק"ל. ועי' נמי בגנות החוז"א ח"ב (אגרת ב) שכותב שם, שקשה מאוד לעצ

' עטרת מעת הלבבות והנהגות בענין ימי השובביים פז

לאדם דברים בליל להכיר אותו בראפן אישי ממש, אבל יש עיצה שטועילה לכל, שהוא במציאות ה' יתברך וכן שאפחו לפנותו אליו בכל עניין וענן על ידי התפילה, וסימן וכותב. ומה נפל לא הדבר כי ביכרלו האדם להשיח ואוגותיו לפני אדון עולם יתברך, כאשר הוא משיח לדרכו, והמקום ב"ה מכנהו ילד שעשוים, ותפלת בעת צרה שהאדם נצווה עלית, היה לו לעזר ותרופה מתבזה, משפטת לב ומארית עינים. יעוז.

[זהנה יש ספרים קדושים שכטב בענין זה, והביאו בדברי קדושים כתוב לאמר עיצות ותיקונים שונים בענין זה באופן נולל, עי' בדברי רביבנו החיד'א בס' ציפורן שמיר, וכן בס' ימוד יוסף, ובס' ראשית תקופה (שער הקדושה), וכן בספר קרנות צדיק למוד'א פאני, ועוד. וישמע חכם יוסיפ' לךח]

ש策ריך להזכיר לשמעו דברי מוסר ומוסרה רק מתוגנים וכשרים

ומכל מקום צריך להזכיר מאוד מאוד לשמעו קול דברי תוכחה ומוסר מהכמים הגוננים וכשרים היודעים להוכיח ולא על הזרעה ליטול את השם טול, כי המוכחת צריכה לדעת להוכיח באופן נכון וdagun על פי תורהינו הקדושה, דאל"כ יכול ח'ו לגורום היוק לשמעו, עי' בס' ליקוטי מוהר'ן (מהדורא בתרא סימן ח אות א) שכטב שם, אף על פי שתוכחה הוא דבר גדול, ומוטל על כל אחד מישראל להוכיח את חברו, כשהואה בו שאינו מתנגן כשרה, כמו שבכתוב (ויקרא יט) "הוכח תוכחה את עמיתך", אף על פי כן לאו כל אדם ראוי להוכיח. כמו שאמר רבי עקיבא (ערכין טו ע"ב) 'תמה אני, אם יש בדור הזה מי שיכל להוכיח'. ואם רבי עקיבא אמר זאת בדורו, כל שכן בדור הזה של עכשי. כי כשהטעמוכיה איינו ראוי להוכיח, או לא די שאינו מועל בתוכחתו, אף גם הוא מבאיש ריח של הנשומות הישומעיות תוכחתו. כי על ידי תוכחתו הוא מעורר הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שהוא מוכחים. כמו כשהמנה איזה דבר שיש לו ריח שאינו טוב, כל זמן שאין מזין אותו הדבר, אין מרגישין הריח רע, אבל כשמתחלין להיזז אותו הדבר, או מעורין הריח רע.

כמו - כן על - ידי תוכחה של מי שאיינו ראוי להוכיח, על - די - זה מזין ומעורין הריח רע של המעשיות רעים וממותת רעות של האנשים שמוכחים, ועל - כן הוא מבאיש ריהם, ועל - די - זה הוא מחליש את הנשומות שלהם, ועל - די - זה נפסק השפע מכל העולמות, ותלויים באלו הנשומות. כי עקר יניתת הנשמה הוא מורה. כמו שאמרו רבותינו, זכרונות לברכיה (ברכות מג ע"ב) 'מןין שمبرכין על הריח, שנאמר "כל הנשמה תהלך יה". איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא בגנות, הוא אומר זה הריח'. ועל - כן על

עטרת מעת הלוות והנתנות בעניין ימי השובבייס פז יא

— ידי זה ומוכית, שזו מאיש ריחם, על — ידי — זה נחלשת הנשמה, שינויה מהריה
בנ"ל, ומילא נפק השפע מכל העולמות התלויים בהם.

אמל כשותפות רואי להוציא, או אדרבא, הוא מוסף וגונן ריח טוב בהנשות על — ידי
תוכהנו. כי תוכחה צריכה להיות בבחינת תוכחה של משה, שהוכית את ישראל על
מעשה העגל, שעל — ידי תוכחתו נתן בהם ריח טוב, בבחינת (שיר השירים א) "נדי נתן
ריוו", הנאמר על מעשה העגל. עוב לא נאמר, אלא נתן, כמו שפרש רש"י שם וכמו
שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, בגמרא (שבת פח ע"ב). כי על — ידי תוכחה של משה
על מעשה העגל חוסיפ ונתן בהם ריח טוב, שהוא בחינת מזונה ונשמה. כי עקר ניקת
הנשמה היא מהריה בנ"ל, כי על — ידי קול הדוכית שהוא רואי, על — ידי — זה הוא נתן
ריח טוב בהנשות, שהוא בחינת מזונה ונשמה בנ"ל. כי יש מזונה נשמה ומזונה
דגופה וכו'. יע"ש. וכן הוא כי"ב בס' עצות ישרות (ערך תוכחה אותן) שכתב שם,
לפעמים כשאדם מוכיה את עצמו או את חברו ומתייל להוכיר והמשים רעים שעשה,
או שכח שיפל עור יותר ויתר, כי נופל בדעתו מאד, ויש שנפל מאר על ידי זה וככל
זה גמشر מבחינה תוכחה שאינה כראוי, שמחלה בת השמה על
שמוערין הריח רע של עוננות, כי עקר תוכחה אריכה להיות בבחינת מטה
בלפי חסד, לחפש למצאה עצמו וכן בחברו על כל פנים איזה נקודות טובות,
והתוכחה תהיה בדרך חסד לחוך את עצמו ואת חברו בשם יתרך ולבטח
ברתמי העצומים, שיש אצל חס כות, שגם כל המעשים רעים יכולין להתהפר
לזבירות, אפילו אם הרבה לפשע מאד, חס ושלום, כי עם השם החס והרבה עמו
פדות וכו', ועקר תוכחה תהיה באפן שיזוק את עצמו ואת חברו להתעדיר להשם
יתברך ולזתחיל מעתה להתרבר אליו יתרך, ולא שיקלקל יותר על ידי תוכהנו, שיפל
חס ושלום יותר ולתוכחה כוות אין זכין כי אם על ידי שמקשרין עצמו לצדקי הדור,
שהם בחינת משה, שעל ידי תוכחת מוסיפים וגוננים ריח טוב בהנשות. ע"ש. וכי'
נמי בס' ליקוטי הלוות (הלכות ציצית הלכה ה) שכתב, על ידי תוכחה יכולין לפעמים
לפבול יותר ח"ז, כי יכולין לעורר ח"ז על ידי תוכחה הריח רע של המעשים רעים
שעשרה. יע"ש.

ועל כן יש לשומע ולמשמע להזכיר בדברים אלו במאוד מאד, ולהיות מועיל במעשי
ודייבוריו, ולא ח"ז להיפר.

שצריך להתפלל לפני ה' יתרך ותעלת שוכת להיות נשמר בטהרה

יב עטרת מעת ההלכות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

ב. עיקר העיקרים הוא בעניין זה, שיעסוק האדם ויעמל בלימוד התורה הקדושה בכל כוחו ונפשו,ليلת ביום יאיר כחשייה כאורה, כי הוא תיקון גדול לכל עניין שבעולם, ובפרט לעניין זה. וישפוך שיחה וידוש סליה בכל עת מאדון האדונים, ויתפלל על העבר שימחו כל החטאיהם והעוננות, וגם אלו של הגילגולים הקודמים ח"ז, ויתחנן על העתיד שיעזרו לנו מן השמים להיות נשמר בטהרתו תמיד, ועשה אלה לא ימות לעולם.

ועי' בס' בתר וראש (סוף מעשה רב לרביינו הגרא' אות עג) שהובא, דכשצרך האדם לילך בוחן ברוחבו, יתפלל קורם לבן לפני ה' יתברך שיצילו בדרך מראות אסורות. יעוז. וממילא יש לומר שענין זה של התפילה והתחנות לפני ה' שיזכרו להיות נשمر בטהרתו, והוא כלפי כל עניין זה ובכל עת ובכל זמן שצרכץ האדם להרבבות בתפילה שיוכלו ויסייעו לנו מן השמים שלא יכשל ח"ז, ולובות להיות נשמר בטהרתו גמורה. וזה יתברך בחרומו הרבה, לא ימנע טוב לאולכיס בתמים. וזה בא להצד מס' עין אותו.

ב' הנה העניין שיעסוק האדם בעמל התורה הקדושה, והוא תועלתו גROL לעניין זה, כבר האריכו בספה"ק זהה, וכן מקובל נמי מהח"ז יעוז'א שהיה מורה ובא לכל השוואלים אותו דבר תיקון בעניין זה, שהעיקר הוא שיקבלו על עצם לעמל בלימוד תורה הקדושה בכל כוחם ונפשם, יעוז'ה מיטב נמי באיגרות החור"א ח"א (איירות בכ - כד). יעוז'ה. וכן הוא מסורת מרבותינו שאין דבר אשר יכול לעמל בפני לימוד תורה הקדושה והעסק בה, ויש בכך העמל והלימוד בתורה הקדושה, למחות ולהשבית כל עונו וכל חטא ופשע.

ועי' נמי בשו"ת דברי יציב חזאה"ע (סימן מא אות ג) שהביא מרבי ס' בני יששכר מאמרי חדש חשי (מאמר ד' ודרש יד את מ') שהביא מרבי רביינו החיד"א דהולם תורה לשם א"צ לד' חלקו כפרה שהובאו בגם' יומא (טו ע"א). ובתשובה מהרש"ם ח"א (סימן נה בסוף), הביא מהווור הקדוש (רשות אות יב), שובנה וגוי' כד או שיז' ורעה לאירוע אבל בתיבותה שלימתא ואוליפ' אוריתא כולא ימחל ליה, ובמפתחות למחרש"ם (ח"ג סימן רשת, אשר נדפס בסופו), הביא מרשי' יחזקאל (נכ' לו) וגם את

�טרת מעת ההלכות והנהגות בענייןימי השובביים פז יג

בוניהן וגוי, בגג"ה, שהחציאו וכו' ולא עשו תשובה וכו'. יע"ש. וא"כ חווינן מכליל האי דבעשה תשובה ולומר תורה לשם נמחלם כל עונתיו.

ולכן אף כשהתו ובהו וחשך על פני תחום, "וירא אמר אלקים יהי אור" באורה של תורה [עיין ב"ד ג' ח'] ויהי אור זה תיקון על הכל, [עיין דברי חיים ריש פרשת נת]. ובראשית בשלביה התורה [רש"י בראשית א'], ובבראשית רבבה (פרשה א פיסקא ד) בשם רב כי מתנה בוכחות שלשה ודברים נברא העולם בוכחות חלה ובוכחות מעשר ובוכחות בכורים ע"ש, והיינו לכהנים ולומודים תורה כדיודע מסנהדרין [צ"ב מונתתם ממנה תרומת ה' לאחרן הכהן]. ותשובה קדמה לעולם [פסחים נד ע"א], בתשובה שמכפרת על הכל, היינו תורה [בשביל התורה], וזדקנה לומדי תורה [בוכחות מעשר וכו']. וכן עיקר התשובה לתלמידי חכמים הוא להרבות בגר מצוה תורה או. יע"ש.

וכבר כתבו בספרים הקדושים דאפילו צדיק גמור צריך להיות זורש סליחה, שמא יש בידו ח"ז איה חטא או עון בענין זה מהגלגולים הקודמים, כי לא ידע האדם, כמו שכבר כתוב בז' קונטראס היחיאלי (בית ה' דף סח ע"א אות ג). יע"ש.

שיש בלימוד והعمل בתורה הקדושה תועלת גם לעתיד

ובאמת יש בתועלות הלימוד להוציא על העבר ועל העתיד, למחות את עונתיו של האדם, וכן לשמר אותו מכל חטא ופשע גם בעתיד, וכעין שכטב הרמב"ם בהלכות איסורי ביהה (פרק כב הלכה כא) ח"ל: גrollה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומהשבעו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה, שאין מתחשב עריות מתגברת אלא לב פניו מן החכמה, ובחכמה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן וכו'. יע"ש. והנה עוד גם יש לומר בו, כי כח האש והחטויות של عمل התורה הקדושה מעביר כל עניין אש וזה אחר, וסימן וכי כעין מה שכטבנו בס"ד נס' פ"ז ר' בר עתורה כת"י (פרשת מטות) על מה שנאמר (במדבר לא כג) "כל דבר אשר יבוא באש וטוור", והיינו שכל דבר אשר הוא בא ממש היזה"ר, "תעבירו באש" אפשר להעבירו על ידי אש התורה הקדושה, וענין זה של יצרא זעריות הו אש, וכשהא חזינן מעת בಗמ' מסכת יומה (ס"ט ע"ב) שהיזה"ר של עבודה זהה ושל העריות, הם של אש. יע"ש היטב. וכן אמרין נמי בगמ' מסכת קידושין (פא ע"ב) בעובדא דבר עמרם חסידא, בענין השבויות שבאו לנרדעא, והניזום למשמרות על גגו של רב עמרם חסידא, ולקחו שם את הסולם שאף אחד לא יוכל לעלות אליו, וחלפה חזא משבותיו אלו ורב עמרם ראה אותה וכו', שקליה רב עמרם לדרגא דלא והוא יכולן כי עשרה למדייא, והרימו לבזו, סליק ואoil, כי מטא

ד' עטרת מעת ההלכות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

לפלגא דרגא איפשה, רמא קלא, גורא כי עמרם, [כדי שיובאו לראותו ויתבישי וילא יעלה אל השבויות], אתו רבנן, אמרו ליה, כסיפתינו [כיבישתנו שבליט ראו את ענין זה שחוש בלב כת לשביות] אמר לו זו, מושב תיכספו כי עמרם בעלמא הדין, ולא תיכספו מיניה לעלמא דעתך. אשבעה לציריה דינפק מיניה, נפק מיניה כי עמודיא דגורה, אמר ליה רב עמרם לייצה ר' חז, ذات גורה ואגא בישראל, ואגא עדיפנה מינר. יע"ש. וא"כ חזינן דיזה ר' דעריות הו אש, ועל ה כי נאמר "כל אשר יבוא באש" שאף יצה ר' הז של עריות דהוז אש, "תעבירו באש" היינו באש עמל התורה, כי התרבות הקדושה נמשלה לאש, וכמ"ש בוגמ' תענית ז ע"א אמר רבנה בר בר חנה למזה למזה נמשלו דבורי תורה כאש שנאמר (ירמיה כג כט) "הלא כה וברוי כאש נאם ה" לומר לך וכו'. יע"ש. וכן הוא עוד הרבה בש"ס שהתרבות נמשל לה אש, ע"ג' ברכות (כב ע"א), חגיגה (כו ע"א), קידושין (ל ע"ב) ועוד. וא"כ ממליא זאת היא העיטה להעבירו ולכללות את כל הבלי העה"ז באש התרבות הקדושה, וחוכות זאת היא גם גוזלה לטהר את האדם מעל העונות, וכמ"ש (בפסקו גג"ל) "תעבירו באש וטהר". וק"ל.

יעיר' עוד נמי בגמ' סנהדרין (לא ע"ב) שלחו ליה למර עוקבא, לזרוי ליה כבר בתיה, שלם, עוקבן הבעל קבל קדמנא וכו'. פירש רשותי: מר עוקבא – אב בית דין הוה. לזרוי ליה כבר בתיה – מצאתי בספר הגדה שהיה מר עוקבא בעל תשובה, שנתן עינוי באשה אותה והעלתה לבו טינה ונגפַל בטלול, ואשת איש היהת, לימים נצרכה ללוות ממנה ומתוך רוחקה נחוץיה ליה, וככש צרו וופטרה לשלוות ונטרפה, ובשותה יצא לשוק היה נר דולק בראשו מן השמים וועל שם כרך קרי ליה ר' נתן אוציטה במתכת שבת (נו ע"ב), הכא נמי להבי כתבו ליה הכה עיל שם האור שהיה זורח עליו. יע"ש. וע"ג נמי בגמ' שבת (נו ע"ב) אמר רב אין לך גהول בעיל תשובה יונר מיאשוו בדורו, ואחד בדורנו וכו', ומנו – עוקבן בר חמיה ריש גלותא, והיינו נתן אוציטה. יע"ש. ודרי שהיה מר עוקבא שהוא נתן אוציטה בעיל תשובה גהול וגורה, בבחינת גהול הגור בעניין זה, והיינו דקאמר "אחד בדורנו". ויש לומר דהאי היה אור זורח על ראשו מחתמת שעמדו באותו נסיוון של ערות, וכדקאמר רשותי (גג"ל) "ושבשיה יוצא לשוק היה נר דולק בראשו מן השמים", דהוא מידה כנגד מידה דכאמור לעיל היזה ר' דעריות זורחה וזה של אש, ولكن חלוף זאת קיבל בשברו אש מן השמים מצד הטוב והקדושה, להיות מאיר ומנהי. וק"ל.

שעיקר התיקון הוא להרבות בעסק ולימוד התרבות הקדושה

וע"ע למ"ר שליט"א בשוו"ת יביע אומר ח"א (חיו"ר סימן ז' אות יד) שעמד וימודו אר' ש להסביר תשובה אוזות עוכרא דהוא בגין תורה אחר שנשא בתולה, ואחר ביה ריאשונה חשב שלא גמר ביאתו, מפני שלא מצא דם בתולים, וחזר ובא עליה שנית, ואח"ז נדע לו שנכשל באיסור דם בתולים, כי ראה שכבר נמצא דם על חלוקה מביאה ראשונה, רשות תיקון על זה. ובריש הדברים עמדו לדון התם כיון דעתן וזה הוא איסור דרבנן, אם השוגג באיסור דרבנן צריך כפירה ותשובה, ולאחר שהסיק שאין דעת הרבה מגדולי האחוריונים צריך כפירה ותשובה על זה, עמד לדון עוד אייה כפירה יעשה, וכותב מו"ר שליט"א, דלעולם שפיר יש לסמך על דעת הסוברים דוגי בכ"ג בתענית של יום אחד, בפרט בדורות הללו, שהרי אין לתעניות וטיגופים שרש בש"ס, וע' במודרש רבבה פרשת קדושים (ר"פ כה), אם נכשל אדם בעבירה חייב מיתה בידי שמים, מה יעשה ר' ויהיה, אם היה למוד לקרות דף אחד קורא שני דפים, ואם היה למוד לשנת פרק אחד ישנה שנים, ואם אינו למוד לקרות ולשנות לך ויעשה פרנס על הציבור וגבאי של צדקה והוא חי. ע"ש. וע' מה שהאריך בזה הגאון ורע אמרת (חאו"ח סי' פט), שאפי' החוטא בעבירות חמורות אין לו לישב בתענית אם גורם לו ביטול תורה, ודלא כהריב ראיית חכמה שכ' שהחוטא בעבירות ומ"ב צריך לקבל עליו יסורים ותענית ע"פ שיש בהם ביטול תורה וכו', וכי ע"ז הריב ורע אמרת, שהנה הרוב חדש סאה להחמיר כדרכו בכ"מ,ומי יאמין לשמעתו נגד כל שאר הגוזלים הנ"ל, ואחר הסלהה הרבה, לגודל חסידותן, לא שביק מוד חי לכל בריה, וגם דבריו תמהות וכו', וכיון שאף בחוטא חמורות האר"י מילך, הדוצה לסמך לעילו יש לו אילן גדול לסמוך עליו. ע"ש.

והוסיף מו"ר שליט"א וכותב ע"ז,ומי יתנויה לבב כל חכמי דורנו שלא להטריח על בעלי תשובה יותר מדאי בסיגופים ובתעניות, אשר לדגלי חולשת האומה כשל כה הסבל, ולא יוכל מלט מחולאים וסכנות חי, ודיילמא מנגע ולא עבדי תשובה, וע' ב"ק (צד ע"ב). והלא עיקר התשובה עזיבת החטא, וההתורה אגוני מגנה ואצולי מצלא, ואין לך מידה טيبة הימנה, והיא מכפרת אפילו על עבירות חמורות. וכמ"ש במנחות (קי ע"א) כל העוסק בתורה אינו צריך לא עליה ולא מנהה ולא חטא ולא אשם. ע"ש. וע"ע בערךין (טו ע"ב) שמכפרת על עון לשח"ר, השקול בנגד ע"ז וג"ע ושפ"ד. ע"ש. ובמו"ן בעון החמור ש"ל, מסיים בזיה"ק שהתורה מגינה ומכפרת עליו. וכמו כן בשאלות להגד"ה מוואלזין (אות לה), ששאלו להגד"א

טו עטרת מעת הלכות והנוגות בעניין ימי השובבים פז

במי שנכשל בקרי, כמעט בפשע רצל, והшиб בשעוק בתורה א"צ לדאוג כלל, וausef שבתקוניות ובכ' מוסר התבאיו טאל בהז, מ"ט בסוף המאמר בט' התקונים (תיקון כא וככ' נמצא דבר טוב למבין, שכ', אבל אורייתא אורך ימיט בימינה, פי' שמלצת מן המיטה, ובשمالה עושר ובכור, שמלצת מן היטווין הקשים כטיהה. וספריו המוסר לא הביא סיום זה בסתירותם. ע"ב.

ובשות' מהרש"ס ח"א (ס"ט נה) הביא ג"כ לשון הווחר (רותות א"ב): ואף דעתינו עובדין בישין ואולידי בני בישין בספוא ומסבא כד אויש ורעה לאירוע, אבל בתויבתא שלימטה ואוליף אורייתא, כולה ימחל לייה. וכتاب, שמאן מוכח דט"ש בווחר פר' ויחי דלא מהני תשובה לאחטא וזהנו בלא לימוד תורה. וכמ"ש בוה"ק פר' נשא שכירוף לימוד תורה מקידא תשובה עילאה. וזהנו בראשית חכמה פ"ב משער תשובה. עכת"ד. ורבינו החיד"א בכsea רחמים (אבת דר' נתן פרק ל), הביא מא"ש השל"ה בשם רבינו האר"י ז"ל: כל מה שתמצא בדברי ראשונים SIGOFIM ותענוגות לכפרת עונגות, לא נוכרו אלא למי שאין עמלו בתורה, אבל מי שתורתו אומנותו יודע דעת ויראת ה', זאת היא תקנות לעסוק בתורה, ולא יהלש, ולא יתבטל מלימורו. ע"כ. וכ"כ המשנה ברורה בכיאור הלכה (ס' תקעא) מהשל"ה בשם ספר חזדים, שכתב כן בשם רבינו האר"י ז"ל. ע"ש. וע"ג בספר בדכת מועדין לחיים (דף ק ע"ג). ובחדושי הגאון משאול ב"ט זכר יהוסף (שבת לא ע"א). ובדברי הגאון מהר"ש קליגר בשו"ת האלף לך שלמה (חו"ח סי' טנה). ע"ש. והרבה מאד יש להאריך בזה, ואכ"מ. ולכן יש להורות לשואל שמספיק להתענות ים אחד, ויתן צדקה כפי בחו, ויעסוק בתורה. והוא לא מייד. עכ"ק. יע"ש. וועליה מן המרב' בדרכ' ק של מו"ד שליט"א הילל, בגודל מעלה לימוד התורה והקדשה והיא אגוני מגנה ואצולי מצלא לכפר על האום מכל חטא ומכל עוון. ולדברינו והנ"ל אכן מבואר עוז, שלא רק שבכח לימוד התורה והקדשה יש את הכח לתיקון את העבר, אלא אף להוועיל לאדם להיות נשמר על העתיד.

רק מתיקות העסוק והعمل בתורתינו הקדושה יש בהם להשבית ולבטל את הבל
 העתידי

והנה בעניין שהכרנו ורק כה רתורה הקדושה יש בו כדי להכניע את היזה"ר, ע"ע בדבירינו שכתכננו בס"ד בשורת עטרות פו חלק שני (בಹקדמתה) בעניין זה, שחתורה הקדשה היא הדבר היחיד שיכל להכנייע את היזה"ר, וגם בכך שהאדם מכנייע את היזה"ר הוא מרגיש את החדשות דשםעתה ומתקנות גזרת הקדושה, ותבאוño בס"ד

לברא שם בעניין דברי הגט' דמסכת סנהדרין (הנ"ל) שאחמים בסוף לא הרגווזו ל'יצה"ר העיריות משות פריה ורבייה בעולם וכור', ובאמת דברי הכהנים הם נסתרים וסתומים בהם סודות גדולים, ולא רצוי לגלות את סוד העניין ועטפו אותו בטעמים אחרים, וכמו שהבאנו בס"ד שם זרבבה מקורות וראית להו, וכן נמי בעניין זה הטעם העיקרי הוא שלא הרגווזו ל'יצה"ר הערים, כי כל החזוונא דאוריתא שיש לאדם בעסק ולימוד תורהינו הקדושה הוא על ידי שכובש את יצרו זה, וכמבהיר בזה"ק פר' תלות רעה מהימנא, (דף קלת ע"א) דאיתא הtam בזה"ל: רבי יצחק ברבי יוסי זההathi מקפטוקיא ללה, פגע בה רבי יהודה, אמר ליה רבי יצחק, תאמיר וחביבנא חכמי מתניתא, אטערנו להאי עניינה, דיצר הרע יתגשי מן עולם, בר הילא שערתא ליזוגא, אמר ליה חיך כי אצטריך יצר הרע לעולם כטרא לעולם, דאלמלא יצר הרע תלותא דשםעתא לא ליהו, אבל לא מנולא קדמיתא למחטי בה, הדא הו אדכטיב (ישעה יא ט) לא ירע ולא ישחיתו בכל גדר קדשי וגומר, אמר רבי שמעון, הו לא באה דמודריה מציר הרע בה וכור'. יע"ש. ורבי שהבראים מפורשים כאן להדייא רבי יצחק רצה לבטל הי'צה"ר והעיריות שיאבדו מן העולם בר שעתה חזיאגא, ורבי יהודה השיבו שאמלא שיחיה כך לא יהיה יותר תלותא דשםעתא, והיינו תלותא דאוריתא, מתיקות וערבות טעם התורה הקדושה.

וא"כ באמת זה פיקר סוד הטעם האמתי ולבסוף לא הרגווזו ל'יצה"ר, וחוז'ל הקודושים לא רצוי לומר הטעם העיקרי דלא הרגווזו ל'יצה"ר דעריות משות לימוד תורה וכור', כי טעם זה אינו מובן להמון העם דמשום דבר זה ההבדלות אורהיתא ישאירו ל'יצה"ר, ולכן לא אמרו בזה אלא טעם נגלה שהוא שווא משות שהעולם לא יוכל להתקיים בלי פ"ר וכו', אבל באמת העיקר גדול הוא חז'ל ידעוadam ח"ז לא יהיה ההבדלות אורהיתא לא יהיה ח"ז לימוד תורה בעולם וזהו העולם שמתורה ח"ז ולא יהיה לו קיום כלל, אלא רק היססו את דבריהם בעניין שימושם לאזונם של המון העם. וק"ל.

ולפי דברים מפורשים ומבוירים אלו דחידן בזה"ק (הנ"ל) דעתן זה של הי'צה"ר דעריות הוא מכובן כנגד תלותא דאוריתא, בבחינת זה לעומת זה, ובכך דאייכא להאי יצרא וכובשים אותו מרגישים את מתיקותה של התורה הקדושה וערבות טעמה המופלא, ובכך זונה האדם ללימוד התורה בבחינה העליונה שהיא מתווך אהבה שלימה. ועוד נמי יוצא לפיה הדברים המבוירים שככל שכח הי'צה"ר הוא חוק, בכך שכובשים אותו, מתחזק

יח עטרת מעת הלכות והנحوות בעניין ימי השובביים פז

והלך מאידך גיסא צד הקדושה ביטר שעת ויתר עת. ולפ"ז יש לבאר בדרך רמו נמי הא דאמרו ח"ל סנהדרין (צב ע"א) כל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה – אש אוכלתו. יע"ש. והגה רמ"ם בהלמת תלמור תורה (פרק ג הלכה יג) האריך שם בגוזל לימוד התורה בלילה וכותב ע"ז וו"ל: אף על פי שמצוה למלמד ביום ובלילה אין אדם למד רוב חכמו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכרת תורה יהוד בכל לילתו ולא יאבד אפילו אחד מתן בשינה ואכילה, ושיתה ושיהה וכיווץ בהן אלא בתלמוד תורה זבורוי חכמה, אמרו חכמים אין רבה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רוני בלילה, וכל העוסק בתורה בלילה חזט של אס"ד נמשך עליו ביום שנאמר יומם יצווה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חי, וכל בית שאין נשמעים בו דברי תורה בלילה אש אוכלתו שנאמר כל חסר וכו'. ע"ט.

ולפי האמור לעיל יש לבאר רמו' הרומי' בעניין וזה שהרמ"ם האריך כ"כ בחשיבות הלימוד בלילה, ושבעbor כך וכוכס לדברים ורבה, ולא עוד אלא שהיה זמן שאדם יכול ללמד בו את רוב חכמו. הנה עיקר כת החיצונים הבאים מצד עניין היסוד הוא זו קא בלילה, וכמברואר בספר עץ חיים (שער מא פרק א) בעניין פוד ברכת מלביש ערומים, ח"ל. כי בשפתה את חודה הוא בכח זוג היסוד דיניקה וכו', זה בלילה בן"ל, ואו יונקים חיאזונים בלילה בטעוד תריין צפרין ובטוקר חזרין המוחין ואנו מברכין בברכת מלביש ערומים וכו'. יע"ש. וע"ע בואה"ק (זהlik ב דף קעג ע"א) דעתה התם נמי כי"ב דכח הסיטרא אחרא מתחזק ביור בלילה, זה"ל שם: בראשית דילילא כד רמש ליליא ואתחשן, כל אינון רוחין בישין זונין בישין, כלחו מתברון ומשטחי בכל עלמא, ואתפרשא טראא אחרא וכו', נין זההוא טראא אחרא אתער, כל בני עלמא טעמי טעמי דמותא, דשינה חד משתיין במותא, ושלטא עלייהו וכו'. יע"ש. וע"ע בואה נמי בואה"ק חלק ב (דף רלט ע"ב). יע"ש. וכן נמיليلת שוזיא יצה"ר דהעריות כمبرואר בואה"ק פר' בראשית דף זה ע"ב ומן שליטה בעיקר הוא בלילה כمبرואר בואה"ק פר' בראשית (דף זה ע"א). יע"ש. וא"כ יש לומר דהינו נמי טעמי שיכול האדם לזכות בלימודו בלילה את עיקר חכמו בתורה הקדושה, וכיון שכאמור בזמן זה של הלילה מהרבה וגדל כה הסיטרא אחרא, ממילא נמי גדול מאידך כה הזכות של תורה הקדושה, ועל כן בכך שהאדם כורש את כה יצה"ר שכן יכול לזכות נמי ליתר תורה, כי או מרגיש יותר את החדשות דשמעותא ונמשך ליבו ללימוד תורה והקדושה יותר, וממילא נמי יכול לזכות יותר ללימוד תורה הקדושה. כי כאמור לעיל שככל שמתגבר

עטרת מעט הלכות והנהגות בעניין ימי השובביים פז יט

בזה היזכר' ר' והסיטרא אחרא וכובשיים אותו, מילא גמי מתגבר כה תורה יותר. וק"ל.
ובבב' גברים נפלאים.

שבליל לימוד התורה הקדושה לא יוכל האדם לחזור בתשובה שלימה, ומדוע

ומעתה דמתבادر וועליה מכל הדברים הגול שהתחליף לכל הנאות העוה"ז ובפרט כנגדו יצרא דעריות הוא ענין לימוד התורה הקדושה, והוא בבחינת זה לעומת ברוא אלקים, יש לנו ולומר נמי שלא יוכל האדם לחוזר בתשובה באמת וכפרט מענין "זה" דבחינת היסוד לא לאמור תורתה הקדושה, והינו נמי הוא וחוזיגן בגמ' מסכת עבדות וורה (יו ע"ג) חזדרשינן התם על הפטוק (משל' ב) "כל באיה לא ישובון ולא ישיגו אווחות חיים", ושאליה הגם, וכי מאחר שלא שבתו היכן ישיגו, ותירצ'ה, היכי אמר ואם ישובו לא ישיגו אווחות חיים. דכל הפורש ממענות מיט. ופרש": לא ישובון – כל המשטדים לעוברות שכבים אחר שנאבקו במיניות אינם שבין ואם שבין ממזקין למות מתוך צרה ובכפיית יצרים וזהירות מלך לעילם למות. יע"ש. ואמרין בגמ' שם עוד, ומעכירה של גילוי עריות לא מת האדם, והתניא, אמרו עלייו על ר"א בן זורדייא שלא והניח זונה חות בעולם שלא בא עלי". פעם אחת שמע שיש זונה אותה ברכבי הים והיתה גוטלה כיס ינריין בשכירה, נטל כיס ינריין והלך ועבר עליה שבעה גותאות. בשעת הרגל ובר פיחיה, אמרה, בשם שהפיחה זו אינה תזרת לטקומה, אך אלעזר בן זורדייא אין מקבלין דתו בתשובה. אך ויש בין שני הרים וגבעות, אמר גרים וגבעות בקשו עלי רחמים, מזו ל', עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו וכו', אמר, שיטים וארץ בקשו עלי זמינים, אמרו, עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו וכו', אמר, חמה ולגה בקשו לי רחמים, אמרו לו, עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו וכו', אמר, אמר אין הדבר זכי אלא כי, הגניה ראשו בין ברכבי וגהה ב בכיה עד שיצתה נשמהו. יצתה בת קול מרה, ר"א בן זורדייא מומן לחוי העולם הבא. והוא הבא בעבירה הוה ומית. ותירצ'ה מ', התם נמי, כיון דאביק בה טובא כמעינות דמייא. בכיה רב' ואמר יש קונה עלמו מה שבסנה, ויש קונה עולמו בשעה אחת. יע"ש.

ונן מהבי' דאדס שהוא שב בתשובה מעניין זה דייצרא דעריזות בעמ' ואבק נה טובא, לא ק מעמד להמשיך לחווית אלא ימות, דומיא דענין השב מעניין המיטוח דעבורה ורה ג', ופירוש רשי' (הניל') דהינו משום שהזאה זאת חסירה לו בעמ', וממילא גפסו עליון ול פורתת ממקומה, וכדפירוש רשי' (הניל') גבי עניין המיטוח, "כל המשתרדים וזה כוכבים אחר שנאבקו במיטוח אינם שבעין ואם שבין ממהarin למות מתוך צרה

ב עטרת מעת הלכות והנהגות בענין ימי השובביים פ'ז

וכפיה יצרנו וזה גוררת מלך עליהם למות", וזה נמי גבי עניין היצרא דעריות הוי הכל. והיינו שחרורה לסת ההנאה החאת שהרגלו בה בעבירה. ולפי המתואר לעיל דליתוד התורה הקדושה והחרדותה דהשכמתה הוא באוטו גדר של שמחה והנאה, א"כ נמצא שכך שהשב בתשובה יעסוק ויעטול בתרורה הקדושה הוא ימלא את חסרונו זה, וממליא שפיר יוכל לעזור לאוזר חיל בנפשו ולמלא ולהשלים את חסרונו זה ע"י הנגת לימוד התורה הקדושה ואהבתה "איילת האבים וועלת חן", וא"כ רק בכך יוכל להינצל. ובגבי רב אליעזר בן דודיא יש לומר שלא היה מי שלמדו באותה העת, ועל כן לא יכול לאוזר חיל בנפשו ולעמור בחיסרונו שנוצר לו ממה שב בתשובה. אבל אה"נ כל שزادם ממלא את חסרונו וה שנגרם לו עתה בכך שב ממעשי, בלימוד ותורה הקדושה שפיר יש לומר שיכול להמשיך ולהתקיים כי התורה הקדושה היא חיינית ואורך ימינו. וק"ל.

ולפי הדברים האמורים יש לומר והוא נמי אשר אנו אומרים בתפילת שמונה עשרה ב"ברכת השיבת", "השיבו לנו אבינו ל תורה", וקרבנו מלכינו לעבודתך, והחווינו בתשובה שלימה לפניך", והיינו דכי שיכל האדם לחזור בתשובה שלימה באמת, בעין בראש ובראשונה עליו לשוב לתורה הקדושה ויעסוק בה בכל כוחו גופו ונפשו, כי רק או יכול שתשובתו תהיה שלימה, שורי בלא והי אפשר לו כי כאמור בהני עניות דאבק בחז, כעבודה זהה ועריות, אם יחוור בתשובה שלימה ימות, ואם לא ימות סימן הוא שלא חור בתשובה כי שוב חזר אליהם ח'ז, ועל כן כדי שתשובתו תהיה שלימה, שישוב בתשובה ימשיך לחיות, בעין בראש ובראשונה שישוב לתורה הקדושה ויעסוק בה ובאהבתה ישגא תמיד, וממליא בכך יזכה לתרתי לתורה ולתשובה שלימה. וא"כ הוא דאמון לעיל דתורה הקדושה היא החקיק לכל הנאות והבל' העלים הזה, ובשאך הנאות העונה זו הכל והוא הבל מעשה תעוטעים דאיתנה ההנהה שלימה ואמיתת אלא לרוגע בממריה ולשעטו דעתה העת, ולאחר מכן יש צער גדול לנשמה על החטא הנגרם ונפשו עליו תאבל, ורשעים מלאים חרטה, כי יצרנו דוחקם מצד זה, ולאחר מכן הנשמה מצטערת על כך ודוחקת אותם מצד זה. אולם בליירו ותורה הקדושה אין תחליף לעירבות והמתיקות המלוה את האדם השוקד על לימודה, שענין עירבות ואת גמישן לשעה ולדורות, והוא הבחינה "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", דהאדם החולן בשרות ליבו בדרך התורה הקדושה הוא שמח תמיד באמתו כי הנשמה שוקת בקיומו בשלום ובמנוחה. וק"ל. וה' יתרץ יעורינו על דבר כבוד שמו תמיד לעולם ועד. ע"כ תורה דברינו שם בס"ג. וע"ע בדברינו שם בזה ואורך וברוחך, ושם בארא. ע"ט.

עטרת מעת הלוות והעתגות בענייןימי השובביים פז כא

ג. ישתדל האדם לעסוק בתורה הקדושה וכן לקיים את המצוות בשמחה גדולה ובלב טוב, ויסיר מליבו כל עצבות ודאגה ח"ג, והוא סגולה גדולה להיות נשמר מענינים אלו. גם יזהר מאד בעניין קריית שמע על המיטה, שיש בכך קרייה זאת לתקן ^{במאוד מאד.}

ומסתקנא דAMILתא חזינן מהכי דרך על ידי יסוק לתורה הקדושה יוכל הארט להוביל ולהנור מהבעלי העולם זהה, ולחזר על ידי כן בתשובה שלמה, כי האחדותה דשמעתאות דאוריותה קדישתה היא תהיה לו למזור ולמשיב נפש, למזור - לתקן את געני העבר, ולמשיב נפש - למשיך לחיות בעתיד. גלא זה לא יוכל הארט להתחזות את נפשו. וכ"ל.

^ג עניין הוהירות מן העצמות ח"ג, כבר נתנו על כך בעלי רשותם רמי הרומי על האר'ש, על כך שאדם נשמר מן העצמות, והוא נשמה נשמר מעניין זה, וזה שנאמר בראשית א"א) "עשב מורייע זרע", ודרשו "עכ' ב' מורייע זרע", שהעצמות ח"ז מביאה לידי חטא. לכן ישתול לחיות בשמה תמיד, ולא ייאג ולא יצטער מכך דבר שביעולם, כי יקבע לבבבו תמייה, שהכל הוא מטה ה' יתברך יזרע והזופה לכל העתידות ויודע שהכל הוא לטוטנו של הארט, ולכן ישתול לחיות בשמה תמיד, וישיט את כל מבתו בה' יתברך.

ובאמת עניין זה של השמה והבטון ה' יתברך, הוא אכן יסוד לעבותות ה' יתברך, כי עיקר עניין השמה והוא שיכל הארט לעבד את ה' יתברך כראוי, והוא העניין דחוינן בגמ' מסכת תענית (כב ע"א) דאיתא התם, רבנן קואחואה הוה שכית בשוקא דבר לפט, הוה שכיח אליו גביה, אמר ליה אילא בהאי שוקא בר עלמא דאית, [רבנן ברוקא שאל את אליו הנביא וכדר לפוב, האם יש כאן בשוק הוה אדם שוואן בעולם הבן]. אמר ליה לא וכו', בסוף הגיעו לידי שני אנטיש, אמרו לו אליו הנביא לרבי ברוקא, אלו הם בני העולם הבא, אויל לגבייהם אמר להו מאי עובדייכו, [הלק רבנן ברוקא לקראתם, ושאל אותם, מה מעשיכם] אמרו ליה איןשי בדוחאי אין מבוחין עציבי וכו'. [אמרו לו מנהיגינו הוא לבודח ולשם בנוי אדם, שאם אנו רואים אדם עצוב אנו ממשחחים אותו]. יע"ש.

חוינן מהבי מה היה גודל מעלותם שוטו להוות בגדר "בן עולם הבא", וכבר עמד תגאון רבנן אוילאי בט' חסר לאברהם (מעין ה' נור נב') לבאר החלוק שנמצא בדברי רבוחינו ויל' בין "יש לו חלק לעולם הבא", ונין אמרו "זרי זה בן עולם הבא". וכתב לבאר שם העניין בעומק הסוד. יע"ש. ומכל מקום עיקרו של העניין הוא ד"בן עולם

ככ עטרת מעת הלכות והנהגות בעין ימי השובביים פז

הבא" הינו שהוא חלקו ונחלתו ביליפרד, כענין הבן שאינו יכול להפריד מאביו. וא"כ מעלו גודלה יותר מ"חלק לעיל הבא" שם הינו שהוא חלקו המומן לו, אבל אין קשר אליו כקשר הבן אל אביו. וא"כ רואים רוכבו הגי בדרכו לפעלה גודלה זאת כי היום משמחים את העצובים, ועיקר ענן המצווה בזה הוא שעל ידי שיחיו שמחים יהיה ליבם פניו ושם לעבודות ה' יתברך, כי נאמד לעיל טמונה הסכנה לשוחדים עצוב, ועל כן יש לאדם להיות שמה תדר בבל עת ובבל זמן, והכל לעבודות ה' יתברך. ובאמת מעיקרי השמחה הוא שיעסוק האדם בתורה בכל עת ובכל זמן, וימלול בה בכל כוחו, כי "פקי" ה' ישרים ממשחי לב", והוא דבר שוראים בחוש אצל כל העמלים וועסקים בתורה הקדושה. וה' יתברך יזכנו על כך לכבוד שמו יתברך ויתעללה.

ועדי עוד נמי בספר קדושת לוי (דרוש לפורים) שעד לבאר שם מאמר חכמינו ז"ל (תענית כת ע"א) משנכננס אדר מר宾 בשמחתה. כי עיקר השמחה לאדם בהעלותו הנוצאות לעובdotו יתברך שהנוצאות נעשים לאדם שמעלה אותו כמו לבוש וובה מגיע לו השמחה. וקודם אדר הוא שובי"ם שהוא העת העלה הנוצאות לקדושה, ומשהגייע אדר כבר הגיע העת שהעליה אותו מקודם בשובבי"ם ועתה באדר נעשים לו מלבוש ונגל בון נקרא שמו אדר לשון מלבוש כמו אדרת אליהו. וזה מאמר חכמינו ז"ל משנכננס אדר, כשהגיגי אצלו הלבוש מנוצאות וקדושים שהעליה בשובבי"ם. מר宾 בשמחתה, כי בא לו השמחה שמעלה אותם. יע"ט.

ולונ"ל בדרכינו יש לומר עוד בוה ולחייב ימי חדש אדר אשר מרבים בו בשמחתה באיט אשר ימי השובבי"ם, וזה כדי להשלים התקון שעיל ירי שיהיה מעתה ועד עולם בשמחתה כבר יהיה נשמר מכל עניין. וק"ל.

וע"ע נמי בס' פרי צדיק לרביבנו דודך הכהן מלובליין (ראש חדש אדר - אות ב) שכתוב שם על הפטוק "אור ורועל בז'יך ולישרי לב שמחה" כי צדיק ירוע שהוא גבור המכובש את יצרו וריקה, ומהו האור ורועל בלב עד שבא לאותבות השמחה כמו שנאדור שמהן צדיקים בה. ואמרו (סוף"א דתענית) צדיקים לאורה וישרים לשמחה, והיינו שעיל ידי שמכניעין הלב כסיל לשטאלו נתרבה ונזרע הארץ בלב עד שנעשה הלב ישר שגם הלב כסיל נתהפרק לטוב ואו באים להתגלות השמחה לישרי לב שמחה. וזה ענן חדש אדר הבא אחר חדש שבת שנוצר באוט צ', והינו גמר התקון של שובי"ם הבא מבחינת צדיק המכובש את יצרו בידיע, שהוא שלימות התקון של קדושת הברית ומזה באים לחודש אדר שנעשה לישרי לב שמחה. וזה מר宾 שנתרבה השמחה על ידי האור ורועל

עטרת מעת הלוות והנהגות בעניין ימי השובביים פז כג

לצדיק. יע"ש. והיינו שענין השמהה וענן בחינת הצדיק קשורים זה בזה, ולכן על ידי כך שהוא האדם בשמהה תמיד לכבוד שמים והתורה הקדושה, יוכל להיות בחינת הצדיק. והוא הענין שנאמר "אור ורוע לצדיק – ולישורי לב שמהה", שעל ידי השמהה יוכל להיות בחינת הצדיק שהוא בוחנת היסוד "יוסף הצדיק". וק"ל

ענין הזיהות בקריאת שם על המטה

והנה כבר כתבו רבותינו ויע"א הלא בספרתם דענין קריאת שם על המיטה יש להזהר בכך במאוד מאד, כי יש בכחו לתקן כל חטא וכל עונן ולהתם כל פשע, ועליו רמו רמו חז"ל בgmt' מסכת ברכות (ה ע"א) ואמרו, אמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שם על מטהו כאלו אוחו חרב של שתי פיות בידו שנאמר "רוממות אל בגרכונם וחרב פיפיות בידם", טאי משמע אמר מר ווטרא ואיתימא רב אש מרים דענינה כתיב "עללו חסדים בכבוד ירגנו על משכבותם" וכ כתיב בתורה "רוממות אל בגרכונם וחרב פיפיות בידם", ואמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שם על מטהו מזיקין בדילין הימנו, שנאמר "ובני רשף יגביהו עוף" וכו'. יע"ש. והענין דקאמר ואמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שם על מטהו מזיקין בדילין הימנו וכו', היינו אותן מזיקין של העבריות ח"ו, ובעין שכטב נמי ריבינו האר"י זיל בשער הכוונות (דורשי הלילה דרש ז) שכטב ח"ל: הנה כבר נתבאר למללה עניין הקריאה שם על בדורשי ק"ש דשותרת בתכלית הביאור וכו', אבל צדיק שתדייע שעיקר כונה זו [בקראת שם על המיטה] היא כדי לתקן ולכפר על עונן א' חמור מאד אשר הוא המונע עלית הנשמה בלילה לאדרוניה. ועיי' כונה זו בתקון האדם מאר ממה שחתא, ואע"פ שכבר נתבאר תיקונו בשער השביעי הנקרה שעיר רוח"ק, וזה תיקון המוציא ש"ל הנה ותיקון ההורא ייעיל לנוקות לו עוננו שלא יכנס לגיהנם ושימחלו לו עוננותיו אלו, אבל עדין צדיק תיקון אחר גדול וחוק ממנה במש"ת עתה בכוונת ק"ש זו, וזה לתקן ולהתירות אותן הטיפות בעצם שיצאו לבטלה ונכנסו בקליל' ולהתווים אל הקדשה.

זה הענינו דעת שבכל עבירות שבתורה אף' החמורים אין בהם מי שמוליד מזיקין ממש כמו המוציא ש"ל כמו שיתבאר, כי אף' הבא על כל העירות שבתורה גולדים ממש ממזרים גופניים בעווה"ז, והאמת הוא שמי שעובר שר עבירות מתלבשין בו המזיקין ונעשים קטגורים לעיו, אבל המוציא ש"ל עונשו גדול לאין קץ. הלא תורה מה שהפליגו בזוהר במקומות רבים ובפרט בפר' ייחי שאמרו שככל העבירות תלין בתיותא לכד מוציא ש"ל דליתליה תיזטא בר בטורה סגי ויתיר ולא Choi אף' מלכא לעלמין

כד עטרת מעת ההלכות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

וכו' וע'ש. זהה עניינה דע כי המוציא ש"ל פוגם במחשבה כי איןנו משתמש בשום כל' ובשום עיטה וועגשו גдол שפוגם בדעת עליון דאו"א, כמו שמעשיים הם וכבר בל' נקבה כן כביכול גורם למעלה שטמשיך אותה הטפה של אותה נשמה מן הזכר העליון ואינה נשפעת במלכות אבל יוזא לחוץ אל הקלי' תגרקה קליפת נוגה הנז' בזהר פ' ויקהיל והוא ג'ב סוד אותה טיקלא אודמתה בהזוא סטרא דעשיקת נשטנן וכו'.

ובכל זה הנז' תבין סוד גוזל הנז' בזהר פ' בלבד על פסוק "לא ישכב עד יאכל טרפ'" וכו', ובזרושי חוויל בעניין אותן אלף' ורכבות של מזיקין שהאדם ממית בכל לילה ע"י הקיש של המטה, וצריך האדם לכזין בכל קיש שאומר על מטהו לכזין בתיקון עון זה ולהמית כל אותן הגופות של מזיקין הנז' ויש אדם שגורל כח כוננו עד שיוכל להמית בכל לילה אלף' וקכ"ה כנוי בפ' בלבד (וח' ריא ע"ב), ויש אדם שלא יוכל להמית אלא דבר יום ביום, וכמספר הימים שחתטא כך ציריך ימים אחרים כגדלים לתקון עון זה, ויש בעניין זהה כמה פרטים ואין אנו עתה בכיאורן. ונמצא כי עיקר התיקון הוא שכיוין להמית ע"י הקיש של מטהו אותן הגופות של המזיקים, וע"י כן יכול האיש הזה להעלות עם נפשו אותן הנשומות למעלה אל הקדשה לתקנים בכל לילה. ע'ש.

ומה שבכתב רבינו האר"י זיל בדבוריו הנ"ל, "יבדרושי חוויל בעניין אותן אלף' ורכבות של מזיקין שהאדם ממית בכל לילה ע"י הקיש של המטה", בפשטות כונתו למה שאמרו חז"ל במדרש במודר רביה (פרשה כ פיסקא כ) "הן עם כלבאי יקום" אין אומה בעולם כיוצא בהם, הרי הן ישנים מן התורה ומן המצוות וועמדין משנתן כאריות וחותפין קריית שמע וממליכין להקב"ה, ונעשהן כאריות ומפליגין לדרך הארץ ומתחן, אם נתקל אחד מהם בכוולם או אם מחלין באין ליגע באחד מהן מליך להקב"ה, "לא ישכב עד יאכל טרפ'" כשהוא אומר ה' אחד נאכלין המתבלין מפנוי ומלחשין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ובתרותין זהא נסמן בקריאת שמע משומרי היום לשומרו הלילה וכו'. יע"ש]

והרי שענין זה של קריית שמע על המיטה קרוי ובכוננה, יש בכוונו לומית את כל המזיקים הנז' רח"ל, ולכן צריך לקרוא את קריית שמע בכוננה גדולה ועצומה, כדי שיהיה בכוונו של האדם לעשות את התקונים הנדרשים.

ענין הכונה שכיוין בקריאת שמע על המיטה

עטרת מעת הלוות והנהגות בעניין ימי השובביים פז כה

doneh ba' cas alihoo (be'uniin seder kriyat shem u'hamisha) catav be'uniin dbari t'shur ha'kavonot (ha'gen), v'zayil, v'doneh du' l'k'zidi ci utah gamon hova lao' cel aram v'voha le'usot connotot sh'sidur rabiyo v'ui'a ul'mekomim, ci ain mi shivach le'havon ha'uniin v'hasod ul'mekono, v'leken ha'uzcha ha'yuscha la'eish asher camoni gever chalsh v'hira v'herk halbab le'havnim uzemo bag'der vah, le'usot bo'not rabiyo ha'ari'i zay'at, shivusha ha'kavona ci ha'sder asher niktov basi'utya d'shemia, v'ha'shem y'tbarak y'uordnu ul'daber cbod shmo, aman bn' hi'rzon.

א. doneh tahilat ha'bel zrik' shatdu' ci b'kriyat shem u'zot she'ata amor ul'hamsha, atah matkan' uzmek mu'oun ho'zatah zo'el shi'iza m'mek, b'ni ba'onos b'ni brazon b'ni b'shogeg b'ni b'mozir, b'ni ul'zrik b'ni ul'idi ahorim. gam atah matkan' uzmek u'dor mu'oun ho'zatah tipot ha'orez shi'iza m'mek achor sh'smash matkan' v'la'shahit uzmek ud shi'iza kol'm.

ב. v'k'ri li'takan at' col ha'nocher zrik' sh'koin shai' bo'not:

ha'atot zrik' shatc'oin sh'bchah kriyat shem zo' she'ata amor, imuto' col' oto' ha'gofot ha'tmatot ha'melbishesim la'oto' ha'nesmot she'shakha ahotem ha'stora ahorra, m'ca' oto' ha'stipot shi'iza lo'batla.

ha'kavona ha'shniyah zrik' shatc'oin u'dor, shi'hororo ao' oto' ha'nesmot ul'ha'kodesha, v'achor k'vao be'ul'mot hova c'shar col' ha'nesmot.

v'dibrim al'lo sh'hatku' l'k' b'shni simanim al'lo, zrik' shi'ivo torotim v'sororim ul'lo'ah le'ker, v'zrik' sh'talmed l'shon rabiyo v'ui'a sh'hatku' l'k' basi'utya d'shemia camah p'umim, k'ri' shao' m'mila' y'hiyu ha'dibrim v'ha'alo' s'dorim b'kol' prutim ul'lo'ah le'ker, v'ao' t'shvil v'tzeliah b'me'usa zrik'. uc'el. ui'oz.

u'el bn' y'bo'in ha'adom b' bo'not p'shotot al'lo b'utzet ha'kriyat shem, a. la'hemita ha'mizikim ha'eno'. b. shi'hororo ha'nesmot at ha'kodesha. v'ish'tadol la'kro'a at ha'kriyat shem b'bo'not ha'lev, ba'hiton ha'otot, v'ba'zil'ot ha'dut cr'oi, sel'la' y'hiya matnemim v'ci'ib' m'hamta ha'uyifot, v'ho' y'tbarak la' y'menu tov la'holkim bat'mim, v'ye'ala ha'bel la'foni y'tbarak v'yt'aleh cr'ia' niyohim v'shemanim.

שיש להשתדר לקרוא את קריית שם על המיטה קודם חצות הלילה

כו עטרת מעת הלוות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

ועי' עוד בדברי רבינו החיד"א בס' נרכ' יוסף חאו"ח (ס"י רלט סק"ב) שכתב שם, יש מי שרצה לומר דעת פ' המוד אין לברך המפיל אם היה ער עד אחר חצות ואז הוילך לשכב, ואין כן האמת אלא צדיק לברכה נכל זמן שהליך בלילה לישון. מודה"ר יעשה בכך בתשובהתו הנקדאים לחמי תודה (ס"כ א). יעוז".

וע"ע גמי בדברי הרבה דברי שלום שרעבי בתשובה (נדפסה בתගותוי על מה"ב דף סט ע"א), שכתב שם גמי הכי דעת פ' הסוד אין מקום לברכה זאת של ברכת המפיל אחר חצות הלילה. והביאו גנרי"ח בשוו"ת רב פעלים ח"א בסוד ישרים (ס"י יד) והסבירים עימיו שם בוה להלכה. וכ"כ גמי בקבוקחים כאן (ס"י רלט סק"ח) בשם החסד לאלפים (ס"י רלט אות י') שמנוג החסדים המקובלים ביירושלים ת"ו שלא לברך המפיל אחר חצות לילה. וכן כתוב גמי הגאון רבי יצחק אבולעפיה בשוו"ת פנוי יצחק (מערכת ברכות אות עז). וכן כתוב גם מהור"א מנוי בוכרנותו אליו (עטוד ס). יעוז". ועי' בדברי מוש"ר שליט"א בשוו"ת יוזה דעת ח"ד (ס"י כא) שעמד גמי לדzon בענין זה של ברכת המפיל אם יש לברכה בשום ומלאות, ואחר שהאריך שם בוה למשמעות בקודש, העלה דראוי לחשך לדברי ואחרונים ונג"ל, דס"ל שאין לברך ברכת המפיל אחר חצות הלילה, ולכן יש לומר ודפק ברכות להקל, וטוב שיאמרנה בלי שם ומלאות. ושלא כמו שבתב בספר עמק יהושע אחרון (דף קסא ע"א) שהגמנים לאמורה אחר חצות לילה, וזה מנהג ברורות וכו'. ונעלמו ממנה דברי ואחרונים הנ"ל.

ועל כן הعلاה סט דהעיקר לדינה ולהלכה למעשה, שברכת המפיל שאומרים עם הקראת שמע של המטה צריך לאומרה בשם ומלאות, ויש להשתדר נמי בכל עז שלא להפסיק בדברו בין הברכה לשינה, זולת בפסקין קראת שמע ושאר פסוקים שבසידורים. ואם עבר ודייבר, אין ברכתו לבטלה, ואינו צריך לחזור ולברך כלל. והוילך לישון אחר חצות לילה אין צריך לברך ברכת המפיל, וטוב שיאמרנה דרך תפלה ותחנה בלי שם ומלאות. יעוז".

ועל כן אף אם אדם רוצה לישון אחר חצות הלילה, כגון שרצו לו להמשיך לעסוק בילומו, יקרה קראת שמע סמוך לחצות הלילה קודם חצות ויברך ברכת ומפיל בשם ומלאות, וגם מפני שלל ידי כך התקין הוא מושלים ביותר לבו"ע, וימשיך את סדר לימונו עד שילך לישון, אלא רק שיזהר שלא להשתה ולהפסיק ברכיבור עד שילך לישון.

וע"ע נמי בדברי הגאון רבי יעקב אבוחצירה ויע"א בס' פתווי חותם עה"ת (פרשת חותת בפסקוק "וישמע הכנעני") שכتب שם נמי בארכיות בשכיה המגיעה לכתבים בענין קריית שמו שזו מועיל להשכית ולבלבול המזיקים ב"מ, וזה שם: וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך הארץ וילחם בישראל וגוי, אפשר לרמותו דיווזה והמהרhor ביום בנשים משלייט עליו המזיקין בלילה ומטמאים אותן, וחומרה טומאה היוצאה מגופו שנבראים מטומאה הדיה מזיקין ונקראים בנים ורים בנימש מהחיים, והצער שמצערים לאדם אין לו קץ, ואם נשארו לאחר מותו אין לו מנוחה כלל, והתקין להה היא התשובה והגמרה כראוי, ובכל לילה לא ישכב עד שיקרא קריית שמע על המטה כראוי, ויתודה בבכרי ובתחבוגים ובזה יחרוג בכל לילה מכמה וכמה מהם, ועל זה אמר דוד המלך לעליו השלום יפל"מ "מצדק אלף ורבבה מימין". ועל זה גם כן אמר "יעלו חסידים בכבוד ירנו על משכבותם רוממות אל בגורנות וגוי' לעשות נקמה בגויים וגוי' לאסור מלכיום בזיקים" וגוי', כל זה נאמר על המזיקין הנבראים מטפות קרי, דעת ידי קריית שמע הם נהרגים ומתחים, והנה הקריית שמע בעצמה היא הורב, והוא חרומת ההורג למזיקין, דקריית שמע יש בה רם"ח תיבות ועם שיש תיבות הוא רוממת. והנה רם"ח תיבות הואאותיות ח"מ, דעת ידי קריית שמע נהרגים ונחרמים המזיקין, וחתת שהיא ראוי ואדם הזה להיות ח"ט הוא עצמו, עתה על ידי הקריית שמע עם התשובה שעשה, עשה למזיקין חרם. והנה כוונת הפסוקים וישמע הכנעני הוא הסטרא אהרא שעליו נאמר כנען בידו מאוי מרמה לעשוק אהב, מלך ערד אותיות רעד שמכניס רעדת באדם עד שעושה עברה, ועוד ערד עם הטול גמטריה הנרע וכו', וידר ישראלי בא לרמותוadam נתעורר וזה הישראל בתשובה כראוי, וחוור להיות קורא קריית שמע על מותו ברاءו הורג המזיקים והתם, חהו וידר והוא שנדר לעשות תשובה, וזה רמה במלת וידר במילוי ר"ו י"ד זל"ת ר"ש סופי תבות עם הכללים גמטריה תשובה, לרמותו דעשה תשובה כראוי, נדר גמטריא רומ"ח לרמותו דצרכ' לתשבותו קריית שמע על המטה, שהוא גימטריא רומ"ח שבו הורג המזיקין ההם וכו'. יע"ש.

וע"ע בדב"ק בס' פתווי חותם (פרשת מות בפסוק "ויגשו אליו ואמרו") שכتب שם עוד בענין זה של התשובה והתפילה שיש בה לבטל את כל אותם המזיקין, ואף שם בא באזהרה בענין זה, שכتب שם, ולא ישכב עד שיקרא קריית שמע על המטה כראוי, בינוידי כראוי, דעת יהה נהרגו המזיקין שנבראו כמו שכותב "רוממות אל בגורנות ותרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגויים" הפט המזיקין שנבראו ממנו. יע"ש.

כח עטרת מעת הלכות והנהגות בעניין ימי השובבי"ם פז

ד. נהגים להרבות בקריאה ספר התהילים ביום השובבי"ם, שהם השבועות שקוראים בהם פרשות ש'מות ו'ארא בא' שלח יתרו מ'שפטים, ובשנה מעוברת הוא נקרא שובבי"ם ת"ת שמוספים לשבועות אלו גם את השבועות שקוראין בהם פרשות ת'רומה ת'צוה.

ריש נהגים להתקבץ ביום אחד מן הימים הללו, ועושים בו תענית דיבור הציבור, וקוראים את כל ספר התהילים ג' פעמים רצופות ועוד ח' מזמורים ואשוניים, כדי שייעלו מזמור תהילים אלו לסך של תנ"ח מזמורים מפני שיש סוד וטעם בדבר, ואם נותר זמן ביום אמורים נר מעת סליחות ותחנונים. ואפשר לעשות את התענית דיבור גם ביום שבת קודש, או לאם ברור שהוא שאין אמורים בו סליחות ותחנונים.

וביום שעושים את התענית דיבור וכל הקהיל מתאספים לקרוא בו את התהילים, רשיים הציבור לסייע את נפשם באכילה ושתייה, אף לעשوت סעודה, כגון מה שיש נהגים לעשות באותו יום ארוחת צהרים לכל הציבור, אלא רק יהרו מאד שלא יבואו לידי דיבור ושיחה בעת אכילתם. ומכל מקום אף שאסור להם לדבר בפה, יכולים הם לرمוזו ביד וכיו"ב כי רק על הדיבור יש להקפיד.

ומכל מקום בעניין האכילה, עדיף הוא שלא לעשות סעודה גדולה ביום זה, אלא יסתפקו במיני פירות ומזונות ובמה

ועכ"פ מכליל האי חווין בעניין גודל קראת שמע על המטה, ועד כמה יש לו לאדם להזהר בזה, ומכל מקום הנה יש לזרק בדבר"ק של הרוב ויע"א הג"ל שכטב והוכיר בכל מקום "שיקרא קראת שמע כראוי", דהיינו שהচיר בדברי קודשו כתוב לאמרו "כראוי" כמה וכמה פעמים, כי אכן גדול חשיבות קראת שמע להשבית המזיקין צריך שיקרא אותה בדקוק ובכוננה הרבה ובכל הפסוקים המצורפים בקריאה זאת, ובכך יגיע לכל הוכיות והמעלות הנשגבות שיש באה, וכמברא. וק"ל.

עטרת מעט הלכות ונהגות בעניין ימי השובביים פז כט

שאכלו באירוחת הבוקר, רגנרט נכוון להזהר בויה כדי שיוכלו להספיק את קריית התהלים ג' פעמים ואמרות הסליחות, ובמקום הצורך שיש איזה סיבה מיוחדת, כגון שלא להטריח את הציבור ללבכת לביהם ולהזורו שוב, יעשו גם סעודה^ד.

^ד הנה כבר כתבנו בס"ד מעניין זה של לימודי תיקון השובביים בס' תהלים השלם "עטרת פז" (בhalכות והנוגות סעיף כד ובמהנה שא), ואלו תורף דרבינו שם: הנה כבר הארכו רבתינו קדושי אר"ש הלא בספרהם מספרים הקודשים בגוף השיבותם הגדולה והנשגבת של ימי השובביים ויעו הזרם, והם השבעות של הפרשות: ט' מות, וארא, בא, בשלח, יתרו, משפטים. רמשנה מעוברת מוסיפים: ת"ת, שם הפרשות המשניות: ת' רומה, ת' צוה. עיי' בשלה (ספר שמות – שובביים ת"ת) שכטב שם, והנה רוכם היכרו פרשיות שובביים בלבד, והבאם אחריהם הוסיף עוד ביתר שאות עוד גם כן פרשיות ת"ת, ומוסף בתשובה יוסט לו עוד מן השם. ע"ש).

ובימים אלו של השובביים נוגדים לԶהענותם בהם ובו', ובממו שכטב כתב בוה נמי הלבוש (ריש סימן תרפה), וכן הוכח עניין זה נמי המג"א (בקדמת סימן תרפה) שכטב שם, יש נהגין בשנה מעוברת לקבוע תענית בכל יום ה' מפרשיות שובביים ת"ת, ו"א גם פרשת ויקהל ופקודי ואומרים שומר ישראל וכו'. יע"ש. וענין זה מוחבר כבר נמי בס' לקט יושר לרבי יוסף בן משה תלמידו של מהר"י איטרלין בעל תורת הדשן, חלק א' או"ת, עמוד קטן עניין א' שכטב שם, חכורי שרגנאג באושטראך בשנת העבר מתענין ח' תעניתות, ומתחילה פר' שמות ביום ה', ואח"ג' בכל יום ה' עד פר' תצוה. וסמן לאלו התעניתות שובביים ת"ת [שהם ר"ת מן הסדר שמות וארא בא בשלה יתרו משפטים תרומה תצוה]. ונכל שנת העבר הרבה והקROL מקובליט אלו התעניתות נחצר ב"ה בשבת וחי וכו'. יע"ש. וע"ע בספר המנגיגים לזרב אידיך טידנא (סדר פורים) שכטב שם, שיש מתעניתות שובביים ויש מתעניתים שובביים ת"ת. ע"ש.

וע"ע נמי בדברי הגרא"ח פלאגי בס' המכוב לחוים על ספר תהלים (בקדמה ר"ה ומה טוב) שכטב שם, ואם בשאר מותה השנה אין לו פגאי לגמור התהלים בכל יום, הנה בימי השובביים יתאמץ ויודרו לקידות אותן בשילימות בכל יומה ויום, כי הוא תיקון גדול לפגס הברית, כמו שכטב גמלות דרבנן (אות ז), ווסף עוד דוד בס' מדבר קידמות (מערכת ט אות ט, ומערכת אות כח). ואני נפשאי בסה"ק תורה וחיים (אות פח) רמותי בעור משדי והוא נטראיקון בשם "טהלים" ת' עלת הלימוד יתוקן מילה

ל עטרת מעת הלוות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

יעו"ש, והן בעון מי הוא נקי מעון זה, וממי יאמור וכיתי ליבי טהרתי מטהטי, ולהלאי ואולי על ידי ריבוי רשתאות תהייה לה אורה ומרפא, ובכל עת ובכל רגע לא ימש מלמדוד בהם לעת הפנאי, יותר ויותר להרבי דרכיהם, כמו שכותב בחס"ל (דף סא ע"א) וכו'. עכ"ד. יע"ש. [יע"ע נמי בס' פלא זעץ (סוף ערך סגולה) שכותב שם נמי, הדקורה ספר התהילים בקול רינה ותודה ובמחשבות טהורות הוא סגולה שיתכפרו עונונתיו, והיינו דוקא שקרה מנגן לשם שמי, וגם שיעוז רשות דרכו ולא ישוב עוד לכסלת יע"ש.]

ועיקרו של עניין שבימים הללו הוא עת תיקון פגם הבריאות ח"ז, וכבר הארכו בעניין זה נמי רבתינו המקובלים, עי' כתבי הרמ"ע מפאו (מאמר תקוני תשובה - פרק ד') שכותב שם, ובמי' יום של שובביים פ' סימני פרשיות הם שמות וארא בא בשלה יתנו משפטים שרוב העולם מתענים בהם מ' רצופים, והאעם מפורש לקמן סוף פ"ז, ראוי לכוון לתקן פגם הטפות מהקרים בכל אופן שהלכו לאבור ולא הושלמו בהם מ' יום של יצירות הילד וכו'. יע"ש. ועוד הוסיף הרמ"ע מפאו בדבורי שם (פרק טז) וכותב, ובונת למ' יום של ר' שבאות מפרשיות שובביים היא להעלות הבנים שובבים, הדינו טפין ואודרייקו למגנא שישבו אל התקון בוכות ד' יידין של שם ע"ב חלק א' בכל יום עין למעלה פ"ד. ונתיחדוימי קידיאת הפרשיות הללו לתקן זה, שבהן גלות מצרים ומרירות השבעוד והגאולה ומתן תורה והדינין שدوا סדר המrok הוכך מראש ועד סוף, וישלמו למ' יום בפרשית תרומה שהוא הקמת המשכן עילא ותוא בתוקף התשובה. יע"ש.

וע"ע נמי בדברי רבינו החיד"א בס' ברבי יוסף או"ח (סימן תרפה ס'ק א) שכותב שם בעניין זה של השובביים, הרוב הלברש בתב בס"י זה דוגנין במקומו להתענות כשהשנה מעוברת يوم ה' בפרשיות שובביים ת"ת, ונתן טעמי על זה. וכבר נודע שמנגנת תעניות אלו לתקן הקרי, וכיוצא, כמפורט בספריו מוסר וקבלה. וצריך לחתענות פ"ד תעניות רצופים, וישלים בהפסקות קטנות נבודע. ואם הוא חלוש לפחות ליתענה מ' יום רצופים, ואם לאו לא עשה כלום לפרט תיקון זה. וכותב מהר"ז זכ"ל (שער רוח הקודש דרשו ג' דף ו ע"ד) שאפי' עשה תעניות כיים כפוא איינו נחشب כי אם ליום אחד דוקא, זהה כתוב מכ"י מוד"ש ויטאל בן הרוב מהר"ז זכ"ל, ולא כדי שכתב להפוך. גם לא נזכר בדברי מהר"ז כי אם הפסקת שני ימים-שעולה ו"ך, והפסקת ג' ימים שעולה מ', ותו לא. ומנגנת תעניות אלו בכל השנים, אלא שבחשנה מעוברת מתיקן יותר כמ"ש מהר"ז זכ"ל. ובמים אלו הוא תיקון גדול לקדש עצמו במרתר לו, ואין להאריך כאן. עכ"ד. יע"ש.

עטרת מעת הלכות והנהגות בענין ימי השובביים פז לא

[רביעין זה של סדר התעניות ע"ע בדרכיו רביינו החיד"א בס' ציירון שפיר (ס"י ואות צ) שכתב שהסדר הטוב הוא שמתענה בשובביים ת"ת יומם, ובתוך הזמן עושה גם ב' הפסיקת של יומיים, שככל הפסקה של יומיים עולה ל"ז ימים. וראה עוד שם אותן צא – צג) כיצד עשה בראש חדש ובכ"ז בשבט וכו'. ע"ש. וראה עוז דגמי בענין התעניות בדרכיו הגרא"ח פלאגי בס' מועד לכל חי (ס"י כת' אות יא). ע"ש. ובמה שסייעו רביינו החיד"א בסיסים דבריו בס' ברכי יוסף (הנ"ל) "ומנהג תעניות אלו בכל השנים, אלא שבשנה מעוברת מתקין יותר במקצת מהר' זוז"ל", וכן דינה בשער רווח הקדש שלפנינו לא מצינו בדברים אלו. ושם שבכ"י של שער רווח הקדש שהוא בידי רביינו נמצא כן. וכ"כ כיו"ב נמי הרב המגיה בס' ברכי יוסף (שם הערכה). יעו"ש].

ואף החל"ה האריך בספרו (ספר שמות – שובביים ת"ת) בענין תוקף ימים אלו של השובביים וכותב בזה באורך, וביריש דבריו (שם אות א) כתוב, ועל אלה ארבע שנים שמננה, הן שמנה פרשיות של שובביים ת"ת. פרשה שמות מענין גלויות וסיגופים של ישראל, וינדרו את חידם וגנו' (שמות א יד), וכל עבדה הקשה וגנו' היה למירוק זייןך, והיא התשובה הנגלית כמו שנבאר. פרשת וארא שם יתבאר התשובה שהיא בלבד שעיה מדת אמת כמו שנבאר. פרשת בא שם תבאאר עניין העבודה. פרשת בשלח שם תבאאר עניין התפלה. פרשת יתרו שם מתן תורה. פרשת משפטים שם מתן הדיןין. פרשת תרומה שם נדבת הלב הנככל בצדקה. פרשת תצוה בעשיית בגדי כהונה לאחנן איש חסיד, שם יתבאר גמלות חסד. וסימנא מלטא, כי אלו התיבות של שובביים ת"ת, רומנים לאربع חומות תפילה צדקה תורה, כי שובבים רמו לשובו בנים שובבים, ובמה, בתיבת ת"ת, ראשית תיבות תשובה תפילה, וגם ראשית תיבות תלמוד תורה, וגם תיבת ת"ת הוא לשון נתינה רומו לצדקה וכו'. יעו"ש.

והנה אמנם דהעיקר אשר נזכר בדברי רבוינו ז"ל בענין הימים הללו, הוא עניין התעניות שמתענים בימים אלו של השובביים, ועי' נמי בדברי מרן רביינו יוסף קאורי בספר מגיד מישראל (פרשת בשלח) ש' שם, אור לט"ז בשבט, ה' עמק וכו' וכל אשר אתה עושה ה' אצליות, וצלייח רק כי תדבק בי ומתוותי ויראתי ואיברך יהיו מhana שכינה וכו', והנה אמרת להתעניות בשבועות הללו של שובביים וכו', כי האמת שהתענית בשבועות אלו הוא חשוב ומקובל ומרוצה מאד, אבל צריך שתזהר מלחשבי יצרך נמאכל ובמשתה וכו', כי אין לאדם ליהנות מזה העולם כלל ועייר ואפי' בשעה שזו אוכרא לאכול ולשתות וכו'. יעו"ש.

מקורי ימי השובביים הוא לקרוא בו את ספר התהילים

מכל מקום גם מעיקרי עניין זה של ימי השובביים הוא קריית ספר התהילים, לקרוא לוימר בומרות התהילים, ובכך למד ערכיהם, להכיר את כל המוקים וכו', ועי' נמי בש"ת זביה יציב חיו"ד (סימן קלו' אות ה) שבtab שם, ולזה בימי תשובה האלו של השובבים יש לעשות בם תשובה ולזרות בקריאת התהילים, דلفמ"ש בס' ייטב פנים [לימי השובבים וריש אותן ה רמו ואלה שמות בני ישראל' באים (כי הלא רק גוטס) מצרימה הוא ר"ת שובי"ם, וס"ת של מצרים'ה את יעקב איש וביתך באלו הוא תשובה עי"ש. וס"ת שמות בנין ישראל הבאים הוא תלמים, וידוע מספה'ק ברמו תלים דוקא [עיין להחיד"א בריש יוסף תהילות במלעת אמרית תהילים אותן ח' ואט נזכר גם ס"ת ואלה הרי וזה תהילים [עיין דברי יחזקאל פרשת שמות], וכן שמות בנין ישראל הבאים מצרים'ה את ס"ת תהילים, וידוע מ"ש שב' פעמים ק"ג מזמור תהילים כמנין כפר [משה אפרים ס' תקפא ס"ח], ובכיתר שאט לדיבא מידי דלא רומי באורייתא. ע"ש. וכן הביא נמי בס' דברי יחזקאל עה"ת (פרשת שמות) כי המילים "שמות בנין ישראל הבאים מצרים'ה", הוא ראשית תיבות: "השבים", וגם הוא סוף תיבות: "טהלים", לרמות על העניין הגדול שאמרית תהילים הוא מסוגל מאד לתיקון פה"ב, ובפרט בימי השובביים יש להזכיר בוה לומר תהילים. יע"ש.

והנה נוגדים לעשות ביום אחד של השובביים يوم מיוחד לקרוא בו את תהילים, והיינו שקובעים יום אחד מימי השבעה, ואפילו את יום שבת, לעשות בו תענית דיבור כל היהי בולו וקוראים בו את ספר תהילים ג' פעמים ושוב תווורים לקרוא עוד את ח' מזמור תהילים הראשונים, כדי שיעלה להם סך הכל למינן תנ"ח מומורם, ועי' בוה נמי בס' קונטרס היהיאלי (בית השם, ערך תענית דיבור אותן ד, דף ע"ב) שהבאה שם את כל הסדר הזה באורך, כתוב שם עוד, תהילים כולו יקרא שלוש פעמים בזה אחר זה, ועוד שמונה מזמורים הראשונים, שככלליהם עולם לתג'ת, בקיאה וגונאה מילה במילה ובגוניהם ובשםחה. יע"ש. ועי' עוד בס' בקונטרס היהיאלי שם (בහערה א'ota) שדארכ' בענין התג'ת מודיע קוראים מזמורים כמנין זה, ובאמת עיקרו של עניין זה הוא שדוגא שם הקליפה של פה"ב ח"ז שבאים לתקן בימים קדושים אלו, ומכל מקום זרב שם כתוב בענין זה כמה וכמה רמזים, ועוד כתוב שם, דינה יש לرمנו בעניןamar הפסוק [איוב לו טז] "זונחת שלחן מלא דשן", שעל ידי קריית תנ"ח מזמורים אלו העולם כמנין נח'ת, לא יחסר לו מזונות, שכמו שהتورה היא מזון הנשמה ועל ידם יזכה אליה,

עטרת מעת הלכות והנحوות בעניין ימי השובביים פז לג

הו הוא הדין שע"י יזכה ג"כ לМОון ונוסף בנתוחובשלות, וזה יהיה ג"כ על ידי קריית התהלים במנין נח"ת הנרמזים בשמות המהקרים שם. וגם יש בעניין קריית תנ"ח מומרים אלו, רם לנאמר בפסוק [קהלת ט ז] "דברי חכמים בנחת נשמעים", והיינו לעניין חכמת הסוד, שיש לכזין בשמות הקדוש העולמים מנין זה של תנ"ח. יע"ש.

ועל"פ חווינן דעיקר עניין קריית מומורי ותהלים בימים אלו של השובביים הוא במנין תנ"ח מומרים, לקוראם בכת אחת, והיינו לקרה התהלים כלו ג' פעמים בות אדר זה, ועוד ח' מומרים ראשונים.

שנוהגים לעשות בעת קריית תהלים ביום השובביים תענית דבר

והענין לעשות תענית דבר בימים אלו של השובביים, הוא משום דברית הלשון והוא אכפון כנגדי בית המעוור, וכמו שכתב אגר"א בפירוש לספרא דצניעותא (פרק ג). יע"ש. [ע"י בזה נמי בס' פתוחי חותם לטהר"י אבחצירה ויע"א (ריש פר' חותם עה"פ כל פתוח וג') שכתב, שכן התורה הקדושה הוציאה את עניין העורה בלשון "ילא יראה בן עדות דבר" "דנבר" לשון דברו, כי דע"י הדברו נפוגמה גם העורה. ולכן צריך שישמור פיו שפירה כראוי, ובזה ימצא מזחה מצד הפה ומצד הברית. יע"ש. ועוד כתב בזה בכמה וכמה מקומות, ועי' עוד נמי בדנרי קודשו כתוב לאמר בס' פתוחי חותם עה"ת (פר' מטה על הפסוק "ויגשו אליו ואמרו") שכתב שם, אפשר לרמזו דהנה ידוע והסתומה היוצאה מן האדם הוא עון פלילי עד מאד, ומהטפות היוצאות ממנו נבריאו חייקין ומשתייתים והם הנקראים נגעי אדם, והתיקון להה דרך עניין גדול ואזהרות גדולות ושמירה גדולה לאין קץ וכו', ושומרו כל איבריו מלפגוט שום אבר, ובפרט שמירת פיו ולשונו, שני בריתות הם ברית הלשון וברית המעוור, וכשיפוגם ברית הלשון נפגם ברית המעוור, ולא ישכב עדו שיקרא קריית שמע על המטה כראוי, בזיהוי כראוי, דעל ידה נונרגנו המזיקין וכו'. יע"ש].

יראה עוד נמי בס' מגלה עמוקות על התורה (פרשת בhor) ד"מילה" הוא ר"ת מה יתרכז לבעל הלשון, משום דברית הלשון וברית המעוור חד הוא. יע"ש. וראה עוד נמי בדברי חז"ה שער האותיות - אות ש' שתיקה אות ג' שכתב שם, הנה בפה יש מוצא של כ"ב אותיות, ונאמר "ולא יראה 'בן' עדות ובר", לא יהיה הדבר לבטלה כי הוא ערווה, כי שם שתי בריתות ברית הלשון וברית המעוור מطنות זה בגדר זו, וכמו שאין להוציא ורע לבטלה חס ושלום כן הדבר לבטלה הוא גם כן ערווה. והוא "אל תתן את פיך להטיה את שרך" (קהלת ה ז), כי הדבר מביא לחטא הבשד שהוא ורע לבטלו, וכמבואר בוחר

לד עטרת מעת הלחכות והנהגות בענין ימי השובביים פז

זהבָא בראשית חכמָה (שער הקוזחה פרק יא), וכן מבואר בשער הקוזחה (פרק יז). יע"ש. וכן גוררים בימים אלה של השובבי"ס הוא עת תיקון הברית, לעשות בו נמי תענית דבר בעת קריית התהלים. וק"ל.

שאפשר לעשות תענית דבר ביום שבת קודש

והנה אף העושים את יום קריית התהלים ביום השובבי"ס ביום שבת קודש, אין שום מניעה מעיקר והין לעשות בו תענית דבר, ואדרבה הר' אמרו בירושלמי מסכת שבת (פרק טו ה"ג) אמר רבי חנינא מזוחק حتירו לשאול שלום בשבת. וכן הוא נמי בתוספת שבת (קיד"ג ע"ב ד"ה שלא יהא). יע"ש. ומتابאר מהכי ולאין אסור בו. אלא רק יש עושים את יום זה של קריית התהלים ביום השובבי"ס ביום החיל כי רוצים לעשות ביום זה גם סליחות ותחנונם, וזה בדור דאין לעשות בשבת. אבל קריית התהלים ותענית דבר בודאי ודרשאים לעשות אף בשבת. זה ברור.

והנה כאמור לעיל יש נהגים נמי לחתונות ביום אלו של השובבי"ס, וכך עושים את אותו היום של התענית דבר שמשיים בו את כל ספר ותהלים באמצעות השבע כד' שיכללו לחתונות באותו יום אף תענית של אוכל ושתיה, ושהואמרם באותו יום נמי סליחות בסדר הסליחות שעושם בחודש אלול והימים הנוראים, מכל מקום עי' בדברי מורה' שליט"א בשו"ת יביע אומר חלק ב' (חאו"ח סימן כה אות יב) שבכתב שם, שככל הוצאות שאינן חובה כגון תעבירות שובי"ס וכיו"ב, אין להם לת"ח או מלמדי תינוקות או פעולים לחתונות, שימושים נמלאתם שמיים, או משומח שיש גול. ועי' בברכ"י (ס' תקעה סק"ב) שבכתב, שאפילו למי שמחמיר לת"ח שחתטא, שציריך לחתונות לכפרת עונתיו. אין להחמיר במלמדי תינוקות כיון שימושם בלימוד התיקות וחשב טובא, וגם הו גול הרבה. יע"ש. ונראה זה היה לפחות פקידים דאייכא חשש גול. וכראיתי בירושלמי (פ"ז ודמאי). ובענן תלמיד חכם הנה הרבה רוע אמרת (חאו"ח ס' פט) כתוב שאפללו החוטא בעבירות חמורות, אין לו לישב בתענית, אם גורם לו ביטול תורה עכמת"ד. יע"ש. וע"ע נמי במש"כ בשו"ת יביע אמרת ח"א (חיז"ד ס"ס י"ד) שבכתב שם, שבודאי שאין לת"ח להחמיר ולהחנות כשןפל מידו ותפלין. יע"ש.

ולכן בענין זה של התענית צריך להתבונן ולכלכל מעשו במשפט, מכל מקום בענין זה של קריית התהלים, בודאי ובודאי דשפיר יש לעשות את הסדר הזה של קריית התהלים ג' פעמים וכו', ואף תלמיד חכם השוקד על תלמודו ביום השבע, נכוון והוא שיקבע אותו נן השבות ויעשה בו בסדר זהה לקרוא את התהלים נמשך ג' פעמים וכו', וככבר כתבנו

עטרת מעת הלכות וההגות בעניין ימי השובביים פז לה

לעיל דף ותלמיד חכם העוסק בטורגה ושודך על תלמידו, אין לו לקרוא תהילים ממשום דודי לדידה ביטול תורה באיכות וכו', מכל מקום בשבת קודש שפיר יש לו להקדיש זמן לקרוא בספר תהילים. ועל כן כך יעשה,ליקים את הסדר זהה לקרוא תהילים ג' פעמים וכו', ביום שבת קודש, וכן יעשנו נמי מלמרי התינוקות והפועלים, שיקראו וייעשו את הסדר הב'יל של קריית תהילים ג' פעמי' עם ח' מומרים ראשונים כדי שיעללה לו כמנין תב'ח וכו', ביום שבת קודש שאוזם פגנויים ממלאכיהם. וק'יל.

וע"ע נמי בשוו"ת דברי ציבח האה"ע (ס"טן מא אות ח) שכתב שם, בדברי יחזקאל עשה ספק גדול לעניין קריית תהילים בשבת ט"ת "זאהה שמות", ובוראי ראוי מאד לנוהג כן בכל שבת, ומכ"ש ביום השובביים, לגמור בשבת כל ספר תהילים. ובכל יום ויום לומר תהילים לומר ערכאים ולהכרית כל הקוצאים והוחותם, ולכל הפתחות עשרה פרקי תהילים. ומה טוב היה שהבעל תפלה יאמר קודם ותפלה עשרה פרקי תהילים ויה"ר עם י"ג מרות של רתמים וקדיש לאחורי וכו'. יע"ט.

סדר התקון של ימי השובביים

וכאמור יש לנויגים להקדיש יום אחד נימי השובביים אשר כל הציבור נקבצים בו וקוראים את תהילים במשך שלוש פעמים, וחוררים שוב לומר את ח' פרקים ראשוןים, הנה כבר האריך וכותב בסדר הלימוד הזה בס' שיש יצחק למחר"י אלףיה בעל ט' קונטראס הייחאי (ענין סגולות תהילים ותענית דיבורו) והביא שם מקונטרס רחמי אב (ס' גז, דף ז ע"ב) שכתב שיש קבלה מרבניו אלמלך, כי האומר ביום אחד שלוש פעמים כל תהילים, זה חשוב ב晦ונית שבת לשבת. וגם שמוועה שמעטנו בשם תלמידיו הקדושים מהר"מ מדור מענוב וצ"ל, כי הגומר שלוש שפעמים ביום אחד כל תהילים חשוב חרב וכחנית חדה נגד היצר הרע, אך הכלל דעתו (שו"ע ס' א סעיף ד) כי טוב מעט בכוונה מרבה שלא בכוונה. יע"ש. והוסיף וכותב על זה מהר"י אלףיה: ואני אומר שבגמר השלוש פעמים של ליטמו תהילים צריך ללמדו עוד שמונה מומרים ראשונים עד סוף "ה" אדוננו מה אידך שמן בכל הארץ", וגם "מזור לזרד הבו לה" וגו', עברו השמונה עשרה אוכרות שבו, הורמו לת", וכך עשיינו לעבדתו יתרברך שמו אמר בשנת תרפ"ב, כשלמדנו והתקן בשלוש הומנים בראש חדש שבט'ו בו ובלי' בו שואה א' דראש חדש אדר וכו'. יע"ט.

טעם קריית תהילים ג' פעמים וחוספת ח' פרקים לאחר מכן שיעללה כמנין תנ"ה

לו עטרת מעת הלכות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

ובהערה (שם) ווסיף הרבה וכותב בענין זה של קריית התהילים ג' פעמים, וויל; ואף על פי שדברנו נועם אלימלך לא גילה לנו טעם לירז זה [של אמרית התהילים ג' פעמים] בכל זאת הינה אנה ה' לידי ומצעתי רמזו חשוב לטעם קריית התהילים שלוש פעמים ועם השמונה מזמוריהם או יעלו במספר תנ"ת, רמזו למחילה כל העונות וגעשו הלומדים כבריה חדשה ובחתון ממש שנמחלו להם כל עונותיהם. ועי' משפט זדק על התהילים (אות פו) יש תנ"ח מהנות מלאכים במנין שחקים, ממנינים לקלס להקב"ה על שפתה חתון. ע"ב. ואולי להז ציריך למלמד רתוילים שלש פעמים ושמונה מזמוריהם שעולים תנ"ת, בנגד המהנות הנוכחות לעיל, כי אתרי הרוזר תשובה ותרטה, ע"ז זמירות אלו הנקראים ומיר ערייצים והם כורתים כל החותמים והקוץים והמקטרגים שנבראו בחטאינו, ומבטלים אותם וננותים כה לתנ"ח מהנות שכינה לקלס לקורשא בריך הויא, וכמכוחם הקב"ה מתמלא רחמים על ישראל ומבטל מעלייהם כל מין כעס ורוגג, ופונה אליהם ומשפיע להם כל טוב.

עד יש רמזו אחר בס"ד, כי ידוע מש"כ הורב זיל; כי לבשי נצח הווד יסוד דאמא המתלבשים תוך זעיר אנפין ונעשים מוחין אליו, הם שלשה שמות אה"ה העולמים במלאם ביורי"ן באלי"ן בההי"ן גמatria תנ"ה, ועם כללות השלשה שמות הנוכרים לעיל עולים תנ"ח. וידוע כי ע"ז חטאינו של האדם מסתלקים האורות, וזה הקליפה מתגבר ועולה למעלה מקומו ושולט על הלבושים הנוכרים לעיל, ע"ז ווור מקדש מלך פרשת בראשית דף פג ע"ב) בענין חטא אדם הראשון: ואבדו זיהרא על הא דהוה תפיא לעילון (ע"ז חיים דפוס החדרש קלפת נגה קיג ע"א, והשامل פו ע"ב, נחר שלום בכ"ד, הקדמת ברכת המפיל, ע"ז חיים שער כב, עצם מעצמו לבושי נצח הווד יסוד וכרי וע"ז בכמה מקומות בנדון זה בזובי הרב). אשר על כן ע"ז לומדו התהילים לנזכר לעיל שעולה תנ"ח, או ממשין האורות שנשתלקו ומפריד הקליפה מהלבושים שעולים תנ"ח נזכור לעיל, וחזר הדבר לאיתשו דואשון לפני החטא. וזה מה שאנני ה' לרמא וכו', יע"ש.

וע"ע בדב"ק בס' שיח יצחק (שם) מה שהביא עוד מסדר הנהגת הלימוד של "תיקון השובביים", ובעה"י למן בדברינו בספר כאן הבנו את כל הסדר הנזכר לעשות בעניין תיקון זה, והוא על פי דמבראר בספר שם. יע"ש.

בענין אכילה ושתיה ביום שעושים בו את התענית ויבור

עטרת מעת הלוות וההגות בענין ימי השובביים פז לו

זהגה בענין האכילה ושתייה בעת התענית דברו, כתוב כוה בשו"ת ויען עמוס לנט"י עמוס הכהן (חאו"ח ס' ח) ותשובה זאת כבר נזכרה מוקדם בירוחון אור תורה (וחשון תשלי"ז ס' סז) והביא לצד שם רעדף שליא לא יכול ארוחה שלימה כארוחת הצוראים שיש בה התענוגות, וכן הביא לדקדק שם מכלל דעתך מהר"י אלפיה וצ"ל שיסד את סדר התענית דיבור וכותב בדבריו בקובנרטס הייחילאי (בסדר היום של התענית דברו) וכותב שם, התהלים כלו ג' פעמים בהה אחר זה וכו', ובכל פעם באلفא ביתא ישטו כוס תה או קפה. ויש כתוב שם, גוזצה לאוכל בנוקך ושתייה נחשב לו לתענית מצווה לבני ביתו וכו'. ע"ב. ויש לדקדק למה כתוב בבוקר, ולא כתוב סתם הרוזה לאוכל, אלא דדיין בלשונו הטהור שבויום זה אין רשות לאוכל רק בפרק קודם הסדר הזה, ותו לא. ולכן לאו שפיר עבדי מה שאוכלים ושותים עד באמצעותם לימי התהלים מלבד כוס תה וקפה. עבת"ד. יע"ש. ואולם בירוחון אור תורה (הנ"ל) דגנון נאמ"ז ס"ט עמד להעיר על זה וול': אמרת בגין הדבר שבעוב"י תונס לא הקפיד לאטאל ארוחות צוראים בתענית הדיבור וכן בגין אכלאMari ויל' [דגנון איש מסליח ויע"א], הייתה כי שמש בית הבנתה שהיה המוציא והמביבא לא היה מתענה תענית הדבר, והיה מבשל ומclin השולח ערוך מכל טוב בעורת בית הבנתה, וכל הלומדים באים ואוכלים שם בשתקה גמורה, ואולי טעם בעל קובנרטס הייחילאי זיל' בזה משומם קדושות בית הבנתה שלא לאוכל בפנים, או שחשש שהוא יבואו לידי שיזה ורמיזה וכו'. עב"ד. יע"ש.

ומכלל דבר"ק אלה מתברר ומתברר דפסחא לי' למ"ר דאין קפidea בענין זה של אכילת סעודה כארוחת צוראים ביום שעושים בר את התענית דברו, אלא שיזהו שלא לדבר בעת האכילה דברים בטלים. וכן אם יש טבה לעשות ארוחות צוראים, כגון שעיל' די' בר יוכלו האנשים להשר במישר היום כלו נבית הבנתה ולא יצטרכו ללכת לבית לסעוד את ליבם, וכל כי"ב, שפיר יכולם לעשות סעודה של ארוחות צוראים ביום זה שעושים בו את התענית דברו. וזה ברור.

(ובענין האכילה בבית הבנתה, עי' עוד בא"ח (מערכת בית הבנתה אות מ) שקרא שם גנו על אשכנזים שבעו, שאוכלים ملي מזונות ושותים יי"ש ביום הירושיט של גנפטור בבית המדרש, שהוא מקום המינוח לתפילה בלבד, דהיינו אין לאוכל שם. אבל מ"מ שב באמצע דבריו בשם האמורים, שיש בה תיקון לנשחת המת, שהברכות וענית אמנים מעלים נשחת המת. עיין שם. ועי' זהה נמי בתשובה קרן לדוד (ס' לו) באמצע תשובה (ד"ה אלא) מזה. ע"ש. ועי' זהה נמי בשו"ת מנהת יצחק חלק ו (סימן קלה)

לח עטרת מעט הלוות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

ה. יש נוהגים לחתענות במשך ששה שבועות אלה של ימי השובביים, וمتענים יום אחד בכל שבוע, שבשבוע הראשון בתענים ביום א' של השבוע, ובשבוע השני מתענים ביום ב' של השבוע, ובשבוע השלישי ביום ג' של השבוע, וכן על זה הסדר, כדי שיעלה להם שצמו במשך כל ששת ימי השבוע, ובשובביים ת"ת חורפים לצום ביום ראשון וביום שני. ויש

שעמד הtam נמי בעניין מה שנותנים מאכל ומשקה בעת הייאזיט, וכאשר כתב בספר שער האמונה (הוועתק בכמה ספרים) בשם ספר חסר לאברים (על משלניות בהקדמה), ח"ל, כאשראו צדיק הדור התשאות כת שבא לעולם, והזר אלש ומתרעם והלך זיין בכתם כלל לחתענות ולסנגו את גופם, ע"כ המליך עצה לה ולא התענית, וזה דבר חזיה לכל נפש, לקיים ביום הייאזיט מצות זיקה והבנתה אורחות בתנורות אנשיים יחד לסעודה באთורת וריעות, כמ"ש בספר התהים, בבעודת מריעים מקיים הכנסת אורחות, ולעניהם נקרא בשם זיקה ע"כ, וסימן ע"ג, דומה נשתרבב המנגג שאפילו עני שבישראל, שאין בכתו לשעות סעודה ביום הייאזיט, נתון תיכון, ובזה מקיים מצות זיקה, כאשר שמעתי מחותני היישש והגביד זרב ר' אשר אנטשייל ז"ל, ששמע מפה קדוש של סנא קדישא הזקרא שפאלער זידע נבו"ט ז"ע, שהו זוא זיקה אמרית, כשנותן איזה דבר לשאות יען כי בזה מחזק את לבו ומשיב את נפשו, ונודע מאמר זו של כל המקדים נפש אותה מישראל וכו'. יע"ש. והרי במקום שיש בו צורך הצד מצוה ספר מקלין בעניין האכילה בבית הכבשת. וק"ל.

רמייה בעת תענית דיבור

ובעניין רמייה בעת התענית דבר נשאל בוה בש"ת ישכיל עבוי ח"ז (חאי"ח סי' לח אות ז) אם יכולם לרמז ביד בתענית דיבור אם נזכר לאיזה דבר, והשיב, הנה לא מצינו שנאסרה הרミיה רק בק"ש תפילה, והרי המנגג בתענית הרכור שמכבדים אותו בברכות מיני מונות קפה וטיי וЛОקחים וمبرכים בשתייה מה שלא יותר בזמן התפלה אפילו בומירות, דעיקר התיכון הוא שלא יפסיק בשתייה בטילה באמצעות הלימוד עד שיגמור כל הג' פעמים של כל התהלים, וגם שלא יטיח דעתו מעניינים אחרים. יע"ש. וא"כ מתבאר דפשיטה אליה דאי שום קפידה בזה לרמות ניד וכיו"ב בעת התענית דיבור, כיוון דעיקר הקפidea הוא שלא להשיך בפה דברים בטלים. וכן ברור.

עטרת מעת הלכות והנהגות בעניןימי השובבי"ם פז לט

שמתענים רק יומ אחד בכל ימי השובבי"ם, ועושים באותו יום רצנית דיבור וסליחות.

והעושים כן להתענות ביום השובבי"ם, צריכים לקבל על עצם את קבלת התענית ביום שקדם לכך בתפילה המנוחה, שקדם שיעור רגליו בתפילה העמידה, יאמר בפיו את נוסח היה"ר שהביא מラン בשו"ע (ס"י תקסב ס"ו), והוא מוזכר גם בסידורים, וכן הבנו אותו בעה"י בספר כאן). ואחריך להוציא בשפטיו את קבלת התענית, ובדיעד אם קבלו עליו בלבו בלי להוציא בשפטיו נמי מהני.

ומכל מקום המתענה צריך להזהר מאוד שלא ימעיט חילתה בעבודת ה', עקב תעניות אלו, ועל כן הלומד תורה אין לו להתענות, אלא במקום זה ירבה בלימוד ובعمل התורה הקדושה, ויעשה תענית דיבור בעת הלימוד, ורבה תורה מרבה חיים.^ג

^ג עניין מתענית ביום השובבי"ם החכר כבר בדברי רבותינו הקדמונים, ע"י ב"ק ט' יושר תלמידו של מהרי"י איסטלאן (חלק א – או"ה עמוד קטנו עניין א) שכתב שם, וכורני שהמנוג באושפץ בשנת העבר מתענין ח' תעניות, ומתחילה פ' שמות ביום ז' ואח"כ בכל יום ה' עד פ' תצורה. ומן לאלו התעניות שובבי"ם ת"ת [שם ר"א מן צדר שמות וארא בא בשליח יתרו משפטים תרומה תצורה]. ובכל שנת העבר הרבה והקהל קבילים אלו התעניות בחזרה ב"ה בשבת ויתר. ומתנה אם בא יו"ט ביום ה' שיתענו ביום קדום יומם ה', ולמד שיש לו ר' שעוט אין צורך להתענות, והוא תנאים כאלו. זורני שהוא מתענה ביום דשובבי"ם ת"ת ע"ג שיכל למן ד' פשיטם לצדקה, והוא יוד למתענות בע"מ שאכל צונן בלבד בש"ה. יע"ש. וכן הביא נמי בספר המנגנים לרבי זק אייזיק טירנא (תגנות המנגנים פורים אוחז) שכתוב, בעבור רגילין לקבע תענית מן שובבי"ם פרשת שמות וארא בא בשליח יתרו משפטים, ו"א גם ת"ת פ"י תרומה ז'. וכל יומם ה' מתענין וקורין פרשת השבוע שחרית ואומר שומר ישראל וכו' נהה ויחיל זורשו ועננו. יע"ש.

מ עטרת מעת הלכות והנחות בענין ימי השובביים פז

וע"ע עד גמ' לריבינו החיד"א בס' ברכי יוסף חאו"ח (סימן טרפה ס"ק א) שכתב, הרבה הלובש כתוב בס"י זה דנווגין במקומו להתענות כשהשנה מעוברת يوم ה' בפרשיות שובביים ת"ה, ונתן טעמיים על זה. וכבר נודע שטנה תעניות אלו לתקון הקרי, וכיוצא, כמפורט בספרי מוסר וקבלת. וצריך להתענות פ"ד תעניות רצופים, וישלים בהפסקות קטנות כנדיע. ואט הוא חלוש לפחות לפחות יתענה מ' יום רצופים, ואם לאו לא עשה כלום לפחות תיקון זה. וכתב מוהרץ' זצ"ל (שער רוח הקודש דרוש ג דף ו ע"ד) שאפי' עשה תעניות ביום כפור אינו נחשב כי אם ליום אחר דוקא, וזה כתוב מכ"י מוהרץ' שWESTAL בין רב מוהרץ' זצ"ל, ולהלא כמי שכתב להפוך. גם לא נזכר בדברי מוהרץ' כי אם הפסקת שני ימים שעולה ו"נ, והפסקת ג' ימים שעולה מ', וזה לא. ומגנוג תעניות אלו בכל השנים, אלא שבשנה מעוברת מתיקון יותר כמ"ש מוהרץ' זאל"ה. ובימים אלו הוא תיקון גדול לקdash עצמו במתור לו, ואין להאריך כאן. יעוז. ועי' עוד בדברי לריבינו החיד"א בס' ציירון שמר (ס"י ו' אות ז') שכתב, שהדר הUMBRO גוא שמתענה בשובביים ת"ת יום יומ, ובתונן הזמן עשו גם ב' הפסקות של יומיים, שככל הפסקה של יומיים עולה לו"ך ימים. וראה עוד שם אות צא – צג) כיצד ישנה בראש חדש ובט"ז בשבט וכו'. ע"ש. ומכל מקום נראה שางם בשנה שאינה מעוברת שאו הוא מן ראי ומוסgal יותר כמ"ש תענית, ובציירון שמר דיבר על שנה מעוברת שאו הוא מן ראי ומוסgal יותר כמ"ש לריבינו החיד"א בברכי יוסף (גן"ל). וראה נמי בדברי גרא"ח פלאגי בס' מועד לכל חי (ס"י כח אות יא). יעוז. וזה ברור. וראה עוד נמי במשנה ברורה (סימן טרפה ס"ק יח) שהביא שם גמ' את עניין זה של להתענין בשובביים. יעוז.

وعי' עוד בלבוש (ס"י טרפה ס"א ד"ה יש מקומות שנוהגים בשנת העיבור וכו') שהביא עוד טעמיים לצום ביום השובביים, והטעם הוא מפני שהשנה ארוכה שיש יותר מחצי שנה בין בה"ב דמראחון לבה"ב دائיר שם ימי תענית וכפירה לישראל, לכך מתענה ח' ימים כנגד החדש העיבור וכו', ועוד טעם כי רואו Kadmoniyo שהנשים מרם עבירות היו עלולים להפיל עוברים בשניהם המעוברות ותקנו להתענות וכו'. יעוז. ומכל מקום כאמור עניין תעניות אלו של ימי השובביים בעיקם הם לענין תיקון היטוט, מפני שבנסיבות אלו קוואים בתורה על שיעבוד בני ישראל במצרים אשר על ידי זה בירור הניצוצות בענין תיקון היטוט. ובענין שהביא חז"מ פגנו (מאמר תיקוני תשובה – פרק ד) שכתב, ובמ' יום של שובביים פ"י סימני פירושי' הם שמות וארא בא בשליח יתרו משליטים שרוב העולים מתענים בהם מ' רצופים, והטעם מפורש לקמן סוף פ"ז ראיו לכוון לתקן פגם הטיפות

עטרת מעט הלכות ורנהגות בעניין ימי השובביים פז מא

מהקרים בכל אופן שהלכו לאבד ולא גשלמו בהם מ' יום של יצירת הולך, ותקון בד' יוזין של מלוי ע"ב וכו'. ויבקש רחמים על זה כפיacho והוא סוד שוכן בנימ שובבים פ"י הבנים שנמסרו לקליפות בעוננו נעשו שוכבים ישובו אל הקדושה. יע"ש.

וראה נמי בס' פרי צדיק לרביינו צדוק זבחן מלובלין (פרשת ויחי – אות טז) שכתב שם, הנה כתיב "שבת בשבתו" שכל שבת יש לו קדשה מיוחדת והוא קדשות הפרשה שקורין בה, ובשבת זה נשל פרשת ויחי שקורין במנחה פרשת שמות שנאמר בה "וימות יוסף וכל אחיו", וזה אחר פרשת ויחי שנוסכָה בה ענין בנים קדשות ישראל ונשלם בפרשה זו על ידי תולדות הי"ב שבטים, והעיקר על ידי יוסף כנסלים בבחינת קדשות הברית וזה היה דייקא בשעת מותו, כי כל זמן שהאות חי אין לו עד בירור שיתה נשלם בענין שבא לעולם^ג וא"כ מה שקוריאין במנחה בפרשת שמות שהוא תחילת התקון לקדשות הברית שהוא שלימות קדשות ישראל. והבעד מהתיקון בפרשת משפטים שהוא סוף שובביים בפסוק, כי תקנה עבד עבוי כדיוע מהאריזיל. כי עיקר עבדות מצרים היה לתקן פגם הברית ועל ידי זה וכולם תורת וכתיב, כי לי בני ישראל עבדים וגור. ובפ', כי תקנה וגוי, הגם שאמרו (קידושין כב ע"ב) אוון שמעה וכו', כי לי בני ישראל וכו', עם כל זה זכה על כל פניט להיות עבד עברי והוא גם כן בבחינת התקון הנזכר. יע"ש.

וע"ע בשווית דברי יציב תאבה"ע (סימן מא אות ו) שכתב שם בארכיות בעניין התענית ביטים אלו של ימי השובביים שהוא תיקון גדול וכו', והוסיף וכתב על זו, ולזה חיבור גמור בימי השובביים, למי שיודע שתטה באלו החטאיהם, לשוב להשם בכל לבבו ובכל נשפו ובכל מאודו ולקבל עליו תורה לשמה. ובדרכי חיים מהר"ח ר' רפאל (שהיה משב"ק אצל חד"ת, אשר היה בנש"ק והדר"ח כבدهו כאשר מבואר במכתבו עליון, והוא חשוב גם אצל בני הקדושים, ודכירנא כמה חשיבות היה לו כשבא להסתופף אצל כ"ק אמא"ד ויע"ע על הדמים הקדושים וכו'פ), בתתנוגות (אות קיז) מביא שאמור רבינו, שבשוכבים מותר לאדם לומר שמתענה ולא מחוי כיורה כיוון שהם יבאים להתענות.

אולם אה"ב הוסיף וכתב שם, אבל עונתינו הרנים כשל בוחינן, ובעה"ד היא גיורת שאין דוב הציבור יובילן לעמודה בה. ועוד"ז בדברי יחזקאל (ריש שמוטה) שר"ת מן שמות בני ישראל הבאים מצרים הוא השבויים, וסוף תיבות תהליים, ואמרו משמו של הה"ק מהר"מ מטשרגאנבעל שסgoalה להתענות בעש"ק, ובש"ק יאמר תהליים עי"ש. והנה דבריו בסודן של דברים לתקן המדה הקדושה, אכן לבוש או"ח (סימן

מב' עטרת מעת הלכורת והנהגות בעניין ימי השובביים פז

תרפה ס"א), יש מקומות שנוהגן בשנת העיבור לקבוע תענית בכל יום ה' לפרשיות שובביים ת"ת וכו', וכן מנהג העולם לחתונתו בה' בשבת, ולהשלים התענית עד צה"ב, ולקירות ריחל עם סדר הסליחות לשובבים בסדר של מזר"ם וטotta וכמנוגן זמן קדום.

ולזה מי שיודע באמת גמור שלא ירגע בתעניתו שהוא מעונה, מכח קודשנות השבת קודש, והתענוג במה שגופו לא מושל עלייו והוא מתגבר עליו בשםתה הרבה, ויזמר ויתן שידות ותשבחות בתפלה ואחר תפלה, יתענה בע"ש וכדור"ם מטשענאנאבעל, ואם אפשר לתענה בה' ובע"ש. אבל אנשים כמוינו פשוטי עם אשר יצירנו מושל בנו וכוחינו בשל בעוה"ר,esi"ת יוכינו להתענית ביום ה' ולקריות ריחל ולומר טליתות, אולי ישב הש"ית ויאמר פדערו מרדת שחת, ונוכה לתשובה שלימה קרואוי וכונכון. אבל לומר תהלים בשבת, שבדברי יחזקאל עשה סמך גדול לזה מס'ת אלה שמות, בודאי רואי מאד לנוהג כן בכל שבת, ומכ"ש בימי השובבים, לגמור בשבת כל ספר תהלים. ובכל יום ויום לומר תהלים לזרעים ולהברית כל הקוצים והחוויים, ולכל הפחות עשרה קפיטלך תהלים. ומה טוב היה שהבעל תפלה יאמר קודם קודם התפלה עשרה קפיטלך תהלים ויהיד עם י"ג מדות של רוחמים וקדיש לאחריו, והמשיכיל יבין ושב ורפא לו. עכת"ר. יע"ש.

אם קוראין בתורה בימי השובביים שמתענים בהם

ועי' בביואר הלכה (סימן תקסו ד' והויש נהגים) שכותב שם, כתוב בשעריו אפרים בתענית מיתות הצדייקים כגן ו' באדר וכיוצא אף אם יש עשרה מתענין וכן הבכורים המתענין בע"פ, אף אם יש שם עשרה לא יקרוואו ויחל ומכ"ש הנהגים להתענות ב' ו' של כל השנה או בפרשת שבני"ם, וכן מה שנוהגין החברות קודשות שבכל עיר לבחור לעצם يوم אחד לקבוע בו תענית ואומרים סליחות ע"פ שעושין כן בכל שנה בקביעות אין לדם לקריות ויחל. עכ"ל. וכותב על זה הביאור הלכה, ובכמה מקומות נהוגין שקורין ויחל בט"ו כסלו שזו קביעות תענית לחברה קדישא, ויש סעד לדבורים מפמ"ג (במשב"ז סק"ה) שמצוד בכעין זה לענין שובביים ת"ת, אכן אם חל ביום ב' וה' אין דוחין בשחרית פרשת השבוע. יע"ש. ועי' גמי בלבושים (ס"י תרפה ס"א) שכותב בעניין הגזום של ימי השובביים ח"ל: וקורין בשחרית בפרשת השבוע ואומר שומר ישראל ובמנחה קורין ויחל ומפמירין ודרשו. יע"ש. והרי דעת שיש בו עשרה מתענים שפיר יטלים לקרוא בפרשת ויחל. וכאשר מtabאר כן נמי מדבריו שו"ת דברי יציב (הנ"ל).

עטרת מעת הלוות והכהנות בענין ימי השובבי"ם פז מג

רע"ע בדברי מ"ר שליט"א בשווית יביע אומר (חלק חiao"ח סימן טו אות ז) בהגותתו על ס' חיים לוגר"ח פלאג'י (סימן לו אות ח) עמד על מה שכטב הגר"ח פלאג'י שם שבתענית צבור שחל ביום אגד'יו ציריך להיות עשרה מתעניינים דוקא לкриאת ויחל. וכטב מ"ר שליט"א על זה דיזו דוקא בתענית צבור על כל צורה שלא תבוא, [או תענית של שובבי"ם וכי"ב], אבל בארבע צמות הזכרים בפסק דין נשאה או בשבעה מתעניינים. רכן כתוב הגר"ח פלאג'י גופיה בשווית לנ' חיים ח"ב (ס"י קס"ו דף קיט רע"ב). וכן ביאר זאת מ"ר שליט"א עוד בס' קול סיני (רמazon תשכ"ה הערכה כא ולהלאה) בשם האתורונים. יע"ש. וע"ע גמי בשווית יביע אומר חלק ח (iao"ח סימן יד אות ז). יע"ש. וע"ג נמי בשווית הדר צבי (iao"ח ח"א סימן ע). יע"ש.

קביעת הימים שמתעניינים בו

והנה אף שכאמור לעיל חוות המנהג הוא לצום את תענית השובבי"ם ביום חמישי, וע"ג נמי במגן אברהם (סימן תרפה סוף ס"ק ב) שכטב, יש נהוגין בשנה מעוברת לקבוע תענית בכל יום ה' מפרשת שובבי"ם ת"ת וילא גם פרשת ויקהיל ופקוד' ואומרים שומר ישראל וכו'. יע"ש. מכל מקום נראה דלאו דוקא וזה אלא הכל הוא כפי שיקבלו עליהם הציבור, אלא נראה שעושים כן מפני שהוא יום שגוראים בו בתורה ואומרים בו סליחות, וכאמור שיש נהוגים בכל שבוע מהימים הללו ביום אחר, בשבוע ראשון ביום א' ובשבוע שני ביום ב' וכן הלאה, כדי שיעלה להט שצמו את כל הימים. והכל הוא כפי שקבלו על עצם הציבור.

[וע"ע בשווית שית יצחק (סימן רט) שעמד לעורר שם על האי חוות שקבעו את תענית השובבי"ם ביום חמישי, וכטב על זה, שמעתי להקשות בשם הרוב מלנסקע יע"א, על מה שהנוהגו הקדמונים לחתענות ביום חמישי דשבועות שובבי"ם בשנה מעוברת, הרי איתא במשנה דתענית [פרק ב משנה ט] אין גורין תענית על הצבור בתחלה בתמייש. וכتنן לישב שהרי הטעם כזה הוא כמו שכ' רשי' וזרע"ב, שאיכא לטיחש להפקעת שעורים, בשיקנו למוציא התענית ב' סעודות גדרות אחד להיום ואחר לשבת, מא"כ תענית דשובי"ם שאין מתענין נשים כלל, ורק א' או שניט מבני הבית או רק בעה"ב לבדו כנוגע, לא שיך טעמא דהפקעת שעורים. אולם כתוב להעיר שהרי בשו"ע (ס"ת קעקב ס"א) איתא, אין גורין תענית על הצבור בתחלה ביום חמישי, שלא להפקיע שעורים, ואפילו במקרה שאין לחוש בכך. והנה מסתימת לשון המתברר, שלא נקט תענית

מד עטרת מעט הלבכות והנהגות בענין ימי השובביים פז

של גשטים או בשbill שאר צורות ר"ל, אלא נקט סטמא שאין גורין שם תענית על האכזר ביום חמישי, לפ"ז באמת צ"ע על מנתג דשוכבי"ס הנ"ל. אולם כתב לישיב, אבל כבר המג"א בס"י הנ"ל ס"ק ב' כתוב, אפשר שבמדיינות אלו, שלא שכחוי מפקיעי שערם, מותר לגעור תענית ביום הה, וכן נהגין, וא"כ מיושב המנהג הנ"ל. יע"ש.

עגין קבלת התענית ביום שקדם לכך

ועי' בשו"ע או"ח (ס"י תקסב סעיף ה-ו) שכתב שם, כל תענית שלא קבלו עליו היחיד (כב) מביעוד יום, אינו תענית. אימתי מקבלן, בתפלת המנחה אמר בשומע תפלה או אחר ששים תפלו, קודם שייעור רגלו, והרini בתענית יחיד אחר, יהי רצון שתהא תפלי ביום תענית מקובלת. ואם לא הזמיא בפיו, אם הרדר כלבו שהוא מקבל תענית לאחר, הוא קיבל, והוא שיהדר בן בשעת תפלה המנחה. הנה: טוב יותר לקבלו אחר תפלה מבשעת תפלה, כדי שלא להפסיק תפלו. יע"ש. וא"כ וחין מהכי דעתן מrown היא דיש עליו חייב לקבל את התענית לכתילה בפיו בשעת המנחה, ובידייך אם הרדר בלבדו בעת המנחה שהוא מקבל עליו תענית נמי מותני, ועי' במגן אברם (שם ס"ק יא) ובאליה רכה (שם ס"ק ז') שכתבו ככל זה והרדר מהני זוקא שקיבל עליו בהרדר להתענות, אבל אם היה רדק בדעתו להתענות לא מקרי קבלה. יע"ש. ועי' נמי במשנה ברורה סימן (תקסב ס"ק ל') שכתב, דבר זה והרדר מהני, זוקא שהרדר בלשון וזה שהוא מקבל, אבל מה שבදעתו להתענות לא מקרי קבלה ויכול לחזור, אכן אם התחיל להתענות אסור לאכול בלי התרה. יע"ש. וכך גם מה שהרדר מהני זוקא שהרדר בשעת המנחה, אבל אם הרדר קודם לכן או אחריו כן לא מהני, וכך שכתב רבינו החיד"א בברכי יוסף (שם ס"ק ג') שלא מהני הרדר רק בשעת תפלה ממנה ולא קודם לכן, או אה"כ בלילה. ואמנם דרב"ח (שם) וביאו נמי המגן אברם (שם ס"ק יב) שכתב, בשעת תפלה המנחה - ממשען דאסור לקבלו אחר תפלה המנחה, אבל הב"ח (שם) כתב דשרי לקבלו כ"ז שהוא יום. ע"כ. אולם רבינו החיד"א (שם) כתוב על זה, והוא שיהדר בן בשעת תפלה המנחה. לאפוקי אם הרדר קודם כמ"ש בתוט' שם ר"ת (ע"ז לד ע"א ד"ה מתענין). וכן אם יזרור בלילה, כמ"ש בארכות חיים (הלא' תענית ס"י ג'). ע"ש. לר"ת, לא מהני אלא הרדר בשעת מנוחה, כמסקנת הרא"ש פ"ק (דרתענית ס"י ג'). ע"ש. והיינו דדעתנו לאפוקי בהכרי הב"ת. ועי' נמי בשער תשובה (שם ס"ק ח') מה שכתב בוה נמי על דברי הב"ת. יע"ש.

עטרת מעת הלכות והכהגות בעניין ימי השובביים פז מה

ולכן העיקר הוא שיקבל האדם עליו את התענית בסיום תפילת מנחה קודם לשיעור רגליו, ויאמר נסוח הימזר שתחכיר מREN בש�ע והובא גמי בסידורים. וצריך להוציאו בשפטיו את קבלת התענית, וכדריעבר אם הרוד את קבלת התענית בליטו גם מהני. וכן עיקר.

ונבענין טעם של הצורך לקבל התענית קודם לכן, עי' בבית יוסף (שם) שהוא מענין דין בדינים, וע"ע גמי לבוש או"ח (ריש הלכות תענית) שכותב לבאר דהוא מטעם האי לדרשו חז"ל (חולין ג ע"א) בעי מיניה שמואל מרוב הונא, מניין למתעסק בקדושים שהוא פסל, אמר ליה, שנאמר (פר' ויקרא) "רשות את בן הבקר", שתאה שחיטה לשם בן בקר, אמר ליה, לעכבר מניין אמר ליה, לרצונכם תזבחו – לדעתכם זבחו. ע"כ. והינו לאפוקי מתעסק בשחיטת קדושים כגון שמתעסק בסכין להגביהו או לזרוקו ומטען חוריקה בשחטה הבהמה ופסולה השחיטה מפני שלא כיוון לשחיטה. וא"כ מכת דרשה ואת גמי לפנין, נדרש קבלת תענית ביום ותענית, משום דתענית הוא במקומות קרבן מיעוט חלבו ודמו, ובלא קבללה הוא מתעסק. יע"ש.

שנכוון לומר היה רצון בסיום הזמן

וע"ע בדברי מREN בש�ע (ס"י תקsha ס"ד) שכותב שם, טוב לומר בתהנוונס שאחר תפילה המנחה לאثر אלחי נוצר וכו', רבנן כל העולמים, גליוי וידוע לפניך שבomon שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקדיבים ממנה אלא חלבו ודמו וכו'. והואינו שייאמר במוצאי התענית את נסוח זה המזכיר בגם' מסכת ברכות (יו ע"א) רב ששת כי הוה יתיב בתעניתא, בתר דעתך אמר הכי: רבנן העולמים, גליוי לפניך, בומן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן, ואין מקדיבין ממנה אלא חלבו ודמו ומתכבר לו; ועכשו ישבתי בתענית ונתמעט חלבוי ודמי, הוי רצון מלפניך שיהא תלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתיו לפניך על גבי המזבח ותרצני. יע"ש. ועי' בס' כת' החאים טופר (ס"י תקס"ה ס'ק כד) שהביא את דברי הוה"ק פרשׁת שמוט (דף ב ע"ב) דאיתא והם, עכשו מי שיושב בתעניתו ומקריב חלבו ודמו אינו נצטק לחזור כלו לבן אלא באש, דאר"י מתוך תעניתו של אדם מהלישין אכרי וגובר עליו האש, ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו באותו האש והוא הנקרא מובת כפרה, והיינו דברי אלעוז כד הוה יתיב בתעניתא הוה מצלוי ואמר: גליוי וידוע לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שהקרבתך לפניך חלבוי ודמי והורתתני אותם כחמיות חולשת גוף, יהי רצון מלפניך שיהא הריח והעליה

מו עטרת מעת ההלכות והנהגות בעניין ימי השובבי"ם פז

מפני בשעה זו סריה העולה מהקרבן באש המזבח והרכני. יע"ש. והיינו שנכון הוא שאדם יאמר אף את נוסח זה. וק"ל.

שתי למידי חכמים אינם צריכים לצום אלא העיקר הוא שירבו בלימוד התורה הקדושה, וגם יעשו תענית דיבור בלימודם

והנה כאמור לעיל (סעיף ב' בהערה) שהתלמיד חכם צריך להזהר שלא ימעיט ח"ז במלאת שמות על ידי תעניות אלו, וע"ע בדברי מ"ר שליט"א בש"ת יביע אומר ח"ב (חאו"ח סימן כה אות יא) שכטב שם, דاع"ג דפסחוט הדבר שתת"ח ומלאדי תינוקות חיבטים להתענות בכל תעניות צבור בגון י' בטבת וכי"ב, ומכ"ש לדעת הפוסקים וס"ל דד' צוותות חוכה מדברי קבלה הם וכו', מכל מקום בכל האזומות שאינן חובה בגון תעניות שובבי"ם וכי"ב, אין להם לת"ח או מלמדי תינוקות או פועלים להתענות, שמעטם במלאת שמיים, או משומש חשש גול. וע' בברכ"י (ס"י תקעא סק"ב) שכטב, שאפילו למי שמחמיר לת"ח שחתא, צריך להתענות לכפרת עונותיו. אין להחמיר במלמדי תינוקות כיון שמעטם במלוד תינוקות דחויב טובא. וגם הוי גול זרבבים. ע"ש. ונראה דה"ה לטועלים ופקידים ראייא חשש גול. וכדאיתא בירושלמי (פ"ז דדמאי) הנ"ל. וע"ע ב מג"א (ס"י תקעא סק"ג) וכשארא אהרוןים. ומכ"ש לדעת ה' רדע אמרת (חאו"ח ס"י פט), שאפילו החוטא בעבירות חמורות, אין לו לישב בתענית, אם גורם לו ביטול תורה. ע"ש. וע"ע במש"ב בש"ת יביע אומר ח"א (חיו"ד ס"ס יד), שבדאיא שאין לת"ח להחמיר ולהתענות כ שנפל מידו והפלין. [ולפ"ד "יל כן אף בנפל ס"ת מידו באונס שלא יתענה אלא יפדה התענית בצדקה]. וכן אם ראה הס"ת שנפל אין לו להחמיר ולהתענות. (זה"ה למלמד תינוקות ופועלים ושאר שכיריהם). שהיא תומרא המביאה לידי קולא. ותו לא מידי.

ולכן סיים מ"ר שליט"א וכטב (שם אות יג) בסיכום התשובה שدن בה והtmp, בעניין הרואה בנפלית הס"ת לארץ אם ציריך להתענות, והעללה דמעיקר הדין אינו חייב מן הדין להתענות, מ"ט טוב הדבר לאדם בריא להתענות. אולם לתחשוי כה (וכ"ש מעורבות ומגניקות שהו בעורת נשים) אין להחמיר. וכ"ש לת"ח או מלמדי תינוקות, וכן פועלם ופקידים ושאר שכיריהם שלא יחמיר בויה להתענות, אלא יתנו פר דין התענית לצדקה וכו', ומה טוב ומה נעים לקהיל בהכ"ג (שראו בנפלית ס"ת ח"ז), שיתאפסו כולם יום אחד במכה"ג, וינางו תענית דברו וילמדו שם ממש כל היום. וזה הרבה יותר חשוב מהתענית. וכמ"ש רבינו גער"א באגרת עלים לתרופה, וזה: ועד יום מותו צריך

עטרת מעת הלוות ורנהגות בענין ימי השובביים פז מז

האדם לישר את עצמו, ולא בתעניות וסיגופים, כי אם ברון פיו ותאותיו, וזהו התשובה וכו', וודרך חיים תוכחת מוסר, וזה יותר טוב מכל התעניות וסיגופים שבעלם וכו'. עכ"ל ה'ך. והוא בא בס' שמירת הלשון (שער ב פ"ב). והוסיף בגדה, שכן כי בס' ראש הגבעה, שטוב יותר לקבל תענית מן הדיבור, מה שיקבל עליו מן האכילה, כי ממן לא יהיה לו נזק לא בגוף ולא בברשותו, ולא חילש עי' התענית הזה. ע"ט. וכיו"ב הביא גמי הגר"ח פלאגי בס' גינוי חיים (מע' ס אות לא), שמנוגט להכריז תענית יום א' ליום באותו ביהכ"ג. ע"ש. ובזה ז' שירדה חולשה לעולם, אפשר להקל ללא שום תענית, לכל מי שמנגיש בעצמו חולשה. ע"כ תורף זב"ק שם. יעור"ש. וחווינן מכלי האי דאין לתלמיד חכם להתעסק בתעניות וסיגופים כי גורמים לו להמעיט במלאת שמיים ח"ו, אלא עדיף הוא שירבה בלימוד התורה הקדושה, ובשעת הלימוד יעשה תענית דיבור, וויסיף לימוד על לימודו.

[וע"ע גמי בס' ילקוט יוסף שובע שמות ח"א (עמוד תרצא) שהביא שם בשם מו"ר עט"ר שליט"א, שהורה בתשובה לשאלת ברני ההנאה לאברכים בימי השובביים אם לבטל מלימודם ולקראו תהלים בתענית דיבוה, והשיב, שאין להם לבטל מסדר הלימוד כדי לקראו תהלים, אלא יעסקו בגמרא כודם. בעיון, ורק מי שאית יכול ללמד ש"ס ופסקים אין וכי ישתחף בימי תענית דיבור עם הציבור, ויקרא את כל ספר ותהלים ברציפות בILI הפסק, שיש להו מעלה אמורה, וגם ישמר את פיו מלדבר בדברים בטלים וכו', אך אברכים ותלמיד חכמים היכלים למדוד ש"ס ופסקים אין להם להבטל מלימודם. יע"ש. ועכ"פ זה וראי צרך להזכיר בענין הוצאות שלא יגרום לו הדבר לביטול תורה ח"ו. וק"ל.]

(ובאמת הנה מהטעם הב"ל עדיף והוא לסת"ה להרבות בלימודו מאשר לצום בתעניות שאינן חובה מצד הדיין, רבים הם התלמידי חכם פעה"ק שלא זמים ביום פטירת אביו ואיימו, ואע"ג שمبואר בשו"ע י"ד (סימן תב סעיף יב) דמצווה להתענות יום שמת בנו אביו או אמו (כל בו בשם דר"מ וע"פ), ומתענן יום המיתה ולא יום הקבורה (מהרי"ז סימן קכ"א ומחוזא"י סי' רצג). וכן הוא גמי בשו"ע או"ח סי' תקסס סעיף א – ח). יע"ש. אלא חלף זאת ישבים ללימוד ביום זה של פטירתם, ולרוחה ומילתה כדי לפטור עצם מן התענית עושים סיום מסכת שענין והשל סיום מסכת פוטר מן התענית, כמו שעושים כן בערב פסח לפטור את הבכורים מתענית בכורות, ובמבואר בשו"ע או"ח סי' תע סעיף ח) שעיל ידי שעושים סיורת מצוה נפרדים מתענית בכורות. יע"ש. ועכ"פ עיקרא

דמילתא הוא שעושים כל טזרקי כו"ז לפטור עצם מן התענית כדי שיוכלו לשבת וללמוד תורה באין מפריע, ואומר לעיל דענן זה של השקייה על לימוד התורה הקדומה עדיף הוא על עניין התענית. וק"ל.

ובעיקרא דמלילתא הנה עניין הטעם שנוהגים לצום ביום פטירת אביו ואמו, עי' בשוחתת רשות הדשן (ס"ר רצג) שכתב שמתעניים ביום זה כדי שיחיה לאדם וכרכן על כך שהוא יום אנינותו וצערו, וביאר במחצית השקל בש"ע או"ח (ס"י תקסת ס"ק ב) דיש בזה משום כבוד אביו ואמו, שאם חיבר בכבודם אף לאחר מותם. ובשות"ת מהר"י מיבץ (ס"י ט) וכן הביאו הליטש או"ח (ס"י תרפה"ס א, וו"ד (ס"י תב טעיף יב) וביאת את דבריו שהטעם בוה הוא, מפני שביהם וההורע מולו של הבן, ויש לו לעשות תשובה מפני הסכנה, ולהציג את עצמו משעה קשה זאת. או שהוא משום בפלה לאביו או לאמו, שדי אמרו חז"ל (סנהדרין קד פ"א) שהבן מוחכה את האב. ועי' בדברי הגור"ח פלאג'י בשוחתת חיים ביד (ס"י קטע וס"י קבה אות עט) שכתב דלעולם אף שהיה אביו צדיק וחסיד מפורסם, מכל מקום יש בוה עליוי לנשנתנו. יע"ש. ועל אף כל הטעמים ועוד טעמי אחרים שיש בעניין תענית זאת, אפילו הבי עדיף הוא כאמור לימור התורה הקדומה. ובפרט כשהעשה סיום מסכת שעיל ידי כך נפטר מן התענית למחרי. וק"ל.

ועי' עוד גמי בשוחתת מנתת יצחק חילק (סימן קליה) שעדם והם גמי בעניין מה שננותנים מאכל ומשקה בעת היארצ'יט, וכאשר כתב בספר שער האמונה (והועתק בכמה ספריים) בשם ספר חסד לאברם (על משניות בהקדמה), ו"ל, כשראו צדיקי הדור והתשות כת שבא לעולם, והדור חלש ומתמעט והולך ואין בכם כלל להתענות ולסגור את גופם, ע"כ ומיליכו עצה להה בלא התענית, ויהיה דבר השוה לכל נפש, לק"ים ביום היארצ'יט מצות זדקה והבנמת אורחים בתבורות אנשים יהוד לסעודה באחדות וריעות, כמ"ש בספר החיצים, ובסעודה מריעים מקיים והנחת אורחים, דל"גניים נקראו בשם זדקה ע"כ, וסימן ע"ג, דומה נשורגב המנגש שאיפלו עני شبישראן, שאין בכך לעשות סעודה ביום היארצ'יט, נתן תיקון, ובזה מקיים מצות זדקה, כאשר שמעתי מחותני היישוב והנכבר הרב ר' אשר אנטשיל ז"ל, ששמע מפה קדוש של סבא קדישא וגקרא שפאלעד ויידע נבג"ט ז"ע, שהוא זדקה אמיתית, כשנתן איזה דבר לשחותין כי בה מחוק את לט ומשיב את גפו, ונודע אמר חז"ל כל המקדים נשח את מישראל וכו'. יע"ש. והרי דשפיר מקלין בעניין תענית זאת שנוהגים לצום ביום פטירת אביו ואמו, והכל מסיבה אחת כדי שיוכלו לשבת ולעtopic בתורה הקדומה בישוב הדעת ובראי. וק"ל.

עטרת מעת הלכות ורנהגות בענין ימי השובביים פז מט

שיעור התיקון וגדרל הוא לימוד התורה הקדשה

עו"ע נמי בדברי הגאון רבי יעקב אברעריא ויע"א בס' פתו"ח חותם עה"ת (פר' מטות על הפסוק "ויגשו אליו ויאמרו") שכותב שט, אפשר לרומו דנהה ידוע הדתומה היוצאה מן האדם והוא עון פלילי עד מאד, ומהטחות היוצאות ממנו נבראו מזיקין ומשחתים והם תקראים נגעי אדם, ותתיקון להה צרך ענן גדול ואוורחות גדולות ושמירה גדוולה לאין קץ. וישוב אל ה' בשברון לבכ' כראוי أول' ירחממו וירחוג אותם המזיקין. והתקון הוא שתחלה ישוב בתשובה ברاءו בשברון לב ודמעתו על לחיז' בכל זמן. ואם הוא בעל תורה יربה בلمודו יותר ממה שהיה רגיל ובכל לילה לא ישכב בלי למד, דזהו הצרי הגדול. וישמור כל אבריו מלפנות שום אבר ונפרט שמירת פיו ולשונו. רשני ביציאות הם ברית הלשון וברית המזע, ובכיסופות בית' הלשון ונגמ' ברית המזע, ולא ישכב עד שיקרא קריית שמע על המטה כראוי, בזקוי' כראוי, דעת יהה נהרגו המזיקין שנבראו כמו שכותב "זרומות אל גרכנים ותרב' פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים" הם המזיקין שנבראו טמננו, וע"ג שיעשה כל אלה צרך גדרים וסיגים לשומר משמרת הקדש משמרת הטהורה שלא יחוור לשלו. ונבוא לביאור הפסוקים אחד לאחר וכי". יע"ש.

הר' שכטב הרבה זיע"א וועורר, "ויאם הוא בעל תורה יربה בلمודו יותר ממה שהיה רגיל ובכל לילה לא ישכב בלי למד, דזהו הצרי הגדול". לדימוד התורה הקדשה זהו "צרי גדרל" לתיקן את כל הצrik תיקון. ולכן ריבעה האדם בלימוד התורה הקדשה, ושב ורפא לו.

גודל מעלה חשיבות התענית דיבור

(וכבר כתוב בקונטראס היהיל' שם (בית השם דף סה ע"א – טו ע"ב) שכטב בגודל ענן זה של התענית דיבור של יומ' אחד שערכו רב וגוזל מאוד יותר מתענית של מאכל ומשקה, הוא נחשב כ – 65.000 תעניות של מאכל ומשקה. שאחר שעמד להאריך שם שצרך האדם לחתונות 65.0000 תעניות, המשיך וכטב, ועתה במננו זה שהగופות נחלשו בעוננותינו הרבבים, ואין כל קר' חזק ובריאות גוף להתענות איה ימים רצופים וכו', ולכן איעצץ נא עצה טובה שיש בה נחת רוח לנשמה מבלי' שום צער הגוף כלל ועיקר רק לעשות תענית הדיבור וסגולת התהלים ותכפר כל חטאיך וכו', ועוד יום מותו צרך האדם ליסר את עצמו ולא בתענית וסיגופים כי אם ברון פיו ובטאות, וזה

ב עטרת מעת הלכות והנהגות בעניין ימי השובבי"ס פז

התשובה זהה כל פרי העולם הבא כמ"ש כי נר מצוה ותורה או באל חרך חיים תוכחת מוסר, והוא יותר מכל התענוגיות וSIGOFIM שבעלם וכו', וכן ראוי כתוב בספר ראש הגבעה שכשאדם רוצה לחתנוב תענית טוב יותר שיקבל עליו התענית מן הריבור ממה שיקבל עליו מן האכילה, כי ממן לא יהיה לו נוק לא בנופו ולא בנשנתו ולא יחולש ע"י התענית הזה וכו'. יע"ש שכותב בזה עוז. ע"ש.

וון אמר דהנה אף שבס' קונגרטס היהודי (שם דף סח ע"א, אות ט) כתוב שעיקר מעלה התענית דבר הוא שצרכי להיות לפחות יומי אחד שלם ממש. יע"ש. מכל מקום יש לומר וזהינו לעניין לעשות כן געת קבלת תענית הדיבור שעושים ביום שמשיים תתחלים ג' פעמים וכו', ובמקרה שם בדבריו, מכל מקום אדם שעושה את התענית הרבה בעת לימודו, בדאי ובದאי הוא שיש לו להשיבו גודלה בדברי אפילו כשאינו עושה זאת ליום שלם אלא רק בעת לימודו, כי בכך שלמד בתענית דבר יוסף יותר בלחמו והוא כבר מעלה גודלה בפני עצמו, וכן חיללה לא יאמר האדם כיוון שאין עושה את התענית דבר ליום שלם, א"ב לא יעשה זאת גם לשעות מספר בעת הלימוד, אלא אדרבה כל אשר יוכל להוציא חיל בנפשו ובנפשתו על ידי התענית דבר והוספה ללימוד תורה הקדושה יעשה, ואע"פ שאין זה אלא לזמן מועט ולשעות מסחר, ובווארי ביום שיוכל לעשות תענית דבר יום שלם夷 עשה כן.

ויש נהגים פעה"ק ירושלים תובב"א בישיבות וב כוללים הקדושים יכב"ץ שבימי השובבי"ס עושים תענית דבר בכל יום שני וחמשי למשך כל היום כולל, ובימים אלה לומדים ברצף גודל ביתר שאת וביתר עז לא ליא דבר כלל. ואשריהם ישראאל. ועכ"פ ישתול דארם שבעת שלמוד לא לדבר כלל, ובזה נמי גודלה מעלהו מאוד מאד אע"פ שעוזא לזמן מותט כי אין תורה בעשית קראים קראים ח"ז, וגם יתר הדברים הקשים ח"ז שאמרו על הפסיק מדברי תורה בגט' חגיגה (יב ע"ב) אמר רב לי' כל הפסיק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכליין אותו גחל רתמים שנאמר הקוטפים מלאו עלי שית ושורש רתמים לחים וכו', אלא יוסיף בלמידה תורה הקדושה תורה ח"ז).

בעניין התענית לתלמיד חכם, ושיש מה בתורה הקדושה לנוכח את האדים

וע"ע בביאור הילכה (סימן תקעא ז"ה ת"ח וכו') שכותב שם, וראיתי להעתיק מה שכתב השל"ה בשם ספר חזירדים וז"ל שמצוין בתוך ספר המקובל האלקי חסידא קריישא הרב ר"י לוריא אשכנזי ז"ל בספר אחד כתיבת יד כל מה שתמצא בסיגופים כוי לא נזכרו אלא למ"י שאין עמלו בתורה, אבל מי שתורתו אומנתו ויודע דעתו ויראה

עטרת מעת הלוות והנהגות בענין ימי השובביים פ' נא

ד' לא יהלש ולא יתבטל מלימודו, אך יום אחד מן השבוע יתרחק מבני אדם ויתבודד כינוי לבני קונו ויתקשר מוחשבתו בו באלו כבר עומד לפני בימי הדין וידבר לאל יתרך כאשר ידבר העבר אל רבו ובן אביו. והעתיקו זה האתורונים. וכך עזינו וזה כתוב הח"א ז"ל דאפילו על עבירות יודעים המבואר ברוקח שצורך להתענוג לכהר כמה ימים אם ת"ה הוא ותורתו אומנתו אפילו בה"ז לא טגף עצמו כ"ב, רק שישוב לפניו ד' בלב שלם ויבכה מקירות הלב וילמוד יותר מאשר היה רגיל, כי התורה היא מקוה טהרה ונמשל לאש וכל אש יבא באש באש יoba וטהר, וימעת מכל מתענוגים ויאכל רק כדי קיום גופו שלא יהלש כדי שיזיה לו כח לעובות השם ולא לך לשום סעודה וב"ש לסעוזות מריעות, וישמור שבת בכל פרטיה ודקדוקיה ואם אפשר יתענה עכ"פ בכל שבע יום אחד או עכ"פ כל יום בה"כ עד חצות. והעיקר הבהיר והידרי וגדרים שלא עשה זאת לעולם וד' יראה ללבב עכ"ל. יע"ש. וכן כתוב עוד ביר"ב נמי בגאון האדמו"ר מטוכטשוב בספר אגלי טל (בהדורמה) שיربבה בשקיות הלימוד וענין זה מכפר על כל חטא ועoon יזהה אשר יהיה. יע"ש. וראה עוד נמי בס' קריינא דאגנרטא (ס"י יי) שבtab נמי ביר"ב, ז"ל: ושעה אחת של לימוד תורה חביב אצל הקב"ה יותר מלאי תעניות. יע"ש. וראה עוד נמי בסידור הגר"א בכתר הרשא (סוף מעשה רב אות קלג) שכטב נמי ביר"ב. יע"ש.

וראה עוד בזה נמי בדברי הגר"ח מולחין בס' נפש החיים (שער ד פרק לא) שעמד לבאר שם בכך סגולת התורה הקדושה שישי בה כדי לכפר עוננותו של האדם ולהזיר לו מוטב, שכטב שם ז"ל: וגעשה בטעין המתגבר והולך, ויש מקום לפרשו גם ע"ז העניין הנ"ל, שכמו המעין הנבע אף שלפעמים נופש ונשחת בזרבה רפש וטיט, עכ"ז הוא נבע ונתקע ומתרגבר והולך מעט מעט, עד שברבות הימים יתגבר ויתגללה למגרא ויתפשט כמו – כן העוסק בתורה לשם אף אם נתכלך תחלה בעוננות וחטאיהם עצומים ונטהע מאר בפרש וטיט מצלות הדע חז"ז, עכ"ז ע"ז עסוק התורה יהא נכון לבו בטוח שוראי המאור שבה יחוירו למוטב, והטוב מתגבר והולך על הרע שבו מעט מעט, עד שלבסוף בהכרח יתגבר הטוב ויתפשט בכלו לגמרי, והוא מתקדש מטומאתו ופרחה טהרה בכולו, וכן אמר שם, ומכוון לנו להיות צדיק חסיד כי' לשון הכשר ותגעלת וליבן מפייגל גיעולי הדע שהוא בו תהלה, וכמ"ש (ירמיה נג) "הלא הנה דברי כאש" כי' שהוא מלבנתו ומכורתו כי', וכן אמרו בתנומא (ויקול), שהتورה מטהרת לבן וכליותן של תית. יע"ש.

עוד דבריהם אחדים בעניין התענית לת"ח

וז"ע בדברי מ"ר שליט"א בש"ז יביע אומר ח"ז (חאו"ח ס"מ נ"ד) שעד לדור שט בעניין תלמיד האם שראה קרי ביום הכהפורים, והוא ירא לנפשו לפ' מאמר חז"ל (יומא פח ע"א) שהרוזאה קרי ביהוכ"פ יdag כל השנה כולה, ומבקש תיקון לנפשו להושיעו להרגיעה. ואחר שעד לפלפל שם בעניין זה מכמה אגפין, העלה בסיכום הדברים, דאין לו לחוש הכא מכמה טעמים, וזהו מנינו שמאחר שרוב העולם מרבים לאכול ולשתות בערב יהוכ"פ כדי לקיים מצות חולל (יומא פ"א ע"ב) כל האוכל ושותה בתשייע מעלה עלייו הבטב נאילו התעינה תשייע ועשיר, וא"כ יש לתלות עניין מקורה וזה בויבוי המאכל וכו', لكن אין לדאוג כלל. וסייעת, כן הוריתי כמה פעמים לאנשים רבים שאידעת להם מקריה לא טהור ביהוכ"פ, שכן לום לאוג, מהטעם הנ"ל, ובלבך שתיתהקו בלימוד תורתינו הקדושה שהיא חיינו ואורך ימינו, ובזה עלתה להם שנה להחיים טובים ולשלום. וגם בהגות מהרי"ל בס' דרישות מהרי"ל (הלכותليل יהוכ"פ רמ"ה ע"ב) כי, פעם אחת שאל למהר"ש על הרואה קרי ביהוכ"פ וניצטער ע"ז מאי עד שלא היה יכול ללימוד ולעשות שום דבר מרוב דאגתו, והשיב מהר"ש, שיפטש במעשייו ואם עלתה לו שנה וכו', ושאל יצער עצמו ואיל יבטל למדונו מחמת זה, כי ראה שכמה גורלים ואנשי מעשה ראו קרי ביהוכ"פ וחיו אח"כ שנות דבבות, ו Yusok בתלמוד תורה, שהتورה מכפרת. ע"כ. וכ"כ בס' פחד יצתק (בעז' קרי, דף ס ע"א). ע"ש. וכ"כ האזרונים להזהיר בעיקר על לימוד תורה וכו'. יע"ש. וחווין מהבי נמי דעתך זה של לימוד התורה הקדושה שפיר יש בכוחו לבפר אז על עניין זה, וכי האי דקאמר מר שליט"א את עניין תיקון זה של התורה הקדושה על הרואה קרי ביום הכהפורים, דחוינן מהגמ' ריזומה (הנ"ל) שעניין זה חומרתו הרבהה. וק"ל.

[וע"ע בס' תיקוני הנפש (עניין תענית שובי"ם לת"ת, עמוד 28) بما שעד לדור ולברא שפ' עוד בעניין האי דאמרו בגמ' חענית (יא ע"ב) אמר רב ששת האי בר ב"ר רב דיתיב בתעניתא ליכל לבנא לשירותתיה, פיריש רשי": שירותתיה - סעודתו, לבנא ליכל סעודתו, וכך המתענה אינו מועל לו, אלא כמו שמתענה מפני שאין לו מהأكل. יע"ש. ועמדו לדון שם אם הייבו אפילו במקום שהיה חטא, משום שיש כח בתורה הקדושה שהיא מפרקת מעצמה את החטא ומתנקת את הפגם. יע"ש. ומכל מקום כאמור לעיל חוותן מכלל דברי מ"ר שליט"א רענין זה הויב בכל גזוני, שכותת התורה הקדושה

מכירת על הכל, היה על ידיך שבודה יעוז החטא, ויתודה על העבר בחרטה
גמורה, ויקבל עליו על העתיד.

שהתורה הקדושה וברית המילה קשורים זה בזה ולכון נתקנין אחד על ידי השני

ואכן באמת ענין ברית והقدس הוא קשור בתורה הקדשה, וכמו שאנו אומרים ברכבת
המוציא "ברית ותורה", כי שניהם נקראים ברית שנאמר (ירמיה לג' כה) "אם לא בריתי
יום תליה חוקות שמים וארץ לא שפטי" ובגמ' סנהדרין (דף ע' ב') וכן בגם' עבדה ורוה
(ג' ע' א') דרישין פסוק זה על התורה הקדשה, וכן פסוק זה הנאמר גם על ברית מליה
כמבואר בגם' מסכת שבת (כלו ע' ב'), ובגמ' נדרים (לא ע' ב'). יעוז'ש. וא"כ שניהם דבר
אחד. וע"ע נמי בס' צדקת הצדיק לרבעת צדוק הכהן מלובלין (אות קעד) שכתב שם נמי,
על ידי קלקל ופגם הברית נעלם אור תורה חס ושלום כמו שנאמר (תהלים צז א') או ר
ורוע לצדיק רייא וכתיב (משל' ו' כ') תורה או ר, וכן מכת חושך למצרים היא מכיה
ותשיעית, כנודע דבכל מקום מספר עשר רומו לקומה שלימה ותשועה נגד אות ברית
חדש. שבמצרים זה לעומת זה הם שטפי זמה היה להם חושך וכל בני ישראל היה או ר
במושבותם ועמך כלום צדיקים (ישעיה ס' כא). וಗלות מצרים היה לתקן קילקול
הברית כמו שתתבאר במקום אחר על מה שתתגלל הגלות על ידי מכירת יוסף
ולכך אחר יציאת מצרים שתיקנו הגרית בקשי השיעבוד וכן לאור תורה.
ולכך פרשיות שובביים מתחילה בלוט מצרים, עד אחר מתן תורה מיוחד לתיקון
הברית. והוא בחודש שבת שנברא באות הצדיק כמו שמובא בספר יצירה וט' מתחלף
בצ' בארמי לרוב כמו שכתב בגות העורך והוא כתעם (ישעיה ג' י') אמרו צדיק כי טוב.
ההפוגם נקרא רע כדאיתא בוואר. עכת'ד. יעוז'ש.

וע"ע בדברי רבינו צדוק הכהן מלובלין בס' פרי צדיק (פרשת ויחי - אות טז) שכתב שם,
הנה כתיב "שבת בשבתו" שכל שבת יש לו קדושה מיותרת והוא קדושת התרשה שקורין
בה, ובשבט זה שקוראין במנחה בפרשת שמות שהוא ותחלת התקון לקדושת הברית
שהוא שלימות קדושת ישראל. ווגמר מהתקון בפרשת משפטים שהוא סוף שובביים
בפסוק, כי תקנה עבד עברי בידוע מהאויל. כי עיקר עבדות מצרים היה לתקן פגם
הברית ועל ידי זה זכו למתן תורה וכתיב, כי לי בני ישראל עבדים וגוי. ובפ', כי
תקנה וגוי, וגם שאמרו (קידושין כב ע' ב') אוזן ששמעה וכו', כי לי בני ישראל וכו', עם
כל זה וכח על כל פנים להיות עבד עברי והוא גם בן מבחן התקון הנוכר. יעוז'ש.

נד עטרת מעת הלכות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

וממילא לנו בודור והוא הדבר שעל די לימוד התורה הקדשה בעמל ולשם יש כה לתוךן את ברית ומילה. וק"ל.

(וע"ע נמי בדברינו שהבאו בס"ד בס' תħallim השלם עטרת פז (בהלכות ונוהגות עמדו מה והלאה) מה שהבאו עוד בעניין זה של פגם הבנית ח"ז שענין קריית ותħallim שוואו שקול כלימוד הלכות נגעים ואלהות, מתקין ומוועיל להה במאוד מאד, כי למד נגעים ואלהות יש בו ממשות תיקון פג"ה ח"ז. וכן הבאו בס"ד עוד כמה עניינים אחרים בעניין זה. יעוז'ש ופסחים באראה. ע"ש).

וכבר אמרנו נמי במדרש שוחר טוב (מוזמור סה) איתא, שעורי תשובה אין נגעין לעולם, שנאמר "פָבֵת כָל קְצֵי אָרֶץ וַיְמִזְקֵם", מה הים הזה אינו נגע לעולם, וכל מי שהוא מבקש לרוחץ בו, רוחץ בו כל שעה שריצה, קר התשובה כל שעה שאדם רוצה לעשות תשובה הקב"ה מקבלו. ע"ש. וא마다 בירושלמי (פרק דפאה ה"א דף ה סע"א) אין לך דבר העומד בפני עצמו ותשובה. יעוז'ש.

ואגב ארזהיה הנה בעניין שהבאו בדבוריו בס' ותħallim הנזכר (שם) עמדנו בזה בדברי האחוריונט על בקשו של דוד המלך ע"ה במדרש שוחר טוב (מוזמור א) שדוד המלך ע"ה ביקש מסאת הקב"ה שכל העוסק בספר ותħallim היה נחשב לו כעוסק בנגעים ואלהות, אם אכן הקב"ה הסכים עימיו בזה, ובס"ד עתה שוב ראיתי בפירוש התפילהות הברכות ללבינו יהודה בר יקר (רבו של הרמב"ן, ירושלים תשל"ט) אשר כתב לבאר שם את פירוש תפילהת "ברוך שאמר", וויל: ואמר בסוף ובעシリ רדו עבדך נгалין, שאותם המומרים הנזהדים רומנים ומאמרות, ואפי כל המומרים וחשובים כדברי תורה, כראויין במדרש תħallim (פרק עח) אל יאמר אדם שאין המומרים תורה, אלא תורה הם ואף הנבאים תורה, וכן אפשר הואיל והמומרות תורה האזינה עמי תורה, וכן במקומות אחר, וקורין בהם והוגים ונוטלים שכיר עליהם בנגעים ואלהות. ע"כ. ועוד כתוב (שם) הבהיר בשシリ זמרה, על שם המכטוב "טוב לי תורה פיך מלפני זרבוב וכקספ" כראויין במדרש תħallim כל ההוגה בהם כאילו עוסק בנגעים ואלהות. עכ"ל. יעוז'ש. ומעטה אשר זוח עליינו אוור גודל הלא הם זרב"ק של רבינו יהודה בר יקר הנ"ל, וחווינן מהכי דפשיטהליה וביריה ליה דאכן דוד המלך ע"ה נתקבלה בקשו ונעננה מן השמים על כן, שכל העוסק וקוודא בספר ותħallim הרי הוא כעוסק בנגעים ואלהות ממש. עזי' בקובץ בית הלל (ירושלמי טבת תשס"ב) שהבאו שם נמי זרב"ק אלו של רבינו יהודה בר יקר, ורב הכתוב ציין הדברים אלו והי תנא דמסיע למה שכתב השל"ה (יוםא עמוד התשובה)

עטרת מעת הלכות רוחניות בענייןימי השובי"ס פז נה

שהואמר תhalbם הרי הוא כמתפלל והוא גם כעוסק בתורה כי כבר בקש זוד המלך ע"ה
שייהו הקורין בספר ולהלט מקבלים שבר כעוסקים בעסק תורה בנגעים ואלהות.
יעו"ש. ועוד כ' לבאר (שם) דאם קרא בתhalbם עם פירוש הדברים ובהבנה, בודאי
דשכשו כעוסק בנגעים ואלהות דהוי לימור תורה, אבל בקורס תורהם בלבד פירוש ובלא
הבנה מדויקת והוי תפילה ואין זו ברור שהיה לו שבר כעוסק בנגעים ואלהות.
יעו"ש. [ובאמת עי' בדברינו שתבטטו בס"ד בספר תhalbם השלם עפרט פו (עמור מב
וללאה) שתבאגנו לדדק כי'ב מלשון המראש (הנ"ל) "יאל ידו קוריין ברם כקורין בספריו
מירס, אלא יהיו קוריין בהם והוגין בהם, ונוטlein עליהן שבר בנגעים ואלהות וכו'.
יעו"ש. והיינו דנקט "קורין בהם והוגין בהם", והיינו שלמדו בהם בעיון ובבבנה נבונה.
ואז זוי כלימוד ממש. וכ"ל. ועכ"פ חווינו דעתן קריית התhalbם הוי כעוסק בתורה
בלימוד נגעים ואלהות ממש].

ענין התענית דיבור בימי השובי"ם

ענין עשיית התענית דיבור בימי השובי"ם הוא מכיוון שכרית הלשון הוא כנגד ברית
הקדוש, וכעין שכtab נמי בס' אהב ישראל (פרשת ויחי) ח"ל: הפטם של ברית המעור בא
צפנס ברית גלשן עפ"י זרוב ר"ל. ועל פגם הבית תקנו קדמניגו ויל להתענות
ולעשות תשובה בימי פרשיות של שובי"ם כדיוזע מספה"ק. והנה גם שנתממשו כת
כת הדורות בעונתוינו הרבים ואינם יכולים לעשות טיגופים ותעניות כראוי, עכ"ז מי
שנגע יראת ה' בלבבו צריך לחתמאן בכל יכולתו ולעשות תשובה על זה החטא כי גדול
הוא מנשוא. ובפרט בימי פרשיות של שובי"ם המסוגלים לכך. ומזהר או לומר ברכבת
תקע בשופר גדול. בכונות הרואים מבואר בסידור הארזי"ל. גם היה רצון הכתוב שם
קדום תחmittת הברכה. והכל בידיאת ה' וברועותא דלבא ועיקר התשובה הוא ע"י תורה
ותפללה וצדקה. כל אחד ואחד לפי יכולתו ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר
הלכה בלבון ובירור יפה בואה מבחן חלקו הטוב והניצוץן קדיישן ומברדר
אותן מתחוק הקליפות להוציאו בולעם מפיהם. בסוד חיל בלע ויקיאנו (איוב כ טו) זהו
עיקר התיקון של פגם הברית. כי לימוד תורה שבע"פ בסוכנות הלב ובידיאת שמו ית'
הגכבר והנורא. וכש"כ מי שזוכה ללימוד תורה לשמה ממש וע"י תשובה טראוי מאסף
ומivid כל חלקו הטוב והניצוץן קדיישן למקוון ולשרשון לה' תהאה. ומivid אותה
בכעללה. לאשר שאחר כוונת הלב הן הן הרברים להה מivid לבא לפומא. היינו ה' עלאת
לה' תהאה שם בחיי לב ופה כביכל. ע"ש.

נ' עטרת מעת הלכות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

ולכן במקומות ותעניינות והסיגופים רובה בלימוד תורה הקדושה בימים אלו, וכשעת לימודו יעשה תענית דיבור, וישתדול להברות בעמל ויגיעת הלימוד, וגם יתפלל בכחיה כי כל עניינים אלו בתחום רב לתunken את התיקונים הנדרשים, וכען שכבר נתבנו בס"ד כי"ב בדברינו בשור"ת עטרת פז ח"א (חיז"ד בהקדמה) שיש בכך דברים אלו לש;br ולהbiciah את כל הקלי', שהבאנו שם בס"ר מש"כ והagan החסיד מס"א פאו בס פלא ייעץ (מערכת ח' ערך חכמה) שבכתב שם: וכבר הגדיו על רבינו האר"י זיל שהיה יגע בהלכה עד שהיה מועע, וכשלא היה מבין עומק ההלכה היה מתחודה ובוכה ומורייד דמעות כדי שערות ראשו כמו שתכתב בכתנים. ע"ש. [נאמרתי לבאר בס"ד דעתן הרמ"ה נצרך להבנת דברים קשים ושאים מובנים בלימוד תורה] ק, ע"פ מ"ש רבינו האר"י זיל (בשער מאמרי רשבי בסוד מאמר שער רדעה לא נגעלו) והבא דבורי גם הנר"ח בס' בן יהודע במס' תגיה (ה ע"א ד"ה מקום) הדרכותיהם רמו לשורש הדינין וכאשר יבכה האדם ויריד דמעות צדיך לכזין למתק הדינין דע"ז יתבسمו ויתמתתקו הדינין ואין שטן ואני פגע רע והר חממים מתרבנן וכו'. ע"ש. ונמצא לפ"ז דעתן הבהיה הוא מיטען והרין, ולכן בכל צורה שלא תבואר יש תועלת בכויה, כיוון ההזרה היא ע"י תגבורות הדינין וח"ל זע"י הבהיה יתמתתקו רינם אלה. זע"י בין זיידע (שם). יע"ש. וממילא ה"הanca דורי כירע הקושיות הרכזות על האדם בעת לימודו בתורה ק שם נובעים ע"י התגברות הדינים הנבעים מהקל"י וחיל זוכען המבוואר בס' עץ חיים (שער המצוות דף לג בדפוס ישן, דף עט דפ"ח) שבכתב שם: גם בענן הלימוד הפלפלת והכללית הוא לשבור הקליפות כי גם גרמו לאותם הקושיות שום בהלכה וכו', וכ"כ גמי מדור"א אוולאי בס' חסד לאברודם (מעין בדור כת) הקושיות דהלהטה הם סוד הקליפות. יע"ש.] וא"כ הקושיות גם כמסכים המנדילים בין האדם לבין דעתו להבין ולהורות בדעתו יתברך ויתעללה דעת עליון הנטגן ונמצא בתורה הקדושה, ولكن כדי להכנייל ולטתק את רינם אלה נוצרדים הרמעות שכאמור הם ממתתקים את הרינם. זע"ל.

וע"ע בדברינו בשור"ת עטרת פז (שם) שהארכנו בויה בעניין עמל תורה הקדושה כי סגולות לימוד והגדולה ורבה היא במאוד מואוד. ע"ש ומשם בארא'ה. יע"ש.

עטרת מעט הלוות והנהגות בענין ימי השובביים פז נ

הארות שנטלו מאת הרב הגאון אדמן נחום שליט"א

כעורת ה' יתברך ויתעללה לרגל המלאכה אשר עימנו בענין סדר תיקון השובבי"ס, הנה י"ד שלוחה אליוינו מכריכי היס, הארונות יקרות זכות וברות והו למאורות, מאת מכובדיינו הייר והדגול הרב הגאון המובהק מאיר בכל עוז כברק, חיכו ממתקיס וככלו מהמדים, פה מפיק מרגליות דרוש כתרי אותיות מוהר"ר אדמן נחום שליט"א.

ולחיבת הקודש וזוכיו הרבים אמרנו לערפם כאן בכתבם וכלשונים, [בתוכספה מעט מזער של שבוי ביאורים], וכאשר תחזנה עניי המעיין משרים, ותן לחכם ויחכם עוד.

לכבוד ידידינו הייר והגעה רב הגאון מעוז ומגרול חריף ובקי משנתו זך ונקי רבי פנחס זביחי שליט"א שלום רב וכט"ס, כב' יעבר על החומר וכור'.

- א -

אהיה ביהודי"ן - אלף הי יוד hei - 161

אהיה בהההי"ן - אלף הה יוד ha - 151

אהיה באלאפי"ן - אלף הא יוד ha - 143

עם שורש ג' של שלוש פעמים אהיה - 3

סה"כ יצא 458.

(היא כמנין חת"ן (458) הייתה מנין קריית ג' פעמים ותהליט שיש בו ק"ג מזמורים ועוד שמונה מזמורים (תנ"ח) שקוראים בתיקון השובבי"ס, והענין הוא שענן אהיה דומם ענין "חותם" שהוא 454 עם ד' אותיות של "חותם" יצא 458 של מזמור תהילים ג"ל.

הענין זה שבסמ"ש שבזים הכהיפורים נעשה "חותם" פנימי, ובזים וושענא רבה נעשה חותם" חיצון, והט שעת רצון של עניין החותם. א"כ כך גם בענין השובבי"ס וקוראים בו תנ"ח מזמורים שהוא כמנין "חותם" ועוד ד' אותיות, וא"כ יש באותה עת שעת רצון" של הימים הקדושים ג"ל, ואפשר לפעול גדולות וגזרות באותה העת.

ז' נמי עניין "חותם" גנ"ל שנעשה בתיקון השובבי"ס, יצא ג"כ אותיות "חותם", ענן הוא שיש בכך תיקון והעזר החיצוני אשר לא יקרבו אליו, כי הוא כחומה צורה דלתים וברית, ולא יוכל לגשת ולקרב אליו עוד.]

נח עטרת מעט הלווכות והנהגות בעניין ימי השובביים פז

- ב -

תנ"ח מזמור התחלים שקוראים בתיקון השובבים, גמטריה "חתן", לرمוזו שנמחלים עוננותיו על ידי תיקון זה, ובעגנון החתן שנמחלים עוננותיו, עי' רשותי (פרשת וישלח לו ג) בשם מדרש ס' שמואל ג' נמלים עוננותיהם וכוכ'

- ג -

תנ"ח מזמור התחלים שקוראים בתיקון שובביים גמטריה "שחקים" (458), עי' חגיגה יב ע"א) ו' רקיעים וכו', אחד מהם "שחקים" שביהם טוחנים מן ומשפיעים טוביה וברכה וכו'. ברור מה שמנגע השפע הוא ילדי פשע שנבראו על ידי כוחות הטומאה ח"ז.

- ד -

תנ"ח מזמור התחלים שקוראים בתיקון השובבים, גימטריה "חותם" עם הכלול - 458 [עי' לעיל אות א], ועי' פ' כ"מ על תיקון כ"ח עי' בן איש חי שנה ראשונה פר' וחאת הברכה עגנון הוועננא רבבה. שנעשה בו עגנון חותם חיצון, והינו כאמור לעיל אות א, שכשש ששת בעת עשיית החותם הוא עת רצון, בן תוא נמי בעת עירכת תיקון השובביים].

- ה -

"היא העולה" (תיקרא ו ב) "מי זאת עולה" [שיר השירים ג ט] עי' פר' בניהו על תיקון כ"א דף מ"ה, ואוקי בידין.

- ו -

"ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" [שמות יד ד], הוא אותיות "שירך תנח". והוא רמו שבעת שקוראים את חנ"ח המזמורים הנ"ל, "תחרישון", שעושים תענית דיבור, והינו שיש לעשות תענית דיבור באותה העת.

- ז -

עי' זה"ק ויקרא (דף יא), וזה"ק אחריו (דף סה), "אהיה אשר אהיה", "אהיה" הוא כתור, "אשר" חכמה שהוא ראש, "אהיה" השני בינה. כידוע הפגם מגיע עד הדעת, אין קיטוי אלא לדעת. עי' זה"ק שלח לך (דף קע). ועי' אמרת התחלים ג' פעמים, מחוירין את האם על הבנים.

[ועי' נמי בדברי ר宾נו האר"י ז"ל בשער הכוונות (דורשי הלילה דרשו ז) שככבר, רע כי המוציא שז"ל פוגם במחשבתך כי אין משמש בשום כל' ובשום ערוה ועונשו גדול שפוגם בدرעת עליון דאו"א. ע"ש]

עטרת מעת הלוות והנהגות בענין ימי השובביים פ' נט

- ח -

על מה שכח קונגרס הייחיאל שתענית דיבור של יום אחד נחשב כתענית 65.600 יומם, עי' לדיינו הגאון הגדול מעוז"מ רבינו מאיר מאוזו שליט"א, היהת בספר תהלים ישם י"ט אלף תקמ"ג תיבות (עי' להרש"ש במסכת קידושין דף ל). וא"כ הרי ג' פעמים תהלים ועוד ח' ממורדים, יוצא קרוב לשישים אלף תיבות, עם היידי ותפילה השב ותפילת הסגנoria ישנים בערך המספר הנ"ל של 65.600 והם שווים.

- ט -

עי' ליקוטי מהר"ן, "זאללה שמות בני ישראל הבאים" סופי תיבות "טהילים", "מצרימה את יעקב אש וביתו" סופי תיבות תשובה. [ועל ידי קריאת ספר תהלים בעת התענית הדבר יתעורר בתשובה, ומכאן ולהבא חוסבنا טבאי].

- י -

על הפסוק "בזאת יבוא אהרן אל הקורש" [ויקרא טו ג] עי' פירוש כל' יקר עה"ת (שם). וכיוצא בדברי חז"ל (גמ' ראש השנה טו ע"ב) צריך ג' דברים לחשובה, "צום קול ממון" ודב' עולמים לגמטריה 408 ועם "התשובה" שהוא "מי" העולה במספר 50 עי' שעריו חיים להגאון ר'ח הטוב שהסביר על מה שאומרים לכחן גדול "ראה לפִי מֵאַתָּה נְכֹנֶס", וכן מה שנאמר בכחן גדול "זהב ים מעביר ולבניים לבש". וכן יום הכיפורים הוא בין שנקראת "מי". "מי" עם "זאת" עולה בגמטריה 458 כמנין תנ"ח. [זהינו דאיכא בהפי רמי' הרים' זבום שעושים התענית דיבוד וקוראן תנ"ח המזרורים הוא עת רצון גדול ונשגב, והוא בבחינת יום הכיפורים שנמחלים בו העוננות ונגורים לחיים טובים ולשלום. אכ"ר].

עד כאן הרארזה אשר שליח אלינו הרב הגאון רבינו ארמן נזום שליט"א

๔. ישמע חכם וויסיף לך

כאמור בדרכינו כאן (סעיף א') רמסורת בידינו מרבותינו גdots הדורות דאין לדבר ולעוסק בנוטאים אלה כלל, אלא העיקר הוא דציריך האומת לשקוד על דלותות התורה הקדושה, ולימדר מוסר וחיזוק על חומר עיון ביטול תורה כל רגע ורגע, ועל מעלה השקד על התורה, ויחס על כל רגעיו ועתותיו, ומਮילא הכל פרח הלך לו. יידיעו דהגן צאנת אריה זע"א בעת פטירתו בשחו אלה רגעיו האחרזנים, התאספו כל גdots העיר ליד מיטתו למור עימיו יידי וקריאת שמע בעת יציאת הנסמה, והוא לא שת ליבו לבב זה והיה שקווע בלימודו וחוזר על כל הטיס, מסבכתא אחר מסכתא, בבחינת "אדם כי ימות באהלך" טאפילו בסעה פטירתו טל האדם עריך לעסוק בחזרה. וגdots העיר בטשואו זאת, ניסו לرمוז לו לומר יידי, והוא סירב והמשיך לעסוק בלימודו לחזור על כל השיס. ובסוף טהפהעריו בו מאוז, ענה להפ"ז: ידעו לבם כי ברוך ה' שמורוב טירדזי בלימוד התורה הקדושה, שהיית חזר וטונה את הטיס ללה כי אם יאריך בחשיכה כאורה, לא רק שלא היה לי זמן לעבור חיז על איזה עבירה, אלא אפילו לחשוב על עבירה לא היה לפני פנאי". ודי בזה.

וכאמור דהעיקר הוא העסק והعمل בתורתינו הקדושה, תורה ה' תמייה משיבת נסח, ולכן העוסקים בלימוד תורהינו הקדושה, אין להט לעסוק בתעניות וסיגופים של ימי הטובבאים (וכמו שהבנו בדרכינו כאן סעיף ה') שבמקרים זה יעשה תענית דיבgor ויסקד יותר על לימודו, וידיע הענן (באSTER שמענו מבני מגדי אמת) שהגנו העذر המלובין רבינו ישראלי אבוחציאר (בבא סאל) זע"א, היה עיטה תעניות וסיגופים גdots ועתמים ותיקונים מופלאים בימי הטובבאים, ובסופם היה מתענה "תענית הפסקה" והיינו שבע שבוע שלם ברכיפות, ממוצאי שבת קודש עד יום טיש' בעהרים. ואמר לעצאו היז' טלא עיטו במותו כלל, ופירש להם הטעם, כי טמא אין להט את הכהנות טלא, ואם לקרהת סוף ימי התענית תגרום להט חולשתם טלא יובלן לעין היטב בעומק דברי התוספות, או כל התיקונים הנפלאים והמופלאים, וכל תעניות הטובבאים אינם כראויים.

ישמע חכם וויסיף לך, במלעת טקיית למדת תורהינו הקדושה והטהורה, לילה ביום יאריך בחשיכה כאורה, כי היא סס חיים טוביה וברכה, ולהגן ולהושיע את האדם, ולהביאו לחיים טובים ומאותרים בעולם הזה ובעולם הבא.

וגם העיקר הוא שירבה האדם בתפילה ובתחנונים לפני ה' יתברך שיזכהו לשקוד על דלותות התורה ללא לאות, להנעל מכל חטא (וכמו שהבנו בזה בדרכינו כאן בסעיף א' ובסעיף ב') וכבר כתוב בספר חסידים (סימן קלא) אם שואל אדם דבר שהוא שבך לבוראו, בגין על לימוד תורה או דבר אחר מהפכי טמים, ושותך את נפשו עליו, הקב"ה שומע תפלו אעים שאין בידו מעתים טובים. יעוץ. וה' יתברך יהיה בעזינו תמיד על דבר בבוד שמו, להגדר תורה ולהארידה, בנחת וטליה, וברבות הטעבה, וכל טוב סלה ברוח ורגשים. למען שמו באחבה. אכיה.

קבלות מענית מאכילה

הרצו להתענות תענית יהיר, בגין התענית שובביים, או תענית ערב ראש חדש, חייב לקבלו עלייו ביום שקדם התענית, ואם לא הגיעו מבעוד יום — איןו תענית. וכתחילה יקבלו בסוף תפילה מנהה קטנה, קודם שיאמר פסוק "יהיו לרצון" וכבר האחרון, ובודיעיד מועיל לקבלו אףלו במנחה גדולה. האם שכן מקבלו עתה במנחה — יקבלו בכך זולא בחורווין עד השקיעה, ואם קיבלו כלילה — איןו תענית (ש"ע תקופת ה-ו.ותה'ח שם). ויאמר נוסח זה לנחיז"א במוראה באצבע (שרון קמ) וועיין "לשונן חכמים" ח"א סימן יח-יט):

**רְבָּונֵן הַעוֹלָמִים, הַרְגִּינֵי לְפָנֵיךְ עַל תְּנָאֵי בַּתְּעִנִית נְדָבָה, לְמַחר
מְעֻלּוֹת הַשְׁחָר עַד אָמֶר תְּפִלָּת עֲרָבִית, וְאֵם לֹא אָמֶל אָז
לֹא אָרְצָה, בְּשָׂאָמֶר; "מִזְמָר לְדוֹד יְהוָה אֱלֹהֵינוּ רֹועֵינוּ", אָוכְלָי
לְהַפְסִיק, וְלֹא יְהִי־בָּי שָׁוֹם עָזָן. אָכֵל יְהִי רְצֹן מְלֵפְנֵיךְ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵינוּ אֱבּוֹתֵינוּ, שְׁתַפְנֵבִי כְּחַ וּבְרִיאוֹת,
וְאוֹכֶה לְהַתְעֻנוֹת לְמַחר, וְתַקְבִּלְנִי בָּאֶחָבה וּבְרָצֹן, וְתַזְפִּנִי
לְשׁוֹבֵבָה שְׁלָמָה, רְתַעַנְהָ עַתִּירָתִי, וְתַשְׁמַע תְּפִלָּתִי, בְּיַיִן
אָפָה שׁוֹמָע תְּפִלָּת בְּלָפָה. בְּרוּךְ שׁוֹמָע תְּפִלָּה.**

תפילה בסיום התענית

ובסיום התענית — בתפילה מנהה קטנה — יאמר כאן בקשה "רבון העולמים" (ש"ע תקשת ד). ואם מתפלל "מנהה גורלה" נראה שלא יאמר הבקשה כאן אלא בחפילה ערבית. **רְבָּונֵן הַעוֹלָמִים, גָּלוּי לְפָנֵיךְ, בָּזְמָן שְׁבִית הַמְּקֹדֵשׁ הַיְהּוּדִים
— אָדָם חֹטָא וּמְקַרֵּיב קָרְבָּנוּ, וְאֵין מְקַרֵּיבין מִפְנֵי אֱלֹא
חַלְבָּנוּ וְדָמוּ, וּמְתַכְּפֵרְלָנוּ, וּמְכַבֵּשׁוּ יְשָׁבָתִי בַּתְּעִנִית וּנְתַחְמַעַט
חַלְבִּי וְדָמִי. יְהִי רְצֹן מְלֵפְנֵיךְ שְׁיַהָא חַלְבִּי וְדָמִי שְׁנַתְמַעַט
כְּאַלְפִי הַקְרָבָתִי לְפָנֵיךְ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וּמְרָצַנִי.**

๔ יسمع חכם וויסוף לך

עי' בטעית נודע ביהודה מהדורה קמא (חאו"ח סימן לה) טעמד שם בשאלת אודות אדם אחד שנכשל באיסור א"א רחל במשך שלוש שנים רצופות שהיה בבייתה וכו', עיטה שבתשובה שלימה גמורה ומוחלטת, וגם הוא תלמיד חכם גדול השוקד יומם ולילה על תלמודו וכו', וזכה שיורו לו דרכ תשובה וכו'. ובתב הנודע ביהודה על זה, ווזיל: והנה אף שאני מיקל בתעניות וסיגופים ותשובה המשקל לזה האיש, אבל פטור שלא כלום אי אפשר, בפרט לפי רוב התמודת החטא. והנה התמודת התורה הוא העיקר, אמן לימוד דברי תורה שיש בהם ממש, משניות בעומק העיוני עם Tos' י"ט, ט"ס ופוסקים ותורה נבאים וכתובים, וג"כ ספרי מוסר חותמת הלבבות מן אחר שער הייחוד עד גמירה, וטל"ה במקומות שאינו מדובר בנסתרות, והלכות תשובה ברמבי". וידבק מאד בשירות ותשבחות של דוד המלך ע"ה שזה דבר גדול להלהיב לב האדם אהבת הבורא ב"ה, אבל טאר תפלוות ותחנונים אשר חדשים מקרוב דורות מעוטים לפני דורנו ירחק מהם, ובآخر דלייעול יركא ליעול בטרא וכוכרי, שהם שירותו של דוד שבודאי מועילם, ובכל חצות הלילה יರבה בבכי על החורבן ועל הגלות. והואיל והוא אדם חלש ומתמיד בתורה לא יתענה בקיין בזמן החום ביותר כמו תמו כלל רק בערב ר"ח וכו'. יע"ט.

וחזינן דאבן הורה הנודע ביהודה לבעל תשובה זה, שביעירם של דברים העיקר הוא התמודת התורה הקדושה, להיות עוסק בה יומם ולילה ללא הפוגה,ليل' ביום יאיר בחשיכה כאורה, כי היא מרפא ותרופה לכל חולין ומחלת מוחלאי הגוף והנפש.

אולס מכל מקומות נכוון נמי שידבק מאד ויעסוק בשיריו דוד המלך ע"ה ותשבחותיו טהור ספר התהלים, מפני שיש במוזמוריים אלה של ספר התהלים להלהיב ולטהר את הנפש, והוא דבר הנערן לבעל התשובה אשר שב מהחטאים והעוננות שהיו בידו עד עתה.

ויע' נמי בזה בדברינו שהבאננו בס"ד בספר תהלים השלם עטרת צו" (הלכות והנוגות סעיף בט ובהערה טט). יע"ט.

סדר
תעלוגיה
דיבור

להג"ר יצחק אלפיה זצוק"ל
מספר "קונטראס היחיאלי"
ו"אור חדש וצמיחה צדיק"

© כל הזכויות שמורות Copyright by

מכון להוצאת ספרים וחקיר כתבי יד
וחקוקותתני רבותינו הקדמוןיות

עטרת פז
מעיה"ק ירושלים תובב"א

♦ ♦ ♦

מרכז מפעליים תורניים
“עטרת פז”
ת.ד. 43166 ירושלים 91431, ישראל.

⊗
TORAH PROJECTS CENTER
ATERET PAZ
P.O.BOX 43166 JERUSALEM 91431
ISRAEL

TEL. 24 HR. +972-522-675015
(from Israel: 0522-675015)

סדר תענית דבר

**כפי שתיקן הג"ר יצחק אלפיה זצוק"ל
בספריו "קונטראס היחיאלי" ו"אור חדש וצמח צדיק"^{*)}**

התנאים בקבלת תענית דבר

א. שלא לדבר כלל וככל מה חלה |ת הלימוד עד הסוף, גם לא בדברי תורה ולא בשאלת שлом (וראה להלן בסעיף ט שצורך להיות לפחות יומי שלם ממש לטענית הדברו).

ב. יכוין לתקן מה שפגם ועיוות בהפסיקו בלימוד התורה הקדושה בדברים בטלים, ולהתקן פגם שזכיר דברי חול בכיתת הכנסת, ולהתחרט מכל מעשה לא טוב שעשה נגד רצונו יתרוך שטו, בין במצבה עשה בין במצבה לא חעשה. ולומר הוידי בפה (ביום שישי בו תחינה), ולהרהור כלבו תשובה שלימה על כל עונותיו חטאתי ופשעיו, ובפרט על החמורות, כגון שזיל על לשון הרע ועל הדיבור הנאכרי לעיל, הנתקנים עכשו מכל העונות שהורגנו בהם, ועל ידי זה מכירע את עצמו ואת כל העולם לך' זכות, והקב"ה מוחמלא רחמים ומרוחם על כל ישראל.

ג. לא לעשן סגירה בבית הכנסת, ואם אין יכול — יצא לחוץ לעשן, בכדי שבאים תשובה ותיקון גדול כזה, לא יהיה בבית הכנסת קטרות זרה וימלא הבית הכנסת עשן. ובפרט שלא לחת צער לאנשים, כי כמה וכמה אנשים עושים מעשנים ומוצעים מזה. ואם צער עצמו מעט במניעת העישון, לא דבר קטן הוא זה, כי רקען זה ממילא צורך לטנק עצמו מעט, וכי יתפרק עונותיו. והתיקון ותלמוד זהה נחשב לטענית שבת לשכת ולשלשים וחמש אלף ושש מאות תעניות.

---

^{*)} אה יוסף חיים מזרחי יצ'ו: השתרלו לדיק כלשון הבאון המחבר וצוק"ל כפי שהדפים ב"קונטראס היחיאלי", ולא לתקן את הסדר שעשה אותו לשונו והטור ו אף שיש שינוי בספריו האחרים "אור חדש וצמח צדיק" ו"שיח יצחק"], בלבד מכמה תיקוני טעויות ברורות או כפלות דברים בידוי, כפי שרשום לפני בಗליון הספרים הנ"ל.

ד. אחד מהקהל ילמד בקהל רם, מלה במליה כהוגן, ובונימה ולא בהבלעה, ושאר העם ילמדו אחריו בלחש, כי שני קROLות לא נשמעים יחר.

ה. קיבל על עצמו מצות עשה של "ואהבת לרעך כמוך", ולא הוב את כל אחד מישראל כנפשו, ויכלול עצמו עם כל ישראל, כדי שתקובל תפילהו ברכzon, ויהיה נחת רוח לשכינה עוזנה.

ו. טוב לחת דבר מה לאזרעה בגין החיקון, קודם חפילה מנוחה, כמו שאמרו שם הארכ"י החי ז"ל, כי יש תיקון גדול בזה, וכמ"ש בירורה (סימן רט"ט סעיף י"ד): טוב ליתן פרוטה קודם כל תפילה, טנאמר: "אני בצדך אהובה פניך". וכמ"ש בש"ט בתרא (פרק ט) ששකולה מצוה זו כנראה כל המצוות, טנאמר: "ההעمرנו עלינו מצות" וגרא. וכברט בגין החיקון, שאו נעשה צדיק גדול ובבעל השובבה גמורה אהובה, אז יבוא בפועל עניין הצדקה, שהוא בגדר כל המצוות וצדתו עומדת לעד. ולא יתמהות מלתות שלשים ושש פרוטות, דמי אכילה אחת, שהוא פדיון הענית של יום אחד, כמו שכותב הרב חייד"א וזוק"ל ווזע"א, ולמוסיף לו מן השמות.

ז. צריך לחת הצדקה תקופה מזמן, ולא לנדרו ח"ו כלל ועיקר, שלא להכשל ב"ם בעון נוראים. וכל אחד ואחר יתן בקערה שעיל התיבה מה שלו חפק, וכך שום אחד לא ידע כמה נחן, וגם הוא לא ידע למי המועה הללו ניתנים, שזאת המועה המועלה שבצדקה.

ח. הרוצה לאכול בכוקר ושיהיה הנחשב לו לתענית גם כן, יצוה לבני ביתו שייעשו לו המאלל היותר ערב לחכ"ז, ואוי יאלל ממנו עד קרוב לכדי שכיעיה, וימשך ידו מלאלל עוד ממנו, אף שתאב עדין לאכול ממנו עוד. ויחשוב שמניעתו זהה לסוף אחד עצמו לכפרת עונחיו חשוב כאילו התענה וכמזה כפירה, והרי זה פיקח, שאוכל לשועע נפשו וחשוב כאילו התענה. עכ"ל (הוב"ד בספר פלא יועץ).

ט. תענית הדברו יש לו צורן גדול מאד, שימושו להארם יותר מכל מינוי תעניות וסיגופים, וגם אין מחייבו אייכריו וגופו בתענית האכילה יותר הסיגופים. נמצא, טוב לטף וטוב לנשמה, ועשה שלום בין הנשמה לבין הגוף. שניהם יוכלו לאור התהים ועלולם הנצחי שכלו טוב. אך אריך להיות לסתות יום שלם לטענית הדברו, כמו שכתבו רבותינו ז"ל: הגרא, חמ"י, ابن שלמה, חפץ חיים, ראש הגבעה.

י. גבי הצדקה יהרו לחלק כל הנכבד תלמידי חכמים ולצנעים ולאכינאים ולענינים שהם יראו שמים, ולא לאנשים שאינם מהוגנים כדי שלא יקיימו בהם קללה יורמתה הנכיה שאמר: הכהלים בכני אדם שאינם מהוגנים, ח"ג. وكل וחומר שלא ליהנות מהם עובי על דת בפרהסיה כמחלי שבתות וככ"ז. וידי לחכימא ברמיזא.

סדר תענית דבר

טו

זההרה שמענו, חילת הכל ישתורל מאד לעשות הסדר הקושש הזה בעשרה, היכא דאפשר, כי כל כי עשרה שכינהו שרייא. אם היה ברוב עם איז הוא הדרת מלך, מה יפה ומה נuis, ושיהיה גם כן בבית-הכנסת שהוא מקום בית ה' והשראת שכינתו יתברך שם שם, ולהיות נקרא "מקדש מעט". ויהו היות שם באימה וביראה, בגיל ובערודה וכשמחה גROLLA לפני ה' ברוך-ההוא השוכן שם זמה טוב ונעים, אם מוקשע צמו גם בטבילה מקווה טהרה, אם אפשר).

אף שמותר לעשות "תענית דבר" בשבת בלבד מהאיסור לדבר רבי חיל בשבת, המנהג שלא עושים בסדר הוידי והלימוד דלא-הילימוד בשבת, ועל כן לא ציינו לדין לשון חטא ועון מהתפלות.

קדום הוידי יאמרו נוסח זה, בין בית שיש בו תחינה בין ביום שאין בו תחינה. ואפילו הייחיד יאמר נוסח זה והוידי בלשון רבים, ויכוין על כל גלגוליו (או חזש וצמה צדק וזה).

בלי נדר, הרי אנחנו מובגמים לכך ממצות עשה של הוידי בפה (וביום שאין בו תחינה, במקום "בפה" אמורים; בהרהור הלכ), במו שפתזבי בתרתנו הקדושה; איש או-אשה פיי עשו מכל-חטא את האדם, למעל מעל בידועה אהונה, ולאשמה הנפש היהיא: זההנו את-חטאכם אשר עשו. והרי אנחנו מתחרטים חרטה גמורה על בל-פה שחתאננו ועוני ופצענו ועברנו על מצות יהועה אהונה אשר צינו, ברמ"ח מצות עשה ושם"ה מצות לא תעשה לענפיהם, מדאוריתא ומדרבנן ומדברי קבלה ומדברי סופרים, בין אנשים בין ברצון, בין ערים בין יישנים, בין במתבון בין שלא במתבון, בין בגלגול זה

בין בגלוים אחרים, ובפרט על מה-שפטנו לנו בעשרים ושתיים אותיות התורה הקדושה וחמש אותיות מנצח"ך, גם על מה-שפטנו [מהברית תורה וקפטנו] מלוח עלי שית, ובדברנו דברי תל בשפת ובבית הנסת, ובאמצע התפלה, וקריאת שם וקריאת התורה הקדושה, ועל פגנו בברית הלשון בברברים בטלים ושכר וחגנה וליצנות ונוביל הפה וכיוצא, ועל מה-שפטנו בברית העוזר בשכבה ורע לבטלה ובעניינו נאוף ובזומה, אנחנו ואנשי ביתנו ובכל הгалות אלינו ובכל-הבאים משורי נפש רוח גשמה חייה יהירה שלנו ומלבושיםם ומהרבים להם שמלות אצלות בריאה יצירה עשרה הפנימיות וחיצוניות ואור פנימי ואור מקוּף דישר ועולים. ובלי נדר, תרי אנחנו מוכנים ומוגנים ומקבלים עליינו لكم בזירת האל יתברך שמו את מצות עשה של התשובה, בפתחו פתורה; ושבת עד-יהוָה אהנו אליה, ושמעת בקהל: ומצות — את-יהוָה אהנו אלה תירא, זאת על מצותינו, ומצות — ואהבת את יהוָה אהנו אלה. ומצות — ואהבת לרעך כמוך. ולאhab כל-אחר מישראל בנפשנו ומאדרנו.

וְעוֹד מִקְבָּלִים עַלְינוּ בְּלֵי גָּדָר שֶׁלֹּא לְשׁוֹב עוֹד
לְכַסְּלָה, וּבוֹזּוֹת תְּשׁוֹבָתֵנוּ זֹאת יִתְקַנֵּנוּ בְּלֵי-
פְּגָמִינָה בְּתוֹרָה וּבְמִצּוֹת, וַיִּתְקַנוּ גַּם בְּן מַה-שְׁפָגָמָנוּ
בְּכָלְלוֹת עֲשָׂרִים וָשְׁתִּים אֲוֹתִיות תְּהֻתָּה הַקְדוּשָׁה
וְחִמֵּשׁ אֲוֹתִיות מִנְצָפֶךָ. וְכָל-נִיצּוֹצִי הַקְרָשָׁה שְׁגַפְלָיו
בְּקַלְפָה עַל יָדֵינוּ, יִתְהַרְוּ וַיַּעֲלוּ לִמְקוּם אַל-מִקּוּם
הַקְרָשָׁה. חִיל בְּלָע וַיַּקְאָבֵן (חַבֵּן), מַבְטָנוֹ יַרְשֵׁנוּ אֶל:
וְקַבְלָתֵנוּ הַתְּשׁוֹבָה הַזֹּאת מִלְבָב וּמִנְפָּשׁ וּמִבְּלִי שָׁוֹם וּבָר
אֱנָם גָּלָל וּעָקָר, כִּי אֵם לַעֲבוֹדָתָו יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ
וְלֹא קָמָא שְׁכִינָתָא מַעֲפָרָא, וְלֹעֲשָׂת נְחַת רֹזֶה לַיְזָרָנוּ
וְלֹעֲשָׂת רְצֹן בּוֹרָאנוּ. וַיֹּאמְרוּ פְּסוּק זוּ שְׁתִּי פְּעִמִּים; וַיֹּהֵי נָעַם
אָדָנִי אֱלֹהֵינוּ עַלְינוּ, וַיַּעֲשֵׂה יְהִינָּנוּ בְּגַנְחָה עַלְינוּ,
וַיַּעֲשֵׂה יְהִינָּנוּ בְּגַנְחָה:

וַיֹּאמְרוּ הַוִּירוּדִי הַגּוֹל, וְכָל בּוֹ וַיֹּדוּ לְתַלְמִידִי חֲכָמִים בְּסָגָרִים מַרְכָּבִים, בָּאוּמָנוּ;
פָּנָן וְאָוְלִי בְּגַלְגָּלִים אֶחָרִים הַיָּינוּ בְּסָגָרִים חֲכָמִים וְעַבְרָנוּ גַּם עַל זה, וּבְכָלְלוֹנוּ
שְׁנַיִם יְחִידָה נָהָרָנוּ בְּכָפְלִים, וְתַקְנָנוּ הַדָּבָר כַּי' יַכְלָתֵנוּ לְעַבְוֹתָה הַקְבִּיה (אוֹדוֹשׁ וּצְמָחָה
צְדִיקָה מִזֶּה), וּבְיוֹם שָׁאַין בּוֹ תְּחִינה יַאֲמְרוּ כָל הַוִּירָדִי בְּהַרְהָרָה.

אָנָּא יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ אֱבֹותֵינוּ, תָּבָא לְפָנֵיךְ
תִּפְלַתֵּנוּ וְאֶל תְּתַעַלֵּם מַלְכֵנוּ מִתְּחַפֵּתֵנוּ, שָׁאַין
אָנָּחָנוּ עָזִי פְּנִים וְקַשִּׁי עָרָף לוֹמֵר לְפָנֵיךְ יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵינוּ אֱבֹותֵינוּ — צְדִיקִים אָנָּחָנוּ וְלֹא-חַטָּאנוּ.

אֶכְלָ חַטָּאת עַוֵּינָ פְּשָׁעָנוּ, מְרַדְנוּ, אַנְחָנוּ וְאֶבְוֹתָנוּ
וְאֶנְשָׁי בִּתְהָנוּ. כְּפָתָוב: חַטָּאתִי אָזְדִּיעַד וְעַוֵּינִי לֹא־
כְּפָתָוב, אָמְרָתִי אָזְדִּיחַ עַלְיָ פְּשָׁעָי לִיהְוָה אֱלֹהֵינוּ, וְאַתָּה
נְשַׁאַת עַזְנֵי חַטָּאתִי סָלָה: וּבְתִיבָּ: מְכָפֵה פְּשָׁעָיו לֹא
יַצְלִיחַ, וְמוֹדָה וְעַזְבָּ יַרְחָם:

אֲשֶׁרְמָנוּ . אֶכְלָנוּ מְאֶכְלּוֹת אֲסּוֹרָת . אֶכְלָנוּ דְּבָרִים
הַאֲרִיבִין³ גַּטִּילָה וְלֹא גַּטְלָנוּ . אֶכְלָנוּ
וְשְׁתִינָנוּ בְּלֹא בְּרָכָה תְּחִלָּה וְסוֹفָה . אֶכְלָנוּ חַיִן לְפָסָה
אֲכִילָת קְבֻעָה . אֶכְלָנוּ לְמִלְאָת בְּטָנָנוּ וְלֹא חַשְׁבָנָנוּ
לְהִיוֹת בְּרִיאָם לְעַבוֹדָת הַשֵּׁם וְשָׂאָר פָּנוּת טוֹבָות .
אֶכְלָנוּ מִפְּשָׁעָה שָׁאִינָה מִסְפָּקָת לְבָעֵלָה . אָסְרָנוּ
הַמְּפִתְרָה וְהַתְּרִנָּה הָאָסּוֹר . [אָמְרָנוּ נְשָׁנָה פָּרָק זוּ וְלֹא
שְׁנִינָנוּ . אָמְרָנוּ לְבָשְׂגָפָנָה נְשָׁנָה . אָמְרָנוּ שְׁמֹועָה זוּ
נְאָה וְשְׁמֹועָה זוּ אֵינָה נְאָה].

בְּגַדְנוּ . בְּיוּנוּ אָמְרָיךְ . בְּטַלְנוּ תְּלִמּוֹד תּוֹרָתְךָ .
בְּרַכְנוּ בְּרָכוֹת לְבַטָּלה זְבָרָכה שָׁאִינָה
צְרִיכָה . בְּרַכְנוּ בְּלִי כְּנִתְתַּהְלָבָה⁴ בְּיוּנוּ אָב וְאָם
וְחוֹרִים וּמוֹרִים וְתְּכִמִּי יִשְׂרָאֵל . בְּלַקְלָנוּ דָעַתָּנוּ
בְּתִפְלָה וּבְלִמּוֹד הַתּוֹרָה תְּקִרְוָשָׁה . [בְּטַלְנוּ תּוֹרָתְךָ

סדר תענית דבר

כג

לראש אשמורות ולא אמרנו איה אלה עשו, נתן זמירות בלילה. בטלנו מצות פزو ורבו בתורה. בטלנו קביעות התורה.

גוזנו. גנבו דעת המקום ו דעת הבריות. גלינו פנים בתורה שלא בהלה. גלינו סוד. גאינו במחשכה ובבור ובמעשה בכלל מיני גאותה וזרון עד שעשה לנו טبع ולא ידענו אם היא גאה. גלינו עריות. (גנבו חמוש תורה מפני סופרים ומפני ספרים ולא אמרנו דבר בשם אומרו. גם לבנו בהוראה. גלינו סוד בית-ההפרץ וסוד בית-ידין. גלינו סודות תורה לבלתי נאמי רוח מבטי דבר). דברנו דפי ולשון הרע, לשקר, וחנפה, גבלות פה, ורבילות,ليلצות ודברים בטלים. דברנו בבית-הנסת ובשעת התפללה וקריאה ספר תורה. דברנו בשעת דבר של חל. דברנו אחד בפה ואחד בלב. (ובדברנו בחוץ לטור תורה. גננו יהודים). העזינו. התפלנו גלי כוונת הלב. התפנדנו بكلון חברינו. הלכנו את פני חברינו ברבים. הוציאנו שם רע על החיים ועל הפתחים.

הַרְחָרֶנוּ הַרְחוֹרִים רְעִים וְבָאָנוּ לִידֵי טְמַאת קָרִי •
הַסְּתַפְלָנוּ בָּעֲרִוֹת • הַעֲזָנוּ מִצָּחָה • הַלְּוִינוּ בָּרְבִּית •
הַחֲנָפָנוּ לְעוֹשֵׂי רְשֻׁעָה • הַזְּפָרָנוּ שֵׁם שְׁמִים לְבֶטֶלה •
הַסְּפָרָנוּ אֲזָנָינוּ מִשְׁמָעָ תּוֹרָה • [הַתְּרַחַנָּנוּ אֶת חָצֶבֶר •
הַקְּרָנוּ דָּבָרִים בְּפִנֵּי הַנּוֹגָם בָּהֶם אָפָור • הַגְּעָנוּ
לְהַזְּרָאָה וְלֹא הַזְּרִינוּ • הַזְּרִינוּ בְּפִנֵּי הַגָּדוֹל מִמְּנָנוּ
בְּחִכְמָה וּבְמִגְנָן].

וְהַרְשָׁעָנוּ • וְהַרְבִּינוּ פְּשֻׁעָה וְרִשְׁעָה לְבַלִּי חָק • [וְתַרְנוּ
עַל בְּיוֹנָה שֶׁל תּוֹרָה • וְעַד תַּלְמִידִי
חִכְמָמִים לְתוֹרָה בְּטַל בְּסַפְתָּנוּ • וְתַרְנוּ עַל הַלֹּול הַשֵּׁם
• וְתַרְנוּ עַל בָּבּוֹד שְׁמִים].

זָדָנו • זָנַנו אַחֲרָ לבָנָנו וּעֲינַנו • וְלֹזְלָנו בְּכֹוד
הַתּוֹרָה וּבְכֹוד לְזָמְדִיה • וְלֹזְלָנו בְּגַטְילָה
יָדִים • זָהָה דַעֲתָנו עַלְנוּ כְּשַׁדְרָשָׁנו בְּקָהָל רַב • זָהָה
רַעֲתָנו בְּחִכְמָתָנו • וְלֹזְלָנו בְּכֹוד תַּלְמִידִי חִכְמָמִים
הַפְּתֽוֹתִים מִעֲרָבָנו].

חִמְסָנו • חִמְדָנו גַּשְ׀יָה וּבְתִי חִבְרָינוּ זְמָנוּם וְכָלִי
אֲשֶׁר לָהֶם • חִלְלָנו שְׁבָתוֹת וּמוֹעָדי
קָדְשָׁךְ • חִשְׁדָנו בְּקִשְׁרִים • חִלְלָנו שֵׁם שְׁמִים בְּסַפְתָּר

ובגלו. אוֹ לְנוּ מִיּוֹם הַדָּיוֹן אוֹ לְנוּ מִיּוֹם הַתּוֹבֶחֶת!
מַה־עֲשָׂה בַּיּוֹם אֵל? וְכִי יַפְקֵד מַה־גִּשְׁבָּנוּ?
[חַבְמִים דָּיִנּוּ בְּעֵינֵינוּ . חַשְׁבָּנוּ בָּעֵת הַלְּמוֹד וְלַבָּנוּ בְּלָ
עַמְּנוּ . חַלְלָנוּ בְּבָודְתְּרָתֵנוּ בְּפָנֵי עַמְּיִהְרָץ . חַשְׁבָּנוּ
מִחְשָׁבוֹת שֶׁל תּוֹרָה בְּבֵית־הַבָּסָא וּבְמִבְואות
הַמִּטְפּוֹת].

טְפִלָּנוּ שְׁקָר וּמְרָמָה . טְמַנָּנוּ עַצְמָנוּ . טְמַנָּנוּ
רְעִוָּנוּ . טְלְטָלָנוּ מִקְצָה בַּיּוֹם הַשְּׁפָת .
טְעִינָה בְּהֹרְאָה . [טְמַטְמָנוּ אֶת לְבָנוּ וְשָׁמָנוּ מִסְךָ
מְבָדֵיל בְּינֵינוּ וּבֵין אָזְרָה קָדְשָׁת הַתּוֹרָה, וְתַחַזֵּעַנָּנוּ
מִרְאֹת נְפָלָאות מִתּוֹרָתָךְ].

יַעֲצָנוּ עַצּוֹת רְעוֹת עַד אֵין חִקָּר . יִשְׁבָּנוּ בְּמוֹשֵׁב
לִצְים וּבְמוֹשֵׁב מִשְׁחָקִים . יִשְׁגַּנוּ בְּלָא
קְרִיאָת־שָׁמָע וּבְלָא קְרִיאָת־תְּלִמוֹד תּוֹרָה בְּלִילָה .
לִירַדְנוּ בְּעַמְּקוֹן הַקְּלָפּוֹת בְּעַצְם עָזָנוּ וְפְשָׁעָנוּ,
וּתְזַרְתָּנוּ עַשְׂקָה בְּיָדָם . יְרַאֲת יְהֻנָּה אֲזֹהֶר לֹא קָדְמָה
[לְחַקְמָתָנוּ].

בְּזָבָנוּ . כְּחַשְׁנוּ . בְּעַסְנוּ בְּחֹל וּבְשָׁבֶת, וּטְרַפְּנוּ נְפָשָׁנוּ
בְּאָפָנוּ . בְּנֵינוּ שֵׁם רֵע לְרֵעֵינוּ . בְּלִינוּ יְמִינוּ

וְשָׁנִינוּ בַּהֲבֵלִי הָעוֹלָם, וְלֹא יִכְרְנוּ כִּי תְּبִיאָנוּ בְּמִשְׁפֶּט
עַל כָּל-גָּעָלָם. אֹוי לְהָ לְאֹתָה בּוֹשָׁה! אֹוי לְהָ לְאֹתָה
כָּלְפוֹה! מַה-יְּעַנֵּה לִפְנֵי שׁוֹכֵן רֹוםָה, עַפְרָם מִן הָאָדָמָה?
[בָּעָסָנוּ עַל רְבּוֹתֵינוּ, וְחַבְרֵינוּ וּמִשְׁרְתֵינוּ שֶׁלֹּא לְשָׁם
שָׁמִים, רַק לְהַמְרוֹתָם אֵת דָבְרֵינוּ . פָּתַחֲנוּ פְּתַבֵּי
שְׁנָאָה וּשְׁטָנָה לְתַרְתְּרֵי רַבִּיבָּי בֵּין תַּלְמִידִי הַחֲכָמִים
וּבֵין אִישׁ לִרְעָהוּ . פָּתַחֲנוּ פְּרוֹשָׁם וּרְיִם בְּתוֹרָה
וּבְרָאָנוּ מִשְׁחִיתָה לְתַבֵּל . בְּפִרְנוּ בְּדַקְדּוּקִי סּוּפָּרִים].

לְצָנוּ . לְזָצָנוּ . לֹא בָּנָנוּ בַּתְּפִלּוֹתֵינוּ וּבְרָכוֹתֵינוּ
פָּתַחֲנוּ וּבְרָאוּ . לִמְדָנוּ תּוֹרָה שֶׁלֹּא לְשָׁמָה
וּשֶׁלֹּא בְּקָדְשָׁה וּבְתָהָרָה . לִבְשָׂנוּ שְׁעַטְנוּ . לְזִינָה
גְּרָבִית . [לִמְדָנוּ תּוֹרָה עִם תַּלְמִיד וּרְבָ שָׁאִינָם הַנְּגָנִים
. לִמְדָנוּ תּוֹרָה עַל מִנְתָּה לְקַגְטָר . לִמְדָנוּ בְּלֹא בְּרָפה
הַתּוֹרָה . לִמְדָנוּ תּוֹרָה בָּמְקוּם מִמְּטָף, וּדְבָר יְהֻדָּה
אֲזַהַּר בְּזִינָה . לֹא שְׁלַשָּׁנוּ שְׁנוֹתֵינוּ שְׁלִישָׁ בָּמְקָרָא שְׁלִישָׁ
בְּמִשְׁנָה וּשְׁלִישָׁ בָּמְקָרָא . לִבְשָׂנוּ טְלִיתִי תַּלְמִיד-חֲכָם
לְהַחֲזִיק עַצְמָנוּ לְתַלְמִידִי חֲכָמִים. בְּקַשְׁ-לַזְזָה
וְאַיִן . לֹא קְבָלָנוּ פָנֵי הַרְבֵּי בְּרָגָל . לֹא יָנוּ בְּעַת
הַתְּפִלָּה וּבְעַת לְמֹוד הַתּוֹרָה הַקָּדוֹשָׁה].

מְרַדֵּנוּ . מִרְיָעָה רְבָרִיךְ . מְאָסָנוּ בְּמִשְׁפְּטֵי צְדָקָה .
מְרַדֵּנוּ בְּמִלְכּוֹת שְׁמִים . מְרַדֵּנוּ בְּמִלְכּוֹת
בֵּית יְהוָה . מְאָסָנוּ בְּבֵית יְהוָה מִקְדָּשׁ . מְלֹאנוּ פִּינּוּ שְׁחוּקָה
. מְפֻרְנָה תְּבִרְיָה וּמְמוֹנָם בְּנֵיד גּוֹיִם . מְעַלְנוּ בְּתַרְמָה .
נְמִתּוּגִים בְּהַזְּנִין לֹא הִיָּנוּ . מְאָסָנוּ תּוֹרַת יְהוָה שָׂוִוָה
וְלֹא לְמְרַדֵּנוּ אֶתְהָ בְּחַשָּׁק , וּבְמִשְׁאָה כְּבָר תְּכַבֵּד עָלֵינוּ
. מְזֹצָא שְׁפִתְיָנוּ לֹא קִימָנוּ וְלֹא שְׁמַרְנוּ).

גָּאָצָנוּ . נָאָפָנוּ . נִשְׁבָּעָנוּ לְשָ׊וא וְלִשְׁקר . נִשְׁבָּעָנוּ
וְלֹא קִימָנוּ . גָּדָרָנוּ וְלֹא שְׁלָמָנוּ . נִהְגָּנוּ
מִן הָעוֹלָם הָזֶה וִתְעַנוּגָוּ . גָּתָנוּ יָד לְפֹזְעָים
לְחַטָּאים . נִשְׁתְּמַשָּׁנוּ בְּכַתְּרָה שֶׁל תּוֹרָה . נִקְמָנוּ
גָּטָרָנוּ שְׁנָאָה וּקְנָאָה בְּלָבָב . (נִהְגָּנוּ מִדְבָּרי תּוֹרָה .
שָׁאָנוּ פָּנֵי גָּדוֹל וּפָנֵי עֲשֵׂיר בְּמִשְׁפְּט . נִשְׁעָנוּ אֶל
יִגְתָּנוּ . גָּדִינוּ לִמֵּי שְׁלָא נִתְחַبֵּב גָּדוֹי . נִשְׁתְּמַשָּׁנוּ
שִׁמּוֹת הַקָּדָשׁ וְקִבְּלה מִעְשִׂיות וְהַשְׁבָּעוֹת וּקְמִיעָן .
נִעַנְנוּ בָּמָקוּם הַמְּבָכָה בְּבָשָׁרָנוּ בָּעַת לִמְזֹד הַתּוֹרָה
וְעַת הַתְּפִלָּה . נִתְעַצְּלָנוּ בְּהַסְּפָרָם שֶׁל תַּלְמִידִי
[חֲבָמִים].

דָּרָנוּ . סְרָנוּ מַאֲחָרִיךְ . סְרָנוּ מִמְּשִׁפְּטֵי צְדָקָה .
סּוּרְרִים וּמָוִרִים זָלְלִים וּסּוּבָּאים הִיָּנוּ .

נסוד התורה גלינו לאמות העולם . סודות שלא
קיבלו מנאמי הקבלה בוגנו בתפלתנו וביחור קריית
שמען].

עינו . ערכנו על תורה שבכתב ותורה שבعلפה
. ערכנו על מצות עשה ועל מצות לא
תעשה . ערכנו על בריתות ומיתות בית דין . ערכנו
על מצות דרבנן ועל גורותיהם ועל תקנותיהם ועל
תקנות הכהל ועל חרמי צבור . עינו יתומים
ואלמנות ואביזני עפ"ה . [עשינו על במשפט . עינו
עצמנו בערבי הדינים . עינו פלאכה בפני רבים
ונחיצית תורהנו . עינו בסיל בערבי תורה . עינו
את הדין].

פשתנו . פסקנו מעליינו על תורה ועל מצות .
פסקנו מעליינו על מלבות שמים ועל
יראת שמים . פגנו באות ברית קדש . פגנו
בשבע עשרים אותיות תורה, ובפרט בשמותיך
הקדושים והטהורים ובמהות עליזות, בהרהור
במחשבה, בראש, בשמעה, ברחא ובקלא, בדרبور
ובמעשה . פסקנו אדראה ברבים ולא נתנו, ונרמו

גְּשִׁיאִים וַרְוָתִים וְגַשִּׁים אֵין . פֶּרֶשֶׁנוּ מִן הַצְּבֹור . [פֶּסֶקְנוּ
דֵין וְהַזְּרָאָה בְּהַיּוֹתָנוּ שְׁרָתוֹי יֵין . פֶּרֶשֶׁנוּ פְּרוֹישִׁים זָרִים
פְּתֹרָה וּבְמְאֻמָּרִי רְבוּתֵינוּ וּכְרוֹנָם לְבָרָכה . פֶּקְפֶּקְנוּ
בְּכָל־דָּבָרִי חֲכָמֵינוּ וּכְרוֹנָם לְבָרָכה וּדְרִשּׁוֹתֵיהֶם .
פֶּסֶקְנוּ עַל רָאשֵׁי עַם קָרְשָׁה].

צְרָרָנוּ . צְעָרָנוּ אָב וְאֶם וְחַכְמִי יִשְׂרָאֵל . צְעָרָנוּ
לְאָבֵינוּ שְׁפָשִׁמִּים בְּמַעַשֵּׁינוּ הָרָעִים
וְהַמְּקַלְּקָלִים . צְלָלָנוּ גָּמִים אֲדִירִים לְבַקֵּשׁ תְּאוּת
יִצְרָרָנוּ הָרָע . [צְנִיחָה לֹא הָיָה בַּרְאָשָׁנוּ בְּעֵת לְפָזֹד
חֹזְרָתָנוּ . צְדִיקִים הָיִיט בְּעֵינֵינוּ . צְרִי עַזְנֵי הַיּוֹנָה
בְּחַבְרֵינוּ וּבְגָדוֹלִים מְפַשֵּׂעַ בְּחַכְמָה וּבְמַנְנָה . צְעָרָנוּ
לְתַלְמִידִי חֲכָמִים בְּדָבָר הַלְּכָה בִּשְׁוֹבָה, וְהַלְּבָנָנוּ
פְּנֵיכֶם בְּרָבִים . צְעָרָנוּ בְּפָנֵי מַי שְׁגָדָל מְמַנוּ בְּחַכְמָה
וּבְמַנְנָה].

קָשָׁינוּ עַרְף . קַלְקָלָנוּ דָּרְכֵינוּ . קַטְפָּנוּ מְלוֹתָה עַלִי
שִׁית . קַפְצָנוּ יָדֵינוּ מְלַתָּנוּ אַדְקָה . קַלְקָלָנוּ
צְנֹרוֹת הַשְּׁפָעָה וְהַקְּרָשָׁה וְהַטְּהָרָה הַיּוֹרָדָת לִיְשָׂרָאֵל
וְהַפְּכָנֵן אֹתָם לְבָזּוֹת נְשָׁבָרִים אֲשֶׁר לֹא יִכְלֹלֵן הַמִּים,
וְגַרְמֵנוּ בְּעֻנוֹתֵינוּ הַרְבִּים גָּלוֹת הַשְּׁכִינָה, עַבְדֵי פִּי

ימלוֹך וִשְׁפַחָה בֵי תִירְשׁ גָּבָרְתָה, נִשְׁבָכָה בְּבִשְׁתָנוֹ
וְתִכְסַנּוּ כָּלֶפֶתָנוֹ, בֵי כָּלֶאָלה עֲרָמָז עֲזַנְגָנוֹ, יְפָשְׁעָנָנוֹ
הָאֲרִיבָו קָצָנוֹ, וְחַטָּאתָתָנוֹ מִגְעָנוֹ הַטּוֹב מִפְעָנוֹ. אֹוי לְהָם
לְבָנִים שְׂגָלוּ מַעַל שְׁלֹחַן אֲבִיהם, וְהַכְּמָה אָרְךָ יָמִים
וְשָׁנִים, רְפִים רְعִים וּמְרִים . [קָרְאָנוּ וִשְׁנָנוּ בְּלֹא
גְּעִימָה וּמְרָה . קָרְאָנוּ בְּסֶפֶרִים חַיצׁוֹנִים . קָבָעָנוּ
סְעוֹדָה בְּעַת הַדָּרְשָׁה בְּשִׁבְתָה . קָלְלָנוּ בְּנִירָאָדָם וְגַעֲנָנוּ
עַל־יָדֵינוּ . קָנָאָנוּ וְקִשְׁרָנוּ קָשָׁרִים תֹּזֶה הַקָּהָל שֶׁלֹּא
לְשֵׁם שְׁקִים].

רְשָׁעָנוֹ . רְקַפְנוּ אַחֲרַ הַשְּׁרָרָה וְהַכְּבֹוד . רְבָנוּ עִם
אָדָם חָם . רְעִים לְשָׁמִים וּלְפְרוּזָת הַיָּינָן
• רְפִינוּ אֶת־רְעֵינוֹ . (רְחַמְנוּ עַל עַנִּי בְּהַיִן . רְפִים
מַעַן לֹא הַשְּׁבָנוּ).

שְׁחַתָּנוֹ . שְׁכַחָנוּ תָּרְתַּחַ . שְׁכַחָנוּ אֱלֹהִותָךְ .
שְׁקַרְנוּ בְּבִרְית קָדוֹשָׁךְ . שְׁמַחָנוּ בְּמַפְלָת
אוֹיְבָינוֹ . שְׁמַעָנוּ זְלוֹל תַּלְמִיד חָכָם וְלֹא מַחְקִינוּ .
שְׁבָנוּ בְּתִשׁוֹבָה וְאַחֲרֵיכֶךָ תָּזַרְנוּ לְסֻוּרָנוּ הָרָע . שְׁחַתָּנוֹ
וְרָע קָרְשׁ וּבָרָאָנוּ מִשְׁחִיתִים לְתַפֵּל. בָּנִים גָּדְלָנוּ
וְרוֹקְמָנוּ וְהָם פְּשָׁעָנוּ בָּנוֹ, גַּם בְּבָנָפָנוּ נִמְצָאוּ דָם

נֶפֶשׁוֹת אֲבִזִים. וְהַגֵּה דִמְעַת הַעֲשִׂיקִים וְאֵין לָהֶם
מְנַחֶם. לְבִי לְבִי עַל חֲלֵלֵיכֶם. מַעַי מַעַי עַל
חֲרוּגֵיכֶם. אוֹי לְרַשְׁעָ רְעָ בֵי גָמוֹל יְדוֹ יַעֲשֵׂה לוֹ .
[שְׁבַחֲנוּ תָוְרַתְךָ וִירָאַתְךָ . שְׁמַעַנוּ וְלוֹל חֲבָרֵינוּ וְלֹא
מְחַיֵּנוּ . שְׁמַחַנוּ בְּנִפְילַת חֲבָרֵינוּ בְּדָבָר הַלְכָה וּבְלָאוֹד
תִּשְׁיבָה].

תְּעַבֵּנוּ . תְּעַבֵּנוּ כָּל־אִישׁ תָוְרַתְךָ . תְּקַעֵנוּ בְּפִינָה
וְלֹא קִימַנוּ . תְּעַנֵּנוּ וְתְעַטֵּנוּ . (תְּקַעֵנוּ
עַצְמָנוּ לְדָבָר הַלְכָה . תָוְרַתְךָ לְקַנְטוֹר וְלְהַתִּיהֶר וְלְקַנּוֹת
שֶׁם לְקַדְנוּ. אוֹיָה לְנוּ מַעַלְבָנָה שֶׁל תָוְרַתְךָ).

סְרַנוּ מִמְּצֹוֹתֶיךָ וּמִמְּשֶׁפֶטֶיךָ הַטוֹבִים וְלֹא־שׁוֹןָה לְנוּ.
בְּטַלְנוּ וְלֹא קִימַנוּ רְמַיִיחָ מִצּוֹת עַשָּׂה וּעַנְפִיָּה,
וּמְדָבֵרי קְבָלה וּמְדָבֵרי סּוֹפְרִים, וְעַרְנוּ עַל שְׁסָ"ה
מִצּוֹת לֹא תַעֲשֵׂה וּעַנְפִיָּה, וּמְדָבֵרי קְבָלה וּמְדָבֵרי
סּוֹפְרִים, בְּהַרְחוֹר, בְּמַחְשָׁבָה, בְּרֻוּתָא דְלָבָא, בְּרָאַת,
בְּשִׁמְיעָה, בְּקַלָּא, בְּרִיחָא, בְּדָבָר וּבְמַעַשָּׂה, אַנְחָנוּ
וְאַבּוֹתֵינוּ וְאֶנְשֵׁי בִּתְהָנוּ וּכְלַיְהָבָאים מִשְׁרָשֵׂי נֶפֶשׁ רُוח
נֶשְׁמָה חַיָּה יְחִידָה שְׁלָנוּ, וּמְלָבִישֵׁיכֶם וְהַקְרֹובִים לָהֶם
שְׁמָקְלָות אֲצִילָות בְּרִיאָה יְאִירָה עַשְׂתָה, וּמְבָלִ-פָּרָטִי

אצלות בריאה יצירה עשויה, הפנימיות ומחיציות,
דפנימי ומكيف ישיר ועגולים, בגולגולים אלו
ובגולגולים אחרים, מיום שנברא העולם ועד היום
הזה, ונשננו ושלשנו עליהם פמה פומים אנחנו
ובכל אחד מרמ"ח איברים ושם"ה נודים, ומה עצמות
של נפש רום נשכה תיה יתירה שלנו שמקולות
אצלות בריאה יצירה עשויה, ומבלפרטי אצלות
בריאה יצירה עשויה דקל-פרצוף וסירה דפרטי
אצלות בריאה יצירה עשויה הפנימיות ומחיציות
ופנימי ומكيف ישיר ועגולים. אתה צדיק על כל-הבא
עלינו, כי-אות עשית לנו אנחנו תרשונו:

מה-נאמר לפניה יושב מרום, ומה-נספר לפניה
שוכן שחנים. תלא הנסתרות והגמלות אתה
יודע. אתה יודע רזי עולם, ותעלומות סתרי כל-חי.
אתה חופש כל-חררי בطنך, ראה כלות הלב. אין דבר
נעלים ממה, ואין נסתר מנגד עיניך.

יהי רצון מלפניך יהוה אהב אלתינו ואלהי אבותינו,
שתחמל לנו את-כל-חטאינו, ותכפר לנו
את-כל-עונתינו, ותמחל ותסלח את-כל-פשעינו.

סדר הלימוד

לשם יהוד קדשא בריך הוא^ו ושביגתא, בדחיפתו
ורחימו ורחתמו ורחילו, ליתרא שם יו"ד זה"א
בוא"ז^ו זה"א ביהודה שלים (יהוה), בשם כל-ישראל,
ובשם כל-הנשות והרותות והגשות, המתהנסים
אל-שרשי נפש רוח ונשמה תיה יהידה שלנו,
ומלבושיםם והקרובים להם, שמקלות אצלות
בריאה יצירה עשרה, ומכל-פרטי אצלות בריאה
יצירה עשרה, מכל-פרצוף וספירה פרטיא אצלות
בריאה יצירה עשרה, הנה אנחנו באים לךם^ו מוצאות
עשה להגות בתורה ביום הזה, בלי גדר, לתקן את
שורשה במקום עליון לקשר את נפשנו רוחנו
ונשפתנו ולהרביים בשורשם העליון, להשלים אילן
העליון ולהשלים אדם העליון ולתקן ולהשרות נחת
רוח ליזכרנו, אשר קדשנו במצותו זכינו להנות
בתורה.

וזה רצון מלפניך יהונתן אלחינו ואלהי
אבותינו, שבכת סגולת כל-הפסוקים והתבות
והאותיות והנקודות והטעמים והשמות היוצאים^ו

מִכֶּל־קְרִיאַתָנו שְׁנִקְרָא בַיּוֹם הַזֶּה בְּלֵי גָּדָר, תְּהָא
שְׁעָה וּוּ שְׁעָת רְחָמִים וּרְצָוֹן לְהִיוֹת לְמַזְדָּנוּ נְתַת רָוֹת
לִפְנֵי כְּפָא כְּבָזָה, וַיַּעֲלֵה לְפָנֵיךְ בְּאַלְוָה הַשְׁגָּנוּ כָּל־
הַסּוֹדוֹת הַגּוֹרָאִים אֲשֶׁר הֵם חַתּוּמִים וְסַתוּמִים בָּהֶם,
וַיַּעֲזַרְנוּ רְחָמִיךְ וְמַסְדִּיךְ לְתַת בָּח בְּלַמְזָדָנוּ, וְתַרְיָ
אֱנֹחָנוּ מִזְמִינִים אֶת פִּינּוּ לְהֽוֹדּוֹת וְלַהֲלֵל זְלַשְּׁבָח אֶת
פּוֹרָאָנוּ בְּזָמִירֹות דָּוָר הַמֶּלֶךְ עַלְיוֹ הַשְׁלוֹם לְעַשּׂוֹת נְתַת
רוֹחַ לְיֹצְרָנוּ וְלְאַקְמָא שְׁבִינָתָא מַעֲפָרָא. (וַיֹּאמֶר שְׁתִי פְּעִמִּים)
וַיְהִי נָעַם אֶדְנִי אֱלֹהֵינוּ עַלְינוּ, וּמְעֻשָּׂה יְדֵינוּ כּוֹנָה
עַלְינוּ, וּמְעֻשָּׂה יְדֵינוּ כּוֹנָה:

פתחת אליו הנביה

וַיְהִי נָעַם אֶדְנִי אֱלֹהֵינוּ עַלְינוּ, וּמְעֻשָּׂה יְדֵינוּ כּוֹנָה עַלְינוּ,
ומְעֻשָּׂה יְדֵינוּ כּוֹנָה:

פתחת אליו הנביה זכור לטוב, ואמר: ^טרְבָּנוּ עַלְמִין,
אנְתָה הוּא חָר וְלֹא בְּחַשְׁבָן. אֲנָתָה הוּא עַלְאָה עַל
כָּל־עַלְאן, סְתִימָא עַל כָּל־סְתִימִין, לִית מַחְשָׁבָה
תְּפִיסָא בָּה בָּלְל. אֲנָתָה הוּא דָאַפְקָת עַשְׁר תְּקוּנִין,
וְקָרִין לֹזָן: עַשְׁר סְפִירָן, לְאַגְתָּנָא בָּהּוֹן – עַלְמִין
סְתִימִין דָּלָא אַחְגָּלִין, וְעַלְמִין דְאַחְגָּלִין. וּבָהּוֹן

אתכפיאת מבני-נשא. ואנַת הָוּ דְקָשֵׁר לֹן, ומינדר לֹן. וּבָגִין דְאַנְתַּ מִלְבָאו, בְּלִ-מָּאוֹן דְאַפְרִישׁ חֶרֶב מַנוֹּן חֶבְרָה מַאלִין עָשָׂר – אַתְחַשֵּׁב לָהּ כָּאַלְוָ אַפְרִישׁ בָּהּ. וְאַלְיָן עָשָׂר סְפִירָן אַנְנָן אַזְלִין בְּסְדָרוֹן – חֶרֶר אַרְיךָ, וְחֶרֶקְצָר, וְחֶרֶב בִּינְגָנִי. ואנַת הָוּ דְאַנְהִיגּ לֹן, וְלִיתְ מַאוֹן דְאַנְהִיגּ לָהּ, לֹא לְעַלָּא וְלֹא לְתַהְתָּא, וְלֹא מְפָלֵסְטָרָא. לְבִישָׁין תְּקִנָּתְ לֹן, דְמַנְיָחוֹ פְּרַחִין^ט נְשָׁמָתוֹן לְבִנְיָנָשָׁא, וּכְפָה גּוֹפִין תְּקִנָּתְ לֹן, דְאַתְקְרִיאוֹ נְפָא לְגַבְיָי לְבִישָׁין דְמַבְסִין עַלְיהָן. וְאַתְקְרִיאוֹ בְּתַקְנוֹא דָא; חַסְדָּ – דְרוֹעָא יְמִינָא, גְבוֹרָה – דְרוֹעָא שְׁמָאלָא, תְּפִאָרָת – נְפָא, נְצָחָה וְחֹזֶד – תְּרִין שְׁוִקְיָן, יְסֻוד – סְיוּמָא דְנְפָא, אֹות בְּרִית-קָדָשׁ, מְלֻכּוֹת – פָּה, תּוֹרָה שְׁבָעַל-פָּה קְרִיעָן לָהּ, חַכְמָה – מְחָא, אֲיהוֹ מְחַשְּׁבָה מַלְגָּאו, בִּנְהָ – לְבָא, וּבָה^ט הַלְּבָבְ מְבִין. וְעַל אַלְיָן תְּרִין בְּתִיבָּה; הַגְּסִתָּתָ לִידְעָהָה אַהֲדָה אַלְחָנָה. כְּתַר עַלְיָון – אַיהוֹ בְּתַר מְלֻכּוֹת, וְעַלה אַתְמָרָה; מְעִיד מְרָאשָׁית אַתְרִית. וְאַיהוֹ קְרַקְפָּתָא דְתַפְלִי. מַלְגָּאוֹ אַיהוֹ אֹות יוֹד אֹות הַיָּא אֹות וְאַיְזָר^ט יְאֹות הַיָּא, דְאַיהוֹ אַרְחָ אַצְילָות. אַיהוֹ שְׁקִיעָה דְאַיְלָנָה בְּדַרְוָעָוִי וְעַגְפּוֹי, בְּמִיא דְאַשְׁקֵּי לְאַיְלָנָה וְאַתְרֵבִי בְּהַהְוָא שְׁקִיעָה.

רבון עלמין, אנטה הוּא עלה העלות וספת הפסות,
דאשקי לאילנא בההוא נבייעו, זההוא נבייע
איזו בנטטה לנטפא דאיזו חיים לניפא. וזה לית
דמיאן ולית דיקנא מקלימה דלגנוו ולבר. ובראת
שמעיא ואראעא, ואפקת מעהן — שימוש וסירה,
וכובביה ומולוי. באראעא — אילניין ודרשאין, וגנטאי
רעדו, ועשבין, וחינו ועופין ונונין, ובערין בגיניגשא,
לאשתמורע בהזון עלאין, ואיך יתנהנעם בהזון עלאיין
ותחאיין, ואיך אשחבודען מעלאי ותחאי, ולית יידע
בך בלא. ובר מגה, לית יהודא בעלא ותחאי. ואנטה
אשתמורע ארדן על-כלא. וכל-ספרין — כל-חד
אית לה שם יידע, ובהזון אתקרייאו מלאכיא, ואנטה
לית לך שם יידע. דאנט הוּא קמלא כל-שמהן,
ואנטה הוּא שלימו רבלחו, וכבר אנטה ^טתסתלק מעהן,
אשתארו בלהו שמהן בנטפא בלא בנטטה. אנטה
חביבים, ולאו בתקפה יידיעא. אנטה הוּא מבין, ולאו
מבינה יידיעא. לית לך אחר יידיעא, אלא
לאשתמורע תקוף ומלחך לבגיניגשא, ולאחותה לוּן
איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי, דאנן צדק
ומשפט, כפום עבדיהן בגיניגשא. דין — איזו

גְּבִירָה, מִשְׁפֶּט — עַמְּדוֹתָא דָאַמְצָעִיתָא, צְדָקָ —
מִלְכָוֹתָא קְדִישָׁא, מַאֲגִי צְדָקָ — תְּרִין סְמִיכִי קְשָׁטָן,
הַיּוֹן צְדָקָ — אֹות בְּרִית. בְּלָא לְאַחֲזָה אַיִד אַתְּנָהִינְג
עַלְמָא. אַבְלָי לֹא דָאוּת לְזַדְקָה יְדִיעָא — דָאַיהֲוָה
דִּין, וְלֹא מִשְׁפֶּט יְדִיעָא — דָאַיהֲוָה רְחַמִּי, וְלֹא מְכֻלָּ—
אַלְיָן מְדוֹת בָּלָל.

קוּם רַבִּי שְׁמֻעוֹן וַיַּתְּהַרְשׁוּן מְלִין עַל יְדָה, דָהָא
רְשֹׁוֹתָא אַיִת לְזַדְקָה לְגַלְאָה רְזִין פְּמִירִין עַל־יְדָה,
מָה דָלָא אַתִּיחַב רְשֹׁוֹ לְגַלְאָה לְשֹׁום בְּרִינְשׁ עַד בָּעֵן.

קוּם רַבִּי שְׁמֻעוֹן, פָּתָח וַיֹּאמֶר: לְזַדְקָה יְהֻנָּה אַחֲשָׁה —
הַגְּדָלָה וְהַגְּבִירָה וַתְּהַפְּאָרָת וְהַנְּצָחָה וְהַחְזָדָה, פִּי־
כָּל בְּשָׁמִים וּבָאָרֶץ. עַלְיוֹן שְׁמַעוֹן — אַנוֹן דְּמִיכִין
דְּחַבְּרוֹן וּרְעֵיא מִהִימְנָא — אַתְּתוֹן מְשִׁנְתָּבוֹן, הַקִּיצוֹן
וּרְגַּן שְׁכַנְיָה עַפְרָ — אַלְיָן אַנוֹן צְדִיקָה דָאַנוֹן
מְפִיטָרָה דְהַהְוָא דְאַתְּמָר בָּהּ; אַנְיִ ישְׁנָה וְלַבְּיִ עַר.
וְלֹא אַנוֹן מַתִּים, וּבְגִין דָא אַתְּמָר בָּהּוּן; הַקִּיצוֹן וּרְגַּן
שְׁכַנְיָה עַפְרָ. רְעֵיא מִהִימְנָא, אַנְתָּ וְאַבְהָנוּ — הַקִּיצוֹן
וּרְגַּן לְאַתְּעָרוֹתָא דְשִׁבְגִּתָּא, דָאַיהֲוָה יְשָׁנָה בְּגַלוּתָא,
דָעֵר בָּעֵן צְדִיקָה בָּלָהוּ דְמִיכִין, וְשִׁנְתָּא בְּחוּרִיהָן.

מיד ייחיבת שכינתא תלת קליין לנבי רעה מהימנא,
וילמא לה: קום רעה מהימנא, דהא עלה אחות;
קלו זווי דופק – לנבי בארכע אthon דילה,
וילמא בחון; פתיחילאי אחות רעהו יונטי תפתי.
דהא – תפיענקל בת-צ'ון, לא יוסיף לתגלוותה.
שראשי נמלא-טַל – מאי "נמלא טַל"? אלא אמר
קדשא בריך הוא; אתה חשבת דמיומא דאתחרב
ביד-מקדשא העאלנא בביתה דילן ועאלנא
בישובא? לאו הא, שלא עאלנא כל-זמנא דאת
בגלוותא, תרי לך סימנא; שראשי נמלא-טַל – ה"א
שכינתא בגלוותא, שלימו דילה ותחים דילה איהו
טַל, ורא איהו; אותן יוזד אותן ה"א ואות נא"ז,
ואות ה"א – איהו שכינתא, שלא מחשבן טַל.
אלא אותן יוזד אותן ה"א ואות נא"ז, דסליקו אthon
לחשבן טַל, האיה מליא לשכינתא, מנקיעו דבל
מקורין עלאין. מיד יקום רעה מהימנא נאבחן
קדישין עמה. עד באנ רוא דיתודא.

ברוך יהוה אהוה לעולם, אמן ואמן:

ויהא רעו מאן קדם עתיקה קדישא דכל-קדישין, טמירא
דכל-טמירים, סתימה דכלא, דיתמוש טלא עלאה

סדר תענית דבר

טו

מגה, למלייא רישה דזעיר אנטין, ולהטילו לחקל תפוחין קריישין, בנחיריו דאנפין, ברענא יבחדותא דכלא. ויתמשך מן קדס עתיקא קידשא דקל-קידשין, טמייא דקל-טמיין, סתימא דכלא — רעהה ורחמי, חטא וחסדא, בנחирו עלאה, ברעטה וחרדה, עלי ועל כל-בני ביהיננו, ועל כל-ישראל עפה. ניפרגניא מכל-ענקין ביישן רגיתון לעלמא. ויוזמין ריתיהיב לנו — מזונא ופרקנשתא טבתא, בל' ארה ועתקתא, ממזלא דקל-מזונא בה פלאן. וישיבגען מעינה ביישא, ומחרבא דמלאך הפטות, ומדינה של גיהנום. ויתמי לנו ולכל-נפשתנו — חטא וחסדא ורחמי, ותמי אריבי, ומזוני רויחי, מן קדרמה. אמן כן יהי רצון.

רבי חננייא בן עקשייא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא ליזוף את-ישראל, לפיך הרבה הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר; יהָנָה אֲשֶׁר חִפֵּץ לְמַעַן צְדָקָה, יִגְרַל תֹּרַה וַיָּאִיד:

אם יש מניין אמרו קדיש "על ישראל";

ברישת
הקהל ויתקדש שםיה רבא, (הקהל עוניים;) אמן (אמון). בעלמא
דיברא ברעתה. וימליך מלכותה, ויצמח פרקנה,
וירגב משיחה, (הקהל עוניים;) אמן (כיה). בחיכzon, ובויומיכzon,
ובתמי דקל-בית-ישראל, בעגלא ובזמנ קרייב, ואמריו אמן.
(הקהל עוניים;) אמן (כיה). (ומפסיקים מעט ומשיכים לומר;) היה שםיה רבא
ברוך לעלם לעלי עלייא יתריך, ויטבח, ויתפאר,
ויתרומס, ויתנשא, ויתהדר, ויתעללה ויתהחל, שם דקדsha
בריך הוא, (הקהל עוניים;) אמן (אמון). לעלא מן כל-ברכתא, שירחתא,
תשבחתא ונחמתא, ואמיין בעלמא, ואמריו אמן. (הקהל עוניים;)
אמן (אמון).

סדר תענית דבר

כח

על ישָׂרָאֵל, וְעַל־רְבָנָן, וְעַל־תַּלְמִידֵיהָן, וְעַל־כָּל־תַּלְמִידִי
תַּלְמִידֵיהָן — דַעֲסָקִין בְּאֹרֶחֶת קְדֻשָּׁה — דִיְבָאָתָרָא
הָדִין, וְדִיְבָכָל־אָתָר וְאָמָר, יְהָא לְנָא, וְלָהָן, וְלָכָן — חָגָא
וְחַסְדָּא, וְרַחֲמִי מִן קָדוֹם מַארִי שְׁמִיא וְאַרְעָא, וְאָמָרָא אָמָן.
(הקהל עונים:) אָמָן (ט' י"ז ר'צ'ו).

יְהָא שְׁלָמָא רְבָא מִן שְׁמִיא, חַיִים וְשַׁבָּע, וִישְׁוּעָה וְנִתְמָה,
וְשִׁיזְבָּא, וְרַפְואָה, גָּנָלָה, וְסִלְיחָה וּכְפָרָה, וְרוּחָה וְהָאָלָה,
לְנוּ וְלִכְלָעָמוּ יְשָׂרָאֵל, וְאָמָרָא אָמָן. (הקהל עונים:) אָמָן ט' י"ז ר'צ'ו.
עַשְׂתָּה שְׁלָום בְּמִרְומָיו, הָוָא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֵׂה שְׁלָום עַלְינוּ וְעַל־
כָּל־עַמוּ יְשָׂרָאֵל, וְאָמָרָא אָמָן. (הקהל עונים:) אָמָן ט' י"ז ר'צ'ו.

אחר כך יאמרו הבקשה שקורות קריית התהילים, ויקראו את התהילים כולם — שלח
פעמים בזה אחר זה, ועוד שמונה מזמורי הראשונים, שבכללותם עלולים תנ"ח —
בקריאה הגונה מלאה במללה ובנעימה ובשמחה. ויכוננו באלאה ביתה (פרק קי"ט) שמספר
פסוקיה קני', לבטל הקליפה הראשונה והקראת בשם צפ"ז, ואז כל הקליפות מהבטלה
פעליו ומעל כל ישראל. ובוגמרות השמונה מזמורי הראשונים הנזכרים יאמרו מזמור
כ"ט "אבו לה' בני אלים" וכ"ט "מי יתן מצין" וכ"ה, ואחר כך יאמרו נסח "יהי רצון"
של אחר התהילים של חנינה דיבור, כולהן.

"יהי רצון" לאחר התהילים

יְהִי רְצֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהָוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,
שְׁתַּעֲתִיכָם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־עַמָךְ יְשָׂרָאֵל, אֲנָשִׁים
נָשִׁים וְטַף, וְעַל כָּל־הַקָּהֵל הַקָּדוֹשׁ הָזֶה גָּדוֹלִים
וְקָטָנים, וְעַל כָּל־מַיִם שָׁתָם קְרוֹבִים וּמְתִינִיסִים אֶל־
שְׁרַשֵּׁי נֶפֶשׁ רֹוח נְשָׁמָה תִּהְיָה יְחִידָה שָׁלָג, בֵּין בְּגָלְעָל
זֶה בֵּין בְּגָלְגָלִים אֶחָדים, וְתָהָא חַשׁוֹבָה וּמִקְבָּלָת

וְרָצִיָּה לְפָנֶיךָ קְרִיאַת כָּלְפָעַם וַיַּעֲשֵׂם שֶׁל חַמְשָׁת סְפִרִי חַתְּחָלִים שֶׁהֵם בְּגַדְךָ חַמְשָׁה חַמְשִׁי תּוֹרָה, וַיְהִי חַשׁוּבִים לְפָנֶיךָ בְּאַלְוֹן בְּגַנְגָּנוּ בְּכָלִ-הַפָּנִינָה הַרְאִוּת לְבָנָן, וּבְאַלְוֹן אָמָרָם דָּוד הַפָּלָךְ עַלְיוֹן הַשְּׁלוֹם זִכְוֹת רָגְן עַלְיוֹן אָמָן. וּבְכָחָם כָּלָות מַוּמָרִים הַעוֹלִים תְּנִינָה חַמְכִינִים בְּגַגְרָד תְּנִינָה מַחְנָות מְלָאכִים בְּמַנְנָן "שְׁחָקִים", חַמְמָצִים לְקָלִים לְהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל שְׁמַחַת חַתָּן, וּבְזָכוֹתָם הַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נַקְהָ אָוֹתָן מְכָלָעָן וְאַשְׁמָה, וְנַחַיה בְּלָנוּ בְּכָרִיה חַדְשָׁה מַנְקִית מְפָלִסִּיג דְּלִית בָּה שָׁוֹם דָּפִי, וּבְתַתְן שְׁגָמְלִים לְזָלִעֲנוֹתָיו, בְּנֵי נַחַיה בְּלָנוּ גְּנָקִים וּבָרִים זָוִיפִים לְפָנֵי אֵל עַלְיוֹן בָּרוּךְ הוּא. וְאֵם חַס וְשַׁלּוֹם עַרְקָיו עַוְנָנוּ וּפְשָׁעֵינוּ לְסַלְקֵה אַמְּסִי מַעַל הַבָּנִים וְאוֹרוֹת לְבִישֵּׁי נִצָּח הַזָּד יִסּוּדֵי דָּאַמָּא נַסְתַּלְקוּ, וּנְתַגְּפֵר חַלִּילָה וְתַס הַקְלָפָה וְעַלְהָה לְמַעַלָּה מַפְקֻומָו, וּשְׁלַט בְּלִבּוֹשֵׁי נִצָּח הַזָּד יִסּוּדֵי דָּאַמָּא, שֶׁהֵם שְׁלֵשָׁה מְלֹאֵי אַהֲרֹן בְּיוֹדֵי זָן בְּאַלְפֵי זָן בְּהַהְרֵי זָן, וְעַם כָּלָות שְׁלֵשָׁה אַהֲרֹן שְׁרַשְׁמָן עַוְלִים לְמַסְפֵּר תְּנִינָה, וּגְרָמָנוּ בָּזָה שְׁפָחָה בַּי צִירָשׁ גְּבָרָתָה וּבְוי — הַגָּה עַל יְדֵי מַסְפֵּר תְּנִינָה אַזְמָרִים שְׁקָרָאנָם לְפָנֶיךָ בְּכָלָות בְּלָנוּ, וְהֵם

גְּקָרָאִים וּמֵיר עֲרֵיִצִים, וּכּוֹרְתִים כָּל-הַחוֹחִים וְהַקּוֹצִים,
 יְחִזּוֹר אֲוֹרוֹת לְבּוֹשִׁי נֶצֶח הַדָּר יְסֻודִים דָּאָפָא לְהַתְּפִשְׂט
 בְּמִקּוֹם תֹּזֶךְ עִיר אֲנָפִין, וְעַל-יְדִיָּה וְתִפְרְדוֹ כָּל-
 הַקְּלִפּוֹת מְהֻלְבִּישִׁים הַגּוֹבְרִים לְעַיל וְיַחַד הַדָּבָר
 לְאַיִתְנוֹ הַרְאָשׁוֹן, וַיַּתְּבִרְרוּ וַיַּתְּלַבְּנּוּ כָּל-גִּיצּוֹן הַקְּרָשָׁה
 אֲשֶׁר נִטְמָעָה בְּקִלּוֹת לְעַלוֹת לְמִקּוֹם הַעַלְיוֹן
 וְלְהַפְּנִים אֶל הַקְּרָשָׁה פְּנִימָה וְלֹא יְהָחֵד מִמְּנָעָה גְּדוּתִים
 בְּלֹעַ נִיקָּשׁוֹ (חַבְיוֹ), מַבְטָנוֹ יַרְשֵׁשׁ אֶל: וּבוֹכֹת אֶל-
 הַפּוֹמוֹרִים יַסְכְּרוּ וַיַּתְּקִמוּ פִּוּת כָּל-הַמְּקֹתְּגִים
 וְהַפְּשִׁיטִינִים עַלְינָנוּ, וַיַּפְּרַט אֶל שְׁגָבָרוֹ בְּחַטְאָתֵינוּ
 וְעָנוֹתֵינוּ, יְהָיוּ כְּמַזְלָעִים לְפָנֵינוּ, וּמְלָאָךְ יְהָנוּה אַהֲנוּ
 הַזָּהָה: וַיַּעֲמֹדוּ מְלִיאָה יְשָׁר לְהַמְּלִיאָה טוֹבִים בְּעָרָנוֹ וּבְעַד
 כָּל-הַגּוֹבְרִים עַמְּכָלָות הַתְּגִנָּה מְחֻנּוֹת הַמְּלָאָכִים
 הַגְּקָרָאִים "שְׁחָקִים" הַגּוֹבְרִים לְעַיל, שַׁהְקָדוֹשׁ בָּרוּךְ-
 הוּא יְרַחֵם עַלְינָנוּ וְעַל כָּל-הַצּוֹבָרִים, וּבוֹכֹותם וּבוֹכֹת
 הַתְּגִנָּה מְזֻמּוֹרִים יַזְבְּנוּ הָאָלָה לְלַעֲשׂוֹת תָּמִיד גְּנָחָת
 רֹוחַ לְפָנָיו, יַזְכִּיל-טְעַשְׂיוֹן יְהָיו לְשָׁם שְׁקִים וּלְאַקְמִיא
 שְׁכִינַתָּא מַעֲפָרָא, וּבוֹכֹתָם יַקְנִים בָּנוֹ וּבְכָל-יִשְׂרָאֵל
 וּבְכָל-הַגּוֹבְרִים לְעַיל מִקְרָא שְׁבָתוֹב: גְּנָחָת שְׁלַחְנָךְ
 מְלָא דָשָׁן: וְלֹא יַחֲסֵר לְחַם וּמְזוֹן יְפִרְגָּשָׁה טֹבָה בְּרוּחָה

לשם אחד מישראל ולא לשם אחד ממני, ונמצא תמיד ענג ואשר והצלחה וברכה מרעה בכל מעשה ידינו ועסקינו ותורתנו ולמורנו, ובכל-אשר נפנה נשビル ונצלית, ברי שיחיה לפניו פניו לעובדו ותברך שמו, ותהייה תמיד יראתו על-פנינו לבלתי נחתא. ועליה לנו תענית הרבה הדרור זהה, וקריאתנו בתורה ובשלש פעמים של תהילים, באלו התענית לפניך תענית הפסקה גזרלה משפט לשפט, לבפר את-כל-חטאינו ועונותינו ופשעינו שחטאנו ושבינו ושפשענו לפניך מיום היוצנו על האדמה עד היום הזה, אנחנו ואבותינו ואנשי ביתנו ובכל-קורובינו עם כל-הקהל הקדוש הזה בנסיבות כל-עף ישראל, ובכל-מי שהם מזרים נפש רוח נשמה תיה יחידה שלנו. ויתקיים גם בן מה-שפוגנו ברית המוער בכל-דבר רע, בהרהור במחשכה בדרור ובמעשה, בין בחקיזין בין בחלום. ויתקיים בזה כל-מה-שפוגנו ברית הלשון – בדרור של חל ושקר ותגפה וליצנות וכחומה, ובפרט [בדבור] בבית-הכנסת ובשעת חתפלה וחתורה, ומה-שkeptנו מלות עלייה. וימדר-לנו זכות למורנו זה להרב ותניות תהיה

נָגֵד הַיְאֵר הַרְעָ לְבֵל יִסְתַּנֵּנוּ וַיַּדְיֵתֵנוּ עוֹד מִמְצֹות יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וְמַעֲבוֹדתוֹ וַיַּרְאֵתֽוּ תָּמִיד בְּלַחִים, כְּמוֹ
שֶׁאָמַרְוּ חֲכָמֵינוּ זְכּוּם לְבָרְכָה: אֲתֻעַרְוֹתָא דְלַתְתָּא
עֲבִיד אֲתֻעַרְוֹתָא דְלַעַלָּא. וְעַל-יְהִי הַרְחֹזֶר תְּשִׁוְבָתֵנוּ
הַיּוֹם הַזֶּה עִם בְּלָלוֹת עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל בְּכָל-מִקְמוֹת
מוֹשְׁבָתֵיכֶם, יִתְפַּרְדוּ בְּלַגִּיצֹּזֶרֶת הַקְּדָשָׁה, וַיִּקְרַב לְנוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ קַצְבָּא הַגָּאֵל לְפָהּוֹת הַשְׁבִּינָה מִבֵּית אָסּוּרִים
דִּילָה, וַיָּאָקָמָא שְׁבִינָתָא מַעֲפָרָא בְּבִינָן אַרְמוֹן עַל-
מִבּוֹנוֹ יְרוּשָׁלָם עַל-תָּלָה, בְּנִיאָה בְּמַהְרָה בְּקִימָנוּ
בְּבִתְחָלה.

וּבָזָקָות הַמִּזְמָרִים וְהַפְּסִיקִים וַתְּבֹותֵתֵיכֶם
וְאֹתְזֵתֵיכֶם וְגַגְדּוֹתֵיכֶם וְטַעַמְתֵיכֶם,
וַיְלַמְּעֵנוּ שְׁמוֹתֵיךְ הַקְּדוֹשִׁים וְהַפְּהַזְרִים הַפְּתִוִּיבִים בָּהֶם,
וְהַשְׁמָמָתָה הַיּוֹצָאִים מֵהֶם מִרְאֵשֵׁי תְּבֹות וְסֹפֵר תְּבֹות
וְחַלּוֹפֵי תְּבֹות, תְּכִפְרִלְנוּ אֶת-בְּלִ-חַטָּאתֵינוּ עֲנוּתֵינוּ
וְפִשְׁעֵינוּ שְׁחַטְאֵנוּ וְשַׁעֲרֵינוּ וְשִׁפְשַׁעֵנוּ לְפָנֶיךָ, וְהַחֲזִירֵנוּ
בְּתִשׁוֹבָה שְׁלָמָה וּרְצִיחָה לְפָנֶיךָ, וַתִּדְרִיכֵנוּ לְעַבּוֹדָתְךָ
וַיַּרְאֵתָה, וַתִּפְתַּח לְפָנֵנוּ בְּתַלְמוֹד תּוֹرַתְךָ, וַתִּשְׁלַח
רְפִיאָה שְׁלָמָה לְבָל-חֹזֶל עַמָּךְ (וכפרת לחולה פלוני בר פלונית),
וַתִּקְרַא לְשָׁבּוּים דָּרוֹר וְלְאָסּוּרִים פְּקַדְתָּ קֹדֶשֶׁת.

וַיְהִי רָצֵן מֶלֶךְ גִּזְעֹן אֱלֹהִים וְאֱלֹהִי
אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיכְבֵּשׁוּ רְחַמִּיךְ אֶת בָּעֵסֶף, וַיַּגְּלוּ
רְחַמִּיךְ עַל מֶהוּתִיךְ וַיַּתְמַתְּקוּ הַדִּינִים, וַיַּתְבֹּטֵל מַעֲלִין
וּמַעַל בְּלִי-יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשְׁבִים בָּעֵיר זוֹ (פלונית) בְּלִגְוָרוֹת
קְשֻׁות וְרַעֲוָת. וַתִּקְרַב רַע גּוֹר דִּינָנוּ (יכוֹן בשם קְרַע שְׁתִינָן),
וַתִּנְגַּר עָלֵינוּ גְּוָרוֹת טּוּבָות, וַתִּכְנַעַץ וַתְּשִׁפְּלֵל אֶת
בְּלִ-אוֹיְבֵינוּ וּבְלִ-מְבָקֵשִׁי רַעֲתָנוּ. תִּפְלֵל עָלֵינוּ אַמְתָּה
וַפְּתָר (יכוֹן בשם חָעָז), בְּגַדֵּל וּרְזַעַק יַדְכוּ בָּאָנוּ. וַתִּתְנוּ
בְּלֵב הַמֶּלֶךְ וְהַשְׁרִים עָצָה נְכוֹנָה לִישׁוֹב הָעִיר הַזֹּאת
וְלְטוּבָת יִשְׂרָאֵל, וַתִּשְׁקַט הָאָרֶץ, וַתִּצְלַחַן מִפְּלַחַקָּה
וּמִפְּצֹר וּמִשְׁבֵּי וּמִבָּזָה וּמִבְּלִ-הַפְּסָר וּמִבְּלִ-פְּתָר, וְלֹא
יִשְׁמַע שֹׁׁוד וְשֹׁׁבֵר בָּעֵיר זוֹ. יְקּוּם אֱלֹהִים יַפְּצֹא אֹיְבֵינוּ,
יְזִינוּסּוּ מְשֻׁנָּאֵיו מִפְּגַןּוּ: (יכוֹן בשם יְאִיאָתִים), וּמְאֹצֶר מִתְנַתָּה
חָגָם פְּתָחָן אָוֹתָנוּ. זִבְחָת מִזְמוֹרִי תְּהִלָּים שְׁקָרָאנָנוּ
לִפְנֵיךְ וּסְזָהָתֵיכְם תְּרַחֵם עָלֵינוּ וַתִּצְלַחַן מִפְּלִ-רְעָ
וּמִפְּלִ-פְּתָר וּמִפְּלִ-הַפְּסָר, וַתִּפְרַע עָצָת אֹיְבֵינוּ וְקָלַקְלָ
מִחְשָׁבּוֹתָם, וְלֹא תַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם תֹּשֶׁחֶת, אֹיְבֵינוּ
יַלְבְּשׁוּ בְּשָׂת וְעַלְיוֹן תְּרַחֵם. אֶל מֶלֶא רְחַמִּים, עֲשֵׂה
לְקַעַן רְחַמִּיהָ, וְכָבוֹת רְיוֹד הַמֶּלֶךְ עַלְיוֹ הַשְׁלָוָם שֶׁאָמַר
מִזְמוֹרים אֶל לִפְנֵיךְ, תִּצְלַחַן מִפְּלִ-צְרָה וְצִוקָּה וְגַהָּה

מִרְשָׁבִים שְׁקָטִים וּשְׁאֲגַנִּים לְעֵבֶדֶתֶךָ. וְלֹכֶל־הַוְּלִci
דְּרָכִים וְעַבְרִי יְמִים וְגַהֲרוֹת [נוֹסְעִי מַטּוֹסִים] מַעֲפָךְ
יִשְׂרָאֵל, תְּצִילָם ^{מִקְלָ-צָעֵר} וְנוֹקֵן, וַתְּגַעַם לְמַהְזֵז
חַפְצָם לְחַיִם טוֹבִים וְלִשְׁלוֹם, וַתְּפַקֵּד לְכָל־חַשּׁוֹבִי
בָּנִים בָּרוּעָ שֶׁל קִימָא לְעֵבֶדֶתֶךָ וְלִירָאֶתֶךָ. וּמַעֲפָרוֹת
שֶׁל עַמְךָ בֵּית־יִשְׂרָאֵל תְּצִילֵנוּ שֶׁלָּא תִּפְלַגֵּה וְלִדוֹתֵינוּ.
וְיִשְׁבֹּות עַל הַמְּשֻׁבָּר בְּרַחְמֵיךָ הַרְבִּים תְּצִילֵנוּ מִפְלָ-
אָרֶה וְתַלְדֵּנָה לְחַיִם טוֹבִים. וְאַל־הַמִּנְגִּיקּוֹת ^{תְּשַׁפְּיעַ}
שֶׁלָּא יִחְסַר חַלֵּב מִדְדֵיכָן. וְאֶל יִמְשָׁלוּ אַסְפָּרָה וְשְׁדֵין
וְכָל־פְּגַעַן יִמְרַעֵן בַּישִׁין בְּכָל־יְלִדי עַמְךָ בֵּית־יִשְׂרָאֵל,
וְתַגְּדִּלָּם לְלִמְדָה תּוֹרָה לְשָׁמָה, וַתְּצִילָם ^{מִמְעֵן} הָרָע
וּמִזְבֵּר וּמִפְגַּפה וּמִשְׁטָן וּמִיאָר הָרָע. וַתְּפַתֵּח לְבָבֵינוּ
הַפְּטִילּוֹת עַלְנוּ לְטוֹבָה. וַתְּגַזֵּר עַלְנוּ גָּוֹרוֹת טוֹבּוֹת.
וַתְּשַׁלֵּח בְּרָכה וְהַצְלָה בְּכָל־מַעֲשָׂה יִדְינוּ. וְהַבָּנִים
פְּרִנְסְתָנוּ מִזְרָח הַרְחָבָה וְהַמְּלָאָתָה, וְלֹא יִצְטְּרַכְּנוּ עַמְךָ
יִשְׂרָאֵל זֶה לְזֶה וְלֹא לְעֵם אֶחָר, וְתַּנוּ לְכָל־אֲישׁ וְאִישׁ
הַיִּפְרְנַסְתּוּ, וְלֹכֶל־גְּנִיה וְגְנִיה הַיִּמְחַסּוֹרָה. וַתְּמַהֵר
וַתְּחִישׁ לְגַאֲלָנוּ לְמַעַן שָׁמָה, וַתְּבִנֵה בֵּית מִקְדָּשָׁנוּ
וַתְּפִאַרְתָּנוּ, וּבָנּוֹת שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה מִזְהָזִיק שֶׁל רְחָמִים
הַכְּתוּבּוֹת בְּתוֹרַתְךָ, כְּמוֹ שָׁנָאָכֶר; (אם אין עשרה, יאמר הי"ג מדוות

סדר תענית דבר

זה

כטעמים כ庫רא בתורה): יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶל רחום ותנו, אֶרְךָ אַפִים וּרְבִתְסָד נְאָמָת: נְצָר חֲסָד לְאַלְפִים, נְשָׂא עָז וּפְשָׁע וְתִפְאָה, וְגַהָה. וְעַל-יְהִי עַבְדָּךְ הָגְבִּיאִים בְּתוֹב לְאָמָר: מִירָאֵל בְּמוֹזֵן נְשָׂא עָז וְעַבְרֵר עַל-פְּשָׁע לְשָׂאָרִית נְחַלְתָּנו, לְאַהֲרֹן קָלָעֵל אַפִי כִּי-חַפֵּץ חָסֵד הֵזָא: יְשֻׁבוּ יְרְחָמֵן יְכַבֵּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ, וְתַשְׁלִיךְ בְּמַצְלֹות יְם כְּלִיחְתָּאותֵם: תַּתְנוּ אָמָת לְיַעַלְבֵךְ חָסֵד לְאַבְרָהָם, אָשְׁר-גְּשָׁבָעָת לְאַבְתֵינוּ מִימֵי קָדָם: (יכוין בשם: אראות'א, רוח'ש תמיינ', סקי' צ'ית'). שָׁאַיָּנָן תְּוֹרֹות רִיקָם^ט מִלְפְנֵיכָה, עֲזָרָנוּ אֱלֹהֵי יְשַׁעַנָנוּ עַל-דְבָרְכָבָד-שְׁמָה, וְהַצְילָנוּ וּבְפִרְכֵר עַל-תְּחִתָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמָה: וְשָׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ, בַּי אַתָּה שׂוֹמֵעַ תְּפִלָּת בְּלִפְהָ (יכוין בשם אובג'ה). בְּרוֹזֵק שׂוֹמֵעַ תְּפִלָּה (יכוין בשם אוכ'ז'). בְּרוֹזֵק יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן:

אם יש מניין אומרים קרייש "יהא שלמא". ויתנו זדקה קודם מנהה, ומחליפים מנהה, ובגמר התזורה — ביום שיש בו תחינה — אומרים יודוי וגופלה אפיק, וחפילה "השב" לריבנו יונה, כזה הנוסח:

אָנָא יְהוָה אֱלֹהֵי, חַטְאָתִי עֲזִיזִי פְּשָׁעִתי (וְכֹזֶת וְכֹזֶת עֲשִׂיתִי וְיִפְרְט חֲטָאתִי) מֵיּוֹם הַיּוֹתֵר עַל-הָאָדָמָה עַד-הַיּוֹם הַזֶּה. וְעַתָּה נְשָׂא נִלְבָד לְבִי וְגַדְבָה אֶתְתִי רְיוֹחִי לְשׁוֹב אַלְיךְ בְּאָמָת וּבְלַבְבֵךְ שְׁלִים, בְּכָלִי-אַלְבִּי וְגַנְפְּשִׁי וּמְאָדִי, וְלְהִיּוֹת מָדָה וְעַזְבָה וְלְהַשְׁלִיךְ מַעַלִי בְּלִפְשָׁעִי, וְלְעַשּׂוֹת לִי לְבִבְךְ חֶדֶש וּרְוֹחֵךְ

חֶדְשָׁה, וְלֹהִיּוֹת זָהָר וּזְרִירָא תְּהִיא. וְאַתָּה יְהֻנָּה אֱלֹהִי, הַפּוֹתֵחַ יְדֵ בְּתִשׁוּבָה וּמְסִיעַ לְפָאִים לְטַהָּר, פָּתָח יָדֶךָ וְקַפְלָנִי בְּתִשׁוּבָה שֶׁלְמָה לְפָנֶיךָ, וְסִעְנִי לְהַתְּחִזֵּק בִּירָא תְּהִיא, וְעַזְנָנִי גַּנְגַּד הַשְּׂטָן הַגּוֹלָחָם בֵּי בְּתִחְבוּלָות וּמְבָקֵשׁ נֶפֶשִׁי לְהַמִּתְנִי, לְכָלְתִּי יִמְשָׁלְ-בִּי. וּמְרַחֲיקָהוּ מִמְּאֹתִים וּאַרְבָּעִים וָשְׁמֹונָה אֲבָרִים וְשָׁלַשׁ מֵאוֹת וָשָׁשִׁים וְחַמְשָׁה גִּידִים שֶׁבִּי, וַתְּשַׁלְּיכָהוּ בְּמִצְוֹלָות יְמִים, וַתְּגַעַר בּוּ לְכָלְתִּי יַעֲמֹד עַל-יְמִינִי לְשָׁטָנִי. וַעֲשִׂית אֶת אָשָׁר אָלָךְ בְּחַקִּיךְ, וַהֲסִירָתִי לְבּוֹ הַאֲבָן מִקָּרְבֵּי, וַעֲמַת לִי לְבִי בָּשָׂר. אֲפָא יְהֻנָּה אֱלֹהִי, שָׁמַע אָלָכְךָ תְּפִלָּת עֲבָדֶךָ וְאָל-תְּחִנּוּנוּ, וַיַּקְבֵּל תְּשִׁיבָתִי, וְאֵל יַעֲכֹב לְפָנֶיךָ שָׁוֵם חֶטָּא וְעַזְןָן אֶת-תְּפִלָּתִי וְחַשׁוּבָתִי. וַיְהִי לִפְנֵי כֶּפֶא כְּבָדָךְ מַלְיאִצֵּי יְשָׁרָר לְהַלִּיז בְּעָרִי לְהַכְּנִיס תְּפִלָּתִי לְפָנֶיךָ. וְאֵם בְּחַטָּאי הַרְבִּים וְהַעֲצֹזִים אֵין לִי מַלְיאִצֵּי יְשָׁרָר, חַתְּרִילִי אָפָה מִקְחָת בְּפַאַ כְּבָדָךְ וַיַּקְבֵּל תְּשִׁיבָתִי וְלֹא אָשׁוֹב רַיְקָס מַלְפְּנִיךָ, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

ואחר כך קודם קרייש "וחתקכל" יאמרו "חפילת הסניגוריא" (ונגנו לפחות שעורי היכל בcamsrom חפילה זו), וזה נסחה:

יְהִי רָצֵן מַלְפְּנִיךָ יְהֻנָּה אֱלֹהִינוּ וְאֱלֹהִי אֲבוֹתֵינוּ שְׁתַּעֲשֵׂה עָמֹנוּ אֹתָה לְטוּבָה לְמַעַן שְׁמָךְ, וּבְזָכוֹת תּוֹרָה תְּקִרְוָשָׁה שְׁלָמָדָנוּ לְפָנִיךָ וּמִזְמוּרִי תְּהִלִּים שְׁגִירָאִים זָמִיד עֲרִיצִים, וּמִכְרִיתִים כָּל-הַחֲזֹות וּכְלִי הַקּוֹצִים הַפּוֹבָבִים אֶת הַשׁוֹשָׁגָה הַעֲלִיוֹנָה, שְׁתִּזְבַּר-לְנוּ וְכָל-עַפְתָּה יִשְׂרָאֵל זָכוֹת אֲבוֹתֵינוּ הַקְדּוֹשִׁים, זָכוֹת

שבעה בורת**י ברית**: אברם, יצחק, יעקב, משה,
אפרן, פנחים, ודרור שאמר מומרים אלו לפניה, זוכות
כל-הצדיקים והחסידים ועושי רצונך מיום בראש
אללים אדם על הארץ ועד עתה, ותמלא בקשתנו
ותחמתנו זאת היוצאה מעמקי מיתרי לבני, ונדרענו
בעצמנו מעט ערפנו ושפלוותנו, גוף נגוף מלא
אספסוסה, ובאייה פנים נעמד לפניה, מלך גדול
ונורא? במו שפטוב: כי יהוה אהוה אללה אש אבלה
זהא. ואם על-עצמנו אין אנחנו ראויים לבקש —
כל-שנון על-אחרים. אמם כתקדח בטהנו כי לא
תשיבנו ריקם מלפניה, בפרטוב: כי לא-בזה ולא
שקיים ענות עני, ולא-הסתיר פניו מפניו, ובשינו אליו
שמע: קרוב יהוה אהוה לכל-קראי, לכל אשר
יקראתו באמות: כי-שמע אל-אביינם — יהוה אהוה,
ואת-אסיריו לא בואה: ואות-שועתם ישמע ויושיעם:

אנא יהוה אהוה, עמך בית-ישראל, זה בפה מאות
שנים שהם מפוזרים בארכע בגנות הארץ,
ונרkipim מבל-אה ולשון, ומחקרים ומגדפים אוּם
באָםָרִים; איך נא אללהיך? הבטינה וראה וחום וחלול

עליהם בחרטקה, וראה איך הם תמיד מוסרים עצם על קדשת שמה, סובלים חלאים, גלויות, ירידות, העניות ומכאוביים, ונפוה מני מיתות משנות, אך ורק עברו שם מיתרים שם וועשים מצותיך. ואף אם נס אם הופיע ימצא הם ושלומ חוטאים לפניה, זה מחתמת וסבת שאור שבעה — תיאר הרע שבראת בקרבתם, אך לא להפרותך הם מתחננים, ובכל-זאת תבה ומיד הם מתחננים על אותו חטא ומתרדים בתשובה שלמה לפניה ומקשים את פניה ולסילוחה. אין לך ריק בישראל שאין מלא מצות כרmono, אשר בה מבריע את עצמו ואת כל-העולם כלו לך יכוף זכות. אין לך עירן גדול בישראל שאין מקריב נפשו על קדשת שמה ומוכר עצמו למיתה להצלת עמך בית-ישראל, אשר המוצה הזאת שוקלה בכל-התורה בלה, בארכם וברוזם לברכה ברוח קדשה; בלא-המקדים נפש אחת בישראל באלו קים עולם מלא. והיא יכולה להמלין טוב בעדו, והיא מכפרת על כל-עונתיו.

נא אב רחמוני הפטינא בכל-האות, האם יש לך עדת נאמנה ושלמה בעמך ישראל?! שאר

האמות, אף-על-פי שהם כלם מישבים על ארמונות
ובמלכותם, בכל-זאת — וזהו כי ירעב והתקאף ויקלל
במלבו ובאלתו ופנה למעלה, והחליף באמוותו.
אבל עמד בית-ישראל זה באלפים שנה גולה ונכח
בין העמים, בעבדים ושפחות, בלי מלך ושרים, חחת
על אדונים ורים ואקרים, ובכל-זאת מאמין בך
יבשמד ונחרגים על חירך ותורתך, ומתקאים באתבה
ובשמחה את כל-מצוחה, ואפלו בכסף רב ויתר
מקפי יכלתם, בכדי לעשות נחת רוח לפניה. ובכל-
מצוחה עטהם מודים לשמה, ומצדיקים עליהם
דיניה, ומיחלים לתשועתה, ובראייתה לאחר הקדוש;
אבל ישראל און קומא רקראה בריך-זהו בחאי
מדה ולא מחייבין בה, ובגון דא, במדה דא יתפרקין,
הדא הוא רכתי; ואת-עם עני הווע. עני לשנא
דעוי.

ובכן, עד מתי אתה מתרחק מעמד ישראלי? עד
מתי תונח עדת סגולתך? עד מתי לא תופר
לهم ברית ראשונים, ברית אבותיהם אשר אהבוך?
עד מתי אתה תחריש ולא תנקם את גempt; דם

עכדייך השפוד? עד מתי לא תקדשי שם ברפים, המחלל בין הנזים, ולא תחום עינך על גנסת-ישראל אהובתך ורחותך, אשר בזאת ששלחתה עם בני בני רחומה, נשבעת לה שפרק אותה ואת עמך ישראל מן הגלות, כראיתא: באומאה עלה ברתי חידתי, רתך בתקיחו ולא תשבק לון ותחפי עלייה בארכע סטראן דעלמא, ואם לא — יתאברון מעולם. אמרה לה: מאורי דעלמא, לא איהו בתר דרביה לון, ותקנית לון וגדיית לון, אני תמאת לשנאייוז האכל לון, ותגשי לנא תפונ? קדין אומי קדשא בריך-יהוא לה, לאקמא לה ולפרק לון ליישראל ולאפקא לון מגלוותא, כמה דעת אמר: בהו אמר יהוזה אהוי, מנעי קולד מבכי ועינך מדמעה, כי יש שבר לפטלך נאמ-יהוזה אהוי, ושבו מארך אויב: ויש-תקונה לאחריתך נאמ-יהוזה אהוי, ושבו בנים לבוגלים: ועל דא נפקת מקמה. ולמה לית אננת דכור לה, ולעפוך ישראל אשר קראת אומת "בני בכרי ישראל", "בני אתם ליהוזה אהוי אל-היכם"? למה לא תרחבם ברחים אב על בנים, ותקדשי שם עלייכם? ואם לא למענים, עשה למן תורתך

השMOVEDה בקרבתם. ואם לא, עשה למן שבייתך הפטולות עפיהם, פרטטיב; ^ובל-ארתמו לו נר. شبינת עזך צווקת במרה ומלמדת זבוח עליהם באמרה; בעלי בו רבר [ב]במה בגין קדישין קאיינא קפה בבל-דרא ודרא, בזומה דדור ושלמה ברהו לית אנט רבר במא טבאן דערבי קפהו אית לך למדר חובי ולא תרפר וכנו? בעינא עלך — לית אנט, בעינא על בגין — לית און. חבט וראה, עבד כי ימולך ישפחה כי תירש גברתך, ובשארם מצער, השבינה מה הילשון או מרת? קלני מראשי, קלני מזרעוי, או לי כי בגין ייצאוני ואינם. האם יש לך צער גדול מזה, אשר شبנת עזך שוכבת עד העפר, וכל-הטויים חלולה, והיא מתרשלת ומתרחנת לפניה; אנבי רות אמתךispereshet בגוףך על אמתך? בגהג שבעולם, זדין תורה הוא — אשא שנשנית, חייב ^ובעלה לפחדתך ולהתויה למקומה, ולמה [לא] תעשה בה לאבהתך? אתה מתריש ומתרפק ורואה בצערה ישוטק בעת שעלייך מטלת חותת הפלות והפרקנו! ואל תאמר בחתאתם נפלה גלוות, כי כבר לך שבע ^ועל-

חפואתם ובכפל בפלים! ותו עתה, כלם צדיקים
וחסידים ונתרנים על קדשת שמה.

רבותו של עולם מלבא בלי מטרונית לא שמה
מלבא. ואסקו בפתל המערבי, שמעולם לא
זה שכינה ממש. לא היא שם מקנית, בחוץ
תעמד ושבחה בישא כי תירש גברתך היא יושבת
מבנים. האם יש לך אלבון גדול מזה? ולמה לא
תחום עינך על אמתך ותפרק שכינה מעפרה
ותקים את-ספת דוד הצלחת? ואם אי אתה עוזה
למענה, עשה למען שמה, פתוב: "למעני לمعני
אעשה" בית ישראל, ובמו שנאמר; ואBIT אין עז
ו Ashtonם אין סוף. ותו שׁע לי ורשי ותמחי היא
סמחני: ובפרקן את עם ישראל, ביבול לך
הפרקן. והכי איתך, שאם אתה מצליח את ישראל
מגלו, לך בעצמך אתה מצליח, שנאמר: "לייזה
אהונ היישועה". לבן קומ נא, ואזר נא בגבר חלאיך,
והושיענו למען שמה, ותחוור העטרה ליישה, וביתך
בגה על מבונן. ומלכות ביתךוד מתקה תאכמית,
ונגיד עפק ישראל תקבן מארכע בנפות הארץ

לֹאָרֶצֶנוּ שְׁשִׁים בְּבִנְנוּ עִירָךְ וְשָׁמְחוּם בְּעֻבוֹדָתָה, וּבָא
לְצִיּוֹן גּוֹאֵל בְּמַתְרָה בִּימֵינוּ.

ובזיכות שלוש עשרה מהזוהר של רוחמים הפתוחות
בתחורתך, כמו שצואמר: (אם אין עשרה, יאמר היינץ מרוח
כטעמים כ庫רא כתורה): יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ (יפסיק מעת) יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אֶל
רְחֹום וְחַנּוּן, אֶרְךְ אֲפִים וּרְבִיחָסֶר וְאַמְתָה: נִצְרַת חָסֶד
לְאָלֶףִים, נִשְׂאָעָן וּפְשָׁע וְתִטְאָה, וְנִקְהָה. וּעֲלִיְּרוּ
עֲבָדִיךְ הַגְּבִיאִים פָּתוֹב לְאָמֵר: מֵיָּאֵל פְּמוֹז נִשְׂאָעָן
וּעֲבָר עַל-פְּשָׁע לְשָׂאָרִית נְחַלְתוֹ, לְאַדְחָזִיק לְעַד אַפְּוָ
כִּירְחַפֵּץ חָסֶר הוּא: יִשּׁוֹב יְרַחְמֵנוּ יִבְּשַׁ עֲונָתֵינוּ,
וַתְּשַׁלֵּיךְ בְּמַצְלוֹת יְמִין בְּלִיחְתָּאוֹתָם: תַּתְנוּ אַמְתָה לִיעַקְבָּ
חָסֶד לְאָבָרָהָם, אֲשֶׁר-גְּשִׁבָּעָת לְאָבָתֵינוּ מִימֵי קָדָם:
וְשָׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ, בַּי אָתָה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּת בְּלִפְנֵה. בְּרוֹךְ
שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה אָמֵן וְאָמֵן (יכוון בשם אדרתית"א). יְהֹוָה לְרַצְוֹן
אָמְרִי-פִּי וְהַגּוֹן לְפִי לְפִנֵּיךְ, יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ צָוֵרִי וְגַאֲלִי:

וְאָמֵר הַחֹנֵן קָרִישׁ "תְּתַקְבֵּל" וְנִמְרִים אֶת תְּפִילַת מִנְחָה.

מסירת מודעה

קודם חפילת ערבית ישבו עשרה אנשים (או לפחות שלשה) ושאר הקהל יאמרו בפניהם המודעה המורפית בשם הרב בעל "שכט מוסדר" ז"ע (אף זה מודעה נרפה לאזט אחו ובגמונן יהוד, וש antisemitic לשון רביט לפיה המשמע):

**שְׁמַעוּ נָא רְבֹּתֵינוּ אַמְּרִי-פִּינּוּ אֲשֶׁר עַמְּ לְבָבָנוּ, הָלָא
יַדְעַתֶּם אֲשֶׁר הַקְּלָפָה קְרָמָה לְפָרִי צְדִיק עַזּ
חַיִם, וְעַל פָּנִים, מִיּוּם בֶּרֶא אֱלֹהִים אָדָם הַרְאָשָׁׂׂון לְכָל-
נָצָר, תְּכַפֵּבָא יַצֵּר הַרְעָ — הַזָּא שְׁטָן הוּא מְלָאָ
הַפּוּת — בְּחַלְקָקָות לְש׊וֹנוֹ מִדְבָּרָת גְּדוּלָות, מְלִין
לְאַד עַלְאָה יַמְלֵל, וְהַסִּתְתִּית אָזְהָוּ לְאַכְלָל מַעַז תְּקֻעָת
טוֹב וְרַע, לְמִרְוֹת אַת פִּי אֱלֹהִי יִשְׂרָאֵל מַלְאָךְ מַלְכִי
הַמְּלִיכִים הַקְּרוּשׁ בְּרוּךְ הָיוּ וּבְרוּךְ שְׁמוֹ, יְהִיד וּמִיחָדָה
בְּפִי כָּל בְּשָׁמִים וּבְאָרֶץ. וְאַחֲרֵיכֶם עַלְהָה בְּרוּת סְעַרְתָּ
וְאַש מְתַלְקַחַת בְּשָׁמִים וּקְטָרֵג עַלְיוֹן, עַד אֲשֶׁר נְגַדָּר
עַלְיוֹן מִתְהָה וְעַל כָּל-הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים עַד יְמֹת הַמִּשְׁיחָה.
וְמַא זַעַר עַתָּה, זֶה דָּרְבָּנוּ בְּלִ-הַיִמִּים לְרַבּוֹת הַלִּילָות,
עַל מִשְׁבָּבוֹ סְלִיקָוּ רְעוּנוּהִי וְהַרְחֹורִים רְעִים לְשָׁמִים,
וְיַצְפֵּן לְדִם יְשִׁירִים לְכָלוֹת שָׁאוֹל וּעְצָרָרִים, אַכְזָרִים,
וּכָל-מְעַשְׂהוּ הָיוּ לְהַפֵּיל אֶת הָאָדָם מְאָגָרָא רְמָא
לְבִירָא עַמְקָתָא. וְאַלְמַלָּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הָיוּ אַזְעִיר**

לֹנִי, אֵין בְּקָרֵינו לְהַתְחֹק עַלְיוֹן, וְכָל־יְמִי חַי הָאָדָם
בֶּצֶעֶר גָּדוֹלָה.

זהה, בְּכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר הַמְּצָא וּמְצָא מָקוֹם מִזְמָן
לְפִרְעֹוֹן חֻזּוֹת יִשְׂגִּים וְגַם חֶדְשִׁים מִזְמָן.
חַיָּא בְּעַצְמוֹ בָּא או שְׁלוֹחוֹ או גַּרְיִי דִּילָה. וְהַגָּהָה יָדוֹעָ
לָכֶם אֲתָּה אֲשֶׁר אָמָרוּ חַכְמִים זָכוֹרָם לְבָרְכָה, אֲשֶׁר
בְּשָׁעַת הַפְּנִינה הַגְּדוֹלָה — הַלָּא הִיא בָּעֵת אֲשֶׁר הוּא
סְמֻיךְ לִיצְיאַת נְשָׁמַת הָאָדָם — וְאֵנוֹ הַזָּמָן הַיּוֹתֵר נְאֹות
לְהַשִּׁיב הַפְּקָדוֹן אֲשֶׁר הַפְּקָד אָתוֹ בְּלִיְמִי הַבָּלָן,
לְעַשׂוֹת תְּשׂוֹבָה, וְיִתְוֹדַה עַל עָנוֹן עד רַכְבָּהוּ שֶׁל
מְוֹת, וַיַּקְבֵּל עַלְיוֹן עַל מְלָכּוֹת שְׁמִים רַבָּה, וַיַּמְכַר נְפָשׁוֹ
רוּחוֹ וְנְשָׁמַתוֹ לְאָשֶׁר נְתָנוֹ. וְהַזָּא לֹא בֵן זִדְמָה, הַפְּנִינה
עַלְיוֹן בְּלָהּוֹת, חַלְקָמָשָׁן חָפוֹ וְהַפְּנִינה פְּתִיחָה, לְבָלוֹת
שָׁאוֹל וְאַבְהֹזָן נְפָשׁוֹ, לְאָמֵר לְךָ עַבְדָּאָלָהִים אַחֲרִים,
וְכֹה יַעֲרֵב לְךָ וַיַּבְשֵׂם לְךָ, וַיַּקְלֵל מַעַלְיךָ עַל הִיסּוּרִים
הַקְּשִׁים וְהַפְּרִירִים. וְכָל־מְגַפְּרוֹתָו לְהַפְּלִילָו שְׁתָת, וְהַזָּא
יִמְשַׁלְבּוּ בְּגַפּוֹ לְעוֹרֵר עַלְיוֹן דִּינִים קָשִׁים וּמְרִירִים
כְּלָעָנָה וּרְאַשׁ, וְרָאשׁ הַכְּלָל לְשַׁחַטוֹ בְּסַבִּין פָּנָם
וְלְעַשׂוֹת טְרִפָּה, חַם וְשָׁלוֹם, מִקְלָבָר שֶׁאָר אַגְּסִים
אֲשֶׁר יִקְאַרוּ בָּמָה יְרִיעָת מַהְכִיל.

וְהִנֵּה, נָמָכִי מַה יֹּאמֶר תְּבִמִּים וּכְרוּם לְבָרְכָה:
 אֵין אֲדָם נִתְפֵּס עַל צָעֵרוֹ, וְאַנוּס רְחַמְנָא
 פְּטָרָה — מְכֻלָּמָקָם, אֵם אַינוֹ עֹשֶׂה בָּלָה, עֹשֶׂה
 מְחַצָּה בֵּין אֲבִינוֹ שְׁבָשָׁמִים. עַל בָּן, הַעֲשָׂה מְזֻכָּנִים
 וּמְזֻמָּנִים,^ט מִתְּיוּם עַד אַחֲרָ מִתְּהָ, לְמַסֵּר נְפָשָׁנוּ רְוֹחַנָּנוּ
 וּגְשַׁמְתָּנוּ לְאָל רְחוּם וְחַזְון, עַלְתָּ פְּלִילָהָלוֹת וִסְפָּתָ בָּלָ
 הַסְּבָות, בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, וּבְפִנִּיכֶם אָנַחֲנוּ
 מְזֻקִּים^ט מְזֻדָּעה, וְהַעֲשָׂה מְזֻקִּים כָּל-תְּחִלּוֹת אֲשֶׁר
 הִם הַפְּהָה בָּנוּ מְגַפֵּשׂ וּרוּחָ וּגְשָׁמָה לְהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ-הִוא,
 אֲשֶׁר בְּחַסְדוֹ הַגָּדוֹל נִתְּנָם אֶלָּנוּ, וּכְלִמְדָה-שְׁנָעָשָׂה
 מִתְּיוּם עַד עַולְמָ גָּגָד מִסְרָת הַמְזֻדָּעה הַזֹּאת — הָלָא
 הַמָּה בְּטִילִים וּמְבִטְלִים, וְלֹא יְהִי מְפַשֵּׂש בְּרִבּוּרָנוּ אוּ
 בְּרִמּוּתָנוּ אוּ בְּמַחְשְׁבָתָנוּ, וּמְכֻלָּשָׁנוּ בְּמַעַשָּׂה, חַם
 וּשְׁלוֹם.

וְהִנֵּה מְבָקְשִׁים^ט מֵמֵאת מַעַלְתָּכֶם, שְׁתִּצְרְפָו עַפְּכֶם
 הַשְּׁבִינָה הַקְדוֹשָׁה וְהַטְהָוָה, לְבִטְלָ בָּל-מַה-
 שְׁנָעָשָׂה מִתְּיוּם עַד עַוְלָם גָּגָד מִסְרָת הַמְזֻדָּעה הַזֹּאת,
 וְלֹא יְהִי מְפַשֵּׂש בְּרִבּוּרָנוּ אוּ בְּרִמּוּתָנוּ אוּ בְּמַחְשְׁבָתָנוּ
 לְבִטְלָ אַחַת מִפְּצָוֹת הַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ-הִוא, וּמְכֻלָּשָׁנוּ

דבר היוצא מן הכלל כלל, כי הגז מוסרים ממהיים באלהבה גמורה עופנו רותנו נפשנו ונשפתנו לאיל יחיד ומיחד, אשר האziel וברא, יצר ועשה לכל-העלמות ובכל-ההפרוזאים. ובאמ אשר יعلיה על מחשבתנו, חם ושלומ, איזה דבר ופסקוק נגיד הפסירה הזאת, בודאי כי היא באנו גמור והברת גדור, ובאמ מלאך היפות יכול לאקטרג עליינו מחותמת אותה מחשבה, יהיו ברבי למה ולא כלום ולא יעשו שום רשם כלל.

גם נבקש ממעלתכם, מאחר שאין צדיק הארץ בפון הזה, אשר לא קרה לו מקרה בלתי טהור בהוצאה ערע לבטלה באיזה אופן שיתינה, ואוֹן הטפות הימה חושבין אותו להם לאב, ורוצים ליהנות ממנה ומפתחו אחר מיתנו, באמרן כי אתה אבינו. ובכן, נבקש ממעלתכם תפלה שתעוררנו לבקשת [מ]את פני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא להבגין לקדשה בלבד-אותן הטפות שיצאו מטבח לבטלה בין באנס בין ברצון, בין בשונג בין במוד, הן עיר הן ישן, הן בגלויל והן בגלוילים אחרים הקורמים, עליידי שם הקדוש נהגי היוצא מפסיק;

תיל בָּלֶע וַיְקָאֵן, בְּשִׁלּוֹב שֵׁם הָיוּה בְּנָקִיר (שִׁירָך) (קְבּוּץ) בָּזָה; יְחַבּוּה, הַגּוֹן מְתִרְמִים וְמְנֻדִּים אֲוֹתָן הַפּוֹזִיקִין וְשְׂדִין וְלִילִין וְרוֹזִין שְׁגִבָּרָאו מְטֻפּוֹת קְרִי וְזַרְעַ שְׁלָנִי — בְּלָם בְּבָלֶל — שְׁלָא יָגָע בָּנו או בְּמַתְתָּנו או בְּבָנְדִינָה, וְלֹא יָלוֹז אֲוֹתָנו לְקַבְּרָנָה, וְלֹא יְהִיא לְהָם רָשות לְגַע בָּנו וּבְנַפְשָׁנו בְּשָׁוֹם אָפָן שְׁבָעוֹלִם. וְאַתֶּם גַם אַתֶּם תְּצִרְפִּי עַפְכֶם חַשְׁבָּנָה וּתְחַרְיכִּוּ אֲוֹתָם בְּאָפָן שְׁלָא יְהִיא לְהָם בָּה לִילָך אַחֲרָ מְטֻתָּנו, וּמְקַלְ-שְׁפֵן לְפַעַן בָּנו וּבָנְדִינָה או בְּנוֹפָנו או בְּנַפְשָׁנו.

אחר שאמרו המוסרים המודעה, יאמרו היושבים כולם:

בְּצִרְזָה קְרִישָׁא בְּרִיךְ־הָוא וְשִׁכְינָתָה, קְבָלָנו מְסִירָה מְזֻדָּעָה זֹאת אֲשֶׁר מְסִרְתָּם — גַּופְכֶם וְנַפְשָׁבֶם רְוַחְבֶם וְגַשְׁמָתֶכם — לְעַלְתָּ בְּלִ־הָעֲלוֹת וְסִפְתָּ בְּלִ־הַסְּפּוֹת, וּבְלִ־מִה־שְׁתַעַשׂ מִהְיוֹם נֶגֶד מְסִירָתָ מְזֻדָּעָה זֹאת, הָן בְּמַעַשָּׂה הָן בְּדִבּוֹר הָן בְּמַחְשָׁבָה, אַנְחָנו מְכַטְּלִין אָוֹתוֹ הַמְּעַשָּׂה או הַדִּבּוֹר או הַמַּחְשָׁבָה בְּצִרְזָה קְרִישָׁא בְּרִיךְ־הָוא וְשִׁכְינָתָה, וְלֹא יַעֲשֵׂו בָּם שָׁוֹם רְשָׁם כָּלֶל. גַם מְתִרְמִים אַנְחָנו בֵּית־דִין בְּצִרְזָה קְרִישָׁא בְּרִיךְ־הָוא וְשִׁכְינָתָה, כָּל־טֻפּוֹת זְרַע שִׁיצָאָו

מִבָּם לְבַטְלָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה, גַּם אֲשֶׁר יֵצָא מִבָּם
לְבַטְלָה בָּאֶנְסָמִים מִהִיוֹם עַד אַחֲרֵי מִתְתַּכְּבָם, שֶׁלֹּא יֵגַע
בָּכָם בְּעֵצֶםכָּם אוֹ בְּנִינְפָּכָם אוֹ בְּנִנְפְּשָׁכָם. הַן בְּבָנְדִיכָם
הַן בְּמַטְחָכָם, וְלֹא יָלוּז אַתָּכָם לְקַבְּרָכָם, וְצִדְקָכָם יָלֹךְ
לִפְנֵיכָם וּכְבוֹד יְדֹעָתָה אֱחָתָה יְאַסְפָּכָם, וְתָנוֹתָן עַל
מִשְׁכָּבָכָם בְּשָׁלוֹם. אָמֵן כֵּן יְהִי רְצָוָן.